

BIBLIOTEKA POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

ks. Piotr Radzikowski

**Polska Federacja
Pueri Cantores
w latach 1992-2017
Studium historyczno-liturgiczne**

Kraków-Siedlce 2022

**Polska Federacja Pueri Cantores
w latach 1992–2017**

Studium historyczno-liturgiczne

ks. Piotr Radzikowski

Polska Federacja Pueri Cantores w latach 1992–2017

Studium historyczno-liturgiczne

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydawnictwo Naukowe
Kraków 2022

Recenzje wydawnicze

ks. prof. Kazimierz Szymonik

ks. dr hab. Jacek Bramorski, prof. Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku

Redakcja językowa

Martyna Bylak

Projekt okładki

ks. Mirosław Czeglík

Krzysztof Czeglík

Publikacja finansowana ze środków Polskiej Federacji Pueri Cantores

Copyright © 2022 by Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ISBN 978-83-7438-911-2 (druk)

ISBN 978-83-7438-912-9 (online)

 <http://doi.org/10.15633/9788374389129>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Wydawnictwo Naukowe

30-348 Kraków, ul. Bobrzyńskiego 10

tel. 12 422 60 40

wydawnictwo@upjp2.edu.pl

<https://ksiegarnia.upjp2.edu.pl>

Szanowni Państwo,

z radością inicjuję nową serię wydawniczą Biblioteka Polskiej Federacji Pueri Cantores. Pomysł zrodził się z potrzeby dokumentowania przedsięwzięć organizacji po upływie 25 lat jej działalności. W perspektywie 30-lecia i organizowanego z tej okazji XI Ogólnopolskiego Kongresu Federacji Pueri Cantores w Szczecinie seria ta wydaje się być dobrym sposobem na „ocalanie od zapomnienia” wydarzeń, które często pozostają uchwycone przez kadr aparatów fotograficznych czy też zarejestrowane na elektronicznych nośnikach.

Biblioteka Polskiej Federacji Pueri Cantores, gromadząca dorobek samej federacji, jak i skupionych w niej chórów: jednorodnych i mieszanych, dziecięcych i młodzieżowych, a także wybitnych osobistości związanych z tą społecznością, stawia sobie za zadanie nie tylko dokumentować historię, ale i pogłębiać świadomość. Odpowiadać na podstawowe pytania związane z tożsamością PFPC: jaka jest nasza wiara, co możemy zaoferować dzieciom i młodzieży, Kościołowi, Polsce i światu?

Nowa seria wydawnicza ma służyć przede wszystkim chórzystom i ich rodzicom, ale także samym dyrygentom i asystantom kościelnym poszczególnych zespołów, aby zgłębiali swoje korzenie, potrafili z nich czerpać i zaszczerpione wartości przekazywać innym.

W szerszym znaczeniu kolejne tomy BPFPC mogą być adresowane również do tych, którzy chcieliby do Rodziny Pueri Cantores się włączyć, a także do tych, którzy szukają wartościowych pomocy ukazujących możliwości powołania do życia chóru, w którym w duchu liturgii Kościoła Rzymskokatolickiego kształtuje się postawy młodego pokolenia, posługując się materiałą sztuki muzycznej.

Dziękuję ks. doktorowi Piotrowi Radzikowskiemu (wiceprezydentowi PFPC w latach 2014–2018) za opracowanie historii naszych chórów w pierwszym ćwierćwieczu działalności Polskiej Federacji Pueri Cantores.

Gratuluję ks. prof. dr. hab. Robertowi Tyrle, rektorowi Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (prezydentowi honorowemu Polskiej i Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores), promotorowi dysertacji ks. Radzikowskiego, której publikacja otwiera serię BPFPC.

Oddając w Państwa ręce I tom nowej serii, wyrażam nadzieję, że w następnych latach pojawią się jej kolejne części, a każda z nich znajdzie sobie grono zainteresowanych nią Czytelników.

ks. dr Wiesław Hudek
Prezydent Polskiej Federacji Pueri Cantores
Katowice, 22 października 2020, św. Jana Pawła II

Słowo wprowadzenia

22 listopada 2019 roku,
we wspomnienie św. Cecylii, patronki muzyki kościelnej

Jutro wszystkie dzieci świata będą śpiewać Boży pokój...
ks. Ferdinand Mailliet

Z nieukrywaną radością pragnęłam napisać ten wstęp do książki ks. dr. Piotra Radzikowskiego pt. *Polska Federacja Pueri Cantores w latach 1992–2017. Studium historyczno-liturgiczne*. Jest to bowiem na polskim rynku wydawniczym pierwsza całościowa publikacja dotycząca ruchu kościelnego, jakim jest Pueri Cantores, który już w 60. latach XX wieku torował sobie drogę w Kościele w Polsce, zaś swoje instytucjonalne miejsce odnalazł w nim w 1992 roku poprzez założenie polskiego oddziału tej międzynarodowej wspólnoty. Wcześniej ukazały się artykuły – zwłaszcza ks. Andrzeja Zająca – o Pueri Cantores, ale książka ks. Piotra zbiera w całość i ukazuje historię tej wspólnoty. Dzisiaj Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores obecna jest w 42 krajach świata, a poprzez dobrą i piękną muzykę, a także wychowanie w duchu wartości chrześcijańskich głosi wiarę i nadzieję pokładaną w Bogu, a poprzez piękno zbliża do Niego ludzi.

Ks. Radzikowski nie tylko sam wychowany został w tej wspólnotcie, założył chóry w Białej Podlaskiej i Krakowie, był wiceprezydentem Polskiej Federacji Pueri Cantores, ale dotarł do materiałów źródłowych dotyczących małych śpiewaków w świecie i w Polsce. Niewątpliwie jego publikacja jest odpowiednim dziełem na 25-lecie istnienia Pueri Cantores w Polsce. W książce tej odnajdziemy historię i działalność chórów, jakie były lub obecnie są członkami Federacji w Polsce. Odnajdziemy tutaj przede wszystkim jednak nie tylko fakty, ale to, co czyta się pomiędzy wierszami – historię ukrytą w ludziach oraz działanie Boga w człowieku przez muzykę.

Ks. Ferdynand Maillet kiedyś z pokorą wyznawał:

[...] widzę moich młodych zakonników, wyprostowanych w swoich jakże białych albach, w duchu nakierowanych na „dobrą robotę”, tak skupionych i gorliwych w śpiewie, że zapominam o psotliwych chłopcach z przedmieścia sprzed chwili. Wiem, że za chwilę, kiedy zniknie magia śpiewu, staną się ponownie krzykliwymi dzieciakami z uśmiechem na twarzy. [...] żeby utwór miał duszę, trzeba żeby dyrektor chóru dziecięcego czuł w sobie realnie, jak gdyby to było za każdym razem nowe odkrycie, to, co chce wyrazić do swojego małego ludu. Ale to również szlachetność jego roli: naprawdę dobrze będą zaśpiewane utwory, które on lubi zwłaszcza w momencie, gdy nimi dyryguje. Mógłby oszukiwać z chórem dorosłych, ale nie oszuka zadziwiającej dziecięcej intuicji!¹.

Właśnie o takich chórach, o takich chórzystach Polskiej Federacji pisze ks. Piotr, o dzieciach i młodzieży, o zwyczajnych i niezwykłych, o bliskich w muzyce i w naturalnym środowisku ich życia, pisze o duchowości i o zwyczajnej pracy dyrygenta. Dlatego książka ta jest cennym „świadczeniem” działania i żywotności ruchu kościelnego, jakiemu na imię Polska Federacja Pueri Cantores.

ks. Robert Tyrała
Prezydent Polskiej Federacji Pueri Cantores w latach 2004–2009
Prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores
w latach 2009–2017

---

¹ H. Leclerc, *Monseigneur Maillet parmi nous*, Lyon 1964, s. 60, tłum. własne.

Wstęp

„Jesteście małymi posłańcami piękna. Świat potrzebuje waszego śpiewu [...]. Jesteście też posłannikami wiary, [...] niech wasz śpiew pomoże wam uczynić z waszego życia śpiew chwały dla Boga”².

Tymi słowami papież Jan Paweł II zwrócił się do kilkutyśycznej rzeszy dzieci i młodzieży przybyłej na przełomie lat 1999/2000 do Rzymu na XXX Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores. Od końca lat 40. ubiegłego wieku stałą praktyką są spotkania dzieci i młodzieży z Pueri Cantores w różnych miejscach świata, a co kilka lat w Wiecznym Mieście. Piękno muzyki, entuzjazm wiary i młodości to wizytówka Pueri Cantores.

Muzyka – wiara – wychowanie, nierozzerwalna triada przypomniana przez Jana Pawła II jest „sercem” Pueri Cantores. Pośród wielu innych wspólnot kościelnych, właśnie Pueri Cantores chce wychowywać młodych przez muzykę i liturgię, przyczyniając się do ich duchowego i artystycznego rozwoju³.

To dzięki geniuszowi i charyzmatowi ks. Ferdynanda Maillleta do Pueri Cantores należy dziś ok. 40 tys. młodych ze wszystkich kontynentów. Ten francuski kapłan dostrzegł w muzyce potencjał zdolny modelować to, co piękne i szlachetne w młodych. Mało tego, przez związanie chóru z liturgią Kościoła pozwolił, by śpiew podczas świętych obrzędów kształtował chórzystów, wspierając proces wiary. Droga, jaką obrał ks. Maillet, była jak na tamte czasy nowatorska, zwiastowała nadchodzące zmiany w życiu Kościoła powszechnego, częściowo zapowiedziane chociażby w *Motu proprio* Piusa X „*Tra le sollecitudini*”⁴.

---

² Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników 30. Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, Rzym, 31.12.1999, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1999/december/documents/hf_jp-ii_spe_31121999_pueri-cantores.html (23.01.2017), tłum. własne.

³ S. Dziwisz, *List Metropolity krakowskiego o muzyce liturgicznej*, 3.07.2007, w: *Wy jesteście iskrą*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyński, Kraków 2008, s. 31, APFPC, Kraków.

⁴ Zob. Pius X, *Motu proprio „Tra le sollecitudini”*, 22.11.1903, ASS 36 (1903–1904), s. 329–339, w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 2011, s. 9–16.

Muzyczne idee ks. Mailleta przekonująco wyrażał śpiew jego chóru Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Sympatyków i naśladowców pracy ks. Mailleta można było znaleźć niemal na całym świecie. Wybuch II wojny światowej zachwiał działalnością zespołu, ale nie był w stanie jej definitywnie zakończyć. Coraz chętniej słuchano chłopców z Francji, których czyste głosy niosły nadzieję pokoju, pojednania i wzajemnego wybaczenia. Muzyka okazała się silniejsza niż wszelkie podziały i w 1944 roku pozwoliła ks. Mailletowi zjednoczyć młodych śpiewaków w Federacji Pueri Cantores, która to po Soborze Watykańskim II w swoje szeregi przyjęła również chóry z głosami żeńskimi.

Idealy braterstwa, wzrastania w wierze i wychowania przez wartościową sztukę znalazły swój rezonans również w Polsce. Jednak do formalnego założenia Polskiej Federacji Pueri Cantores szybko nie doszło. Trzeba było czekać dziesiątki lat, nim Polska odzyskała suwerenność i stała się krajem wolnym od wpływów rosyjskich. Wizja przyszłości bez Boga i Kościoła, forsowana przez komunistyczny dyktat, nie wytrzymała próby czasu. Wydarzenia Okrągłego Stołu rozpoczęły proces transformacji, przywracając m.in. Kościołowi Rzymskokatolickiemu swobodę działania i prowadzenia zbawczej misji. Tym samym to, co za żelazną kurtyną pozostawało w sferze gorących pragnień, w nowej sytuacji społeczno-politycznej nabrało realnych kształtów.

Dnia 14 marca 1992 roku doszło do oficjalnego założenia Polskiej Federacji Pueri Cantores. Tego pamiętnego dnia zaproszeni do Tarnowa dyrygenci wybrali władze Federacji i zatwierdzili przygotowany statut. Akceptacja Polskiej Federacji Pueri Cantores przez Konferencję Episkopatu Polski umożliwiła staranie o formalne członkostwo w Federacji międzynarodowej. We wrześniu 1992 roku w Paryżu, podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, Federacja polska dołączyła do międzynarodowej rodziny Pueri Cantores⁵. Dzięki impulsowi, jaki dał ks. Andrzej Zając, pierwszy prezydent Polskiej Federacji Pueri Cantores, został otwarty kolejny rozdział historii polskiej chóralskiej, dziewczęcej, dziecięcej oraz mieszanej, skupionej wokół śpiewu

---

⁵ Por. A. Zając, *Pueri Cantores w Polsce – tradycja i współczesność*, w: *Ante Deum stantes*, red. S. Koperek, R. Tyrała, Kraków 2002, s. 724–725; por. A. Zając, *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LS 8 (2002) nr 1, s. 103.

liturgicznego. Tym samym Polska Federacja Pueri Cantores jawi się jako narzędzie odnowy liturgicznej i troski Kościoła o muzykę – nieodzowną oraz integralną część uroczystej liturgii (KL 112).

Prawodawstwo kościelne poleca, aby chóry pielegnowały muzyczny „skarbiec nieocenionej wartości” i strzegły go. W tym celu nakazuje rozwijanie zespołów śpiewaczych, zwłaszcza przy kościołach katedralnych (KL 114), ale także przy większych i mniejszych kościołach, w seminariach, w zakonnych domach studiów, co więcej, domaga się, by otaczać je należyłą opieką (MS 19a). Takie pełne troski, a zarazem stanowczości stanowisko prawodawcy wynika po pierwsze z pragnienia nawiązania do wielowiekowej tradycji Kościoła, w której chóry, najczęściej chłopięce, kultywowały chorał gregoriański, a później muzykę polifoniczną; po drugie ze świadomości, że szczególną misją chóru jest odpowiedzialny przekaz słowa Bożego, które jest zdolne poruszyć do głębi, przemienić i podnieść na duchu⁶. Dodatkowo poleca się, aby najbardziej odpowiednim miejscem do wykonywania posługi przez zespoły śpiewacze była bliskość ołtarza. W ten sposób uwydatniać się będzie ważność i godność ich posługi, a sami śpiewacy zyskają możliwość pełnego uczestnictwa w liturgii (MS 23).

Chór winien towarzyszyć wspólnocie Kościoła, pomagając przeżywać jej święte tajemnice wiary. Dlatego wskazane jest, aby prócz liturgii eucharystycznej chór był obecny podczas celebracji Triduum Paschalnego, w uroczyste nieszpory, w ważniejsze święta i uroczystości kościelne. Powinno się stosownie i zgodnie z obowiązującymi zaleceniami dobierać repertuar, nie stroniąc przy tym od chorału gregoriańskiego, uważanego za śpiew własny Kościoła⁷. Obecność zespołu śpiewaczego nie może oczywiście zdominować całej liturgii i w kwestiach tych należy uwzględnić przepisy szczegółowe⁸.

Celem pogłębiania życia duchowego i utrwalania zbawczych owoców liturgicznej Ofiary Chrystusa pożądane jest organizowanie koncertów z mu-

⁶ Zob. A. Zajac, *Chór w odnowionej liturgii*, w: *Muzyka i śpiew kościelny. Kształcenie organistów*, red. J. Zimny, Sandomierz 2004, s. 43–58; por. A. Reginek, *Miejsce i znaczenie kościelnych zespołów śpiewaczych w liturgii po Soborze Watykańskim II*, w: *Muzyka liturgiczna w Kościele Katowickim 1925–2005*, red. W. Hudek, Katowice 2005, s. 50.

⁷ A. Reginek, *Miejsce i znaczenie kościelnych zespołów śpiewaczych...*, dz. cyt., s. 51.

⁸ Zob. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, „Wiadomości Diecezjalne Siedleckie” 2004 numer specjalny, s. 7–117; *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*, 14.10.2017, <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2017/10/Instrukcja-Konferencji-Episkopatu-Polski-o-muzyce-kościelnej.pdf> (21.01.2018).

zyką sakralną. Wartościowa literatura chóralna wychodząca spod ręki wielu znakomitych kompozytorów, która z różnych powodów utraciła rację bytu w oficjalnym kulcie Kościoła, może stać się przekonującym świadectwem tego, że sztuka dźwięków z powodzeniem potrafi uczestniczyć w dialogu wiary⁹.

Śpiewacy, oprócz kształcenia muzycznego, powinni być także odpowiednio formowani w zakresie liturgii i życia duchowego. Wszystko po to, by wykonywane utwory nie tylko przydawały piękna świętym obrzędom, ale by także były budujące dla wiernych, a dla śpiewających stawały się źródłem duchowego dobra (MS 24). Aby owo praktyczne i wewnętrzne wyrobienie zespołu mogło postępować, zaleca się uczestnictwo w stowarzyszeniach muzyki sakralnej na poziomie diecezjalnym, krajowym, międzynarodowym, zwłaszcza w takich, które cieszą się aprobatą Stolicy Apostolskiej (MS 25).

Jednym z takich stowarzyszeń chóralnych jest Polska Federacja Pueri Cantores, która w 2017 roku przeżywała 25-lecie aktywności. Swoją srebrny jubileusz Federacja świętowała podczas IX Kongresu Pueri Cantores w Rzeszowie. Był to czas wspomnień, licznych podziękowań i odważnego spojrzenia w przyszłość. Wracano pamięcią do początków, do dotychczas zorganizowanych kongresów. Słowa uznania kierowano do wszystkich, którzy na przestrzeni lat przyczynili się do rozwoju Federacji, do propagowania jej idei w kraju i w świecie. Dziękowano poszczególnym Zarządom, a nade wszystko dyrygentom i ich chórzystom, członkom Pueri Cantores.

Mijające ćwierćwiecze jest dobrą okazją do podsumowań i krytycznego spojrzenia na działalność Polskiej Federacji Pueri Cantores, do poszukania odpowiedzi na pytania, w jakim stopniu urzeczywistnia ona w swoich działaniach ideał zarysowany w nauczaniu Kościoła oraz na ile polskie Pueri Cantores realizuje założenia Federacji międzynarodowej, z której wyrastają?

Wspomniane przesłanki sprowokowały autora, który od osiemnastu lat jest związany z Pueri Cantores, do opracowania zagadnienia zawartego w temacie pracy. Ponadto ze znanych piszącemu wiadomości wynika, że nie ukazała się dotąd monografia o Polskiej Federacji Pueri Cantores. Uczciwie dodać należy, że owszem, pojawiły się prace o Federacji międzynarodowej i krajowej, ale analizowały one wybiórczy zakres działalności jednej czy drugiej. W toku pracy autor stara się do nich nawiązać i niektóre wątki

⁹ Por. Jan Paweł II, *List do artystów*, 4.04.1999, nr 2, 9, 12, „L’Osservatore Romano” 5–6 (1999), s. 4–11.

wpleść w swoją narrację. Oprócz powyższych racji jest i ta, płynąca z obserwacji własnych, że Polska Federacja Pueri Cantores mimo szacownego jubileuszu wciąż jest mało rozpoznawalna w kraju, a jej idee nadal czekają na przebicie się do szerszej świadomości odpowiedzialnych za muzykę kościelną w Polsce, tak muzyków, jak i duszpasterzy. Autor żywi nadzieję, że praca w jakimś stopniu przyczyni się do zmiany tej sytuacji.

Dla osiągnięcia zamierzonych celów autor zastosował w pracy metodę historyczną oraz typową dla nauk teologicznych metodę analizy i syntezy. Materiałem źródłowym stały się dla autora archiwa Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie, Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w Rzymie, Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie, wydawnictwa drukowane i nagrania związane z Federacją krajową i międzynarodową, akta KRS Polskiej Federacji Pueri Cantores, prywatne archiwa osób związanych z Federacją oraz dokumenty magisterium Kościoła. Obok poprzednich autor czerpie także ze źródeł wytworzonych, tzn. rozmów, korespondencji, wywiadów, opinii prawnej oraz kwestionariusza.

Praca podzielona jest na cztery rozdziały. Pierwszy rozdział maluje tło dla rozważanego problemu. Poruszono w nim zagadnienie ruchu liturgicznego, cecylianizmu, przedstawiono osobę ks. Ferdynanda Mailleta, założyciela Pueri Cantores oraz omówiono obowiązujący statut Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores. W rozdziale drugim skupiono się przede wszystkim na faktach związanych z powstaniem i działalnością Polskiej Federacji Pueri Cantores, uwidoczniono kwestie prawne dotyczące Federacji, dokonania kolejnych zarządów oraz przybliżono sprawę kongresów Pueri Cantores. Następny rozdział omawia sylwetki federacyjnych chórów, obecnych i byłych członków. Ostatni z rozdziałów jest próbą analizy duchowości oraz formacyjnych działań Pueri Cantores. Dopełnieniem jest rozbudowany aneks umieszczony na końcu pracy. Zawarto w nim kolejno zestawienie statutów Polskiej Federacji Pueri Cantores, dorobek fonograficzny zespołów, wykaz kompozycji i opracowań powstałych dla Federacji polskiej, wywiady z prezydentami Polskiej Federacji Pueri Cantores, zdjęcia obecnych członków Federacji, mapę obrazującą obecność Pueri Cantores w Polsce oraz kwestionariusz.

Rozdział I.

Geneza międzynarodowej Federacji Pueri Cantores

W XIX i XX wieku rozkwitła w Kościele powszechnym wiosna liturgicznej odnowy. Oddolny dynamizm, potęgowany latami swoistego wyobcowania uczestników świętych obrzędów, stał się znaczącym impulsem dla liturgicznej reformy dokonanej przez Vaticanum II, a wyrażonej w Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*. Słusznie uważa się więc, iż ogromny wpływ na formowanie liturgicznej świadomości Kościoła, jego spojrzenia na liturgię jako źródło i szczyt chrześcijańskiego życia (KL 10) miały eklezjalne procesy zachodzące w XIX i XX wieku.

Przemiany zainicjowane przez ruch liturgiczny i cecyliński były widoczne także w chóralistyce. Nastąpił zwrot ku zapomnianej tradycji chłopięcych zespołów śpiewaczych w liturgii. We Francji na początku XX wieku powstał chór chłopięcy Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Pod egidą zespołu i z inicjatywy ówczesnego dyrygenta ks. Ferdynanda Mailleta doszło do zrzeszenia chłopięcych zespołów śpiewaczych z Europy i świata w rodzinie Pueri Cantores. Utworzona przed ponad siedemdziesięciu laty Federacja Pueri Cantores została ostatecznie zaaprobowana przez Kościół w 2001 roku.

1. RUCH LITURGICZNY – POCZĄTKI, IDEE, POSTACI

Za ojca ruchu liturgicznego uchodzi dom Prosper Guéranger¹⁰. Lata jego życia przypadają na burzliwy okres przemian francuskiego społeczeństwa

---

¹⁰ O. Prosper Guéranger urodził się w Sablé sur Sarthe w 1805 roku. Mając 22 lata, przyjął święcenia kapłańskie. W 1829 roku rozpoczął proces nabywania pobenedyktyn-

i tworzenia się państwowego ustroju¹¹. Zdumiewający jest fakt, iż na tle szybko zachodzących zmian¹² wzbudziła się „iskra” odbudowy życia

---

skich budynków w Solesmes, w których, przy aprobachie władzy duchownej, zamieszkał ze współtowarzyszami, praktykując regułę benedyktyńską. Dla usankcjonowania swojej wspólnoty w 1836 roku wyjechał do Rzymu, odbył nowicjat i rok później wobec papieża Grzegorza XVI złożył zakonną profesję, stając się opatem w klasztorze św. Piotra w Solesmes oraz przełożonym generalnym odnowionej kongregacji benedyktyńskiej we Francji. Wykazywał się dużą zręcznością organizacyjną, wznawiając kolejno opactwa w Liguegé i Marsylii oraz zakładając opactwo św. Cecylii siostr benedyktynek w Solesmes. Zmarł w 1875 roku w Solesmes. Por. S. Koperek, *Guéranger Prosper OSB*, EK t. VI, kol. 378.

¹¹ Idee oświecenia, napięcia międzystanowe, ekonomiczny kryzys doprowadziły do wybuchu rewolucji francuskiej (1789–1799), która krwawo rozprawiła się z panującą monarchią, władzę oddając w ręce ludu. Utworzona w ten sposób Republika (1792), została szybko zagarnięta przez zręcznego generała francuskich wojsk, Napoleona Bonaparte, który autorytatywnymi rządami utrwał zdobycze rewolucji. Po okresie napoleońskim przyszedł czas restauracji Burbonów i monarchii orleańskiej. Nie trwał on jednak długo, bo w 1848 roku proklamowana została II Republika, z Ludwikiem Napoleonem Bonapartem jako prezydentem. Ludwik, podobnie jak jego stryj, dokonał zamachu stanu i powrócił do koncepcji Cesarstwa. Jednak wycieńczone wojnami państwo nie udźwignęło idei cesarstwa. W III Republice (1870–1940), po krwawym stłumieniu Komuny Paryskiej, uchwalono w 1875 roku konstytucję, która przetrwała do II wojny światowej. Zob. J. Baszkiewicz, *Historia Francji*, Wrocław 2008, s. 325–557; zob. R. Price, *Historia Francji*, Poznań 2001, s. 91–215.

¹² Społeczne przeobrażenia dokonujące się we Francji w XIX i XX wieku odcisnęły niemałe piętno na Kościele katolickim. W przededniu rewolucji francuskiej religia katolicka była religią panującą. Kościół cieszył się znaczącą pozycją: mógł poszczycić się ogromną liczbą świątyń, duchowieństwa, zakonów, majątków, posiadanych wpływów, przychylnością władców i stanowionego prawa, licznymi szkołami, szpitalami, przytułkami, schroniskami, fundacjami itp.; przeszło 90 proc. Francuzów wyznawało wiarę katolicką. Zewnętrzny obraz prawdziwie imponował, jednak wewnątrzkościelna sytuacja była bardzo skomplikowana. Na jej złożoność składały się m.in. jansenizm, gallikanizm, kościelny feudalizm, niemoc wobec prądów oświeceniowych czy zażyłość z monarchią. Rewolucja francuska dzięki swoim „oświeceniowym” instrumentom (mowa m.in. o zniesieniu dziesięciny, proklamacji wolności religijnej, konfiskacie kościelnych dóbr, konstytucji cywilnej kleru, karach finansowych, więzieniu i deportacjach duchownych, likwidacji zakonów, zakazie składania ślubów zakonnych oraz noszenia stroju duchownego, tolerancji wobec innowierców, ograniczeniu liczby biskupstw, krwawych rozrachunkach z duchowieństwem, zastąpieniu świąt chrześcijańskich świątami Republiki, niszczeniu obiektów i sprzętów sakralnych) jeszcze bardziej pogłężyła kryzys Kościoła. Mocno posunięte procesy antychrześcijańskie doprowadziły do definitywnego podziału państwo–Kościół w 1905 roku, sankcjonując tym samym pomniejszoną pozycję i rolę Kościoła. Zob. M. Żywczyński, *Kościół i rewolucja francuska*, Kraków 1995, s. 11–84; zob. L. Mezzardi, *Rewolucja francuska a Kościół*, Kraków 2007, s. 99–209; zob. J. Nowak, *Kościół a rewolucja francuska*, Szczecinek 1999, s. 13–99; por. M. Banaszak, *Historia Kościoła Katolickiego*, t. III, War-

Kościół¹³. Pośród duchowych zgłiszczy dom Prosper Guéranger dokonał zasiań, okupionego wielką „cierpliwością i trudem”¹⁴, który już we wrześniu 1909 roku zaowocował Kongresem Katolickim w Mechelen (fr. Malines), znanym jako wydarzenie mechlińskie¹⁵.

Wielkim pragnieniem Guérangera był powrót do jedności liturgicznej i można powiedzieć, że właśnie owemu wewnętrznemu imperatywowi poświęcił całą swoją działalność. Pisał, że „jeśli samowola będzie rządzić w dziedzinie liturgii, to społeczność Kościoła przestanie być Ciałem, a stanie się jakimś monstrum”¹⁶. Liturgiczną jedność rozumiał jako wartość uniwersalną, właściwą całemu Kościołowi, której stróżem były trydenckie kanony przesiąknięte duchem starożytności, powszechności, namaszczenia i autorytetu. Pod wpływem dzieła Johanna Adama Möhlera *De l'unité de l'Église ou Du principe du catholicisme* wierność liturgicznym normom rozumiał jako manifestację Kościoła w jego relacji do Boga, którą nie tyle trzeba przemodelowywać, co ujednoczyć i odkryć jej głęboki, teologiczny sens. Dlatego m.in. zalecał swojej zakonnej wspólnotce, aby święte obrzędy celebrowała z gorliwością oraz ze zrozumieniem. Oficjum i życie liturgiczne, w myśl odnowiciela z Solesmes, miało być naczelnym środkiem uświęcania samych zakonników, źródłem ich rozwoju wewnętrznego, jak też sposo-

---

szawa 1989, s. 24–39, 46–55, 257–259; por. B. Kumor, *Historia Kościoła*, t. VI, Lublin 1985, s. 184–200; por. B. Kumor, *Historia Kościoła*, t. VII, Lublin 2001, s. 232–236.

¹³ Istniała wielka potrzeba odnowy duchowego oblicza Kościoła we Francji. Miernej jakości kaznodziejstwo, brak homilii, rozumienie liturgii przez duchownych wyłącznie w kategoriach przestrzegania przepisanych rubryk (choć na tym polu istniało wiele odstępstw – w 1790 roku na 139 diecezji 57 miało „własną” liturgię, a w użyciu było 7–8 mszałów), indywidualizm, upadek modlitwy, wypaczenie pobożności, duch zeświecczenia – wszystko to domagało się zdecydowanych zmian. Por. E. Mateja, *Rola ruchu liturgicznego w przygotowaniu soborowej odnowy ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu śląskiego*, w: *Blaski i cienie reformy liturgicznej – 50 lat soborowej konstytucji o liturgii świętej Sacrosanctum concilium*, red. S. Araszczuk, Wrocław 2014, s. 13; por. B. Nadolski oprac., *Ruch liturgiczny*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1321; zob. L. Beauvain, *Modlitwa Kościoła*, Kraków 1997, s. 91–103.

¹⁴ Paweł VI, *List z 20.01.1975*, cyt. za: S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – inspirator życia duchowego pierwszych zmartwychwstańców*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 67.

¹⁵ Por. K. Matwiejuk, *Recepcja odnowy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 1999, s. 79.

¹⁶ P. Guéranger, *Institutions Liturgiques*, t. III, Paris 1882, s. 498, cyt. za: S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – opat z Solesmes, inspirator współczesnej odnowy liturgicznej*, w: *Hymn chwały...*, dz. cyt., s. 48.

bem oddziaływania na wiernych, jednym słowem, głównym narzędziem chrześcijańskiej odnowy¹⁷.

Swoje postulaty zawarł w dwóch znaczących dziełach: w trzytomowym *Institutions liturgiques* oraz *L'Année liturgique* obejmującym piętnaście tomów, z których pierwszy ukazał się w 1841 roku, a ostatnie sześć po śmierci autora¹⁸.

Pierwsze strony *Institutions liturgiques* Guéranger zapełnił definicją liturgii. Ujął w niej liturgię w aspekcie statycznym i dynamicznym. Przez liturgię w pryzmacie statycznym rozumiał zbiór symboli, śpiewów i czynności, przy pomocy których Kościół wyraża i objawia swoją religijną postawę wobec Boga¹⁹, natomiast dynamikę liturgii wywodził z życia Trójcy Świętej, z relacji panujących w Jej łonie, które ściśle związane są z ekonomią zbawienia: „Tak Bóg umiłował świat, że Syna Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16)²⁰. Według wizjonera z Solesmes wierność elementowi statycznemu jest wyrazem miłości wobec Boga, który przez liturgię uświęca człowieka. Dostrzegając w liturgii zgodne spotkanie kultu i uświęcenia, wyznaczył tym samym cele świętej liturgii.

Jednak ojciec Guéranger nie zamierzał stworzyć nowego systemu liturgiczno-filozoficznego, ale właśnie z racji duszpasterskich, z naglącej potrzeby rechrystianizacji odkrywał przed sobą współczesnymi życiodajne, duchowe źródła tkwiące w liturgii oraz starał się wprowadzać w arkana *mysterium*.

Takie uwagi zawarł we wspomnianym już *L'Année liturgique*. Owo *mysterium* rozumiał bardzo szeroko jako tajemnice samego Boga, życie Jezusa Chrystusa i zbawcze wydarzenia, przede wszystkim *mysterium paschalne*,

¹⁷ Por. B. Nadolski, *Leksykon liturgii...*, dz. cyt., s. 1321; por. S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – opat z Solesmes...*, dz. cyt., s. 44; por. S. Koperek, *U początku źródeł liturgicznej odnowy*, w: *Hymn chwały...*, dz. cyt., s. 78.

¹⁸ Por. S. Koperek, *Teologia roku liturgicznego według P. Guérangera OSB*, w: *Hymn chwały...*, dz. cyt., s. 50.

¹⁹ Guéranger symbolami nazywał święte znaki dane przez Boga patriarchom i Mojżeszowi w Starym Przymierzu oraz uczynione w Nowym Testamencie przez Jezusa Chrystusa, apostołów i rodzający się Kościół. Przez śpiewy rozumiał te części liturgii, które mogą lub powinny być śpiewane. Wreszcie czynnościami określał gesty wykonywane podczas Ofiary Eucharystycznej i sprawowania sakramentów i sakramentaliów. Por. M. Augustyn, *Geneza i rozwój soborowej idei liturgii*, Kraków 2007, s. 32.

²⁰ Por. M. Augustyn, *Geneza i rozwój soborowej idei liturgii*, dz. cyt., s. 30–34; por. S. Koperek, *Teologia roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 64.

jako Boże działanie w sakramentach, w liturgii roku kościelnego, w poszczególnych obrzędach liturgicznych, jako uświęcające działanie Boga. Pojęcie *mysterium* było ściśle związane z jego rozumieniem Kościoła, który podobnie jak liturgię, postrzegał w ujęciu zewnętrznym (widzialna społeczność), jak i wewnętrznym (duchowa społeczność). W Kościele dostrzegał wyraźną obecność i działanie Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego, kontynuującego zbawcze dzieło. Ów mistyczny związek pojmował tak dalece, że Kościół określał jako „dopełnienie Chrystusa”: Oblubienica i Oblubieniec, jedno Ciało, gdzie duszą jest Duch Święty, który dzięki celebracjom tajemnic roku liturgicznego dokonuje swoistej transfuzji życia Chrystusa. Tak więc *mysterium* nieustannie aktualizuje się i żyje w Kościele, stanowiąc najskuteczniejszy środek prowadzący do Boga i zjednoczenia z Nim oraz szkołę chrześcijańskiego życia²¹.

Znamienny był pogląd Guérangera na liturgiczny język. Był ogromnym zwolennikiem i obrońcą łaciny, ale nie wykluczał możliwości wprowadzenia języka ojczystego. Nawet widział w tym posunięciu pewne korzyści, jednakże nieodzownym warunkiem miały stać się w takim przypadku duszpasterskie wyjaśnienia odnośnie do sensu, treści modlitw, znaków i gestów. Bez tego, jak z resztą słusznie przewidywał, werbalne rozumienie akcji liturgicznej nie będzie tożsame z uchwyceniem jej istoty²².

O ile w kwestii języka Guéranger dopuszczał pewne ustępstwa, o tyle w temacie chorału gregoriańskiego był zagorzałym tradycjonalistą i konserwatystą. W 1862 roku badania na chorałowych źródłach powierzył dom Josephowi Pothierowi, którego z czasem na tym stanowisku zastąpił dom Paul Jausions. Przedmiotem intensywnego zainteresowania badaczy stały się rękopiśmienne przekazy chorałowe z Italii (202 rękopisy), Francji (238), Niemiec (287), Anglii (67), Hiszpanii (13) i in. Pierwsze kroki rekonstruktorów zmierzały do ustalenia cech paleograficznych i melodycznych, proveniencji i kopistów. W kolejnym etapie dokonywano segregacji notacyjnej oraz klasyfikacji melodycznej według formuł wyłonionych na podstawie tablic porównawczych. Finalnie dla trafnej interpretacji rękopisów korzystano z informacji zawartych w pismach teoretyków chorału, lingwistów i filologów. Tytaniczna praca benedyktynów owocowała szeregiem publika-

²¹ Por. M. Augustyn, *Geneza i rozwój soborowej idei liturgii*, dz. cyt., s. 51 nn.; por. S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – inspirator...*, dz. cyt., s. 70.

²² Por. S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – opat z Solesmes...*, dz. cyt., s. 48.

cji z zakresu chorału. W 1880 roku Pothier wydał *Les mélodies grégoriennes*, będące rozprawą historyczno-teoretyczną. Trzy lata później z potrzeby klasztornej praktyki liturgicznej ukazał się *Liber gradualis*, w 1891 roku *Liber antiphonarius* a w 1895 roku *Liber responsorialis*. Od 1889 roku rozpoczęto wydawanie tzw. *Paleographie musicale*, pośród których znalazły się m.in. cztery faksymile najstarszych rękopisów z Sankt Gallen. Na podsumowanie pierwszych rezultatów prac zdobył się dom Andre Mocquereau, kolejny z mnichów odpowiedzialnych za badawczy postęp na polu chorału. Jednak nie ustrzegł się on tzw. błędu menzuralizmu, który utrwalił się w typicznych wydaniach watykańskich.

Pod wpływem *Motu proprio* Piusa X „*Tra le Sollecitudini*” zarzucono dotychczas obowiązującą *Editio Medicea* i zwrócono się ku chorałowemu źródłom. Prowadzone pod auspicjami Watykanu prace nabrały rozmachu i szybko przyniosły efekty wydawnicze. Od 1908 roku wydano kolejno: *Graduale Vaticanum* poprzedzone wydaniem *Kyriale* oraz *Cantus missalis*, w 1909 roku opublikowano *Pro defunctis*, w 1911 roku *Cantatorius* i w 1912 roku *Antiphonale*. Nad całością czuwał dom Joseph Pothier²³.

Twórczy duch odnowy Solesmes, jego dziedzictwo liturgiczno-muzyczne skutecznie oddziaływały na inne monastyczne wspólnoty św. Benedykta, m.in. w Niemczech (Beuron, Maria Laach), w Belgii (Maredsous, Mont César), a nawet w Stanach Zjednoczonych (Collegeville w Minnesocie)²⁴. Trzeba stwierdzić, że idee powstałe za murami francuskiego opactwa św. Piotra, stały się mocnym ogniwem w dziele odnowy liturgii i intensyfikacji działań ruchu liturgicznego.

Przedstawiając dalszą drogę ewolucji ruchu liturgicznego, nie sposób nie wspomnieć o Lambertu Beauduina, który zasłużył sobie na miano inicjatora duszpasterstwa liturgicznego²⁵. Jego liturgiczna fascynacja rozkwitła

²³ Por. E. Hinz, *Zarys historii muzyki kościelnej*, Pelplin 2000, s. 34–38; por. R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 20–23.

²⁴ Por. B. Nadolski, *Leksykon liturgii...*, dz. cyt., s. 1321–1322.

²⁵ O. Lambert Beauduin urodził się w Rosoux-les-Waremme w Belgii. Po odbyciu studiów teologicznych w Liège, w 1897 roku przyjął święcenia kapłańskie. Pierwsze lata swojej pracy związał ze wspólnotą kapłańską Aumôniers du Travail, która za główny cel stawiała sobie poprawę sytuacji robotników. W dziesiątym roku swojego kapłaństwa podjął decyzję o wstąpieniu do zakonu w Mont César. Obok swojego liturgicznego zaangażowania intensywnie działał na rzecz ekumenicznego odnowienia chrześcijaństwa. Dla osiągnięcia tych celów założył klasztor w Amay i czynnie współpracował z francuskimi

w Mont César. W zaciszu belgijskiego klasztoru, oczarowany bogactwem życia liturgicznego i spotkaniami z krzewicielami odnowy, m.in. z o. Kolumbą Marmionem, dojrzewała w nim liturgiczna koncepcja oparta na nauce św. Pawła o mistycznym cielem jako rzeczywistości soteriologicznej i latreutycznej, mającej źródło i ukoronowanie w Bogu Ojcu. Coraz bardziej zdawał sobie sprawę, że człowiek, sprawując liturgię, powraca do Ojca przez Syna w Duchu Świętym. Liturgię odkrywał jako nadprzyrodzoną, aktualną rzeczywistość, której centrum jest Jezus Chrystus. Jego przemyślenia i wewnętrzne doświadczenia sprawiły, że zrodziła się w nim idea, aby bogactwa skrywane w liturgii uprzystępnąć ludowi chrześcijańskiemu²⁶.

Demokratyzacja liturgii stała się wyzwaniem, któremu poświęcił się bez reszty. Jego starania doprowadziły do tego, że problem liturgii podjęto na forum Kongresu Katolickiego w 1909 roku. Uprzytamniał tam zebrany potrzebę przekładu ksiąg liturgicznych z łaciny oraz wzywał do zaangażowania wiernych w liturgiczną akcję. Wiedział, że bez wsparcia duchowieństwa niewiele będzie mógł zdziałać, toteż chcąc zyskać przychylność duchownych, organizował dni i tygodnie liturgiczne, kongresy gregoriańskie, komitety i koła studiów. Do wiernych docierał przez publikację *La Vie Liturgique*, gdzie zamieszczał niedzielne teksty mszalne z komentarzami w języku francuskim i flamandzkim. Wewnątrz znajdowała się specjalna wkładka dla duchownych *Supplément mensuel*, z której z czasem powstała osobna pozycja *Questions Liturgiques*, potem wydawana pod rozszerzonym tytułem *Questions Liturgiques et Paroissiales*.

Na łamach swoich wydawnictw uzasadniał bliskie sobie tezy, co przysparzało mu wielu zwolenników, jak i zagorzałych przeciwników. Postulował

---

ośrodkami ekumenicznymi. Przyczynił się także do wydawania „Irénikon”, pisma o profilu ekumenicznym. W jednym ze swoich artykułów wydanych na jego łamach postulował potrzebę stworzenia właściwego klimatu psychologicznego oraz pracy nad oczyszczeniem chrześcijaństwa z elementów napływowych, a także potrzebę wzajemnego zaufania i życzliwości pomiędzy wszystkimi chrześcijanami. Zbliżanie wyznań chrześcijańskich widział bardziej na drodze wzajemnych, serdecznych relacji aniżeli podczas dyskusji. Zmarł 11 stycznia 1960 roku w Chevetogne. Por. R. Kielczewski, S. Nagy, *Beauduin Lambert*, EK t. II, kol. 165–166; por. J. B. Navarro, *Lambert Beauduin*, w: *Ekumenizm – mały słownik*, Warszawa 2007, s. 34–35.

²⁶ Por. S. Koperek, *Dom Lambert Beauduin – prekursor współczesnej odnowy liturgicznej*, w: *Hymn chwały...*, dz. cyt., s. 84, 87; por. S. Sosnowski, *Oktawiusz Lambert Beauduin – Przez odnowę liturgii do odnowy życia chrześcijańskiego*, w: *Leksykon wielkich teologów XX/XXI wieku*, t. III, red. J. Majewski, J. Makowski, Warszawa 2006, s. 10–17.

zniesienie dublowanych czytań i śpiewów przez celebransa oraz ostatniej ewangelii i modlitw Leona XIII po mszy świętej. Wysuwając w kulcie na pierwsze miejsce aspekt ofiary, domagał się usunięcia tabernakulum z ołtarza oraz zaniechania mszy z wystawieniem. Prawdziwą rewolucją była jego propozycja, by celebrans stał twarzą do wiernych oraz aby kapłani mogli wspólnie koncelebrować. Nalegał, by pobożność, zwłaszcza maryjna, odzyskała swoje zdrowe oblicze i opierała się na ojcach Kościoła. Zbyt skomplikowane wydawały mu się *Proprium Sanctorum*, ryt chrztu świętego, Wigilii Paschalnej, a odnośnie do brewiarza pragnął kompletnej rewizji czytań. Aby liturgia mogła stać się prawdziwie centrum życia chrześcijan, postulował skrócenie postu eucharystycznego, wprowadzenie mszy wieczornych i wspólnego dziękczynienia po komunii. Sądził, że włączając aktywniej wiernych w przeżywanie tajemnice, będzie można otworzyć ich bardziej na przychodzącą łaskę i zasiać zainteresowanie sprawami Bożymi²⁷. Interesujące są jego postulaty na temat sztuki kościelnej. Zalecał chętnie przyjmować wszystko, o czym pisał Pius X w *Motu proprio*. Wszystkim artystom posługującym w Kościele, od architektów począwszy, przez rzeźbiarzy, malarzy, skończywszy na muzykach, należałoby zapewnić odpowiednią formację, tak aby mogli zapoznać się z duchem i zasadami kultu oraz z bogatym źródłem sztuki, które Kościół otwiera im w liturgii²⁸.

Nurt duszpasterski ruchu liturgicznego reprezentował również o. Pius Parsch²⁹. Jego bogate doświadczenia pracy kapłańskiej utwierdziły go w tym, że autentyczna pobożność musi być osadzona na źródłach biblijnych i liturgicznych. Jako klasztorny wykładowca wspólnoty w Klosterneuburgu objaśniał psalmy i brewiarz, prowadził też kursy biblijne i zajęcia liturgiczne dla świeckich. Usłyszawszy o mszy śpiewanej, z grupą świeckich rozpoczął jej celebrowanie, angażując uczestników do wspólnych śpiewów i procesji

²⁷ Por. S. Koperek, *Dom Lambert Beauduin...*, dz. cyt., s. 85.

²⁸ Por. L. Beauduin, *Modlitwa Kościoła...*, dz. cyt., s. 133–134.

²⁹ O. Pius Parsch urodził się w 1884 roku na Morawach. Na chrzcie otrzymał imię Jan. W 1904 roku wstąpił do zakonu kanoników regularnych laterańskich w Klosterneuburgu, gdzie po pięciu latach przyjął święcenia kapłańskie. Od razu podjął pracę duszpasterską w Wiedniu, w międzyczasie uzyskując doktorat z teologii. W latach 1913–1914 wykładał teologię pastoralną w klosterneuburskim instytucie filozoficzno-teologicznym, pełniąc jednocześnie funkcję socjusza magistra nowicjatu i parafialnego duszpasterza. Przez kolejne trzy lata był kapelanem wojsk austriackich. Upowszechnianiu Biblii i liturgii poświęcił całe życie. Zmarł w wieku 70 lat w Klosterneuburgu. Por. W. Zyzak, *Parsch Pius CRL*, EK t. XIV, kol. 1375.

z darami. Dla podkreślenia wymiaru wspólnoty znakiem pokoju stał się pocałunek. Odpowiadając na wzrastające zainteresowanie, organizował tygodnie liturgiczne, w których objaśniał mszę i przewodniczył wspólnej modlitwie. Swoimi inicjatywami doprowadził do powstania ruchu liturgicznego świeckich, którego starania skupiły się na aktywnym włączaniu tychże w liturgię. Za sprawą powstałego ruchu wyodrębniono trzy rodzaje mszy wspólnotowej: mszę recytowaną w unisonie, mszę z modlitwami i śpiewami w języku ojczystym oraz mszę uroczystą śpiewaną. Ponadto w Klosterneuburgu zrodził się Świecki Apostolat Liturgiczny oraz Towarzystwo św. Gertrudy. Dzięki powyższym przygotowywano i rozprowadzono broszurki mszalne, z czasem także tzw. kalendarze liturgiczne. Wszystkie inicjatywy o. Parscha można podsumować stwierdzeniem, że stał się wiernym krzewicielem Biblii oraz liturgii, co do których miał pewność, że są ważnym źródłem łaski i odnowy życia chrześcijańskiego³⁰.

W innym duchu niż Beauduin i Parsch działał Odo Casel³¹, związany z niemieckim opactwem Maria Laach. Zakres jego zainteresowań wyznaczyła mu teologia liturgii. Urzeczony osobowością o. Ildefonsa Herewegena rozwinął naukę o sakramentach i *misterium*. Sakramenty pojmował jak *misteria*, które można w pełni zrozumieć w odniesieniu do misterii dawnej Grecji. Ów dość śmiały i oryginalny pogląd wywołał szeroką dyskusję, a samemu autorowi pozwolił postawić kolejny krok – uważał, że sakramenty (*misteria*) są praktycznymi i symbolicznymi sposobami urzeczywistnienia Kościoła – Ciała Chrystusa. Owoc swoich studiów zawarł w *Das christliche Kultmysterium*.

Naukę o *misterium* oparł na źródłach biblijnych i patrystycznych. Według Casela *misterium* jest zbawczym działaniem samego Boga, skutkiem czego uczestnik *misterium* ma dostęp do Bożego życia. Dlatego ponad wszelkie

³⁰ Por. M. Augustyn, *Geneza i rozwój...*, dz. cyt., s. 42–45; zob. R. Rak, *Pius Parsch*, RBL 19 (1966) nr 1, s. 188–198.

³¹ O. Odo Casel przyszedł na świat w Koblencji w 1886 roku. W 1905 roku wstąpił do zakonu benedyktyńskiego w Maria Laach. Trzy lata potem podjął czteroletnie studia teologiczne w rzymskim Anselmianum. W 1911 roku przyjął święcenia kapłańskie. Po uzyskaniu stopnia doktora z teologii podjął w Bonn studia z zakresu filologii. W latach 1921–1942 był redaktorem *Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*. Od 1922 roku osiadł wśród benedyktynek w Herstelle, gdzie pełnił posługę ojca duchownego. Zmarł w 1948 roku podczas celebracji Wigilii Paschalnej, tuż po odśpiewaniu *Wielkanocnego orędzia*. Por. R. Goczół, *Casel Odo OSB*, EK t. II, kol. 1350–1351; zob. W. Świerżawski, *Odo Casel – mystagog i teolog 1886–1948*, RBL 31 (1978) nr 6, s. 310–319.

nauczanie teoretyczne stawiał wtajemniczenie w *mysterium* przez liturgię. Aby móc wyrazić i ukazać działanie Boże, niezbędne stają się symbole. To dzięki nim *mysterium* Jezusa Chrystusa, Jego męka, śmierć i zmartwychwstanie, w *mysterium* kultu ogarnia człowieka³².

Działalność Parscha i Casela wzbudziła wiele kontrowersji i doprowadziła do podziałów w Kościele w Niemczech i Austrii. Pozytywną rolę w rozwiązaniu sporu odegrał ks. Romano Guardini³³,

człowiek o umysłowości głębokiej i giętkiej, zdolny do odróżniania najsubtelniejszych odcieni myśli ludzkich i do wczuwania się w ich wewnętrzny obraz, bacząc przy tym na ścisłość wyrażań; serce gorące zawsze otwarte dla wielkiej nędzy duszy współczesnej, pisarz niezwykle plastyczny, w którego słowach i zdaniach wyczuwa się tętno życia, [...] jeden z najwybitniejszych myślicieli katolickich³⁴.

Swoje stanowisko Guardini wyraził w słynnym liście *Ein Wort zur liturgischen Frage*. Pisał w nim, że ruch liturgiczny czasów Guérangera nie jest tym samym zjawiskiem, co rozwijający się współcześnie. Ruch ze swej natury nie może być monolitem, dopuszcza w sobie różne drogi, prowadzące do odnowy czystości i pełności kultu Bożego. Powściągliwie

³² Por. A. Elberti, *A gloria del suo Nome. La Liturgia nella Chiesa Latina (Introduzione generale allo studio della Liturgia)*, Napoli 2001, s. 376–381; por. M. Augustyn, *Geneza i rozwój...*, dz. cyt., s. 38–40; por. W. Pałęcki, *Odo Casel – Nauka o misteriach chrześcijańskich*, w: *Leksykon wielkich teologów...*, dz. cyt., s. 49–57; por. W. Świerzawski, *Odo Casel (1886–1948) – życie i dzieło*, RBL 40 (1988) nr 2, s. 96; por. O. Casel, *Chrześcijańskie mysterium kultu*, Kraków 2000, s. 57–142.

³³ Ks. Romano Guardini urodził się w Weronie w 1885 roku. Od 1904 roku studiował w Monachium nauki przyrodnicze. Potem zainteresowania naukowe z zakresu chemii, medycyny i ekonomii rozwijał na uniwersytetach w Tybindze i Berlinie. We Fryburgu skończył studia teologiczne i w Moguncji przyjął święcenia kapłańskie w 1910 roku. Po uzyskaniu doktoratu z teologii habilitował się na wydziale teologicznym w Bonn. W 1923 roku objął na uniwersytecie w Berlinie kierownictwo nowej katedry filozofii religii i katolickiego światopoglądu, w tym samym czasie był też profesorem na wydziale teologicznym we Wrocławiu. Zmuszony przez nazistów do opuszczenia Berlina zaangażował się w pracę na uniwersytetach w Tybindze i Monachium. Zmarł w 1968 roku w Monachium, pozostawiając po sobie imponujący dorobek naukowy. Por. J. Misiurek, *Guardini Romano*, EK t. VI, kol. 369.

³⁴ Por. J. W. Kowalski, *Nowe kierunki w teologii (II) – Romano Guardini*, „Znak” 5 (1950) nr 3 (24), s. 196.

wypowiedział się o tzw. liturgicznych nowinkach, sugerując, że odnowa potrzebuje czasu, że swój model winna czerpać z kościołów opackich, a zarazem wyrastać z potrzeb i możliwości wspólnoty parafialnej³⁵. Guardini był wielkim miłośnikiem Kościoła, rozumiejącym jego ducha i sprawy do tego stopnia, że na 40 lat przed Vaticanum II niejako przepowiedział soborową naukę o Kościele i liturgii. Kościół – Ciało Chrystusa – był dla niego przede wszystkim uprzywilejowanym miejscem spotkania żywego Jezusa, który w liturgii tworzy prawdziwie chrześcijańskie życie i silną wiarę³⁶, jakiej potrzebują czasy współczesne, wiarę wolną od naiwności, ale niepozbawioną autentyczności³⁷.

Jednym z bezpośrednich architektów soborowych zmian, wieńczących dzieło ruchu liturgicznego, był o. Joseph Andreas Jungmann³⁸. Najpełniej dążenia Jungmanna – kapłana intelektualisty oddaje zdanie z przedmowy do pierwszego wydania *Missarum Sollemnia*, najgłośniejszego i najbardziej znanego dzieła, w którym stwierdza, że zawsze chodziło mu o to, aby jego twórczość i działalność służyła życiu, pełniejszemu ujęciu tajemnicy Jezusa, aby Ofiara ołtarza była źródłem i szczytem chrześcijańskiego życia. Większość dorobku naukowego poświęcił praktyce sprawowania mszy świętej, brewiarzowi i sakramentowi pokuty. Swoją działalnością przyczynił się do rozwoju ruchu liturgicznego od strony rozważań czysto teoretycznych i historyczno-liturgicznych. Uzupełnił w ten sposób lukę procesu odnowy, mocno zarysowaną w podziale wiedza a praca – praktyka liturgiczna. Nie żyjąc we wspólnocie, gdzie sprawowanie liturgii znajdowałoby się w centrum codzienności, nie zaznał ubogacenia, które pochodzi z jej sprawowa-

³⁵ Por. B. Nadolski, *Liturgika – liturgika fundamentalna*, t. I, Poznań 1999, s. 59.

³⁶ Por. M. Wolicki, *Słowo o autorze*, w: R. Guardini, *O duchu liturgii*, Katowice 1996, s. 23–31.

³⁷ Por. E. Wolicka, *Romana Guardiniego lekcja wiary żywej*, „Znak” 44 (1992) nr 7 (446), s. 139.

³⁸ O. Joseph Andreas Jungmann urodził się w 1889 roku w południowym Tyrolu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1913 roku, progi zakonu jezuickiego przestąpił w 1917 roku. Studiował w Innsbrucku, Monachium, Wiedniu i Wrocławiu. W latach 1925–1938 oraz 1945–1956 był wykładowcą liturgiki, katechetyki, homiletyki i pedagogiki na Wydziale Teologicznym w Innsbrucku, gdzie od 1953 roku pełnił funkcję rektora. Kongregacja Kultu Bożego mianowała go konsultorem (1950–1956). Od 1960 roku, jako członek Przygotowawczej Komisji Soborowej dla spraw liturgii, brał czynny udział w przygotowaniu Konstytucji o liturgii świętej, a od 1960 roku, jako członek posoborowej rady, czuwał nad wprowadzaniem jej w życie. Jest autorem ponad 300 monografii i artykułów. Zmarł 26 stycznia 1975 roku. Por. B. Migut, K. Misiąszek, *Jungmann Josef Andreas SJ*, EK t. VIII, kol. 253–254.

nia. Dlatego jego przewodnie myśli są bardziej postulatami teologicznymi aniżeli doświadczeniem zacerpniętym z rzeczywistości. Jednak to wcale nie umniejszało wartości jego naukowych badań, albowiem wszystko, co pisał o liturgii, było mocno ukierunkowane na teraźniejszość duszpasterską. Jego doświadczenia pracy kapłańskiej, żywe kontakty utrzymywane z duszpasterzami pozwalały mu dokonywać celnej diagnozy kontekstów duszpasterskich oraz dawać skuteczne remedium w postaci przybliżania wierzącym liturgii jako fundamentalnego procesu wiary³⁹.

Wobec ruchu liturgicznego, coraz powszechniej zdobywającego uznanie wśród duchowieństwa i świeckich, stanowisko musiała zająć Stolica Apostolska. Po dogłębnym rozpoznaniu zagadnienia Magisterium w odpowiednich uchwałach uznało i rehabilitowało osiągnięcia ruchu.

Krokiem milowym na tej drodze było *Motu proprio* Piusa X z 22 listopada 1903 roku. Ten sam papież dekretem *Sacra Tridentina Synodus* z 1905 roku oraz *Motu proprio „Quam singularis”* o komunii świętej zachęcał do uczestnictwa we mszy świętej. W czasie II wojny światowej sprawa odnowy liturgicznej zeszła na dalszy plan. Dopiero Pius XII encykliką *Mystici Corporis Christi* (1943) powrócił do spraw reformy. Cztery lata później ukazała się kolejna encyklika autorstwa Piusa XII *Mediator Dei et hominum*. Dołączono do niej wnioski praktyczne – możliwość sprawowania mszy wieczornych, w innych celebracjach pozwolono na używanie języka narodowego. Znacząca była odnowa Wielkiego Tygodnia i Wigilii Paschalnej (1951 i 1955). W 1953 i 1957 roku złączono post eucharystyczny, zachęcając tym samym do częstej komunii. W 1955 roku zmieniono rubryki mszalne i brewiarzowe⁴⁰. Powyższe kroki naturalnie otworzyły drogę do rewizji świadomości kościelnej w zakresie liturgii, tak od strony teoretycznej, jak i praktycznej.

Podsumowując, zauważyć należy, iż wyznaczone przez pionierów ruchu liturgicznego kierunki dynamizowały jego rozwój, sprawiając, że owa oddolna inicjatywa posiadała różne oblicza. Jednak ruch liturgiczny nie reformował liturgii, jakby się mogło zdawać, gdyż uznawał ją za niezmienny skarbiec Kościoła. Wydobywając z owego skarbcza rzeczy stare i nowe, chciał przez pogłębienie i sprawowanie liturgii pomagać wierzącym w przeżywaniu

³⁹ Por. M. Wolicki, *Słowo o autorze*, w: J. A. Jungmann, *Sprawowanie liturgii*, Kraków 1992, s. 20–36.

⁴⁰ Por. E. Mateja, *Rola ruchu liturgicznego...*, dz. cyt., s. 16–17; por. B. Neunheuser, *Sto lat ruchu odnowy liturgicznej zapoczątkowanego przez o. Prospera Gueranger. Przeszłość i perspektywy*, RBL 29 (1976) nr 4, s. 202.

ich wiary. Liturgia miała pomóc w odnowie życia wiary, miała też stać się źródłem, w którym Bóg, przez Jezusa w Duchu Świętym, to duchowe życie będzie pielęgnował i rozwijał. Uczestnictwo w liturgii miało doprowadzić do ujawnienia tajemnic Chrystusa w życiu chrześcijańskim, tak by wierzący mógł działać przez Chrystusa, w Chrystusie i z Chrystusem.

Takie rozumienie i przeżywanie liturgii, niosło pragnienie reformy, ale tylko w tym kontekście, by misteria Chrystusa stały się jeszcze bardziej dostępne człowiekowi. Ruch liturgiczny cierpliwie czekał chwili, w której problem modelu sprawowania kultu podejmie autorytatywnie Kościół. Trzeba także zauważyć, iż ów eklezyjalny fenomen swym zasięgiem ogarnął nie tylko Kościół katolicki⁴¹.

2. CECYLIANIZM MUZYCZNYM OBLCHEM LITURGICZNEJ ODNOWY

Liturgiczny dysonans uporczywie dźwięczący w przestrzeni kościelnej zaskutkował tym, że niemal równolegle z ruchem liturgicznym, pojawił się trend odnowy muzycznego oblicza Kościoła, nazywany ruchem cecyliąńskim⁴². Obejmował on cztery zasadnicze kierunki: uprawianie chorału gregoriańskiego, polifonii w stylu palestrinowskim, kościelnej pieśni ludowej oraz liturgicznej gry organowej⁴³. W odróżnieniu od ruchu liturgicznego cecylianism posiadał pewne cechy instytucjonalne, których przejawem było organizowanie ośrodków kompetentnego kształcenia muzyków kościelnych, tworzenie związków, stowarzyszeń i innych organizacji pomocniczych działających na rzecz organistów i chórów kościelnych⁴⁴.

⁴¹ Por. J. Kopeć, *Ruch liturgiczny, reforma i odnowa liturgiczna*, RBL 38 (1985) nr 4–5, s. 272; por. B. Nadolski, *Leksykon liturgii...*, dz. cyt., s. 1321, 1329–1332.

⁴² Stowarzyszenia i organizacje działające na rzecz muzyki sakralnej często za patronkę obierały św. Cecylię, dziewicę i męczennicę pierwszych wieków chrześcijaństwa, która od średniowiecza czczona jest jako patronka śpiewu i muzyki kościelnej. Por. G. Mizgalski, *Cecylia św.*, PEMK, s. 88–89.

⁴³ Por. I. Pawlak, *Muzyka w katedrze gnieźnieńskiej na przełomie XIX i XX wieku*, w: I. Pawlak, *De musica sacra in Polonia*, t. II, Tarnów 2013, s. 521–522.

⁴⁴ Por. A. Filaber, *Początki Ruchu Cecylińskiego i jego wpływ na życie muzyczne w Archidiecezji Warszawskiej*, WST 26 (2013) nr 1, s. 129. Korzenie organizacji cecylińskich tkwią w XVI wieku. Wtedy to żył i działał bodaj najwybitniejszy kompozytor doby oświecenia, Giovanni Pierluigi da Palestrina. Swoją pozycję wypracował, poświęcając się prawie

Naturalnym punktem odniesienia dla wszelkich poczynań cecylianistów stał się Sobór Trydencki. Choć Trydent w niewielkim stopniu zajął się sprawami muzyki, to wydając krótkie oświadczenie, wyznaczył wyraźny kierunek zmian: aby ze świątyni usunąć te rodzaje muzyki, w których znalazło się coś swawolnego i nieczystego⁴⁵. Potrzeba było wieków, aby sprawę odnowy muzyki skierować na właściwe tory i uczynić zadość pragnieniu soborowych ojców. Niekończące się dyskusje nad dokonaną restauracją chorałowych ksiąg⁴⁶, wciąż zmieniające się uwarunkowania kulturowe i gusta muzyczne silnie kształtowane przez klasycyzm, barok i romantyzm, doskwierający brak śpiewników, odczuwalny niedostatek ośrodków kształcenia muzyków kościelnych uniemożliwiały gruntowną reformę i potęgowały pogłębiający się podział na linii celebrans – lud, akcja liturgiczna – muzyka⁴⁷.

---

wyłącznie muzyce religijnej, dla upowszechniania której przy życzliwości papieża Grzegorza XIII założył stowarzyszenie. W pisanych przez siebie dziełach przemawiał własnym, rozpoznawalnym językiem muzycznym. Opierał się na ścisłej diatonice, perfekcyjnie godził tekst z muzyką, nie tracąc przy tym czytelności i emocjonalności, oraz znacząco ograniczył melizmaty w głosach. Jego kompozytorski warsztat docenił Sobór Trydencki, stawiając Palestrinę za wzór dla kompozytorów pragnących tworzyć dla Kościoła i w jego duchu. Dorobek „księcia muzyków” i „Bacha renesansu”, stał się istotnym elementem budowania muzycznej tożsamości Kościoła. Por. A. Filaber, *Caecilianum w Polsce*, LS 1 (1995) nr 1–2, s. 135; por. B. Śmiechowski, *O muzyce najpiękniejszej ze sztuk*, Warszawa 1999, s. 79–80; por. H. Siekierka, *Muzyka a liturgia*, Wrocław 2005, s. 79; zob. Z. Lato-szewski, *Giovanni Pierluigi da Palestrina*, MK 9 (1926), s. 145–149; zob. W. Gieburowski, *Motety Palestriny*, MK 9 (1926), s. 149–154; zob. K. Zieliński, *Impropria Palestriny na tle innych kompozycji tego okresu*, MK 9 (1926), s. 154–158; zob. H. Feicht, *Kompozycje organowe Palestriny*, MK 9 (1926), s. 158–162; zob. A. Chybiński, *O kulcie Palestriny w dawnym Krakowie*, MK 9 (1926), s. 163–169; zob. J. Kromolicki, *Jak wykonywać utwory Palestriny*, MK 9 (1926), s. 169–171.

⁴⁵ Por. I. Pawlak, *Tridentum i Vaticanum II – dwa etapy rozwoju muzyki liturgicznej w Polsce*, w: I. Pawlak, *De musica sacra...*, dz. cyt., s. 292.

⁴⁶ Papież Grzegorz XIII polecił w 1577 roku Giovanniemu Pierluigiemu Palestrinie i Annibalemu Zoilowi oczyszczenie ksiąg chorałowych z barbaryzmów, niejasności i sprzeczności. O ile zasługi Palestriny na polu polifonii choralnej były niezaprzeczalne, o tyle jego udział przy restauracji chorału gregoriańskiego był rażąco niepoprawny. Pracę Palestriny i Zoila dokończyli Giovanni Francesco Anerio i Francesco Suriano i w latach 1614–1615 ukazało się wydanie medycejskie, z czasem zaakceptowane przez Rzym. Por. G. Mizgalski, *Medicea*, PEMK, s. 295; zob. W. Lewkowicz, *Muzyka sakralna*, Warszawa 1961, s. 400–403.

⁴⁷ Por. A. Filaber, *Początki Ruchu Cecylianckiego...*, dz. cyt., s. 127; por. Z. Witt, *Rola ruchu odnowy w podniesieniu stanu organistowskiego w Polsce w latach 1881–1903*, RTK 26 (1979) nr 6, s. 103.

Niesprawiedliwie byłoby nie dostrzec szeregu inicjatyw, które miały służyć dźwignięciu strony muzycznej świętej liturgii. Liczne publikacje schyłku XVIII i I poł. XIX wieku, pojawiające się na terenach Niemiec, Austrii, Włoch i Francji, postulowały pilną reformę w oparciu o chorał gregoriański, palestrinowską polifonię *a cappella*. Ponadto domagano się wyeliminowania tych kompozycji wokalnie-instrumentalnych, które przez swoje nasiąknięcie stylem barokowym, neapolitańskim były pozbawione sakralności. W gronie kompozytorów urzeczywistniających te postulaty byli Johann Michael Haydn (1737–1806), Giuseppe Jannaconi (1741–1816), Georg Joseph Vogler (1749–1814), Claudio Casciolini (1687–1760). W słuszności działań utwierdzały studia nad muzyką XVI wieku, gdzie przy pomocy naukowych narzędzi odsłaniano tajniki wykonawcze i styl kompozytorski szkoły rzymskiej oraz niepodważalną wartość chorału gregoriańskiego. Za modelowe dzieło uznano pochodzące z 1848 roku *Memorie storico – critiche della vita e delle opere di Giovanni Pierluigi da Palestrina*, pióra Giuseppego Bainiego (1775–1844) – historyka, kompozytora i teoretyka muzyki⁴⁸. Tendencje reformatorskie tego okresu nie przebiły się do szerokiej świadomości, ale mimo wszystko stały się przyczynkiem do cecylińskiej aktywności.

Pod koniec XIX wieku Bawaria stała się centrum odnowy muzyki kościelnej. W Ratyzbonie (niem. Regensburg) ożywioną działalność prowadził bp Johann Michael Sailer. Będąc jeszcze profesorem uniwersytetu w Landshut, w swojej mowie programowej *O związku religii i sztuki* wygłoszonej w 1808 roku wobec profesorów i studentów postulował m.in. oczyszczenie tych elementów liturgii, które są jej obce, zaczerpnięte wprost ze świata. Bez tego procesu sztuka religijna, której zadaniem jest spotkanie człowieka z *sacrum* oraz komunikowanie mu prawd nadprzyrodzonych, nie spełni swojego zadania. W innych wystąpieniach przyszły biskup uświadamiał, że każda religia szuka uzewnętrznienia w sztuce sakralnej. Skoro więc istnieje jedna prawda objawiona, tak samo istnieje jeden rodzaj prawdziwej sztuki, która swe apogeum znajduje w liturgii, szczególnie we mszy świętej. Jest ona niezbędna dla człowieka, jego religijnego doświadczenia, albowiem potrzebuje on konkretnie: chce słyszeć, widzieć, „dotknąć” świętości. W tym ujęciu sztuka stawała się nie tylko towarzyszką sprawowanych ob-

⁴⁸ Por. J. Drewniak, *Ruch cecyliński – dzieło odnowy muzyki Kościoła w XIX w.*, LS 12 (2006) nr 1 (27), s. 78–79.

rzędów, ale także sposobem stymulującym proces wiary, uzewnętrznianym w chrześcijańskim życiu⁴⁹. Formułując cechy, którymi powinna odznaczać się muzyka liturgiczna (winna być muzyką uwielbienia, dziękczynienia i prośby, inspirowaną łaską Ducha Świętego, wykorzystującą teksty z Pisma Świętego, o znamionach prawdziwej sztuki i arcyzmu), otworzył drogę szeroko zakrojonej działalności reformatorskiej, która w początkowym okresie szczególnie była intensywna w Monachium⁵⁰. Atutem miasta nad Izarą była bliskość królewskiego dworu, gdzie Ludwik I, król bawarski, sprawował swą władzę. Sztuka była wielką pasją monarchy. Uzewnętrzniał ją, chociażby czynnie wspierając muzyczne wysiłki restauratorów z Kasparem Ettem⁵¹ na czele, organistą kościoła dworskiego św. Michała. Znaczącym sukcesem artystycznego dorobku Etta było mistrzowskie wykonanie *Miserere* Gregoria Allegriego w Wielki Piątek 1816 roku. Obecny na koncercie nuncjusz papieski wyraził się o kreacji z wielkim uznaniem, zauważając: „zaiste, tu śpiewają lepiej niż w Rzymie”⁵². Obok zainteresowań chóralnych pasją Etta był chorał gregoriański. Wydał *Cantica sacra* dla starszej młodzieży, gdzie opublikował opracowania akompaniamentów organowych do niedzielnych, świątecznych i wotywnych mszy gregoriańskich oraz do melodii eucharystycznych, nieszpórów, litanii i sekwencji gregoriańskich⁵³.

Tak jak Kaspar Ett był wykonawcą królewskiej woli w ramach muzycznej odnowy, podobnie ks. Karol Proske⁵⁴ realizował idee biskupa Sailera. Wspólny front dworu i Kościoła przeciw muzycznej miernocie przynosił

⁴⁹ Por. A. Leleń, *Religijna kultura muzyczna Mazowska Płockiego 1864–1918*, Płock 2001, s. 155.

⁵⁰ Por. I. Pawlak, *Muzyk kościelny na tle epoki – Przyczynek do działalności ks. Józefa Surrzyńskiego (1851–1919)*, LS 15 (2009) nr 2 (34), s. 412–413.

⁵¹ Kaspar Ett urodził się 5 stycznia 1788 roku. Po ukończeniu studiów muzycznych poświęcił się popularyzacji polifonii klasycznej XVI–XVIII wieku. Jest autorem kilku *Mszy* i *Requiem* oraz m.in. *Miserere* i *Stabat Mater*. Odszedł 16 maja 1847 roku. Por. G. Mizgalski, *Ett Kaspar*, PEMK, s. 141.

⁵² Por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki kościelnej*, Ratyżbona 1910, s. 153.

⁵³ Por. J. Drewniak, *Ruch cecyliński...*, dz. cyt., s. 79; por. G. Mizgalski, *Ett Kaspar*, dz. cyt., s. 141.

⁵⁴ Ks. Karol Proske na świat przyszedł 11 lutego 1794 roku na Górnym Śląsku. Odbił studia medyczne, po czym objął praktykę medyczną w Głogowie, następnie w Opolu. W 1823 roku rozpoczął studia teologiczne w Ratyżbonie, gdzie w 1826 roku przyjął święcenia kapłańskie. Cztery lata potem otrzymał godność kanonika starej kaplicy Matki Boskiej. Większość jego życia upłynęła na pracy muzycznej. Zmarł w Ratyżbonie 20 grudnia 1861 roku. Por. G. Mizgalski, *Proske Karl ks.*, PEMK, s. 392.

konkretne efekty. W imieniu swojego biskupa ks. Proske napisał memoriał o upadku muzyki kościelnej, proponując jednocześnie sposoby naprawy. We wrześniu 1830 roku ukazał się reskrypt sygnowany autorytetem samego króla, który głosił:

Jest wolą jego królewskiej mości, aby celem podniesienia służby bożej, przywrócono w kościołach, zwłaszcza katedralnych, śpiew i muzykę chórową w starym, dobrym stylu. Należy przeto pracować nad celową nauką śpiewu choralnego w seminariach, klasztorach i szkołach i przedłożyć coby nadto było potrzebne. [...] królewskiemu urzędowi obwodowemu zaleca się, aby zarządził, co będzie stosowne albo wpływał w tym kierunku postępując z danym ordynaryatem i w swoim czasie wskazywał, jakie poczyniono kroki dla osiągnięcia tego celu, zwłaszcza przy katedrach, seminariach duchownych i nauczycielskich, jakie przeszkody rozwój tamują i jakimi środkami można się przyczynić do ponownego zaprowadzenia lepszego śpiewu kościelnego w miastach i na wsi⁵⁵.

Proske przez przypominanie wartościowych dzieł dawnych czasów chciał służyć dokonującej się odnowie. Pomimo nominacji na kapelmistrza katedralnego przystąpił do mozolnych studiów archiwów niemieckich i włoskich. Najszerzej zakrojone badania prowadził we Włoszech, m.in. w Rzymie, Wenecji, Florencji, Pistoii, gromadząc imponujący materiał. W ten sposób powstał ogromny zbiór, w którym najbardziej cennym klejnotem były *Antiquitates Musicae Ratisbonenses* z ponad 1,2 tys. drukami, kodeksami, manuskryptami, z przeszło 36 tys. kompozycjami mistrzów XV–XVII wieku⁵⁶. W 1850 roku wydał *Missa Papae Marcelli* Palestriny w trzech wersjach: oryginalną sześciogłosową, czterogłosową w opracowaniu Giovanniego Francesca Aneria oraz dwuchórową na osiem głosów Francesca Suriana. Od 1853 roku rozpoczął publikację dzieła *Musica Divina*, gdzie w czterech tomach zawarto kompozycje Palestriny, di Lassa oraz Hasslera. Kolejną edycją Proskego, wydawaną w latach 1855–1859, był *Selectus novus missarum* z utworami staroklasycznych mistrzów polifonii *a cappella*, wśród których byli m.in.: Palestrina, Viadana, Asola, Vittoria, Porta, Lasso, Anerio, Marenzio, Suriano, Nanino, Turini, Gabrieli, Lotti, Vecchi, Pitoni, Costantini,

⁵⁵ K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 155.

⁵⁶ K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 157.

Casini, Agostini, Scarlatti, Guidetti, Rosselli, Picigotti, Biordi, Bai, Paminger, Aichinger, Hassler, Croce, Fux, Gallus⁵⁷.

Ciekawym wątkiem jego posługi dla muzyki był fakt, iż znajdował czas na gromadzenie w swoim domu, na tzw. wieczory śpiewu, lepszych śpiewaków, szczególnie mając upodobanie w tych pochodzących z wyższych sfer. Można przypuszczać, że taki zabieg był obliczony nie tylko na muzyczny sukces zespołu, ale służył jako sposób zjednywania sobie co znacznieszych obywateli dla dzieła odnowy. Tak powstały chór tchnął życie w dzieła dawnych mistrzów⁵⁸. Do idei wieczorowych, chóralnych spotkań Proske przekonał pisarza muzycznego, kompozytora, organistę, dyrygenta i chórmistrza Jana Jerzego Mettenleitera. Nie było to trudne zadanie, albowiem Mettenleiter, podobnie jak Proske, preferował styl polifonii XV–XVII wieku. Ponadto zasady dawnej polifonii, tak bliskie Mettenleiterowi, stały się podstawą jego autorskiego opracowania harmonizacji melodii gregoriańskich. W załączonym dodatku teoretycznym przekonywał, że jedynymi godnymi chorału mogą być diatoniczne i konsonansowe połączenia akordów wypływające z modalności. Za niestosowne uznał alteracje, chromatyzacje, dźwięki prowadzące i silne kadencje z dominantą. Decyzją biskupa Ratyzbony Walentego Riedla zbiór Mettenleitera został uznany za wzorowy i dany jako kolejna metoda przywracania blasku liturgicznej muzyce⁵⁹.

Zasługi Proskego niezwykle cenił sobie nie tylko muzyczny światek, ale również sam król. Około 1840 roku ponownie wsparł wysiłki reformatora, postanawiając, „by w katedrze regensburskiej, w której pierwotny czysty styl przywrócono, wykonywano tylko śpiew choralny, tj. bez instrumentów z towarzyszeniem organu albo bez niego”. Przy protekcji kolejnych biskupów Schrems – kapelmistrz katedry został obarczony odpowiedzialnością za skrupulatną realizację woli króla⁶⁰.

Poczynania środowiska Proskego z rozmachem kontynuował jego uczeń, ks. Franciszek Ksawery Witt⁶¹. W broszurze wydanej w 1865 roku *Upadek*

⁵⁷ Por. G. Mizgalski, *Proske Karl...*, dz. cyt., s. 392.

⁵⁸ Por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 158.

⁵⁹ Por. J. Drewniak, *Ruch cecyliński...*, dz. cyt., s. 82; por. A. Leleń, *Religijna kultura muzyczna...*, dz. cyt., s. 159–161.

⁶⁰ K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 159–160.

⁶¹ Ks. Franciszek Ksawery Witt urodził się 9 lutego 1834 roku w Walderbach w wielodzietnej i bogobojnej rodzinie. Od najmłodszych lat wykazywał nieprzeciętne zdolności muzyczne, które rozwijał w ratybońskim chórze katedralnym. W wieku szesnastu lat

katolickiej muzyki kościelnej, szczególnie w Bawarii, na tle miażdżącej analizy stanu muzyki uprawianej w kościołach zawarł znane skądinąd postulaty odnowy: popieranie chorału, pieśni ludowej kościelnej, poważnej gry organowej, polifonicznej muzyki śpiewanej starszych i nowszych czasów, muzyki instrumentalnej⁶².

W 1866 roku Witt rozpoczął wydawanie czasopisma „Fliegende Blätter für Katholische Kirchenmusik”, gdzie przez 20 lat piętnował muzyczne bezprawie. Wraz z rosnącym zainteresowaniem zawiązał nowe czasopismo „Musica Sacra”, które stało się kolejnym, znaczącym elementem odnowy. Podczas walnego zebrania katolików niemieckich w Innsbrucku Witt wystąpił z referatem, czym otworzył drogę do tworzenia diecezjalnych stowarzyszeń, które wdrażałyby muzyczne idee w małych ojczyznach. Niestety, to samo zgromadzenie odrzuciło jego wnioski o założenie Towarzystwa św. Cecylii. Niezrażony niepowodzeniem na łamach swojego „Fliegende Blätter für Katholische Kirchenmusik” przedstawił statuty przyszłego stowarzyszenia cecylińskiego. Do kolejnego zjazdu katolików niemieckich, tym razem odbywającego się w Bambergu w 1868 roku, zebrał 500 członków i uzyskał upragnioną zgodę. Podczas pierwszego walnego zgromadzenia niemieckich cecyliantów został wybrany prezesem Towarzystwa św. Cecylii (Allgemeiner Cäcilien Verein), pełnił tę funkcję przez kolejne dwie kadencje⁶³.

---

napiisał swój pierwszy utwór – *Requiem* na głosy męskie. W 1856 roku przyjął święcenia kapłańskie. Przez kolejne trzy lata pełnił posługę wikariusza w małej parafii Schneiding. W 1858 roku skomponował mszę *Missa septimi toni*. Ona to przekonała biskupa Ratyzbony do zatrudnienia Witta w seminarium jako nauczyciela śpiewu gregoriańskiego, a także katechetyki i liturgiki. W 1867 roku został inspektorem konwiktów i dyrygentem chóru przy katedrze św. Emmerama, a rok później dyrygentem w katedrze Eichstادت. W 1869 roku na przedmieściach Ratyzbony objął beneficjum. Urząd proboszcza w Schatzhofen powierzono mu w 1873 roku. Od roku 1875 w Landshut spędzał swoją emeryturę, gdzie zmarł 2 grudnia 1888 roku, sprawując sakrament pokuty. Napisał przeszło 50 kompozycji i ponad 30 tys. listów, prowadząc ożywioną działalność na rzecz muzyki. Por. G. Mizgalski, *Witt Franz Xaver*, PEMK, s. 542–543; por. Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel i pierwszy prezes generalny Stowarzyszenia św. Cecylii. Na podstawie życiorysu napisanego przez ks. Waltera z Landshut*, cz. I, MK 9 (1889) nr 9, s. 65–67; por. Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel...*, dz. cyt., cz. II, MK 9 (1889) nr 10, s. 73; por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 164.

⁶² Por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 161nn.

⁶³ Por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 161nn; por. Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel...*, dz. cyt., MK 9 (1889) nr 10, s. 74.

Dnia 16 grudnia 1870 roku Stolica Apostolska zaaprobowała Towarzystwo św. Cecylii. Jednak w specjalnym brewe *Multum ad commovendos animos* nie padały wyłącznie słowa pochwały:

Nie zawsze w historii swojego istnienia, które naznaczone jest zarówno poprzez różne style, gusta obowiązujące w danym momencie i wybitne jednostki, jak i poprzez religijne i kulturowe poglądy, Towarzystwo oceniano obiektywnie i sprawiedliwie. Zapewne było w historii w ruchu cecylińskiego kilka ciemnych plam, ale to nie powód, aby odrzucić jakiś ruch czy też stowarzyszenie, które stawia sobie za cel wprowadzenie w życie kościelnych przepisów na temat muzyki kościelnej. Zapewne niekiedy można doszukać się tam nadgorliwości, która czasem bardziej szkodziła niż pomagała. Także promowanie użytkowej muzyki liturgicznej, która świadomie przybierała skromny wyraz artystyczny nie zawsze było przekonujące⁶⁴.

Od tego momentu Towarzystwo św. Cecylii wykazało jeszcze większą sprawność organizacyjną oraz prężność⁶⁵. Utworzone przede wszystkim z myślą o Niemczech, Austrii i Szwajcarii swym oddziaływaniem inspirowało inne kraje, m.in. Polskę, Czechy i Morawy, Słowację, Irlandię, Belgię, Włochy, Słowenię, Chorwację, a nawet Amerykę, Afrykę i Azję⁶⁶.

Po śmierci ks. Witta, w roku 1899 stanowisko generalnego prezesa Towarzystwa św. Cecylii objął ks. Franciszek Ksawery Haberl⁶⁷. Przejął też po

⁶⁴ W. Lueger, *100 Jahre des Allgemeinen Caecilienvereines 1868–1968*, Regensburg 1968, s. 2, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy...*, dz. cyt., s. 33; por. K. Weinmann, *Dzieje muzyki...*, dz. cyt., s. 163.

⁶⁵ Por. A. Prasał, *Cecylianizm na ziemi kłodzkiej*, „Rocznik SPMK” 7 (2012), s. 36.

⁶⁶ Por. M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, Poznań 1999, s. 208; por. Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel...*, dz. cyt., cz. III, MK 9 (1889) nr 11, s. 83; zob. R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy...*, dz. cyt., s. 37–39.

⁶⁷ Ks. Franciszek Ksawery Haberl urodził się 12 kwietnia 1840 roku w Regensburgu. W wieku 22 lat został kapłanem, przyjmując sakrament święceń z rąk bp. Henryka von Hofstettera, gorliwego propagatora muzycznej odnowy. W latach 1867–1870 podczas rzymskich studiów pełnił funkcję organisty w kościele dell’Anima. Od 1871 roku przez 11 lat był dyrektorem chóru katedralnego w Regensburgu, z którym święcił znaczące sukcesy. Był uznanym naukowcem. Wśród znacniejszych pozycji pozostałych po nim wymienić należy: *Wilhelm du Fay, Rzymska Schola Cantorum, Bibliograficzny i tematyczny katalog muzyczny papieskiego Archiwum Kapeli Sykstyńskiej*. Ponadto opracował i wydał dzieła Palestriny (tomy 10–33), *Magnum opus musicum* Orlanda di Lassa oraz organowe

swoim wielkim poprzedniku kierownictwo redakcji „Musica Sacra” oraz „Fliegende Blätter für Katholische Kirchenmusik”⁶⁸. Obok nurtu typowo kontynuatorskiego Haberl podjął się organizacji Szkoły Muzyki Kościelnej (Kirchenmusikschule) z siedzibą w Ratyzbonie, w której dostrzegał kolejny, niezbędny etap krzewienia idei Towarzystwa św. Cecylii⁶⁹.

Przebywając w Rzymie, miał sposobność spotykać Franciszka Liszta, z którym konsultował szczegóły przedsięwzięcia i którego zjednał dla swoich idei. Na V Walnym Zjeździe Towarzystwa św. Cecylii w Ratyzbonie (1–7 sierpnia 1874 roku) przedstawił plany związane ze szkołą i zapowiedział na listopad 1874 roku uruchomienie pilotażowego roku studiów. Początki były mało obiecujące. Pierwszy nabór wyłonił trzech studentów. Dla adeptów sztuki muzycznej obok Haberla trudził się ks. Jerzy Jakub i ks. Michał Haller, współzałożyciele szkoły. Wykładano materiał z zakresu historii muzyki, chorału, liturgii, metody śpiewu, czytania partytur, transpozycji, dyrygowania, literatury chóralnej, harmonii, form muzycznych, gry organowej. Problemem młodej inicjatywy nie była tylko liczba studiujących, ale także warunki lokalowe. Cała szkoła mieściła się zaledwie w dwóch pomieszczeniach, z których jedno było pokojem ćwiczeń, drugie biblioteką. Na kolejny rok pracy przyjęto siedmiu studentów. Zakupiono gospodę i sąsiadujący z nią budynek, by zapewnić godniejsze warunki pracy i stworzyć mieszkania dla słuchaczy szkoły. Przez 11 lat gmachem głównym szkoły była gospoda „Pod Białym Rumakiem” zamieniona na nowo wybudowaną siedzibę. Pomimo wstępnych trudności szkoła zyskiwała rozgłos i uznanie⁷⁰.

---

utwory Frescobaldiego. Wydawał artykuły u Eitnera, ale także we własnych czasopismach: „Cäcilienkalender” i „Kirchenmusikalisches Jahrbuch”. W swoich pracach nad chorałem popierał *Editio Medicea*. Zmarł 5 września 1910 roku w Ratyzbonie. Por. G. Mizgalski, *Haberl Franz Xaver ks.*, PEMK, s. 194; por. T. J. Poprawski, 25. *rocznica śmierci ks. prałata dr. Haberla*, MK 10 (1935) nr 9–10, s. 137–138.

⁶⁸ Por. G. Mizgalski, *Haberl...*, dz. cyt., s. 194; por. T. J. Poprawski, 25. *rocznica śmierci...*, dz. cyt., s. 137.

⁶⁹ W ślad za ratyzbońską Kirchenmusikschule poszły inne ośrodki. W roku 1882 powstała szkoła w Akwizgranie, w 1894 w Paryżu tzw. Schola Cantorum, w 1909 w Wiedniu, w 1910 rzymska Pontificia Scuola Superiore di Musica Sacra, w 1921 dołączyło Monachium. Por. A. Filaber, *Początki Ruchu Cecylińskiego...*, dz. cyt., s. 131–132; zob. W. Lewkowicz, *Muzyka sakralna...*, dz. cyt., s. 417–418.

⁷⁰ Por. F. Nowowiejski, *O znaczeniu Ratyzbony dla ruchu kościelno-muzycznego*, MK 8 (1933) nr 11–12, s. 158–159.

Kolejne lata pracy wymuszały zmiany, zarówno w programie nauczania, składzie uczących, jak i czasie trwania kursu. Te ważniejsze datuje się od roku 1900. Postanowiono przyjmować w progi szkoły wyłącznie mężczyzn, duchownych i świeckich, z wykształceniem muzycznym. Ofertę programową poszerzono o łacinę, estetykę, historię i literaturę muzyki kościelnej, kontrapunkt i polifonię, naukę gry na fortepianie oraz improwizację. Podjęto budowę świątyni dedykowanej św. Cecylii. W zamyśle twórców budowla miała stanowić uprzywilejowane miejsce praktyki studenckiej pod okiem profesorów uczelni. Z uporem realizowany kierunek zmian zdawał się być jak najbardziej słuszny, co potwierdzały w kolejnych latach rzesze studentów z terenów Niemiec, Austrii, Węgier, Szwajcarii, Anglii, Irlandii, Włoch, Holandii, Polski i Ameryki⁷¹. Po śmierci ks. Franciszka Haberla, w latach 1910–1929 dyrektorem był ks. Karol Weinmann, a od 1930 roku Karol Thiel. On to ułożył nowy plan studiów oparty o *Motu proprio* Piusa X i Konstytucję apostolską Piusa XI. „Uwieńczeniem postępu szkoły było objęcie przez rząd bawarski w jesieni 1931 roku protektoratu nad instytucją i nadanie praw państwowych”⁷². Dodatkowym dowartościowaniem osiągnięć placówki był dekret Rzymskiej Kongregacji Studiów z 21 stycznia 1959 roku, w którym Kirchenmusikschule została afiliowana do Papieskiej Akademii Muzycznej w Rzymie z prawem nadawania akademickich stopni naukowych⁷³.

Tradycje szkoły w Ratyzbonie odbiły się szerokim echem w świecie muzyki i odcisnęły twórcze piętno w teoretycznych i praktycznych poszukiwaniach miejsca muzyki w liturgii oraz sposobu jej istnienia. O wielkości ośrodka może świadczyć fakt, iż po dziś dzień kontynuuje on swoją misję pedagogiczną⁷⁴.

Zgodna linia cecylianistów została złamana na przełomie XIX i XX wieku. Do pęknięcia i wyodrębnienia dwóch nurtów przyczynił się toczony spór na temat możliwości dopuszczenia do świątych czynności kompozycji

⁷¹ F. Nowowiejski, *O znaczeniu Ratyzbony dla ruchu kościelno-muzycznego*, dz. cyt., s. 159–162.

⁷² F. Nowowiejski, *O znaczeniu Ratyzbony dla ruchu kościelno-muzycznego*, dz. cyt., s. 163.

⁷³ Por. G. Mizgalski, *Ratybońska szkoła (Regensburg)*, PEMK, s. 402.

⁷⁴ Por. I. Dulisz, *Feliks Nowowiejski o Szkole Muzyki Kościelnej w Ratyzbonie*, „Studia Warmińskie” 51 (2014), s. 307. Szkoła Muzyki Kościelnej działa pod nazwą Hochschule für Katholische Kirchenmusik und Musikpädagogik. Zob. www.hfkm-regensburg.de (3.03.2016).

nowszych, pisanych bardziej współczesnymi technikami kompozytorskimi. Jedni obstawali przy stanowisku, że godnymi liturgii mogą być wyłącznie utwory powstałe pomiędzy XVI a XVIII wiekiem, ewentualnie późniejsze, z tym zastrzeżeniem, że nawiązują do renesansowej polifonii wokalne *a cappella*. Nurt konserwatywny reprezentowali: Michael Haller, Friedrich Könen, Franz Nekes. Po drugiej, bardziej postępowej stronie, nieodrzucającej nowszych technik kompozytorskich, stał ks. Peter Griesbacher⁷⁵, wykładowca w Kirchenmusikschule. Jak pokazują jego utwory, początkowo swój styl kształtował w oparciu o klasyków polifonii wokalne *a cappella*, następnie ewoluował w stronę rozwiniętej harmoniki i instrumentacji. Zabiegi Griesbachera i skupionych wokół niego zwolenników nowości w pewien sposób zostały uznane przez publikację Piusa X *Motu proprio*:

Kościół zawsze uznawał i popierał postęp w sztuce, dopuszczając na usługi kultu wszystko, co geniusz w przebiegu wieków mógł stworzyć dobrego i pięknego, z zachowaniem jednak zawsze praw liturgii. Toteż i muzykę współczesną dopuszcza się także w Kościele, skoro i ona dostarcza dzieł tak dobrych, poważnych i uroczystych, że stają się całkiem godnymi obrzędów liturgicznych. Niemniej jednak, ponieważ muzyka najnowsza służy przeważnie do użytku świeckiego, trzeba zwracać największą uwagę, aby kompozycje muzyczne w nowym stylu, które się dopuszcza do Kościoła, nie zawierały w sobie nic świeckiego, aby nie było w nich reminiscencji motywów wykonywanych w teatrach i aby nawet w swej formie zewnętrznej nie były wzorowane na modłę utworów świeckich⁷⁶.

⁷⁵ Ks. Peter Griesbacher urodził się 25 marca 1864 roku w Egglham. W 1886 roku przyjął święcenia kapłańskie. Od 1894 roku pełnił funkcję prefekta muzycznego w seminarium opactwa Sankt Emmeram. Od 1911 roku podjął posadę nauczyciela kontrapunktu, form i stylów muzycznych w ratybońskiej Kirchenmusikschule. Rozwinął działalność wydawniczą. Był redaktorem „Literarischer Handweiser für Freunde katholische Kirchenmusik” oraz „Monatshefte für katholische Kirchenmusik”. Wydawał dzieła Palestriny, di Lassa, Hasslera, Gabrielelego. Napisał 40 mszy z orkiestrą oraz wiele innych utworów kościelnych. Najbardziej znanymi są: *Carl Borromaeus – Messe, Benedictus – Messe, Missa mater Admirabilis, Friedensmesse, Missa Virgo potens, Te Deum, Gradualia*, litanie, motety, *Stabat Mater*, kantaty, cykle pieśni. Zmarł w Ratyzbnie 28 stycznia 1933 roku. Por. G. Mizgalski, *Griesbacher Peter ks.*, PEMK, s. 186–187; por. K. Mrowiec, *Griesbacher Peter*, EK t. II, kol. 152–153.

⁷⁶ Pius X, *Motu proprio...*, dz. cyt., nr 5.

Kolejną osią sporu była sprawa restauracji chorału gregoriańskiego. Cecylianiści forsowali odnowę w oparciu o *Editio Medicea*, podczas gdy Pius X przychylił się do badań solesmeńczyków: świętość, piękność formy oraz powszechność

spotykają się w najwyższym stopniu w śpiewie gregoriańskim i dlatego jest on śpiewem właściwym Kościoła rzymskiego, jedynym śpiewem, który Kościół odziedziczył po ojcach dawnych, którego z zazdrością strzegł przez długie wieki w swych księgach liturgicznych, który jako swój bezpośrednio przedstawia wiernym, który w niektórych częściach liturgii wyłącznie przepisuje i który najnowsze studia tak szczęśliwie przywróciły⁷⁷.

Problemy cecylianiistów spowodowane różnicą zdań we własnym gronie i brakiem jednoznacznego mandatu ze strony Watykanu, ostudziły pierwotny, reformatorski entuzjazm i stały się zarzewiem wielu kryzysów wszędzie tam, gdzie sięgały idee Towarzystwa św. Cecylii⁷⁸. Coraz częściej zadawano sobie pytania o zasadność cecylianckiego stylu. Przybywało tych, którzy byli nie tylko uprzedzeni, ale wręcz wrogo nastawieni do stylu, który był nieprzejednanym wrogiem jakiegokolwiek spontaniczności, improwizacji czy subiektywizmu, który propagując polifonię palestrinowską, dążył do ograniczeń technik kompozytorskich. Zarzuty coraz trudniej było odpierać, a za koronny dowód przeciw cecylianiistom służył argument, że we własnym gronie nie posiadali wybitnych kompozytorów, co najwyżej miernych i o ubogiej inwencji. Krąg przeciwników poszerzał tzw. katalog, w którym precyzyjnie określono, jakie utwory mogą być dopuszczone do liturgii⁷⁹.

Starając się obiektywnie ocenić poczynania muzyków skupionych wokół ACV, nie można zgubić szeregu wartościowych inicjatyw, które twórczo przyczyniły się do odnowienia liturgicznej muzyki. Do niewątpliwych zasług cecylianiistów należy skoncentrowanie uwagi na kościelnych przepisach liturgicznych o muzyce, troska o odpowiedni, godny liturgii repertuar, wyeliminowanie utworów świeckich z repertuaru kościelnego, przywrócenie chorału gregoriańskiego i podniesienie poziomu jego wykonawstwa, odrodzenie polifonii w stylu palestrinowskim, dowartościowanie kościelnej pieśni ludowej,

⁷⁷ Pius X, *Motu proprio...*, dz. cyt., nr 3.

⁷⁸ Por. J. Drewniak, *Ruch cecyliancki...*, dz. cyt., s. 87–88.

⁷⁹ Por. R. Tyrała, *Soborowa odnowa muzyki kościelnej w Polsce*, Kraków 2000, s. 85–86.

liturgicznej gry na organach oraz organizowanie kompetentnych ośrodków oświaty muzycznej. Szeroka sieć powiązań powodowała, że przedstawiciele Towarzystwa św. Cecylii byli obecni niemal w każdym Kościele lokalnym, diecezjach, a nawet w parafiach, co niewątpliwie skłaniało do inicjowania lub współtworzenia działań, których celem było „zwrócenie” muzyki liturgii⁸⁰.

3. KS. FERDYNAND MAILLET – POWSTANIE I ROZWÓJ PUERI CANTORES

Kiedy Europę i świat rozpałała iskra odnowy liturgiczno-muzycznej, 20 sierpnia 1896 roku w Paryżu urodził się Ferdynand Mailet. Przyszedł na świat

⁸⁰ R. Tyrała, *Soborowa odnowa muzyki kościelnej w Polsce*, dz. cyt., s. 85–86; por. P. Wiśniewski, *Ksiądz Eugeniusz Gruberski (1870–1923) – reformator muzyki kościelnej w diecezji płockiej*, PMS 13 (2015), s. 204–205. W korelacji z działaniami cecylianistów należy widzieć kongresy muzyczno-liturgiczne organizowane w różnych zakątkach świata. W 1882 roku taki zjazd miał miejsce w Arezzo. Od 11 do 15 września podejmowano tam tematykę pieśni kościelnych. Przedmiot uwagi był o tyle nagły, że zauważono tendencje eliminowania chorału gregoriańskiego i zastępowania go pieśniami. Co zrozumiałe, w różnych krajach sytuacja przedstawiała się inaczej. Ponadto wypowiedziano się co do sposobu tworzenia pieśni i akompaniowania do nich. W 1934 roku Akwizgran był gospodarzem kolejnego kongresu. Od 4 do 8 stycznia wybrzmiało przeszło 150 utworów, które zostały ujęte w cykle liturgiczno-muzyczne, wykonywane podczas nabożeństw, oraz cykle estradowo-koncertowe, mające swoje prezentacje w salach koncertowych. Frankfurt nad Menem w 1936 roku zgromadził muzyków na kolejnym wydarzeniu kongresowym. Jednym z pretekstów wybrania Frankfurtu na kolejną kongresową stację była nowo otwarta sala filharmonii, gdzie miała miejsce uroczysta inauguracja spotkania. Zanim odbyła się oficjalna uroczystość, zebranych zaprezentowały się chóry rodzime i specjalnie zaproszone spoza Frankfurtu. Mocnym akcentem polskim był występ Poznańskiego Chóru Katedralnego pod dyrekcją ks. Gieburowskiego oraz popis organowy Bronisława Rutkowskiego, prezentującego *IX Symfonię* Nowowiejskiego. Ponadto swoją obecnością wydarzenie zaszczylił ks. kard. August Hlond, uznany przyjaciel odnowy liturgicznej. W czasie kongresu wybrzmiała także muzyka francuska, holenderska i belgijska. W 1950 roku swoje podwoje przed muzykami otworzyło Wieczne Miasto. Modlitwą niesporów rozpoczęto pracę w zaproponowanych przez organizatorów grupach: pierwsza zajęła się chorałem gregoriańskim, druga szeroko pojętą muzyką kościelną i ostatnia muzyką organową. Obrady przeplatały koncerty m.in. *Cappella Musicale Lateranense*, *Cappella Musicale Liberiana*. Pod hasłem *Bilans muzyki sakralnej z okazji roku świętego i 900-lecia Gwidona z Arezzo*, w 1954 roku spotkano się w Wiedniu. Dwadzieścia pięć krajów reprezentowało ok. 2,5 tys. uczestników. Wiodącą dyskusyjną platformą było *Motu proprio* Piusa X. Por. R. Tyrała, *Encyklika Piusa XII Musicae sacrae disciplina jako efekt ruchu liturgicznego oraz cecylianizmu w Europie*, PMS 2 (2005), s. 57–62.

w skromnej rodzinie, w północno-wschodniej dzielnicy Paryża Buttes-Chaumont. Jego ojciec był księgowym, matka natomiast poświęciła się wychowaniu dzieci i prowadzeniu domu. Wraz z bratem i dwiema siostrami (drugi brat zmarł młodo), dorastał w ciepłej, rodzinnej atmosferze, przepojonej duchem chrześcijańskim. Niedzielne msze opatrzone były specjalnym rytuałem: jego starszy brat i dwie siostry szli za tatą i mamą, którą mały Ferdynand prowadził pod rękę. Całą rodziną wybierali się także na popołudniowe nieszpory do Saint-Ambroise, miejsca chrztu chłopca. Wspominając swoje lata dziecięce, ks. Ferdynand stwierdzał, że tym, co najbardziej ciągnęło go do świątyni, były zapach kadzidła i muzyka. Unoszące się kadzielne dymy i rozbrzmiewająca muzyka pochłaniały go zupełnie. Muzyka nie odstępowała go także w domowym zaciszu. Każde spotkanie rodzinne było pretekstem do wspólnego muzykowania. Zakończony posiłek wieńczył amatorski koncert, w którym brali udział wszyscy członkowie rodziny, dając upust swym głosowym i instrumentalnym zdolnościom⁸¹.

Pomimo iż muzyka towarzyszyła Ferdynandowi od najmłodszych lat, nie była w stanie na wyłączność zawładnąć jego żywiołowym sercem. Ono bowiem bardziej lgnęło do zabawy w pobliskim parku Buttes-Chaumont. W nim około dwunastu „czerwonoskórych” chłopców pod komendą Ferdynanda urządziło szalone wyścigi z piórami we włosach i tomahawkami w rękach, atakowało dylizanse, poszukiwało skarbów, ale i musiało uchodzić do tajnych kryjówek przed realnymi już przedstawicielami porządku i strażnikami parku⁸².

W 1907 roku beztrzęsłą młodzieńczą lat bezpowrotnie zniszczyła śmierć Armanda, starszego brata Ferdynanda. Z nową jasnością dotarły do niego zasłyszane nauki pierwszokomunijne, a odziedziczona po drogim bracie książka Tomasza à Kempis *O naśladowaniu Chrystusa*, stała się jego ulubioną lekturą, zastępując ilustrowane przygody o Buffalo Billu, Nickim Carterze i Billym the Kidzie⁸³.

Odejście brata i religijna atmosfera dziecięcych lat pomogły nastolatkowi podjąć życiową decyzję. Po uzyskaniu zgody rodziców w 1908 roku wstąpił

⁸¹ Por. J. Rolland, *Monseigneur Maillot et les Petits Chanteurs à la Croix de Bois*, Paryż 2001, s. 13–14.

⁸² Por. F. Maillot, *Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Souvenirs et anecdotes*, Paryż 1946, s. 56.

⁸³ Por. J. Rolland, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 15–16.

do Niższego Seminarium w Conflans, prowadzonego przez jezuitów przy ul. Vaugirard. Tam odnalazł to, czego potrzebował na swej duchowej i intelektualnej drodze. Z pasją współpracował z ks. Linderem, profesorem literatury, ks. Poirierem, wykładowcą muzyki oraz dom Davidem, promotorem chorału. Wszyscy trzej na swój sposób otworzyli przed Ferdynandem piękno świata dźwięków. Powodowany ciekawością nowych doświadczeń, razem z kolegami zaangażował się w *Athalie* Jeana Baptiste'a Racine'a, sztukę przygotowywaną pod bacznym okiem ks. Lindera. Choć odegrał tam epizodyczną rolę lewity, to przesądzające dla jego późniejszych losów okazało się zetknięcie z muzyką Mendelssohna użytą w spektaklu. Było to na tyle silne doświadczenie, że jak sam po latach wyznawał, poczuł jakby coś nowego wstąpiło do jego duszy. Odkrywając język Césara Francka na zajęciach u ks. Poiriera oraz u dom Davida piękno chorału gregoriańskiego opartego na tradycji św. Grzegorza, pozwolił muzyce zapanować w nim na dobre⁸⁴.

Niemal równoległe z decyzją Ferdynanda o wstąpieniu do niższego seminarium rozpoczęła się historia Manécanterie des Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Grupa młodych studentów z lewego brzegu Sekwany, pasjonatów muzyki religijnej, postanowiła założyć chłopięcą szkołę śpiewu kościelnego. Pomysł zrodził się w głowach Pierre'a Martina i Paula Berthiera podczas ich lipcowych rekolekcji w Sabaudii, w opactwie trapistów w Tamie w 1906 roku. Obaj zafascynowani śpiewem liturgicznym i natchnieni *Motu proprio* Piusa X podjęli myśl o zawiązaniu wędrowniej szkoły, która odwiedzając kolejne kościoły Paryża i Francji, upowszechniałaby mało znany wtedy chorał gregoriański oraz piękno utworów Palestriny, Josquina des Prés'go i innych. Po powrocie do Paryża znaleźli kapelana i wraz z przyjaciółmi zaczęli zbierać dzieci z przedmieść Vaugirard. Dnia 10 stycznia 1907 roku przeprowadzono pierwszą próbę. Pół roku później dano pierwszy koncert w amfiteatrze Instytutu Katolickiego w Paryżu. Borykającej się z trudnościami organizacyjnymi szkole z pomocą pospieszył dom Potevin, benedyktyn. Na następny koncert jego współbracia ofiarowali chórzystom białe alby i drewniane krzyże. W ten sposób narodzili się „Mali Śpiewacy z Drewnianym Krzyżem”. Kiedy w 1914 roku wybuchła wojna, Les Petits Chanteurs cieszyli się już zasłużoną popularnością i uznaniem. Choć wojna nie przerwała ich działalności, to okazała się bardzo dotkliwa dla zespołu.

⁸⁴ Por. J. Rolland, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 17–19.

Wielu najstarszych chórzystów zostało powołanych do wojska i nigdy już nie wróciło⁸⁵.

Okrucieństwo wojennej zawieruchy nie oszczędziło także Ferdynanda. W marcu 1915 roku, w osiem dni po śmierci swojego ojca, wyjechał do Saint-Cyr, skąd jako sierżant piechoty został wysłany na front Szampanii. Rok później ciężko zachorował i został ewakuowany do szpitala w Carcassonne. Odzyskiwane zdrowie i brak konieczności powrotu w strefę wojennych działań pozwoliły mu założyć chór dziecięcy w Campagne-les-Bains⁸⁶. W 1918 roku przypieczętował swoje pragnienie bycia księdzem i wstąpił do Seminarium św. Sulpicjusza w Issy-les-Moulineaux⁸⁷.

Przygotowanie do kapłaństwa rzetelnie wykorzystał na duchowy rozwój. Obszerny zeszyt z lat seminaryjnych, pełen bardzo osobistych zapisków, jest wymownym świadectwem jego wewnętrznego dojrzewania i duchowego bogactwa⁸⁸.

Cieniem na drodze realizacji Bożego powołania położyła się powracająca choroba, którą lekarские diagnozy rozpoznały jako nieuleczalną. Dla ratowania zdrowia i życia w 1920 roku kleryk Ferdynand został wysłany do sanatorium w Durtol. Doświadczenie choroby odsłoniło jeszcze mocniej nadprzyrodzoną więź łączącą go z Najwyższym Kapłanem:

Umyślnie sprawiasz Panie, że odczuwam niepokój śmierci. Idę do święceń kapłańskich ze smakiem śmierci na ustach, śmierci nie natychmiastowej, ale życia pomniejszonego, bez wielu wysiłków, z częstymi odpoczynkami, z powtarzającymi się incydentami, za kilka lat z niepokojem wielkich krwotoków. Oto mój Krzyż. Przedstawiasz mi go [...]. Ty mi dajesz ten piękny udział w Krzyżu. W bólach, w niedoskonałościach fizycznych, w tej widocznej niższości, w kapłaństwie dotkniętym incydentami chorobowymi, a za klika lat w niepokoju wielkich krwotoków. Ty, Panie, pomożesz mi kochać, [...] zrozumieć konieczność cierpienia, jego rolę w moim uświęceniu, moc jego apostołstwa. Bez niego nie ma wielkiej

⁸⁵ Por. J. Rolland, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 23–24; por. F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 9–10.

⁸⁶ Por. F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 9–10. Por. J. Rolland, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 21–22.

⁸⁷ Por. H. Leclere, *Monseigneur Maillet parmi nous*, Paryż 1964, s. 23.

⁸⁸ Por. H. Leclere, *Monseigneur Maillet parmi nous*, dz. cyt., s. 24.

i żyjącej duszy. Kochać, przywoływać cierpienie albo przynajmniej akceptować je poprzez zrozumienie go⁸⁹.

Pomimo wątłego zdrowia nie rezygnował z ideałów kapłaństwa bez reszty oddanego Bogu i człowiekowi:

Pan moim dziedzictwem... Oto słowa, które muszą mnie przenikać teraz i na całe życie. Jako przyszedł ksiądz jestem ponad zwyczajną kondycją, wezwany do powołania, które nie jest z tego świata, do życia, które nie powinno upodobnić się do życia tego świata [...]. Trzeba, żebym był panem samego siebie i żebym oddał się Bogu. Wszystko we mnie musi być podporządkowane Jemu. Będę musiał przypomnieć sobie to tajemnicze przebudzenie się we mnie mojego powołania [...]. Będę musiał jeszcze raz spojrzeć na łaskę wybrania nieustannie odnawianą, dzięki której dotrwałem do teraz. Trzeba Mu za to podziękować, nie słowami, ale szlachetnym darem z samego siebie. Bóg kocha tego, kto oddaje Mu się z radością. Szlachetny dar z samego siebie – to całe moje szczęście. Półśrodkami przyniosą tylko rozczarowanie i niezadowolenie. Chcieć trwać w miernej cnotcie, to utopia i tchórzostwo. Trzeba, żebym chciał oddać się cały. To jedyna wolność [...]. Trzeba, bym śnił o moim przyszłym działaniu [...]. Będę mógł być narzędziem czyniącym wiele dobra, jeśli osiągnę oderwanie się w pokorze i posłuszeństwie⁹⁰.

W czasie seminaryjnej nauki Ferdinand zaprzyjaźnił się z Jeanem Reboufatem, jednym z założycieli *Manécanterie des Petits Chanteurs à la Croix de Bois*. Wspólne muzyczne pasje stały się podłożem dla długoletniej relacji oraz bezcenną inspiracją dla przyszłej pracy ks. Mailleta. O odwiedzinach *Manécanterie* i spotkanych w niej dzieciach ubranych w białe alby z krzyżem na piersi tak po latach opowiadał:

[...] małe chłopaczki śpiewające Palestrinę i Bacha, urwisy z przedmieścia, które stały się heroldami boskiego piękna, jako dwunastolatki niosąc przez cały świat sztandar sztuki Francji. Od tego pierwszego, ulotnego spotkania poczułem powołanie zostania nauczycielem dzieci

⁸⁹ H. Leclere, *Monseigneur Maillet parmi nous*, dz. cyt., s. 30nn, tłum. własne.

⁹⁰ H. Leclere, *Monseigneur Maillet parmi nous*, dz. cyt., s. 25–26, tłum. własne.

i przekazania im, czym jest sztuka wokalna. Nawet trzydzieści lat później nie potrafiłem odpowiednio wyrazić mej wdzięczności tym, którzy pokazali mi ten nieznaną raj⁹¹.

Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1921 roku rozpoczął pracę duszpasterską, w którą znacząco wplótł muzykę. Im więcej czasu jej poświęcał, tym bardziej odkrywał, że w muzyce drzemie ogromny potencjał, zdolny otwierać i rozwijać dusze oraz doskonalić charakter i osobowość. W świecie dźwięków odnalazł ogromną wartość edukacyjną. Przestał postrzegać muzykę jako sztukę dla sztuki, a zaczął pojmować ją jako skuteczne narzędzie formacyjne. Zastanawiać może fakt, iż człowiek o tak dojrzałym i wyrobionym spojrzeniu na sprawy muzyki był w rzeczywistości naturszczykiem, osobą bez solidnego wykształcenia muzycznego, czego zresztą nie ukrywał ani się nie wstydził. Zdaje się, że cały dynamizm swego działania oparł na założeniu, że nie fakt ukończenia solidnych studiów implikuje odpowiednie kompetencje do takiej pracy, ale swoisty zmysł do dzieci, umiejętność zaadaptowania się do nich, zainteresowania ich, zdobycia ich uwagi. Tak więc czysta miłość do dzieci i muzyka stały się głównymi instrumentami, którymi umiejętnie posługiwał się dla rozwoju dziecięcych dusz⁹².

Początkowo działał przy kaplicy św. Landeryka. Wychował się niedaleko, tak więc znajomość okolicy i mentalności mieszkańców dawała mu swoistą pewność działania, a zarazem łatwość w pełnieniu powierzonej misji, której szczególnym wymiarem była opieka nad dziećmi. Przemierzając Belleville i Ménilmontant, w sąsiedztwie porzuconej budowy kościoła św. Franciszka z Asyżu, w drewnianym baraku gromadził dzieci paryskich dzielnic. Tu założył swoją chóralną szkołę, dla której przy własnym udziale finansowym wystarczył się o pomieszczenie na próby.

Wewnętrzne przeświadczenie o potrzebie niesienia dziecięcym duszom duszpasterskiej pomocy nie dawała mu spokoju i przynaglała do działania.

Dusza... Gdybyście wiedzieli, czym jest dusza! Gdybyście wiedzieli, co jest boskiego w duszy dziecka z Belleville, chciałbym powiedzieć zwłaszcza w tej właśnie duszy! Zrozumielibyście wtedy naszą dumę, kiedy widzimy, kim może stać się dziecko, jeśli chce, dziecko, które widzimy

⁹¹ J. Rolland, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 25, tłum. własne.

⁹² Por. H. Leclere, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 10.

skaczące przed nami. Jeśli chce użyć bogactw, jakie ma w swojej naturze, formować swoje serce tak wrażliwe, skierować się w stronę dobra, upartość może stać się nieugiętą wolą; jeśli chce skierować w kierunku prawdy tę pełną inicjatywy inteligencję! Jakimże człowiekiem i chrześcijaninem mógłby stać się jutro! Nie ignorujemy przeszkód, jakie jutro czekają na tych małych. Zbyt dobrze je znamy: większość tych dusz pozostawi formację na etapie wstępnym, choć mogliby stać się dziełami albo nawet zaprzepaszczą nieodwołalnie wszystkie szanse. To dlatego chcemy użyć wszystkich sił, by byli świadomi wielkości zadania, jakie ich czeka. Będą mieli tendencję do wegetowania. My chcemy sprawić, by żyli⁹³.

W 1923 roku ks. Ferdynand otrzymał przeniesienie na stanowisko wikariusza w kościele Saint Jean-Baptiste de Belleville, gdzie założył kolejny chór La Petite Maîtrise de Belleville⁹⁴. W jednej ze swoich medytacji pisał:

Cóż bardziej przejrzystego niż głos dziecięcy, czysty jak światło, wytryskający z ziemi jak krystaliczna rakietka! Chcielibyśmy w nim widzieć tylko jeden z tych przypadkowych i przemijających uroków dzieciństwa. W istocie, jeśli głos dziecka ma przejrzystość krystalicznej igły, delikatnej, przesywającej nasze serce, ma również jej kruchość. Od narodzin głos nosi w sobie tę niezauważalną szczelinę, która pewnego dnia stanie się pęknięciem i przemieni niegdysiejszy kruchy sopran w silny bas. Ale głos dziecka nie tylko ma moc rozrywania rzeczy efemerycznych. To dla nas, dorosłych, wciąż opornych, spiętych, zaniepokojonych, ten głos przynosi wieść [...], że był czas, gdy my także byliśmy dziećmi patrzącymi na innych świeżym spojrzeniem, spojrzeniem z początku świata, zapatrzeni oczyma pełnymi niewinności i czystości. Ten czas nie przepadł na zawsze w otchłani historii. Pod skorupą kłopotów i stwardniałości [...], jest w nas wciąż żywy mały chłopiec, którym byliśmy i który wyruszał odważnie na odkrywanie świata [...]. Głos [chłopięcy] wyraża na nowo, jak w zapomnianej melodii, nieustającą młodość świata, „znak” wiecznej młodości tego, który jest Bogiem żywych, a nie umarłych⁹⁵.

⁹³ H. Leclere, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 36–37, tłum. własne.

⁹⁴ Por. H. Leclere, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 23, por. F. Maillot, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, Paryż 1948, s. 227.

⁹⁵ H. Leclere, *Monseigneur Maillot...*, dz. cyt., s. 11, tłum. własne.

W latach 20. Manécanterie des Petits Chanteurs zaczęła podupadać. Piętrzące się trudności groziły całkowitym zanikiem szkoły. Przejęty jej losem kard. Luis Ernest Dubois, żywo interesujący się sprawami muzycznymi biskup Paryża, namówił Jakuba de Noirmont, jednego z kierujących szkołą, by zaproponował ks. Maillletowi fuzję chórów z Vaugirard oraz z Belleville. Za zgodą proboszcza kościoła św. Jana Chrzciciela ks. kan. Georges'a Mouraux mała szkółka z Belleville stała się Manécanterie des Petits Chanteurs ze wspólną siedzibą na ul. Solitaires⁹⁶.

Poczytując sobie połączenie zespołów za ogromny zaszczyt i wyróżnienie, ks. Ferdynand rozwinął skrzydła swojej pasji. Dla swoich chórzystów był niczym prawdziwy ojciec. Z niekłamanym zainteresowaniem i troską pochylał się nad dziecięcymi trudnościami i problemami, dzielił chłopięce radości i cierpienia, stawał się powiernikiem ich najskrytszych tajemnic. Zwracał uwagę, że każde przeżycie można oddać śpiewem. Był przekonany, że chłopięcy głos, niepowtarzalny w swej skali i delikatności, może zawrzeć całą paletę emocji. Uczucie wytryskujące z głębin duszy o kształcie dźwięcznego głosu było zdolne poruszyć każde serce⁹⁷.

Wobec chłopców wykazywał duże zdolności pedagogiczne. W razie konieczności umiejętnie używał delikatnej dyscypliny, która zaprowadzała porządek nawet u najbardziej opornych. Potrafił na osobności adekwatnym gestem i spojrzeniem odpowiednio zdyscyplinować. Jego znaczna postura oraz zamknięta w niej dusza „szefa” naturalnie domagały się posłuchu. Pedagogiczny zmysł, jakim się wykazywał, zresztą zawsze ukierunkowany na dobro, swoją pobłażliwość czerpał z godziwego serca⁹⁸.

Chłopców na księdza Mailleta otwierała jego cierpliwość, łagodność i drzemiąca w nim harmonia. Budując relacje na wzajemnym zaufaniu i przyjaźni, odsłaniał przed młodymi artystami tajemny świat dźwięków, poczawszy od Wilhelma de Machaulta, przez Palestrinę, złoty wiek francusko-flamandzki, aż po Franciszka Poulenca. Każdy krok w stronę sztuki był stawiany rozważnie i nieprzypadkowo. Nowy utwór czy jakieś zagadnienie były elokwentnie wyjaśniane. Tak ks. Mailllet wspomina początki pracy nad utworem Tomása Luisa de Victorii *O quam gloriosum est regnum*:

⁹⁶ Por. F. Mailllet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 11.

⁹⁷ Por. H. Leclere, *Monseigneur Mailllet...*, dz. cyt., s. 11.

⁹⁸ Por. H. Leclere, *Monseigneur Mailllet...*, dz. cyt., s. 87–88.

Mali Śpiewacy wznoszą w oczekiwaniu na dyrektora swoje oczy. Wiedzą, że po raz pierwszy będą odczytywać *O quam gloriosum* Vittorii [...], spodziewają się jakichś nowych, malowniczych komentarzy [...]. – Zajmijmy się motetem *O quam gloriosum* Vittorii, słynnego, hiszpańskiego autora renesansu, rywala wielkiego Palestriny. Ten utwór nam ukazuje nie to, co pod nami [...], ale to, co w górze, w głębokościach niebieskich [...]. – Na początku usłyszycie prawie niesłyszalny, długi, tajemniczy szmer, rodzaj niekończącego się podziwu. Trochę jak dźwięk zadziwienia wydany przez miliony klatek piersiowych [...], a potem ten szmer przechodzi w potężne crescendo drugiego akordu i rozkwita w zdaniu pełnym majestatu *O quam gloriosum*, które jest jednocześnie szczytem i końcem. O, jakże jest wspaniałe to Królestwo, rozpromienione światłem chwały, którym cieszą się wybrankowie nieba! Muzyka [...] namaluje bardzo precyzyjnie to Królestwo, które nie jest z tego świata [...]. Po świetle, w pełnej jasności, wszystko jest w bezruchu..., od pierwszych słów nagle wybucha radosne ożywienie: *In quo cum Christo...* I już ogarnia nas nie do opanowania radość. Jakież intensywne życie ożywia ten tłum nieruchomy aż dotąd w szerokim, panoramicznym, początkowym ujęciu! Bo oni są żywi, naprawdę żywi, nasi przodkowie, nasi starsi bracia z góry! *Gaudet...* Radują się, skaczą z radości. Mali Śpiewacy, moi przyjaciele, słuchajcie tych dźwięków, które prześcigają się w oszalałym kontrapunkcie! Jednym słowem, jaki piękny obraz namalowany ręką mistrza. Czujemy się szczęśliwi, widząc ich radość. Pragniemy sami zaśpiewać ten tekst. I nagle, jakby za magicznym gestem Vittorii, fresk poszerza się, dalej niż sięga wzrok śmiertelników, do wymiarów nieskończoności nieba. Za tysiącami wybranych, których ledwie widzimy, dostrzegamy miliony innych, a na dalszym planie miliardy tych, którzy ocaleli dzięki łasce Boga. Ile niepoliczonych ziaren piasku, tylu przyjaciół Pana śpiewa jednym wspaniałym chórem, wieczną wdzięczność podczas wielkiego święta Wszystkich Świętych w raj. Taki spektakl byłby niemożliwy tu na ziemi. Zarówno tekst, jak i jego wierna towarzysza – muzyka przejdą delikatnie w nieoczekiwanym kontraście z szerokiego fresku do miniatury. Często marzyliście o kinie, moje dzieci. To teraz popatrzcie. Wyobraźcie sobie operatora filmującego tysiące śpiewaków [...], który nagle przechodzi do ujęcia z bliska, to, co nazywamy wielkim planem: dwoje lub troje małych chłopców z pierwszego rzędu, uroczy i tak delikatni, odziani w proste alby. *Amictis stolis albis...* Są odziani w białe szaty. Wybrani z rajy byłiby

ojcami chrzestnymi Małych Śpiewaków, którzy są odziani w białe alby [...]. A jakaż gracia i lekkość w muzyce, która komentuje ten obraz. Jakaż chęć przypodobania się słuchaczowi w potrójnej repetycji tekstu, który za każdym razem uwodzi go na nowo! Ale sądzę, moje drogie dzieci, że was, niezbyt grzecznych w tym momencie, to wszystko wydaje się nie poruszać, mimo radości śpiewów wybranych i świetności ich szat. W waszym wieku mówiono chętnie (jeśli znano łacinę) za starymi, dawnymi filozofami: *Vita in motu*, Życie to ruch. Żeby być pewnymi, że wasi święci przyjaciele są żywi, przypatrzcie się uważnie, jak oni są w ruchu. Oto organizowana jest wielka niebiańska procesja, tysiąc razy większa niż te w naszych kościołach, na ulicach naszych miast czy wsi. Oto idą naprzód, a wprawieniu tego niezmiernego tłumu w ruch towarzyszy w muzyce Vittorii ciężkość i naleganie: *Sequuntur*. Maszerują, idąc za swoim niebiańskim Przewodnikiem. Zauważycie i będzie to pewną trudnością w wykonaniu, jak z jednej części na drugą soprany, alty, potem tenory i basy są przesunięte w czasie, żeby dać odczuć każdy ciężki krok stawiany na ziemi. Zauważycie też, jak autor, choć skupiony na opisie, nie zapomina o tym, który stoi na czele niebiańskiej defilady, o Baranku Bożym. Chrystus idzie na czele, a wszyscy tworzący jego eskortę patrzą na niego z miłością, którą chór wyśpiewuje z poruszającą czułością. Ale pozostaje jedna kwestia do rozwiązania. Są to dwa ostatnie słowa tego mistrzowskiego motetu, które przyniosą nam nadzieję [...]. Tu na dole, moi drodzy, zauważyliście to, najpiękniejsze święta kończą się niestety. Kiedy dym świec zniknął, kiedy świąteczna, ziemską orkiestra zagrała ostatnie nuty, krótko mówiąc, nazajutrz po najpiękniejszym i najbardziej upajającym z dni, jesteśmy całkiem zawiedzeni. I zobaczycie, im będziecie starsi, tym bardziej myśl o kruchości szczęścia ziemskiego będzie w was wywoływała, jak mówi poeta, coś gorzkiego, co chwyta za gardło nawet pośród kwiatów. W niebie nie będzie żadnego nazajutrz, bo głębokie i gorliwe życie, symbolizowane przez cudowną procesję sprzed chwili, nie ma końca: *Quocumque ierit...* Idą za nim, wszędzie, gdzie On idzie. Wszędzie, nieograniczeni ani przestrzenią, ani czasem. Chrystus jest Panem czasu i przestrzeni, a ci, którzy są z Nim, tam u góry, korzystają z tej z niczym nieporównywalnej wolności. Vittoria czuła to i dlatego, widząc tę upajającą perspektywę, kończy motet w tonie zwycięskiego entuzjazmu. Kiedy nauczycie się tego pięknego *O quam gloriosum*, będziemy je śpiewać z radosną gorliwością! Ufajmy tekstowi świętemu, inspiracji

muzycznej Vittorii, a przede wszystkim wewnętrznej pewności, jaką daje nam nasza wiara. Nasi przodkowie z góry posiadają w sobie pełnię, której szuka pełen niepokoju człowiek. Popatrz z zapałem na to mnóstwo świadków, o którym mówi apostoł św. Paweł i wykrzykuj z całego serca z nadzieją: Bądźcie pozdrowieni, Wy, żyjący!⁹⁹.

Lubił często mawiać: „Nie zapominajmy, że dzieci wkładają tyle samo dobrej woli w to, co im się podoba, ile złej woli, żeby zrobić to, co im się nie podoba”¹⁰⁰.

Nie potrafił zadowolić się efektami swej pracy i nie umiał powiedzieć: dość, doskonale. Wymagał od siebie, ale też i chłopców uczył wymagań, by ciągle szli do przodu, by wciąż zdobywali wyżyny ludzkiej i muzycznej doskonałości. Wszystko to było podszyte humorem, wesołym tonem oraz klasą i taktem, co naturalnie czyniło go przyjacielem chłopców, jak też wszystkich tych, z którymi miał jakikolwiek kontakt¹⁰¹.

Jednak w swoim byciu wobec dzieci był przede wszystkim kapłanem.

Sześć prób na tydzień – zwierzył się pewnego dnia rozmówcy – sześć prób, podczas których nasze dzieci nie usłyszałyby żadnego słowa dotyczącego formacji duchowej albo liturgicznej, czyż nie byłoby to błędne? Życie, w którym dzieci nauczyłyby się nudzić w Kościele i nie szanować tego, co święte. Oto, co mogłoby się przydarzyć. Jeśli rozumiem wagę porządku i dyscypliny, jest i będzie zawsze przepaść między wystrojem sali a pięknem duszy; byłem zawsze osamotniony w takim myśleniu. Stąd, wiedząc, że nikt nie przyjmie mojego punktu widzenia, najważniejszego punktu widzenia, tego, który ma na uwadze dusze, działałem sam¹⁰².

Swoistym fenomenem był fakt, że wszystkich chórzystów, obecnych i byłych, nosił głęboko w swoim sercu. Pomimo wciąż piętrzących się obowiązków interesował się losem każdego z osobna, a szczególnie rzewną pamięcią otaczał zmarłych chłopców¹⁰³.

⁹⁹ H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 13–14, 51–55, tłum. własne.

¹⁰⁰ H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 90.

¹⁰¹ Por. H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 12, 17.

¹⁰² H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 13, tłum. własne.

¹⁰³ Jedno ze wspomnień ks. Mailleta o dawnych chórzystach: „Oto kilka twarzy wyłania się z przeszłości... inne alby o wyblakłej białości, inne twarze, bledsze, bardziej nierealne...”

Do 1931 roku szkoła prowadziła skromne, acz burzliwe życie. W niedzielę odbywały się nabożeństwa w Paryżu, okres wielkanocny i lipiec był czasem spędzonym na prowincji. Każdego lata starsi wyjeżdżali do Lourdes, potem w góry, a w sierpniu cała rodzina śpiewacza spędzała wspólne chwile na koloniach. Przełom nastąpił w listopadzie 1930 roku. Do biura szkoły zgłosił się Amadeusz Gastoué, muzyk, wypróbowany przyjaciel Małych Śpiewaków. Złożył propozycję płatnego koncertu w Sali Gaveau. Oferta została zaakceptowana z rezerwą. Według wcześniejszych obaw koncert odbył się przy marnym zainteresowaniu publiczności. Świecząca pustkami sala zdeprymowała chłopców, co ku rozpaczy dyrygenta, było bardzo slyszałne. Tego wieczoru w Sali Gaveau koncertowi przysłuchiwał się Jakub Hébertot, wydawca muzyczny. Na przekór wszystkiemu zaproponował kolejny koncert w jednej z najbardziej prestiżowych sal Paryża, w Sali

---

a jednak rozpoznaję Cię, śpiewającego niegdyś na miejscu tego altu, Robercie Légrandzie, o wzroku tryskającym inteligencją, o kwaśnej minie, w albie, w którą ubraliśmy Cię, z oczami pełnymi łez, na łóżku pogrzebowym w szpitalu Tenon, po twojej tragicznej śmierci dwadzieścia lat temu! Chór, wiesz, nie zapomniał o Tobie. Robercie, zaśpiewałbyś jeszcze raz? A Ty, Karolu Badiolé'u, który przybyłeś do nas z tak daleka, kiedy miałeś ponad czternaście lat, a który odszedłeś do Boga i zachowałeś jednak tęsknotę za czystością klimatu chóralnego i za jasnością twojej alby; Ty, który wiele lat później, pośród krzyków strasznego cierpienia z powodu zapalenia opon mózgowych, będąc na łóżku, prosiłeś niestrudzenie, bym przyszedł... Ty, mając z pewnością wiele trudności i rozczarowań serca, Ty, zmarły w wieku dwudziestu lat, który niegdyś rozświetlałeś chór, czynisz teraz najbardziej ujmujące z wyznań: w głębi duszy kochałem tylko was!... Karolu, zaśpiewałbyś jeszcze raz... I Ty, Michale Aimie, [...] ze wzrokiem utkwionym gdzieś daleko, jakby w pogoni za marzeniem, które nie jest z tego świata, Michale, zaśpiewałbyś jeszcze raz dla twojego drogiego chóru? Och, moi drodzy zmarli, żyjący w naszych sercach, oto wy wszyscy, zwłaszcza ci, którzy odeszli w tragicznych latach: Urbanie, pełen zapału śpiewaku i gorliwy ceremoniarzu, który nosiłeś swoją albę z taką szlachetnością; i Ty, Ferdynandzie Guerze, który odszedłeś na kilka dni przed zakończeniem wojny; Ty, Maurycy Chennevièresie, chórzysto z jakże szczerym uśmiechem; i Ty, Józefie Porchy, żołnierzu na drogach; Ty, skromny i cichy Rajmundzie Légerze, zmarły na gruźlicę po powrocie z berlińskich fabryk; i Ty, Piotrze Bourgèsie, zmarły w horrorze obozów koncentracyjnych; i Ty, drogi księżu Janie Courcelu, czuwający nad każdą nieostrożnością, który ukrywałś alianckich spadochroniarzy na poddaszu kościoła, w którym byłeś wikarym, i który umarłeś z głodu i z zimna w obozie Enrich (taka jest przynajmniej, niestety, najprawdopodobniejsza hipoteza), po godzinach nawoływania na wietrze, pogrzebany w śniegu jak w białej tragicznej, chórowej albie... Janie, Urbanie, Maurycy, moi przyjaciele, zaśpiewalibyście jeszcze raz? [...] Ponad śmiercią, ponad jej skrytymi podchodami, inni, którzy tu na dole śpiewali, śpiewają, radośni na zawsze: my także będziemy śpiewali... Wierzę w wieczny Chór..." H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 60–66, tłum. własne.

Pleyela. Dnia 31 stycznia 1931 roku około 2 tys. osób podziwiało muzyczną maestrę i dyscyplinę chłopców, pochodzących z robotniczych, niecieszących się dobrą reputacją dzielnic Paryża. Odniesiony sukces szeroko odbił się w mediach i otworzył świat dla Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois¹⁰⁴. Pod auspicjami najznakomitszych osobistości Francji ks. Maillet wraz ze swoim chórem stał się ambasadorem przede wszystkim sztuki i kultury francuskiej i odwiedzał szereg zakątków świata¹⁰⁵ oraz każdego roku wiele krajów europejskich.

Szczególną formą występów Małych Śpiewaków były koncerty dawane na przestrzeni marca i kwietnia 1943 roku wśród jeńców wojennych. Pomysł zrodził się podczas jednej z podróży do Szwajcarii na początku lat 40. Niedaleko Zurychu znajdował się obóz internowanych. Na wieść o tym wystarano się o możliwość koncertu. Zachęteni wzruszającym przyjęciem zgotowanym przez tęskniącą za krajem publiczność, Mali Śpiewacy zdecydowali o programowym niesieniu nadziei rodakom cierpiącym niewolę. W tym celu w 1941 roku rozpoczęto starania o wydanie stosownych pozwoleń. Negatywne odpowiedzi odłożyły zamiar w czasie. Dwa lata później powrócono do negocjacji i ustalono ściśle zasady przedsięwzięcia. Po dopięciu szczegółów 20 marca 1943 roku zespół wyruszył na swoją misję. Pod czujnym okiem Niemców, przy licznych przeszkodach i niedogodnościach, chór dał 11 koncertów w stalagach i w obozach pracy oraz 14 dla robotników w ich barakach. Dramaturgię spotkań powiększał fakt, iż pośród więźniów chłopcy spotykali swoich starszych kolegów, zmobilizowanych na front na początku wojny. Prezentowany repertuar, okraszany przez ks. Mailleta pełnymi aluzji komentarzami, poruszał słuchaczy, wzbudzał w nich radość i płacz, a nade wszystko zapewniał o pamięci i głębokiej solidarności¹⁰⁶. Najlepszym podsumowaniem tego okresu jest list jednego z jeńców adresowany do ks. Mailleta z 4 listopada 1944 roku:

¹⁰⁴ Por. F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 17–20.

¹⁰⁵ Kanada (1931, 1935, 1947, 1950, 1953, 1955, 1958, 1959, 1962), Stany Zjednoczone (1931, 1935, 1947, 1950, 1953, 1955, 1957, 1959, 1962), Meksyk (1941, 1948), Argentyna i Brazylia (1942, 1948, 1967), Chile (1942), Ekwador, Kolumbia, Wenezuela i Peru (1942), Urugwaj (1948), Japonia (1957), Filipiny (1957), Tajlandia (1962), Wietnam (1957, 1962), Palestyna (1937), Iran (1957, 1962), Algieria (1936, 1945), Maroko (1936, 1945, 1950), Tunis (1936, 1938), Burkina Faso (1961), Togo (1961). Por. J. Rolland, *L'histoire des Petits Chanteurs à la Croix de Bois. 1907 Édition du centenaire 2007*, Paryż 2006, s. 133–137.

¹⁰⁶ Zob. F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 159–206.

[...] jestem szczęśliwy, że mogę podziękować za wasz przyjazd do Limbourg [...]. Trudno mi opisać stan emocji, który spowodował wasz koncert. Czy sprawiły to jakże czyste głosy dzieci, których chór był tak idealny, i sposób, w jaki Ksiądz komentował utwory, prosto, często z ukrytym znaczeniem, które rozumieliśmy, a jednak tak, że Niemcy nie mogli ich zrozumieć. Być może także sprawił to fakt, że jestem ojcem i zobaczenie tych dzieci przypomniało mi moje i stąd ten stan wzruszenia? Sądzę, że wszystkie te argumenty razem wzięte sprawiają, że nigdy nie zapomnę tego wieczoru. W pewnym momencie popatrzyłem na swoich towarzyszy wokół mnie i mogłem stwierdzić, że nie tylko ja byłem wzruszony: wszyscy mieli mokre oczy, nawet ci, których niewola zatwardziła, nie mogli powstrzymać płaczu ze wzruszenia. Byłem także dumny z tego, że dzieciaki z Francji zostały dopuszczone do przyjazdu ze względu na jakość swojego śpiewu. Podczas mojej trzydziestosiedmioletniej niewoli uczestniczyłem w trzech francuskich koncertach, ale żaden nie wywarł na mnie takiego wrażenia jak ten Małych Śpiewaków z Drewnianym Krzyżem. I nie wyrażam tu tylko mojej opinii, ale opinię całego stalagu, bo słyszałem od wszystkich obecnych na tym koncercie same pochwały [...]. Z wielką radością zatem pragnę podziękować za te kilka godzin, które pozwoliły mi na chwilę uciec od niewoli. Dziękuję także małym interpretatorom, którzy byli z Księdzem. Nie widzę nikogo, kto mógłby skrytykować wasz objazd po Niemczech i widzieć w nim inny cel niż ten, by powiedzieć jeńcom, że Francja jeszcze nie zginęła i że o nich nie zapomniła. Jeśli to byłoby możliwe, powiedziałbym: wróćcie do Niemiec z nową serią koncertów, bo wiem, ile dobra wyświadczylibyście moim kolegom, którzy tam jeszcze pozostają¹⁰⁷.

Zdaje się, że doświadczenie z tego okresu, znacząco wpłynęło na budowanie tożsamości przyszłych Pueri Cantores, którzy obok posługi liturgicznej będą głosić pokój. Znanym jest powiedzenie ks. Maillaeta, w którym wyrażał przekonanie, że „jutro wszystkie dzieci świata będą śpiewać Boży pokój”¹⁰⁸. Sprawy pokoju, pojednania między narodami, wzajemnego braterstwa były mu bardzo drogie, stąd przy każdej nadarzającej się okazji, nie zważając na konsekwencje, dawał temu wyraz. Po koncercie w sali filharmonii ber-

¹⁰⁷ F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 175–176, tłum. własne.

¹⁰⁸ F. Romita, *Piccoli Cantori*, Roma 1962, s. 13, tłum. własne.

lińskiej do prowokacyjnie zachowującego się Niemca powiedział: „przed wojną byliśmy zaniepokojeni problemem pokoju na świecie; nawet śpiew tych dzieci symbolizował unię, która powinna królować pomiędzy ludźmi. Ale nastał czas wojny. Zbyt dużo krwi zostało przelanej [...], niech powróci pokój w świecie i pozostanie na długo tym razem”¹⁰⁹.

Działalność Manécanterie zjednywała im sympatyków na całym świecie, wprowadzała w świat artystycznych elit (warto wspomnieć w tym miejscu wypróbowanych przyjaciół Małych Śpiewaków, m.in. Dariusa Milhauda, Francisa Poulenca, Maurice’a Duruflégo) oraz otwierała podwoje radia, teatru, telewizji i kina¹¹⁰.

W rosnącej sławie Manécanterie Joseph Bonnet, organista paryskiego kościoła św. Eustachego, dostrzegł szansę odnowy muzyki chóralnej. W jednej z rozmów zwrócił na to uwagę księdzu Mailletowi:

[...] powinien ksiądz jak najszybciej pracować nad renesansem naszych francuskich chórów [...]. Moglibyście wy, Mali Śpiewacy od Drewnianego Krzyża, zapoczątkować ten ruch. Księdza nazwisko, księdza przykład są żywym dowodem i pierwszoplanową zachętą [...]. Renoma, jaką zyskaliście, jeżdżąc po całym świecie i przede wszystkim po Ameryce, daje wam autorytet, by sugerować innym, by szli waszą drogą¹¹¹.

Pomysł Josepha Bonnetta wydobył to, co ks. Maillet od dawna nosił w sercu. Jeszcze podczas okupacji, w lipcu 1944 roku, ks. Ferdynand podjął pierwsze próby łączenia śpiewaków paryskich. Bez zgody nazistów około 350 śpiewaków z rejonu paryskiego wraz z kard. Suhard'em przemaszerowało ulicami robotniczego przedmieścia Paryża do kościoła św. Jana Chrzyciela w Belleville. Jak zapisał ks. Maillet, modlono się tam przy Najświętszym Sakramencie i wykonano wiele utworów¹¹². Dnia 11 listopada doszło ponownie do wspólnego spotkania. Tym razem kościół św. Eustachiusza na modlitwie przy wystawionym Najświętszym Sakramencie gościł ok. 260 śpiewaków. Nabożeństwu towarzyszyła radość z oswobodzenia Paryża

¹⁰⁹ F. Maillet, *Les Petits Chanteurs... Souvenirs et anecdotes*, dz. cyt., s. 186, tłum. własne.

¹¹⁰ W 1944 roku nakręcono film z udziałem Małych Śpiewaków *La Cage aux rossignols*. W 2004 roku powrócił on w nowej odsłonie Ch. Barratiera, jako *Pan od muzyki*.

¹¹¹ F. Maillet, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 228–229, tłum. własne.

¹¹² Por. F. Maillet, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 252.

i odzyskanej przez Francję niepodległości. Potem pobliski plac wypełnił zgodny śpiew zwycięskiej *Marsylianki*¹¹³.

W 1946 roku arcybiskup Paryża kard. Suhard oficjalnie uznał i zaaprobował chóralną federację skupiającą wszystkie grupy śpiewacze ze swojej diecezji. Zataczający coraz szersze kręgi ruch w lipcu br. zgromadził w kościele św. Rocha i Pałacu Chaillot już 1,2 tys. chłopców: 600 było z Paryża, pozostała część przybyła z prowincji, także z Belgii, Holandii, Kanady i Szwajcarii¹¹⁴.

Kulminacją był rok 1947. W marcu episkopat francuski uznał federację jako Narodową Federację Chórów Stowarzyszonych Przy Małych Śpiewakach od Drewnianego Krzyża. Wskazał tym samym, że o prawo członka mogły ubiegać się te szkoły chóralne, które odczuwały pokrewieństwo z Manécanterie des Petits Chanteurs à la Croix de Bois¹¹⁵.

Drugim ważnym momentem tego roku był lipcowy kongres Federacji, dla idei którego udało się zjednać władze państwowe, kościelne i lokalne. Do Paryża zjechało 88 grup ze wszystkich 160, które w tym czasie tworzyły Federację, co dawało liczbę mniej więcej 3 tys. dzieci. Mimo organizacyjnych trudności kongres okazał się sukcesem. W niedzielę 6 lipca w kościele św. Eustachiusza miała miejsce ceremonia otwarcia. Przewodniczył jej nuncjusz apostolski we Francji abp Angelo Giuseppe Roncalli. Mniej więcej 1,5 tys. młodych artystów wykonało wtedy cztery utwory z XVI i XVII wieku oraz modliło się przed Najświętszym Sakramentem. Wieczorem w środę, czwartek i piątek chóry koncertowały w Pałacu Chaillot. Program na wszystkie występy zawierał *Requiem* Gabriela Faurégo wykonywane przez 1 tys. śpiewaków, kantatę Dariusza Milhauda *Les Deux Cités* w interpretacji Małych Śpiewaków od Drewnianego Krzyża, utwory z XV i XVI wieku oraz *Marsyliankę* w brzmieniu 3 tys. chłopców i orkiestry Padeloup. Drobna modyfikacja repertuarowa miała miejsce w piątek – zrezygnowano z kantaty

¹¹³ Por. F. Maillot, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 252.

¹¹⁴ Por. F. Maillot, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 239, 252.

¹¹⁵ Za spokrewnione z Mané uważano szkoły chóralne, które zawarły w swojej nazwie fakt, że powstały bezpośrednio lub pośrednio pod wpływem Manécanterie des Petits Chanteurs à la Croix de Bois; szkoły, które powstały przed lub po Manécanterie des Petits Chanteurs à la Croix de Bois i nie mając z nią bezpośredniego czy pośredniego powiązania, uznały korzyści płynące ze wspólnego stowarzyszenia; szkoły pozostające z powodów konfesyjnych poza wspólnotą Kościoła, dostrzegające pożytek płynący ze wzajemnej kooperacji. Por. F. Maillot, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 244–245, 253.

na rzecz występów zagranicznych gości. Tygodniowe święto zakończyła ceremonia zamknięcia w kościele św. Eustachiusza¹¹⁶.

Doświadczenie kongresu zarysowało jeszcze wyraźniej cele, jakie chciała realizować Federacja. Dla dobra liturgii postanowiono zaangażować się w odnowę dziecięcych szkół śpiewu kościelnego i kontynuować apostolat Małych Śpiewaków z 1907 roku, rozprzestrzeniając muzykę kościelną wedle sugestii *Motu proprio* Piusa X. Folklor stać się miał sposobem ukazania światu młodej i radosnej Francji. Ponadto śpiew braterskiej unii niezliczonych, dziecięcych głosów miał nieść się sugestywnym wezwaniem do strzeżenia pokoju i budowania braterstwa¹¹⁷.

W 1949 i 1951 roku rodzina Pueri Cantores spotkała się na kongresach w Rzymie, czyniąc zadość prośbie papieża Piusa XII, aby „federacja rozpostarła swoje gałęzie możliwie jak najszerzej; żeby drzewo szkoły śpiewu religijnego było schronieniem dla coraz większej liczby Małych Śpiewaków, których harmonijne brzmienie będzie niosło się pod sklepieniem naszych kościołów”¹¹⁸. Warto wspomnieć, że wizyta w Wiecznym Mieście w 1951 roku ks. Mailetowi przyniosła godność prałata, a Pueri Cantores oficjalną aprobatę Kościoła¹¹⁹. Szczególną wymowę miał III Kongres z 1953 roku odbywający się w Kolonii, który zgromadził głównie chóry z Francji i Niemiec. Był on odebrany jako znak chrześcijańskiego pojednania zwaśnionych wojną narodów¹²⁰. W 1954 roku ks. Mailet dumnie zauważał, iż Federacja zdążyła zrzeszyć ok. 2 tys. grup małych śpiewaków z 64 krajów świata. Szczególnie cieszył go fakt, że 20 tys. śpiewaków na całym świecie widzi w sobie braci, których żadne podziały nie są w stanie poróżnić¹²¹. Kolejne spotkania nieprzerwanie gromadziły tłumy małych śpiewaków: w 1956 i w 1958 roku na francuskich kongresach odnotowano łącznie ok. 10,5 tys. uczestników. Na przełomie 1960 i 1961 roku ponownie Rzym stał się domem dla ok. 5 tys. Pueri Cantores¹²².

¹¹⁶ Por. F. Mailet, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 262–266.

¹¹⁷ Por. F. Mailet, *Les Petits Chanteurs d'hier et d'aujourd'hui*, dz. cyt., s. 268.

¹¹⁸ H. Leclere, *Monseigneur Mailet...*, dz. cyt., s. 19, tłum. własne.

¹¹⁹ Por. J. Rolland, *Monseigneur Mailet...*, dz. cyt., s. 148.

¹²⁰ Por. A. Zając, *Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores. Rys historyczny*, w: *Biuletyn I Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 93.

¹²¹ Por. J. Rolland, *L'histoire des Petits Chanteurs...*, dz. cyt., s. 82.

¹²² Por. J. Rolland, *Monseigneur Mailet...*, dz. cyt., s. 148.

W 1961 roku według sondażu Narodowego Instytutu Opinii Publicznej ks. Mailliet był jednym z najbardziej znanych i lubianych księży we Francji¹²³. Tytaniczna praca duchownego odbiła się znacząco na i tak słabym zdrowiu. Schorowane serce stało się powodem hospitalizacji ks. Ferdynanda w Boucaut, gdzie z troską opiekował się nim prof. Lengère. Ks. Ferdynand nic sobie nie robił z ubywających sił, a zakłopotanie współpracowników kwitował stwierdzeniem, że „moje zdrowie jest sprawą Boga, nie moją. Jest więc bezużytecznie nim się zajmować”¹²⁴. Coraz słabszego kapłana w sprawach Mané zastępował jego przyjaciel, ks. Delsinne. Dnia 15 lutego 1963 roku przyszło kolejne załamanie zdrowia. Pięć dni później, trzymając za rękę ks. Delsinne’a, ks. Ferdynand Mailliet zmarł. Pogrzeb odbył się w paryskiej katedrze Notre-Dame 25 lutego 1963 roku i zgromadził tłumy przyjaciół, artystów, muzyków, osobistości świata polityki, księży i tych wszystkich, którzy chcieli wyrazić zmarłemu swoją wdzięczność¹²⁵. Dla

¹²³ Por. H. Leclere, *Monseigneur Mailliet...*, dz. cyt., s. 13.

¹²⁴ J. Rolland, *L'histoire des Petits Chanteurs...*, dz. cyt., s. 107, tłum. własne.

¹²⁵ Jedno z pośmiertnych świadectw o ks. Ferdynandzie Mailliet: „Pozwalam sobie napisać do was, bo trwam, jakby opętany przez śmierć Wielebnego ks. Mailleta. On, który kochał z taką pasją dziecięce głosy, który kochał tak samo mocno i głęboko dzieciństwo, który bardzo kochał swoich małych śpiewaków, oto został im zabrany. Moja myśl wciąż krąży wokół niego, jego dzieci i wszystkich tych, którzy go kochali. Powiedziałem sobie: dlaczego miałbym się powstrzymać od tej sympatii, którą odczuwałem w sobie... Podczas pogrzebu, w tłumie ludzi w Notre-Dame, usiłuję lepiej zrozumieć tę śmierć. Widzę panów, panie przybyłych na piękną ceremonię religijną, jakąś kobietę, która popłakuje z przyzwyczajenia albo może z powodu wyjątkowej atmosfery. Obserwuję młodego chłopca, który nie poszedł do szkoły i śledzi śpiewy mszalne w wielkiej książce. Usiłuję przeniknąć szlachetną gorliwość człowieka, który całe swoje życie poświęcił dzieciom. Żeby móc zobaczyć trumnę, wyszedłem na rusztowanie. Mogłem zobaczyć wieniec z czerwonych kwiatów, symbol płonącego serca, a na nich ułożony z białych goździków krzyż. Ten wieniec widziałem potem w czwartek na nędznym cmentarzu w Belleville. Kwiaty były jeszcze świeże. Na dwóch sąsiednich grobach, które otaczają jego grób, opierają się 14-letniego chłopca i medalion 8-letniego chłopca. Jest nadal pomiędzy dziećmi. I tak będzie przy Zmartwychwstaniu. Podczas ceremonii wydawało się, że wciąż tam był. Przy wyjściu z katedry, podczas ostatnich mów pożegnalnych, gdy zabrał go samochód, czuliśmy naprawdę jego odejście. Oddalając się wzdłuż lewego brzegu, spostrzegłem, że byłem o niego przywiązany. Ponieważ realizował szczytne i piękne powołanie. Kiedy mówi się o wielkości człowieka, zastanawiam się, o co chodzi. Nie zadaję tego pytania, gdy chodzi o Wielebnego Mailleta. Ten typ geniusza, ten zapal artystyczny w modlitwie tworzonej ze swoimi dziećmi to wszystko wprowadza człowieka w stan pokory. Jego kraj potrzebował go i jemu podobnych. Zastanawiałem się, czy jakoś śpiewu pozostanie taka sama. Chciałem powiedzieć: czy ich dar z samych siebie będzie taki sam, skoro teraz

upamiętnienia zasług ks. Mailleta plac w 19. dzielnicy Paryża otrzymał jego imię.

W jednej ze swoich medytacji ks. Maillet zapisał słowa, które mogą być uważane za *résumé* jego kapłańskiego życia oraz swoisty testament:

Jesteśmy posiadaczami szczytnej misji zintegrowanej z naszym Kapłaństwem. Muzyka religijna nie jest czystym efektem estetycznym, luksusem otaczającym modlitwę, wznoszącym ją ponad inne formy działalności ludzkiej. Muzyka religijna jest samą modlitwą w najwyższym swym wyrazie, a energia zużyta do jej komponowania i jej wykonania pochodzi z funkcji świętej. Jest ona modlitwą śpiewaną, wymagającą komunii dusz i autentycznego duchowego życia. Od każdego dyrektora chóru wymaga w sposób oczywisty wiary i przebywania w intymności z Bogiem, tak by mógł dostrzec wszystkie te rzeczy okiem wewnętrznym, gotowy dostrzec to, czego wymaga Majestat Boży i kult, tak by pobudzić wiernych do pobożności i miłości wobec Świątyni Boga. Bez tych wymagań, bez tej nieustannej wierności temu, co duchowe, wierności światu rzeczy boskich, jakkolwiek wysiłek będzie próżny i nieowocny. Muzyka – śpiewana modlitwa – przybliżyła byt ludzki poprzez sztukę do Boga i uszlachetnia się na skutek uczestnictwa w najdoskonalszej formie kultu religijnego: modlitwie. Ważne jest, by naszemu działaniu wobec dzieci zawsze przyświecała ta perspektywa. Uchylenie się od wymagań duchowych i wewnętrznych byłoby zdradą. Ograniczenie działań tylko do aspektów technicznego i estetycznego, jakkolwiek byłby one wyszukane, byłoby jedynie zubożeniem, pomniejszeniem, niegodziwością... Twórzmy autentyczne piękno poruszające serca i wznoszące je wyżej, piękno będące odbłaskiem duszy, kroczącej w stronę Stwórcy i Ojca. Zanurzmy to wyzwanie w wewnętrznej kontemplacji; zrozumimy wtedy wielkość zadania, jakie mamy do wypełnienia wobec powierzonych nam dzieci¹²⁶.

---

magika nie ma już z nami. Słyszałem solistę rozpoczynającego bardzo emocjonalnie pożegnalny śpiew. Wydawało się, że musiał dwa razy skrócić słowo. Wielebny Maillet nie umarł. Jego duch wciąż żyje". H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 90–91, tłum. własne.

¹²⁶ H. Leclere, *Monseigneur Maillet...*, dz. cyt., s. 21–22, tłum. własne.

4. REGULACJE PRAWNE MIĘDZYNARODOWEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

Zwieńczeniem działalności ks. Ferdynanda Mailleta i jego następców – ks. Fiorenza Romity, ks. Josepha Roucairola, Siegfrieda Koeslera, Wima Buysa oraz Josepa M. Torrentsa był tzw. Dekret Ostatecznego Uznania z 31 stycznia 2001 roku. W dokumencie tym Papieska Rada ds. Świeckich, na mocy kanonów 298–311 oraz 321–329 KPK, zatwierdziła Międzynarodową Federację Pueri Cantores jako powszechne, prywatne stowarzyszenie wiernych¹²⁷.

Dokument ten ma swoją przeszłość 50-letnią historię. Młoda Federacja, szybko zyskująca popularność i coraz większą liczbę członków oraz sympatyków, w 1949 roku otrzymała rekomendację Piusa XII. Otworzyło to drogę do kolejnych kroków prawnych. W 1951 roku ks. Giovanni Montini listem nr 248.378 zatwierdził I Statut Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores. W 1958 roku Statut został wznowiony i zyskał przedłużenie na kolejne lata. Vaticanum II i jego wizja odnowionej liturgii wymusiły zmiany w dotychczasowych zapisach. Najważniejsza z nich otworzyła Federację na obecność chórów z głosami żeńskimi. Protokołem z 1965 roku nr 3317 autorstwa kard. Clementego Micary, wikariusza generalnego, oraz ks. Guglielma Giaquinty, sekretarza, Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores zyskała kościelną osobowość prawną. Niespełna miesiąc później papież Paweł VI zatwierdził zmodyfikowany Statut. Kolejne prace nad dokumentem miały miejsce w 1983, 1993 i 1994 roku. Papieska Rada ds. Świeckich w 1996 roku wydała Dekret Uznania na okres pięciu lat. Był to ostatni etap przed Dekretem Ostatecznego Uznania z 2001 roku¹²⁸.

Statut Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w 14 artykułach określa jej misję, reguluje cele, strukturę organizacyjną i sposób działania.

Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores, której patronem jest św. Dominik Savio (art. 2), na zasadach równości i braterstwa skupia Federacje krajowe. Te z kolei mogą być powoływane w obrębie jednej bądź kilku diecezji, skupiając przynajmniej trzy chóry, zawsze z zachowaniem obowiązujących przepisów prawa świeckiego i kościelnego. Nie chcąc zamykać nikomu drogi do międzynarodowej rodziny śpiewaczej, ustawodawca przewidział

¹²⁷ Zob. Statuty, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹²⁸ Statuty, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

wyjątkową możliwość bezpośredniego przyjęcia tych chórów, które z różnych przyczyn nie były w stanie utworzyć struktur krajowych. Także chóry reprezentujące inne wyznania oraz wspólnoty chrześcijańskie niebędące w pełnym zjednoczeniu z Kościołem katolickim, mogą na zasadzie Współpracowników uczestniczyć w życiu Federacji (tym zespołom przysługuje jedynie głos doradczy, bez prawa wejścia w skład Rady Administracyjnej Federacji – art. 8(d), art. 9(a)), (art. 1). Szczególne miejsce pośród wszystkich chórów zajmuje Les Petit Chanteurs à la Croix de Bois. Wieloletni chór ks. Maillleta, który stoi u początków Federacji, został uhonorowany przywilejem bezpośredniego uczestnictwa (art. 4).

Federacja międzynarodowa na każdym poziomie swoich struktur podlega zwierzchnictwu kościelnemu. Międzynarodowa Federacja podlega Stolicy Apostolskiej, zaś Federacje krajowe – władzy swoich Episkopatów lub odpowiednim władzom kościelnym, zawsze we współpracy z komisjami ds. liturgii i muzyki sakralnej (art. 3).

Tak więc chóry Pueri Cantores, ich członkowie, czyli chłopcy, dziewczęta w wieku szkolnym, z głosami męskimi lub bez nich, wpisują się w misję Kościoła, w Jego życie liturgiczne i muzyczne. To fundamentalne zadanie wyróżnia je, czego znakiem zewnętrznym jest specjalna liturgiczna szata (art. 4).

Na mocy art. 5 Statutu Federacja międzynarodowa postawiła sobie za cel:

- „a) promowanie między chórami Pueri Cantores, przy ich własnym udziale, muzyki liturgicznej, poczynawszy od śpiewów gregoriańskich, poprzez klasyczną i nowożytną polifonię, po muzykę współczesną, komponowaną zgodnie z kościelnymi zaleceniami właściwymi dla danego obszaru kulturowego,
- b) promowanie wybitnych dzieł, mających na celu formację i kształtowanie nowych dyrygentów oraz chórzystów o określonych duchowych, intelektualnych, muzycznych oraz artystycznych poglądach,
- c) krzewienie wśród członków Federacji idei braterskiego porozumienia, bez względu na narodowość, opartego i scalanego przez szczerą przyjaźń i wzajemną pomoc, którego celem jest próba zbudowania nowego świata”.

Pośród sposobów realizacji powyższych celów Federacja przewidziała szeroką paletę możliwości: wydawnictwa czasopism informujących o życiu

narodowych Federacji i ich chórów, ksiązek i broszur o tematyce duchowej, liturgicznej, muzycznej i edukacyjnej oraz publikacje starych i nowych utworów muzyki sakralnej; organizowanie Międzynarodowych, Krajowych i Regionalnych Kongresów Pueri Cantores, obecność w mediach – prasie, radiu i telewizji, a także aktywność osób ze środowiska Federacji na wszystkich szczeblach hierarchii kościelnej w Rzymie dla wzmocnienia relacji z biskupami i księżmi (art. 6).

Artykuły od 7 do 14 są szczegółowymi normami regulującymi działania na szczeblu centralnym Federacji. W myśl powyższych siedzibą Federacji jest Watykan, a swoje urzędy prezydent, wiceprezydenci, asystent kościelny, sekretarz, skarbnik sprawują w miejscach swego zamieszkania (art. 7). Oni to stanowią Radę Administracyjną Federacji (art. 9). Władzę najwyższą posiada Walne Zgromadzenie Członków. Tworzą ją prezydenci poszczególnych Federacji lub osoby przez nich upoważnione oraz ci wszyscy, którym art. 14 przyznał prawo głosu. W kompetencji Walnego Zgromadzenia, które zazwyczaj obraduje co dwa lata, jest sprawdzanie i zatwierdzanie różnych wniosków, finansowych sprawozdań, nad którymi czuwa Rada Rewidentów, przyjmowanie nowych członków oraz wybór Rady Administracyjnej z prezydentem na czele (art. 8, 9, 10). Wybrana Rada bierze na siebie odpowiedzialność za kreowanie kierunków aktywności Federacji, działalność wydawniczą, kongresową oraz czuwa, aby cele Federacji i jej duchowy rozwój były należycie realizowane (art. 9). Płynność finansową poszczególnym zarządom mają zapewnić coroczne składki członkowskie uiszczane przez krajowe Federacje, zyski płynące ze sprzedaży okolicznościowych materiałów i czasopisma Międzynarodowej Federacji, a także datki i darowizny przyjaciół Federacji oraz wszelkie dotacje urzędowe (art. 11).

Ustawodawca przewidział także normę na ewentualność likwidacji Federacji. W takim przypadku Walne Zgromadzenie Członków jest obowiązane upoważnić jednego z członków Rady Administracyjnej do przeprowadzenia procedury likwidacyjnej środków trwałych Federacji. W kompetencji Walnego Zgromadzenia Członków jest wówczas całkowite prawo do decydowania o przekazaniu pozostałych środków pieniężnych stowarzyszeniu o podobnym profilu działalności (art. 12).

Statut uzupełnia załączony zbiór przepisów wewnętrznych, wypracowanych za prezydentury Josepa M. Torrentsa oraz ks. Roberta Tyrały. Dwukrotnie dokonywano w nim zmian: na posiedzeniu Walnego Zgromadzenia

Członków dnia 6 września 2002 roku w Rzymie¹²⁹ oraz decyzją Walnego Zgromadzenia z dnia 27 sierpnia 2011 roku podjętą w Granadzie¹³⁰. Obowiązująca jest uaktualniona wersja z września 2011 roku.

Odnośnie do chórów indywidualnych, współpracowników oraz Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois zapisano potrzebę bieżącej informacji o działaniach Federacji. Wyżej wymienieni mogą brać udział w spotkaniach Federacji, na Walnych Zgromadzeniach przysługuje im prawo przedkładania opinii. Rozszerzono przywileje dla Małych Śpiewaków z Drewnianym Krzyżem, zapraszając ich przedstawiciela do Rady Administracyjnej w charakterze konsultanta (ad art. 1–4).

Uzupełniono art. 6 dotyczący kongresów i festiwali Federacji. Warunkiem koniecznym zorganizowania takiego przedsięwzięcia jest zgoda Walnego Zgromadzenia. Co zrozumiałe, pociąga ona za sobą gotowość wszelkiej pomocy organizacyjnej i koncepcyjnej ze strony Federacji. Udział w wydarzeniach mogą brać wyłącznie członkowie Federacji międzynarodowej, wszystkie Federacje krajowe wraz ze swoimi chórami, które dopełniają obowiązku uiszczania opłat członkowskich. Ujęto też kwestie finansowania i rozliczania kongresów.

W przypadku organizowania krajowych kongresów całkowitą odpowiedzialność za nie ponoszą Federacje krajowe. Te, o ile są pełnoprawnymi członkami Federacji międzynarodowej, mają możliwość używania jej logo i dokumentów. Organizator krajowy ma obowiązek poinformowania centrali Federacji o swoim organizacyjnym zamiarze tak, aby Rada Administracyjna mogła w miarę możliwości wysłać przedstawiciela.

W art. 8 i 9, odnoszących się do Walnych Zgromadzeń oraz Rady Administracyjnej, powzięto szereg szczegółowych rozwiązań. Wskazano właściwy sposób zwoływania Walnych Zgromadzeń Członków, obowiązujące na nich

¹²⁹ § 5.3: liczba głosów proporcjonalna do liczby chórów w federacji; § 9.3: dostosowanie składki członkowskiej do stopy inflacji – od 1992 roku – 12 euro. Statuty, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹³⁰ § 2.5.1 oraz 9.3: zniesienie adekwatnych sum; § 2.6: dodano: obowiązek uiszczania opłat; § 5.1.2: zniesiono: obowiązek bycia członkiem, poczynając od ostatniego Walnego Zgromadzenia; § 5.1.3: dodano wyjątek; § 5.3: dodano; § 5.4: dodano; § 6.2: termin przedstawienia kandydatury ustalono na sześć do trzech miesięcy przed wyborami; § 6.8.4: dodano (analogicznie do § 5.3); § 6.9.3: „absolutną większość” zmieniono na „ponad połowę ważnych głosów”; § 6.10: zniesiono: możliwość trzeciej kadencji; § 7: Tytuł [prawny]: dodano objaśnienie; § 7.2: włączono: możliwość głosowania w trybie jawnym w wypadku nie więcej niż jednego kandydata. Statuty, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

zasady głosowania, doprecyzowano procedurę wyboru prezydenta i Rady Administracyjnej oraz sposoby oddawania głosów przez Radę.

Ostatnie uściślenia dotyczą spraw finansowych. Walne Zgromadzenie Członków ustala wysokość podstawowej składki członkowskiej i dokonuje wszelkich zmian na tym polu. Każda Federacja krajowa winna dopilnować, aby do 30 marca każdego roku dokonywać stosownych wpłat (art. 11).

***

Ecclesia semper reformanda... Pomimo iż stwierdzenie to wywodzi się z kręgu protestanckiego, to trafnie oddaje ducha Soboru Watykańskiego II. Badanie znaków czasu, właściwa ich interpretacja i ocena, otwartość na dyskusję i zmiany – to charakterystyczne cechy Vaticanum II. Pierwszym dokumentem Soboru była Konstytucja *Sacrosanctum concilium* dokonująca reformy liturgii. Ów dokument czerpał z osiągnięć ruchu liturgicznego i cecylińskiego.

Ruch liturgiczny z jego znakomitymi przedstawicielami na czele usytuował liturgię w centrum chrześcijańskiego życia i wskazał drogi do skutecznego czerpania z niej zbawiennych łask. Zmieniające się postrzeżenie i przeżywanie liturgii miało też swoje reperkusje w muzyce. Piękna liturgii nie dało się pogodzić z muzyczną tandetą. Dla podniesienia poziomu muzyki kościelnej powołano w Bawarii Towarzystwo św. Cecylii oraz Szkołę Muzyki Kościelnej, które swym oddziaływaniem inspirowały Kościoł na całym świecie.

W duchu przemian liturgiczno-muzycznych zaczęto wracać do zapomnianej tradycji śpiewu chórów chłopięcych podczas liturgii. W Paryżu powstał chór chłopięcy Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Jego dyrygent ks. Ferdynand Mailliet nie tylko uczył swoich podopiecznych sztuki wokalne, ale przez muzykę wychowywał ich i wprowadzał w świat wiary. Liczne podróże koncertowe zespołu stawały się praktyczną okazją do krzewienia muzycznego piękna w myśl *Motu proprio* papieża Piusa X oraz do głoszenia orędzia pokoju w świecie. Z końcem II wojny światowej ks. Mailliet doprowadził do utworzenia federacji chórów chłopięcych skupionych wokół śpiewu liturgicznego. Dziś Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores, na mocy Dekretu Ostatecznego Uznania z 31 stycznia 2001 roku wydanego przez Papieską Radę ds. Świeckich, jest powszechnym, prywatnym stowarzyszeniem wiernych. Po Soborze Watykańskim II Federacja otworzyła się na zespoły

z głosami żeńskimi. Nawiązując do działalności ks. Mailleta i jego chóru, Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores promuje muzykę liturgiczną, popularyzuje wybitne dzieła mające na celu formację i kształtowanie nowych dyrygentów oraz chórzystów o określonych duchowych, intelektualnych, muzycznych oraz artystycznych poglądach oraz krzewi wśród członków Federacji ideę braterskiego porozumienia celem budowania nowego świata.

Kolejny rozdział opowiada o Polskiej Federacji Pueri Cantores, która jest częścią Federacji międzynarodowej.

Rozdział II.

Powstanie, struktura i kierunki działań Polskiej Federacji Pueri Cantores

Idee Pueri Cantores formalnie ugruntowały się w Polsce pod koniec II poł. XX wieku. Choć przenikały one za żelazną kurtynę już w latach 60., ze względu na uwarunkowania polityczne i trudną sytuację Kościoła nie miały szans przebić się do szerszej świadomości społecznej. Wraz ze zmianami po 1989 roku przynoszącymi Polsce wolność, a Kościołowi katolickiemu swobodę działania otworzyła się możliwość trwałego zaszczeplenia Pueri Cantores na rodzimym gruncie. Dokonało się to z inicjatywy ks. Andrzeja Zająca. Dnia 14 marca 1992 roku w Tarnowie zaproszeni dyrygenci poparli pomysł, by dla zdynamizowania liturgicznej tradycji chóralistki chłopięcej zawiązać Federację Pueri Cantores. Podjęto wtedy także decyzję o nadaniu Polskiej Federacji Pueri Cantores stosownej formuły prawnej.

Federacja polska w krótkim czasie otworzyła się na chóry dziewczęce i mieszane. Niezmienna pozostała troska o piękno i odpowiedni poziom śpiewu liturgicznego. Polska Federacja Pueri Cantores szybko zdobyła uznanie na forum międzynarodowym, gdzie dostrzeżono jej prężny rozwój: organizowane kongresy, zjednywanie nowych członków oraz wzrost poziomu muzycznego chórów.

1. CHÓRY CHŁOPIĘCE W TRADYCJI KOŚCIOŁA W POLSCE

Krajowe obchody 1050-lecia chrztu Polski w 2016 roku odświeżyły w powszechnej świadomości istotne znaczenie decyzji Mieszka dla narodu polskiego z punktu widzenia cywilizacyjnego.

Faktycznie od tego momentu (tj. od chrztu) nasza historia potoczyła się w kierunku zachodniej i do tego momentu w tej cywilizacji trwa. Gdyby w tamtym czasie Mieszko zdecydował się pozostawać w świecie pogańskim, mogłoby Polski nie być. Gdyby zwrócił się ku Wschodowi, moglibyśmy być częścią Rosji. To był taki moment, który zdeterminował przynajmniej na 1050 lat całą bieżącą historię. Nadał jej pewien impuls, który trwa. Z tej racji jest to wydarzenie najważniejsze w dziejach naszej Ojczyzny¹³¹.

Choć nie milkną dyskusje co do kluczowych intencji władcy Polan, to pozostaje faktem, iż chrzest Mieszka był deklaracją politycznej drogi, wyborem kultury łacińskiej, historycznej tożsamości, ale także aktem wiary¹³². Wraz z momentem chrztu Mieszka I rozpoczęła się szeroko zakrojona akcja chrystianizacyjna, która w miejsce pogańskich obrzędów i zwyczajów zaszczepiała chrześcijańskiego ducha i rzymski obrządek.

Nawiązując do myśli ks. prof. Hieronima Feichta, jakoby muzyka kościelna zaczynała się tam, gdzie powstawały warunki do jej wykonywania, można założyć, iż razem z Dąbrówką i biskupem Jordanem przybył do Polski poczet duchownych sprawujących służbę Bożą ze śpiewem. Jednak dopiero za panowania Bolesława Śmiałego rozpoczęła się gruntowna budowa fundamentów polskiej kultury muzycznej. Ważnym elementem owej konstrukcji było sprowadzenie w 1065 roku trzech konwentów benedyktyńskich i około pół wieku potem cystersów i norbertanów (premonstratensów). W XIII wieku swoje miejsce na ziemiach polskich znaleźli dominikanie i franciszkanie. Źródła tego okresu nie wzmiankują o śpiewających chłopcach włączanych w *officium*¹³³.

W IX wieku w muzyce europejskiej pojawiły się pierwsze zwiastuny późniejszej wielogłosowości. Do melodii gregoriańskich zaczęto dodawać w równoległych kwintach lub kwartach drugi głos, tworząc tzw. *diaphonię*.

¹³¹ S. Gądecki, *Rozmowa z dziennikarzami przed 372. Zebraniem Plenarnym KEP*, <http://www.naszdziennik.pl/wiara-kosciol-w-polsce/155867,chrzest-zdeterminowal-historie-polski.html> (3.07.2016).

¹³² Por. A. Nowak, *Dzieje Polski*, t. I, Kraków 2014, s. 85.

¹³³ Por. S. Daszkiewicz (red.), *Poznański Chór katedralny – Śpiewajmy Panu z radością!*, Poznań 2011, bs.; por. Z. Kołodziejczyk, *Historia Chorału gregoriańskiego w Polsce do Soboru Watykańskiego II*, w: *Thesaurus musicae sacrae summa cura servetur et foveatur*, red. S. Dąbek, I. Pawlak, Lublin 2004, s. 55–56.

Rodzącej się praktyce grunt teoretyczny stworzył Jan Afflingen, a paryska Szkoła Notre-Dame z Perotinem na czele była istotnym impulsem rozwoju wielogłosowości. Kompozycje organalne tego środowiska z wysokimi partiami głosowymi prawdopodobnie wykonywali chłopcy przed mutacją lub falseści. Można więc wysnuć wniosek, że podobna praktyka dotarła i do Polski¹³⁴.

Kolejne wieki muzycznego rozwoju zdominowała polifonia wokalna *a cappella*. W liturgicznej praktyce swoją pozycję umacniały wielogłosowe msze i motety, wykonywane przez chłopięce zespoły śpiewacze. Świadectwem tego są chóry chłopięce szczyjące się swoimi korzeniami sięgającymi XV i XVI wieku, a nawet czasów wcześniejszych. Powszechność wspomnianych praktyk pozwala przypuszczać, iż także w Polsce miały one swój rezonans. Taką tezę uwiarygadnia rodzime bogactwo mszalno-motetowych kompozycji oraz ślady praktyki łączenia chłopców z poznańskiej szkoły katedralnej z klerem diecezjalnym dla wykonawstwa tejże muzyki. Nadmienić należy, że dopiero w XV wieku pojawia się adnotacja o osobnym kantorze uczącym śpiewu chłopców i alumnów godzinę dziennie przy poznańskiej katedrze¹³⁵.

XVII- i XVIII-wieczny świat muzyki europejskiej stał pod znakiem dojrzewającej i rozwijającej się opery. Dążność Cameraty Florenckiej do odrodzenia starogreckiego dramatu, tradycja kościelnych form dramatycznych, farsy o proveniencji ludowej (zwłaszcza *commedia dell'arte*) oraz różnorodne formy przedstawień renesansowych z udziałem muzyki stanęły u źródeł owej syntetycznej formy, której podstawę stanowią partie wokально-instrumentalne, zespołowe i chóralne, partie instrumentalne, realizowane głównie przez orkiestrę, wstawki baletowe oraz niekiedy także partie mówione¹³⁶. Operowy styl, szybko poszerzający krąg swoich zwolenników, zaczął opanowywać przestrzenie sakralne i z coraz większą śmiałością zadomawiał się w liturgii, siłą rzeczy doprowadzając do wielu

¹³⁴ Por. J. Pikulik, *Śpiew i muzyka w historii liturgii*, AK 72 (1980) t. 94 z. 2 (427), s. 197–198; por. T. Przybylski, *Z dziejów śpiewu wielogłosowego w Kościele katolickim*, w: *Barwy Chóru Mariańskiego*, Kraków 2000, s. 6.

¹³⁵ R. Tyrała, *Soborowa odnowa muzyki kościelnej w Polsce*, Kraków 2000, s. 70; Z. Bernat, *Ks. Wacław Gieburowski: człowiek – legenda*, Poznań 1993, s. 26.

¹³⁶ Por. J. Chomiński, *Opera*, EM, s. 629; por. J. Chomiński, K. Wilkowska-Chomińska, *Opera i dramat*, Kraków 1971, s. 13–15; por. D. Szlagowska, *Muzyka baroku*, Gdańsk 1998, s. 147–148.

nadużyć, których jednym z przejawów było osłabienie żywej, renesansowej tradycji chórów chłopięcych¹³⁷.

Sytuacja zaczęła ulegać zmianie wraz z przetaczającą się przez Kościół falą odnowy liturgicznej. Jej muzyczny nurt zaczął przenikać do Polski za sprawą ks. Józefa Mazurowskiego¹³⁸ działającego w zaborze pruskim. Przez swoje podróże do Ratzybony, Kolonii, Beuron i Emaus k. Pragi zapalał wielkim entuzjazmem dla niemieckiego ruchu cecylińskiego. Pod jego przemożnym wpływem organizował pierwsze generalne zjazdy Diecezjalnego Stowarzyszenia św. Cecylii i prowadził działalność wydawniczą i kompozytorską. Dodatkowo założył chór chłopięco-męski, który wzorowo wykonywał dzieła polifoniczne renesansu i chorał. W 1870 roku wydał śpiewnik *Melodye* z harmonizacjami pieśni ze śpiewnika Kellera¹³⁹. Pod koniec XIX wieku w Diecezji Chełmińskiej na wzór ratybońskiej szkoły powstało kilka szkół przykościelnych, m.in. w Toruniu i Osiu, kształcących chłopców w wielogłosowym śpiewie kościelnym. W najstarszej z nich, założonej w 1835 roku przy katedrze w Pelplinie, chłopcy mieli możliwość

¹³⁷ Zgubny wpływ muzyki operowej widać w zasadniczych formach muzyki kościelnej uprawianej w Polsce, m.in. w mszach, nieszpiorach, ofertoriach. Pusta wirtuozeria wokalna stylu neapolitańskiego nie zważała na liturgiczny tekst. Uwidaczniało się to szczególnie w kształtowaniu linii melodycznej, w stosowaniu arii, odcinków koloraturowych, szybkich pochodów gamowych, dużych skoków interwałowych, napuszonej ekspresyjności, subiektywnym liryzmie, przesadnym używaniu zdobnictwa wokalnego: tryli, przednutek, obiegników. Jakby tego było mało, pragnąc bardziej „unarodowić” atrakcyjny dla ucha styl, sięgano po elementy tańców polskich i popularnych pieśni. Ten smutny obraz polskiej muzyki kościelnej dopełniało nagminne wykonywanie przez organistów w czasie nabożeństw mazurków, kozaczków, menuetów i innych tańców zamiast poważnej muzyki organowej oraz wprowadzanie zespołowej muzyki instrumentalnej jak symfonii, partit, kompozycji o nieokreślonej formie. Por. T. Przybylski, *Polska muzyka kościelna od końca XVIII do początku XX wieku*, w: *Polska muzyka religijna – między epokami i kulturami*, Katowice 2006, s. 20–23.

¹³⁸ Ks. Józef Mazurowski urodził się w Białej Górze 14 lutego 1832 roku. Swoje chłopięce lata spędził w zakładzie chłopców w Pelplinie, gdzie śpiewu uczył go ks. Wacław Maślón, późniejszy dyrygent chóru katedralnego w Pelplinie oraz nauczyciel śpiewu w seminarium duchownym i zakładzie wychowawczym chłopców. Już jako uczeń wyższych klas gimnazjum dyrygował chórem kościoła gimnazjalnego, sprawując także funkcję organisty. Mimo młodego wieku wykazywał zdolności kompozytorskie. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1859 roku został wykładowcą śpiewu i muzyki w Collegium Marianum, a w Biskupim Seminarium Duchownym w Pelplinie profesorem śpiewu i liturgiki. Zmarł 30 maja 1877 roku w Pelplinie. Por. G. Mizgalski, *Mazurowski Józef ks.*, PEMK, s. 294.

¹³⁹ Por. G. Mizgalski, *Mazurowski Józef ks.*, dz. cyt., s. 294; por. A. Leleń, *Religijna kultura muzyczna...*, dz. cyt., s. 184.

pobierania lekcji gry na instrumentach smyczkowych, dętych, organach, fortepianie oraz lekcji harmonii. Jednak pierwotny zapal muzycznej odnowy szybko wygasł. Śmierć pionierów i brak ich następców, wybuch I wojny światowej, mniemanie o nazbyt wygórowanych założeniach cecyliantów, „umiarkowana” akceptacja duchowieństwa skutecznie wygasły obiecująco zapowiadające się dzieła¹⁴⁰.

Pokaźne żniwa reforma cecylińska zbierała w Poznaniu. Zaważyły na tym tradycja śpiewu chłopców poznańskiej katedry, przychylność biskupów, a także kompetencje dyrygentów.

Już w latach 70. XX wieku ks. Apolinary Tłoczyński, wikariusz generalny, przy mocno utrudnionej współpracy z Bolesławem Dembińskim, katedralnym organistą, kształcił wokalnie chłopców z katedry. W 1881 roku dyrektorem chóru, jego dyrygentem, a zarazem organistą kościoła katedralnego został ks. Józef Surzyński¹⁴¹. Po zdecydowanych porządkach w zakresie chóralnego repertuaru skażonego naleciałościami świeckimi, w 1884 roku wystąpił z odnowionym chórem chłopięcym i męskim z mszą Palestriny *Iste Confessor*. Późniejszy następca ks. Surzyńskiego, ks. Wacław Gieburowski¹⁴²,

¹⁴⁰ Por. B. Zakrzewska-Nikiporczyk, *Życie muzyczne Pomorza w latach 1815–1920*, Gdańsk 1982, s. 110–111.

¹⁴¹ Ks. Józef Surzyński przyszedł na świat w miejscowości Śrem 15 marca 1851 roku jako syn organisty. Muzyczne studia odbył w Lipsku i Monasterze. W Rzymie z kolei uzyskał doktorat z teologii. Po święceniach kapłańskich udał się do Ratyzbony dla pobierania dalszych nauk muzycznych. Po powrocie do kraju związał się z katedrą poznańską i założył w 1883 roku Towarzystwo św. Wojciecha wprost nawiązujące do niemieckiego Towarzystwa św. Cecylii. Rok później przejął redakcję „Muzyki Kościelnej”. W 1894 roku objął beneficjum parafii Kościan, nadal pozostając redaktorem wspomnianego pisma. Z rąk samego Piusa X otrzymał order Pro Ecclesia et Pontifice, a w 1913 roku odznaczony został godnością szambelana papieskiego. Pośród jego ogromnego dorobku muzycznego należy wyróżnić *Monumenta musices sacrae in Polonia*. Obok pokaźnej twórczości kompozytorskiej swoją działalnością muzykologiczną zasłużył na miano „ojca polskiej muzykologii”. Zmarł 5 marca 1919 roku na placówce w Kościanie. Por. G. Mizgalski, *Surzyński Józef ks.*, PEMK, s. 473–475; zob. B. Chmara-Żaczekiewicz, *Surzyński*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. X: Sm-Ś, red. E. Dziębowska, Kraków 2007, s. 199; zob. K. Winowicz, *Ks. Józefa Surzyńskiego Monumenta Musices Sacrae in Polonia z lat 1885–1896*, Poznańskie Studia Teologiczne 9 (2000), s. 213–218.

¹⁴² Ks. Wacław Gieburowski urodził się w Bydgoszczy 6 lutego 1877 roku jako syn wykładowcy języka polskiego w bydgoskim gimnazjum realnym. Miał dwie siostry: starszą Mieczysławę i młodszą Marię. W 1892 roku rozpoczął naukę w tzw. „kwarcie”. Przez sześć i pół roku uczęszczał do bydgoskiego gimnazjum, dając się poznać jako bardzo uzdolniony uczeń. Na ostatni, przedmaturalny semestr przeniósł się do Drawska pomorskiego, gdzie

właśnie dzień owego koncertu tj. 8 grudnia 1884 roku uważał za faktyczny początek działalności Chóru Chłopięco-Męskiego Katedry Poznańskiej. Był pod wielkim wrażeniem osiągnięć pracy ks. Surzyńskiego z zespołem, którą kiedyś tak podsumował:

[...] poziom artystyczny chóru ks. Surzyńskiego był wysoki. Chór katedralny wykonywał poziomowi chóru odpowiadające utwory klasyczne z epoki palestrinowskiej, tak obcych jak polskich mistrzów oraz utwory wybitniejszych kompozytorów cecylikańskich *a cappella* i z towarzyszeniem organowym, jak Haller, Mitterer, Witt i inni¹⁴³.

Zanim ks. Gieburowski przejął dzieło ks. Surzyńskiego i godnie je rozwijał, swój epizod z zespołem, trwający od 1884 do 1914 roku, miał wspomniany już Bolesław Dembiński, katedralny organista. Choć był uznanym i zasłużonym dla Poznania i Wielkopolski muzycznym działaczem, to kwestie chóru traktował drugoplanowo, zaniedbując pracę z zespołem¹⁴⁴.

---

złożył w 1899 roku egzamin dojrzałości. Po odbytych studiach filozoficzno-teologicznych przyjął święcenia kapłańskie w katedrze gnieźnieńskiej 1 grudnia 1902 roku. Był kolejno wikariuszem w Wągrowcu, w Witkowie, w Walatowie pełnił obowiązki proboszcza, a od 1 lipca 1905 roku administrował parafiami Duszno i Kruchowo. Przesiąknięty muzyką od dziecięcych lat poprosił swojego arcybiskupa o możliwość studiów w Beuron. Zezwolono mu na kurs w Ratyźbonie i to w wymiarze bardzo skróconym, gdzie zetknął się z prekursorami cecylianismu. Po krótkim pobycie w Dusznie otrzymał nominację do Łobowa. Po uzgodnieniu formalności z administratorem gnieźnieńskim przeniesiono ks. Gieburowskiego do poznańskiej katedry. Tam podjął wykłady z muzyki kościelnej w seminarium, udzielając się też czynnie na rzecz życia kulturalnego Poznania. W 1915 roku we Wrocławiu został uroczystie promowany jako *doctoris philosophiae et artium liberalium magistri*. W działalności naukowej związał się z Uniwersytetem Poznańskim oraz Akademią i Szkołą Muzyczną przekształconą w Państwowe Konserwatorium Muzyczne. Obok tego prowadził ożywioną działalność naukowo-popularyzatorską oraz wydawniczą. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez gestapo i osadzony w przejściowym obozie dla przesiedleńców na przedmieściach Poznania. Stamtąd przewieziono go do Domu Żołnierza, ówczesnego miejsca karni wielu Polaków i ostatecznie trafił do Kazimierza Biskupiego, koło Konina, tymczasowego obozu polskich księży. Na krótko przed organizowaną wywózką do obozu koncentracyjnego został zwolniony i wrócił do Poznania. Pomimo słabego zdrowia intensywnie pracował duszpastersko. Po otrzymaniu nakazu opuszczenia miasta w 1942 roku zamieszkał w Warszawie, w klasztorze Księży Pallotynów na Pradze. Postępująca choroba nowotworowa wymusiła pobyt w szpitalu. Po długiej operacji zmarł 27 września 1943 roku. Por. Z. Bernat, *Ks. Wacław Gieburowski...*, dz. cyt., s. 11–24, 53–55.

¹⁴³ W. Gieburowski, *Poznański Chór Katedralny. Krótki zarys historyczny*, Poznań 1933, s. 8.

¹⁴⁴ Por. Z. Bernat, *Ks. Wacław Gieburowski...*, dz. cyt., s. 28.

W muzyczną spuściznę katedry poznańskiej z należytych poświęceniem i oddaniem wpisał się ks. Gieburowski. Za czasów jego dyrygentury z nową mocą rozbrzmiała znakomitość chóru. Przede wszystkim słychać ją było w regularnym śpiewie podczas niedzielnych i świątecznych sum, ale także z okazji różnych uroczystości. Szeroka działalność koncertowa została zainaugurowana 22 stycznia 1917 roku w Sali Lamberta. Wykonano wtedy m.in. *Christus factus* Asoli, *Tenebrae factae sunt* Ingegneriego, *Impropria* Vittorii, *O sacrum convivium* Griesbachera, *Sanctus-Benedictus* z *Missa Papae Marcelli* Palestriny, *Tenebrae factae sunt* Haydna, *Domine salvum fac* Gieburowskiego oraz *Sanctus-Benedictus* z siedmiogłosową *Missa Solemnis* Bosleta. Wśród znacześniejszych osiągnięć należy wymienić koncert w sali hotelu Bazar (1919), występ inaugurujący działalność Uniwersytetu Poznańskiego (1919) oraz jego wielkiej sali koncertowej (1920), uroczystość otwarcia Państwowej Akademii i Szkoły Muzycznej (1920), doroczne uroczystości w rocznicę wyboru Ojca Świętego (cały okres międzywojenny), poświęcenie pomnika Najświętszego Serca Jezusowego, symbolu wdzięczności za odzyskaną wolność (1932). Obok koncertów w rodzinnym Poznaniu chór odwiedził także Toruń, Ciechocinek, Inowrocław, Bydgoszcz, Leszno, Ostrów Wielkopolski, Pleszew, Gniezno oraz Warszawę, gdzie z okazji 400-lecia urodzin Palestriny dał koncert w Filharmonii Warszawskiej. W Warszawie wystąpił jeszcze na zaproszenie Stowarzyszenia Miłośników Muzyki Dawnej (1935) oraz w ramach Powszechnego Festiwalu Sztuki Polskiej (1939). XVII Festiwal Międzynarodowy Towarzystwa Muzyki Współczesnej zaprowadził chór do Krakowa (1939). Także poza granicami Polski Poznański Chór Katedralny święcił niemałe sukcesy. Podczas czterech podróży zagranicznych zespół odwiedził Pragę (1929), Wiedeń i Bukareszt (1936), Frankfurt nad Menem (1936) oraz Paryż (1937)¹⁴⁵. Działalność ks. Wacława Gieburowskiego wyniosła chór na muzyczne wyżyny, co niekiedy było oddawane stwierdzeniem, jakoby poziom artystyczny zespołu przewyższył słynną Kapelę Sykstyńską. Już wtedy społeczeństwo poznańskie, rozpierane dumą swojego chóru, nadało mu nazwę „Poznańskie Słowiki”¹⁴⁶.

Wybuch II wojny światowej przerwał normalne funkcjonowanie chóru katedralnego. Wielu śpiewaków zostało internowanych i wysiedlonych, inni

¹⁴⁵ Por. Z. Bernat, *Ks. Wacław Gieburowski...*, dz. cyt., s. 29–46.

¹⁴⁶ Por. S. Stuligrosz, *Piórkiem Słowika. O najbliższych, Poznaniu, muzyce, podróżach, chorobach, stanie wojennym i drogowskazach życia*, Poznań 2010, s. 99.

wyruszyli na wojenny front kampanii wrześniowej¹⁴⁷. Jednak konspiracyjna działalność Stefana Stuligrosza¹⁴⁸, niegdyś chłopięcego soprana w chórze ks. Gieburowskiego, nie pozwoliła odejść w zapomnienie śpiewakom z katedry. Młody Stuligrosz podjął się prowadzenia prób z 24-osobowym składem w znacznej części wywodzącym się ze środowiska chóru. Do spotkania „okupacyjnego chóru” z ukochanym mistrzem doszło w kościele księży Zmartwychwstańców. Tak tamto zdarzenie relacjonował prof. Stuligrosz:

[...] zelektryzowani wieścią o zwolnieniu naszego ukochanego Wacka – tak poufale zwaliśmy między sobą mistrza Wacława – udaliśmy się w najbliższą po jego powrocie niedzielę całą gromadą do kościoła Zmartwychwstańców na Wildę. Za zgodą proboszcza, a bez uprzedzenia księdza Gieburowskiego, zaśpiewaliśmy podczas odprawianej przez niego cichej mszy świętej. Zamiast trzydzieści minut, trwała półtorej godziny.

¹⁴⁷ Por. S. Stuligrosz, *Piórkim Słowika...*, dz. cyt., s. 101.

¹⁴⁸ Stefan Stuligrosz urodził się 26 sierpnia 1920 roku. Jako siedmioletni chłopiec rozpoczął naukę w szkole powszechnej na poznańskiej Starołęce. Potem kształcił się w Gimnazjum św. Magdaleny. Od 1937 roku uczył się kupiectwa w Domu Handlowym Woźniaka. Ukończył muzykologię na Uniwersytecie Poznańskim oraz Wydziały Wokalny i Kompozycji, Teorii i Dyrygentury Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu. Największe sukcesy odniósł ze swoim chórem „Poznańskie Słowiki”. Jego długoletnia działalność sprawiła, że „Poznańskie Słowiki” stały się uznaną instytucją w kraju i poza jego granicami, słynącą nie tylko z poziomu artystycznego, ale także z kultywowania szeroko rozumianej kultury. Życie prof. Stuligrosza było świadectwem oddania człowiekowi i muzyce, która stawała się istotnym elementem wychowania dzieci i młodzieży w duchu chrześcijańskim, w poszanowaniu dla wartości rodziny, wspólnoty i narodu. Jak sam po wielokroć podkreślał, jego życie opierało się na trzech filarach: rodzinie, wierze i przyjaźniach. Wartościami, którymi żył, chętnie dzielił się z młodymi. Szkołę profesora przeszło ponad 2 tys. młodych ludzi. Obok działalności chóralnej znana była także jego bogata twórczość kompozytorska: skomponował ok. 600 utworów. Za swoje wielorakie osiągnięcia muzyczne, pedagogiczne, wychowawcze i społeczne był po wielokroć honorowany. Otrzymał m.in.: Wielki Krzyż ze Srebrną Gwiazdą Komandorii św. Sylwestra – papieża, Krzyż Komandorski z gwiazdą Orderu „Polonia Restituta”, Order I klasy św. Stanisława Biskupa – Patrona Polski, Nagrodę Prymasa Polski – Srebrną Piszczalkę, Order I klasy „Polonia Mater Nostra Est”, Gigant 2000 – nagrodę Gazety Wyborczej, Order „Ecce Homo”. Obok wymienionych profesor otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Papieskiego Instytutu Muzyki Kościelnej w Rzymie, Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu, której był rektorem przez 14 lat. Stefan Stuligrosz zmarł 15 czerwca 2012 roku w Puszczykowie w wieku 92 lat. Por. S. Stuligrosz, *Piórkim Słowika...*, dz. cyt., s. 101; zob. *Biuletyn III Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, Poznań 2003, s. 53–54.

Nie spodziewał się, że jego ukochany chór istnieje. Był tak wstrząśnięty, że trudno mu było skupić uwagę na liturgicznych tekstach mszalnych. Nie potrafił opanować szlochu¹⁴⁹.

Dla upamiętnienia ks. Gieburowskiego chór Stuligrosza przyjął jego imię. Odkąd w 1950 roku zespół został przyłączony do Poznańskiej Filharmonii, zabroniono używania nazwy Chór im. Księdza Gieburowskiego. Już po zakończonej wojnie, jakby na przekór komunistycznej poprawności, Poznanianie w Chłopięcym i Męskim Chórze Państwowej Filharmonii widzieli „Poznańskie Słowiki”¹⁵⁰.

Kluczową dla współczesnego kształtu Poznańskiego Chóru Katedralnego była postać ks. Zdzisława Bernata¹⁵¹. W 1972 roku, kiedy otrzymał

¹⁴⁹ S. Stuligrosz, *Piórką Słowika...*, dz. cyt., s. 98.

¹⁵⁰ Por. S. Stuligrosz, *Piórką Słowika...*, dz. cyt., s. 99.

¹⁵¹ Ks. Zdzisław Bernat urodził się 5 grudnia 1930 roku w Poznaniu z ojca Antoniego i matki Janiny z Żurkiewiczów. Od piątego roku życia podjął edukację muzyczną, którą przerwała II wojna światowa. Został z całą rodziną wysiedlony do Ostrowca Świętokrzyskiego, gdzie w 1944 roku ukończył szkołę podstawową. Nabyte wiadomości muzyczne pozwalały mu już wtedy grać podczas nabożeństw w miejscowej kaplicy. Po powrocie do Poznania podjął naukę w Gimnazjum im. Bergera, następnie w Gimnazjum św. Marii Magdaleny. W tym czasie grał w harcerskiej orkiestrze dętej, założył i prowadził chór młodzieżowy w parafii św. Michała, gdzie był również organistą. W 1951 roku, uzyskawszy maturę, wstąpił do seminarium duchownego w Poznaniu. Nie przerywając kontaktu z muzyką, posługiwał jako seminaryjny organista i dyrygent klerykańskiego chóru. Po otrzymaniu święceń kapłańskich w 1957 roku podjął wikariat w Kościele, gdzie przed laty posługiwał ks. Józef Surzyński. Nawiązując do tradycji wielkiego poprzednika, prowadził parafialny chór oraz chór dziecięcy Krucjaty Eucharystycznej. Po roku otrzymał przeniesienie na wikariat do katedry poznańskiej. Tutaj także posługiwał muzycznie: prowadził dwa dziecięce zespoły śpiewacze oraz seminaryjny chór. Z prowadzonych przez siebie zespołów utworzył Chór Katedralny, który razem z orkiestrą wystąpił po raz pierwszy na uroczystości Bożego Ciała w 1960 roku. W czerwcu tego roku został skierowany na studia teologiczne i muzykologiczne na KUL. W 1964 roku uzyskał tytuł licencjata z teologii oraz magisterium muzykologiczne. Potem podjął pracę naukową na KUL oraz bliską współpracę z Chórem Akademickim KUL. Pomimo iż wrócił do Poznania w 1971 roku i wykładał historię i muzykę w seminarium poznańskim, jego współpraca z KUL trwała jeszcze sześć lat. Od 1972 roku poświęcił się pracy z Chórem Katedralnym. W 1990 roku w poznańskiej Akademii Muzycznej przeprowadził przewód kwalifikacyjny na stanowisko docenta w zakresie chóralistyki. Obok intensywnej działalności muzycznej pełnił równocześnie wiele odpowiedzialnych funkcji w archidiecezji poznańskiej oraz w Kościele w Polsce. Za swoją działalność był wielokrotnie nagradzany: 1971 – nagroda Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie, 1979 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 1984 – Złota Odznaka Honorowa

stanowisko dyrygenta Poznańskiego Chóru Katedralnego, stanął przed trudnym zadaniem odbudowania podupadłej tradycji śpiewaczej. Długotrwałą pracą dzięki swojemu przygotowaniu i talentowi dźwignął zespół, doprowadzając go na powrót do znakomitego poziomu artystycznego, dorównującego nie tylko dwóm chórom poznańskim, ale też uznanym europejskim zespołom. Pod dyrekcją ks. Bernata chór zyskiwał coraz większy rozgłos w kraju i powrócił na europejskie szlaki koncertowe śladami wyznaczonymi jeszcze przed wojną przez ks. Gieburowskiego. Chór dokonał licznych nagrań płytowych, radiowych i telewizyjnych tak w kraju, jak i poza jego granicami, włączył się także w dwie papieskie pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny, śpiewając w Gnieźnie w 1979 roku oraz w Poznaniu w 1983 roku.¹⁵²

Tak ks. Zdzisława Bernata wspomina ks. Szymon Daszkiewicz¹⁵³, obecny dyrygent Poznańskiego Chóru Katedralnego:

[...] gdy przyszedłem do seminarium, ks. Bernat prowadził zajęcia z muzyki i śpiewu. Tak się stało, że jakoś mnie zauważył, uczynił kantorem seminaryjnym i odpowiedzialnym za chór [...]. Po skończonych studiach seminaryjnych bardzo zabiegał o to, abym odbył studia muzyczne. Już w czasie mojego pobytu w seminarium przyznawał, że wi-

---

Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, 1986 – Odznaka Honorowa Miasta Poznania i tytuł Honorowego Obywatela Miasta Poznania, 1989 – nagroda miasta Poznania w dziedzinie kultury i sztuki (wraz z chórem), IV miejsce w plebiscycie „Wielkopolanin Roku 1991”, 1992 – Medal Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, 1993 – medal „Ad Perpetuum Rei Memoriam” od Wojewody Poznańskiego, 1994 – tytuł „Zasłużony dla miasta Poznania”. Trawiony chorobą, zmarł 14 czerwca 1994 roku. Por. W. Chałupka, G. Cofta, *Zdzisław Bernat (1930–1994). Człowiek – Kapłan – Muzyk*, Poznań 2004, s. 7–10.

¹⁵² Por. W. Chałupka, G. Cofta, *Zdzisław Bernat...*, dz. cyt., s. 9.

¹⁵³ Ks. Szymon Daszkiewicz po maturze rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Zakończył je w 1978 roku tytułem magistra oraz przyjęciem święceń kapłańskich. Kilka lat potem uzyskał licencjat z teologii. W latach 1981–1986 odbył studia na Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu. W trakcie studiów zdobył III nagrodę w Międzyuczelnianym Konkursie Dyrygentów Chóralnych w Poznaniu. W 1986 roku rozpoczął pracę w Arcybiskupim Seminarium Duchownym jako wychowawca i wykładowca historii, teorii i praktyki muzyki kościelnej na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. W 1991 roku rozpoczął samodzielną pracę z Poznańskim Chórem Katedralnym. Jest laureatem szeregu nagród i odznaczeń z zakresu muzyki i kultury. Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu Pueri Cantores*, Kraków 2000, s. 60–61.

działby mnie jako swego następcę. Podczas moich studiów w Akademii Muzycznej w Poznaniu rozpoczął się taki bliższy kontakt z zespołem katedralnym. Zacząłem pojawiać się na próbach, potem także na prośbę ks. Bernata wyjeżdżałem z zespołem na *tournée* [...], czasem dyrygowałem zespołem w katedrze pod nieobecność ks. Bernata. Było to takie delikatne, spokojne wchodzenie w ten zespół, w jego pracę, jego zwyczaje; był to czas na przyglądanie się pracy ks. Bernata. Natomiast samo przejście zespołu miało miejsce 7 października 1991 roku, kiedy to ks. Bernat, uprzedzając decyzję arcybiskupa, zakończył pracę z zespołem katedralnym i przekazał go w moje ręce. Taka więc była moja droga do Poznańskiego Chóru Katedralnego, droga zaplanowana przez ks. Bernata; było to wszystko przewidziane i nie mogło być dla nikogo zaskoczeniem, że tak się właśnie stało. [...] Na pewno pozostanie w mojej pamięci, jako człowiek wymagający, bezkompromisowy (przez co czasami niełatwy we współżyciu, w porozumieniu), człowiek o bardzo różnorodnych i szerokich zainteresowaniach [...]. Miał w swoim życiu prawie wszystko zaplanowane, wszystko przewidywał i ustawiał w jakimś konkretnym porządku, łącznie z przygotowaniem następcy. Myślę, iż otrzymał łaskę od Pana Boga, że mógł przygotowywać się długo na swoją śmierć¹⁵⁴.

„Gazeta Kościelna” z 1910 roku wspomina o istnieniu chóru chłopięco-męskiego przy katedrze lwowskiej: „nie swemi słowami, lecz wziętymi z palmowej antyfony, jakimi rozbrzmiewał jędrny chór męski, zmieszany ze srebrnymi głosami chłopiąt w prastarej katedrze naszej podczas uroczystości palmowej niedzieli, witamy debiut chóru kościelnego”¹⁵⁵.

W Tarnowie działał ks. Franciszek Walczyński¹⁵⁶. Chór mieszany działający przy katedrze zaczął mieć problemy ze składem. W 1896 roku

¹⁵⁴ Por. W. Chałupka, G. Cofta, *Zdzisław Bernat...*, dz. cyt., s. 22.

¹⁵⁵ M. Sidor, *W sprawie organizacji organistów w Galicji*, GK XIX (1911) nr 10, s. 111–115, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej...*, dz. cyt., s. 104.

¹⁵⁶ Ks. Franciszek Walczyński urodził się w 1852 roku w Żywcu. Po ukończeniu tarnowskiego gimnazjum podjął studia filozoficzne i teologiczne w tamtejszym seminarium. Muzyką zajmował się prywatnie. Po święceniach kapłańskich był wikariuszem w Limanowej, potem w Tarnowie przy katedrze. Aby zetknąć się z szerokim światem muzycznym, podróżował do Berlina, Wiednia, Monachium, Pragi i Ratyżbony. W 1896 roku został kanonikiem katedralnym. Udzielał się w Towarzystwie św. Wojciecha i w Szkole Organistów. Był wielkim orędownikiem odnowy muzycznej w duchu *Motu*

tworzyło go czterech–pięciu mężczyzn i podobna liczba kobiet. Chcąc odbudować dawną świetność zespołu, będąc jednocześnie w zgodzie z nurtem ratyzbońskiej odnowy, ks. Walczyński razem ze współodpowiedzialnym za chór Stefanem Surzyńskim¹⁵⁷ podjął decyzję o przyjęciu chłopców. Już jesienią 1889 roku Surzyński przystąpił do szkolenia chłopców. Była to grupa w wieku od 9 do 11 lat, dobrze radząca sobie w nauce, o odpowiednim poziomie kultury, żywym usposobieniu i wystarczająco rozwinięta fizycznie. Rodzicom postawiono wymóg regularnego posyłania chłopców na zajęcia. Przez kilka lat związany z zespołem był ks. Wojciech Orzech¹⁵⁸. Najpierw śpiewał w głosach chłopięcych, potem zasilął tenory. Kiedy w 1916 roku przejął chór, nadal propagował głosy chłopięce, chociaż

---

proprio Piusa X. Otrzymał nominację na prefekta diecezjalnego, w którego kompetencjach leżało wizytowanie parafii pod kątem muzycznym. Przez długie lata pełnił także funkcję dyrektora Szkoły Organistów, wykładając dodatkowo harmonię, historię muzyki kościelnej i ludowy śpiew. Szczególną pieczę otaczał założony przez siebie chór katedralny. W uznaniu dla jego licznych zasług Stolica Apostolska odznaczyła go godnością infułata i prałata domowego. Zmarł w Tarnowie w 1937 roku. Por. G. Mizgalski, *Walczyński Franciszek ks.*, PEMK s. 528.

¹⁵⁷ Stefan Surzyński – organista, dyrygent, pedagog i kompozytor. Brat znanych w środowisku muzyków kościelnych ks. Józefa Surzyńskiego i Mieczysława Surzyńskiego. Jako chłopiec pobierał lekcje muzyki u swojego ojca. Potem w 1881 roku razem ze swoim bratem Józefem uczył się w Ratyźbonie. Działalność muzyczną rozpoczął w Buku jako organista i dyrygent. Po powrocie z Ratyźbony pomagał bratu w Poznaniu, potem krótko związał się z Brzeżanami, skąd pochodził. W 1888 roku objął opiekę nad chórem przy katedrze w Tarnowie oraz rozpoczął posługę organistowską trwającą 25 lat. Dodatkowo wykładał śpiew w tarnowskim gimnazjum, działał w ramach Tarnowskiego Towarzystwa Muzycznego. W 1913 roku przeniósł się do Lwowa, gdzie objął stanowisko organisty i dyrygenta bazyliki archikatedralnej. Oprócz pieśni świeckich i ludowych w układzie na chór męski i mieszany napisał: *Śpiewnik kościelny dla użytku organistów, ułożony do grania na organach i śpiewania* na cztery głosy, *Wianek majowy ku czci Najświętszej Bogarodzicy Maryi, 15 pieśni na 4 gł. mieszane*. Razem z braćmi wydał też śpiewnik *Menestrel*. Zmarł 6 kwietnia 1919 roku we Lwowie. Por. S. Garnczarski, *Chór tarnowskiej katedry w latach 1831–1919*, w: *Choro basilicae metropolitanae gnesnensis in memoriam (1914–2014)*, red. P. Wiśniewski, D. Sobczak, Lublin 2014, s. 57; por. G. Mizgalski, *Surzyński Stefan*, PEMK, s. 476.

¹⁵⁸ Ks. Wojciech Orzech już jako dziecko przejawiał zainteresowanie muzyką. Od najmłodszych lat był w chórze Towarzystwa św. Wojciecha. Po kilkuletniej pracy duszpasterskiej został wysłany do Ratyźbony na studia. Po powrocie został zatrudniony w katedrze tarnowskiej, gdzie zajął się chórem. Pracował także jako nauczyciel śpiewu w seminarium, z czasem został jego prorektorem. Pełnił obowiązki pisarza i protokolisty konsystorza biskupiego. W 1919 roku został posłany do Nowego Sącza, gdzie objął kapelanię siostr Klarysek i nauczał w szkole religii. Podejmował też próby kompozytorskie. Zmarł 10 mar-

spotykał się z oporem. Nosił się z intencją rozwiązania dotychczasowego składu z głosami żeńskimi, by w miejsce jego wprowadzić wyłącznie głosy chłopięce. Jednak tradycje chóru z głosami żeńskimi oraz zbyt mała liczba śpiewających chłopców nie pozwoliły zrealizować zamiaru. Będąc wielkim popularyzatorem muzyki kościelnej, opracował w 1919 roku program pracy z chłopcami zatytułowany *Zasady organizacji chórów przy katedrach i większych klasztorach w myśl odnowionych przepisów Kościoła*. Szczegółowo omówił zagadnienia repertuaru przeznaczonego dla liturgii, organizacji chóru, włącznie z kwestiami jego ustawienia w świątyni, struktury oraz metod pracy z chłopcami, programu ich kształcenia i rozwijania muzycznych talentów¹⁵⁹. Dla wcielenia powyższych opracował dla swojej diecezji koncept Instytutu Śpiewu Kościelnego i Gry Organowej, który w zamyśle twórcy byłby ośrodkiem dla dyrygentów, instruktorów chórów kościelnych, śpiewaków: młodzieńców i chłopców¹⁶⁰. Mimo licznych zabiegów idei chóru chłopięcego nie udało się wówczas zaszczepić przy tarnowskiej katedrze.

W diecezji kujawsko-kaliskiej inicjatorem zawiązania przykatedralnego chóru liturgicznego na modłę ratyzbońską, złożonego z mężczyzn i chłopców, był ks. Leon Moczyński¹⁶¹.

Zniósł on instrumenty, a zajął się zaraz utworzeniem śpiewów amatorskich w duchu czysto kościelnym, naprzód z kleryków, potem z przybranych także ludzi świeckich. Jego energią muzyka organowa i śpiewy kościelne zostały na właściwe wprowadzone tory i rozwijają się ciągle

---

ca 1945 roku w Zbylitowskiej Górze. Por. S. Garnczarski, *Chór tarnowskiej katedry...*, dz. cyt., s. 57–58.

¹⁵⁹ Por. S. Garnczarski, *Chór tarnowskiej katedry...*, dz. cyt., s. 59–60.

¹⁶⁰ Por. R. Tyrała, *Cecyliański ruch odnowy muzyki kościelnej...*, dz. cyt., s. 217–218.

¹⁶¹ Ks. Leon Moczyński urodził się 29 marca 1860 roku w Chełmnie jako syn organisty. Po ukończeniu seminarium we Włocławku był kapelanem bp. Bereśniewicza, wielkiego miłośnika sztuki kościelnej. Po ukończeniu dziewiętnastego kursu w Ratyźnie, zreformował muzykę w katedrze włocławskiej. Z wielkim poświęceniem kształcił organistów, upatrując w nich nadzieję na muzyczne odrodzenie diecezji. Był także kompozytorem i współzałożycielem czasopisma „Muzyka Kościelna”. W autorskim opracowaniu *Śpiewnika parafialnego* opublikował ok. 100 pieśni polskich z towarzyszeniem organowym. Zmarł 11 czerwca 1914 roku we Włocławku. Por. G. Mizgalski, *Moczyński Leon ks.*, PEMK, s. 307–308.

pod jego kierunkiem. Do pomocy zaś przy organach przybiera sobie wyrobionych już i wyegzaminowanych organistów¹⁶².

W diecezji płockiej dzięki trafnym zabiegom ks. Eugeniusza Gruberskiego¹⁶³ muzyka w katedrze przybrała znacząco na jakości. Po nominacji na dyrygenta chóru katedralnego w 1898 roku przystąpił do działań reformacyjnych. Z zachowanych dokumentów wynika, iż do ówczesnie działającej tam kapeli muzycznej i zespołu śpiewaczego, który przeinaczał i skracał tekst liturgiczny, zaangażowano dodatkowo głosy kobiece. Ks. Gruberski dokonał zdecydowanych cięć, ograniczając skład chóru do ośmiu stałych śpiewaków dorosłych i paru chłopców dyszkancistów. Jedynie do większych nabożeństw angażował znacznieszą liczbę śpiewaków, przeważnie spośród alumnów seminarium. Odpowiedni poziom śpiewu gregoriańskiego i polifonii jak najbardziej świadczył za trafnością podjętych decyzji¹⁶⁴.

Na tle opłakanego stanu muzycznego Wilna początku XX wieku, ks. Eugeniusz Gruberski w „Śpiewie Kościelnym” z 1910 roku ukazał zaskakująco pozytywne akcenty:

[...] z przykrością należy niestety zaznaczyć ten smutny fakt, iż wola Ojca św. wyrażona w *Motu proprio* nie jest tam jednakże wypełniana. Pomimo iż w niedalekim Kownie muzyka kościelna rozbrzmiewa wspaniale [...], w Wilnie jakby oazą muzyczną kościelną jest kościół pobernardyński, a to dzięki sprężystości i zamiłowaniu do muzyki kościelnej miejscowego proboszcza ks. Kretowicza. Chór mieszany z chłopców i mężczyzn [...] wykonywa znakomicie stylowe utwory kościelne. Dzielnym dyrygent, który jest jednocześnie dyrektorem Towarzystwa Muzycznego, sam nie-

¹⁶² S. Ch., *Organiści kościoła katedralnego wrocławskiego*, ŚK II (1987) nr 10, s. 226, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliański ruch odnowy muzyki kościelnej...*, dz. cyt., s. 137.

¹⁶³ Ks. Eugeniusz Gruberski urodził się w Płocku 28 grudnia 1871 roku jako syn katedralnego organisty. Odbił studia muzyczne w Ratyźbonie i od 1898 roku dyrygował chórem katedry w Płocku. Zajmował się też redakcją „Śpiewu Kościelnego”. Komponował jedno- i wielogłosowe msze. Najbardziej uznana z nich *Missa I. H. S. Sigismundi* została wykonana w 1901 roku w Ratyźbonie. Ks. Gruberski jest autorem kantat oraz utworów o tematyce religijnej. W uznaniu dla jego zasług otrzymał godność kanonika płockiego oraz szambelana papieskiego. Zmarł w 1923 roku w Płocku. Por. G. Mizgalski, *Gruberski Eugeniusz ks.*, PEMK, s. 187–188.

¹⁶⁴ Por. P. Wiśniewski, *Ksiądz Eugeniusz Gruberski (1870–1923) – reformator muzyki kościelnej w diecezji płockiej*, PMS 13 (2015), s. 209.

zmiernie zamiłowany w czystej muzyce liturgicznej, prowadzi swój chór prawdziwie po mistrzowsku¹⁶⁵.

Początek XX wieku nie był chlubną kartą także w dziejach chłopięcej choralistyki w Krakowie. Trzeba stwierdzić, że znaczący wpływ na taki stan rzeczy miało duchowieństwo.

Wśród duchowieństwa było uprzedzenie do głosów chłopięcych, które – według ich przekonań – naruszały powagę śpiewu kościelnego. Wobec tego wprowadzano wszędzie same chóry męskie, zazwyczaj podwójny kwartet, złożony z ośmiu stałych śpiewaków, do których dobierano amatorów. W ostatecznym wyniku zamiast postępu nastąpił upadek bardzo upokarzający¹⁶⁶.

Odpowiedzią miała być działalność o. Bernardina Rizziego OFMConv¹⁶⁷, który w 1923 roku rozpoczął organizację zespołu śpiewaczego o nazwie Chór Cecyliński. Po dwóch latach udało mu się zawiązać chłopięco-męski skład, który koncertował w całej Polsce¹⁶⁸.

Z Gnieznem swoją działalność muzyczną związał ks. Stanisław Tłoczyński¹⁶⁹. W 1915 roku, obok prowadzonego przez siebie mieszanego chóru ka-

¹⁶⁵ E. Gruberski, *Korespondencje*, ŚK 15 (1910) nr 5, s. 74, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej...*, dz. cyt., s. 145.

¹⁶⁶ J. Reiss, *Muzyka kościelna w dawnym Krakowie*, MK 12 (1937) nr 5, s. 74–75.

¹⁶⁷ O. Bernardino Rizzi urodził się w Cherso w 1891 roku. Po święceniach kapłańskich uzyskał doktorat z teologii w 1916 roku, a potem odbył studia muzyczne w Padwie i Rzymie. Będąc już profesorem kompozycji w Padwie, udał się do Polski, gdzie spędził 12 lat. W 1934 roku powrócił do Włoch, potem wyjechał do Ameryki. Powracając w ojczyście strony, został dyrygentem chórów franciszkańskich, a w 1940 roku objął stanowisko dyrygenta chóru bazyliki Santa Maria dei Frari w Wenecji. Po zakończonej wojnie podjął szereg podróży artystycznych po świecie. Został zapamiętany jako płodny kompozytor. W bogatym nurcie twórczości są także utwory z polskim tekstem: *Polonia*, poemat symfoniczny na wielką orkiestrę i solo mezzosopran oraz chór; *Śpiew słońca* na sola, chór i orkiestrę; *Odplyw na rubinowe gody* na czterogłosowy chór męski; *Slupy telegraficzne* na solo, chór i fortepian; *Impresja deszczowa* na solo mezzosopran, chór i fortepian; *Kośba* na chór, baryton solo, fortepian i flet; *Pokój wam* na cztery głosy męskie, 2 *Tańce o słońcu* na trzy głosy żeńskie. Por. G. Mizgalski, *Rizzi Bernardino*, PEMK, s. 417–418.

¹⁶⁸ Por. R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej...*, dz. cyt., s. 189.

¹⁶⁹ Ks. Stanisław Tłoczyński urodził się w Górcie 4 sierpnia 1881 roku. Chodził do gimnazjum w Poznaniu i Lesznie. Po odbyciu studiów w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu i Gnieźnie przyjął święcenia kapłańskie. Muzykę studiował

tedralnego, założył chór chłopięcy. Udało mu się zebrać grupę 55 chłopców w wieku od 9 do 14 lat. Na szkolenie chłopców w sztuce śpiewaczej poświęcił wiele sił i energii. Występował z nimi w katedrze oraz przy różnych okazjach na terenie Gniezna, aby zdobywać poparcie społeczeństwa miejscowego. Trudności z naborem sprawiły, że nie można było utrzymać zadowalającego poziomu muzycznego. Duża część młodych śpiewaków z czasem zasilila skład zespołu mieszanego¹⁷⁰. Do poczynań ks. Tłoczyńskiego w latach 60. XX wieku nawiązał jego uczeń, ks. Ireneusz Pawlak¹⁷¹. Po ukończeniu studiów muzykologicznych na KUL, w 1965 roku ks. Pawlak powrócił do Gniezna, gdzie objął dyrekturę Chóru Prymasowskiego oraz wykłady z muzyki w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym. W niedługim

---

w Ratyzbonie, Berlinie, Monachium i Beuronie. Wýbitny dyrygent i pedagog. Skomponował także kilka mszy i motetów na chór mieszany, opracował koledy również na chór mieszany oraz wydał *Śpiewnik kościelny dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej*. Zmarł w Gnieźnie 22 września 1958 roku. Por. G. Mizgalski, *Tłoczyński Stanisław ks.*, PEMK, s. 500.

¹⁷⁰ Por. R. Nalepka, *Ksiądz Stanisław Tłoczyński (1881–1958) – animator życia muzycznego w Gnieźnie*, w: *Choro basilicae metropolitanae...*, dz. cyt., s. 99; por. I. Pawlak, *Muzyka w katedrze gnieźnieńskiej na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Choro basilicae metropolitanae...*, dz. cyt., s. 116.

¹⁷¹ Ks. Ireneusz Pawlak urodził się we Wrześni 22 marca 1935 roku. Od dzieciństwa wykazywał zainteresowanie muzyką. W 1942 roku rozpoczął naukę gry na skrzypcach, siedem lat później prywatnie uczył się gry na fortepianie. W szkole podstawowej i liceum śpiewał w chórze. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w 1953 roku zgłosił się do seminarium w Gnieźnie, jednak problemy zdrowotne zdyskwalifikowały go jako kandydata. Został przyjęty rok później. Na trzecim roku wykładowca muzyki ks. Stanisław Tłoczyński wybrał go do tzw. superscholi, która wspomagała chór katedralny. Pełnił też funkcję kantora i organisty. Odpłatnie kontynuował naukę gry na skrzypcach. Młodego kleryka najbardziej pociągał jednak chorał gregoriański. Zdolności muzyczne, jakimi się wykazywał, utwierdziły ks. Tłoczyńskiego, że będzie to dobry jego następca. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1960 roku krótko pracował jako wikariusz w Pleszewie, bo zaledwie po paru miesiącach został skierowany na studia muzykologiczne na KUL. Po ukończeniu studiów powrócił do Gniezna i zajął się Chórem Prymasowskim. Nie był to jednak łatwy dla niego czas. W 1970 roku powrócił na KUL jako asystent. W 1974 roku założył Scholę Gregorianę KUL, z którą pracował do 2002 roku. Przez lata swojej pracy zdobywał kolejne stopnie naukowe, aż do otrzymania tytułu profesora zwyczajnego. W swoich badaniach interesował się głównie chorałem gregoriańskim w Polsce po Soborze Trydenckim, muzyką monodyczną w katedrze w Gnieźnie od średniowiecza do współczesności oraz odnową muzyki liturgicznej po Soborze Watykańskim II. Dopelnieniem jego bogatego dorobku naukowego i działalności artystycznej jest uczestnictwo w pracach różnego rodzaju organizacji naukowych, liturgicznych i kulturalnych. Por. D. Sobczak, *Ksiądz profesor dr hab. Ireneusz Pawlak – życie w służbie liturgii*, w: *Cantare amantis est*, red. W. Hudek, P. Wiśniewski, Lublin 2015, s. 31–37.

czasie założył scholę chłopięcą i dziewczęcą z myślą, że w przyszłości będą one wymiernym wsparciem podstawowego chóru. Wskutek zatrudnienia ks. Pawlaka w Instytucie Muzykologii KUL w 1970 roku jego obowiązki przejął ks. Ryszard Figiel. Prowadził on zajęcia z chłopcami klasy wokalne Szkoły Muzycznej w Gnieźnie, którzy raz na miesiąc z Chórem Prymasowskim śpiewali podczas sumy. Nie było tu jednak myślenia o samodzielnym zespole chłopięcym. W tym przypadku, podobnie jak za kadencji ks. Pawlaka, górę wzięła troska o przyszły skład Chóru Prymasowskiego¹⁷².

Za sprawą ks. Wojciecha Lewkowicza¹⁷³ przy przemyskiej katedrze utworzono chłopięcy chór „Słowiki Przemyskie”. Spośród uczniów szkół podsta-

¹⁷² Por. D. Sobczak, *Dyrektorzy Chóru Prymasowskiego w latach 1959–2008*, w: *Choro basilicae metropolitanae...*, dz. cyt., s. 212, 223.

¹⁷³ Ks. Wojciech Lewkowicz urodził się 11 marca 1901 roku w Kańczudzie, w wielodzietnej rodzinie. Uczęszczał do gimnazjum w Jarosławiu i Przemysłu. Po odbytych studiach teologicznych w Przemyskim Seminarium Duchownym przyjął święcenia kapłańskie 29 czerwca 1925 roku. Już podczas studiów seminaryjnych zwracał uwagę przełożonych swymi uzdolnieniami muzycznymi i zamiłowaniem do prowadzenia chórów, stąd też wkrótce po święceniach został mianowany prefektem Małego Seminarium i wykładowcą śpiewu gregoriańskiego w Seminarium Duchownym w Przemysłu na okres roku akademickiego. Po roku pobytu na wikariacie w Mościskach skierowany został w 1927 roku na studia muzyczne do Rzymu, do Papieskiej Wyższej Szkoły Muzyki Sakralnej. W celu dokończenia kształcenia muzycznego ponownie uzyskał urlop naukowy i w 1928 roku wyjechał do Regensburga. Po powrocie do Polski objął posadę wikariusza katedralnego, a następnie katechety. We wrześniu 1930 roku z polecenia Kapituły Katedralnej objął funkcję dyrektora męskiego chóru katedralnego. Równocześnie uczył śpiewu w Seminarium Duchownym oraz był doradcą diecezjalnym w sprawach remontu i kupna organów. W czasie wojny był administratorem parafii w Jarosławiu. Po powrocie do Przemysłu w 1944 roku podjął przerwane przez wojnę zajęcia. Prowadzony przez niego chłopięco-męski chór katedralny cieszył się znaczną popularnością. Za pozwoleniem Ministerstwa Oświaty ks. Lewkowicz otworzył w szkole Tadeusza Czackiego eksperymentalne klasy muzyczne. U schyłku 1948 roku jego działalność na polu muzyki kościelnej została na kilka lat przerwana. Ukrywał się poza diecezją poszukiwany przez bezpiekę. Pracował w tym czasie pod zmienionym nazwiskiem w diecezji chełmińskiej, a następnie jako kapelan w kilku domach zakonnych. Aresztowany, przebywał w więzieniu śledczym w Przemysłu do 12 sierpnia 1955 roku. W 1956 roku został rehabilitowany. Do diecezji już nie powrócił. Osiedł jako rezydent przy parafii Nawrócenia św. Pawła w Warszawie. Podjął obowiązki wykładowcy muzyki sakralnej na KUL, w Wyższym Seminarium Duchownym ks. Pallotynów w Ołtarzewie oraz wykłady dla siostr organistek w Międzyzlesiu. Zorganizował Instytut Muzyki Sakralnej *Musica Sacra* im. Piusa X w Warszawie-Aninie (erygowany 2 października 1959) dla księży i mężczyzn świeckich. W 1960 roku w diecezji olsztyńskiej, a w 1965 przy Kurii Metropolitalnej Warszawskiej zorganizował studium dla organistów. Przez wiele lat prowadził z wielkim powodzeniem chłopięcą Schola

wowych ks. Wojciech wybierał najzdolniejsze sopran i alt. Poświęcając się bez reszty młodym adeptom sztuki wokalne, uczył ich śpiewu, teorii i gry na instrumentach. Zależnie od potrzeby sięgał po głosy męskie z chóru seminaryjnego i w takim połączonym składzie zadebiutował w 1930 roku podczas Wielkiego Tygodnia, wykonując *Miserere* Allegriego. Występ przyniósł ks. Lewkowiczowi stanowisko dyrektora chóru katedralnego. Z dotychczasowego składu wybrał on jedynie część głosów męskich i dołączył do prowadzonych przez siebie chłopców. W ten sposób powstał chłopięco-męski chór liczący wówczas 45 chłopców i 24 mężczyzn, który już w październiku 1930 roku zaśpiewał podczas uroczystości poświęcenia nowych organów w katedrze. Wystarczyły trzy lata, aby liczba chórzystów wzrosła do 137 śpiewaków. Ks. Lewkowicz zabiegał, aby jego chórzyci dla lepszego poznawania nut, większych postępów i znaczniejszej użyteczności w zespole pobierali lekcje gry na skrzypcach. Dzień św. Cecylii, patronki chóru, był momentem weryfikacji dopuszczającym kandydatów do podstawowego składu, który występował podczas niedzielnych sum oraz uroczystości, świąt kościelnych, państwowych i okolicznościowych. Ks. Lewkowicz opiekował się chórem przez 12 lat, z przerwą wymuszoną przez II wojnę światową. Pierwszy okres przypadł więc na lata 1930–1939, drugi na 1945–1948. W opinii chórzystów i uczniów księdza to właśnie pierwszy okres był najbardziej dojrzały pod względem artystycznym. Po nagłym wyjeździe ks. Wojciecha w 1948 roku kierownictwo przejął Stanisław Rajchel, katedralny organista. Zarząd chóru wystarał się jednak o nowego dyrygenta. Został nim w 1949 roku ks. Dominik Bialic, wspomagany przez ks. Andrzeja Jankowskiego, potem krótko pracował z zespołem ks. Marian Kwieciński. Jawna niechęć komunistów do zespołu, manifestowana zakazami występów, a nawet szykanami wobec chłopców, doprowadziła w 1952 roku do zawieszenia działalności chóru, co było jednoznaczne z jego całkowitą likwidacją¹⁷⁴.

W archidiecezji wrocławskiej, przy podniesionej z ruin katedrze, jesienią 1952 roku utworzono z inicjatywy ks. inf. Kazimierza Lagosza Katedralny Chór Chłopięco-Męski. Pieczę nad zespołem objął Edmund Kajdasz,

---

Cantorum przy parafii, w której rezydował. Zmarł 20 sierpnia 1971 roku w Warszawie. Por. H. Borcz, *Lewkowicz Wojciech (1901–1971)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, t. VI: kp, red. L. Grzebiń, Warszawa 1983, s. 321–322.

¹⁷⁴ Por. A. Sokołowska, *Działalność muzyczna i pedagogiczna księdza Wojciecha Ignacego Lewkowicza*, Rzeszów 2012, s. 101nn, 108nn.

wspomagany licznym gronem współpracowników. Zespół prężnie działał do 1958 roku, kiedy to Edmund Kajdasz został zatrudniony jako dyrektor artystyczny i dyrygent Chóru Filharmonii Śląskiej oraz wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach. Przez cały czas funkcjonowania chór opierał się na klerykach i dawnych wychowankach Kajdasza w sekcjach głosów męskich (ok. 60–80 osób) oraz na muzycznie uzdolnionych chłopcach z całego Wrocławia w partiach wysokich (ok. 120). Na potrzeby zespołu utworzono Szkołę Śpiewaczą przy Wyższym Seminarium Duchownym. Chór czynnie uczestniczył w życiu liturgicznym katedry, a w przeciągu sześciu lat pracy dał ok. 250 koncertów na terenie archidiecezji, odwiedził także Opole, Katowice i Poznań. Zawsze licznie gromadzący się słuchacze mogli podziwiać muzykę staropolską – kompozycje Gorczyckiego, Leopoldy, Pękiela, Gomółki, Waćława z Szamotuł oraz znane i cenione utwory muzyki europejskiej. Jedną z pokoncertowych recenzji rzuca światło na rzeczywisty poziom chóru: „Chór kleryków posiada dobre brzmienie, ale śpiewał niezupełnie czysto, natomiast świetną wprost intonację, czystość brzmienia i dyscyplinę wykonawczą wykazał chłopiący chór katedralny pod dyr. Edmunda Kajdasza, który wyraźnie nawiązuje do tradycji przedwojennego poznańskiego chóru ks. Waćława Gieburowskiego”¹⁷⁵.

W diecezji katowickiej na prośbę ks. inf. Jana Piskorza, wikariusza kapitulnego, który sprawował władzę administracyjną pod nieobecność wygnanych biskupów (1954–1956), Józef Świder¹⁷⁶ zorganizował przy katedrze

¹⁷⁵ A. Prasał, *Kultura muzyczna w Archidiecezji wrocławskiej w latach 1945–2003*, Lublin 2009, s. 104–106.

¹⁷⁶ Józef Świder – polski kompozytor urodzony 19 sierpnia 1930 roku w Czechowicach-Dziedzicach. Muzycznie kształcił się w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach. W latach 1949–54 u Bolesława Woytowicza uczył się kompozycji, u Adama Mitschy teorii muzyki oraz u Stefanii Allinówny fortepianu. Od 1966 roku uzupełniał studia kompozytorskie u Goffreda Petrassiego w Rzymie. Od 1952 roku uczył w Akademii Muzycznej w Katowicach. W latach 1968–1972 i 1975–1983 sprawował funkcję dziekana Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki. Od 1972 roku przez trzy lata był prorektorem, a od 1983 roku kierował Katedrą Kompozycji. W 1994 roku stał się profesorem zwyczajnym. Od 1975 roku wykładał na Uniwersytecie Śląskim (Filia w Cieszynie). W latach 1985–1999 był tam dyrektorem Instytutu Pedagogiki Muzyki. Związany był również z Podyplomowym Studium Chórmistrzowskim w Bydgoszczy (od 1984 wykładowca, od 1994 dyrektor). W latach 70. był dyrektorem artystycznym Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr. Zdobył szereg nagród i odznaczeń za swoją muzyczną działalność: był trzykrotnym laureatem Nagrody Województwa Katowickiego, dwukrotnie otrzymał Nagrodę Premiera za Twórczość dla Dzieci, Nagrodę Prezydenta Katowic (1994), zdobył

chór chłopięco-męski. Ów wybitny kompozytor podjął się tego dzieła razem ze swoją żoną Krystyną. Obiecująco zapowiadający się zespół występował głównie w kościele katedralnym, a swoje umiejętności, prócz regularnych prób, szlifował na obozie ćwiczebnym w Koniakowie. Jednak z powodu niesprzyjającej atmosfery zawiesił swą działalność¹⁷⁷.

Lata 80. i 90. XX wieku przyniosły wyraźne ożywienie w zakresie chóralistyki chłopięcej, co było sprzyjającą okolicznością do utworzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores.

2. POWSTANIE POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

Praktyka Kościoła i liturgiczna tradycja chórów chłopięcych w Polsce zaciążyły w pewnym sensie na decyzji powołania Polskiej Federacji Pueri Cantores. Nim jednak do tego doszło, przesłanie Pueri Cantores próbowało torować sobie drogę w kraju nad Wisłą. Nie była to sprawa prosta. Podstawową trudnością okazała się rzeczywistość Polski po II wojnie światowej.

Rok 1945 nie okazał się bowiem dla Polski końcem udręk zwiastującym wolność. Przy bierności mocarstw Polska znalazła się w strefie wpływów Związku Radzieckiego. Kościół, w którym wierni znajdowali religijne umocnienie oraz przyczółek narodowo-patriotyczny, stał się poważną przeszkodą na drodze zaprowadzania komunistycznego porządku. Dlatego aparat komunistyczny z podobną zajadłością, jaką tępił niepodległościowe podziemie, niszczył religię. Ostrze represji inną postać miało za czasów stalinowskich, inną w epoce Gomółki, Gierka czy w stanie wojennym. Niemniej prześladowania stawiały sobie jeden cel – walkę z ideowym przeciwnikiem. Dnia 1 stycznia 1945 roku, na bazie Resortu Publicznego Bezpieczeństwa, powołano Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Początkowo sprawy wyznaniowe znajdowały się wśród spraw Wydziału V MBP. Jednak w 1953 roku utworzono samodzielny XI Wydział, którego celem była walka z wroga działalnością związków wyznaniowych. Po rozwiązaniu w 1954 roku MBP

---

kilka Nagród Ministra Kultury i Ministra Edukacji, a także wyróżnienie za *Concertino da camera* na Konkursie Kompozytorskim im. Grzegorza Fitelberga w 1961 roku. Zmarł 22 maja 2014 roku w Katowicach. Por. P. Papla, *Świder Józef*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM*, dz. cyt., s. 305.

¹⁷⁷ Wiadomości pochodzą z korespondencji elektronicznej z ks. prof. Antonim Reginkiem (1.07.2016).

utworzono Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego, a w 1956 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. W jego ramach funkcjonowanie rozpoczęła Służba Bezpieczeństwa z integralnym IV Departamentem zajmującym się Kościołem katolickim i innymi związkami wyznaniowymi¹⁷⁸.

Dnia 5 sierpnia 1949 roku Rada Ministrów ogłosiła dekret o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1949 Nr 45, poz. 335). Przewidywał on m.in., że do 4 listopada 1949 roku zrzeszenia religijne miały zgłosić swoje istnienie do właściwego organu administracyjnego lub złożyć wnioski o rejestrację. W przeciwnym razie ulegały rozwiązaniu. Przepisy te miały drugie dno, bo ułatwiały rozpoznanie tych organizacji, zwiększając tym samym możliwości operacyjne resortu bezpieczeństwa. Zmusiło to Episkopat we wrześniu 1949 roku do zawieszenia działalności wszystkich zrzeszeń religijnych, które nie były w istocie stowarzyszeniami w tym sensie, w jakim pojmowało je państwowe prawo o stowarzyszeniach¹⁷⁹.

Paradoksalnie ograniczenie swobód Kościoła, zamiast definitywnie go pogrążyć, wzbudziło w nim determinację działania. Prawdliwość tę w zakresie muzyki liturgicznej potwierdza korespondencja polskich duchownych z władzami Federacji międzynarodowej. Dnia 25 listopada 1963 roku prymas Polski, kard. Stefan Wyszyński w liście adresowanym do ks. Fiorenza Romity wyjaśniał złożoność sytuacji w Polsce. Zapewnił nowo wybranego prezydenta, że potrzeby muzyczno-liturgiczne są zaspokajane lokalnie mimo braku organizacyjnej struktury¹⁸⁰.

Egzemplaryczna jest aktywność o. Huberta Lupy SVD¹⁸¹, pioniera Pueri Cantores w Polsce. W 1964 roku rozpoczął on pracę w rybnickiej parafii

¹⁷⁸ Por. T. Isakowicz-Zaleski, *Kościół w godzinie próby*, Kraków 2006, s. 1–2.

¹⁷⁹ Por. B. Noszczak, *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*, Warszawa 2008, s. 50.

¹⁸⁰ Por. S. Wyszyński, *List do ks. F. Romity*, 25.11.1963, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym; zob. R. Guillet, *Listy do Sekretariatu FIPC*, 18.07.1974, 20.09.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym; zob. F. Romita, *List ks. do R. Guillet*, b.d., FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁸¹ O. Hubert Lupa SVD urodził się w Bytomiu 30 października 1936 roku. Matka zajmowała się domem, ojciec był mistrzem mechaniki samochodowej. Użyteczna profesja ojca ocaliła rodzinę przed okrucieństwami wojny i wywózką w głąb Rosji. W 1950 roku Hubert wstąpił do Niższego Seminarium Misjonarzy Werbistów w Nysie. Po upaństwowieniu Niższego Seminarium przez komunistów w wieku 15 lat rozpoczął nowicjat. Tutaj udzielał się w scholi kantorów. Po krótkim czasie został za nią odpowiedzialny. W 17. roku życia złożył śluby, a 28 stycznia 1962 roku otrzymał święcenia kapłańskie w Pieniężnie. Pracował w Rybniku, Popielowie i Ornecie. Odbył liturgiczny kurs na KUL. Zaznajomiony z ks. Franciszkiem Blachnickim od 1975 do 1992 roku duszpasterzował w Brzegach,

Królowej Apostołów. Wyróżniając się na polu liturgii i muzyki, na prośbę proboszcza podjął odpowiedzialność za kościelny śpiew. Postanowił założyć scholę kantorską, którą początkowo myślał rekrutować z ministrantów. Brak zapłała z ich strony kazał mu szukać kandydatów na lekcjach religii i podczas mszy szkolnych. W ten sposób wyłoniono grupę 19 chłopców, a ostatni dzień naboru – 18 listopada 1964 roku – zaczęto uważać za narodziny zespołu¹⁸². Zamyśl twórcy był przede wszystkim ukierunkowany na spełnienie soborowych zaleceń odnośnie do posług liturgicznych, drugorzędna była muzyczna jakość. Dnia 30 listopada 1964 roku zespół wystąpił pierwszy raz, wykonując mszę ks. Romualda Raka¹⁸³. Pierwszą taśmę nagrano 13 stycznia 1965 roku. Miała ona stanowić zachętę do tworzenia grup kantorskich w innych parafiach. Obrzęd obłóczyn i promocji ukształtowany według autorskiego pomysłu o. Huberta miał miejsce 10 kwietnia¹⁸⁴. Poszczególne stopnie kantorskie miały odzwierciedlać także proces „wrastania” młodego śpiewaka w Chrystusa. O. Lupa często powtarzał, że kantor to przede wszystkim przyjaciel Chrystusa. Chrystus, wybierający kantora do zaszczytnej posługi ołtarza, okazuje mu swoją wielką miłość, na którą ten winien jak najpełniej odpowiadać. Chętna posługa przy ołtarzu, częsta komunie są pomocą na drodze

---

kierując ośrodkiem rekolekcyjnym Ruchu Światło-Życie. W 1993 roku powrócił na dwa lata do Pieniężna. Następnie w Laskowicach został ustanowiony rekolekcjonistą dla tzw. rekolekcji zamkniętych. Kolejnym etapem jego pracy była Nysa, gdzie podjął próby tworzenia domu rekolekcyjnego. Na prośbę prowincjała udał się z posługą duszpasterską do Niemiec. Po trzyletnim pobycie powrócił do Bytomia. Do dziś podejmuje szereg posług duszpasterskich na terenie Polski i Niemiec. Wiadomości pochodzą z rozmowy z o. Hubertem Lupą (19.07.2016, Bytom).

¹⁸² Pod koniec swojego pobytu w Rybniku o. Lupa do grona kantorów dopuścił także dziewczyny. Zespoły kantorskie w kolejnych parafiach były już składami mieszanymi.

¹⁸³ Por. *Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1964 r.*, prywatne archiwum o. H. Lupy SVD.

¹⁸⁴ Wypracowany w Rybniku schemat gradacji chórzystów był powielany przez o. Huberta w jego późniejszej pracy duszpasterskiej. Pierwszym chóralnym stopniem był kandydat. Kandydat nie posiadał specjalnego stroju, dopiero po okresie przygotowania otrzymywał drugi stopień – kantora, z którym wiązał się już specjalny strój: alba przewiązana niebieskim pasem (odniesienie do patronki parafii) z krzyżem na piersi. Trzeci stopień to tzw. starszy kantor, którego od młodszego kantora odróżniał czerwony pas. Czwarty stopień był bardzo elitarny. Mogła osiągnąć go wąska grupa chłopców, która nie tylko odznaczała się znamienitymi walorami muzycznymi, ale także osobowościowymi. Tak wysoko postawiona poprzeczka usprawiedliwiona była tym, że kantor najwyższego stopnia przejmował niekiedy obowiązki ks. Huberta, tzn. ćwiczył z chłopcami i opiekował się nimi. Jego godność podkreślał złocisty pas.

stawania się godnym przyjacielem Jezusa. Ubierając swój strój, kantor odmawiał specjalne modlitwy – zakładając humerał: „Tobie poświęcam mój głos”; przy nakładaniu alby: „Broń mnie, Boże, przed grzechem śmiertelnym, by szata nie była kłamstwem”; przy zawiązywaniu paska: „Niech nic nie rozwiąże naszej przyjaźni, Jezu”¹⁸⁵. Zespół kantorów z Rybnika prowadził ożywioną działalność w rodzimej parafii, odwiedzał okoliczne parafie i w 1966 roku wybrał się na wycieczkę do Pieniężna¹⁸⁶. Po odejściu o. Lupy chór zaczął systematycznie podupadać. Wiązało się to nie tyle z brakiem chęci ze strony chórzystów, co bardziej z następcą o. Huberta, który realizację soborowych postanowień upatrywał chociażby w kultywowaniu tzw. mszy bitowych.

Dnia 7 lipca 1967 roku o. Lupa założył scholę kantorską w Popielowie w parafii św. Trójcy. Rozpoczął pracę z grupą 16 kandydatów. Próby odbywały się raz lub dwa razy na tydzień. Cała grupa była podzielona na dwa zespoły. Wszystko po to, aby każdego dnia na zmianę móc pełnić kantorski dyżur podczas mszy świętej. 24 marca 1968 roku do Popielowa przybyli kantorzy z Rybnika. Spotkanie było okazją do odprawienia uroczystej mszy świętej, w której posługę muzyczną pełniły oba zespoły¹⁸⁷.

Za sprawą o. Lupy kolejna schola kantorów powstała w Ornece. Jako wikariusz przy parafii św. Jana Chrzciciela został dodatkowo zatrudniony na pół etatu w kurii na stanowisku diecezjalnego duszpasterza służby liturgicznej. W rozmowie z bp. Józefem Drzazgą zyskał pasterskie błogosławieństwo, by w troskę o ministrantów wpleść idee *Pueri Cantores*. Podczas jednego z krajowych zjazdów diecezjalnych duszpasterzy służby liturgicznej wystąpił z referatem *Pueri Cantores dawniej i dziś*¹⁸⁸, zyskując powszechny aplauz słuchaczy. Wrażenie na zebranych zrobiły także przedstawione liczby – po przeprowadzeniu ankiety nt. grup kantorskich w diecezji warmińskiej okazało się, że na jej terenie znajduje się 225 grup kantorów i około 200 grup kanterek. Jednak imponujące liczby nie pociągały za sobą odpowiedniej jakości, a często nawet były zakłamywane po to, by zyskać uznanie i poważanie u biskupa¹⁸⁹.

¹⁸⁵ Por. *Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1965 r.*, dz. cyt.

¹⁸⁶ Por. *Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1965 r.*, dz. cyt.; Por. *Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1966 r.*, dz. cyt.

¹⁸⁷ Por. H. Lupa, *List do ks. F. Romity*, 5.05.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁸⁸ Zob. H. Lupa, *Pueri Cantores dawniej i dziś*, „Collectanea Theologica” 42 (1972) fasc. 1, s. 74–78.

¹⁸⁹ Por. H. Lupa, *List do ks. F. Romity*, 17.04.1970, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

Znamienny jest fakt, iż od 1968 roku o. Lupa prowadził dość regularną korespondencję z centralą Federacji międzynarodowej w Rzymie¹⁹⁰. Choć nigdy nie doszło do spotkania z jej przedstawicielami czy chórem Federacji, to poczucie związku z międzynarodową rodziną śpiewaczą dodawało otuchy tak prowadzącemu, jak i samym kantorom. Nawiązane kontakty umożliwiły przesyłanie odznak Federacji oraz prenumeratę jej periodyku, którego 30. numer zawierał wzmiankę o kantorach z Polski¹⁹¹. Listy były również okazją do rozstrzygnięcia konkretnych pytań o obrzęd ustanowienia chórzysty, o możliwość obecności dziewcząt w scholach kantorskich czy o strój kantora. W jednym z listów o. Hubert dzielił się również niechlubnymi obserwacjami zapału polskiego duchowieństwa: „wielu kapłanów nie chce ustanawiać kantorów w kościołach, ponieważ boją się pracy. [...] gdy wikariusz, który założył i prowadził scholę, idzie do nowej parafii, schola często upada, gdyż nowy wikary nie ma dyspozycji do tej rzeczy”¹⁹².

W 1974 roku o. Lupa otrzymał informację z Federacji o wyborze ks. Josepha Roucairola na nowego prezydenta. W piśmie z 24 sierpnia pojawiły się wiadomości o innych księżach korespondujących z Federacją¹⁹³.

Okazało się, iż pod wpływem o. Lupy ks. Michał Studnik w parafii św. Teresy w Górnej Grupie podjął się prowadzenia 20-osobowej scholi dziewcząt oraz zorganizowania scholi chłopców. W liście z 2 kwietnia 1971 roku, pisząc do centrali Federacji, wyrażał swoją fascynację Pueri Cantores i prosił o możliwość prenumeraty czasopisma Federacji oraz o przesłanie odznak kantorskich¹⁹⁴.

W 1970 roku w Warszawie przy kościele św. Anny rozpoczął pracę wracający ze studiów muzycznych w Rzymie ks. Jerzy Dąbrowski¹⁹⁵, później-

¹⁹⁰ Pierwszy list pochodzi z 21.02.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹¹ H. Lupa, *List do ks. F. Romity*, 21.02.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym; por. F. Romita, *List do o. H. Lupy*, 7.03.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹² H. Lupa, *List do ks. F. Romity*, 5.05.1968, dz. cyt.

¹⁹³ Por. F. Romita, *List do o. H. Lupy*, 24.08.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC Rzym.

¹⁹⁴ Por. M. Studnik, *List*, 2.04.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹⁵ Bp Jerzy Dąbrowski urodził się 26 kwietnia 1931 roku w Liszówku w rodzinie rolniczej. Do wybuchu II wojny światowej naukę pobierał w szkole podstawowej w Glesnie, potem kontynuował ją w domu. Za czasów okupacji został wysiedlony z rodzinnych stron. By kontynuować naukę, dostał się do niemieckiego gimnazjum w Toruniu. Po odzyskaniu wolności kończył gimnazjum w Wąbrzeźnie; w tamtejszym liceum uzyskał maturę. W 1949 roku przez rok studiował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie. Następnie wstąpił do Prymasowskiego WSD w Gnieźnie – Poznaniu. Święcenia kapłańskie przyjął

szy sufragan gnieźnieński. Współpracował on z Janem Dąbrowskim przy amatorskim chórze młodzieżowym. Wiek śpiewaków (18–25 lat) zrodził pytanie o możliwość zaistnienia zespołu w Federacji Pueri Cantores. Ks. Jerzy podjął także próbę stworzenia „Piccoli Cantori”. Dzięki jego staraniom w 1973 roku w warszawskim kościele akademickim udało się zorganizować mszę świętą w intencji papieża połączoną z koncertem chóru „Gottardo Tomat” ze Spilimbergo¹⁹⁶.

Na prośbę ks. Eugeniusza Jabłońskiego pracującego w Ornece w 1971 roku ks. Fiorenzo Romita wysłał mszał rzymski, a Luigi Picchi *Metodo teorico pratico per lo studio dell'armonio*¹⁹⁷. W 1974 roku ks. Marion Kowalski z Kielc otrzymał z Federacji listę utworów na chóry chłopięce. Znajdowała się tam kompozycja przeznaczona na Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores w 1975 roku z okazji rozpoczęcia Roku Świętego w Rzymie¹⁹⁸.

Pierwsze próby zdomowienia Pueri Cantores w Polsce ze względów czysto politycznych nie okazały się trwałe. Niezależnie od nich ks. Andrzej Zajac¹⁹⁹, kapłan diecezji tarnowskiej w latach 90. XX wieku, podjął kolejne,

---

25 maja 1956 roku. Od grudnia podjął pracę w Inowrocławiu i Bydgoszczy. W 1959 roku został skierowany na studia muzykologiczne do Anina. Od 1963 roku kontynuował je w Instytucie Muzyki Sakralnej przy Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Po uzyskaniu doktoratu w 1970 roku powrócił do Warszawy jako duszpasterz akademicki, wykładając również na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej. Trzy lata potem rozpoczął pracę w Sekretariacie Episkopatu, a sześć lat później w Sekretariacie Prymasa Polski. W 1978 roku otrzymał godność kapelana honorowego Jego Świątobliwości. 25 marca 1982 roku przyjął sakrę biskupią. Jako wikariusz generalny na stałe rezydował w Warszawie, pełniąc też funkcję Zastępcy Sekretarza Generalnego KEP. Od 1989 roku stał na czele Zespołu Pomocy Kościelnej dla Katolików w ZSRR. Aktywnie udzielał się w duszpasterstwie środowisk twórczych, dyplomatów i katolików na Wschodzie. Pełnił także obowiązki Przewodniczącego Podkomisji Episkopatu Polski ds. Muzyki Kościelnej. Zmarł w wypadku samochodowym 14 lutego 1991 roku. Por. K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczpospolitej*, Kraków 1998, s. 28–29.

¹⁹⁶ Zob. J. Dąbrowski, *Listy do ks. F. Romity*, 10.11.1970, 8.12.1970, 13.04.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹⁷ Zob. F. Romita, *List do ks. E. Jabłońskiego*, 2.01.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹⁸ Por. A. Terzariol, *List do ks. M. Kowalskiego*, 17.09.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym. W aktach personalnych archiwum diecezjalnego w Kielcach ks. Kowalski zapisany jest jako Marian. Różnica w brzmieniu imienia wynikała prawdopodobnie z pisemnej pomyłki. Zob. C. N. Meter, *List do T. L. Kowalskiego*, 20.06.1970, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

¹⁹⁹ Ks. Andrzej Zajac – muzykolog, pedagog, dyrygent i chórmistrz. Urodził się w 1944 roku w Ryglicach. Będąc synem organisty, od najmłodszych lat miał styczność z muzyką. W 1962 roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Ze względu na obowiązkową służbę wojskową (1963–1965) musiał przerwać studia. Po powrocie do

zakończone już powodzeniem starania na rzecz utworzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores.

W 1980 roku ks. Andrzej brał udział w kongresie muzyki kościelnej w Bonn. Tam zawarł serdeczną znajomość z ks. Hansem Bernhardem, dyrygentem chóru katedralnego w Limburgu, oraz Siegfriedem Koeslerem, dyrygentem chóru katedralnego w Würzburgu. Podczas kilkudniowego wspólnego pobytu we Schwarzwaldzie pierwszy raz usłyszał o Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, poznał jej założenia i historię. Jednak dopiero dwa lata później, na Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Brukseli doświadczył na żywo, czym jest ruch Pueri Cantores. Wspólny śpiew dzieci i młodzieży z różnych stron świata zrobił na nim na tyle silne wrażenie, że podjął decyzję, aby jego tarnowski chór „Pueri Cantores Tarnovienses” zaistniał w ramach Federacji. W tej sprawie kontaktował się

---

seminarium został mianowany organistą seminaryjnym i asystentem dyrygenta chóru seminaryjnego, którym był ks. Kazimierz Pasionek, profesor śpiewu. Święcenia przyjął w 1969 roku. Jako wikariusz w Borzęcinie Górnym reaktywował chór. Przeniesiony do parafii katedralnej podjął się prowadzenia dziewczęcej scholi oraz objął stanowisko dyrygenta katedralnego chóru mieszanego, prowadzonego dotąd przez ks. Pasionka. W 1972 roku został skierowany na studia do Instytutu Muzykologii Kościelnej KUL. Podczas studiów poznał ks. Zdzisława Bernata, dyrygenta Poznańskiego Chóru Katedralnego. Z jego chórem chłopięcym schola gregoriańska Instytutu Muzykologii uczestniczyła w Kongresie Muzyki Kościelnej w Salzburgu organizowanym przez CIMS (Consociatio Internationalis Musicae Sacrae). Wspólny wyjazd pozwolił ks. Andrzejowi wnikliwiej poznać funkcjonowanie chóru chłopięcego i jego specyfikę. Po ukończeniu studiów w Lublinie w 1977 roku został wikariuszem w kościele św. Józefa w Tarnowie, gdzie prowadził chór złożony z osób starszych oraz podjął próbę utworzenia chóru chłopięcego. Po roku pracy został zwolniony z obowiązków wikariuszowskich i otrzymał dekret na wykładowcę muzyki w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie. W 1979 roku księża Filipini przeżywali jubileusz 100-lecia działalności w Tarnowie, na którym goszczono chór ks. Zdzisława Bernata. Bp Ablewicz, pamiętający działalność ks. Lewkowicza w Przemyślu, za namową ks. Bernata polecił ks. Zajądowi utworzenie przy katedrze tarnowskiej chóru chłopięcego. W 1995 roku uzyskał stopień doktora, w 2000 habilitację i w 2004 profesurę z dyrygentury chóralnej na Akademii Muzycznej w Poznaniu. W lutym 2005 roku otrzymał z rąk Prezydenta RP tytuł profesora sztuk muzycznych. Od 2005 roku jest profesorem nadzwyczajnym, a od 2011 profesorem zwyczajnym sztuk muzycznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Od 2002 roku pełnił funkcję kierownika Katedry Muzyki Kościelnej na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (potem UPJP2). W latach 2002–2008 był kierownikiem specjalności muzyka kościelna na kierunku historia PAT–UPJP2. Wykłada również na Wydziale Teologicznym w Tarnowie oraz w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie. Por. *Noty biograficzne – Andrzej Zajac*, PMS 10 (2012), s. 162.

z ks. Josephem Roucairolem, ówczesnym prezydentem Federacji oraz z Wi mem Buyssem, sekretarzem Federacji, późniejszym jej prezydentem. Na przełomie 1987 i 1988 roku ks. Zając uczestniczył z chórem w kongresie w Rzymie. Tamto doświadczenie jeszcze bardziej utwierdziło go w przekonaniu, aby jak tylko warunki pozwolą, formalnie zaszcześcić idee Pueri Cantores w Polsce.

Po przełomie politycznym w Polsce w 1989 roku zaistniała perspektywa utworzenia krajowego oddziału Federacji Pueri Cantores. Po wcześniejszym rozeznaniu dnia 14 marca 1992 roku ks. Zając zaprosił przedstawicieli chórów chłopięcych do Tarnowa celem ukonstytuowania Polskiej Federacji Pueri Cantores²⁰⁰. Założycielskim obradom przewodniczył ks. Zdzisław Bernat, dyrygent Poznańskiego Chóru Katedralnego. Zatwierdzono wcześniej przygotowany statut, wybrano władze Polskiej Federacji oraz Komisję Rewizyjną. Pierwszym prezydentem nowo powołanej Federacji został ks. Andrzej Zając²⁰¹.

3. STATUS PRAWNY POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

Zgromadzeni na Zjeździe Założycielskim Polskiej Federacji Pueri Cantores dyrygenci chłopięcych chórów, podjęli decyzję o nadaniu stosownej formuły prawnej Federacji na gruncie prawa świeckiego i kościelnego.

3.1. W ŚWIETLE PRAWA CYWILNEGO

Dnia 14 marca 1992 roku ks. Andrzej Zając, Przewodniczący Zarządu Polskiej Federacji Pueri Cantores upoważniony przez członków założycieli²⁰² zwrócił się do Sądu Wojewódzkiego w Tarnowie, Wydział I Cywil-

²⁰⁰ Wydaje się, że początkowo PFPC została pomyślana jako forma zrzeszenia chórów chłopięcych i chłopięco-męskich. Świadczą o tym pierwsze statuty PFPC, w których mowa jest wyłącznie o chórach chłopięcych i chłopięco-męskich. W takim brzmieniu statuty zostały złożone w 1992 roku w sądzie w Tarnowie oraz w KEP. Dopiero od 1993 roku w spisach członków chórów PFPC pojawiają się pierwsze chóry dziewczęce: „Puelle Orantes” z Tarnowa i „Campanella” z Woli Rzędzińskiej. Zob. *Polska Federacja Pueri Cantores. Stan z dnia 28.07.1993*, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.

²⁰¹ Zob. *Protokół z posiedzenia założycielskiego*, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.

²⁰² „Pueri Cantores s. Nicolai” (dyr. ks. S. Adamczyk), Katedralny Chór Chłopięcy Diecezji Koszalińsko-Kołońskiej (Brygida Lis), Chłopięco-Męski Chór Bazyliki Matki Bożej

ny, o zarejestrowanie związku stowarzyszeń pod nazwą Polska Federacja Pueri Cantores. Do pisma przewodniego dołączono statut, upoważnienia członków założycieli oraz wyciąg z protokołu zebrania członków założycieli i wyboru władz²⁰³.

Rejestracja nie zakończyła się pomyślnie. Sąd w Tarnowie wezwał wnioskodawcę do uiszczenia stosownej opłaty od wniosku oraz do uzupełnienia braków i wad ujawnionych we wniosku²⁰⁴.

Po zebraniu członków założycieli Polskiej Federacji Pueri Cantores w Tarnowie 10 lipca do tarnowskiego Sądu z datą 11 lipca wpłynął ponowny wniosek o rejestrację Federacji jako związku stowarzyszeń²⁰⁵. W załącznikach do wniosku znalazły się: nowa propozycja statutu²⁰⁶, zaktualizowana lista człon-

Bolesnej w Limanowej (dyr. Halina Franczak), Chłopięcy Chór Katedralny z Poznania (dyr. ks. Szymon Daszkiewicz), Chłopięco-Męski Chór Parafii św. Stanisława „Staszki” (dyr. Elżbieta Kuras), Chłopięco-Męski Chór Kościoła oo. Bernardynów (dyr. Urszula Jeczeń-Biskupska), Chłopięco-Męski Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” (dyr. ks. Andrzej Zajęc), Chłopięcy Chór Katedralny „Cantores Minores” (dyr. Joseph Herter), Chłopięcy Chór Parafii św. Teresy (dyr. ks. Piotr Klemens). KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 1; zob. *Chłopięce i Chłopięco-Męskie Chóry Kościelne w Polsce. Stan z dnia 14.03.1992*, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.

²⁰³ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 2–10.

²⁰⁴ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. I „Z.St” 1/92 (15.05.1992).

²⁰⁵ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 12.

²⁰⁶ Odnośnie do statutu z marca 1992 roku zmieniono brzmienie następujących artykułów: art. 1 § 1: „Stowarzyszenie (zastąpiono: Związek stowarzyszeń) nosi nazwę «Polska Federacja Pueri Cantores», zwane dalej Federacją (wykreślono: *W dalszej części statutu zwane Federacją*)”; art. 1 § 2: „Federacja jest dobrowolnym (wykreślono: *związkiem*, dodano:) *katolickim stowarzyszeniem* chłopięcych i chłopięco-męskich chórów kościelnych działających w Polsce (wykreślono: *które zgłoszą akces członkostwa*)”; art. 1 § 4: „Federacja posiada (dodano:) *cywilną osobowość prawną* i ma prawo używać własnych pieczęci i odznak zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami”; art. 1 § 5: „Federacja opiera swą działalność na pracy społecznej swych członków. W przypadkach uzasadnionych (wykreślono: *przez obiektywną konieczność*) może zatrudniać pracowników”; art. 1 § 6: „Federacja (wykreślono: *należy do*, dodano:) *jest członkiem* Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores”; art. 2 § 1: „Celem Federacji jest: a) inspirowanie i wspieranie (wykreślono: *swoich członków*, dodano:) *zrzeszonych w Federacji chórów* w działalności muzycznej, liturgicznej, religijnej, kulturowej i wychowawczej, d) (wykreślono: *stwarzanie wśród członków Federacji więzów przyjaźni, a także*) utrzymywanie kontaktów z Federacjami Pueri Cantores innych krajów”; art. 5 § 1: „Członkami Zwyczajnymi Federacji są chóry (wykreślono: *kościelne*) chłopięce i chłopięco-męskie, (dodano:) *które pisemnie zgłoszą akces członkostwa i uchwałę Prezydium zostaną przyjęte do Federacji*”; art. 5 § 4: „Członkostwo zwyczajne wygasa przez: a) dobrowolne wystąpienia, b) wykluczenie (usunięto: *z Federacji*)”; art. 10 § 2: „Uchwały Konferencji Delegatów wymagają formy

ków założycieli²⁰⁷, protokół z wyboru Komitetu Założycielskiego²⁰⁸, uchwała Komitetu Założycielskiego upoważniająca Przewodniczącego Komitetu do reprezentowania go wszystkich czynnościach formalno-prawnych²⁰⁹, uchwała członków założycieli w sprawie wyboru tymczasowego Zarządu

---

pisemnej i winny być podpisane przez Przewodniczącego Prezydium Federacji (dodano:) *lub jego zastępcę*"; art. 11 § 1: „W skład Prezydium Federacji wchodzi: a) Przewodniczący, b) Zastępca (wykreślono: *Przewodniczącego*), c) Sekretarz, d) Skarbnik, e) Kapelan (wykreślono: *Federacji*)"; art. 11 § 2: „Wybór Przewodniczącego wymaga zatwierdzenia przez (wykreślono: *Sekretariat*, dodano:) *Konferencję Episkopatu Polski*"; art. 11 § 3: „Kapelan (wykreślono: *Federacji*) może być wybrany spośród członków Konferencji Delegatów lub spoza jej grona” (wykreślono w całości § 4: *Kompetencje poszczególnych członków Prezydium określa regulamin wewnętrzny Federacji*); art. 12 § 1: (dodano punkt d:) *podejmowanie decyzji w sprawie przyjęcia nowych członków*; art. 12 § 5: „W razie ustąpienia ktoregokolwiek z członków Prezydium Federacji w czasie trwania kadencji w (dodano:) *jego* skład (wykreślono: *Prezydium*) wchodzi w trybie kolejności wybrany następca” (dodano w całości art. 13 „Kompetencje Prezydium”, co spowodowało przesunięcie – dotychczasowy art. 13 stał się 14); art. 13 (14) § 3: „Komisja Rewizyjna kontroluje całokształt działalności Federacji ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej pod względem celowości, rzetelności i gospodarności, a także zgodność działania Władz Federacji ze statutem i (wykreślono: *obowiązującymi w*, dodano:) *regulaminem wewnętrznym* Federacji (wykreślono: *przepisami*)”; art. 13 (14) § 4: „Komisja Rewizyjna ma prawo występowania do Prezydium z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień” oraz § 5: „Komisja Rewizyjna wnioskuje o udzielenie absolutorium ustępującemu Prezydium” połączono w jeden paragraf, nadając mu następujące brzmienie: „Komisja Rewizyjna występuje z wnioskiem do Konferencji Delegatów w sprawie udzielenia absolutorium ustępującemu Prezydium”; art. 14 (15) § 1: „c): wpływy z działalności statutowej (wykreślono: *i gospodarczej*)”; art. 14 (15) § 2: „Zobowiązania majątkowe (wykreślono: *w imieniu Federacji*, dodano:) *podejmują łącznie*: Przewodniczący, Sekretarz i Skarbnik”; art. 15 (16) § 1: „Statut wymaga (wykreślono: *zatwierdzenia*, dodano:) *akceptacji* przez (wykreślono: *Sekretariat*, dodano:) *Konferencję Episkopatu Polski*”; art. 15 (16) § 6: „Zmiany statutu i uchwała o likwidacji Federacji wymagają powiadomienia organu rejestrującego i (wykreślono: *Sekretariatu*, dodano:) *Konferencji Episkopatu Polski*”. KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 22–25.

²⁰⁷ Chłopięco-Męski Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” z Tarnowa – Kubica Leonard, Potoczny Antoni, Śłowikowski Marek, Wilczyński Antoni, ks. Zajac Andrzej. Katolickie Towarzystwo Śpiewacze Chór Chłopięco-Męski w Rzeszowie – Biskupskajeczeń Urszula, Biskupski Krzysztof, Bieniek Ryszard, Mazur Waldemar, Wójcik Jerzy. Stowarzyszenie Śpiewacze „Cantores Minores” z Warszawy – Gieros Ryszard, Grabowska Danuta, Ochocka Barbara, Rudzińska Ewa, Stefankiewicz Alfred. KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 15–16.

²⁰⁸ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 17.

²⁰⁹ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 18.

Federacji²¹⁰, uchwała Komitetu Założycielskiego o przyjęciu statutu Federacji oraz nazwy, siedziby i adresu Federacji²¹¹, uchwały poszczególnych stowarzyszeń chórowych o przystąpieniu do Federacji²¹², odpisy akt sądowych stowarzyszeń tworzących Federację²¹³ oraz oświadczenia członków założycieli²¹⁴.

Po pozytywnym zaopiniowaniu przez Urząd Wojewódzki w Tarnowie²¹⁵ 27 lipca Sąd Wojewódzki w Tarnowie, Wydział I Cywilny, wpisał do rejestru stowarzyszeń Polską Federację Pueri Cantores²¹⁶. Konferencja Delegatów obradująca w Krakowie w 2000 roku naniosła zmiany w statucie. Całkowicie wykreślono art. 8 § 5²¹⁷ oraz zmieniono brzmienie art. 11 § 1²¹⁸, które w miejsce dotychczasowego Zastępcy Przewodniczącego wprowadziło dwóch Zastępców²¹⁹. Od 2001 roku organem nadzorującym dla Polskiej Federacji Pueri Cantores stał się Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia, XI Wydział Krajowego Rejestru Sądowego²²⁰.

3.2. W ŚWIETLE PRAWA KOŚCIELNEGO

Dnia 14 marca 1992 roku założyciele Polskiej Federacji Pueri Cantores zwrócili się z pisemną prośbą do Sekretariatu Episkopatu Polski o akceptację Federacji, jej statutu oraz o zatwierdzenie wyboru przewodniczącego. Pisemna zgoda Konferencji Episkopatu Polski była niezbędna dla dalszych starań o przystąpienie do Federacji międzynarodowej. Otwierała ona także szerokie pole działalności duszpasterskiej, wychowawczej i muzycznej w Kościele w Polsce²²¹. Dla poparcia inicjatywy w sprawę zaangażowano

²¹⁰ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 19.

²¹¹ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 20.

²¹² KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 13, 14, 21.

²¹³ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 41–47.

²¹⁴ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 26–40.

²¹⁵ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 49.

²¹⁶ KRS:46.739, t. I Ns. Rej. „Z.St” 1/92 (27.07.1992).

²¹⁷ Art. 8 § 5: „Żadnej z funkcji, o której mowa w statucie, nie można pełnić nieprzerwanie dłużej niż przez dwie kadencje”.

²¹⁸ Art. 11 § 1: „W skład Prezydium Federacji wchodzi: (w miejsce *Zastępcy* wpisano:) dwóch Zastępców”.

²¹⁹ KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92, s. 88.

²²⁰ KRS:46.739: KR.XII NS-REJ.KRS/5046/1/48.

²²¹ Por. *List dyrygentów PFPC do Sekretariatu Episkopatu Polski*, 14.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

ks. bp. Józefa Życińskiego, biskupa tarnowskiego²²². Ordynariusz tarnowski z nadzieją aprobaty przesłał stosowne dokumenty do abp. Bronisława Dąbrowskiego, Sekretarza KEP²²³. Drugiego lipca 1992 roku bp Alojzy Orszulik, Zastępca Sekretarza Generalnego KEP, odpisując ks. Andrzejowi Zającowi, zauważył, że dla zaaprobowania Federacji sprawa musi być przedłożona całemu gremium Episkopatu. Biskup zasygnalizował też wątpliwości odnośnie do posiadania przez Federację jednocześnie cywilnej osobowości prawnej i kościelnej²²⁴.

Na wieść o nieobecności ordynariusza tarnowskiego na sesji KEP, gdzie miała zostać rozstrzygnięta sprawa Federacji również w kontekście pisma Zastępcy Sekretarza Generalnego KEP, ks. Andrzej Zając zwrócił się z prośbą o pomoc do ks. bp. Józefa Zawitkowskiego, Przewodniczącego Podkomisji Muzyki Sakralnej Episkopatu oraz do ks. bp. Tadeusza Rybaka, Przewodniczącego Komisji Liturgicznej²²⁵. Swój wniosek do obydwu biskupów ponowił 24 lipca, zawierając w nim racje za nadaniem Federacji prawnej osobowości kościelnej wypływające ze statutów Federacji międzynarodowej i polskiej²²⁶. Jednak 257. Konferencja KEP obradująca na Jasnej Górze 25 sierpnia nie rozstrzygnęła kwestii prawnej osobowości kościelnej ani nie podjęła wiążących decyzji odnośnie do statutu. Zatwierdzając wybór ks. Andrzeja Zająca na Przewodniczącego, wyraziła jedynie zgodę na akces Federacji polskiej do Federacji międzynarodowej²²⁷. Wystarczyło to jednak, aby 28 września 1992 roku podczas Walnego Zebrania Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w Paryżu ks. Andrzej Zając zgłosił kandydaturę Federacji polskiej. Wszyscy uczestnicy jednogłośnie przychyliili się do przedłożonej prośby. Wyjątkowość wydarzenia była bezdyskusyjna, albowiem po raz pierwszy

²²² Por. *List dyrygentów PFPC do ks. bp. Józefa Życińskiego*, 14.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²²³ Por. J. Życiński, *List do ks. abp. Bronisława Dąbrowskiego*, 26.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²²⁴ Por. A. Orszulik, *List do ks. Andrzeja Zająca*, 2.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²²⁵ Por. A. Zając, *List do ks. bp. Józefa Zawitkowskiego*, 20.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków; por. A. Zając, *List do ks. bp. Tadeusza Rybaka*, 20.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²²⁶ Por. A. Zając, *List do ks. bp. Alojzego Orszulika*, 24.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²²⁷ Por. T. Pieronek, *List do ks. bp. Józefa Życińskiego*, 14.09.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

chóry zza „żelaznej kurtyny”, z dawnych krajów tzw. „demokracji ludowej” zostały włączone do międzynarodowej rodziny Pueri Cantores. Od tej pory Federacja polska stała się pełnoprawnym członkiem Federacji międzynarodowej²²⁸.

Sprawa statutu Polskiej Federacji Pueri Cantores i jej osobowości prawnej kościelnej wciąż pozostawała otwarta. Dnia 15 września 1994 roku Przewodniczący Prezydium Federacji wystosował kolejną prośbę w tym względzie do KEP²²⁹.

Jednak dopiero po 15 latach udało się uregulować prawne kwestie na gruncie kościelnym. Uchwałą KEP z dnia 14 marca 2007 roku, podjętą podczas 339. zebrania plenarnego KEP obradującego w Warszawie od 13 do 14 marca 2007 roku, zatwierdzono statut Polskiej Federacji Pueri Cantores na czas nieokreślony²³⁰.

***

Sprawa zamkniętych regulacji ze stroną kościelną nie okazała się finałem wieńczącym długoletnie starania o stosowne regulacje prawne dla Polskiej Federacji Pueri Cantores. Okazało się bowiem, że wszelkie próby uzgodnienia ze stroną cywilną nowego brzmienia statutu przyjętego przez KEP spełzły na niczym. Tak więc na gruncie prawa świeckiego i kościelnego Federacja polska posiada nie jeden, ale dwa podobnie brzmiące statuty.

Poszukując rozwiązania takiego stanu rzeczy, należy zaznaczyć, że składane wnioski o rejestrację zmian statutu były zwracane lub odrzucane z przyczyn formalnych, ale jednocześnie sąd rejestrowy zwracał uwagę na niezgodność zmienionych postanowień statutu z przepisami ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, wskazując, że zmiany te

²²⁸ Por. A. Zając, *Polskie chóry w rodzinie „Pueri Cantores”*, w: *Wy jesteście iskrą*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyński, Kraków 2008, s. 8–9.

²²⁹ Por. A. Zając, *List do Konferencji Episkopatu Polski*, 15.09.1994, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.

²³⁰ Por. J. Michalik, *List do ks. Roberta Tyrały*, 22.03.2007, Polska Federacja Pueri Cantores. Pisma Prezydenta 2004–2007, APFPC, Kraków; zob. *Uchwała Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 listopada 2006 roku, w sprawie zatwierdzenia Statutu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, 23.11.2006, SEP 10.4.2.1–52 (C13), Archiwum KEP, Warszawa; zob. *Uchwała Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2007 roku, w sprawie nowelizacji Statutu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, 22.03.2007, SEP 10.4.2.1–52 (C14), tamże.

przeobrażają stowarzyszenie w organizację kościelną, do której nie mają zastosowania przepisy tej ustawy²³¹.

Należy zatem dokonać analizy obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa, a w szczególności ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Kodeksu prawa kanonicznego.

Istota problemu sprowadza się do tego, że Polska Federacja Pueri Cantores jest związkiem stowarzyszeń zarejestrowanym w Krajowym Rejestrze Sądowym na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, posiada osobowość prawną i jako osoba prawna może podmiotowo uczestniczyć w obrocie prawnym. Członkami Federacji mogą być wyłącznie stowarzyszenia posiadające również osobowość prawną, co wynika wprost z treści art. 22 cyt. ust., zgodnie z którym stowarzyszenia w liczbie co najmniej trzech mogą założyć związek stowarzyszeń. Podkreślić należy, że stowarzyszenie ubiegające się o rejestrację, którego członkami założycielami są zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, nie jest związkiem stowarzyszeń w rozumieniu art. 22 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach²³². Wobec tego, że podstawą działania Federacji jest statut w brzmieniu zarejestrowanym w dniu 27 lipca 1992 roku, ze zmianami ujawnionymi w dniu 28 listopada 2000 roku, należy konsekwentnie przestrzegać określonych w nim zasad, a ewentualne zmiany muszą uwzględniać zasady wynikające z jego postanowień oraz przepisów ustawy Prawo o stowarzyszeniach. Organem sprawującym nadzór nad stowarzyszeniem jest Prezydent Miasta Krakowa²³³, który na podstawie art. 25 ust. 1 prawa o stowarzyszeniach sprawuje ten nadzór w zakresie zgodności jego działania z przepisami prawa i postanowieniami statutu. Na tej podstawie Sąd rejestrowy, po wcześniejszym przesłaniu złożonego wniosku o rejestrację statutu, zobowiązał władze stowarzyszenia do zmiany statutu zgodnie ze wskazaniami zawartymi w piśmie organu nadzoru z dnia 18 maja 2006 roku, SP.02.5010-222/06²³⁴. Ostatecznie postępowanie w sprawie wniosku z dnia

²³¹ KRS:46.739: Zarządzenie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 17.01.2007.

²³² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5.05.1994 I ACr 280/94.

²³³ Aktualny odpis z Rejestru Stowarzyszeń KRS Nr 0000046739, 17.10.2017.

²³⁴ KRS:46.739: Postanowienie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 25.06.2006.

21 kwietnia 2006 roku w części dotyczącej rejestracji zmian statutu zostało umorzone wobec skutecznego cofnięcia wniosku²³⁵. Do chwili obecnej nie zostały też zarejestrowane zmiany statutu dokonane przez Zjazd Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w dniu 26–27 października 2007 roku.

Analizując zmiany wprowadzone do statutu, należy uznać, że w takim brzmieniu nie mogą one zostać zarejestrowane w rejestrze stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego z następujących przyczyn.

Jak wskazano na wstępie, stowarzyszenie zostało zarejestrowane i działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach. Zgodnie z zawartymi w niej unormowaniami przepisom ustawy nie podlegają organizacje religijne, których sytuacja prawna jest uregulowana ustawami o stosunku państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych, działających w obrębie tych kościołów i związków (art. 7 ust. pkt 3 cyt. ustawy).

Prywatne stowarzyszenia wiernych, do których odnosi się postanowienie art. 1 § 5 zmienionego statutu, uregulowane są zaś w Kodeksie prawa kanonicznego – kan. 298–311 oraz 321–329. Zgodnie z kan. 322 § 1 KPK prywatne stowarzyszenie wiernych może uzyskać osobowość prawną przez formalny dekret kompetentnej władzy kościelnej, o której mowa w kan. 312, z czego należy wnosić, że takie stowarzyszenie nie podlega przepisom ustawy prawo o stowarzyszeniach. Przepisom tej ustawy podlegają natomiast organizacje katolickie, które są założone za aprobatą władzy kościelnej (a nie przez nią erygowane), która zatwierdza im kapelana lub asystenta kościelnego, a które działają w łączności z hierarchią kościelną, co wynika wprost z treści art. 35 ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Co do zasady mogą to być prywatne stowarzyszenia wiernych w rozumieniu prawa kanonicznego, założone za aprobatą władzy kościelnej, które mogą uzyskać osobowość prawną na podstawie przepisów ustawy prawo o stowarzyszeniach. Zasada ta nie może mieć zastosowania w przypadku Polskiej Federacji Pueri Cantores, która, jak podkreślono na wstępie, jest związkiem stowarzyszeń, a więc osób prawnych, a nie osób fizycznych. Takie postanowienie statutu powodowałoby niedopuszczalne przekształcenie związku stowarzyszeń, działającego na podstawie art. 22 ustawy prawo

---

²³⁵ KRS:46.739: Postanowienie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 27.06.2006.

o stowarzyszeniach, jakim z założenia miała być Polska Federacja Pueri Cantores, w stowarzyszenie osób fizycznych.

Na marginesie warto podkreślić, że konsekwencją rejestracji związku (federacji) stowarzyszeń powinna być regulacja statutu dotycząca formy prawnej jego członków, albowiem członkami Polskiej Federacji Pueri Cantores mogą być tylko chóry działające jako zarejestrowane stowarzyszenia, które posiadają osobowość prawną. Wymóg ten został spełniony przy rejestracji Federacji i musi być przestrzegany w dalszej jej działalności.

Analizując treść zarejestrowanego statutu i widoczny w treści dalszych niezarejestrowanych zmian zamysł podkreślenia katolickiego charakteru Federacji, może należałoby dążyć do uchwalenia takich zmian, które pozwalałyby na spełnienie warunków określonych treścią art. 35 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (zwanej dalej „ustawą wyznaniową”) dla organizacji katolickiej, do której zastosowanie mają przepisy prawa o stowarzyszeniach, z wyjątkiem tych sytuacji, które są uregulowane odrębnie w ustawie wyznaniowej, o czym poniżej.

W art. 35 ustawy wyznaniowej ustawodawca zdefiniował pojęcie organizacji katolickich, przyjmując, że są to takie organizacje, które założono za aprobatą władzy kościelnej. Warunkiem koniecznym uznania jednostki za organizację katolicką jest to, iż władza kościelna zatwierdza takiej organizacji kapelana lub asystenta kościelnego. Niezbędne jest także działanie takiej organizacji w łączności z hierarchią kościelną. Jednostka niespełniająca tych warunków nie może być uznana za organizację katolicką. W odróżnieniu od organizacji kościelnej, organizacja katolicka nie musi być erygowana przez władzę kościelną, a wystarczy, aby powstała za aprobatą władzy kościelnej. Aprobata władzy kościelnej następuje w trybie określonym w przepisach prawa kanonicznego. Władza kościelna, która aprobuje organizację katolicką, jest zobowiązana przydzielić jej kapelana lub asystenta kościelnego. Organizacje katolickie pozostają w łączności z hierarchią kościelną na podstawie przepisów prawa kanonicznego.

W przypadku organizacji kościelnych ustawodawca wyraźnie wskazał, że nie mają do nich zastosowania przepisy prawa o stowarzyszeniach, natomiast w przypadku organizacji katolickich mają do nich zastosowanie przepisy prawa o stowarzyszeniach, z wyjątkiem tych sytuacji, które są uregulowane odrębnie w ustawie wyznaniowej. W ustawie tej są określone trzy wyjątki w stosunku do ogólnych uregulowań dotyczących

stowarzyszeń. Wyjątki te wiążą się ze szczególnym charakterem organizacji katolickich i kompetencjami władzy kościelnej: po pierwsze, władza kościelna może cofnąć aprobatę dla organizacji katolickich. Cofnięcie aprobaty będzie miało taki skutek, że jednostka organizacyjna nie będzie mogła mieć statusu organizacji katolickiej, natomiast nie wpłynie to na jej osobowość prawną, pod warunkiem, że taką osobowość posiada. Po drugie, władza kościelna może wystąpić do sądu z wnioskiem o rozwiązanie stowarzyszenia. Złożenie wniosku o rozwiązanie stowarzyszenia, będącego organizacją katolicką, wymaga uzgodnienia z Komisją Wspólną. Chodzi tu o wniosek złożony i rozpoznawany w trybie art. 29 ustawy prawo o stowarzyszeniach, który stanowi, że sąd na wniosek organu nadzorującego lub prokuratora może udzielić upomnienia władzom stowarzyszenia, uchylić niezgodną z prawem lub statutem uchwałę stowarzyszenia lub rozwiązać stowarzyszenie, jeżeli jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszanie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem. Kolejny przepis szczególny względem przepisów prawa o stowarzyszeniach dotyczy majątku likwidowanego stowarzyszenia. Ustawodawca wyłączył tu zastosowanie przepisów prawa o stowarzyszeniach, odsyłając do art. 59 ustawy wyznaniowej. Oznacza to, że w razie likwidacji takiego stowarzyszenia jego majątek przechodzi na jednostkę nadrzędną, a jeśli takiej nie ma – na Konferencję Episkopatu Polski²³⁶.

Uwzględnienie powyższych uwag przy podejmowaniu uchwał w sprawie zmian statutu przez uprawniony i właściwie reprezentowany organ stowarzyszenia pozwoliłoby na skuteczną ich rejestrację w rejestrze stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego. Na marginesie należy wskazać, że postępowanie rejestrowe jest bardzo sformalizowane, wobec czego konieczne jest właściwe wypełnienie wymaganych formularzy i załączenie właściwych dokumentów, albowiem niewielkie uchybienia powodowały zwrot wniosków składanych przez władze Federacji lub ich odrzucenie, niezależnie od uwag odnoszących się do wnioskowanych zmian statutu, do rejestracji których ostatecznie nie doszło²³⁷.

²³⁶ B. Rakoczy, *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polsce. Komentarz*, Warszawa 2008, komentarz do art. 35, dostęp: SystemLex (17.10.2017).

²³⁷ Komentarz prawny przygotowany we współpracy z mec. Ewą Romanowską, 17.10.2017.

4. STRUKTURA WŁADZ FEDERACJI – KOLEJNI PREZYDENCI, ZARZĄD

W myśl statutowych założeń stymulacja aktywności Polskiej Federacji Pueri Cantores leży w gestii prezydenta (przewodniczącego) Federacji oraz współpracującego z nim zarządu. Władze Pueri Cantores wybierane są na czteroletnią kadencję z możliwością reelekcji.

Pierwszym prezydentem Polskiej Federacji Pueri Cantores został ks. Andrzej Zajęc. Delegaci chórów zebrani 14 marca 1992 roku na Założycielskim Zjeździe w Tarnowie przez tajne głosowanie jednogłośnie powierzyli ks. Andrzejowi funkcję przewodniczącego. Na jego zastępcę wybrano ks. Szymona Daszkiewicza, na sekretarza Mieczysława Maćkowiaka, a na skarbnika Alfreda Stefankiewicza. Asystentem kościelnym został ks. Tadeusz Bukowski²³⁸. Na barkach zarządu spoczął obowiązek prawnego ukonstytuowania Federacji, krzewienia w Polsce idei Pueri Cantores oraz konsolidowania więzi między chórmi i dyrygentami.

Efektywność i trafność podejmowanych działań przewodniczącego sprawiły, że delegaci Pueri Cantores jeszcze dwukrotnie powoływali ks. Andrzeja Zajęc na to stanowisko. Dnia 21 września 1996 roku podczas zjazdu wyborczego w Błoniach k. Tarnowa, oprócz urzędującego dotychczas przewodniczącego na kolejną kadencję wybrano także ks. Szymona Daszkiewicza (wiceprzewodniczący). Swoją pracę jako asystent kościelny kontynuował ks. Tadeusz Bukowski. W składzie dotychczasowego zarządu nie obyło się jednak bez zmian: Mieczysława Maćkowiaka w funkcji sekretarza zastąpił ks. Robert Tyrała, a Wacław Rzeszółtko przejął po Alfredzie Stefankiewiczu obowiązki skarbnika.

Dnia 24 czerwca 2000 roku w Krakowie podczas trwania II Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores Zgromadzenie Delegatów wprowadziło zmiany w statucie Federacji, w następstwie czego możliwy stał się wybór ks. Andrzeja Zajęc na trzecią kadencję. Nowe zapisy ustanowiły też drugiego zastępcę przewodniczącego. Tym samym skład prezydium Federacji

²³⁸ Na zastępcę przewodniczącego, obok ks. Daszkiewicza, zgłoszono ks. Piotra Klemensa. W głosowaniu ks. Daszkiewicz otrzymał 11 głosów, a ks. Klemens 5 głosów. Na skarbnika prócz p. Maćkowiaka, zaproponowano Krzysztofa Biskupskiego. Na p. Maćkowiaka głosowało 9 osób, na p. Biskupskiego 6. Funkcja Skarbnika została powierzona Alfredowi Stefankiewiczowi (13 głosów), który pokonał p. Jarosza (5 głosów). Por. *Protokół z Konferencji Delegatów Krajowej Federacji Pueri Cantores*, 14.03.1992, APFPC/PFPC 1992–2004, Kraków.

na lata 2000–2004 przedstawiał się następująco: ks. Andrzej Zajac – przewodniczący, ks. Szymon Daszkiewicz – wiceprzewodniczący, ks. Robert Tyrała – wiceprzewodniczący, Dariusz Dyczewski – sekretarz, Waclaw Rzeszotko – skarbnik, ks. Piotr Klemens – asystent kościelny²³⁹.

Trzy kadencje ks. Andrzeja Zajaca na stanowisku prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores pozwoliły wpisać jej działalność w panoramę duszpasterskich aktywności Kościoła w Polsce. Czerpiąc z doświadczenia Federacji międzynarodowej, Federacja polska zbudowała własną markę, stając się rozpoznawaną społecznością na forum międzynarodowym, docenianą za muzyczny poziom zespołów, wyrazistość i spójność wartości chrześcijańskich chórzystów oraz za prężny i dynamiczny rozwój (w 2004 roku do Federacji należały 43 chóry: 28 chłopięcych i chłopięco-męskich, 12 dziewczęcych i 4 młodzieżowe). Istotne dla osiągnięcia tych celów były zwoływane sesje, walne zgromadzenia²⁴⁰ i organizowane krajowe kongresy (Tarnów 1997, Kraków 2000, Poznań 2003). Ponadto polscy Pueri Cantores byli wielokrotnie reprezentowani przez ks. Zajaca na konferencjach międzynarodowych²⁴¹, a chóry polskie, według możliwości, brały udział w międzynarodowych kongresach²⁴².

²³⁹ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie*, 24.06.2000, II Kongres PC Kraków 2000, APFPC, Kraków.

²⁴⁰ Konferencja Dyrygentów Federacji w Tarnowie 14.10.1995; Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza w Błoniu k. Tarnowa z udziałem prezydenta Międzynarodowej Federacji Wima Buysa 21.09.1996, podczas której przedłużono kadencję urzędującemu prezydentowi; Konferencja Dyrygentów Federacji podczas I Krajowego Kongresu PFPC w Tarnowie 27.06.1997; sesja szkoleniowa dla dyrygentów Federacji w Krakowie 15.05.1999; Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza podczas II Krajowego Kongresu PFPC w Krakowie 24.06.2000, na której po raz kolejny przedłużono kadencję urzędującemu prezydentowi; sesja szkoleniowa dla dyrygentów Federacji w Warszawie 31.08–1.09.2001; sesja szkoleniowa dla dyrygentów Federacji w Warszawie 8–9.03.2002; sesja szkoleniowa dla dyrygentów Federacji w Warszawie 15–16.11.2002; konferencja sprawozdawcza podczas III Krajowego Kongresu PFPC w Poznaniu 28.06.2003; sesja szkoleniowa dla dyrygentów Federacji w Warszawie 14–15.03.2003; Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza w Krakowie 16.09.2004 i wybór nowego prezydenta. Zob. A. Zajac, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores podczas Walnego Zgromadzenia Federacji w dniu 16 września 2004 r. w Krakowie, za okres 1992–2004*, Polska Federacja Pueri Cantores 2004–2008, APFPC, Kraków.

²⁴¹ Paryż 28–29.09.1992, Loreto 15.04.1993, Rzym 30.12.1993, Paryż 11.11.1994, Salzburg 1.09.1995, Kolonia 2.05.1998, Loreto 7.04.1999, Rzym 8.09.2002, Moguncja 18.05.2001, Kolonia 18.07.2004. Zob. A. Zajac, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores podczas Walnego Zgromadzenia Federacji w dniu 16 września 2004 r. w Krakowie, za okres 1992–2004*, dz. cyt.

²⁴² Rzym 1993/1994, Salzburg 1996, Barcelona 1998, Rzym 1999/2000, Lyon 2002, Kolonia 2004. Zob. A. Zajac, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores pod-*

Z zamierzonych planów na lata 1992–2004 realizacji nie doczekały się systematyczne wizytacje przewodniczącego w chórach, spotkania regionalne chórów, wydawnictwo biuletynu oraz strona internetowa Federacji²⁴³.

Taki obraz Federacji ks. Andrzej Zając przedstawił 16 września 2004 roku na Walnym Zgromadzeniu Federacji obradującym w Instytucie Jana Pawła II w Krakowie. Dotychczasowy zarząd, otrzymawszy absolutorium, został rozwiązany. Delegaci musieli zmierzyć się z wyborem nowego prezydenta Federacji. Zgłoszono czterech kandydatów: prof. Romana Gruczę, ks. Piotra Klemensa, ks. Szymona Daszkiewicza oraz ks. Roberta Tyrałę. Po zaprezentowaniu przez kandydatów wizji Federacji przystąpiono do tajnego głosowania. Zdecydowanie wygrał je ks. Robert Tyrała²⁴⁴, dotychczasowy wiceprezydent Federacji, uzyskawszy 90 proc. możliwych głosów. Nowy prezydent zaproponował następujący skład zarządu: Piotra Karwowskiego oraz Mariolę Jeziorowską sugerował jako wiceprezydentów, ks. Grzegorza Piekarza jako sekretarza, Halinę Dyczek jako skarbnika i ks. Stanisława Mieszczaka jako asystenta kościelnego. Wszyscy kandydaci otrzymali jednogłośnie poparcie. W dalszej części obrad tytuł honorowego prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores nadano ks. Andrzejowi Zającowi i w cha-

---

czas Walnego Zgromadzenia Federacji w dniu 16 września 2004 r. w Krakowie, za okres 1992–2004, dz. cyt.

²⁴³ Zob. A. Zając, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores podczas Walnego Zgromadzenia Federacji w dniu 16 września 2004 r. w Krakowie, za okres 1992–2004, dz. cyt.*

²⁴⁴ Ks. Robert Tyrała – absolwent PAT w Krakowie, w 1990 roku uzyskał tytuł mgr. teologii; od 1992 do 1997 student Akademii Muzycznej w Krakowie, gdzie w 1997 na Wydziale Wychowania Muzycznego uzyskał tytuł mgr. sztuki; od 1998 do 2003 jako stypendysta z zakresu chorału gregoriańskiego przebywał w Solesmes; potem do 2004 był stypendystą w Papieskim Instytucie Muzyki Kościelnej w Rzymie; w latach 1998–2000 odbył Podyplomowe Studia Chórmistrzowskie w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy; od 2000 roku doktor liturgiki Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie. Habilitował się w 2010 z nauk humanistycznych na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; od 2016 profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; od 1997 pracownik Akademii Muzycznej w Krakowie (od 2005 kierownik Katedry Muzyki Religijnej); od 2000 pracuje na UPJP2 (od 2016 prodziekan Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego); od 2006 członek zespołu ds. transmisji telewizyjnych Konferencji Episkopatu Polski; od 2012 konsultor podkomisji ds. Muzyki Kościelnej Konferencji Episkopatu Polski; w latach 2009–2017 prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores; redaktor naczelny czasopisma naukowego UPJPII „Pro Musica Sacra”. Por. amuz.krakow.pl/wydzialy/wydzial-i-tworczosci-interpretacji-i-edukacji-muzycznej/miedzuczelniany-instytut-muzyki-koscielnej/katedra-muzyki-koscielnej-upjpii/ks-dr-hab-robert-tyrala/ (26.10.2017).

rakterze asystenta muzycznego zaproszono ks. Zająca do dalszej współpracy z Pueri Cantores²⁴⁵.

Lata prezydentury ks. Roberta Tyrały przyczyniły się do jeszcze większej popularyzacji Federacji polskiej na forum krajowym i międzynarodowym. Prowadzenie ożywionych kontaktów ze światem kultury w kraju i poza nim, przekładało się na organizację lub współorganizację wielu znaczących wydarzeń artystycznych. Niewątpliwym wyróżnieniem i bodaj najważniejszym epizodem w całej historii polskiej Federacji było przygotowanie XXXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores w 2007 roku w Krakowie. Przedsięwzięcie przez Federację polską działania wielokrotnie były chwalone przez społeczność międzynarodową i stały się wizytówką dojrzałości i kompetencji polskich Pueri Cantores. Krakowskim wydarzeniom towarzyszyła szeroko zakrojona kampania w mediach: na bieżąco aktualizowana strona internetowa, relacje w telewizji, radiu i prasie. Podsumowaniem tych wyjątkowych chwil była podjęta we współpracy z TVP i TVN produkcja filmu oraz wydruk kalendarza na 2008 rok²⁴⁶.

Przez całą kadencję zarząd kładł nacisk na właściwy poziom życia muzycznego i liturgicznego. Ów zdecydowany akcent, ale też nieobecność chórów na kongresach Pueri Cantores, brak reprezentacji na zjazdach, permanentne nieuiszczanie obowiązkowych składek członkowskich, za skutkowało zmniejszeniem chórów-członków do niespełna 40.

Z uznaniem należy odnieść się do przeprowadzonej przez prezydium Federacji nowelizacji statutu i zatwierdzenia go przez KEP w 2007 roku. Wciąż nierozwiązana pozostała sprawa wydawnictwa biuletynu federacyjnego oraz systematyki odwiedzin poszczególnych chórów²⁴⁷.

Dnia 12 września 2008 roku podczas V Krajowego Kongresu Pueri Cantores w Nowym Sączu decyzją Walnego Zgromadzenia ks. Robert

²⁴⁵ Zob. G. Piekarz, *Protokół z Walnego Zgromadzenia Sprawozdawczo-Wyborczego Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie*, 16.09. 2004, Polska Federacja Pueri Cantores 2004–2008, APFPC, Kraków.

²⁴⁶ I Ogólnopolski Kongres Muzyki Liturgicznej w 2004 roku w Krakowie, IV Krajowy Kongres PFPC w Toruniu w 2006 roku, V Krajowy Kongres PFPC w 2008 roku w Nowym Sączu, coroczne krakowskie Dni Muzyki Kościelnej organizowane w związku ze wspomnieniem św. Cecylii, Ogólnopolski Konkurs Chórów „Cantate Domino”. Zob. R. Tyrała, *Sprawozdanie z działalności prezydenta za lata IX 2004–IX 2008*, Polska Federacja Pueri Cantores 2008–2009, PFPC 2008–2009, APFPC, Kraków; zob. *Kalendarz na 2009 rok Polskiej Federacji Pueri Cantores*, APFPC, Kraków.

²⁴⁷ Zob. R. Tyrała, *Sprawozdanie z działalności prezydenta za lata IX 2004–IX 2008*, dz. cyt.

Tyrała został ponownie wybrany na prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores²⁴⁸.

Nie sprawował jednak długo urzędu. W 2009 roku na Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Szwecji powierzono mu kierownictwo Federacją międzynarodową. Przyjęty urząd wymusił na nim zrzeczenie się funkcji przewodniczącego prezydium Federacji polskiej. Nastąpiło to podczas Zjazdu Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Siedlcach 25 września 2009 roku²⁴⁹. Po udzielonym absolutorium i rozwiązaniu zarządu obrady poprowadził ks. Andrzej Zajęc. Spośród zgłoszonych osób (ks. Andrzej Zajęc i Piotr Karwowski odmówili kandydowania) wyłoniono dwie kandydatury: ks. Piotra Paćkowskiego²⁵⁰ i Wiesława Delimata. Ten pierwszy otrzymał 15 głosów, zdecydowanie wygrywając wybory. Nowy prezydent zgłosił wnioski o zatwierdzenie dotychczasowego składu zarządu, co spotkało się z przychylnym przyjęciem. W trakcie kadencji swoją rezygnację z funkcji sekretarza złożył Mateusz Prendota. Zastąpił go ks. Adam Kozak, wybrany na Walnym Zgromadzeniu w Nowym dnia 4 listopada

²⁴⁸ Zob. G. Piekarz, *Sprawozdanie ze Zjazdu Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores, które odbyło się w Nowym Sączu 12 września 2008 r. w sali Małopolskiego Centrum Kultury „Sokół” podczas V Krajowego Kongresu Chórów Pueri Cantores (11–14 IX 2008 r.)*, PFPC 2008–2009, APFPC, Kraków.

²⁴⁹ Zob. *Protokół – Zjazd Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores. Siedlce 25–26 września 2009 r.* (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

²⁵⁰ Ks. Piotr Paćkowski w 1980 roku ukończył PSM I st. w Siedlcach w klasie fortepianu. W 1983 roku rozpoczął studia w WSD w Siedlcach. W 1989 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Dwa lata później został skierowany na studia specjalistyczne w Instytucie Muzykologii KUL. W 1996 roku uzyskał tytuł magistra muzykologii na podstawie pracy *Wybrane polskie śpiewy nieszporne o Najświętszej Maryi Pannie w XIX i XX wieku na podstawie śpiewników katolickich* napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Ireneusza Pawłaka. Został zatrudniony jako wykładowca muzyki kościelnej w WSD w Siedlcach. W latach 1998–2000 odbył studia w Podyplomowym Studium Chórmistrzostwa i Podyplomowym Studium Emisji Głosu przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. W 1998 i w 2006 roku brał udział w kursach interpretacji chorału gregoriańskiego prowadzonych przez Marcela Peresa (Francja). W 2001 roku został zatrudniony w Instytucie Muzykologii KUL na zajęciach zleconych, a jako asystent przy Katedrze Monodii Liturgicznej. W 2007 roku uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy *Śpiewy procesyjne Proprium de Sanctis w Processionale Andrzeja Piotrkowczyka z 1621 r. Studium źródłoznawczo-muzykologiczne* napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Ireneusza Pawłaka. Od 1999 roku jest członkiem Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych. W 2016 roku został rektorem WSD w Siedlcach. https://www.kul.pl/files/324/bibliografia/pac_p.pdf (20.03.2017).

2011 roku²⁵¹. Z racji objęcia przez ks. Stanisława Mieszczaka funkcji asystenta kościelnego Federacji międzynarodowej jego obowiązki przejął ks. Wiesław Hudek, pozytywnie zaopiniowany na spotkaniu zarządu 14 grudnia 2010 roku w Częstochowie²⁵².

Wśród najważniejszych wydarzeń z lat 2009–2013 trzeba wymienić organizację dwóch kongresów krajowych w Białej Podlaskiej i Siedlcach oraz w Częstochowie, obchody 20-lecia Polskiej Federacji, organizowanie regularnych spotkań formacyjnych dla dyrygentów, wydanie materiałów formacyjnych, powstanie nowych kompozycji dla chórów Federacji. Do minusów swej prezydencji ks. Piotr zaliczył m.in. brak aktualnej strony internetowej, brak szybkiego kontaktu między członkami Federacji, problemy z jednością, nierozwiązanie spraw związanych ze statutem, nieuzyskanie dotacji oraz nie najlepszą sytuację finansową Federacji²⁵³.

Obecnie prezydentem Polskiej Federacji Pueri Cantores jest Mateusz Prendota. Został wybrany podczas posiedzenia Konferencji Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Warszawie 8 listopada 2013 roku. Zaznaczyć trzeba, że wtedy nikt więcej nie kandydował. Nowy prezydent do grona swoich współpracowników zaprosił Karolinę Piotrowską-Sobczak i ks. Piotra Radzikowskiego w charakterze wiceprezydentów, sekretarzem został Tomasz Cup, a ks. Grzegorz Piekarz – skarbnikiem. Ks. Wiesław Hudek utrzymał stanowisko asystenta kościelnego.

W swoim wystąpieniu Mateusz Prendota przedstawił następujący program pracy: I postulat – usprawnienie komunikacji przez zaktualizowanie adresów e-mail, uruchomienie nowej strony internetowej Federacji; II postulat – zaprowadzenie porządku prawnego, zawiadomienie KEP o wyborach, ujednoczenie statutu, zmiany w KRS (zarząd, adres, komisja rewizyjna), zatrudnienie księgowej; III postulat – poszukiwania nowych członków Federacji (zintensyfikowanie zaproszeń, informacja w prasie, Internecie, w diecezjach i szkołach katolickich) oraz aktywizacja obecnych (bezpośrednie wizyty i rozmowy z tymi, którzy nie jeżdżą na spotkania); przygotowanie kongresów krajowych (wybór organizatora i daty wydarze-

²⁵¹ Por. *Protokół z Walnego Zebrania Zarządu oraz Dyrygentów PFFC, Nowy Sącz 04–05.11.2011* (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

²⁵² Por. *Spotkanie Zarządu Federacji PFFC w Częstochowie, 14.12.2010*, (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

²⁵³ Zob. A. Kozak, *Protokół z posiedzenia Konferencji Delegatów PFFC. Warszawa, 8.11.2013*, (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

nia, zawiązanie Komitetu Organizacyjnego, zapewnienie niskich opłat za kongres przez uzyskanie grantów), współpraca z Federacją Cecylianum i PZChiO, powołanie *iuvenes cantores* – chórów młodzieżowych, studenckich i akademickich; IV postulat – powołanie korespondenta Polskiej Federacji Pueri Cantores ds. kontaktu z krajami Europy Wschodniej i Południowej do szerzenia idei pojednania i pokoju²⁵⁴.

5. KONGRESY PUERI CANTORES

Kongresy (łac. *congrego, congregare*) są formą gromadzenia chórów przynależących do Federacji, stanowiącą istotną część jej działalności. Wzorowane na kongresach międzynarodowych, w Polsce przeżywane są co dwa, trzy lata. Nieprzypadkowo spotkania federacyjnych chórów nie mają formy festiwalowej rywalizacji, albowiem ich wypracowana formuła ma służyć wspólnemu świętowaniu i budowaniu przez śpiew i modlitwę wspólnoty ludzkiej i duchowej. Nie oznacza to, że kongresy całkowicie pozbawione są prezentacji poszczególnych zespołów, ale te, zawsze dalekie od współzawodnictwa, współtworzą atmosferę radości i jedności²⁵⁵.

Rolę gospodarzy poszczególnych kongresów podejmują federacyjne chóry, które w ścisłym porozumieniu z zarządem Federacji oraz przy wsparciu władz różnego szczebla i lokalnych instytucji podejmują się organizacji wydarzenia. Takie rozwiązania pozwalają skutecznie promować idee Pueri Cantores oraz chóralny śpiew w różnych zakątkach Polski, stanowiąc zarazem sposób zapoznawania dzieci i młodzieży z kulturowym dziedzictwem ojczyzny.

Każdy kongres ma swoją stałą strukturę programowo-organizacyjną. Rozpoczyna go uroczysta inauguracja, przewidziany jest koncert galowy, całość wieńczy Eucharystia, podczas której chóry łączą się w jeden potężny zespół, wykonujący śpiewy liturgiczne. Na uwagę zasługuje fakt precyzyjnego doboru poszczególnych śpiewów na liturgię zamykającą kongres.

²⁵⁴ Zob. A. Kozak, *Protokół z posiedzenia Konferencji Delegatów PFPC. Warszawa, 8.11.2013*, dz. cyt. Autor rozprawy nie dokonuje oceny działań zarządu Federacji pod przewodnictwem p. Mateusza Prendoty, ponieważ w momencie zamykania pracy kadencja zarządu nie była zakończona.

²⁵⁵ Por. A. Zajac, *V Kongres PFPC w Nowym Sączu. Konferencja wprowadzająca*, DVD z V Krajowego Kongresu PFPC, APFPC, Kraków.

Wzorcowo uwzględniane są kryteria kontekstu liturgicznego, tzn. treści dnia, czynności liturgicznej, mszalne czytania i antyfony. Dowartościowanie gatunków tworzących muzyczny skarb Kościoła – tradycje chorałowe, polifonia dawna i współczesna, śpiewy jednogłosowe, muzyka organowa – jest wizytówką każdego kongresu²⁵⁶. Innym ważnym aspektem muzycznej strony kongresów jest założenie, by w ich ramach były wykonywane nowe kompozycje, które poszerzą repertuar zespołów, stając się zarazem konkretnym wkładem Pueri Cantores w budowanie artystycznego dorobku polskiej chóralistyki.

Jednym z wątków federacyjnej aktywności jest kwestia pokoju. Stąd na każdym kongresie celebrowane jest specjalne nabożeństwo z modlitwą o pokój. Może być ono dowolnie kształtowane. Ponadto czas kongresu, zależnie od organizacyjnej inwencji, wypełniają koncerty i różnego rodzaju imprezy integracyjno-kulturalne.

Dotychczas odbyło się dziewięć kongresów Polskiej Federacji Pueri Cantores: w Tarnowie, w Krakowie, w Poznaniu, w Toruniu, w Nowym Sączu, w Białej Podlaskiej i Siedlcach, w Częstochowie, w Poznaniu oraz w Rzeszowie.

5.1. KONGRESY KRAJOWE

W pięć lat od formalnego zawiązania Polskiej Federacji Pueri Cantores jej społeczność zebrała się w Tarnowie, miejscu swoich narodzin. Od 26 do 29 czerwca 1997 roku stolica diecezji tarnowskiej gościła 14 chórów na I Krajowym Kongresie Polskiej Federacji Pueri Cantores²⁵⁷. Owo historyczne spotkanie miało służyć wzajemnemu poznaniu i zawią-

²⁵⁶ Szczegółowo zagadnienia repertuaru wszystkich kongresów Pueri Cantores przedstawiła w swojej pracy magisterskiej p. Joanna Centowska, absolwentka Instytutu Muzykologii KUL. Zob. J. Centowska, *Repertuar mszalny śpiewników kongresowych Polskiej Federacji Pueri Cantores*, mps. prac. mgr., KUL, Wydział Teologiczny, Instytut Muzykologii, Lublin 2014.

²⁵⁷ „Pueri Cantores s. Nicolai”, Chór Chłopięcy Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater”, Katedralny Chór Chłopięcy „Cantate Deo”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Cracovienses”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores s. Barbarae”, Chór Dziecięcy „Promyki Słoneczne”, Przemyski Chór Chłopięcy, Konkatedralny Chór Chłopięcy ze Stalowej Woli, Chłopięco-Męski Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”, Dziewczęcy Chór Katedralny „Puellae Orantes”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Tomasovienses”, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Thorunienses”, Archikatedralny Chór Chłopięco-Męski „Cantores

zaniu jeszcze ściślejszych więzi między chórami oraz pierwszej, oficjalnej promocji *Pueri Cantores*. Ruch skupiający uzdolnione muzycznie dzieci i młodzież zaprezentował się jako odpowiedź na potrzebę muzycznego piękna w liturgii. Idee pokoju i braterstwa wybrzmiały jako konkretna propozycja kształtowania wrażliwości młodych, zdolna wnosić w życie społeczne chrześcijański system wartości, ewangeliczne cnoty, ludzką życzliwość oraz wzajemny szacunek²⁵⁸. Swoją obecnością wydarzenie uświetnili znamienici goście z kraju i ze świata, m.in.: Wim Buys z Holandii, Hans Bernhard z Niemiec, Guido Grond z Holandii, Hubert Adema z Holandii, Fons de Munck z Holandii, Konrad Wagner z Niemiec, Jan Kroon z Holandii, Ab Roommers z Holandii, Eugenia Castelvi z Hiszpanii²⁵⁹. Myślą przewodnią kongresu stały się słowa: *Cantate Domino in laetitia* („Śpiewajcie Panu z radością”). Zawołanie to, będące parafrazą wersetu Psalmu 95, miało przypomnieć chórzystom, że śpiewanie Panu jest ich podstawowym zadaniem. Ten szczególny rodzaj śpiewu nie może być tylko czysto muzycznym wykonawstwem w ramach liturgicznych przepisów, ale ma pociągać za sobą wysiłek dobrego, wartościowego życia. Tylko w ten sposób wyśpiewywane dźwięki osiągną swą „prawdziwą doskonałość”. Prawdę tę wypowiedział już św. Augustyn, biskup i doktor Kościoła: „Śpiewajcie głosem, śpiewajcie sercami, śpiewajcie ustami, śpiewajcie swoim życiem. Sami bądźcie tym, co śpiewacie. A jesteście Jego pieśnią pochwalną, gdy wasze życie jest dobre”²⁶⁰. Kongres rozpoczęło *Gaude Mater Polonia* odśpiewane przez ok. 700 młodych zebranych w katedrze tarnowskiej. W następujących po nim słowach powitania prezydent Federacji ks. Andrzej Zajac nie krył wzruszenia z faktu, że po długich latach starań, dla rozpowszechniania wartościowego śpiewu liturgicznego oraz krzewienia pokoju i międzyludzkiego braterstwa, udało się utworzyć krajowy oddział Federacji *Pueri Cantores*. Otwierając kongres,

---

Minores”, Chór Chłopięco-Męski „*Pueri Cantores Silesienses*”. Zob. *Lista uczestników, Kongres 1997 Tarnów, APFPC, Kraków*.

²⁵⁸ Por. J. Kowalczyk, *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 7, APFPC, Kraków; J. Glemp, *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 9; W. Świerżawski, *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 13; J. Życiński, *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 15.

²⁵⁹ Por. *Sprawozdanie*, Kongres 1997 Tarnów, APFPC, Kraków.

²⁶⁰ A. Zajac, *List do uczestników I Krajowego Kongresu*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 23.

weszał, aby polscy Pueri Cantores z radością podejmowali zaszczytną posługę w liturgii oraz by przez wspólne spotkanie i modlitwę nabierali potrzebnych sił do zdobywania doskonałości muzycznej i ludzkiej. W podobnym duchu zabrał głos prezydent Federacji międzynarodowej Wim Buys, życząc wszystkim niezapomnianych chwil i głębokich przeżyć. Po odczytaniu okolicznościowych listów chóry dyrygowane przez prezydenta zaśpiewały Otmara Faulsticha *Ubi caritas* oraz Józefa Łasia *Pod Twoją obronę*²⁶¹.

Drugi dzień rozpoczęła modlitwa o pokój²⁶² celebrowana w kościele M. B. Królowej Polski w Tarnowie-Mościcach. Nabożeństwu przewodniczył kapelan Federacji ks. Tadeusz Bukowski. W wygłoszonej homilii wyakcentował zadania, jakie stoją przed Pueri Cantores:

Idea pokoju i pojednania między narodami jest jedną z fundamentalnych idei Federacji Pueri Cantores. Tym duchem była przeniknięta działalność księdza Maillot [...], taką samą wymowę miało utworzenie tuż po zakończeniu II wojny światowej międzynarodowej organizacji, skupiającej chóry chłopiące: oprócz śpiewania Bożej chwały w liturgii – ten śpiew dzieci miał być lekarstwem gojącym rany zadane Europie przez dwie okrutne wojny [...]. Uczestniczymy w nurcie tak wspaniałych idei [...], zjednoczeni w duchu modlitwy powinniśmy zaczerpnąć mocy Ducha Świętego, powinniśmy nabrać pewności działania, przeświadczenia o skuteczności naszego apostołstwa [...], stanowimy przecież tak znaczną grupę, jakby garść drożdży wrzuconą w zaczyn Królestwa Pokoju [...]. Zawierzmy Chrystusowi w modlitwie naszą młodzieńczą pasję, nasze zaangażowanie, nasze przez śpiew przemienianie obrazu świata w rzeczywistość światła, radości, harmonii, w cywilizację pokoju²⁶³.

²⁶¹ Por. J. M. Gładysz, *Cztery dni wielkiego śpiewania w Tarnowie*, „Tuchowskie Wieści” 7 (1997) nr 4 (47), s. 14.

²⁶² Porządek modlitwy o pokój: śpiew na wejście – O. Faulstich *Da pacem Domine*; słowo wprowadzenia – celebrans; czytanie Iz 9, 1–5 – lektor; psalm responsoryjny – kantor + wszyscy; *Alleluja* – kantor + wszyscy; Ewangelia J 14, 25–27 – celebrans; homilia – celebrans; śpiew po homilii – J. Łaś *Boże, którego dobroć*; modlitwa powszechna – lektor + kantor + wszyscy; *Ojciec nasz* – wszyscy; błogosławieństwo – celebrans; śpiew na wyjście – *Bogurodzica*. Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 33–34.

²⁶³ *Homilia ks. Tadeusza Bukowskiego*, Kongres 1997 Tarnów, APFPC, Kraków.

Pozostałą część dnia chórzyci spędzili na próbach. Przygotowywano się wspólnie do liturgii niedzielnej oraz koncertu galowego. W międzyczasie dyrygenci wraz z zaproszonymi gośćmi spotkali się w Sali Lustrzanej Urzędu Miasta Tarnowa z władzami miasta i województwa, a po południu oprowadzani przez kustosa o. Kazimierza Fryzła zwiedzili Sanktuarium Matki Bożej Tuchowskiej²⁶⁴. Wieczorem wszyscy ponownie zebrali się w kościele w Mościcach na Koncercie Galowym²⁶⁵.

Kolejny dzień kongresu był nieco mniej intensywny. Delegaci Pueri Cantores na wspólnej konferencji wymienili spostrzeżenia dotyczące spraw bieżących oraz snuli plany. Podjęto m.in. uchwałę, że II Krajowy Kongres Federacji Pueri Cantores odbędzie się w 2000 roku w Poznaniu – kolebce polskiej choralistyki. W ciepłych słowach podziękowano organizatorom i gronu sponsorów za trud przygotowania tarnowskiego kongresu. W swoim przemówieniu prezydent Federacji międzynarodowej Wim Buys okazał podziw dla pracy Federacji polskiej. Zauważył zróżnicowany poziom muzyczny chórów i zalecił większą trafność w doborze repertuaru uwzględniającego umiejętności śpiewaków. Podkreślił znaczenie wspólnego bycia na płaszczyźnie ludzkiej i duchowej oraz wskazał na wartość formacyjną Pueri Cantores. Dostrzegł, że rozwijając wartości duchowe, wrażliwość i humanizm u młodych ludzi, można spodziewać się dobrych owoców ich życia. Wyraził ufność w spotkanie na II Krajowym Kongresie Polskiej Federacji Pueri Cantores oraz na Międzynarodowym Kongresie w Rzymie w 2000 roku. Na koniec wystąpiła Eugenia Castelvii z Katalonii, przedstawicielka Komitetu Organizacyjnego XXIX Międzynarodowego Kongresu

²⁶⁴ Por. J. M. Gładysz, *Cztery dni...*, dz. cyt., s. 14.

²⁶⁵ Program Koncertu: „Pueri Cantores Tarnovienses”: S. Wiechowicz *Veni Creator*, G. P. da Palestrina *Regina caeli laetare*, A. Bruckner *Os justi*, R. Twardowski *Alleluja* (dyr. ks. Andrzej Zajac); „Promyki Słoneczne”: E. Grieg *Ave Maris Stella*, Anonim *Alta Trinita beata*, M. Gomółka *Szczęśliwi, którzy*, H. Schröder *Missa gregoriana* (dyr. s. Daniela Jankowska); „Cantate Deo”: M. Haydn *Sancti Dei*, A. Bruckner *Locus iste*, Anonim *Samuel*, K. Bachofen *Viele verachten*, A. Koszewski *Fiat pax* (dyr. W. Żuławik); „Pueri Cantores s. Nicolai”: A. Bruckner *Tota pulchra est Maria*, T. Kverno *Ave Maris Stella*, T. Szeligowski *Psalm radosny* (dyr. ks. Stanisław Adamczyk); „Cantores Minores”: A. Bruckner *Locus iste*, P. Moss *Agnus Dei*, T. Kuras (opr.) *Schönster Jesu*, M. Zieleński *Viderunt* (dyr. Joseph Herter); „Pueri Cantores Thorunienses”: C. Krych *Rozmłowała się nasza dusza*, J. S. Bach *Wachet auf, ruf uns die Stimme*, A. Koszewski *Zdrowaś Królowno wyborna*, D. Bortniański *Iżę Cheruwimy* (dyr. Roman Grucza); „Puelle Orantes”: A. von Bruck *Ave Maria*, Z. Lucas *Quam pulchra es*, V. Nees *Tota pulchra es Maria* (dyr. ks. Władysław Pachota). Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 43–44.

Pueri Cantores w Barcelonie. Zebrani zostali zapoznani z terminarzem, etapem przygotowań, programem i treściami kongresowymi, a na koniec otrzymali zaproszenie do Barcelony²⁶⁶. Wieczór wypełniła modlitwa i koncerty. Chórzystom gościny udzieliły okoliczne kościoły. Gratyfikacją dla gospodarzy była celebracja wspólnej mszy świętej i możliwość wsłuchania się w artystyczne kreacje zespołów²⁶⁷.

Kongres zakończył się w niedzielę, w uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła. Uroczystą Eucharystię koncelebrowali księża dyrygenci pod przewodnictwem ks. prałata Tadeusza Bukowskiego, asystenta kościelnego Federacji. Co prawda swoją obecność zapowiedział ks. bp Józef Życiński, jednak decyzją Stolicy Apostolskiej został mianowany metropolitą lubelskim i w tym dniu odbywał ingres do swojej nowej katedry. W homilii ksiądz asystent prowokacyjnie pytał:

Quo vadis? Nasza wspólnota ma prawo, a nawet obowiązek w ślad refleksji apostołów usłyszeć pytanie *Quo vadis?* Pytanie tym bardziej zasadne, że Pierwszy Kongres – nie stanowi osiągnięcia celu, pierwszy oznacza początek drogi, drogi uciążliwej pracy, drogi apostołskiego świadectwa [...]. Niech nasz śpiew będzie zwiastunem lepszego świata, niech buduje pokój, sprawiedliwość i solidarność na fundamencie prawdy i wolności – jak Kościół na fundamencie apostołów [...]. Posłuchaj swego *Quo vadis?* Niech przepelni Cię nadzieja i radosny optymizm Piotra, niech rozpali Cię dynamizm działań Pawła, niech będzie zawsze równie skuteczną refleksją, wszak stoimy u progu trzeciego tysiąclecia²⁶⁸.

Uczestnicy liturgii po raz ostatni usłyszeli połączone chóry Federacji²⁶⁹.

²⁶⁶ Por. *Protokół z posiedzenia członków PFFC podczas trwania I Krajowego Kongresu Pueri Cantores w Tarnowie dnia 28 czerwca 1997 r.*, b.sygn., APFPC, Kraków.

²⁶⁷ Zob. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 47–48.

²⁶⁸ Por. J. M. Gładysz, *Cztery dni...*, dz. cyt., s. 14.

²⁶⁹ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: W. Gieburowski *Tu es Petrus*; Kyrie: Z. Bernat *Missa Brevissima*; Gloria: W. Menschick *Missa de Angelis*; M. Sawa *Alleluja*; *Credo III* + G. P. da Palestrina *Et incarnatus est*; przygotowanie darów: J. Łuciuk *Oremus pro Pontifice*; *Sanctus*: Z. Bernat *Missa Brevissima*; *Agnus Dei*: Z. Bernat *Missa Brevissima*; komunია święta: J. Gruberski *O Sacrum Convivium*, muzyka organowa, W. A. Mozart *Ave verum*; uwielbienie: K. Pasionek (opr.) *O Boże dzięki Ci składamy*; rozesłanie: M. Sawa *Cantate Domino* (hymn kongresu). Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35; zob. *Materiały nutowe I Krajowego Kongresu PFFC*, Tarnów 1997, APFPC, Kraków.

Mimo wcześniejszych ustaleń podjętych na kongresie w Tarnowie II Krajowy Kongres Polskiej Federacji Pueri Cantores odbył się w Krakowie. Za tą lokalizacją przemawiało kilka racji. W roku 2000 Kraków został ogłoszony europejską stolicą kultury. Dodatkowo był to rok wielkiego jubileuszu chrześcijaństwa, 1000-lecia archidiecezji krakowskiej oraz ustanowienia hierarchii kościelnej na ziemiach polskich²⁷⁰. Hasłem kongresu były słowa: *Jubilate Deo* („Radośnie wykrzykujcie na cześć Boga”). Na trzydniowe uroczystości do Krakowa, od 23 do 25 czerwca 2000 roku, przybyło 27 chórów²⁷¹. Dnia 23 czerwca w południe nabożeństwem pokoju na placu przed katedrą na Wawelu rozpoczęto wspólne święto. Rozbrzmiał śpiew *Gaude Mater*, a po nim słowa przywitania ks. Roberta Tyrały, ks. Andrzeja Zająca i Wima Buysa, przeplecione śpiewem *Chrystus Wodzem*. W liturgię słowa wprowadziła gregoriańska antyfony *Da pacem Domine* i czterogłosowy kanon Otmara Faulsticha o tym samym tytule z Psalmem 121. Medytowano nad fragmentem z Księgi Izajasza (Iz 9, 1–5), zapowiadającym narodziny Zbawiciela, Księcia Pokoju. Jego przyjsie stało się znakiem pojednania Boga z człowiekiem i przez obecność Ducha Świętego napełniło świat pokojem (J 14, 25–27). Dlatego tylko On jest źródłem prawdziwego i trwałego pokoju (refren psalmu: „Pokój zakwitnie, kiedy Pan przybę-

²⁷⁰ Zob. J. Glemp, *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 10, APFPC, Kraków; zob. F. Macharski, *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 11; zob. M. Nawara, *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 13–14; zob. A. Gołaś, *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 15.

²⁷¹ Młodzieżowy Chór Parafii Chrystusa Miłosiernego w Białej Podlaskiej, Dziewczęcy Chór Parafialny „Schola Sancti Pauli”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores s. Nicolai”, Chór Chłopięcy Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater”, Katedralny Chór Chłopięcy „Cantate Deo”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Gostinienses”, „Canzonetta Cantus”, Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Bożej Bolesnej z Limanowej, „Słowiki Lubelskie”, Chór Dziewczęcy „Canzona”, „Pueri Cantores Plocenses”, Chór Chłopięco-Męski z Polic, Chłopięco-Męski „Poznański Chór Katedralny”, Zespół Wokalny Liceum Ogólnokształcącego Sióstr Urszulanek w Rybniku, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”, Katedralny Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Podlachienses”, Konkatedralny Chór Chłopięcy ze Stalowej Woli, Chór Chłopięcy Telewizji Szczecin, Chór Dziecięcy Politechniki Szczecińskiej „Don Diri Don”, Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”, Katedralny Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Tarnovienses”, Chór Chłopięcy Katedry św. Floriana w Warszawie, Chłopięco-Męski Chór Archikatedry Warszawskiej „Cantores Minores”, Zabrzeński Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Silesienses”, Chór Dziewczęcy „Turliki”. w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35–36; 43–88.

dzie”)²⁷². Wieczorem dzieci i młodzież dzieliły się owocami swojej pracy podczas mszy świętej i koncertów w kościołach Krakowa²⁷³. Znaczącym wydarzeniem kolejnego dnia było spotkanie z władzami miejskimi. Jerzy Jedliński, wiceprezydent Krakowa, podjął dyrygentów, prezesów chórów, liczne grono gości z zagranicy w Urzędzie Miasta Krakowa. W atmosferze życzliwości wszyscy zostali uhonorowani okazjonalnymi upominkami²⁷⁴.

Popołudniem w Instytucie Jana Pawła II delegaci Pueri Cantores obradowali na konferencji sprawozdawczo-wyborczej. Wynikiem wspólnego spotkania było pozytywne odniesienie do 10 kandydatur nowych chórów, zmiany w statucie oraz wybór nowego prezydenta. Wim Buys, prezydent międzynarodowej Federacji, przypomniał zasługi ustępującego prezydenta, docenił aktywność Federacji polskiej pod jego rządami oraz zwrócił się z apelem o przedłużenie jego prezydentury na kolejną, trzecią kadencję. Delegaci przychylni się do prośby. W głosowaniu wzięło udział 50 osób uprawnionych do głosowania. Wszyscy głosowali jednogłośnie za każdym z przedstawionych kandydatów do prezydium. Nikt nie wstrzymał się od głosu ani nikt nie był przeciw²⁷⁵. Wieczorny Koncert Galowy w kościele św. Katarzyny zgromadził rzesze słuchaczy. Wystąpiło 11 chórów, których muzyczne kreacje wzbudziły podziw zebranych²⁷⁶. Na dowód wystar-

²⁷² Zob. *Liturgia inauguracji II Krajowego Kongresu Pueri Cantores. 23 czerwca 2000 roku, godz. 12.00. Katedra na Wawelu*, Kongres Pueri Cantores Kraków 2000, II Krajowy Kongres PFPC Kraków 2000, APFPC, Kraków.

²⁷³ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35–36.

²⁷⁴ Por. R. Tyrała, *II Krajowy Kongres Pueri Cantores. Kraków, 23–25 czerwca 2000*, LS 6 (2000) nr 2 (16), s. 343–345.

²⁷⁵ Zob. R. Tyrała, *Protokół z obrad Konferencji Delegatów Polskiej Federacji „Pueri Cantores” Kraków 24 czerwca 2000. Instytut Jana Pawła II, II Kongres Pueri Cantores Kraków 2000*, APFPC, Kraków.

²⁷⁶ Program Koncertu Galowego: „Pueri Cantores Tarnovienses”: G. P. da Palestrina *Kyrie – Missa Papae Marcelli*, G. G. Górczycki *Sepulto Domino*, G. Aichinger *Regina coeli*; „Cantate Deo”: A. Vivaldi *Gloria (cz. I–II, IV–V, XI–XII)*; „Słowiki Lubelskie”: A. Bruckner *Ave Maria*, T. Paciorkiewicz *Ave Regina Coelorum*, R. Thompson *Alleluja*; „Turliki”: mel. ludowa *Polatujże mi nuczicko*, mel. ludowa *Ej, słysys, Matus Świnto*, mel. ludowa *Hej tam pod turniami*, mel. ludowa *Dziewkujem Ci, Panie Boze*; „Pueri Cantores Resovienses”: A. Koszewski, *Zdrowaś Królowno Wyborna*, J. Świder *Modlitwa do Bogarodzicy*, K. Koperski (opr.) *Heaven is a Wonderful Place*; „Don Diri Don”: J. Różycki *Magnificemus*, P. Kostianin *Synowie Jakuba*; „Pueri Cantores Silesienses”: O. Jaeggi *Salve Mater*, C. Jaspers *Tu es Petrus*, H. Villa-Lobos *Ave Maria*; Konkatedralny Chór Chłopięcy ze Stalowej Woli: J. v. Berchem *O Jesu Christe*, M. Gomółka *Ps 119 – Szczęśliwi, którzy się Pańskim*, A. Scarlatti, *Exultate Deo*; „Canzona”: D. Friderici *Cantate Domino*, J. Gallus *Domine*

czy przywołać jedno ze zdań pochlebnej recenzji redaktor Woźniakowskiej z „Dziennika Polskiego”: „Chóralistyka polska przeżywa prawdziwy renesans”²⁷⁷.

Dwudziestego piątego czerwca, po uroczystym przejściu wszystkich chórów od kościoła św. Idziego przez Rynek Główny, w Bazylice Mariackiej była sprawowana msza święta pod przewodnictwem ks. kard. Franciszka Macharskiego, metropolity krakowskiego²⁷⁸. Ksiądz kardynał przypomniał zebrany stojące przed nimi zadania, którymi są niesienie piękna, wiary i świętości²⁷⁹.

Cantus amor, Dei amor iungat nos („Umiłowanie śpiewu, umiłowanie Boga jednoczy nas”) to temat III Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores. Zaplanowano go tak, aby wszyscy goście nie tylko „poczułi klimat” Poznania w perspektywie muzyki chóralnej, ale by także mogli doświadczyć miłości Boga i wielbiącego Go śpiewu, który ma moc godzenia i jednoczenia, wspomagania drugiego w jego drodze do Boga i wrażliwości na potrzeby innych²⁸⁰.

Dnia 26 czerwca 2003 roku w stolicy Wielkopolski zameldowały się 22 chóry²⁸¹. Po inauguracyjnej liturgii słowa sprawowanej w poznańskiej

Ad Adjuvandum Me, T. Szeligowski *Ave Maria*; „Szczezińskie Słowiki”: M. Jasiński *Psalm 100*, M. Pokrzywińska *Sonet IV (śl. K. Wojtyła)*, M. Jasiński *In terra pax*; „Pueri Cantores s. Nicolai”: G. B. Martini *Laudate Pueri*, L. Marenzio *Iniquos odio habui*. Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 39–40.

²⁷⁷ Por. R. Tyrała, *II Krajowy Kongres Pueri Cantores...*, dz. cyt., s. 344.

²⁷⁸ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: *Gaude Mater*; M. Sawa *Kyrie z Missa Brevis*; M. Sawa *Gloria z Missa Brevis*; M. Sawa *Alleluja*; *Credo III* + G. P. da Palestrina *Et incarnatus est*; przygotowanie darów: G. G. Gorczycki *Jesu Redemptor omnium*; M. Sawa *Sanctus z Missa Brevis*; M. Sawa *Agnus Dei z Missa Brevis*; komunie święta: *Ave verum* (greg.), muzyka organowa; uwielbienie: J. Surzyński *Verbum Supernum*; rozesłanie: *Boże coś Polskę*, J. Świder *Jubilare Deo* (hymn kongresu). Zob. *Materiały nutowe II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, APFPC, Kraków.

²⁷⁹ Por. R. Tyrała, *II Krajowy Kongres Pueri Cantores...*, dz. cyt., s. 345.

²⁸⁰ Zob. P. M. Posadzy, *List do uczestników III Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, s. 7, APFPC, Kraków; S. Gądecki, *Słowo do uczestników III Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 11.

²⁸¹ Chłopięco-Męski Chór Archikatedry Warszawskiej „Cantores Minores”, Chłopięco-Męski Chór Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses”, Chłopięco-Męski Poznański Chór Katedralny, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Sancti Nicolai”, Katedralny Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Tarnovienses”, Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Gostinienses”, Chór Chłopięcy Archidiecezji Wrocławskiej „Pueri Cantores Wratislavienses”, Chór Chłopięcy i Męski Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki”, Chór Dziecięcy „Il Canto Magnifi-

katedrze przez ks. abp. Stanisława Gądeckiego, metropolitę poznańskiego, w auli Uniwersytetu im. A. Mickiewicza odbyła się muzyczna część uroczystości. Wystąpiły miejscowe chóry: Chór Chłopięcy i Męski Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki” pod dyрекcją Stefana Stuligrosza oraz Chłopięco-Męski Poznański Chór Katedralny ks. Szymona Daszkiewicza²⁸².

Dzień 27 czerwca upłynął chórzystom na spacerach po mieście, a przedstawicielom Federacji, dyrygentom, zaproszonym gościom z Polski i zagranicy na uroczystym spotkaniu w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich z gospodarzami archidiecezji, województwa i miasta. O godz. 17.00 w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki na Koncercie Galowym, nad którym patronat objął Marszałek Województwa Wielkopolskiego Stefan Mikołajczak, wystąpiły cztery chóry: „Pueri Cantores Thorunienses”, „Puellae Orantes”, „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Pueri Cantores Sancti Nicolai” oraz gość honorowy: Poznański Chór Chłopięcy „Polskie Słowiki” pod dyрекcją Wojciecha A. Kroloppa²⁸³.

---

cat”, Dziecięcy Chór „Promyki Słoneczne”, Chór Dziewczęcy „Canzona”, Dziewczęcy Chór Katedralny „Puellae Orantes”, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Thorunienses”, Katedralny Chór Chłopięcy „Cantate Deo”, Katedralny Chór Chłopięcy z Gliwic, Konkatedralny Chór Chłopięcy ze Stalowej Woli, Policki Chór Chłopięco-Męski, Poznański Chór Chłopięcy „Polskie Słowiki”, „Schola Cantorum Misericordis Christi”, Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”, Zabrzeński Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Silesienses”. Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 21–22.

²⁸² Program Koncertu Inauguracyjnego: Chór Chłopięcy i Męski Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki”: S. z Felsztyna *Alleluja*, *Ave Maria*, G. P. da Palestrina *Sanctus Missa Papae Marcelli*, T. L. da Victoria *Ne timeas, Maria*, M. Zieleński *O gloriosa Domina*, G. G. Gorczycki *Tota pulchra es, Maria*, C. Monteverdi *Magnificat na 6 głosów z organami*; Chłopięco-Męski Poznański Chór Katedralny, Orkiestra Kameralna Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu, M. Sompoliński – przygotowanie, M. Marczewski – słowa, A. Mikołajczyk-Niewidział – solo sopran, K. Nowikow – live electronic, Z. Łowżył – fortepian, M. Sompoliński – dyrygent: Z. Łowżył i K. Nowikow *Symfonia Ogrodów cz. I*. Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25–26.

²⁸³ Program Koncertu Galowego: „Pueri Cantores Thorunienses”: D. Bortniański *Iže Cheruwimy*, F. Nowowiejski *Parce Domine*, A. Koszewski *Non sum dignus*, A. Borg *Sequentia Paschalis*; „Puellae Orantes”: A. Koszewski *Zdrowaś Królowno Wyborna*, N. Rousseau *Ave Maria*, F. Poulenc *Ave verum*, J. Brahms *Regina Coeli*; „Schola Cantorum Misericordis Christi”, O. Kohut – I skrzypce, M. Andrukhiw – II skrzypce, A. Petrashek – altówka, R. Fesyuk – wiolonczela: A. Vivaldi *Laudate Dominum*, C. Franck *Domine non secundum*, W. A. Mozart *Gloria Missa brevis F*; „Pueri Cantores s. Nicolai”: J. S. Bach *Psalmite Deo nostro in laetitia*, P. Czajkowski *Sviati Bozhe*, H. Bright *I hear a voice a – prayin*, J. Świder *Laudate pueri*, J. Świder *Da pacem Domine*; Poznański Chór Chłopięcy „Polskie Słowiki”:

Dwudziestego ósmego czerwca pod przewodnictwem ks. abp. Stanisława Gądeckiego, metropolity poznańskiego sprawowano uroczystą mszę kongresową w katedrze²⁸⁴. Po modlitwie przyszła chwila odpoczynku dla chórzystów. Podczas gdy przedstawiciele Federacji spotkali się na konferencji, dzieci i młodzież aktywnie odpoczywały w plenerze na obiektach Młodzieżowego Domu Kultury na Wildzie. Ostatni dzień kongresu był dniem mszy świętej i koncertów w parafiach poznańskich²⁸⁵.

Około 500 młodych śpiewaków z 12 chórów²⁸⁶ przyjechało do Torunia, by od 29 czerwca do 2 lipca 2006 roku wyśpiewywać Bogu hymn chwały podczas IV Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores. *Hymnum gloriae Tuae canimus* („Hymn chwały Twojej śpiewamy”) – słowa pochodzące z prefacji mszalne stały się głównym motywem wspólnego spotkania, a zarazem katechezą dla przybyłych. Witając gości w grodzie Mikołaja Kopernika, bp Andrzej Suski, biskup toruński pouczył, że tylko serce napełnione wiarą, nadzieją i miłością może wyśpiewać nową pieśń, wielbiącą Ojca i Syna i Ducha Świętego, Boga Stwórcę Odkupiciela i Uświęciciela²⁸⁷. Specjalnie napisana na kongres kompozycja Krzysztofa Niegowskiego *Hymnum gloriae Tuae canimus* językiem dźwięków zanośla modlitwę: *Non nobis Domine, sed nomini Tuo da gloriam* („Nie nam,

---

W. z Szamotuł *Już się zmierzcha*, M. Zieleński *Offertorium I – „Laetentur coeli” In prima missa Nativitatis Domini*, J. S. Bach *Fuga „Alles was Odem hat, lobet den Herrn” z motetu Singet dem Herrn, Oratorium na Boże Narodzenie BWV 248 – Ehre sei dir, Gott, gesungen*, G. F. Haendel *Oratorium „Judas Makkabaus” – See the conqu’ring hero comes, Hallelujah, Amen*, A. Vivaldi *Gloria in D-dur – Laudamus Te, Gratias agimus Tibi, Propter magnam gloriam tuam*, W. A. Mozart *Requiem KV 618 – Dies irae, Msza koronacyjna – Agnus Dei*, M. K. Ogiński *Polonez „Pożegnanie Ojczyzny”*, W. A. Mozart *Wesele Figara – Canzona „Voi che sapete”*, J. Strauss *Feuer Polka*, J. Benedict *Karnawał wenecki*. Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 29–31.

²⁸⁴ Zob. *Materiały nutowe III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, APFPC, Kraków.

²⁸⁵ Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., 17–18.

²⁸⁶ „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Schola Cantorum Gultoviensis”, „Schola Cantorum Inovroclaviensis”, Katedralny Chór Chłopięcy „Cantae Deo”, Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, Chór Chłopięcy Miasta Olsztyn, Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Thorunienses”, Chór Chłopięco-Męski Archikatedry Warszawskiej „Cantores Minores”, Chór dziecięcy „Il Canto Magnificat”, „Pueri Cantores Wratislavienses”, Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Silesienses”. Zob. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu PFPC*, Toruń 2006, s. 26, APFPC, Kraków.

²⁸⁷ A. Suski, *List do uczestników IV Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 9.

Panie, nie nam, lecz Twemu imieniu daj chwałę”, Ps 115, 1)²⁸⁸. Chórzyści zjechali do Torunia w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła. Po dopełnieniu formalności rejestracyjnych udali się do kościoła Wniebowzięcia NMP, który na czas kongresu stał się świadkiem najważniejszych wydarzeń kongresowych. Po wspólnej próbie uroczyste dokonano aktu inauguracji. Przemowy Romana Gruczy, przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego, ks. Roberta Tyrały, prezydenta Federacji, Josepa M. Torrentsa, prezydenta Federacji międzynarodowej, ks. bp. Andrzeja Suskiego, biskupa toruńskiego, Michała Zalewskiego, prezydenta Torunia przeplotły chórálne śpiewy²⁸⁹, a całość dopełniło błogosławieństwo ordynariusza oraz pierwsze wspólne wykonanie hymnu kongresu.

W kolejnym dniu pod przewodnictwem bp. Stefana Cichego, przewodniczącego Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski, modlono się o pokój²⁹⁰. Nabożeństwo poprzedziła dwugodzinna próba śpiewów. Później w „Piwnicy pod Janami” goście kongresu, dyrygenci i prezesi chórów spotkali się z bp. Andrzejem Suskim, prezydentem miasta, Michałem Zielińskim i Waldemarem Achramowiczem, wojewodą kujawsko-pomorskim. O godzinie 19.30 rozpoczął się trwający niespełna trzy godziny Koncert Galowy, w którym swoje kreacje muzyczne zaprezentowały poszczególne chóry²⁹¹. Przedostatni dzień dzieci i młodzież spędziły na zwiedzaniu miasta, wspólnych próbach przed niedzielną mszą świętą oraz indywidualnych koncertach w toruńskich kościołach²⁹².

Drugiego lipca, na zakończenie IV Kongresu, celebrowano mszę świętą, której przewodniczył ordynariusz toruński²⁹³. W słowie skierowanym do

²⁸⁸ Zob. *Materiały nutowe IV Krajowego Kongresu PFPC*, Toruń 2006, APFPC, Kraków.

²⁸⁹ T. Klonowski (opr.) *Gaude Mater*, W. Gieburowski *Tu es Petrus*, J. Fotek *Fixit Solem, Copernici, canimus gloriam*. Por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu PFPC*, dz. cyt., s. 20.

²⁹⁰ O. Faulstich *Da pacem Domine*, L. v. Beethoven *Niebiosa głoszą*, J. Fotek *Fixit solem, Copernici*, K. Niegowski *Hymnum gloriae Tuae canimus*. Por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 21.

²⁹¹ Por. A. Rogalska, *Hymn chwały Tobie śpiewamy*, „Głos z Torunia” 2006 nr 30, s. 3; zob. A. Rogalska, *IV Krajowy Kongres Federacji Pueri Cantores*, LS 12 (2006) nr 1, s. 142–144.

²⁹² Por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24–25.

²⁹³ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: W. Gieburowski *Tu es Petrus*; *Kyrie*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*, *Gloria* (greg.); S. Kwiatkowski *Alleluja*; *Credo III* + G. P. da Palestrina *Et incarnatus est*; przygotowanie darów: S. Moniuszko *Offertorium D-dur*; *Sanctus*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*; *Agnus Dei*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*; komunია święta: E. Elgar *Ave verum*, R. Grucza *Homo quidam*, muzyka organowa;

chórzystów biskup zwrócił uwagę na wymóg świadectwa płynący z wiary. Postęp muzyczny ma iść nieodłącznie w parze z postępem duchowym, coraz piękniejszy śpiew liturgiczny ma być symbolem coraz bardziej piękniejącej duszy. Na koniec głos zabrał prezydent Federacji, który podziękował organizatorom oraz wszystkim uczestnikom za wartościowy kongres. Zapowiedział, że XXXIV Międzynarodowy Kongres odbędzie się po raz pierwszy w Polsce – w lipcu 2007 roku, a rolę gospodarza podejmie Kraków²⁹⁴.

Dnia 26 października 2007 roku na zjeździe delegatów Pueri Cantores w Krakowie spośród zgłoszonych kandydatur (Biała Podlaska, Częstochowa i Nowy Sącz) wybrano miasto położone nad Dunajcem i Kamienicą na miejsce V Krajowego Kongresu Pueri Cantores. Na czele Komitetu Organizacyjnego stanął Andrzej Citak, pod kierunkiem ks. Andrzeja Zająca przygotowano repertuar muzyczny, pieczę nad liturgią powierzono ks. Stanisławowi Mieszczakowi, natomiast mediami i reklamą miała zająć się Magdalena Dobrzyńiak²⁹⁵.

W rok od zakończenia XXXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores w Krakowie, poświęconego Miłosierdziu Bożemu, uwagę uczestników spotkania w Nowym Sączu skupiono na tajemnicy Krzyża²⁹⁶. „Przez Krzyż bowiem – jak pisał bp Wiktor Skworc do uczestników kongresu – dokonało się nasze odkupienie, pojednanie z Bogiem i braćmi. Braterstwo i pojednanie, wyrażone w Krzyżu Chrystusa i Jego ofierze za życie świata, głosi śpiew liturgiczny, który jest głównym Waszym zadaniem”²⁹⁷. Hasło kongresu zaczerpnięto z niesporów święta Podwyższenia Krzyża Świętego: *O Crux, ave, spes unica* („Witaj Krzyżu, jedyna nadziejo nasza”). Na hymn zaproponowano kompozycję ks. Kazimierza Pasionka opartą na słowach 1 Kor 1, 23–24 oraz Ga 6, 14. *In virtute crucis* powstała co prawda wiele lat wcześniej, ale przez wzgląd na tematykę i walory artystyczne postanowiono po nią sięgnąć.

---

uwielbienie: K. Pasionek (opr.) *Ciebie Boże chwalimy*; rozesłanie: K. Niegowski *Hymnum gloriae Tuae canimus* (hymn kongresu). Zob. *Materiały nutowe IV Krajowego Kongresu PFPC*, dz. cyt., s. 7–12, 15–74.

²⁹⁴ Por. G. Piekarczyk, *Hymnum gloriae Tuae canimus. IV Krajowy Kongres Polskiej Federacji Pueri Cantores*, LS 6 (2000) nr 2 (16), s. 407–408.

²⁹⁵ Zob. *Protokół z Konferencji Delegatów*, 26.10.2007, V Kongres PFPC, APFPC, Kraków.

²⁹⁶ Zob. R. Tyrała, *List do uczestników V Krajowego Kongresu PFPC*, 15.08.2008, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, s. 7, APFPC, Kraków.

²⁹⁷ W. Skworc, *List do uczestników V Krajowego Kongresu PFPC*, 8.09.2008, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 3.

Dnia 11 września na nowosądeckim rynku zebrało się blisko 800 chórzystów z 20 chórów²⁹⁸. O godz. 19.00 rozpoczęto uroczystą inaugurację. Po krótkiej prezentacji elementów rodzimej kultury i przemowach zaproszonych gości, ks. Robert Tyrała otworzył kongres. W swoim przemówieniu nie zapomniał o roli, jaką diecezja tarnowska odegrała w historii Federacji polskiej:

Nasza Federacja narodziła właśnie się tu, na ziemi tarnowskiej i sądeckiej, a więc symbolicznie wracamy do domu, bo to właśnie z wiary i nadziei ludu mieszkającego na tej ziemi zrodziła się idea instytucjonalnego wprowadzenia do Polski Federacji. Przychodzimy więc do domu i symbolicznie całujemy dłoń matki, a powrót do domu zawsze oznacza zaczerpnięcie ze źródła, nabieranie ducha, umocnienie i napelnienie energią do życia i pracy, taki też jest nasz powrót do korzeni²⁹⁹.

Od początku w centrum kongresowych wydarzeń dosłownie i w przenośni, stanął Krzyż. W jego obliczu, rozpościerającym się na inauguracyjnej scenie, ks. Andrzej Zając modlił się za Pueri Cantores. Dzień później, w nabożeństwie pokoju Krzyż ukazał jako źródło miłości i pokoju, zdolne trwale zaprowadzać pokój w ludzkich sercach, pokój z najbliższymi, wreszcie pokój w skali całego świata, tak aby pokój był prawem narodów całego świata i każdego serca³⁰⁰.

Wieczorem 12 września w kościele MB Niepokalanej tajemnicę Krzyża rozważano w siedmioczęściowym *Misterium* zatytułowanym *O Crux, Ave*. Kontemplowano Krzyż jako tajemnicę wiary, cierpienia i zbawienia, miłości, Bożej chwały, umocnienie świętych, obronę dla wierzących oraz jako objawienie Trójcy Świętej. Refleksja wg scenariusza ks. Stanisława Mieszczaka opierała się na recytacji tekstów liturgicznych, Pisma Świętego oraz starannie dobranej muzyce, wykonywanej przez chóry. W całość wprowadził

²⁹⁸ Młodzieżowy Chór „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Pueri Claromontani”, „Filiae Mariae”, „Schola Cantorum Gultovienses”, „Canticum”, Chór Chłopięc-Męski Bazyliki Kaliskiej, Chór Chłopięc Bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, „Słowiki Lubelskie”, Chór Mieszany Państwowej Szkoły Muzycznej im. Karola Lipińskiego w Lublinie, „Scherzo”, Chór Chłopięc Miasta Olsztyn, „Puellae Cantantes Plocenses”, Poznański Chór Katedralny, „Pueri Cantores Resovienses”, „Słowiki Szczecińskie”, „Pueri Cantores Tarnovienses”, „Puelle Orantes”, „Cantores Minores”, „Il Canto Magnificat”, „Pueri Cantores Silesienses”, Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 16–37.

²⁹⁹ DVD z V Krajowego Kongresu PFPC, APFPC, Kraków.

³⁰⁰ Por. DVD z V Krajowego Kongresu PFPC, dz. cyt.

bp Stanisław Budzik. Ówczesny sekretarz generalny KEP przypomniał młodemu, że chrześcijanie od zawsze czcili Krzyż, choć dla starożytnych był on znakiem kaźni i hańby. Czynili to w duchu św. Jana, który w swojej Ewangelii głosi chwałę Krzyża, mówiąc o „godzinie chwały Chrystusa”. „Jest to godzina, w której odwrócone zostały wszystkie ludzkie sposoby wartościowania i oceniania. Poniżenie stało się wywyższeniem, śmierć – życiem, klęska – zwycięstwem. Egoizm został przewyciężony przez miłość” – tłumaczył. Hierarcha podkreślił, że Krzyż jest „[...] objawieniem największej miłości Boga do człowieka [...]. Od takiej ofiary pustoszeje piekło i otwierają się bramy nieba”. Ksiądz biskup pytał młodych o miejsce Krzyża w ich życiu, kiedy to „wiele obszarów ludzkiego życia zalewa nowa fala pogaństwa, dla którego Krzyż stał się znakiem niewygodnym, głupstwem i zgorzeniem [...]. Czy pozostanie dla nas, w co żeśmy uwierzyli, mocą i mądrością Bożą? Czy będzie nadal kluczem, bez którego nic się nie zrozumie?” – pytał. „Niech zajaśnieje wśród nas na nowo znak Chrystusowego Krzyża; Krzyża, który jest tajemnicą naszej wiary, źródłem naszego zbawienia, najwymowniejszym dowodem miłości Boga”³⁰¹.

Do Eucharystii³⁰² sprawowanej w święto Podwyższenia Krzyża, zmierzwały wszystkie treści kongresu. Celebrował ją biskup pomocniczy diecezji tarnowskiej – bp. Wiesław Lechowicz. Zebranych Pueri Cantores w kościele św. Małgorzaty ksiądz biskup jeszcze raz ukazał godność Krzyża świętego i wskazał zadania płynące z Jego kontemplacji. To właśnie ofiara Jezusa Chrystusa sprawiła, że człowiek może cieszyć się życiem chwalebny w komunii z Bogiem. Dzięki niej został urzeczywistniony pierwotny zamysł Jego miłości, a wszystko to ku chwale Boga Ojca. Dlatego każdy język jest powołany, by złożyć wyznanie miłości, również, a może właśnie przede wszystkim, język muzyki i śpiewu religijnego. Chwalący Boga, nie

³⁰¹ <http://www.liturgia.pl/artykuly/Nowy-Sacz-Zakonczył-sie-V-Krajowy-Kongres-Pueri-Cantores.html>, (15.09.2016); zob. *O Crux – Ave! Misterium o Krzyżu Świętym*, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 12–14.

³⁰² Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: K. Pasionek *In virtute Crucis* (hymn kongresu); *Kyrie*: W. Menschick (opr.) *Missa de Angelis*; *Gloria*: W. Menschick (opr.) *Missa de Angelis*; H. J. Botor *Alleluja*; *Credo* III + H. J. Botor *Et incarnatus est*; przygotowanie darów: S. Ziemiański *Krzyżu Chrystusa*; *Sanctus*: W. Menschick (opr.) *Missa de Angelis*; *Agnus Dei*: W. Menschick (opr.) *Missa de Angelis*; komunie święt: *Per signum crucis* (greg.), F. Durante *Per signum crucis*, A. Zoła (opr.) *Padajcie ludy*; uwielbienie: H. J. Botor *Misericordias Domini*; rozesłanie: G. F. Händel *Alleluja* z oratorium *Mesjasz*. Zob. *Materiały nutowe V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, APFPC, Kraków.

tylko ustami, ale stylem życia, powinni wyśpiewywać pieśń uwielbienia, a tu nie może być rozdarcia, dysharmonii³⁰³. Na kongresie w Nowym Sączu ks. Robert Tyrała został ponownie wybrany prezydentem Polskiej Federacji Pueri Cantores.

Od 30 czerwca do 4 lipca 2010 roku Pueri Cantores gościli w Białej Podlaskiej i w Siedlcach na VI Krajowym Kongresie Polskiej Federacji Pueri Cantores. Pomysł dwóch kongresowych stolic był swoistym *novum*, obliczonym na staranne zapoznanie uczestników z historią, kulturą i duchowością diecezji siedleckiej. Pewnym zawodem był fakt, że tylko osiem chórów postanowiło odwiedzić Białą Podl. i Siedlce³⁰⁴.

Kongres poświęcony był tajemnicy Najświętszej Eucharystii. Mottem stał się tekst antyfony z III Nokturnu Matutinum z Uroczystości Bożego Ciała: *Introibo ad altare Dēi: sūmam Christum, qui rénovat juventútem méam* („Przystąpię do ołtarza Bożego, do samego Chrystusa, który odnawia młodość moją”). Werset pochodzący z Psalmu 43 (42) opracował muzycznie Krzesimir Dębski. W ten sposób powstał hymn kongresu, stanowiący niemałe wyzwanie artystyczne dla federacyjnych chórów.

Bogactwo repertuaru stało się symbolem wielowymiarowej rzeczywistości eucharystycznej. Integralność treści duchowych i muzycznych miała ukazać Eucharystię jako centrum i szczyt chrześcijańskiego życia. Albowiem, jak pisał biskup siedlecki: „dobrze przygotowana i przeżywana [Eucharystia – przyp. aut.] pozwala człowiekowi spotkać się z Chrystusem – żywym i prawdziwym, który przez swoje Słowo i Sakramenty mówi do nas, jak mamy żyć, by wypełnić wolę Ojca w swoim życiu. Spożywając Jego Ciało – pokarm, który zstąpił z nieba i który trwa na wieki – otrzymujemy udział Jego boskim życiu i dar życia w nawróceniu”³⁰⁵.

Pierwszym wydarzeniem kongresu była inauguracja na Placu Wolności w Białej Podlaskiej, poprzedzona animacją muzyczną prowadzoną przez ze-

³⁰³ Por. DVD z V Krajowego Kongresu PFPC, dz. cyt.

³⁰⁴ Młodzieżowy Chór „Schola Cantorum Misericordis Christi”, Jasnogórski Chór Chłopięcy „Pueri Calromontani”, Jasnogórski Chór Dziewczęcy „Filiae Mariae”, Młodzieżowy Chór „Inovroclaviensis”, Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej, Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, Chór Chłopięcy „Słowiki Lubelskie”, Chór Chłopięcy Miasta Olsztyn, Siedlecki Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Podlachienses”, Zabrzeński Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Siesiensis”. Zob. *Biuletyn VI Kongresu PFPC*, Siedlce 2010, s. 5–6.

³⁰⁵ Z. Kiernikowski, *List do ks. Piotra Paćkowskiego*, 30.06.2010, (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

spół Mikroklimat z Warszawy. Oficjalne uroczystości rozpoczęły się o godz. 20.00, a poprowadził je Przemysław Babiarsz. Były one podzielone na trzy części. W pierwszej części odśpiewano *Gaude Mater Polonia*, hymn Polski i wniesiono flagę narodową oraz flagę Federacji. Potem nastąpiły powitania gości i uczestników kongresów. Kolejna część zatytułowana „Dzieci z pasją” miała charakter bardziej rozrywkowy. Była to chwila, w której swoje muzyczne, taneczne i sportowe talenty prezentowały dzieci i młodzież regionu. Trzecią część otworzyło wprowadzenie znaków niesionych przez ucharakteryzowane postaci, ważne dla życia lokalnej społeczności i całego narodu. Krzyż, paschał, Pismo Święte oraz obraz MB Kodeńskiej wnosili Henryk Sienkiewicz, Ignacy Kraszewski, o. Honorat Koźmiński, Mikołaj Sapieha i Anicet Hryciuk. Przez odczytanie Ewangelii o ustanowieniu Eucharystii i słowo biskupa siedleckiego wszyscy zostali wprowadzeni w główną tematykę kongresu. Inaugurację na Placu Wolności zakończył śpiew *Misericordias Domini* Henryka Jana Batora. Potem wyruszyła procesja ze światłem do kościoła Narodzenia NMP, gdzie odśpiewano *Apel jasnogórski*.

Dnia 1 lipca, po próbach wspólnych w Diecezjalnym Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Białej Podlaskiej, chóry wyjechały do Kodnia. Tam przy kościele św. Ducha zaproponowano wszystkim rozważenie tajemnic męki Pańskiej podczas drogi krzyżowej. Potem w krótkiej procesji udano się do bazyliki kodeńskiej, by w specjalnym nabożeństwie celebrowanym przez bp. Henryka Tomasika, biskupa radomskiego zawierzyć losy Polskiej Federacji Pueri Cantores Matce Bożej Kodeńskiej. Poproszony przy tej okazji o wywiad ksiądz biskup Henryk Tomasik odniósł się do treści kongresowych. Wyraził uznanie dla organizatorów i pogratulował wszystkim uczestnikom kongresu:

Kongres Pueri Cantores jest pięknym znakiem wielkiego dobra, jakie jest w młodzieży. Korzystając z pięknych tekstów można wspomnieć C. K. Norwida, który mówił tak: „cóż wiesz o pięknem? Kształtem miłości jest i tyle”. Piękno śpiewu (dzieci i młodzieży) wyraża piękno miłości tych młodych ludzi do Pana Boga, Matki Najświętszej, Kościoła. Jestem pełen uznania dla opiekunów, dyrygentów, ale też dla dzieci i młodzieży, dla wszystkich zespołów, podziwiam ten piękny śpiew i wyobrażam sobie, jak wiele pracy wymaga przygotowanie takiego koncertu. Chóry i schole uczestniczą w liturgii, liturgia kształtuje serca, człowieka, wrażliwość [...], dobry udział w liturgii kształtuje życie, postawy [...] przechodzą

do naszego życia – łatwiej wtedy przyjąć postawę uwielbienia i dziękczynienia Pana Boga, łatwiej wtedy przyjąć ducha ofiary. Dobra schola i chór pomaga innym w modlitwie, ale także ci młodzi ludzie wielbią Pana Boga i uczą się składać Panu Bogu hołd całym życiem³⁰⁶.

Wieczorem w kościele Wniebowzięcia NMP w Białej Podlaskiej zaprezentowały się chóry z Kalisza, Limanowej i chłopcy z Częstochowy.

Trzeciego dnia kongresu organizatorzy zaplanowali odwiedzinę stadniny koni w Janowie Podlaskim. Dzięki życzliwości prezesa stadniny Marka Treli chórzyści mogli na własne oczy poznać słynne na cały świat konie arabskie. Oglądali występy dziecięco-młodzieżowej szkoły jeździeckiej oraz już indywidualnie zwiedzali obiekty stadniny. Pobyt w Białej Podlaskiej zamknął Koncert Galowy – *Misterium*. Był to czas modlitwy, medytacji i refleksji nad tajemnicą Eucharystii. W kontemplacji pomagała muzyka³⁰⁷ oraz teksty zaczerpnięte z magisterium Kościoła oraz mszału rzymskiego³⁰⁸. Późnym wieczorem chóry udały się do drugiego miasta kongresowego, do Siedlec.

Punktem centralnym przedostatniego dnia kongresu były nieszpory o Najświętszej Eucharystii w katedrze siedleckiej. W tej modlitwie polecano szczególnie sprawę pokoju na świecie. Śpiewając psalmy, uczestnicy liturgii uświadamiali sobie, iż sprawa pokoju zaczyna się od własnego przemienionego serca, zdolnego przyjąć miłość i nią się dzielić. O godz. 20.00 w najstarszej świątyni Siedlec dedykowanej św. Stanisławowi z koncertem wystąpiły chóry z Inowrocławia, Olsztyna i dziewczęcy z Częstochowy. Kongres zwieńczyła msza święta pod przewodnictwem bp. Zbigniewa Kiernikowskiego, biskupa siedleckiego celebrowana w niedzielę 4 lipca

³⁰⁶ DVD z VI Krajowego Kongresu PFPC, APFPC, Kraków.

³⁰⁷ M. Celminskis *Gloria Tibi Trinitas*, G. Fauré *Ave Verum*, chorał gregoriański, C. Franck *Panis Angelicus*, Ch. Gounod *Ave Verum*, E. Gruberski *Homo Quidam*, S. Stulgrosz *O Matko Miłościwa*, K. Dębski *Introibo ad altare Dei*, L. Virgili *O Salutaris Hostia*, M. Durufle *Tantum Ergo*, G. F. Händel *Alleluja*, muzyka instrumentalna – orkiestra smyczkowa, kwartet instrumentów dętych blaszanych, muzyka organowa. Por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 12.

³⁰⁸ Paweł VI *Mysterium fidei*; Jan Paweł II *Redemptor hominis*, *List na Wielki Czwartek 1980*, katecheza: *Jezus Chrystus: Syn dogłębnie zjednoczony z Ojcem, Christifideles laici, Ecclesia de Eucharistia*, Benedykt XVI *Sacramentum caritatis*, 4 prefacja na niedziele zwykle oraz modlitwa po komunii z uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 55–64.

w kościele pw. Ducha Świętego³⁰⁹. Po niej zebrani wysłuchali oficjalnych wystąpień zamykających kongres i po raz ostatni, wobec obecnego w kościele kompozytora, wybrzmiał hymn kongresu *Introibo ad altare Dei* oraz dziękczynne *Alleluja* Georga Friedricha Händla.

W 20 lat od założenia Federacji polskiej jej społeczność zgromadziła się w Częstochowie na VII Krajowym Kongresie Polskiej Federacji Pueri Cantores. Jasna Góra, duchowa stolica Polski i narodowe sanktuarium, stała się miejscem wielkiego *Magnificat* Federacji. Słowa Maryjnego kantyku: *Magnificat anima mea Dominum* („Uwielbiaj duszo moja Pana”) w kongresowej pielgrzymce wdzięczności (30 kwietnia–1 maja 2012), zgromadziły przy Jasnogórskiej Madonnie 16 chórów³¹⁰.

Trzydziestego kwietnia uroczystą inauguracją na Placu Biegańskiego rozpoczęto świętowanie. Zebranych przywitała Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP z Mykanowa. Po odśpiewaniu *Gaude Mater* i hymnu państwowego wprowadzono krzyż Federacji Pueri Cantores. Potem przyszedł czas przemówień. Głos zabierali kolejno reprezentanci władz miejskich, duchownych oraz przedstawiciele Federacji. Prowadzący Jan Pospieszalski zapowiedział część artystyczną, w której wystąpił Zespół Pieśni i Tańca Częstochowa oraz Teatr „A” z Gliwic. Na koniec ks. Wiesław Hudek, asystent kościelny odczytał fragment Ewangelii o nawiedzeniu św. Elżbiety. Podczas

³⁰⁹ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: H. J. Botor *Misericordias Domini*; *Kyrie*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*; *Gloria*: S. Stuligrosz (opr.) *Missa De Angelis*; śpiew międzylekcyjny: graduał *Oculi omnium*; W. A. Mozart *Alleluja*; *Credo* III + H. J. Botor (opr.) *Et incarnatus*; przygotowanie darów: S. Stuligrosz *Przyszedłś Panie*; *Sanctus*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*; *Agnus Dei*: A. Chlondowski *Missa Dominicalis*; komunie święta: *Qui manducat*, *Rzućmy się wszyscy razem*, *Błogosławieni, którzy zostali wezwani*; uwielbienie: M. Celminskis *Gloria Tibi Trinitas*; rozesłanie: H. J. Botor (opr.) *Christus vincit*. Zob. *Materiały nutowe VI Krajowego Kongresu PFPC*, Siedlce 2010, APFPC, Kraków.

³¹⁰ Chór Chłopięco-Męski Archikatedry Warszawskiej „Cantores Minores”, „Cantores Honorati”, Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”, Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej, Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, Chór Chłopięcy Miasta Olsztyn, „Il Canto Magnificat”, „Inovroclaviensis Cantans”, Jasnogórski Chór Chłopięcy „Pueri Claromontani”, Jasnogórski Chór Dziewczęcy „Filiae Mariae”, Jasnogórski Zespół Wokalny „Camerata”, Młodzieżowy Chór Parafii Chrystusa Miłosiernego w Białej Podlaskiej „Schola Cantorum Misericordis Christi”, Siedlecki Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Podlachienses”, „Słowiki Lubelskie”, Zabrzeński Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Silesienses”, Chór Katedry Wawelskiej. Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu PFPC*, Częstochowa 2012, s. 8, 11–12.

otwarcia kongresu został po raz pierwszy odśpiewany hymn *Magnificat* skomponowany przez Jarosława Jasiurę. Jednocześnie na masztach Placu Biegańskiego zawisły flagi Polski i Watykanu, Pueri Cantores, kongresowa i Częstochowy.

Potem chórzyci przemaszerowali na Jasną Górę, gdzie przed figurą Matki Bożej powitał ich o. Sebastian Matecki, podprzeor Jasnej Góry. W wieczornym nabożeństwie w Kaplicy Cudownego Obrazu ks. Wiesław Hudek zawierzył Matce Bożej wszystkich chórzystów. Odśpiewano *Litanię do Najświętszej Maryi Panny* i w godzinie apelu ks. Piotr Paćkowski, prezydent Federacji poprowadził rozważanie:

Dzisiaj w tym miejscu stanęły dzieci i młodzież należące do Polskiej Federacji Pueri Cantores, Federacji skupiającej chóry dziecięce i młodzieżowe z całej Polski. Przynosimy tutaj całą społeczność Federacji na całym świecie. Federacja działa na wszystkich kontynentach, blisko osiemset chórów, w Polsce tych chórów jest trzydzieści siedem. Dziś Polska Federacja Pueri Cantores przybywa tutaj w dwudziestą rocznicę swojego powstania, rozpoczyna swój Kongres, aby dzielić się ze sobą wzajemną miłością do Pana Boga i do drugiego człowieka, aby dzielić się pięknem płynącym z muzyki, bo podstawowym naszym celem jest uwielbienie Pana Boga poprzez śpiew i muzykę w liturgii [...]. Chcemy wyśpiewać *Magnificat – Uwielbiaj duszo moja sławę Pana Boga swego*. Chcemy uwielbić Boga za wielkie rzeczy, które uczynił, te wielkie rzeczy działały się przez dwadzieścia lat istnienia Federacji. Zawierzamy ją Tobie po raz kolejny, prowadź nas, opiekuj się nami, byśmy służyli Tobie, całemu Kościołowi w Polsce i całej Ojczyźnie³¹¹.

Zajęcia kolejnego dnia podporządkowane były Koncertowi Galowemu z okazji 20-lecia Polskiej Federacji Pueri Cantores połączonemu z obchodami 80. urodzin Wojciecha Kilara oraz inauguracją Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater”. O godz. 18.00 w bazylice jasno-górskiej wystąpił Chór Katedry Wawelskiej, „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Camerata”, „Pueri Cantores Tarnovienses” oraz „Inovroclaviensis Cantans”. Razem z Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Częstochowskiej,

³¹¹ <http://www.jasnagora.com/wydarzenie-7125> (25.09.2016). Zob. A. Kozak, *Polska Federacja Pueri Cantores ma dwadzieścia lat*, PMS 10/2012, s. 137–141.

solistką Katarzyną Trylnik, pod dyrekcją Adama Klocka wykonano *Bogurodzicę*, *Angelus* i *Exodus* Wojciecha Kilara³¹².

Dnia 2 maja w archikatedrze częstochowskiej śpiewem nieszpórów o Najświętszej Maryi Pannie uczestnicy kongresu modlili się o pokój dla świata. Muzykę do nieszpórów, specjalnie na tę okoliczność, napisał Stefan Stuligrosz, honorowy patron kongresu. Modlitwie przewodniczył arcybiskup senior archidiecezji częstochowskiej Stanisław Nowak. Bezpośrednio po nieszpórach chóry udały się z koncertami maryjnymi do okolicznych miejscowości. W uroczystość Matki Bożej Królowej Polski celebrowano mszę świętą na błoniach jasnogórskich z udziałem Episkopatu Polski³¹³. Zamykała ona VII Kongres. Podczas niej przedstawiciele chórów: „Cantores Honorati”, „Słowików Lubelskich”, Chóru Chłopięc-Męskiego Bazyliki Kaliskiej, Chóru Chłopięc Miasta Olsztyn, „Pueri Cantores Tarnovienses”, „Inovroclaviensis Cantans”, „Pueri Cantores Podlachienses” podjęli dzieło duchowej adopcji. Ostatnim akcentem jubileuszowego kongresu był koncert w Kołbucku dwóch zespołów częstochowskich: „Pueri Claromontani” i „Cameraty”³¹⁴.

Od 10 do 13 września 2015 roku za sprawą VIII Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores Poznań stał się wokalną stolicą Polski. Poznański kongres został opatrzony zawołaniem *Ad Fontes* („do źródeł”) ogniskującym w sobie wątki historyczne, muzyczne i duchowe.

To właśnie w Poznaniu – wspominając postać księcia Mieszka I i jego decyzję przyjęcia chrztu świętego – docieramy do źródeł wiary katolickiej na ziemiach polskich i z nowym zaangażowaniem podejmujemy drogę Ewangelii, wiernie realizując w naszej codzienności zobowiązania płynące z przyjętego przez nas chrztu świętego. Duchowe zaczerpnięcie

³¹² Zob. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 7–8.

³¹³ Porządek śpiewów na mszy świętej; wejście: *Gaude Mater*; *Kyrie*: J. Maklakiewicz *Msza Świętokrzyska*; *Gloria*: J. Maklakiewicz *Msza Świętokrzyska*; M. Drischner *Alleluja*; *Credo* III + H. J. Botor (opr.) *Et incarnatus*; przygotowanie darów: S. Stuligrosz *Z dawna Polski Tyś Królową*; *Sanctus*: J. Maklakiewicz *Msza Świętokrzyska*; *Agnus Dei*: J. Maklakiewicz *Msza Świętokrzyska*; komunია święta: *Ave Verum*, *Bądźże pozdrowiona*, utwór instrumentalny, J. Jasiura *Magnificat* (hymn kongresu); rozesłanie: *Boże, coś Polskę*, M. Sawa *Regina coeli*, G. F. Händel *Alleluja* z oratorium *Mesjasz*. Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; zob. *Materiały nutowe VII Krajowego Kongresu PFPC*, Częstochowa 2012, s. 4–5, 40–79, APFPC, Kraków.

³¹⁴ Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 9–10.

ze źródeł dziejów Kościoła na naszych ziemiach może przyczynić się do lepszego zrozumienia kościelnej muzyki, która ze swej natury – pełniąc rolę służebną – ma pomagać uczestnikom liturgii w głębokim i ufnym spotkaniu z Bogiem, który jest Źródłem wszelkiego piękna³¹⁵.

– pisał do uczestników kongresu abp. Stanisław Gądecki, metropolita poznański.

Ze źródeł historii, wiary i muzyki postanowiły zaczerpnąć 22 chóry³¹⁶. Ponadto swoją reprezentację miały chóry: „Pueri Cantores Cracovienses”, Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, „Pueri Cantores Thorunienses” oraz „Pueri Cantores Lublinienses”. Wraz z polskimi zespołami świętować przybył Chór św. Fidelisa/św. Jana z Sigmaringen. Rangę całego wydarzenia podniosła obecność szerokiego grona gości z kraju i ze świata m.in. ks. Roberta Tyrały, prezydenta Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores oraz przedstawicieli z Konga, Danii i Szwajcarii³¹⁷.

Kongresowe uroczystości zainaugurowano w kościele pw. Nawiedzenia NMP 10 września o godz. 17.30. W liturgii słowa zostały rozważone myśli przewodnie kongresu: „W dziejach naszej ojczyzny było wiele ważnych wydarzeń, o których mówią nam dokumenty i świadectwa odkrywane przez archeologów. Wyjątkowe miejsce pośród nich zajmuje chrzest Polski, od którego mija prawie 1050 lat [...]. Gdyby nie chrzest, nie byłoby dzisiejszej Polski” – mówił celebrans bp. Zdzisław Fortuniak, biskup senior archidiecezji poznańskiej³¹⁸. Z kolei ks. Robert Tyrała, prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores podkreślił, że właśnie w Poznaniu „rozpoczęło

³¹⁵ S. Gądecki, *Słowo do uczestników VIII Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2015, b.s., APFPC, Kraków.

³¹⁶ „Cantores Honorati”, „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Pueri Claromontani”, „Schola Cantorum Gultovienses”, „Inovroclaviensis Cantans”, „Psalmodia”, „Pueri Cantores Sancti Joseph”, „Scherzo”, Chór Chłopięco-Męski Miasta Olsztyn, „Pueri et Puella Cantores Plocenses”, „Promyki Słoneczne”, Chór Dziewczęcy Gimnazjum Katedralnego, „Paradiso”, Poznański Chór Katedralny, „Pueri Cantores Resovienses”, „Fantazja”, Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”, „Pueri Cantores Tarnovienses”, „Cantores Minores”, „Il Canto Magnificat”, „Canticum Novum”, „Pueri Cantores Silesienses”. Por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

³¹⁷ Por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

³¹⁸ <https://ekai.pl/diecezje/poznanska/x92179/poznan-rozpoznal-sie-viii-krajowy-kongres-polskiej-federacji-pueri-cantores> (23.11.2015).

się wszystko, co jest związane z muzyką chóralną³¹⁹. Życzył, „aby powrót do źródła wiary i źródła muzyki, był [...] owocny”³²⁰.

Uzasadnioną nadzieję na owocność całego przedsięwzięcia niosły starannie przemyślane i przygotowane punkty kongresu. Wśród nich warto wspomnieć nabożeństwo pokoju w poznańskiej farze (11 września), podczas którego pod przewodnictwem bp. Damiana Bryła, biskupa pomocniczego archidiecezji poznańskiej wszyscy Pueri Cantores modlili się o pokój dla świata. Drugi kongresowy dzień zakończyła tzw. Noc Chórów, podczas której federacyjne chóry prezentowały swój artystyczny dorobek w poznańskich świątyniach, gromadząc rzesze melomanów³²¹.

³¹⁹ *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

³²⁰ *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

³²¹ Program Nocy Chórów: U źródeł wychowania – Kościół NMP Wspomożycielki Wiernych: „Pueri Cantores Tarnovienses”: *Christus factus est* (graduał), G. P. da Palestrina *Kyrie Missa Papae Marcelli*, W. z Szamotuł *Ego sum pastor bonus*, A. Scarlatti *Exsultate Deo*; „Cantores Honorati”: Z. Bernat *Bogurodzica*, G. Aichinger *Assumpta est Maria*, T. L. de Victoria *Domine non sum dignus*, J. Arcadelt *Ave Maria*, L. Bardos *Ave Maris Stella*; „Pueri Cantores Resovienses”: D. Lasota *Sub tuum Praesidium*, A. Koszewski *Zdrowaś Królowno Wyborna*, J. Świder *Modlitwa do Bogarodzicy*, O. Gjeilo *Ubi Caritas Siyahamba (Cancion Zulu)*. U źródeł ewangelizacji – Kościół Ojców Jezuitów: „Paradiso”: V. Nees *Ave Regina caelorum*, G. Animuccia *Lodate Dio*, E. Domagała *Audi benigne*, M. Frisina *Preferesco il Paradiso*; „Pueri Claromontani”: *Alma Redemptoris Mater* (greg.), *Ave Regina Caelorum* (greg.), G. P. da Palestrina *Jesu Rex Admirabilis*, W. z Szamotuł *Psalm I Błogosławiony człowiek*, Z. Bernat *Psalm mój wezbrany*; „Il Canto Magnificat”: M. Gomółka *Kleszczmy rękoma*, M. Gomółka *Nieście chwałę Mocarze*, A. Koszewski *Zdrowaś Królowno Wyborna*, Z. Bernat *Modlitwa Bogurodzicy Dziewicy*, G. B. Martini *Il Monte Olivetti*. U źródeł radości – Kościół Franciszkanów: „Fantazja”: muz. P. Selim, śl. H. Lewandowska *Do życia mnie budzi muzyka*, O. Fischer *Wenn ich ein Glocklein*, P. Jańczak *Kyrie*, śl. i opr. Mirosław Gałęsk *Hymn Trzeciego Tysiąclecia*; „Scherzo”: M. Gomółka *Podźmy z ochotą*, V. Ugolini *Beata es Virgo Maria*, A. Scarlatti *Exultate Deo*, F. Peters *Ave verum*, H. Wright *Te Deum laudamus*; Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”: T. L. de Victoria *Una hora*, G. P. da Palestrina *Pueri Hebraeorum*, M. Jasiński *Ave Maria*, P. Jańczak *Sanctus*, O. Gjeilo *Ubi Caritas*. U źródeł wiary – Kościół św. Wojciecha: Chór Dziewczęcy Gimnazjum Katedralnego: *Salve Regina* (greg.), H. Andriessen *Salve Regina, Stella splendens* (El llibre vermell de Montserrat), M. Durufle *Tota pulchra es Maria*, J. Świder *Moja piosnka*; „Cantores Minores”: *O quam suavis* (greg.), G. P. da Palestrina *Pueri Hebraeorum*, K. Allen *O sacrum convivium*, R. Thompson *Alleluia*. „Inovroclaviensis Cantants”: C. Saint-Saëns *Tollite Hostias*, P. Mascagni *Ave Maria*, J. Dowland *Come again*, Anonim, śl. M. Rej *Cóż chcesz czynić miły bracie*, F. Nowowiejski (opr.) *Z tej tam strony*, G. Rossini *Ouverture*. U źródeł modlitwy – Klasztor Karmelitów Bosych: „Pueri et Puella Plocenses”: J. Gallus *Confirma hoc*, P. Jańczak *Kyrie*, A. Hundziak *Litania do Marii Panny*, M. Leontowicz *Szczedryk*. „Młodzieżowy Chór św. Fidelisa”: J. Carter *The Lord ist my Shepherd*, M. Patterson *A Song*

W przedostatnim dniu kongresowych uroczystości w katedrze poznańskiej odnowiono przyrzeczenia chrzcielne. Przyzywając w łacińskim, litanijnym śpiewie wstawiennictwa wszystkich świętych, przypomniano prawdę, że każdy wierzący przez chrzest stał się podobny do Jezusa, a przez całe swe życie zobowiązany jest, aby owo podobieństwo jeszcze bardziej oddawać życiem z wiary. „Siła znaków towarzyszących sakramentowi chrztu jest wielka. Odkrycie znaczenia tych prawd może ukazać nam, że chrzest napełnia nasze życie Bogiem, a życie Nim na co dzień jest naszym zadaniem” – zaznaczył kaznodzieja ks. Wiesław Hudek, asystent kościelny Polskiej Federacji Pueri Cantores³²². Młodzi śpiewacy jako znak chrześcijańskiej godności odebrali z rąk ks. Ireneusza Szwarca, proboszcza katedry białe szaty, a zapalone świece wręczone przedstawicielom chórów stały się znakiem ewangelizacyjnego posłania Pueri Cantores do świata: aby piękno muzyki wypływało z nawróconych, czystych serc chórzystów.

Wieczór przyniósł nie lada gratkę dla fanów kompozytora młodego pokolenia, Bartosza Chajdeckiego. W farze poznańskiej dokonano prawykonywania jego kantaty *Ad Fontes* na 1050. rocznicę chrztu Polski, napisanej specjalnie na poznański kongres. Przy użyciu monumentalnego aparatu wykonawczego (Orkiestra Symfoniczna „Passionart”, „Haba Percussion Group”, Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”, Chór Miasta Płocka „Pueri et Puella Cantores Plocenses”, Chór Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie „Psalmodia”, Chór „Passionart”, Liliana Pociecha – sopran, Agata Paciorek – alt) maestro Janusz Wierzgacz ukazał artystyczną wizję wydarzenia sprzed 1050 lat. Prapremierę zaszczycił sam kompozytor.

Kongresowe wydarzenia zostały umiejętnie przeplecione licznymi atrakcjami dla dzieci i młodzieży. Ponad 800 chórzystów zwiedziło Stary Rynek w Poznaniu, podziemia katedry oraz wzięło udział w interaktywnych zajęciach Bramy Poznania ICHOT. Równie dużym zainteresowaniem cieszył się chóralny piknik, gdzie obok smacznego poczęstunku młodzieńcza radość i spontaniczność znalazły ujście pośród wielu atrakcji sportowych. Najważniejszym, a zarazem ostatnim momentem VIII Kongresu była wspólna Eu-

---

of Thanksgiving, M. L. Lightfoot *Dona nobis pacem*, B. Rose *Risen Lord*, J. Rutter *Look at the world*; „Psalmodia”: J. Świder *Moja piosnka*, J. Świder *Kto szuka Cię*, R. Twardowski *Lux Aeterna*, R. Twardowski *O Tobie Radujetsia*, H. M. Górecki *Zdrowaś bądź Maryja*. Por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

³²² <https://ekai.pl/diecezje/poznanska/x92220/poznan-mlodzi-chorzysci-odnowili-przyrzeczenia-chrzcielne> (23.11.2015).

charystia, której przewodniczył bp Grzegorz Balcerek, biskup pomocniczy archidiecezji poznańskiej. Wspólne dziękczynienie za polską rodzinę Pueri Cantores, prośby o opiekę, Boże błogosławieństwo, a także owoce kongresu wybrzmiały zgodnym i potężnym tonem w katedrze poznańskiej. Znamienne jest, że w modlitwie liturgicznej obficie sięgnięto po chorał gregoriański jako najdoskonalszy, muzyczny środek ekspresji modlitewnej³²³. *Sicut cervus desiderat*, słowa z Księgi Psalmów w opracowaniu Palestriny stały się hymnem kongresowych dni i bardzo trafnie oddały treści VIII Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores. Pragnienie Boga, o którym mowa w Psalmie 42, może zaspokoić wyłącznie sam Bóg, przychodząc do człowieka w historii, przez wiarę oraz przez muzykę.

Swoją jubileusz 25-lecia Federacja świętowała od 7 do 10 września 2017 roku w Rzeszowie podczas IX Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores. Można powiedzieć, że historia zatoczyła koło – gospodarzem kongresowych wydarzeń był chór „Pueri Cantores Resovienses”, którego delegaci w 1992 roku w Tarnowie współtworzyli polską rodzinę chóralną Pueri Cantores. Ta doniosła rocznica wpisana była w ogólnopolskie obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości oraz w lokalne uroczystości Kościoła rzeszowskiego, który podobnie jak Federacja przeżywał swój srebrny jubileusz³²⁴.

Hasłem kongresu stały się słowa starożytnej kościelnej antyfony: *Da pacem, Domine, in diebus nostris* („Obdarz, Panie, nasze czasy pokojem”). W założeniu organizatorów wybór właśnie tej myśli przewodniej miał być duchową odpowiedzią na niepewną sytuację współczesnego świata skąpanego w licznych konfliktach. Miał być głosem sprzeciwu dla procesów odcinających chrześcijańskie korzenie Europy i przekształcających kontynent w konglomerat niespójnych, często wykluczających się i wrogich ludziom wartości. Przez wszystkie wydarzenia kongresu dobitnie przewijało się

³²³ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: G. P. da Palestrina *Sicut cervus*; *Kyrie: Missa Orbis factor*, ks. Z. Bernat (opr.) *Gloria*; gradual: *Laetatus sum*; *Credo III*; przygotowanie darów: M. Duruflé *Ubi caritas*; komunია: *Qui vult venire* (greg.), E. Elgar *Ave verum*; zakończenie: *Bogurodzica*. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu PFPC*, Rzeszów 2017, APFPC, Kraków; zob. *Materiały nutowe VIII Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2015, APFPC, Kraków.

³²⁴ Zob. M. Prendota, *List do uczestników IX Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 8; zob. J. Wątroba, *List do uczestników IX Krajowego Kongresu Pueri Cantores*, w: *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 9.

Da pacem Domine. Najbardziej wymownie rozbrzmiało podczas nabożeństwa o pokój sprawowanego 8 września 2017 roku w kościele farnym pw. św. Wojciecha i św. Stanisława. Wtedy swoją modlitwę zносиło blisko 1,1 tys. młodych śpiewaków, prosząc Boga o pokój w sercach ludzkich, o pokój w regionie, w Polsce i na całym świecie.

W Rzeszowie stawiło się 26 chórów z Polski oraz 2 krajowe delegacje chórówalne³²⁵. W ramach tzw. Kulturalnego Międzymorza miasto nad Wisłokiem odwiedziły też 3 chóry z Węgier, 2 z Litwy oraz chór z Łotwy i Ukrainy³²⁶. W kontekście kongresu obecność, a zwłaszcza wspólna modlitwa o pokój gości z dawnego bloku wschodniego miały swoją szczególną wymowę. Rangę jubileuszowych wydarzeń podniosła obecność znamienitych gości z kraju i z zagranicy m.in.: Jeana Enrica, nowo wybranego prezydenta Federacji międzynarodowej, ks. Roberta Tyrały, prezydenta Federacji międzynarodowej w latach 2009–2017, ks. Stanisława Mieszczaka, asystenta kościelnego Federacji międzynarodowej w latach 2010–2017, ks. Andrzeja Zająca, twórcy Federacji polskiej i jej prezydenta w latach 1992–2006, Christy i Michaela Stægerów, korespondentów z duńskiej Federacji Pueri Cantores³²⁷. Wspólne świętowanie rozpoczęło się 7 września 2017 roku o godz. 16.00 przemarszem orszaku wszystkich chórów ulicami Rzeszowa

³²⁵ „Cantores Honorati”, „Schola Cantorum Misericordis Christi”, „Schola Cantorum Gultoviensis”, „Inovroclaviensis Cantans”, Chór Bazyliki Kaliskiej, „Psalmodia”, „Pueri Cantores Cracovienses”, „Pueri Cantores Sancti Joseph”, Chór Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, „Pueri Cantores Lublinenses”, Chór Salezjańskiej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej, Chłopięcy Chór Archikatedry Łódzkiej „Pueri Cantores Sancti Stanisłai”, „Scherzo”, „Pueri et Puellae Cantores Plocenses”, Dziewczęcy Chór Gimnazjum Katedralnego w Poznaniu, Poznański Chór Katedralny, Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”, „Fantazja”, „Canticum Novum”, Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”, „Pueri Cantores Tarnovienses”, Chór Chłopięco-Męski „Gregorianum”, „Il Canto Magnificat”, „Canticum Novum”, „Pueri Cantores Silesienses”, „Resonans Con Tutti”; Chór „Don Diri Don” reprezentował prof. Dariusz Dyczewski, rektor Akademii Sztuki w Szczecinie, a delegatami chóru „Cantores Minores” byli Henryk Grocholski i Jakub Szafranski. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 22–47.

³²⁶ Chór Gimnazjum Pijarów w Kecskemet (Węgry), Chór Padányi Schola w Veszprém (Węgry), Chór Kameralny Padányi Gregoria w Veszprém (Węgry); Chór Młodzieżowy Iunite Spirytus Sancti (Litwa), Zespół Wokalno-Taneczny Voces Gaudium (Litwa); Chór Bazyliki Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Aglonie (Łotwa); Chór Chłopięcy Narodowej Akademii Muzycznej im. Piotra Czajkowskiego w Kijowie (Ukraina), por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 48–51.

³²⁷ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s.15.

na Rynek³²⁸, gdzie miała miejsce ceremonia otwarcia. W drugi dzień kongresu, przez wstawiennictwo Matki Boskiej Królowej Pokoju, modlono się we wspomnianym już nabożeństwie o pokój. Popołudnie wypełniła konferencja prasowa i spotkanie przedstawicieli chórów z władzami duchownymi, miasta i regionu w Urzędzie Wojewódzkim. Na wzór ostatniego kongresu w Poznaniu wieczorem zorganizowano Noc Chórów. Sednem jej było to, że chóry równolegle prezentowały swój repertuar w wybranym przez siebie miejscu: w Rzeszowie, w Kolbuszowej, Głogowie Małopolskim lub Sędziszowie Małopolskim. W sumie odbyło się dziewięć koncertów, a każdy z nich, opatrzony osobnym tytułem, za pomocą muzycznego języka wydobywał prawdę o Duchu Świętym – dawcy wszelkich darów. Warto wspomnieć o pierwszym koncercie pt. *Owoce Ducha*, szczególnie bogatym w symbole. Przy Fontannie Multimedialnej, przywodzącej na myśl żywotność Ducha Świętego i Jego Boski sposób „przelewania się” na człowieka, wystąpiły chóry z Litwy, Łotwy i Węgier. Rozbrzmiewająca z tego miejsca muzyka była prośbą do Ducha Świętego, aby idea Pueri Cantores mogła trwale zakorzenić się w krajach Europy Wschodniej³²⁹.

³²⁸ Zob. https://www.youtube.com/watch?v=Zd_KZcgDjFw (22.09.2017).

³²⁹ Program Nocy Chórów: I koncert *Owoce Ducha*, Fontanna Multimedialna, g. 18.00: Iunite Spirytus Sancti (Litwa), Voces Gaudium (Litwa), Chór Gimnazjum Pijarów w Kecskemet (Węgry), Chór Bazyliki Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Aglonie (Łotwa). II koncert *Pokój i miłość*, Kościół św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie, g. 19.00: Chór Chłopięcy „Gregorianum”, Chór Chłopięcy Narodowej Akademii Muzycznej im. Piotra Czajkowskiego w Kijowie (Ukraina), „Resonans Con Tutti”. III koncert *Pokój i radość*, kościół św. Sebastiana Pelczara w Rzeszowie, g. 19.00: „Pueri Cantores Cracovienses”, Chór Padányi Schola w Veszprém (Węgry), Chór Kameralny Padányi Gregoria w Veszprém (Węgry), „Pueri Cantores Lublinenses”. IV koncert *Pokój i cierpliwość*, kościół Matki Bożej Saletyńskiej w Rzeszowie, g. 19.30: Dziewczęcy Chór Gimnazjum Katedralnego w Poznaniu, „Schola Cantorum Gultoviensis”, „Pueri Cantores Tarnovienses”. V koncert *Pokój i uprzejmość*, kościół św. Józefa w Rzeszowie, g. 19.00: Poznański Chór Katedralny, „Schola Cantorum Misericordis Christi”. VI koncert *Pokój i opanowanie*, kościół Chrystusa Króla, g. 19.00: „Scherzo”, „Pueri Cantores Resovienses”. VII koncert *Pokój i dobro*, kościół Trójcy Przenajświętszej w Głogowie Małopolskim, g. 19.00: Chór Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, „Il Canto Magnificat”, „Invoctaviensis Cantans”. VIII koncert *Pokój i wierność*, kościół Wszystkich Świętych w Kolbuszowej, g. 19.00: Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”, „Canticum Novum”, „Psalmodia”. IX koncert *Pokój i łagodność*, kościół Narodzenia NMP w Sędziszowie Małopolskim, g. 19.00: Chór Bazyliki Kaliskiej, Chór Fantazja, „Pueri et Puellae Cantores Plocenses”. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 18–19. Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=fssnKrmMAyg&feature=youtu.be> (20.09.2017).

W sobotę 9 września 2017 roku w Galerii Rzeszowskiej miała miejsce zaskakująca forma promocji Pueri Cantores. W konwencji *flash mob* połączone siły „Pueri Cantores Resovienses”, „Resonans Con Tutti” i rzeszowskiej orkiestry ZSM nr 1 wykonały *Odę do radości* z IX Symfonii op. 9, nr 125 Ludwiga van Beethovena³³⁰. Pozostałe chóry i zaproszeni goście w tym czasie spotkali się na pikniku w Miasteczku Akademickim Politechniki Rzeszowskiej.

Punkt ciężkości tego dnia spoczął na wydarzeniu wieczornym. O godz. 19.30 w katedrze rzeszowskiej rozpoczął się dwugodzinny Koncert Galowy z okazji 25-lecia Polskiej Federacji Pueri Cantores pt. *Jutro wszystkie dzieci świata będą śpiewać Boży pokój*. Był to szczególnie uroczysty i sentymentalny moment, czas wspomnień i podziękowań. Zebrani mogli usłyszeć najważniejsze fragmenty historii Międzynarodowej i Polskiej Federacji Pueri Cantores. Poproszony o głos ks. Robert Tyrała, od sierpnia 2017 roku honorowy prezydent Federacji międzynarodowej, w dziejach Federacji polskiej dostrzegł działanie Bożej Opatrzności, która cierpliwie torowała drogę do trwałego zdomowienia Pueri Cantores w Polsce. Podziękował wszystkim chórzystom, dyrygentom, ich asystentom oraz akompaniatorom za wytrwałą, mozolną pracę z dziećmi i dla dzieci, za piękne, odmienione oblicze muzyki w polskich kościołach, a także za świadectwo wiary i perspektywę pełnej nadziei przyszłości. Całość spajała i przeplatała muzyka, którą wykonały 33 chóry wraz z Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Podkarpackiej im. Artura Malawskiego w Rzeszowie, prowadzoną przez dwóch dyrygentów: Wiesława Delimata i Marcina Florczaka. Zostały zaprezentowane wszystkie hymny dotychczasowych kongresów Polskiej Federacji Pueri Cantores, nie zabrakło też dziękczynnego *Te Deum* Haydna oraz *Alleluja* z Oratorium *Mesjasz* Händla. Wielkie brawa zebrał hymn *Da pacem, Domine*, napisany przez byłego chórzystę „Pueri Cantores Resovienses” Dominika Lasotę. Ów kompozytor młodego pokolenia przygotował także części zmienne na mszę wieńczącą kongres. Na koniec pierwszy raz oficjalnie głos zabrał nowo wybrany prezydent Federacji międzynarodowej Jean Henric. Dziękował za prężnie działającą Federację polską, za wysoki poziom chórów i wzorowo przygotowany kongres. Przypomniał o misji wszystkich Pueri Cantores w świecie, którą jest dawanie muzycznego pięk-

³³⁰ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=8w6nUE4EC38> (20.09.2017).

na. Piękno w liturgii ma pomagać lepiej się modlić, a poza nią wiernie żyć ewangelią³³¹.

IX Kongres zakończyła msza święta sprawowana w katedrze rzeszowskiej przez ks. bp. Kazimierza Górnego. Homilię wygłosił ks. Robert Tyrała³³². W czasie trwania kongresu chórzyści mogli we własnym zakresie zwiedzać miasto, Skansen Muzeum Wsi Markowa oraz Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II Wojny Światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej. Czas kongresu był także okazją do zaprezentowania Pueri Cantores we Lwowie. Na rozpoczęcie tamtejszego kongresu wystąpił Chór Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, a na koniec, w niedzielę wieczorem, Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki”.

5.2. KONGRES REGIONALNY W SZALOWEJ

Dnia 31 sierpnia 2013 roku w Szalowej odbyło się pierwsze regionalne spotkanie chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores. Do wsi malowniczo rozpiętej w dolinie Szalówki, położonej u stóp Góry Maślanej przyjechały chóry z Tarnowa, Limanowej, Nowego Sącza, Bochni oraz Rzeszowa³³³. Miejskowa świątynia, perła architektury drewnianej z I poł. XVIII wieku, dzięki życzliwości ks. Mariana Wójcika stała się głównym miejscem spotkania. Po próbie śpiewów na liturgię powitano znamienitych gości oraz odczytano list bp. Andrzeja Jeża, ordynariusza diecezji tarnowskiej. Sprawowanej w samo południe liturgii przewodniczył i homilię wygłosił

³³¹ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=G9xRXSgqj8o> (20.09.2017); zob. S. Żyracki, *Historia zatoczyła koło. Rzeszów Stolicą „śpiewających chłopców”*, „Nasz Dom Rzeszów” 142 (2017) nr 8, s. 16–17; zob. B. Świerad, *Podróż w czasie. Rzeszów stolicą śpiewu chóralnego*, „Nasz Dom Rzeszów” 144 (2017) nr 10, s. 4–5.

³³² Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: D. Lasota *Ad introitum z Da pacem Domine*; Kyrie: *Missa de Angelis*; Gloria: *Missa de Angelis*; Credo III; przygotowanie darów: *Offertorium z Da pacem Domine*; Sanctus: *Missa de Angelis*; Agnus Dei: *Missa de Angelis*; komunია: *Ad Communionem z Da pacem Domine*; uwielbienie: S. Stulgrosz (opr.) *Ciebie Boga wysławiamy*; zakończenie: *post Missam z Da pacem Domine*. Zob. *Materiały nutowe IX Krajowego Kongresu PFPC, Rzeszów 2017*, APFPC, Kraków.

³³³ Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”, Dziewczęcy Chór Katedralny „Puellae Orantes”, Chłopięcy Chór Bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, Chór I Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Sączu „Scherzo”, Dziewczęcy Chór Parafialny „Puellae Sancti Pauli”, Chłopięcy Chór Katedry Rzeszowskiej „Pueri Cantores Resovienses”. Por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania Chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores*, prywatne archiwum ks. A. Zająca.

ks. Robert Tyrała, prezydent Federacji międzynarodowej. Wśród koncelebransów obecny był także ks. Piotr Paćkowski, prezydent Federacji oraz pomysłodawca i organizator spotkania, ks. Andrzej Zając, prezydent honorowy Federacji. Z racji formularza mszalnego ze wspomnienia Najświętszej Maryi Panny w sobotę w ramach *proprium missae* połączone chóry, prowadzone przez poszczególnych dyrygentów, wspólnie wykonały polskie pieśni maryjne³³⁴. Jako *ordinarium* rozbrzmiała *Missa De Angelis*, śpiewana na przemian ze scholą gregoriańską chóru „Pueri Cantores Tarnovienses”. Na organach akompaniował Krzysztof Michałek, organista Bazyliki Miłosierdzia Bożego w Krakowie-Łagiewnikach. Po liturgii uczestnicy kongresu zaprezentowali po dwa dowolnie wybrane utwory ze swojego repertuaru muzycznego³³⁵.

Dzięki życzliwości dyrektora Zespołu Szkół w Szalowej obiad ufundowany przez Stanisława Koguta, Senatora RP, prezesa Fundacji im. o. Pio w Stróżach, chórzyści mogli spożyć w szkolnej hali sportowej. Z kolei dyrygentów i zaproszonych gości na plebanii przyjął ksiądz proboszcz. Wspólny dzień zakończył piknik w Ośrodku Pszczelarskim „Sądecki Bartnik”, w oddalonych o kilka kilometrów od Szalowej Stróżach³³⁶.

5.3. KONGRES MIĘDZYNARODOWY – KRAKÓW 2007

W 60. rocznicę I Kongresu Pueri Cantores (Paryż 1947), 15 lat od utworzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores międzynarodowa rodzina Pueri Cantores

³³⁴ Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: A. Chlondowski *Bądź pozdrowiona* (dyr. Halina Dyczek); przygotowanie darów: O. Żukowski *Błogosław Matko* (dyr. Marcin Florczak); zakończenie: K. Pasionek (opr.) *Królowo ziem polskich* (dyr. Andrzej Citak). Por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania Chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores*, dz. cyt.

³³⁵ Dziewczęcy Chór Katedralny „Puellae Orantes”: M. Beminow *Ave Maria*, L. Gyöngyosi *Beatus vir* (dyr. ks. Władysław Pachota). Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Resovienses”: J. Świder *Modlitwa do Bogurodzicy*, T. L. da Victoria *Ave Maria* (dyr. Marcin Florczak). Chór Chłopięcy Matki Bożej Bolesnej w Limanowej: *Ave Regina caelorum*, Ch. Gounod *Ave verum* (dyr. H. Dyczek). „Scherzo”: J. Świder *Pozdrowienie Matki Bożej*, D. Bortniański *Cherumimskaja* (dyr. Andrzej Citak). „Pueri Cantores Tarnovienses”: W. z Szamotuł *Ego sum pastor bonus*, T. Szeligowski *Angeli słodko śpiewali* (dyr. ks. Grzegorz Piekarz). Por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania Chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores*, dz. cyt.

³³⁶ Por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania Chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores*, dz. cyt.; zob. <http://luzna24.pl/2013/09/ponad-250-chorzystow-w-jednym-miejscu/#prettyPhoto> (17.10. 2017).

spotkała się w obchodzącym 750-lecie lokacji Krakowie. Niemniej ważnym impulsem dla przyjazdu akurat do Krakowa było pragnienie wsłuchiwania się w orędzie o Bożym Miłosierdziu, rozchodzące się na cały świat z łagiewnickiego Sanktuarium. Osiemdziesiąt pięć chórów z 14 Federacji, jeden chór z Korei, łącznie 2841 śpiewaków spotkało się po raz pierwszy w kraju dawnego bloku wschodniego, by wysławiać Boże Miłosierdzie: *Misericordias Domini in aeternum cantabo*³³⁷.

Kongres zainaugurowano 11 lipca uroczystością na krakowskim rynku. Od samego początku młodym towarzyszyli przedstawiciele władz duchownych, na czele z kard. Stanisławem Dziwiszem, i świeckich, reprezentowanych przez wiceprezydent miasta Krakowa Elżbietę Łęcznarowicz. Obecni byli także prezydenci Federacji międzynarodowej, m.in. Josep M. Torrents, Wim Buys. Nie zabrakło też gości z Brazylii, Szwecji i Kongo. Śpiew *Gaude Mater* i *Hymnu Europy* przez blisko trzytysięczny chór młodych z całego świata był wzruszającą wizytówką Pueri Cantores i zapowiedzią nadchodzących podniosłych wydarzeń³³⁸.

Dnia 12 lipca uczestnicy zostali zaproszeni na muzyczną medytację *Cantemus Gloriam Dei* do kościoła w Nowej Hucie, tzw. Arki Pana, symbolu sprzeciwu i walki z komunizmem. Za pomocą muzyki i słowa ukazano uczestnikom prawdę o Bożym miłosierdziu:

Miłosierdzie Boże winien Kościół wyznawać i głosić je w całej prawdzie tego, co mówi nam o nim Objawienie [...]. W codziennym życiu Kościoła rozbrzmiewa jakby nieustające echo tej wyrażonej w Biblii prawdy o miłosierdziu Boga poprzez liczne czytania świętej liturgii [...]. Nie chodzi tutaj o doskonałość samej niezglębionej istoty Boga w tajemnicy samego Bóstwa, ale o doskonałość i przymiot, w którym człowiek z całą wewnętrzną prawdą swej egzystencji szczególnie blisko i szczególnie często spotyka się z żywym Bogiem³³⁹.

³³⁷ Zob. R. Tyrała, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores z organizacji XXXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, XXXIV Kongres Pueri Cantores. Dokumenty, APFPC, Kraków.

³³⁸ Zob. R. Tyrała, *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores...*, dz. cyt.

³³⁹ Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, nr 13, 30.11.1980, AAS 72 (1980), s. 1177–1232, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 79–139.

Dziesięć chórów reprezentujących swoje Federacje występowało solowo i wspólnie. Wieńczące misterium *Alleluja* Händla, było wielkim wyznaniem wiary w Boga, pełnego miłosierdzia³⁴⁰.

Dnia 13 lipca kard. Stanisław Nagy w łagiewnickiej bazylice przewodniczył liturgii słowa. Połączona była ona ze śpiewem *Koronki do Bożego miłosierdzia*, której melodię napisał prof. Stefan Stuligrosz na kanonizację św. Faustyny w 2000 roku. W języku angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim i polskim modlono się o pokój dla „świata całego”³⁴¹.

W następnym dniu dzieci i młodzież koncertowały w krakowskich kościołach. Dwadzieścia siedem kościołów odwiedziły rzesze słuchaczy, które gromkim aplauzem nagradzały młodych artystów.

W niedzielę, w ostatni dzień kongresu, o godz. 10.30 w Bazylice Bożego Miłosierdzia odprawiono uroczystą mszę świętą pod przewodnictwem kard. Stanisława Dziwisza³⁴². Arcybiskup krakowski ciepło zwrócił się do zebranych, przypominając im, że są znakiem Bożej miłości do świata i człowieka, że przez to są nadzieją Kościoła i jego przyszłością:

Mówił o tym [...] Jan Paweł II, gdy spotkał się z Wami w Rzymie: „niech wasze śpiewanie przekracza granice! Wiecie, że słowo anioł oznacza posłany. Wy jesteście na swój sposób posłani, aby szerzyć Bożą radość i przez wasz śpiew ukazywać, że wiara jest mocniejsza niż zwątpienie, że nadzieja jest silniejsza niż beznadziejność, że miłość jest mocniejsza niż śmierć”³⁴³.

Nowością w kongresie był tzw. dzień pastoralny (10.07) oraz sympozjum naukowe (11.07) zorganizowane przez Federację międzynarodową, Polską Federację Pueri Cantores, Akademię Muzyczną w Krakowie oraz

³⁴⁰ Zob. *Misterium Cantemus Gloriam Dei*, CD 1, CD 2, APFPC, Kraków.

³⁴¹ Zob. *Oratio pro pace*, CD 3, APFPC, Kraków.

³⁴² Zob. *Missa solemnis in conclusionem*, CD 4, 5, APFPC, Kraków. Porządek śpiewów na mszy świętej: wejście: H. J. Botor, *Misericordias Domini*; *Kyrie* i *Gloria*: H. J. Botor, *Missa de Misericordia Domini*; *Alleluja*: H. J. Botor; *Credo* III, przygotowanie darów: C. Franck, *Domine non secundum*; *Sanctus*: H. J. Botor *Missa de Misericordia Domini*; *Agnus Dei*: H. J. Botor *Missa de Misericordia Domini*; komunia: T. M. Kuras, *Adoro Te devote*, D. Bartolucci, *O sacrum convivium*; uwielbienie: J. Berthier *Magnificat*. Zob. *Music Book. XXXIV Congressus Internationalis Cracoviae 10–15 Julii 2007*, Kraków 2007, APFPC, Kraków.

³⁴³ S. Dziwisz, *Homilia na zakończenie XXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, w: *Misericordias Domini*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyniak, Kraków 2007, s. 34, APFPC, Kraków.

PAT. Propozycja pastoralna była adresowana do asystentów kościelnych i prezydentów Federacji, a jej kulminacyjnym punktem była Eucharystia, celebrowana przez kard. Stanisława Rylkę.

Podczas sympozjum zgłębiano zagadnienie piękna i świętości w muzyce, a wszystko w perspektywie wychowania dzieci i młodzieży z Pueri Cantores. Miejsca na debatę użyczyła gościnnie Akademia Muzyczna. W Sali Koncertowej wystąpili znamienici prelegenci: Paweł Taranczewski, ks. Robert Tyrała, o. Tomasz Dąbek, Marius Linnenborn, który także odczytał nadesłany wykład Siegfrieda Koeslera, Josep M. Torrents. Całość prowadził ks. Andrzej Zajac³⁴⁴.

5.4. UDZIAŁ POLSKICH CHÓRÓW W MIĘDZYNARODOWYCH KONGRESACH

Z momentem przyjęcia Federacji polskiej w struktury międzynarodowe polskim Pueri Cantores umożliwiono branie udziału w kongresach międzynarodowych. Reprezentancja Federacji polskiej, począwszy od rzymskiego kongresu z 1994 roku, odnotowuje stałą obecność na kongresach. Według danych archiwum Federacji międzynarodowej w Rzymie wyjątkiem jest XXXIII Kongres przełomu 2005/2006 w Wiecznym Mieście.

W XXVI Kongresie Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores odbywającym się w Rzymie w dniach od 28 grudnia 1993 roku do 1 stycznia 1994 roku uczestniczyły następujące polskie chóry: „Pueri Cantores Sancti Nicolai” (Bochnia), dyr. ks. Stanisław Adamczyk; Poznański Chór Katedralny (Poznań), dyr. ks. Szymon Daszkiewicz; Dziewczęcy Chór Katedralny „Puelle Orantes” (Tarnów), dyr. ks. Władysław Pachota; Chłopięco-Męski Chór Telewizji Szczecin, dyr. Dariusz Dyczewski³⁴⁵.

XXVII Kongres międzynarodowy odbył się w Montrealu, od 30 czerwca do 7 lipca 1995 roku. Jedynym zespołem z Polski uczestniczącym w kongresie był Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” (Tarnów), dyr. ks. Andrzej Zajac³⁴⁶.

Rok później, tj. w 1996 roku, w Salzburgu miał miejsce XXVIII Kongres. Od 10 do 14 kwietnia miasto Mozarta odwiedziły chóry: „Cantate

³⁴⁴ Por. R. Tyrała, *Sprawozdanie...*, dz. cyt.

³⁴⁵ C 26, Rzym 1993–1994, AFIPC, Rzym.

³⁴⁶ C 27, Montreal 1995, AFIPC, Rzym.

Deo” (Koszalin); Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” (Tarnów), dyr. ks. Andrzej Zajęc; Chłopięco-Męski Chór Telewizji Szczecin, dyr. Dariusz Dyczewski³⁴⁷.

Na XXIX Kongres Pueri Cantores do Barcelony (7–12 lipca 1998) przyjechały dwa polskie chóry: „Cantate Deo” (Koszalin), dyr. Waleria Żuławnik; Chór Chłopięco-Męski „Gregorianum” (Warszawa), dyr. Berenika Jozajtis³⁴⁸.

Dnia 24 grudnia 1999 roku Ojciec Święty Jan Paweł II rozpoczął w Rzymie obchody Wielkiego Jubileuszu Roku Świętego 2000. Cztery dni później na XXX Kongres (28 grudnia 1999–1 stycznia 2000) w duchu Wielkiego Jubileuszu przyjechały świętować: „Cantate Deo” (Koszalin), dyr. Mirella Telińska; „Canzona” (Murowana Goślina), dyr. Elżbieta Wtorkowska; Chłopięco-Męski Chór Telewizji Szczecin, dyr. Dariusz Dyczewski; Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki” (Szczecin), dyr. Bożena Derwich; Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Thorunienses” (Toruń), dyr. Roman Grucza; „Cantores Minores” (Warszawa), dyr. Joseph Herter³⁴⁹.

XXXI Kongres Pueri Cantores odbył się w Lyonie. Trwał od 10 do 15 lipca 2002 roku. Myślą przewodnią były słowa św. Ireneusza, biskupa i męczennika: „Chwałą Boga jest żyjący człowiek, celem życia człowieka jest oglądanie Boga”. Miasto, którego patronem jest św. Ireneusz, gościło następujące chóry z Polski: „Schola Cantorum Misericordis Christi” (Biała Podlaska), dyr. Piotr Karwowski; „Pueri Cantores Gostinienses” (Gostynin), dyr. Alfred Modrzyk; „Słowiki Lubelskie” (Lublin), dyr. Bronisław Mikita; „Pueri Cantores Plocenses” (Płock), dyr. Anna Bramska; „Pueri Cantores Resovienses” (Rzeszów), dyr. Urszula Jeczeń-Biskupska; Chłopięco-Męski Chór Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses” (Siedlce), dyr. ks. Piotr Paćkowski; Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki” (Szczecin), dyr. Bożena Derwich; „Cantores Minores” (Warszawa), dyr. Joseph Herter; „Pueri Cantores Silesienses” (Zabrze), dyr. ks. Piotr Klemens³⁵⁰.

Do Kolonii na XXXII Kongres (14–18 lipca 2004) przyjechało 15 polskich chórów: „Pueri Cantores Gostinienses” (Gostynin), dyr. Alfred Modrzyk; Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej (Kalisz), dyr. Marek Łakomy; Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej (Limanowa), dyr. Bo-

³⁴⁷ Zob. A. Zajęc, 28. *Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores. Sprawozdanie z kongresu w Salzburgu*, LS 2 (1996) nr 3–4, s. 143–145.

³⁴⁸ C 29, Barcelona 1998, AFIPC, Rzym.

³⁴⁹ C 30, Rzym 1999–2000, AFIPC, Rzym.

³⁵⁰ C 31, Lyon 2002, AFIPC, Rzym.

żena Dyczek; „Słowiki Lubelskie” (Lublin), dyr. Bronisław Mikita; „Pueri Cantores Plocenses” (Płock), dyr. Anna Bramska; „Poznańskie Słowiki” (Poznań), dyr. S. Stuligrosz; „Collegium Gostomianum” (Sandomierz), dyr. Magdalena Głowacka; Chłopięco-Męski Chór Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses” (Siedlce), dyr. ks. Piotr Paćkowski; „Pueri Cantores Thorunienses” (Toruń), dyr. Roman Gruzca; „Cantores Minores” (Warszawa), dyr. Joseph Herter; Chór Chłopięco-Męski „Gregorianum” (Warszawa), dyr. Berenika Jozajtis; „Il Canto Magnificat” (Warszawa), dyr. Marta Zamojska-Makowska; „Laudate Dominum” (Warszawa), dyr. Anna Perzanowska-Tarasiuk; Chór Chłopięcy Archidiecezji Wrocławskiej „Pueri Cantores Wratislavienses” (Wrocław), dyr. ks. Stanisław Nowak; „Pueri Cantores Silesienses” (Zabrze), dyr. ks. Piotr Klemens³⁵¹.

W XXXIV Kongresie w Krakowie (10–15 lipca 2007), współorganizowanym przez Polską Federację Pueri Cantores, wzięło udział 11 chórów: „Schola Cantorum Misericordis Christi” (Biała Podlaska), dyr. Piotr Karwowski; „Pueri Cantores Sancti Nicolai” (Bochnia), dyr. ks. Stanisław Adamczyk; „Schola Cantorum Inowroclaviensis” (Inowrocław), dyr. Danuta Szyma, Izabela Szyma-Wysocka; „Bel Canto” (Jordanów), dyr. Ksenia Miśkiewicz; Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej (Kalisz), dyr. Marek Łakomy; Mieszany Chór Katedry Wawelskiej (Kraków), dyr. Andrzej Korzeniowski; Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej (Limanowa), dyr. Bożena Dyczek; Chór „Scherzo” I Liceum Ogólnokształcącego (Nowy Sącz), dyr. Andrzej Citak; Chłopięco-Męski Chór Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses” (Siedlce), dyr. ks. Piotr Paćkowski; Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” (Tarnów), dyr. ks. Grzegorz Piekarczyk; „Pueri Cantores Silesienses” (Zabrze), dyr. ks. Piotr Klemens³⁵².

XXXV Kongres odbywający się w Sztokholmie od 8 do 12 lipca 2009 roku był wyjątkowym wydarzeniem dla społeczności polskich Pueri Cantores. W kongresowych dniach na prezydenta Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores został wybrany ks. Robert Tyrała. Świadcami tamtych chwil były chóry: „Schola Cantorum Misericordis Christi” (Biała Podlaska), dyr. Piotr Karwowski; „Schola Cantorum Inowroclaviensis” (Inowrocław), dyr. Danuta Szyma; Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej (Kalisz),

³⁵¹ C 32, Kolonia 2004, AFIPC, Rzym.

³⁵² C 34, Kraków 2007, AFIPC, Rzym.

dyr. Marek Łakomy; Chór Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II „Psalmodia” (Kraków), dyr. Włodzimierz Siedlik; „Słowiki Lubelskie” (Lublin), dyr. Bronisław Mikita; Chłopięco-Męski Chór Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses” (Siedlce), dyr. ks. Piotr Paćkowski; „Pueri Cantores Tarnovienses” (Tarnów), dyr. ks. Grzegorz Piekarz; Chór Chłopięcy Archidiecezji Wrocławskiej „Pueri Cantores Wratislavienses” (Wrocław), dyr. ks. Stanisław Nowak; „Pueri Cantores Silesienses” (Zabrze), dyr. ks. Piotr Klemens³⁵³.

Z papieżem Benedyktem XVI podczas XXXVI Kongresu w Rzymie (28 grudnia 2010–1 stycznia 2011) spotkał się Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Claromontani” (Częstochowa), dyr. Jarosław Jasiura; „Słowiki Lubelskie” (Lublin), dyr. Bronisław Mikita; „Pueri et Puellae Cantores Plocences” (Płock), dyr. Anna Bramska; Chór Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II „Psalmodia” (Kraków), dyr. Włodzimierz Siedlik³⁵⁴.

Do Granady na XXXVII Kongres (11–15 lipca 2012) udał się Chór Archidiecezjalnej Szkoły Muzycznej w Krakowie (Kraków), dyr. Wiesław Delimat; Chór Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II „Psalmodia” (Kraków), dyr. Włodzimierz Siedlik; „Pueri et Puellae Cantores Plocenses” (Płock), dyr. Anna Bramska; Dziewczęcy Chór Gimnazjum Katedralnego w Poznaniu (Poznań), dyr. Karolina Sobczak-Piotrowska; Poznański Chór Katedralny (Poznań), dyr. ks. Szymon Daszkiewicz; Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses” (Tarnów), dyr. ks. Grzegorz Piekarz³⁵⁵.

Na XXXVIII Kongresie w Waszyngtonie (3–7 lipca 2013) Federację polską reprezentował chór z Płocka, „Pueri et Puellae Cantores Plocenses”, dyr. Anna Bramska³⁵⁶.

Stolica Francji była miejscem kolejnego, XXXIX spotkania Pueri Cantores z całego świata (9–13 lipca 2014). Do Paryża, by włączyć się w obchody jubileuszu 70-lecia Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, wybrali się: „Cantores Honorati” (Biała Podlaska), dyr. Joanna Centkowska; Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Claromontani” (Częstochowa), dyr. Jarosław Jasiura; Chór Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II „Psalmodia” (Kraków), dyr. Włodzimierz Siedlik; Poznański Chór Katedralny (Poznań),

³⁵³ C 35, Sztokholm 2009, AFIPC, Rzym.

³⁵⁴ C 36, Rzym 2010–2011, AFIPC, Rzym; zob. R. Tyrała, J. M. Torrents, *Deus caritas est. XXXVI Congressus Internationalis Pueri Cantores*, Kraków 2011.

³⁵⁵ C 37, Granada 2012, AFIPC, Rzym.

³⁵⁶ C 38, Waszyngton 2013, AFIPC, Rzym.

dyr. ks. Szymon Daszkiewicz; „Il Canto Magnificat” (Warszawa), dyr. Marta Zamojska-Makowska.³⁵⁷

W przesłanie papieża Franciszka do Pueri Cantores, które Ojciec Święty wygłosił podczas XL Kongresu w Rzymie (28 grudnia 2015–1 stycznia 2016), wsłuchiwały się: Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Claromontani” (Częstochowa), dyr. Jarosław Jasiura; Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej (Limanowa), dyr. Bożena Dyczek; Poznański Chór Katedralny (Poznań), dyr. ks. Szymon Daszkiewicz³⁵⁸.

Przed Jubileuszowym Kongresem Federacji polskiej w Rzeszowie (7–10 września 2017), na udział w XLI Kongresie międzynarodowym w Rio de Janeiro (18–23 lipca 2017) zdecydował się Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Claromontani” (Częstochowa), dyr. Jarosław Jasiura; Chór Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II „Psalmodia” (Kraków), dyr. Włodzimierz Siedlik; „Pueri et Puellae Cantores Plocences” (Płock), dyr. Anna Bramska; Poznański Chór Katedralny (Poznań), dyr. ks. Szymon Daszkiewicz.

***

Polska Federacja Pueri Cantores powstała w 1992 roku z inicjatywy ks. Andrzeja Zająca. Za cel postawiła sobie wspieranie zrzeszonych w Federacji chórów w ich działalności muzycznej, liturgicznej, religijnej, kulturowej i wychowawczej, propagowanie tworzenia chórów dziecięcych, chłopięcych, chłopięco-męskich, dziewczęcych i młodzieżowych o charakterze liturgicznym, pielęgnowanie śpiewu liturgicznego (chorał i muzyka wielogłosowa) oraz utrzymywanie kontaktów z Federacjami Pueri Cantores innych krajów.

W swoim pierwotnym kształcie skupiała chóry bez głosów żeńskich, nawiązując tym samym do praktyki polskiej chóralistyki chłopięcej. Potrzeba było kilku miesięcy, by członkami Federacji stały się także chóry dziewczęce i mieszane. Pod zarządem czterech prezydentów (ks. Andrzej Zając, ks. Robert Tyrała, ks. Piotr Paćkowski, Mateusz Prendota) widać wyraźny progres Federacji. Wystarczy wspomnieć zorganizowane kongresy w kraju i aktywność polskich Pueri Cantores na arenie międzynarodowej. Federacja międzynarodowa, dostrzegając potencjał polskiej Federacji, powierzyła

³⁵⁷ C 39, Paryż 2014, AFIPC, Rzym.

³⁵⁸ C 40, Rzym 2016, AFIPC, Rzym.

jej w 2007 roku organizację XXXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores w Krakowie, a w 2009 roku na stanowisko prezydenta Federacji międzynarodowej wybrano ks. Roberta Tyrałę, dotychczasowego prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores. Trzeba zauważyć przy tym, że na dokonaniach wszystkich zarządów cieniem kładzie się nieumiejętność uregulowania kwestii statutowych.

Kolejny rozdział przedstawi chóry Polskiej Federacji Pueri Cantores.

Rozdział III.

Chóry Federacji Pueri Cantores

Podstawową „tkanką” Polskiej Federacji Pueri Cantores są chóry i tworzący je chórzyci. Losy poszczególnych zespołów są świadectwem wielu zmagañ, mozolnej pracy, poświęcenia, pasji dyrygentów i chórzystów. W muzyczną panoramę chóralistyki polskiej trwale wpisują się swoimi osiągnięciami artystycznymi, wydawnictwami muzycznymi oraz prawykonaniami utworów specjalnie pisanych dla Polskiej Federacji Pueri Cantores. W pierwszych trzech paragrafach zostaną przybliżone sylwetki obecnych członków Polskiej Federacji Pueri Cantores. Ostatni z paragrafów poświęcony będzie dawnym członkom Federacji.

1. CHÓRY CHŁOPIĘCE I CHŁOPIĘCO-MĘSKIE

Do Federacji należy 17 chórów chłopięcych i chłopięco-męskich z Częstochowy, Kalisza, Krakowa, Limanowej, Lublina, Lutomięrska, Łodzi, Olsztyna, Poznania, Rzeszowa, Szczecina, Tarnowa, Warszawy oraz Zabrza.

Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Claromontani” powstał w 2003 roku przy jasnogórskim sanktuarium Matki Bożej. Jego inicjatorem był ówczesny podprzeor paulińskiego klasztoru, o. Nikodem Kilnar. Skład z pierwszego naboru zasili chłopcy pochodzący z założonego przez ks. Lucjana Nowakowskiego i Małgorzatę Nowak Chóru Chłopięcego Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater” w Częstochowie. Dyrygentem 40 chłopców została Mariola Jeziorowska. W 2005 roku zastąpił ją Jarosław Jasiura³⁵⁹.

---

³⁵⁹ Jarosław Jasiura edukację muzyczną rozpoczął w klasie skrzypiec w Państwowej Szkole Muzycznej I st. w Kluczborku. Od 1987 roku uczył się w Państwowej Szkole Muzycznej

Od 2010 roku emisję głosu prowadzi s. Maria Bujalska ze Zgromadzenia Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza. Rok później, także w roli nauczyciela emisji, do zespołu dołączyła Joanna Klajnowska-Pełka. Dziesięć lat chór czekał na ukształtowanie własnej sekcji męskiej. Utworzyli ją wychowankowie po mutacji. W szeregi Polskiej Federacji Pueri Cantores chór został przyjęty w 2004 roku. Uczestniczył w czterech kongresach Federacji polskiej (Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012, Poznań 2015) i w czterech kongresach Federacji międzynarodowej (Rzym 2010/2011, Paryż 2014, Rzym 2015/2016, Rio de Janeiro 2017)³⁶⁰. W znaczącej mierze rytm życia chóru wyznacza porządek nabożeństw i wydarzeń jasnogórskiego sanktuarium. Raz lub dwa razy w miesiącu zespół śpiewa na mszy świętej o godz. 13.00 w bazylice jasnogórskiej, animuje śpiew w dzień Bożego Narodzenia podczas uroczystej sumy o godz. 11.00, w Niedzielę Palmową na mszy o godz. 11.00, w Wielki Czwartek na liturgii Wieczery Pańskiej o godz. 19.00 oraz w dzień Zmartwychwstania Pańskiego na uroczystej sumie o godz. 11.00. Swój czynny udział w tzw. „Pawelkach” chórzyści wienią koncertami

---

II st. im F. Chopina w Opolu. Ukończył ją w 1994 roku w klasie organów mgr Elżbiety Kaszyckiej-Kowalczyk. Jest absolwentem Studium Muzyki Kościelnej w Opolu w klasie organów mgr Lucyny Glezner-Sun (1991). Dalszą edukację kontynuował na Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Dyplom z wyróżnieniem uzyskał na dwóch kierunkach: wychowaniu muzycznym ze specjalizacją chór mistrzowską w klasie ad. Bogusławy Orzechowskiej oraz dyrygenturze symfonicznej w klasie prof. Mieczysława Gawrońskiego. W latach 1991–2006 był wykładowcą Studium Muzyki Kościelnej w Opolu. W 2008 roku ukończył Podyplomowe Studia Chór mistrzowskie w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Brał udział w wielu koncertach w kraju i za granicą. W roku akademickim 1998/99 był stypendystą Ministra Kultury i Sztuki. Do najważniejszych jego osiągnięć dyrygenckich należą: wyróżnienie w konkursie Dyrygentów Chóralnych w Poznaniu w 1998 roku, III nagroda w Międzynarodowym Konkursie Dyrygenckim „W stronę polifonii”, który odbył się we Wrocławiu w 1999 roku oraz nagrody dla wyróżniającego się dyrygenta w Ogólnopolskim Konkursie „Ars Liturgica” w Gnieźnie w 2010 roku i Ogólnopolskim Konkursie Pieśni Pasyjnej w Bydgoszczy w 2011 roku. W roku 1998 zdobył wyróżnienie w konkursie kompozytorskim we Wrocławiu w kategorii „Pieśń chóralna a cappella”. Od lutego 2005 roku jest organistą i chór mistrzem w Narodowym Sanktuarium na Jasnej Górze. W 2012 roku otrzymał tytuł doktora sztuki Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Por. <https://chorchlopiecy.pl/prowadczy-chor/> (22.11.2017).

³⁶⁰ Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC*, Nowy Sącz 2008, s. 19; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, Siedlce 2010, s. 18; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, Częstochowa 2012, s. 21; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, Poznań 2015, b.s.; por. C 36, Rzym 2010–2011, dz. czyt.; por. C 39, Paryż 2014, dz. cyt.; por. C 40, Rzym 2016, dz. cyt.

tem. We wspomnienie św. Cecylii przed cudownym obrazem Matki Bożej nowi chórzycy składają przyrzeczenia i otrzymują strój liturgiczny. Dla pozostałych śpiewaków jest to moment odnowienia swoich wcześniejszych zobowiązań. „Pueri Claromontani” śpiewali m.in. podczas nabożeństwa na Błoniach Jasnogórskich z udziałem papieża Benedykta XVI (26 maja 2006), na mszy świętej w intencji beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II w drugą rocznicę jego odejścia do domu Ojca (1 kwietnia 2007), z chórem „Schola Cantorum Misericordis Christi” z Białej Podlaskiej podczas Eucharystii celebrowanej przez Ojca Świętego Franciszka z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski (28 lipca 2016), na mszy świętej w ramach centralnych obchodów 300-lecia Koronacji Cudownego Obrazu Matki Bożej (26 sierpnia 2017) oraz w Pałacu Prezydenckim z okazji spotkania ekumenicznego prezydenta Andrzeja Dudy z przedstawicielami różnych religii (14.01.2016)³⁶¹. Wśród innych artystycznych aktywności wymienić należy udział w konkursie pieśni pokutnych i pasyjnych w Żorach (2017, wyróżnienie), w cyklu „Jasnogórskich Wieczorów Organowych”, w festiwalu „Gaude Mater”. Zespół dużo koncertuje w kraju i za granicą.

Chór Bazyliki Kaliskiej (wcześniej znany jako Chór Chłopięc-Męski Bazyliki Kaliskiej) to sukcesor i kontynuator zapoczątkowanej w XIX wieku tradycji śpiewaczej bazyliki w Kaliszu. Współczesny kształt zespołu związany jest z Markiem Łakomym³⁶². W 1985 roku poznał on ks. Lucjana Andrzejczaka, nowo mianowanego proboszcza sanktuarium św. Józefa, który zaproponował mu wspólne muzyczne przygotowanie liturgii inaugurującej IV Międzynarodowy Kongres Józefologiczny. Prowadzony dotąd przez Marka Łakomego Kaliski Chór Chłopięc-Męski w 1987 roku zakończył swoją działalność. Dzięki życzliwości ks. Lucjana dyrygent wraz z głosami męskimi pragnącymi kontynuować pracę muzyczną dołączył do chóru męskiego „Echo” działającego przy bazylice. W kontekście obchodów

³⁶¹ Por. <https://chorchlopiecy.pl/o-nas/> (23.11.2017).

³⁶² Marek Łakomy – poznanianin, absolwent tamtejszej Akademii Muzycznej na Wydziale Wychowania Muzycznego w klasie prof. Stanisława Kulczyńskiego oraz na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki w klasie dyrygentury chórmistrzowskiej prof. Stefana Stuligrosza. Ukończył też studia podyplomowe z zakresu menedżera kultury w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Obecnie współpracuje też z instytucjami artystycznymi w Kaliszu (Filharmonia Kaliska, Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego, Centrum Kultury i Sztuki), a także prowadzi działalność edukacyjną. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu Kongresu PPFC*, Rzeszów 2017, s. 26.

100-lecia jubileuszu chóru „Echo”, ks. Andrzejczak zlecił panu Łakomemu utworzenie chóru chłopięcego. Od 1993 roku taki właśnie zespół rozpoczął swoją działalność pod nazwą „Schola Vocalis”. Pierwszy wspólny występ połączonych chórów bazyliki kaliskiej miał miejsce 24 października 1993 roku. Jednak na formalne zawiązanie chóru chłopięco-męskiego trzeba było czekać do 1997 roku, a okazją do tego była trzecia sądowa rejestracja Towarzystwa Śpiewaczego „Echo” w Kaliszu. Chór Chłopięco-Męski Bazyliki w Kaliszu stał się wizytówką Towarzystwa. Gdziekolwiek chór się udawał, czy były to koncerty w Polsce, czy *tournée* zagraniczne, śpiewacy zawsze słyszeli od swojego opiekuna, ks. Lucjana Andrzejczaka, że mają śpiewać ze świadomością, jakby robili to dla samego św. Józefa. Ks. Lucjan bardzo pragnął, aby chłopcy możliwie pełnie i aktywnie włączali się w sprawowanie liturgii. Tak więc kształcenie w chórze, prócz zajęć wspólnych, sekcyjnych i emisyjnych, było ukierunkowane także na przygotowanie do pełnienia posługi psalterzysty i kantora. W swojej bogatej historii chór może poszczycić się trzema spotkaniami z Ojcem Świętym, w tym jedną, prywatną audiencją na Watykanie w 1996 roku. Nagranie pierwszej płyty CD zbiegło się ze śmiercią ks. Lucjana w 2001 roku. Od tego czasu duchowym wsparciem chór otacza ks. Jacet Plota, nowy kustosz sanktuarium św. Józefa. W swoim artystycznym dorobku chór ma nagrania dla Polskiego Radia (1992, 1996), dla Radia Watykańskiego (1992), dla niemieckiego Radia WDR (2004) oraz audycje telewizyjne (1994, 1995/1996). Współpracuje z Filharmonią Kaliską, miał także artystyczne epizody w kaliskim Państwowym Teatrze (1994, 2005). Jest zdobywcą I miejsca w IV Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów Kościelnych Pieśni Pokutnej i Pasyjnej Metropolii Górnośląskiej (Żory, 2007) i Brązowego Dyplomu w IV Ogólnopolskim Konkursie „Ars Liturgica” w Gnieźnie (2010)³⁶³. Do Polskiej Federacji Pueri Cantores przystąpił w 2000 roku. Chór z Kalisza brał udział w V, VI, VII i IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores (Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012, Rzeszów 2017) oraz w XXXII, XXXIV i XXXV Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores (Kolonja 2004, Kraków 2007, Sztokholm 2009)³⁶⁴.

³⁶³ Zob. B. Celer, *Z dziejów chóralistyki kaliskiej. 150 lat chóralnego śpiewu w Bazylice Kaliskiej*, Kalisz 2012; por. <http://www.chor.ha.pl/new/index.php?id=16> (18.10.2017); por. <http://www.chor.ha.pl/new/index.php?id=2> (18.10.2017).

³⁶⁴ Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 23; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 16; por. *Biuletyn*

Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Sancti Joseph” zainaugurował swoją działalność mszą świętą sprawowaną 15 listopada 2014 roku w kościele św. Józefa Oblubieńca NMP w Krakowie-Nowej Hucie. Uroczystość była wpisana w X Dni Muzyki Kościelnej Archidiecezji Krakowskiej i miała wyjątkową oprawę. Celebryze przewodniczył ks. Adam Podbiera, proboszcz parafii, homilię wygłosił ks. Andrzej Zając, założyciel Polskiej Federacji Pueri Cantores, obecni byli także ks. Stanisław Mieszczak, asystent kościelny Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, Mateusz Prendota, prezydent Polskiej Federacji Pueri Cantores, oraz ks. Stanisław Adamczyk, który wraz z chórem chłopięcym z Bochni animował śpiewy liturgiczne i na koniec dał koncert. O swojej łączności z uczestnikami wydarzenia oraz o modlitewnym wsparciu listownie zapewnili zebranych ks. Robert Tyrała, prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, oraz ks. kard. Stanisław Dziwisz. Metropolita krakowski pisał tak:

Drodzy chłopcy, świat potrzebuje subtelnej piękna, które będzie czyniło go lepszym i bardziej wartościowym, świat spragniony jest piękna i entuzjazmu waszych młodych serc, by odkrywać Boga, nawracać się w miłości do Niego i siebie nawzajem. Rozpoczynacie dziś wielką przygodę i choć to dopiero początek bardzo długiej drogi, to usilnie proszę, abyście dzielnie na niej trwali, będąc nadzieją Kościoła i naszego miasta na piękniejsze jutro³⁶⁵.

Obok edukacji muzycznej, nad którą czuwają krakowscy muzycy, dzięki zaprzyjaźnionym nauczycielom prowadzona jest także nieodpłatna edukacja językowa, matematyczna i sportowa. Wszystkie zajęcia są sposobem kształtowania chrześcijańskiego stylu życia chłopców. Taki kształt nadał chórowi jego założyciel, ks. Piotr Radzikowski³⁶⁶. Do września 2017 roku

---

IX Krajowego Kongresu..., dz. cyt., s. 26; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

³⁶⁵ *List kard. S. Dziwisza*, Archiwum Parafii św. Józefa Oblubieńca NMP w Krakowie-Nowej Hucie/b.n.

³⁶⁶ Ks. Piotr Radzikowski edukację muzyczną rozpoczął od nauki gry na fortepianie w Państwowej Szkole Muzycznej im. Karola Lipińskiego w Radzynie Podlaskim. Następnie ukończył Ogólnokształcącą Szkołę Muzyczną w Lublinie w klasie fortepianu Zofii Toricelli-Mazurek. W czasie studiów teologicznych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Siedleckiej pełnił funkcję seminaryjnego i niekiedy także katedralnego organisty oraz kantora i dyrygenta scholi gregoriańskiej oraz seminaryjnego chóru. Dodatkowo

opiekował się i dyrygował zespołem, od października pracę z chłopcami rozpoczęła Agata Nawrot³⁶⁷, zaś pieczę duszpasterską otoczył chłopców ks. Grzegorz Lenart, student Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej w Krakowie. W swojej krótkiej historii zespół ma kilka znaczących wydarzeń: dwukrotnie wziął udział w koncertach poświęconych pamięci żołnierzy wyklętych (Auditorium Maximum UJ w Krakowie – 28 lutego 2015, 28 lutego 2016), 2 listopada 2015 roku razem z Chórem Uniwersytetu Jagiellońskiego „Jagiellonica” wykonał *Requiem* Gabriela Faurégo w Parafii św. Józefa na os. Kalinowym w Krakowie, 10 listopada 2015 roku, w przeddzień Narodowego Święta Niepodległości, wystąpił w krakowskim Urzędzie Miasta z cyklem pieśni patriotycznych, 9 stycznia 2016 roku w kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Krakowie wraz z krakowskim artystami wziął udział w koncercie kolęd Andrzeja Zaryckiego, 12 czerwca 2016 roku, na zakończenie drugiego roku pracy, wystąpił z chórem „Psalmodia” we wspólnym koncercie, 24 lipca 2016 roku także z „Psalmodią” zainaugurował w katedrze wawelskiej festiwal „Cracovia Sacra – Cracovia Alter Roma”. Podczas IV Festiwalu Pieśni Religijnej „Salve Caecilia” chór zdobył I miejsce. Chłopcy dwukrotnie wyjeżdżali na letnie warsztaty muzyczne. W lipcu 2015 roku udali się do Poronina, rok później pracowali i odpoczywali w Zakrzowie. „Pueri Cantores Sancti Joseph” uczestniczyli w VIII Kongresie

---

był akompaniatorem Chóru Chłopięcego „Pueri Cantores Podlachienses” z Siedlec. Brał udział w krajowych i międzynarodowych kongresach Federacji Pueri Cantores. Po studiach teologicznych pracował w parafii bł. Honorata Koźmińskiego w Białej Podlaskiej, gdzie założył Chór Dziecięco-Młodzieżowy „Cantores Honorati”. Po trzyletniej pracy w Białej Podlaskiej, decyzją ks. bp. Zbigniewa Kiernikowskiego, biskupa siedleckiego, został skierowany na studia muzyczne w Międzyuczelnianym Instytucie Muzyki Kościelnej w Krakowie. Od 2013 roku pełni funkcję wiceprezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores. W 2014 roku zakończył z wyróżnieniem studia w Międzyuczelnianym Instytucie i założył Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Sancti Joseph” przy parafii św. Józefa w Krakowie-Nowej Hucie. Od roku akademickiego 2017/2018 wykłada muzykę kościelną w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Siedleckiej, w Diecezjalnej Szkole Muzyki Kościelnej w Siedlcach oraz w Instytucie Teologicznym w Siedlcach.

³⁶⁷ Agata Nawrot urodziła się w Tomaszowie Lubelskim. Ukończyła Państwową Szkołę Muzyczną II st. im. Władysława Żeleńskiego w Krakowie w klasie skrzypiec Edyty Krakowskiej. W 2015 roku ukończyła studia magisterskie z zarządzania kulturą na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w 2017 roku studia magisterskie w Akademii Muzycznej w Krakowie na kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej na specjalności nauczanie przedmiotów teoretyczno-muzycznych oraz dyrygenturze chóralnej w klasie dr. hab. Włodzimierza Siedlika. Por. <http://puericantores.eu/agata-nawrot/> (17.12.2017).

Polskiej Federacji Pueri Cantores w Poznaniu (2015), gdzie oficjalnie zostali przyjęci do Federacji, oraz w IX Kongresie w Rzeszowie (2017). Raz w miesiącu chór uczestniczy w parafialnej mszy – przygotowuje śpiewy, czytania, modlitwę wiernych. Czynn timer włącza się również w parafialne nabożeństwa, uroczystości, również te o charakterze patriotyczno-historycznym³⁶⁸.

Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej w Limanowej liczy sobie 26 lat. Swoją działalność rozpoczął w uroczystość Objawienia Pańskiego roku 1991 pod kierownictwem Haliny Dyczek³⁶⁹. Tworzą go uczniowie lokalnych szkół. Podstawowym zadaniem zespołu jest muzyczna troska o liturgię i nabożeństwa sprawowane w limanowskiej bazylice. Nie wyczerpuje to jednak całej jego aktywności. Na zaproszenie różnych środowisk chłopcy śpiewają na uroczystościach lokalnych, religijnych, państwowych i patriotycznych. Zespół jest bardzo aktywnym członkiem Polskiej Federacji Pueri Cantores. Wziął udział w krajowych kongresach Federacji w Krakowie (2000), Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), Białej Podlaskiej–Siedlcach (2010), na Jasnej Górze (2012), w Rzeszowie (2017) oraz w regionalnym kongresie w Szalowej (2014). Chętnie współpracował z Chórem Chłopięcym Męskim Bazyliki Kaliskiej, Jasnogórskim Chórem Dziewczęcym „Filiae Mariae”, Chórem „Scherzo” z Nowego Sącza, „Pueri Cantores Cracovienses” oraz „Pueri Cantores Sancti Joseph”. Jest także aktywnym członkiem społeczności międzynarodowej Pueri Cantores. Był obecny na kongresach w Kolonii (2004), Krakowie (2007) i Rzymie 2015/2016³⁷⁰. Koncertowymi

³⁶⁸ Własne zapiski autora; zob. M. Łącka, *Tajemnicze głosy anielskie*, „Gość Krakowski/Gość Niedzielny” 2017 nr 49/1238, s. VI; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 26.

³⁶⁹ Halina Dyczek ukończyła Akademię Muzyczną w Krakowie, jest absolwentem Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego w bydgoskiej Akademii Muzycznej oraz uczestnikiem Kursów Dyrygenckich organizowanych przez CAK w Warszawie. W latach 2009–2013 pracowała w zarządzie Polskiej Federacji Pueri Cantores. Zdobyła tytuł nauczyciela dyplomowanego i pracuje w PSM I st. w Limanowej, a od 1996 do 2002 była jej dyrektorem. Została odznaczona licznymi godnościami: „Zasłużony dla Miasta Limanowej”, „Przyjaciel Limanowej”, statuetką „Złote Skrzydła”, Nagrodą Indywidualną I st. Dyrektora Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie, Odznaką Honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej” i Odznaką Honorową „Zasłużony dla Sądeckiego Towarzystwa Muzycznego”. W roku 2016 Prezydent RP przyznał jej Złoty Krzyż Zasługi. Por. Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

³⁷⁰ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 54–55; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu PFPC*, Toruń 2006, s. 40–42; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 26–27; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 17; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.,

trasami nazaczył mapę Polski i Europy, goszcząc na Słowacji, w Czechach, we Francji, we Włoszech, w Niemczech, na Węgrzech, na Litwie, na Ukrainie, na Białorusi, w Rosji i w Austrii. Dwukrotnie spotkał się z Janem Pawłem II podczas audiencji prywatnych w Watykanie (1998, 2003). Dla Ojca Świętego śpiewał podczas jego wizyty apostolskiej w Ludźmierzu (1997) i w Nowym Sączu (1999). Jest laureatem konkursów chóralnych w Bydgoszczy (1994), Chełmie (1998), Szczawie (2003), Nagykallo na Węgrzech (2004), Krakowie – „Konkurs Pieśni Patriotycznych” (2004, 2009)³⁷¹.

W wigilię uroczystości Zesłania Ducha Świętego roku 2015 abp. Stanisław Budzik, metropolita lubelski wydał dekret, mocą którego powołał do istnienia Archidiecezjalny Chór Chłopięc-Męski „Pueri Cantores Lublinenses”. Jego dyrygentem ustanowił ks. Attilę Hontiego³⁷². Podczas VIII Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores w Poznaniu zespół został przyjęty do Federacji. Już jako jej członek uczestniczył w IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Rzeszowie (2017). Najważniejszym zadaniem, jakie postawił przed sobą zespół, jest wykonywanie śpiewów podczas liturgii w Archidiecezji lubelskiej³⁷³.

„Słowiki Lubelskie” (dawniej Lubelski Chór Chłopięcy Wojewódzkiego Domu Kultury w Lublinie) pracują od 1986 roku. Pierwszym dyrygentem i założycielem zespołu był Bronisław Leszek Mikita. Od samego początku do „Słowików” należą uczniowie lubelskich szkół. Pieczę nad chórem objął Urząd Marszałkowski w Lublinie oraz Wojewódzki Dom Kultury w Lublinie. W roku 2009 do zespołu w charakterze korepetytorki dołączyła Irena Sołtan³⁷⁴. We wrześniu 2011 roku została dyrygentem chóru. Od początków

---

s. 30; por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt., C 34 Kraków 2007, dz. cyt.

³⁷¹ Zob. H. Dyczek (red.), *Śpiewajmy razem*, Limanowa 2016.

³⁷² Ks. Attila Ádám Honti pochodzi z Debreczyna na Węgrzech, jest kapłanem archidiecezji lubelskiej. W 2013 roku nagrał płytę CD z muzyką organową. Absolwent Instytutu Muzykologii KUL. Odbył studia podyplomowe z zakresu retoryki funkcyjnej, emisji i rehabilitacji głosu w Opolu oraz podyplomowe studia z chórmistrzostwa i emisji głosu w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 31.

³⁷³ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 31; wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

³⁷⁴ Irena Sołtan urodziła się w polskiej rodzinie w Grodnie na Białorusi. W 2004 roku ukończyła *college* muzyczno-pedagogiczny w Grodnie, ze specjalnością fortepian. W latach 2004–2009 odbyła studia magisterskie w Instytucie Muzykologii KUL ze specjalizacją dyrygentura chóralna. W roku 2009 roku rozpoczęła studia doktoranckie w Katedrze

swojej działalności chór zdobywał nagrody i wyróżnienia: Złoty Medal na Ogólnopolskim Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej w Katowicach (1998), Srebrny Kamerton (1990) i Złoty Kamerton (1991, 2013) na Ogólnopolskich Konkursach Chórów Szkolnych a Cappella w Bydgoszczy, I miejsce na Konkursie Pieśni Religijnej w Zamościu (1992), II miejsce na Międzynarodowym Festiwalu Chórów w Lecco we Włoszech (1997). Z powodzeniem pasmo sukcesów kontynuuje obecna dyrygentka: Srebrny Dyplom na II i III Festiwalu Pieśni Adwentowych i Bożonarodzeniowych w Krakowie (2011, 2012), I miejsce na XVIII Festiwalu Kolęd w Puławach (2013), srebro na I Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Chóralnej „Cantantes Lublinensis” (2016), złoto na II Międzynarodowym Festiwalu Muzyki im. prof. Józefa Świdra w Cieszynie oraz nagroda specjalna za najlepsze wykonanie utworu współczesnego kompozytora, a także nagroda specjalna za dbałość o kulturę śpiewu i wyróżniającą pracę nad emisją młodych (2016). Od 1996 roku „Słowiki Lubelskie” są członkiem Polskiej Federacji Pueri Cantores³⁷⁵. Uczestniczyli w czterech kongresach krajowych i międzynarodowych Pueri Cantores (Kraków 2000, Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012, Lyon 2002, Kolonia 2004, Sztokholm 2009, Rzym 2010/2011)³⁷⁶.

„Chór Salezjańskiej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej” powstał w 1998 roku, w dwa lata po utworzeniu Salezjańskiej Szkoły Muzycznej II st. w Lutomierniku. Szkoła w Lutomierniku jest spadkobiercą tradycji Salezjańskiej Szkoły Organistowskiej założonej w Przemyśle przez ks. Antoniego Chlondowskiego, a zlikwidowanej decyzją komunistycznych władz. Twórcą, dyrygentem, korepetytorem emisji i asystentem kościelnym jest ks. Kazimierz Dąbrowski³⁷⁷. Trzon zespołu stanowi 40 śpiewaków, uczniów

---

Etnomuzykologii i Hymnologii Instytutu Muzykologii KUL. Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 26.

³⁷⁵ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Tarnowie*, 21.09.1996, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

³⁷⁶ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 39; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 26; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 28–29; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 26; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

³⁷⁷ Ks. Kazimierz Dąbrowski jest salezjaninem. W 1996 roku ukończył Akademię Muzyczną w Łodzi oraz Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie i Podyplomowe Studium Emisji Głosu w bydgoskiej Akademii Muzycznej. Od 1996 roku jest wicedyrektorem i nauczycielem dyplomowanym Salezjańskich Szkół Muzycznych im. ks. Antoniego Chlondowskiego w Lutomierniku. Jest także ekspertem Ministerstwa Edukacji Narodowej

szkoły. Na przestrzeni lat chór był wierny tradycji gregoriańskiej, wykonując podstawowy repertuar chorałowy. Dobrze czuje się też w utworach wielogłosowych *a cappella*. Może poszczycić się również wykonaniem wielkich dzieł chóralno-orkiestrowych. Chór dał ok. 400 koncertów w kraju i za granicą, odbył czterokrotne *tournée* po Niemczech: 1999, 2000, 2001, 2009 i dwukrotne po Włoszech: 2007, 2009. Wśród wyróżnień i zdobytych przez chór nagród są następujące: II miejsce w kategorii chórów jednorodnych na XIX Ogólnopolskim Festiwalu „Pieśni o morzu” oraz nagroda specjalna za najlepsze wykonanie pieśni kaszubskiej Jana Trepczyka (Wejherów 2006), II miejsce w kategorii chórów szkół muzycznych II st. na IX Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (Łódź 2006), I miejsce w kategorii chórów jednorodnych na XXI Ogólnopolskim Festiwalu „Pieśni o morzu” (Wejherów 2008), I miejsce w kategorii chórów szkół muzycznych II st. na XI Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (Łódź 2008), Grand Prix X Międzynarodowych Spotkań Chóralnych w Pińczowie i nagroda specjalna za najlepiej wykonany utwór polskiego kompozytora (Pińczów 2009), II miejsce w kategorii „A” Konkursu Zespołów Chóralnych na XXI Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Religijnej im. ks. S. Ormińskiego (Rumia 2009), II miejsce w kategorii chórów szkół muzycznych II st. na XIII Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (Łódź 2010), II miejsce w kategorii chórów jednorodnych na VI Festiwalu Chóralnym „Cantate Domino” (Kraków 2011), II miejsce w kategorii chórów szkół muzycznych II st. na XV Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (Łódź 2012), II miejsce w kategorii chórów szkół muzycznych II st. na XVII Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (Łódź 2014). Obok osiągnięć *stricte* muzycznych chór z Lutomierska wielokrotnie śpiewał podczas mszy pontyfikalnych, m.in. w katedrze wawelskiej, gnieźnieńskiej, łódzkiej, bydgoskiej oraz w nabożeństwach transmitowanych przez Polskie Radio, Telewizję Polską, Radio Maryja, Telewizję Trwam. Zespół regularnie bierze udział w uroczystościach Bożego Ciała w Warszawie, liturgiach święceń kapłańskich i inauguracyjnych rok akademicki Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania w Łodzi, Wyższej Szkole Zarządzania

---

ds. awansu zawodowego nauczycieli szkolnictwa artystycznego. W Akademii Muzycznej w Gdańsku uzyskał stopień doktora (2006) oraz habilitację (2013) sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej dyrygentura. Jest wykładowcą i profesorem nadzwyczajnym Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 32.

i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Warszawie, Wyższej Szkole Menedżerskiej oraz Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi. W roku 2011 zespół przystąpił do Polskiej Federacji Pueri Cantores. Uczestniczył po raz pierwszy w IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Rzeszowie (2017). Nigdy nie brał udziału w kongresach międzynarodowych³⁷⁸.

Z woli abp. Marka Jędraszewskiego, metropolity łódzkiego w 2015 roku powstał Chór Chłopięcy Archikatedry Łódzkiej „Pueri Cantores Sancti Stanislai”. We wrześniu 2016 roku zaśpiewał pierwszy raz podczas święta patronalnego archikatedry, we wspomnienie św. Stanisława Kostki. Od 2017 roku zespół jest członkiem Polskiej Federacji Pueri Cantores i po raz pierwszy w krajowym kongresie Federacji uczestniczył w Rzeszowie (2017). Chłopcy przygotowują przynajmniej raz w miesiącu śpiew na liturgię sprawowaną w archikatedrze. Chętnie biorą też udział w koncertach okolicznościowych. Prowadzącym chór jest ks. Piotr Przybysz³⁷⁹.

W 2000 roku przy Pałacu Młodzieży im. Orłąt Lwowskich powstał Chór Chłopięcy Miasta Olsztyn. W 2006 roku jego skład poszerzyły głosy męskie, co pociągnęło za sobą potrzebę uzupełnienia nazwy: Chór Chłopięco-Męski Miasta Olsztyn. Organizatorem zespołu i kierownikiem artystycznym od samego początku jest Józef Wojtkowiak³⁸⁰. Niespełna dwudziestoletnią historię zespołu tworzy pasmo koncertów lokalnych, krajowych i zagranicznych. Wśród artystycznych osiągnięć warto wspomnieć o obecności chłopców na Przeglądzie Chórów Dzieci-

³⁷⁸ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 32; wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; zob. <http://lutomiersk.salezjanie.pl/pl> (25.10.2016).

³⁷⁹ Ks. Piotr Przybysz – kapłan archidiecezji łódzkiej, absolwent Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej w Krakowie (2015). Obecnie jest doktorantem w Instytucie Liturgicznym UPJP2 w Krakowie, członkiem Komisji Muzyki Kościelnej Archidiecezji Łódzkiej. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 33.

³⁸⁰ Józef Wojtkowiak kolejne stopnie artystycznej kariery osiągał w Akademii Muzycznej w Poznaniu: magisterium (1979), doktorat (1990), habilitacja (1997), profesura (2007). W latach 1979–1983 był perkusistą orkiestry Filharmonii Olsztyńskiej im. Feliksa Nowowiejskiego. W 1979 roku założył chór żeński „Villanella” Wydziału Pedagogicznego WSP w Olsztynie, którym kierował do 1993 roku. W latach 1981–1987 był dyrygentem chóru katedry św. Jakuba w Olsztynie, a od 1991 do 2005 roku prowadził chór mieszany „Optima Fide” Katedry Muzyki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Odznaczony m.in. Nagrodą Ministra Edukacji Narodowej (2008) oraz Złotym Medalem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za długoletnią służbę. Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

cych w Kaliningradzie (2002), na V Międzynarodowym Festiwalu Chórów Dziecięcych i Młodzieżowych w Wilnie (2003), na V Przeglądzie Pieśni Chóralnej w Lubawie (2003), na Przeglądzie Chórów Szkolnych w Olsztynie (Puchar Prezydenta Miasta Olsztyn i Nagroda za debiut, 2004), na XXIX Ogólnopolskim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy (Srebrny Kamerton, 2004), na XI Wielkopolskich Spotkaniach Chóralnych „Carmen Sacrum” w Kaliszu, na VII Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis” (II miejsce, Nagroda Kuratora Oświaty, 2004), na III Festiwalu Chórów i Orkiestr „O Warmio moja miła” (Olsztyn 2007). Przynależąc do Pueri Cantores od 2004 roku, chłopcy z Olsztyna uczestniczyli w kongresach w Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), Białej Podlaskiej–Siedlcach (2010), Częstochowie (2012) i Poznaniu (2015)³⁸¹.

Z historią Poznańskiego Chóru Katedralnego nierozzerwalnie związane są losy ks. Józefa Surzyńskiego, ks. Wacława Gieburowskiego i ks. Zdzisława Bernata. Od 1991 roku muzyczne dziedzictwo zespołu rozwija ks. Szymon Daszkiewicz. Chór stałą troską otacza liturgie sprawowane w kościele katedralnym. Jest zespołem, który równie dobrze czuje się na krajowych, jak i zagranicznych scenach koncertowych. Pod kierunkiem ks. Daszkiewicza Poznański Chór Katedralny odbył kilkanaście *tournée*, goszcząc m.in. w Anglii, Austrii, Belgii, Danii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Niemczech, Szkocji, Szwajcarii, we Włoszech i na Ukrainie. Uczestniczył w Międzynarodowych Festiwalach Chórów Chłopięcych w Poznaniu, Częstochowie, Nantes, Amiens i Rzymie. Ma w swoim dorobku światowe premiery następujących kompozycji: Charlesa W. Heimermana *Mass of the Angels* i Glorii Bruni *Requiem a Roma*. Współpracował z orkiestrami symfonicznymi z Opolą, Hamburga i Haarlem³⁸². W 2001 roku Federacja Chórów Unii Europejskiej, uznając wszechstronność Poznańskiego Chóru Katedralnego i jego zdolność do umiejętnego i harmonijnego łączenia tradycji ze współczesnością, przyznała zespołowi zaszczytny tytuł „Chóru Historycznego” oraz tytuł „Chóru Unii Europejskiej”³⁸³. Poznański Chór Katedralny jest członkiem założycielem Polskiej Federacji Pueri Cantores. Przez wszystkie lata był i jest bardzo aktywny w łonie Federacji. Na bardzo

³⁸¹ Por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 43–45; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 28; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 30–31; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 18.

³⁸² Por. http://www.chorkatedralny.pl/materials/pliki/historia_pchk.pdf (13.05.2017).

³⁸³ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 37.

wysokim poziomie zorganizował III i VIII Krajowy Kongres Pueri Cantores w swoim rodzinnym mieście (2003, 2015), był także uczestnikiem krajowych kongresów Federacji w Krakowie (2000), Nowym Sączu (2008) i Rzeszowie (2017). Reprezentował polską Federację na kongresach międzynarodowych w Rzymie (1993/1994), w Granadzie (2012), Paryżu (2014), Rio de Janeiro (2017)³⁸⁴.

Chór Chłopięcy i Męski Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki” wywodzi się z tradycji chóralnej katedry poznańskiej. Po aresztowaniu przez hitlerowców ks. Wacława Gieburowskiego, dyrygenta chóru katedralnego, nad zespołem zaciążyło widmo upadku. Pragnących śpiewać dalej 16 chłopców i 8 mężczyzn zebrał uczeń Gieburowskiego, Stefan Stuligrosz. Podjął się kontynuacji pracy w okresie okupacyjnym. Próby odbywały się w ukryciu, a miejscem występów był kościół na Łazarzu. Po wojnie uzupełniono liczbę śpiewaków do 87, a przez wzgląd na zniszczoną katedrę siedzibą zespołu stał się kościół Wszystkich Świętych na Grobli³⁸⁵. W maju 1950 roku chór wziął udział w Festiwalu Muzyki Polskiej w Warszawie. Występ zapewnił zespołowi nie tylko II nagrodę, ale także stałą, ministerialną subwencję oraz mecenat Filharmonii w Poznaniu³⁸⁶. Pozwoliło to chórowi, który dotąd znany był jako Chór Chłopięco-Męski im. ks. W. Gieburowskiego, kontynuować działalność bez narażania jego członków na represje ze strony władz PRL, wymierzone w kościelne organizacje i stowarzyszenia³⁸⁷. Od momentu wejścia do Filharmonii w Poznaniu chór rozwinął skrzydła artystycznej działalności, stając się piewą kultury polskiej w kraju i za granicą. Marka zespołu oraz charyzmatyczna postać dyrygenta sprawiały, że nie brakowało chłopców chętnych śpiewać w zespole. Wybierano nielicznych, którzy obok wyróżniających się zdolności muzycznych umieli wykazać się inteligencją, kulturą i nie bali się ciężkiej

³⁸⁴ Część bogatej historii zespołu oraz sylwetka dyrygenta, ks. Szymona Daszkiewicza, zostały szerzej przedstawiona w II rozdziale. Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 59–61; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, s. 39–41; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 30; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 37; por. C 26, Rzym 1993–1994, dz. cyt.; por. C 37, Granada 2012, dz. cyt.; C 39, Paryż 2014, dz. cyt.; C 40, Rzym 2016.

³⁸⁵ Por. N. Karaśkiewicz, *Chór chłopięcy i męski Państwowej Filharmonii w Poznaniu*, Kraków 1963, s. 10.

³⁸⁶ Por. W. Kot, *Pasje życia. Ze Stefanem Stuligroszem rozmawia Wiesław Kot*, Poznań 2000, s. 164.

³⁸⁷ Por. <http://niedziela.pl/artukul/63583/nd/Jubileusz-prof-Stefana-Stuligrosza> (16.12.2017).

pracy³⁸⁸. Należy dodać, że prof. Stuligrosz, będąc osobą głęboko wierzącą, przekazywał swoim podopiecznym nie tylko tajniki sztuki dźwięków, ale także wartości chrześcijańskie. Przez swą wieloletnią pracę stał się nieocenionym wychowawcą rzeszy młodych ludzi, symbolem godzenia muzycznego piękna ze sztuką pięknego życia. Prof. Stefan Stuligrosz zmarł w 2012 roku. Pozostawił po sobie zespół znany z wartościowych kreacji muzycznych, chętnie słuchany w Europie i na innych kontynentach. Fenomen zespołu przywodził na myśl inne znakomite zespoły chłopięce, m.in. Chór Chłopięcy Kaplicy Sykstyńskiej czy szczególnie bliski członkom Federacji Pueri Cantores chór *Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois*³⁸⁹. *Opus vitae* prof. Stuligrosza, zgodnie z jego wolą, od 2012 roku kontynuuje Maciej Wieloch³⁹⁰. „Poznańskie Słowiki” do Polskiej Federacji Pueri Cantores wstąpiły w 2002 roku. Gościły na kongresie w Poznaniu w 2003 roku i w Kolonii w 2004 roku. Po tych wydarzeniach aktywność chóru prof. Stuligrosza w Federacji ustała³⁹¹.

Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses” został założony w 1985 roku przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Rzeszowie przez Urszulę Jeczeń-Biskupską. Po roku zespół znalazł nową siedzibę w sanktuarium Matki Bożej Rzeszowskiej, w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, gdzie posługę duszpasterską pełnili ojcowie bernardyni. Opiekę duchową nad młodym zespołem roztoczył o. Metody Czesław Kornacki. W 1993 roku chór przeniósł się do katedry rzeszowskiej pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Tak Rzeszowski Chór Chłopięco-Męski stał się Katedralnym Chórem Chłopięco-Męskim „Pueri Cantores Resovienses”. Duszpastersko śpiewakami opiekuje się ks. Krzysztof

³⁸⁸ Por. N. Karaśkiewicz, *Chór chłopięcy i męski...*, dz. cyt., s. 30.

³⁸⁹ Por. N. Karaśkiewicz, *Chór chłopięcy i męski...*, dz. cyt., s. 7.

³⁹⁰ Maciej Wieloch w 1965 roku został sopranistą w „Poznańskich Słowikach”, z czasem także solistą zespołu. W 1979 roku na prośbę prof. Stuligrosza został jego asystentem i II dyrygentem. Jest absolwentem Akademii Muzycznej w Poznaniu (w 1980 roku otrzymał dyplom z wyróżnieniem ze śpiewu solowego, w 1983 dyplom z wyróżnieniem z dyrygentury symfonicznej). W latach 1984–1996 pracował w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu. W roku 1995 został dyrygentem Opery Poznańskiej. Od 2012 roku dyrygent i szef artystyczny „Poznańskich Słowików”. Por. http://www.slowiki.poznan.pl/www/kim_jestesmy.php (04.05.2017).

³⁹¹ Podobnie jak w przypadku Poznańskiego Chóru Katedralnego część historii „Poznańskich Słowików” znajduje się w rozdziale II pracy. Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 52–54; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

Gołąbek, powołany przez ks. bp. Jana Wątrobę w 2017 roku na stanowisko proboszcza katedry. Z chórem związany jest też ks. Lucjan Dyka, obecny prezes Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych, który na prośbę swojego ordynariusza przyjął funkcję asystenta kościelnego Katolickiego Towarzystwa Śpiewaczego Chóru Chłopięco-Męskiego, powołanego w 1989 roku dla wspierania działalności zespołu³⁹². Po 25 latach pracy w chórze nastąpiła zmiana na stanowisku dyrygenta. Urszulę Jeczeń-Biskupską zastąpił Marcin Florczak³⁹³. Przez 32 lata działalności chór swoją pracę w dużej mierze orientował na posługę liturgiczną. Od lat zespół utrzymuje wysoki poziom artystyczny. Koncertował i koncertuje na wielu scenach, współpracuje z instytucjami kultury, samorządowymi i oświatowymi. Za trudną do policzenia liczbą koncertów kryje się praca wielu ludzi, życzliwie wspierających zespół. Chłopcy zdobyli ponad 20 nagród krajowych i zagranicznych festiwali chóranych. Obecnemu dyrygentowi zawdzięczają wyróżnienie na Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Adwentowych i Bożonarodzeniowych w Krakowie (2010), Brązowy Dyplom na XIII Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Chóralnej im. Feliksa Nowowiejskiego w Barczewie (2014), Srebrny Dyplom na III Rzeszowskim Festiwalu Kolęd i Pastorałek (2016), I miejsce na Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Religijnej „Cantate Deo” w Rzeszowie (2016)³⁹⁴. Zespół brał udział we mszy świętej celebrowanej 2 czerwca 1991 roku przez Jana Pawła II na rzeszowskich błoniach i spotkał się z papieżem w jego letniej rezydencji w Castel Gandolfo w 1998 roku. W 1997 roku wspólnie z „Poznańskimi Słowikami” zaprezentował repertuar kolędowy. Trzykrotnie występował na festiwalu w Łąncucie, włączając się w wykonanie *Carmina Burana* Carla Orffa (1995, 2005) i *III Symfonii d-moll* Gustava

³⁹² Por. S. Żyracki, M. Florczak (red.), *Jubileusz 30-lecia Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego „Pueri Cantores Resovienses”*, Rzeszów 2015, s. 4–6.

³⁹³ Marcin Florczak urodził się w Lubaczowie 31 sierpnia 1986 roku. Po ukończeniu klasy skrzypiec Państwowej Szkoły Muzycznej I st. w rodzinnej miejscowości podjął studia na Wydziale Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jako absolwent kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej dokształcał się w bydgoskiej Akademii Muzycznej, na Podyplomowych Studiach Chórmistrzowskich. Pracuje jako instruktor muzyczny w Rzeszowskim Domu Kultury „Biała” oraz jako nauczyciel muzyki i zajęć artystycznych w Zespole Szkół w Bratkowicach. Por. M. Polakowska, *Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna we Wrocławiu – Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Wrocław 2016, s. 47–49.

³⁹⁴ Por. S. Żyracki, M. Florczak (red.), *Jubileusz...*, dz. cyt., s. 9; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 38.

Mahlera (2007). W 2010 roku na koniec artystycznego sezonu w Filharmonii Podkarpackiej zaśpiewał *Glorię* Antonia Vivaldiego. W 2013 i 2014 roku włączył się w obchody ku czci żołnierzy wyklętych w Filharmonii³⁹⁵. „Pueri Cantores Resovienses” to chór założycielski Polskiej Federacji Pueri Cantores. Uczestniczył w kongresach Federacji w Krakowie (2000), Poznaniu (2003, 2015), Nowym Sączu (2008), w Rzeszowie (organizator, 2017), w kongresie regionalnym w Szalowej (2014) oraz w kongresie w Lyonie (2002)³⁹⁶.

Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki” powstał z inicjatywy Mariana Foksa, Aleksandra Mlecza i Jana Szyrockiego. Ten ostatni dyrygował zespołem przez pierwsze 14 lat. W tym czasie położono nacisk na wypracowanie procesu szkolenia młodych śpiewaków. Potwierdzeniem stosowanych metod był fakt, że zespół w krótkim czasie uzyskał międzynarodowy poziom i stał się kulturalną wizytówką miasta. W latach 1974–1993 zespołem kierowała Elżbieta Berczyńska-Kus. Jej chór zawdzięcza dalsze budowanie marki zespołu, tak na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. W 1992 roku prowadzenie „Słowików” przejęła Bożena Derwich. Zmiana dyrygenta nie spowolniła tempa pracy zespołu. Jeszcze tego samego roku chór wyjechał na Filipiny, gdzie wystąpił podczas I Światowego Festiwalu Chórów Dziecięcych w Manili. Poziom zespołu potwierdzany był czołowymi nagrodami na konkursach chóralnych w kraju (Kalisz 1993) i za granicą (Hiszpania 1993, Południowa Afryka 1995, Hiszpania 1996, Izrael 1996, USA 1997, Włochy 2009) oraz gromkimi owacjami publiczności podczas licznych podróży koncertowych. Od 2011 roku dyrygentem szczecińskich „Słowików” jest Grzegorz Handke³⁹⁷, jeden z pierwszych chórzystów Jana

³⁹⁵ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 6–7.

³⁹⁶ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 64–65; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 63–64; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 31; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 38; por. A. Zajęc, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.

³⁹⁷ Grzegorz Handke – absolwent Akademii Muzycznej im. Jana Ignacego Paderewskiego w Poznaniu. Pracował w Chórze Akademickim Politechniki Szczecińskiej, Zespole Pieśni i Tańca „Żeńcy” Akademii Rolniczej w Szczecinie, był wykładowcą oraz założycielem i dyrygentem chóru męskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie. Obok prowadzenia „Słowików” współpracuje z Chórem Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, Chórem Dziecięcym „Amabile”, Chórem „Res Musica”. Od PZChIO otrzymał Złotą Odznakę z Laurem za działalność społeczną i zasługi oraz dyplom za długoletnią pracę w amatorskim ruchu chóralnym. Por. http://www.slowiki60.pl/chapter_95050.asp (21.04.2017).

Szyrockiego. Mimo zmiany dyrygenta, która zbiegła się z wymianą pokoleniową, zespół z powodzeniem kontynuuje dumne tradycje. Regularnie przywozi laury konkursów chóralnych (II miejsce na Międzynarodowym Festiwalu „Vratislavia Sacra”, 2013; IV miejsce w Międzynarodowym Festiwalu w Vic w Hiszpanii, 2014; dwa „Srebrne Dyplomy” na Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym „Slovakia Cantat” w Bratysławie; II miejsce w 22. Międzynarodowym Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie, 2016; I i III miejsce oraz Złoty i Srebrny Dyplom w Międzynarodowym Konkursie Chóralnym w Rimini, 2017; Złoty Dyplom na Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym „Pomerania Cantat” w Koszalinie oraz dwa „Srebrne Dyplomy” na 52. Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Chóralnej w Bratysławie, 2017). Chór uczestniczył w II, III, V, VIII i IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores oraz w XXX, XXXI i XXXII Kongresie międzynarodowym³⁹⁸.

Chór „Pueri Cantores Tarnovienses” powstał w marcu 1981 roku. Bezpośrednim impulsem do jego utworzenia było polecenie ówczesnego ordynariusza tarnowskiego, ks. bp. Jerzego Ablewicza, wydane ks. Andrzejowi Zającowi³⁹⁹. Biskup, pochodzący z Przemyśla i pamiętający pracę ks. Wojciecha Lewkowicza z chórem chłopięcym, zapragnął w swojej diecezji mieć podobny zespół. Dnia 28 marca 1981 roku odbyła się pierwsza próba zespołu, w której uczestniczyło 52 chłopców wybranych drogą przesłuchań spośród dzieci z klas III i IV uczęszczających wówczas na katechizację do parafii katedralnej. Pierwszy publiczny występ chóru miał miejsce podczas odsłonięcia pomnika Ojca Świętego Jana Pawła II 29 czerwca 1981 roku przy katedrze tarnowskiej. W listopadzie 1981 roku do chóru dołączyli dorośli mężczyźni (tenory i basy). Pełny czterogłosowy chór po raz pierwszy zabrzmiał w katedrze podczas sumy pontyfikalnej w Boże Narodzenie tego samego roku. Emisję głosu chłopców krótko prowadziła Anna Knapik, potem od 9 września 1981 roku rolę korepetytora emisji przejęła Alicja Miśtak. Pracowała z kolejnymi zastępami chórzystów aż do czerwca 2007 roku. We wrześniu 2005 roku w charakterze asystenta dyrygenta i II dyrygenta

³⁹⁸ Por. http://www.slowiki.szczecin.pl/chapter_106009.asp (21.04.2017); por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 76–78; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 81–82; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 32, por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 41; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt., por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt., por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

³⁹⁹ Osoba ks. Andrzeja Zająca została bliżej przedstawiona w II rozdziale pracy.

dołączył ks. Grzegorz Piekarcz⁴⁰⁰. Jemu to w 2008 roku bp Wiktor Skworec powierzył dalsze prowadzenie zespołu. Główną powinnością chóru była i jest troska o liturgiczny śpiew przede wszystkim w katedrze tarnowskiej. Chór ma w swoim repertuarze bogaty i przekrojowy repertuar muzyczny, od średniowiecza począwszy, skończywszy na muzyce współczesnej. Prezentował go wielokrotnie przy różnych okazjach w kraju (ponad 500 koncertów) i za granicą (blisko 40 podróży koncertowych), zawsze spotykając się z wielkim uznaniem i najwyższymi pochwałami⁴⁰¹. Bogatą historię chóru tworzy pokaźny poczet nagród i wyróżnień konkursów oraz festiwali chóralnych. Z najświeższej historii zespołu warto wspomnieć o nagrodzie specjalnej jury 59. Międzynarodowego Festiwalu Polifonicznego w Arezzo we Włoszech (2011), II miejscu na XI Międzynarodowym Festiwalu Chórów Młodzieżowych w Lecco, we Włoszech (2014), srebrnym i brązowym dyplomie IX Międzynarodowego Konkursu Chóralnego w Rimini we Włoszech (2015), I nagrodzie na Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Ohrid w Macedonii (2016), II miejscu na 23. Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Valletcie, stolicy Malty (2017)⁴⁰². Chór z Tarnowa jest członkiem założycielem Polskiej Federacji Pueri Cantores. Zorganizował I Kongres Pueri Cantores w Tarnowie oraz kongres regionalny w Szalowej (2014) i uczestniczył w nich, był obecny na kongresie w Krakowie (2000), Poznaniu

⁴⁰⁰ Ks. Grzegorz Piekarcz odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie. Równolegle podjął naukę w średniej Szkole Muzycznej w Tarnowie i ukończył ją z wyróżnieniem w 1996 roku. Po święceniach kapłańskich był wikariuszem w parafii św. Pawła Apostoła w Bochni, gdzie założył i prowadził chór parafialny „Schola Sancti Pauli”. W latach 1999–2004 studiował na Akademii Muzycznej w Krakowie, na specjalności dyrygentura chóralna (klasa prof. Jerzego Kurcza) oraz muzyka kościelna (klasa organów dr. hab. Krzysztofa Latały). Uczelnię ukończył w 2004 roku z najwyższymi notami. W tym samym czasie studiował na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 2006 roku uzyskał stopień doktora teologii z zakresu historii liturgii. W tym też roku ukończył Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie na Akademii Muzycznej w Bydgoszczy, a w 2008 roku Podyplomowe Studium Emisji Głosu na tej samej uczelni. Od września 2005 roku jest dyrektorem Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie i dyrektorem Wydziału Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie. Od 2017 roku jest wykładowcą na Wydziale Teologicznym sekcji w Tarnowie UPJP II w Krakowie. W latach 2004–2008 był sekretarzem zarządu PFPC. Ponownie tę funkcję pełni od 2013 roku. Jest członkiem Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych. Por. <http://www.pct.diecezja.tarnow.pl/index.php?page=dyrygent> (14.11.2017).

⁴⁰¹ Wiadomości pochodzą z kwestionariusza o chórze.

⁴⁰² Por. <http://www.pct.diecezja.tarnow.pl/festiwale.php> (14.11.2017).

(2003, 2015), Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), Częstochowie (2012), i w Rzeszowie (2017) oraz na kongresach międzynarodowych w Montrealu (1995), Salzburgu (1996), Krakowie (2007), Sztokholmie (2009) i Granadzie (2012)⁴⁰³.

Chór „Cantores Minores” powstał w 1990 roku. Został założony przez urodzonego i wykształconego w Stanach Zjednoczonych Josepha Hertera przy wsparciu o. Czesława Drzygiewicza, proboszcza warszawskiej parafii św. Antoniego z Padwy. Swoją działalność chór zainauguował 22 listopada we wspomnienie św. Cecylii, dając koncert w kościele przy ulicy Senatorskiej. W 1991 roku zespół połączył się z chórem chłopięcym archikatedry warszawskiej. Do dziś bazylika archikatedralna na warszawskiej Starówce jest siedzibą „Cantores Minores”. Z czasem zespół został przekształcony w młodzieżowy chór chłopięco-męski. W 2016 roku na stanowisku dyrygenta nastąpiła zmiana – Josepha Hertera zastąpił jego wychowanek Franciszek Kubicki⁴⁰⁴. Dawny chór chłopięco-męski stał się typowym zespołem męskim. Przez 27 lat aktywnej działalności artystycznej chór odwiedził ponad 20 krajów. Brał udział w krajowych i zagranicznych konkursach chóralnych, zdobywając laury. Tylko w ostatnich dwóch latach zespół zdobył pierwszą nagrodę na XII Międzynarodowym Konkursie „Varsovia Cantat” (2016), grand prix oraz I miejsce na XVIII Festiwalu Pieśni Sakralnej w Grójcu (2017), drugą nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Cracovia Cantans (2017), grand prix oraz I miejsce na IV Międzynarodowym Konkursie Chóralnym „Carmen Fidei” w Łomży (2017),

⁴⁰³ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 77–78; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 79–81; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 45–47; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 46–47; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 33; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 15; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 42; por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; por. C 27, Montreal 1995, dz. cyt.; por. A. Zając, 28. *Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores...*, dz. cyt., s. 143–145; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt., C 37, Granada 2012, dz. cyt.

⁴⁰⁴ Franciszek Kubicki – absolwent Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego na Wydziale Muzykologii w klasie organów i fortepianu. Ukończył Podyplomowe Studium dla Twórców, Artystów i Animatorów Kultury na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. Związany z Chórem „Cantores Minores” od roku 1990. Po ukończeniu studiów występował z chórem jako solista, akompaniator i asystent dyrygenta. Będąc organistą w Parafii NMP Matki Kościoła w Warszawie, założył i prowadził chór mieszany „Coro Mater Ecclesiae”. Przez pewien czas wspomagał wokalnie chór katedry św. Floriana. Por. <https://www.dkkadr.waw.pl/koncert-cantores-minores/> (30.03.2018).

„Złoty dyplom” w kategorii chórów kameralnych na 27. Festiwalu Pieśni Adwentowych i Bożonarodzeniowych w Pradze. Koncertował ze znamienitymi orkiestrami (Filharmonia Narodowa, Sinfonia Varsovia, Orchestre National des Pays de la Loire, Berliner Symphoniker), uczestniczył w artystycznych przedsięwzięciach telewizyjnych i teatralnych (Rai Uno, Telewizja Polska – Program 2, Teatr Muzyczny „Roma”, Teatr Polski w Warszawie). Występ z watykańskiej Sali Nervi w 2000 roku był transmitowany przez telewizję Rai Uno oraz Eurowizję do wszystkich krajów Europy, a koncert w Strasburgu w ramach Europejskiego Dnia Dialogu Kulturalnego w 2008 roku był nadawany na żywo na kanale Mezzo do około czterdziestu państw⁴⁰⁵. „Cantores Minores” są członkiem założycielem Federacji polskiej. Wzięli udział w krajowych kongresach w Tarnowie (1997), Krakowie (2000), Poznaniu (2003, 2015), Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), Częstochowie (2012) oraz w międzynarodowych kongresach w Rzymie (1999/2000), Lyonie (2002) i Kolonii (2004)⁴⁰⁶.

Chór Chłopięcy „Gregorianum” (Warszawa) powstał w 1986 roku. Założył go Edward Jozajtis. Po jego śmierci pieczę nad zespołem sprawowało Warszawskie Towarzystwo Chorałowe im. Edwarda Jozajtisa. Od 1994 roku chór przejęli córka założyciela Berenika Jozajtis i Leszek Kubiak. Chór tworzą chłopcy warszawskich szkół podstawowych, gimnazjalnych i liceów oraz mężczyźni od początku związani z zespołem. W 2006 roku wziął udział w prawykonaniu *Requiem* Szymona Kurana na głos dziecięcy, chór żeński, męski, chłopięcy, skrzypce solo, flet i gitarę z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej i perkusji. W 2012 roku zespół uczestniczył w obchodach 68. rocznicy powstania warszawskiego na warszawskiej Woli. Wśród nagród na konkursach i festiwalach chór może się poszczycić: II miejscem (1997, 2005) oraz wyróżnieniem (1999) na Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Myślenicach, II nagrodą na Międzynarodowym Festiwalu Kolęd i Pasto-

⁴⁰⁵ Por. <https://www.dkkadr.waw.pl/koncert-cantores-minores/> (30.03.2018); por. https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwinstytucje&id=437&view=chor&litera=0&Itemid=13&lang=pl (30.03.2018).

⁴⁰⁶ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 85–86; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 83–85; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35–36; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 52–55; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 13; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt.; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

rałek w Pradze (2000), II i III miejscem na Międzynarodowym Festiwalu Chórów Młodzieżowych w Rzeszowie (2004). Zespół koncertował również w Niemczech (1999) oraz w Belgii (2001)⁴⁰⁷. Od 1997 roku współtworzył Federację polską. Brał udział w XXXII Kongresie w Kolonii (2004) oraz w IX Kongresie w Rzeszowie (2017). Decyzją Walnego Zgromadzenia Pueri Cantores obradującego od 29 do 30 września 2006 roku został skreślony z listy członków. W 2017 roku został ponownie przyjęty do Federacji⁴⁰⁸.

Zabrzański chór chłopięcy „Pueri Cantores Silesienses” powstał oficjalnie w 1996 roku przy parafii św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Zabrz-Mikulczycach. Myśl o jego powołaniu zrodziła się na początku lat 90. w głowie ks. Piotra Klemensa⁴⁰⁹, proboszcza parafii i dyrygenta zespołu. Dzięki tej inicjatywie Górny Śląsk zyskał swój pierwszy chór chłopięcy. Obok stałej posługi liturgicznej w rodzimej parafii zespół prowadzi bogate życie artystyczne w swoim regionie. Prezentował się również m.in. w sanktuarium na Górze św. Anny, w sanktuarium św. Jacka w Kamieniu Śląskim, w Politechnice Śląskiej w Gliwicach, na Uniwersytecie Opolskim, na Uniwersytecie Śląskim w Cieszynie, w gmachu Sejmu, w Sali kolumnowej podczas spotkania opłatkowego dla parlamentarzystów z udziałem prymasa Polski. Z koncertami charytatywnymi występował w Ośrodku Rehabilitacyjnym Śląskiej Akademii Muzycznej w Reptach, Szpitalu Dziecięcym Wojewódzkiego Ośrodka Kardiologii w Zabrz, w Głubczycach dla Fundacji Dializoterapii i Transplantologii, w Jabłonkowie, w Czechach, zbierając na

⁴⁰⁷ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 43; por. C 29, Barcelona 1998, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

⁴⁰⁸ Por. *Protokół z posiedzenia członków PFPC podczas trwania I Krajowego Kongresu Pueri Cantores w Tarnowie*, 28.06.1997, b.sygn., APFPC, Kraków; por. *Protokół z Walnego Zgromadzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores w Warszawie*, 29–30.09.2006, PFPC Sekretarz, 2004–2008, APFPC, Kraków.

⁴⁰⁹ Ks. Piotr Klemens urodził się w 1955 roku. Ukończył studia filozoficzno-teologiczne w Nysie, Wydział Teologiczny KUL (1985), Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie na Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (1998–2000), Wydział Artystyczny Uniwersytetu Śląskiego na kierunku wychowanie muzyczne – specjalność nauczycielska (2000–2005). Wielokrotnie brał udział w seminariach dyrygenckich na festiwalu „Gaude Mater”, podczas „Legnica Cantat” i w gdańskich Międzynarodowych Sympozjach Muzyki Chóralnej. Od 1989 roku jest proboszczem parafii św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Zabrz-Mikulczycach. Jest pomysłodawcą Zespołu Szkół Katolickich im. ks. Jana Twardowskiego w Zabrz, Katolickiego Przedszkola „Tęcza”, Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Gliwicach, Zabrzańskich Chóralnych Spotkań Kolędowych. Por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 46.

rzecz Domu św. Elżbiety. W historii ma koncerty w Anglii, Austrii, Belgii, Czechach, Francji, Holandii, Niemczech, Szwecji, na Słowacji, we Włoszech, w Watykanie dla Ojca Świętego Jana Pawła II, w Korei Południowej i na Ukrainie. Chętnie współpracował z chórami z Włoch, Czech, Austrii, Niemiec. Był uczestnikiem wielu konkursów i festiwali chórальных: Przeglądu Chórów Kościelnych Diecezji Gliwickiej (1997), IV Konkursu Kolęd i Pastoralek w Rudzie Śląskiej (1997, główna nagroda), V Przeglądu Piosenki Dziecięcej „Śląskie Śpiewanie” w Zabrze (1998), Konkursu Pieśni Maryjnej w Panewnikach „Magnificat” (1998), Festiwalu Polskiej Pieśni Chórальной w Katowicach (1998), III i V Przeglądu Piosenki Religijnej „Pieśnią Chwalmy Pana” (1998, 2000), festiwalu Zabrzeńskie Dni Muzyki Dawnej (2000), Jesiennego Festiwalu Chórów w Gliwicach (2002), Spotkań Chórальных „Carmen Sacrum” (2004). Wystąpił na żywo w Radiu Puls (1997) i dla telewizji kablowej nagrał kolędy (1998). Jest członkiem założycielem Federacji polskiej. Współpracował z „Cantores Minores”, „Pueri Cantores Tarnovienses”, „Pueri Cantores s. Nicolai”, „Pueri Cantores Thorunienses”, Chórem Bazyliki Kaliskiej, „Poznańskim Chórem Katedralnym”, „Pueri Cantores Wratislavienses”. Co godne podkreślenia, uczestniczył we wszystkich kongresach Pueri Cantores (Tarnów 1997, Kraków 2000, Poznań 2003, Toruń 2006, Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012, Poznań 2015, Rzeszów 2017). Był również obecny na kongresach w Lyonie (2002), Kolonii (2004), Krakowie (2007), Sztokholmie (2009)⁴¹⁰.

2. CHÓRY DZIEWCZĘCE I DZIECIĘCE

Najmniejszą grupę chórąlną wśród członków Federacji stanowią zespoły dziewczęce i dziecięce, jest ich dziewięć. Pracują w Białej Podlaskiej, Czę-

⁴¹⁰ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; por. „*Pueri Cantores Silesienses*”, prywatne archiwum ks. Piotra Klemensa, Zabrze-Mikulczyce; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 87–88; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 86–87; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 83–84; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 61–62; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 37; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 34–35; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 27; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt. 46; por. C 31, Lyon 2002, dz.cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.; C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

stochowie, Murowanej Goślinie, Płocku, Pniewach, Poznaniu, Szczecinie i Warszawie.

Chór „Cantores Honorati” powstał w 2006 roku przy parafii bł. Honorata Koźmińskiego w Białej Podlaskiej. Stało się to na prośbę proboszcza, ks. Janusza Onufryjuka, który nowo mianowanemu wikariuszowi, ks. Piotrowi Radzikowskiemu, zlecił sprawę założenia chóru. Dzięki uprzejmości dyrektora Szkoły Podstawowej nr 9 w Białej Podlaskiej po przesłuchaniu blisko 400 uczniów wyłoniono grono muzycznie utalentowanych dzieci, dziewczynek i chłopców. Osiemdziesięcioosobowa grupa rozpoczęła swoją pracę 22 listopada, w dzień wspomnienia św. Cecylii. Podczas mszy świętej przyszedli chórzycy otrzymali legitymacje z „przykazaniami” wzorowego chórzysty. Wobec proboszcza parafii, swoich rodziców i rodzin, w specjalnym obrzędzie, zobowiązali się do ich wiernego przestrzegania. Podstawowym zadaniem chóru stała się muzyczna troska o liturgię i nabożeństwa odprawiane w parafii bł. Honorata. Oprócz regularnych zajęć muzycznych w ciągu roku szkolnego (dwie próby sekcyjne trwające ok. 1 godz. 15 min i jedna godzinna próba wspólna) chór wyjeżdżał na zgrupowania letnie i zimowe. W Roku św. Pawła (30 maja 2009) zespół czynnie włączył się w miejskie obchody poświęcone Apostołowi Narodów: animował śpiewy na uroczystej mszy świętej z udziałem proboszczów białskich parafii, której przewodniczył biskup pomocniczy diecezji siedleckiej, ks. bp Henryk Tomasik. Wieczorem razem z Orkiestrą Zespołu Szkół Muzycznych I i II stopnia w Białej Podlaskiej chór dokonał prawykonania kantaty Gerry'ego Fitzpatricka *Żyję nie ja, lecz żyje we mnie Chrystus*. Tego samego roku na Festiwalu Pieśni Maryjnej w Leśnej Podlaskiej „Cantores Honorati” otrzymali grand prix. W 2009 roku nastąpiła zmiana na stanowisku dyrygenta. Ks. Piotr Radzikowski decyzją biskupa siedleckiego ks. Zbigniewa Kiernikowskiego został skierowany na studia do Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej w Krakowie. Jego miejsce zajęła Joanna Centkowska, studentka Instytutu Muzykologii KUL. Chór kontynuował pracę, poszukując nowych śpiewaków drogą parafialnych ogłoszeń oraz przesłuchań uczniów w Szkole Podstawowej nr 9 w Białej Podlaskiej. Wraz z niewystarczającym naborem chłopców zespół przekształcił się w chór dziewczęcy. Dnia 20 marca 2009 roku wystąpił w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach podczas mszy świętej transmitowanej przez TVP 1. W maju 2010 roku ponownie otrzymał grand prix na Festiwalu Pieśni Maryjnej w Leśnej Podlaskiej. Choć już 30 czerwca 2010 roku gościnnie wziął udział w VI Krajowym Kongresie

Pueri Cantores w Białej Podlaskiej i Siedlcach, to dopiero 11 marca 2011 roku oficjalnie wstąpił w federacyjne struktury. Chór „Cantores Honorati” brał udział w VII, VIII i IX Krajowym Kongresie (Częstochowa 2012, Poznań 2015, Rzeszów 2017) oraz w XXXIX Międzynarodowym Kongresie (Paryż 2014)⁴¹¹. W ramach kooperacji wewnątrzfederacyjnej zespół współpracował z chórem „Schola Cantorum Misericordis Christi” („Koncerty Wielkanocne” 2013, Biała Podlaska) oraz z „Il Canto Magnificat” (3. Festiwal Chóralny „Magnificat anima mea Dominum” 2014, Warszawa). W 2013 roku chór został wyróżniony Złotym Dyplomem oraz Nagrodą Specjalną Przewodniczącego Diecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej na I Diecezjalnym Festiwalu Muzyki Liturgicznej o Medal św. Stanisława BM, Patrona Miasta Siedlce. Dnia 26 listopada 2011 roku chór „Cantores Honorati” obchodził jubileusz pięciolecia, który swoją obecnością zaszczylił ks. Robert Tyrała, prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores⁴¹². Joanna Centkowska prowadziła „Cantores Honorati” do 2014 roku. Potem pracę z 20-osobowym zespołem rozpoczęła wywodząca się z chóru Dominika Szeniawska⁴¹³.

Jasnogórski Chór Dziewczęcy „Filiae Mariae” (Częstochowa), podobnie jak „Pueri Claromontani”, powstał w 2003 roku z inicjatywy o. Nikodema Kilnara. Trzon „Filiae Mariae” stanowiły dziewczyny z Zespołu Wokalnego „Subito”, prowadzonego przez Mariolę Jeziorowską⁴¹⁴. Swoją pracę chór związał z Jasną Górą. Występuje na mszach świętych w kapli-

⁴¹¹ Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 14; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 22; por. C 39, Paryż 2014, dz. cyt.

⁴¹² Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze oraz z własnych notatek autora.

⁴¹³ Dominika Szeniawska urodziła się 7 lipca 1998 roku w Białej Podlaskiej. Jest absolwentką LO im. Józefa Ignacego Kraszewskiego i Szkoły Muzycznej II stopnia im. Fryderyka Chopina w klasie skrzypiec Maryana Andrukhiva w Białej Podlaskiej. W 2016 roku doskonalila swoje umiejętności na warsztatach wokально-aktorskich. Ich owocem było wystawienie opery *Zamek na Czorsztynie*, w której zagrała jedną z głównych ról. Od 2007 roku śpiewała w chórze kościelnym „Cantores Honorati”. Od roku akademickiego 2017/2018 podjęła studia w Akademii Muzycznej w Łodzi w klasie skrzypiec prof. Michała Grabarczyka. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 22.

⁴¹⁴ Mariola Jeziorowska – absolwentka PSM II st. i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Podyplomowych Studiów Emisji Głosu (1996) oraz Podyplomowych Studiów Chórmistrzowskich w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (1998). W latach 1993–2003 prowadziła Chór Chłopięcy Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater”, od 2003 do 2005 roku chór „Pueri Claromontani”. Całą działalność artystyczną związała z częstochowską chóralistyką. Była dyrektorem Częstochowskiego Towarzystwa Muzycz-

cy Matki Bożej, bazylice jasnogórskiej oraz na szczycie Jasnej Góry. Od 2004 roku chór jest członkiem Federacji. Uczestniczył w trzech krajowych kongresach (Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012). Pierwszą, a zarazem najbardziej bliską zespołowi stała się podróż koncertowa do Watykanu w 2003 roku połączona z wizytą u Ojca Świętego Jana Pawła II. „Filiae Mariae” są laureatem nagród i wyróżnień wielu festiwali i konkursów chóralnych⁴¹⁵.

Chór dziewczęcy „Canzona” działa od października 1981 roku przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury i Rekreacji w Murowanej Goślinie. Z biegiem lat w zespole powstały jeszcze dwie formacje koncertowe: „Canzona Absolwent” (2001) oraz „Canzona Kameralna” (2008), w których śpiewają dawne chórzystki z „Canzony” dziewczęcej. Zespoły zainicjowały dwie dyrygentki: Elżbieta Wtorkowska⁴¹⁶ i Adrianna Wtorkowska-Kubińska⁴¹⁷.

---

nego (1993–98). Przez dwie kadencje pełniła funkcję wiceprezydenta PFPC (2004–2013). Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 20.

⁴¹⁵ Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 20; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 19–20; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 22.

⁴¹⁶ Elżbieta Wtorkowska – profesor sztuki w dyscyplinie artystycznej dyrygentura. W latach 2012–2016 dziekan Wydziału Dyrygentury, Jazzu i Edukacji Muzycznej w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Obecnie kierownik Katedry Muzyki Kościelnej. Pracuje również w Instytucie Społeczno-Artystycznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku. Jest wykładowcą oraz kierownikiem naukowym na Podyplomowych Studiach Chórmistrzostwa i Emisji Głosu w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy, a także konsultantem wokalnym Chóru „Opera Nova” w Bydgoszczy. Od 1993 roku wykłada w Studium Dyrygentów Chórów Polonijnych w ramach Polonijnej Akademii Chóralnej w Koszalinie, gdzie od 2002 roku prowadzi Chór Dyrygentów Polonijnych „Ojczyzna”. Dla dyrygentów chórów polskich prowadziła seminaria i warsztaty chóralne na Białorusi (1996–2005), Ukrainie (1998–2008), Litwie (2003–2008), w Republice Czeskiej (1999–2001, 2007–2008), Stanach Zjednoczonych (2006, 2007, 2014 i 2016) oraz Anglii (2008 i 2015). W 2008 roku przeprowadziła wykłady i warsztaty chóralne w Australii, w 2009 roku w Szkocji, w 2013 roku w Meksyku oraz w Hiszpanii (2014 i 2015). Jest inicjatorem i dyrektorem artystycznym Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego im. ks. Edmunda Szymańskiego w Murowanej Goślinie, którego coroczna edycja odbywa się od 2007 roku. Ponadto na zaproszenie prowadzi seminaria dla wokalistów, nauczycieli i dyrygentów chóralnych w kraju i za granicą. Prowadzi też warsztaty wokalne dla chętnych chórów o różnym składzie i stopniu zaawansowania. <http://www.amuz.bydgoszcz.pl/wykladowcy/prof-dr-hab-elzbieta-wtorkowska/> (13.06. 2017).

⁴¹⁷ Adrianna Wtorkowska-Kubińska jest absolwentką PSM II st. w Poznaniu oraz poznańskiej Akademii Muzycznej na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej. W 2006 roku ukończyła Podyplomowe Studia Chórmistrzostwa w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Od 1999 roku pracuje w Społecznym Ognisku

„Canzona” prowadzi bardzo intensywną działalność artystyczną w Polsce i za granicą. Jest zespołem niezwykle utytułowanym: otrzymała brązowy medal na Międzynarodowym Chóralnym Festiwalu w Tampere (Finlandia 2005), srebrny dyplom na Międzynarodowym Chóralnym Konkursie w Bratysławie (2006), srebrny medal na Międzynarodowym Chóralnym Festiwalu w Ołomuńcu (Czechy 2008), brązową Wstęgę Solczy na III Międzynarodowym Konkursie Chórów w Ejszyszkach na Litwie (2014), srebrny dyplom na X Ogólnopolskim Konkursie Kolęd i Pastorałek w Chełmnie (2015), dyplom za najlepsze wykonanie utworu bułgarskiego przez chór zagraniczny podczas V Międzynarodowego Konkursu Chernomorski Zvusti w Balchik w Bułgarii (2015)⁴¹⁸. Do Federacji „Canzona” została przyjęta w roku 1996⁴¹⁹. Uczestniczyła w trzech kongresach Pueri Cantores: w Krakowie (2000), Poznaniu (2003) oraz Rzymie (1999/2000)⁴²⁰.

Chór „Pueri et Puellae Cantores Plocenes” (Płock) powstał w 2006 roku z połączenia dwóch zespołów: „Pueri Cantores Plocenses”, od 1998 roku działającego przy płockiej katedrze, oraz chóru dziewczęcego powołanego w 2006 roku. Jego twórcami jest małżeństwo Anny i Wiktora Bramskich⁴²¹, którzy przybyli z Łotwy i swoje losy związali z Płockiem.

Artystycznym w Murowanej Goślinie jako nauczyciel gry na fortepianie, rytmiki i umuzykalnienia. Obok pracy z „Canzoną” prowadzi własny Chór Dziewczęcy przy Gimnazjum nr 2 w Murowanej Goślinie. W 2009 roku założyła Chór Chłopięcy „Canzona”. Jest jednym ze współorganizatorów Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego im. ks. Edmunda Szymańskiego w Murowanej Goślinie. Por. <http://kultura.murowana-goslina.pl/2011/07/06/wielki-sukces-mlodej-dyrygentki> (13.06. 2017).

⁴¹⁸ Por. <https://www.edmundbojanowski.org/chor> (13.06.2017).

⁴¹⁹ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Tarnowie*, 21.09.1996, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

⁴²⁰ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 56; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 59–60; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt.

⁴²¹ Anna i Wiktor Bramscy przyjechali do Płocka z Rygi w 1995 roku. Anna Bramska dyryguje chórem, jest wykwalifikowanym pedagogiem – ukończyła Uniwersytet w Rydze i poświęciła całe swoje życie muzyce. Wiktor Bramski jest organistą w bazylice katedralnej w Płocku i kierownikiem artystycznym chóru. Ukończył Akademię Muzyczną w Rydze w klasie puzonu, a następnie w klasie organów. W 2000 roku państwo Bramscy zostali wybrani „Płocczaninami Roku”. W 2002 roku za wybitne osiągnięcia w edukacji muzycznej dzieci i młodzieży, upowszechnienie kultury muzycznej wśród mieszkańców Płocka oraz promocję miasta w kraju i za granicą otrzymali Nagrodę Prezydenta Miasta Płocka. W 2004 roku otrzymali odznaki „Zasłużonych Działaczy Kultury”. W tym samym roku za wkład w rozwój kultury Mazowsza, promocję regionu, osiągnięcia artystyczne oraz wnoszenie pozytywnych wartości w procesie wychowania wynikającym z pracy

Osiągnięcia artystyczne ponadstuosobowego zespołu sprawiły, że stał się on instytucją kultury miasta Płock. Każdego roku chór występuje kilkadziesiąt razy w kraju i za granicą, prezentując zróżnicowany repertuar, od średnio-wieczna po utwory współczesne. Może poszczycić się wykonaniem wielkich dzieł oratoryjnych, m.in. *Requiem* Giuseppe Verdiego (2012), *Stabat Mater* Gioacchina Rossiniego (2013), *Messa di Gloria* Giacomina Pucciniego (2015). Chór chętnie poddaje się weryfikacji konkursowej i festiwalowej, zdobywając prestiżowe nagrody. Z ostatnich lat warto wymienić następujące sukcesy: I miejsce – Golden Band na Międzynarodowym Festiwalu „Slovakia Cantat” w Bratysławie (2016), II miejsce na konkursie „Canta al Mar” w Portugalii (2015), II miejsce na „Silver Golden Gate International Children’s and Youth Choral Festival” w San Francisco (2015), sześć medali (cztery złote i dwa srebrne) na VII Międzynarodowym Festiwalu „Slovakia Cantat” w Bratysławie (2013), sześć nagród, w tym złoty medal na konkursie „Moscow Sounds” (2012), II i III miejsce na „Moscow Sounds” (2010), I nagroda dla „Puelle Plocenses” na IV Międzynarodowym Festiwalu „Balkan Folk Fest 2010” w Kiten w Bułgarii (2010), „Pueri Cantores” zdobyli III nagrodę na IX Europejskim Festiwalu Chórów Młodzieżowych „Giuseppe Zelioli” w Lecco we Włoszech (2010). Chór jest członkiem Federacji od 2000 roku⁴²². Reprezentował ją na kongresach w Rzymie (2010/2011), Granadzie (2012), Waszyngtonie (2013) i Rio de Janiero (2017). Brał też udział w kongresach krajowych w Krakowie (2000), jako „Pueri Cantores Plocenses”, Nowym Sączu (2008), Poznaniu (2015), Rzeszowie (2017)⁴²³.

„Promyki Słoneczne” to zespół dziecięco-młodzieżowy pracujący od 1988 roku. Powołała go s. Urszula Jankowska⁴²⁴, urszulanka Serca Je-

---

z młodzieżą otrzymali Nagrodę Marszałka Województwa Mazowieckiego. Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

⁴²² Początkowo członkiem PFPC był chór „Pueri Cantores Plocenses”. Po połączeniu chłopców i dziewcząt zespół potwierdził swoją chęć przynależenia do PFPC.

⁴²³ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 57; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 29; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 35; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt., por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt; por. C 36, Rzym 2010–2011, dz. cyt.; por. C 37, Granada 2012, dz. cyt.; por. C 38, Waszyngton 2013, dz. cyt.

⁴²⁴ S. Urszula Jankowska – absolwentka Instytutu Muzykologii KUL. W 1981 roku zdobyła tytuł magistra, broniąc pracę pt. *Kontrafaktura w pieśniach kościelnych. Pojęcie, rozwój historyczny i ocena teologiczno-ascetyczna*. Promotorem pracy był ks. prof. dr hab. Karol Mrowiec. Por. www.bu.kul.pl/wykaz-prac-magisterskich,art_24437.html (13.08.2017).

zusa Konającego, w związku z przygotowaniem do sprowadzenia relikwii św. Urszuli Ledóchowskiej z Rzymu do sanktuarium w Pniewach. Nazwa zespołu nawiązuje wprost do wiersza św. Urszuli: „O Panie, niech będę jak promyk słoneczny...”. W chórze stale śpiewa około 100 młodych w wieku od siedmiu do dziewiętnastu lat. Fundamentalnym zadaniem zespołu jest śpiew podczas liturgii. „Promyki” chętnie podejmują też działalność koncertową. Gościły m.in. w Finlandii, Austrii, Francji, Danii, Anglii, Niemczech, Irlandii, Holandii, Italii, na Słowacji. Największym wydarzeniem w historii zespołu była możliwość śpiewania dla Jana Pawła II w Castel Gandolfo w 1993 roku oraz podczas kanonizacji św. Urszuli w roku 2003 w Watykanie na placu św. Piotra⁴²⁵. W 1993 roku „Promyki” wstąpiły do Pueri Cantores. Uczestniczyły w Tarnowie w I Kongresie (1997) oraz w dwóch poznańskich kongresach (2003, 2015)⁴²⁶.

Chór „Paradiso” działa przy Katedralnej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I st. w Poznaniu. Tworzą go najmłodsze uczennice szkoły. W 2009 roku dyrygentem i kierownikiem zespołu została Ewa Domagała⁴²⁷. Za swojego patrona zespół obrał św. Filipa Neriego. Serdeczne nabożeństwo do włoskiego świętego zmobilizowało zespół do podjęcia w 2015 roku, w 500-lecie urodzin św. Filipa, pielgrzymki do Florencji. Chór jest laureatem Międzynarodowego Dziecięcego Festiwalu Pieśni Religijnej w Łodzi (2010). Zdobył też I nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Chórów Szkół Muzycznych w Warszawie (2011) oraz na Pomorskim Festiwalu Pieśni Wielkopostnej w Kielnie (2016). Jest też zdobywcą Srebrnego Dyplomu na Ogólnopolskim Festiwalu Chórów Szkół Muzycznych „Bel Canto” w Ostrowie Wielkopolskim (2012) i na Ogólnopolskim Konkursie „Ars Liturgica” w Gnieźnie (2014)⁴²⁸. Uczestniczył w VIII Kongresie Pueri Cantores⁴²⁹.

⁴²⁵ Por. <http://www.promyki-pniewy.pl/o-chorze/> (27.08.2017).

⁴²⁶ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 67–68; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 57–58; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

⁴²⁷ Ewa Domagała – absolwentka dyrygentury chóralnej w poznańskiej Akademii. Dyrygowanie oraz interpretację chorału gregoriańskiego metodą Solesmes doskonaliła w klasztorze benedyktyńskim w Triors i w Szkole Świętego Grzegorza w Montligeon (Francja). Przewodzi warsztaty emisji głosu, kursy poświęcone interpretacji muzyki chóralnej, liturgicznej oraz chorałowej. W 2011 roku zdobyła I nagrodę w Konkursie Dyrygenckim „Warszawska Wiosna Muzyczna”. Por. <http://www.farapoznanska.pl/maraton-choralowy/> (05.08.2017).

⁴²⁸ <http://www.musicachoralis.org/konkurs-choralny-pasyjny/viii-okpp-31.3-1.4.2017/uczestnicy/chory-dzieciece-do-lat-12> (05.08.2017).

⁴²⁹ Por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

„Dziewczęcy Chór Gimnazjum Katedralnego” powstał w 2012 roku. Zespół wykonuje przede wszystkim repertuar liturgiczny, w którym ważne miejsce zajmuje chorał gregoriański i muzyka polifoniczna. Jest laureatem wielu konkursów i festiwali: zdobył Złote Pasma na V Wojciechowym Festiwalu Pieśni Chóralnej w Starogardzie Gdańskim; I miejsce na VIII Festiwalu Muzyki Chóralnej „Mater Misericordiae” w Ząbkach; grand prix, nagrodę za najlepsze wykonanie utworu o tematyce maryjnej oraz nagrodę dla dyrygenta na II Ogólnopolskim Festiwalu Chórów Młodzieży Szkolnej „Skora-Song” w Chojnowie; I miejsce w kategorii chórów jednorodnych na II Ogólnopolskim Konkursie Chórów im. św. Jana Bosko w Aleksandrowie Kujawskim; II miejsce w kategorii chórów młodzieżowych i nagrodę za najlepsze wykonanie utworu kompozytora łódzkiego na XVI Łódzkim Festiwalu Chóralnym „Cantio Lodziensis”; I miejsce, Nagrodę Prezydenta Miasta Żory na X Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów Kościelnych Pieśni Pokutnej i Pasyjnej, a także Grand Prix i nagrodę za najlepiej wykonany utwór o tematyce maryjnej na V Ogólnopolskim Festiwalu Chóralnym „Ave Maria” w Chojnicach, Srebrny Dyplom na „Legnica Cantat 48”. Dyrygentem zespołu jest Karolina Piotrowska-Sobczak⁴³⁰. Chór uczestniczył w VIII i IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores (Poznań 2015, Rzeszów 2017) oraz w XXXVII Międzynarodowym Kongresie w Granadzie (2012)⁴³¹.

Dziecięcy Chór Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego „Don Diri Don” działa od 1990 roku i jest w pewnym sensie rezultatem wizji prof. Jana Szyrockiego na temat rozwoju śpiewu chóralnego w Szczecinie. Profesor pragnął zawiązać „pokoleniową” rodzinę chóralną. Sam prowadząc Chór Akademicki Politechniki Szczecińskiej oraz Szczeciński Chór Kameralny (potem „Collegium Maiorum”), poprosił Dariusza Dyczewskiego⁴³², by powołał zespół dziecięcy. W ten sposób

⁴³⁰ Karolina Piotrowska-Sobczak – założycielka poznańskiego chóru „Dominikantes”, inicjatorka Dominikańskiego Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej „Na dobry początek”, Spotkań Chórów Akademickich Miasta Poznania, Studium Chorału Gregoriańskiego. Była dyrygentem „Schola Cantorum Gultovienses”. W 2003 roku założyła Zespół Muzyki Dawnej „Liquescentes”, który współpracuje z benedyktynami w Triors. Od 2013 roku współprowadzi Szkołę Śpiewu Świętego Benedykta. W 2010 roku utworzyła Kiciński Chór Kameralny „Arsis”. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24.

⁴³¹ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., por. C 37, Granada 2012.

⁴³² Dariusz Dyczewski jest absolwentem Wydziału Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznej w Poznaniu, Podyplomowego Studium Emisji Głosu, Podyplomowego

chórzysta przez całe swoje życie mógłby rozwijać swoje chóralskie pasje: pierwsze kroki stawiłby w chórze dla najmłodszych, jako już wykształcony śpiewak mógłby zasilić szeregi chóru akademickiego, a potem swoje miejsce znalazłby w składzie „Collegium Maiorum”. Pomysł profesora spotkał się ze zrozumieniem i życzliwym przyjęciem. Dziecięcy zespół znalazł umocowanie przy uczelni wyższej. Swoją nazwę „Don Diri Don” zaczerpnął z kanonu Carla Orffa – pierwszego zrealizowanego utworu. Razem z Dariuszem Dyczewskim w zespole pracują: Monika Walczukiewicz (akompaniator), Anna Strycharczyk (instruktor pracy z chórem), Mirosław Kosiński (korepetytor emisji głosu) oraz ks. dr Zbigniew Woźniak (asystent kościelny). „Don Diri Don” ćwiczy w dwóch składach: grupa przygotowawcza (okres przygotowania trwa rok lub dwa lata) oraz zespół podstawowy. Z koncertami chór gościł w wielu krajach Europy, odwiedził Australię, Azję i Amerykę Północną. Jest zdobywcą czołowych miejsc w konkursach i festiwalach chóralnych: w latach 1995, 1996, 1997 Złoty Kamerton w Bydgoszczy; w 1996 roku II miejsce w Oskarshamn (Szwecja) i I miejsce w Katowicach,

---

Studium Chórmistrzostwa w AM w Bydgoszczy, podyplomowego studium przy AM we Wrocławiu w zakresie zarządzania placówkami oświatowymi i kulturalnymi. Był asystentem chórmistrza w szczecińskiej operze i operetce, współpracował z Teatrem Lalek „Pleciuga”, prowadził zajęcia z emisji głosu i fonetyki pastoralnej w AWSO w Szczecinie a także na podyplomowym Studium Emisji Głosu w Bydgoszczy. W latach 1991–2010 był zatrudniony w AM w Poznaniu – Filia w Szczecinie, pełnił funkcję dziekana Wydziału Edukacji Muzycznej (2004–2010). W latach 2003–2012 prowadził zajęcia w AM w Bydgoszczy. Prowadził także wykłady w Austrii, we Włoszech i na Wyspach Kanaryjskich. Aktywnie udziela się jako juror w ogólnopolskich konkursach chóralnych. Jest powoływany przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów w charakterze recenzenta habilitacji i profesur. Dnia 30 listopada 2013 roku z rąk Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odebrał nominację na kadencję 2014–2017 do pełnienia funkcji doradcy metodycznego obejmującego zasięg całej Polski. W 2013 roku został wybrany prezesem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Polsce na kadencję 2013–2017. Dnia 3 listopada 2011 roku otrzymał akt nominacji profesora sztuk muzycznych przyznany przez prezydenta RP. Od 2010 roku jest konsultantem Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. W roku 2006 został powołany na dyrektora artystycznego Międzynarodowego Festiwalu Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach. Jest dyrektorem prywatnych szkół muzycznych Leonarda Piwoni w Szczecinie. Od 2014 roku jest członkiem Prezydenckiej Rady ds. Kultury przy prezydencie Szczecina. W 2015 roku prof. Dariusz Dyczewski został powołany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do Rady do spraw Szkolnictwa Artystycznego. Por. https://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=2835:prof-dariusz-dyczewski-rektorem-akademii-sztuki-w-szczecinie&catid=191&Itemid=366 (07.08.2017).

w 1998 roku II miejsce w Weronie (Włochy), w 1999 roku Srebrny Dyplom w Jyväskylä (Finlandia), III miejsce na VIII Międzynarodowym Konkursie Muzyki Sakralnej w Prewezie (Grecja), I miejsce na Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym „Mundi Cantant” w Ołomuńcu (Czechy), I miejsce na Międzynarodowym Festiwalu Bożonarodzeniowym „Canticum Noel” w Caracas (Wenezuela), I miejsce na 21. Międzynarodowym Festiwalu Sztuki w Kuala Lumpur (Malezja), II miejsce na X Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Pekinie (Chiny). Dyrygent z satysfakcją zauważa, że długie lata pracy zespołu przyniosły także efekty w postaci karier muzycznych dawnych chórzystów, a sami chórzyści w „Don Dirí Don” czują się jak w rodzinie⁴³³. Tak wielkich sukcesów nie byłoby, gdyby nie stały mecenat uczelni i składki rodziców. Na obecnym etapie zespół sporadycznie włącza się w liturgiczne celebracje. Bardziej aktywny na tym polu był u swoich początków, kiedy razem z klerykami śpiewał na ważniejszych uroczystościach diecezji szczecińsko-kamieńskiej. W 2000 roku zespół połączył się z Chórem Chłopięcym Telewizji Szczecin. Do Federacji dołączył w tym samym roku. Uczestniczył w II Kongresie Pueri Cantores (Kraków 2000)⁴³⁴.

Chór „Il Canto Magnificat” działa od 2000 roku. Jego założycielką i dyrygentką jest Marta Zamojska-Makowska⁴³⁵. Przez pewien czas do zespołu należeli także chłopcy. Ze wszystkich wydarzeń tworzących historię chóru „Il Canto Magnificat” najbardziej ceni sobie spotkanie z Janem Pawłem II w Watykanie w 2003 roku. W 2005 roku na festiwalu „Betlejem u Avetek” chór wyśpiewał grand prix i I miejsce w kategorii chórow *a cappella* dzieci

⁴³³ <http://www.studianet.pl/galerie-foto-wideo/galerie-wideo/31-xx-lat-don-diri-don.html> (08.08.2016).

⁴³⁴ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie*, 24.06.2000, II Kongres PC Kraków 2000, APFPC, Kraków; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 70–71; zob. E. Wieczorek, *Działalność artystyczna Chóru Dziecięcego Politechniki Szczecińskiej „Don Dirí Don” w latach 1999–2000*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna w Poznaniu, Filia w Szczecinie, Wydział Edukacji Muzycznej, Szczecin 2000.

⁴³⁵ Marta Zamojska-Makowska – dyrygent i sopran koloraturowy. Kształciła się w warszawskiej i gdańskiej Akademii Muzycznej. Ukończyła również studia podyplomowe z zarządzania gospodarką europejską. Stypendystka Ministra Kultury i Sztuki. Występowała na Warszawskiej Scenie Operowej, w Teatrze „Roma” oraz m.in. we Francji, Niemczech i Włoszech. W 2002 roku została odznaczona włoską „Harmonia Gentium” za partię sopranową w *Missa Pastoril* José Garcii. Od 2000 roku w swoim studiu muzycznym prowadzi działalność pedagogiczną skierowaną do dzieci i młodzieży. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 44.

i młodzieży. Nagrał wideoklip z muzyką Erica Claptona. Gościł w programach TVP *Kawa czy herbata* i *Pytanie na śniadanie*. Ze swoją muzyką odwiedził m.in. Niemcy, Francję, Włochy, Litwę, Węgry. Prezentował się przed znanymi osobistościami, m.in. prezydentową Jolantą Kwaśniewską, ambasadorami odwiedzającymi Pałac Prezydencki. „Il Canto Magnificat” jest zespołem reprezentującym dzielnicę Wesoła⁴³⁶. Do Federacji należy od 2002 roku. Uczestniczył w kongresach w Poznaniu (2003, 2015), Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), na Jasnej Górze (2012), Rzeszowie (2017) oraz w Kolonii (2004) i Paryżu (2014)⁴³⁷.

3. CHÓRY MIESZANE

Po zespołach chłopięcych 11 chórów mieszanych stanowi drugą co do wielkości federacyjną grupę chóralną. Z Krakowa pochodzą trzy zespoły, pozostałe z Białej Podlaskiej, Inowrocławia, Jordanowa, Nowego Sącza, Słupska, Suszca, Wodzisławia Śląskiego i Zabrze.

Młodzieżowy Chór Parafii Chrystusa Miłosiernego w Białej Podlaskiej „Schola Cantorum Misericordis Christi” powstał w grudniu 1996 roku. Głównym celem, jaki przed zespołem postawił jego założyciel i dyrygent Piotr Karwowski⁴³⁸, jest posługa śpiewu na parafialnych liturgiach oraz wychowanie chórzystów w duchu chrześcijańskim. Dnia 24 czerwca

⁴³⁶ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 44.

⁴³⁷ Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 55–56; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 56–57; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 36; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 19; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 44; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt., C 39, Paryż 2014, AFIPC, dz. cyt.

⁴³⁸ Piotr Karwowski urodził się w 1972 roku w Łukowie. Jest absolwentem Instytutu Muzyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie na Wydziale Artystycznym (1997). Ukończył Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (2000). W 2008 roku uzyskał tytuł doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej dyrygentura na Akademii Muzycznej w Poznaniu pod kierunkiem prof. Stefana Stuligrosza. Pełni posługę organisty w Diecezjalnym Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Białej Podlaskiej. Jest członkiem założycielem SPMK. W latach 2004–2013 pełnił funkcję wiceprezydenta PFPC. Od 2001 roku jest prezesem zarządu Stowarzyszenia Miłośników Muzyki Sakralnej w Białej Podlaskiej. W roku 2013 został uhonorowany decyzją Rady Miasta tytułem „Zasłużony dla Miasta Biała Podlaska”. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 23.

2000 roku chór wstąpił do Pueri Cantores. Od tego czasu uczestniczył w ośmiu kongresach krajowych (Kraków 2000, Poznań 2003, Toruń 2006, Nowy Sącz 2008, Biała Podlaska–Siedlce 2010, Częstochowa 2012, Poznań 2015, Rzeszów 2017) oraz trzech kongresach międzynarodowych (Lyon 2002, Kraków 2007, Sztokholm 2009)⁴³⁹. Z koncertami białskie sanktuarium Bożego Miłosierdzia chętnie odwiedzały chóry federacyjne z Poznania, Kalisza, Białej Podlaskiej, Limanowej, Tarnowa, Lublina, Jasnej Góry, Inowrocławia i Olsztyna. „Schola Cantorum Misericordis Christi” śpiewała podczas mszy świętej z Ojcem Świętym Janem Pawłem II 10 czerwca 1999 roku w Siedlcach oraz 28 lipca 2016 roku podczas mszy świętej z papieżem Franciszkiem na Jasnej Górze. Ze względu na przyjacielskie związki z prof. Stefanem Stuligroszem chór wystąpił z dwoma wyjątkowymi koncertami w Poznaniu. Pierwszy miał miejsce 26 sierpnia 2001 roku z okazji 81. rocznicy urodzin profesora, drugi, osiem lat potem, z racji 70. rocznicy powstania „Poznańskich Słowików”. W swoim dorobku chór ma ok. 250 śpiewów gregoriańskich, 500 utworów jednogłosowych, 396 utworów *a cappella*, 411 utworów wielogłosowych z towarzyszeniem instrumentalnym. Chór jest laureatem wielu prestiżowych konkursów w kraju i za granicą. Systematycznie prowadzona przez chórzystów kronika odnotowuje udział zespołu w szeregu innych, ważnych i wartościowych wydarzeń⁴⁴⁰. Chór liczy 85 chórzystów.

⁴³⁹ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 43–44; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 79–80; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 28–30; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 18; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 16–17; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 23; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

⁴⁴⁰ Francja, Paryż 1997 – Światowe Dni Młodzieży; Włochy, Rzym 2000 – pielgrzymka na kanonizację s. Faustyny; Siedlce 2001 – Krajowe Forum Młodzieży; Leśna Podlaska 2002 – XII Diecezjalna Pielgrzymka Nauczycieli; Terespol 2002 – I Tydzień Kultury Chrześcijańskiej; Wola Gułowska 2003 – Pielgrzymka Słuchaczy Katolickiego Radia Podlasie; Kraków 2004 – I Ogólnopolski Kongres Muzyki Liturgicznej; Siedlce 2005 – II Diecezjalne Sympozjum Liturgiczne; Leśna Podlaska 2005 – Diecezjalny Kongres Eucharystyczny; Ukraina, Latyczów 2006 – uroczystości 400-lecia sanktuarium Matki Bożej Latyczowskiej; Niegów 2007 – uroczystości 70. rocznicy śmierci Sługi Bożej Matki Wincenty Jaroszewskiej; Warszawa 2008 – Krajowe Forum Młodzieży; Kodeń 2009 – Ogólnopolska Pielgrzymka Rycerzy Grobu Bożego; Warszawa 2011 – Krajowe Forum Duszpasterstwa Młodzieży; Włochy 2011 – pielgrzymka chóru do grobów pierwszych apostołów; Kraków 2011 – Światowy Kongres Bożego Miłosierdzia; Kalisz 2012 – X Ogólnopolskie Letnie Warsztaty Muzyki Dawnej; Częstochowa, Jasna Góra 2013 – IV Ogólnopolska

Pracę dyrygenta wspomaga dwóch akompaniatorów: Paweł Czyżewski (od 2001 roku) i Piotr Arseniuk (od 2013 roku). Ponadto od 2001 roku na stałe z zespołem współpracuje Orkiestra Kameralna Lwowskiej Akademii Muzycznej. Każdego tygodnia roku szkolnego zespół spotyka się na pięciu próbach: dwóch wspólnych, dwóch sekcyjnych (dziewczęta, chłopcy), raz na zajęciach z chorału gregoriańskiego. W sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Białej Podlaskiej „Schola Cantorum” podejmuje liturgiczną posługę co niedzielę na mszy świętej o godz. 17.00, we środy podczas mszy świętej o godz. 18.00 (śpiewy gregoriańskie), w adwencie na mszach roratnich w środy i soboty o godz. 6.30 oraz w Triduum Paschalne⁴⁴¹.

Chór „Inovroclaviensis Cantans” („Canzonetta Cantus”, „Schola Cantorum Inovroclaviensis”) istnieje od 14 października 1979 roku. Powstał przed obchodami 800-lecia miasta Inowrocław z inicjatywy Danuty Szymy⁴⁴². Początkowo działał przy Szkole Podstawowej nr 8, potem na stałe przeprowadził się do Młodzieżowego Domu Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu. Ze względu na większe możliwości repertuarowe oraz bar-

---

Pielgrzymka Muzyków Kościelnych; Częstochowa, Jasna Góra 2014 – V Ogólnopolska Pielgrzymka Muzyków Kościelnych; Grecja 2015 – pielgrzymka chóru śladami św. Pawła Apostoła; Katowice 2015 – II Kongres Muzyki Liturgicznej Archidiecezji Katowickiej; Biała Podlaska 2016 – opera *Zamek na Czorsztynie* Karola Kurpińskiego; Częstochowa 2016 – msza święta pod przewodnictwem papieża Franciszka, z udziałem Prezydenta RP Andrzeja Dudy i premier Beaty Szydło; Częstochowa 2017 – XII Ogólnopolska Pielgrzymka Wiernych Tradycji Łacińskiej na Jasną Górę. Por. <http://www.chor-scmc.pl/festiwale-i-kongresy/> (22.12.2017).

⁴⁴¹ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

⁴⁴² Danuta Szyma – wieloletnia dyrygentka dziecięcego chóru „Canzonetta” i młodzieżowego „Cantus” przy Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. (1987–2014). Absolwentka klasy dyrygowania u prof. Henryka Gostomskiego WSP w Bydgoszczy. Posiada III stopień specjalizacji u profesor Marii Przychodzińskiej w Warszawie (1986). Uczestniczyła w warsztatach chórmistrzowskich w klasie Conxity Garcii z Barcelony na Festiwalu Europa Cantat 99 k/Hanoweru (1999). Organistka i kantor bazyliki NMP w Inowrocławiu (1981–2011). Za swoją artystyczną działalność została odznaczona licznymi godnościami: medalem Komisji Edukacji Narodowej (1986), odznaką dla Zasłużonego Działacza Kultury (1997), medalem zasługi w 20-lecie Festiwalu Muzyki Dawnej w Kaliszu (1998), Medalem Ministra Oświaty Belgii (1987), Medalem 800-lecia Inowrocławia (1985), Medalem Senatu Rzeczypospolitej Polskiej za 20-letnie kierownictwo artystyczne zespołem muzyki dawnej „Schola Cantorum Inovroclaviensis” (1999), Statuetką „Ku chwale” przyznaną przez Kapitułę Instytutu kard. Józefa Glempa (2017). Por. *Biogram*, prywatne archiwum Danuty Szymy, Inowrocław; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25.

dziej zróżnicowany wachlarz wyrazu artystycznego, w łonie chóru powołana została grupa wokalnie-instrumentalna „Musica Antiqua Inovroclaviensis”, specjalizująca się w wykonawstwie muzyki dawnej. W 1997 roku pracę w charakterze drugiego dyrygenta rozpoczęła Izabela Szyma-Wysocka⁴⁴³. W 2006 roku chór został przyjęty w szeregi Federacji. Uczestniczył w kongresach krajowych w Toruniu (2006), Białej Podlaskiej–Siedlcach (2010), Częstochowie (2012), Poznaniu (2015), Rzeszowie (2017) oraz w kongresach międzynarodowych w Krakowie (2007) i Sztokholmie (2009). Chór prowadzi szeroko zakrojoną działalność artystyczną w kraju i za granicą, a potwierdzeniem jego poziomu są liczne nagrody i wyróżnienia: „Srebrna Struna” – Bydgoskie Impresje Muzyczne (1997), „Cum Laude” i I miejsce na 35. Europejskim Festiwalu Muzycznym Młodych w Neerpelt w Belgii (1987), „Złoty Kamerton” i puchary Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz ZG PZChiO na Ogólnopolskim Konkursie Chórów a Cappella (1987, 1989), nagroda „Silver Band” na 17. Międzynarodowym Konkursie Chórów w Pradze w Czechach (2007), „Siedem Harf Eola” (1986, 1992, 1995, 1999, 2000, 2002, 2010) na Ogólnopolskim Festiwalu Zespołów Muzyki Dawnej „Schola Cantorum” w Kaliszu, Puchar Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego i I miejsce w regionalnym konkursie chórów (2008) oraz grand prix w konkursie chórów o Puchar Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego (2011), „Srebro” na „Ars Liturgica” w Gnieźnie (2012). Ważnym nurtem działalności „Inovroclaviensis Cantans” jest udział w uroczystościach i świętach kościelnych. Warto wspomnieć, że chór animował muzycznie ingresy dwóch prymasów w archikatedrze gnieźnieńskiej: abp. Henryka Muszyńskiego (2009) i abp. Józefa Kowalczyka (2010)⁴⁴⁴.

⁴⁴³ Izabela Szyma-Wysocka w 1997 roku ukończyła Akademię Muzyczną w Bydgoszczy w klasie dyrygentury prof. Mariusza Kończala. W latach 1998–2000 doskonalila swoje umiejętności w Podyplomowym Studium Chórmistrzowskim u prof. Jerzego Kurcza (AM – Bydgoszcz i CAK – Warszawa). W 2015 roku uzyskała tytuł doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej dyrygentura na UKW w Bydgoszczy. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25.

⁴⁴⁴ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25; por. *Kronika Chóru „Inovroclaviensis Cantans”*, prywatne archiwum Danuty Szmy, Inowrocław; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 33–36; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 21–23; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 20; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

Młodzieżowy chór „Bel Canto” powstał w styczniu 2000 roku przy Zespole Szkół im. Hugona Kołłątaja w Jordanowie. Jego skład tworzą uczniowie pochodzący ze szkół powiatu suskiego. Pomysłodawczynią i dyrygentką 37-osobowego zespołu jest Ksenia Miśkiewicz⁴⁴⁵. Po raz pierwszy chór zaśpiewał podczas liturgii Wielkiego Piątku w parafialnym kościele, natomiast koncert inauguracyjny oficjalną działalność miał miejsce 30 kwietnia 2000 roku w Urzędzie Miasta Jordanowa. Od 2001 roku zespół jest członkiem Federacji. „Bel Canto” uczestniczył w międzynarodowym kongresie w Krakowie (2007)⁴⁴⁶. Przez wszystkie lata swego członkostwa w Pueri Cantores nie podejmował współpracy z innymi federacyjnymi chórmi. Bardziej skupił się na działalności artystycznej. Może poszczycić się szeregiem nagród i wyróżnień: II miejsce *ex aequo* na III Archidiecezjalnym Konkursie Kolęd i Pastorałek na Podhalu (Zakopane 2000), I miejsce w Eliminacjach Makroregionalnych w Krakowie do XXIV Ogólnopolskiego Festiwalu Zespołów Muzyki Dawnej „Schola Cantorum” Kalisz 2002 (2001), Srebrne Pasma na XXIII Małopolskim Konkursie Chórów (Kraków 2001), I miejsce w Eliminacjach Makroregionalnych w Krakowie do VIII Ogólnopolskiego Festiwalu Kolęd w Będzinie (2001), I miejsce na IV Archidiecezjalnym Konkursie Kolęd i Pastorałek na Podhalu (Zakopane 2001), Srebrny Dyplom na IV Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2002), II miejsce w X Małopolskim Konkursie Poezji Śpiewanej „Kraina Łagodności” w Krakowie (2002), I miejsce na VI Archidiecezjalnym Konkursie Kolęd i Pastorałek na Podhalu (Zakopane 2003), III miejsce na I Archidiecezjalnym Festiwalu Pieśni o Miłosierdziu Bożym (Chełmek 2003), III miejsce na VIII Katowickich Spotkaniach Kolędowych „Śpiewajmy Jezusowi” (2003), I miejsce na eliminacjach wojewódzkich

⁴⁴⁵ Ksenia Miśkiewicz ukończyła Akademię Muzyczną w Krakowie na Wydziale Wychowania Muzycznego w klasie prof. Jana Jazownika. Doktorat z zakresu sztuk muzycznych zdobyła w AM w Bydgoszczy, a promotorem jej pracy była prof. Elżbieta Wtorkowska (2011). Jest absolwentką Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Na co dzień pracuje w PSM I i II st. im. Fryderyka Chopina w Nowym Targu, gdzie jest kierownikiem sekcji przedmiotów ogólnomuzycznych, uczy kształcenia słuchu, rytmiki. Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; zob. J. Hanusiak, *Dyrygent i jego osobowość w oddziaływaniu na chór na przykładzie Kseni Miśkiewicz i chóru „Bel Canto”*, Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, kierunek edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Kraków 2015.

⁴⁴⁶ Por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.

w Krakowie na XXIV Ogólnopolski Konkurs Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy (2004), II miejsce na I Festiwalu Pieśni Maryjnej „Ave Maryja” w Osielcu (2005), „Złota Struna” na VII i IX Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2005, 2007), II miejsce na XV Myślenickim Festiwalu Pieśni Chóralnej Kolędy i Pastorałki w Myślenicach (2006), grand prix na IX Archidiecezjalnym Konkursie Kolęd i Pastorałek „Niech kolęduje z nami cały świat” (Zakopane 2006), I miejsce na eliminacjach wojewódzkich w Krakowie do XXVI Ogólnopolskiego Konkursu Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy (2006), Srebrny Kamerton na XXVI Ogólnopolskim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy (2006), I miejsce w kategorii młodzieżowej na II Festiwalu Pieśni Maryjnej „Ave Maryja” w Osielcu (2006), I miejsce na I, II, III Małopolskim Konkursie Kolęd i Pastorałek w Akademii Muzycznej w Krakowie (2007, 2008, 2009), grand prix na III i V Festiwalu Pieśni Maryjnej „Ave Maryja” w Osielcu (2007, 2009), I miejsce na eliminacjach wojewódzkich w Krakowie do XXVII Ogólnopolskiego Konkursu Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy (2007), Złoty Kamerton na XXVII Ogólnopolskim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy, Nagroda Specjalna TVP Bydgoszcz, Nagroda Specjalna Dyrektora Pałacu Młodzieży (2007), III miejsce na XVII Myślenickim Festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolędy i Pastorałki” (2008), grand prix na II Małopolskim Przeglądzie Małopolskich Chórów Szkolnych Programu „Śpiewająca Polska” (Kraków 2008), udział w II Festiwalu „Śpiewającej Polski” w Filharmonii Narodowej w Warszawie – finał ogólnopolskiego programu „Śpiewająca Polska” – organizator Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Minister Edukacji Narodowej, Narodowe Centrum Kultury, Biuro Festiwalu Wroclavia Cantans (2008), „Złota Struna” i II miejsce na XI Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2009), udział w koncercie finałowym III Ogólnopolskiego Festiwalu „Śpiewająca Polska” we Wrocławiu (2009), grand prix na III Małopolskim Przeglądzie Małopolskich Chórów szkolnych Programu „Śpiewająca Polska” (Kraków 2009), grand prix na IV Małopolskim Przeglądzie Małopolskich Chórów szkolnych Programu „Śpiewająca Polska” (Kraków 2010), Złoty Kamerton na XXX Ogólnopolskim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy, Puchar Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Puchar Ministra Edukacji Narodowej, Nagroda Zarządu Głównego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Warszawie (2010), I miejsce na V Małopol-

skim Przeglądzie Małopolskich Chórów szkolnych Programu „Śpiewająca Polska” w Jordanowie (2011), udział w koncercie finałowym Ogólnopolskiego Festiwalu Programu „Śpiewająca Polska” w Bazylice Mariackiej w Krakowie (2011), udział w koncercie finałowym Ogólnopolskiego Festiwalu Programu „Śpiewająca Polska” w Filharmonii Białostockiej (2012), grand prix w VII Przeglądzie Małopolskich Chórów Szkolnych Programu „Śpiewająca Polska” w Tarnowie (2013), udział w koncercie finałowym Ogólnopolskiego Festiwalu Programu „Śpiewająca Polska” w Filharmonii Świętokrzyskiej w Kielcach (2013), Złota Struna na XVI Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2014), udział w koncercie finałowym Ogólnopolskiego Festiwalu Programu „Śpiewająca Polska” w Lusławicach (2014), Złota Struna na XVII Ogólnopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2015), Złote Pasma na X i XI Małopolskim Przeglądzie Chórów projektu Akademia Chóralna Śpiewająca Polska w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach (2016, 2017), III miejsce w Międzynarodowym Konkursie Chórów o „Złotą Wstęgę Solczy” w Ejszyszkach (Litwa 2017), udział w koncercie finałowym Ogólnopolskiego Festiwalu Programu „Śpiewająca Polska” w Akademii Muzycznej w Krakowie (2017)⁴⁴⁷.

„Pueri Cantores Cracovienses” jest chórem Archidiecezjalnej Szkoły Muzycznej I i II st. im. kard. Franciszka Macharskiego w Krakowie. Pod tą nazwą zespół znany jest od 2011 roku. Praca w chórze jest ściśle podporządkowana rytmowi życia szkoły. Dyrygentem zespołu jest dyrektor szkoły, Wiesław Delimat⁴⁴⁸. Chór bierze czynny udział w uroczystościach archidiecezji krakowskiej. Śpiewał m.in. dla Jana Pawła II podczas jego pielgrzymki do Krakowa, na ingresie kard. Stanisława Dziwisza do katedry wawelskiej oraz podczas procesji z Wawelu na Skalkę w uroczystość św. Stanisława, biskupa i męczennika. Z koncertami odwiedzał także kraje Europy. Na VI Festiwalu „Cantate Domino” zdobył II nagrodę. Od 2008 roku jest członkiem Federacji. Uczestniczył w IX Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Rzeszowie (2017) oraz w XXXVII Międzynarodowym Kongresie

⁴⁴⁷ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze.

⁴⁴⁸ Wiesław Delimat – organista, dyrygent, profesor sztuk muzycznych. Występował w większości krajów europejskich, gościł także w Azji i Ameryce Północnej. Związany jest z chórem „Kantorei Sankt Barbara” oraz orkiestrą „L’Estate Armonico”. Od 25 lat pracuje w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II, obecnie piastuje funkcję kierownika Katedry Muzyki Kościelnej. Za swoją działalność odznaczony m.in. Orderem św. Sylwestra, nadanym przez Benedykta XVI. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, s. 28.

w Granadzie (2012)⁴⁴⁹. W ramach współpracy z chórami z Federacji występuje przy okazji wydarzeń organizowanych przez Federację⁴⁵⁰.

„Chór Mieszany Katedry Wawelskiej” powstał w 2006 roku. Wszystko dzięki interwencji obejmującego posługę w archidiecezji krakowskiej ks. kard. Stanisława Dziwisza. W kontekście swojego ingresu zwrócił on uwagę na potrzebę odnowy muzycznego oblicza katedry. Troską podzielił się z ks. Robertem Tyrałą, odpowiedzialnym za kształt muzyki w archidiecezji krakowskiej. Ten podjął stosowne kroki i już we wrześniu 2006 roku zespół został przyjęty do Federacji, a pierwszy swój koncert dał w ramach II Dni Muzyki Kościelnej w archidiecezji krakowskiej obchodzonych w listopadzie. Dyrygentem i managerem chóru został Andrzej Korzeniowski⁴⁵¹.

Zespół bardzo szybko muzycznym poziomem nawiązał do wielowiekowych tradycji katedry i stał się godnym ich kontynuatorem. Tworzą go starannie wybierani absolwenci szkół muzycznych oraz studenci uczelni wyższych Krakowa. Obecność zespołu na wawelskim wzgórzu na stałe wpisała się w panoramę świąt i uroczystości kościelnych. Nie oznacza to, że posługa chóru na Wawelu wyczerpuje jego całą działalność. Zespół chętnie włącza się we wszystkie znaczące święta Kościoła krakowskiego, uroczystości państwowe i patriotyczne. Swoją szeroki repertuar prezentuje w kraju i za granicą podczas różnych festiwalu i konkursów. Zespół z wawelskiego wzgórza może poszczycić się m.in. I miejscem w VIII Ogólnopolskim Konkursie „Caecilianum” (2008), Grand Prix VI Ogólnopolskiego Przeglądu Chórów Kościelnych Pieśni Pokutnej i Pasyjnej Metropolii Górnośląskiej (Żory 2009), I miejscem w kategorii „Chóry mieszane” na V Międzynarod-

⁴⁴⁹ Zob. W. Delimat, *XXXVII Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores – Granada 2012*, PMS 10 (2012), s. 133–136.

⁴⁵⁰ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 28; por. C 37, Granada 2012, dz. cyt.

⁴⁵¹ Andrzej Korzeniowski urodził się 17 kwietnia 1977 roku w Krakowie. Jest absolwentem Akademii Muzycznej w Krakowie. Dalej kształcił się na kursach mistrzowskich dyrygentury symfonicznej w Gdyni i w Krakowie u Jerzego Salwarowskiego i Gabriela Chmury. Od 1997 do 2007 roku prowadził założony przez siebie chór mieszany i orkiestrę kameralną Pastores w Krakowie. Potem podjął pracę z Chórem Mieszanym na Wawelu. Obecnie w Akademii Muzycznej w Krakowie prowadzi klasę dyrygentury chóralnej na Wydziale I Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej. Jego dorobek artystyczny sięga ponad 800 występów, wielokrotnych nagrań muzyki teatralnej i filmowej. Por. http://csik.garwolin.pl/wp-content/uploads/2015/02/chory_dyrygenci_bio.pdf (13.06.2017).

dowym Festiwalu Chóralnym „Cantate Domino” (Kraków 2010), I miejscem w kategorii „Muzyka sakralna” na Krakowskim Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym Cracovia Cantans (2010)⁴⁵². Mieszany Chór Katedry Wawelskiej uczestniczył w Koncercie Galowym z okazji XX-lecia powstania Polskiej Federacji Pueri Cantores oraz 80. urodzin Wojciecha Kilara inaugurującym XXII Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej „Gaude Mater” w ramach VII Krajowego Kongresu Pueri Cantores. Był także obecny podczas XXXIV Kongresu międzynarodowego w Krakowie⁴⁵³.

Chór Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II „Psalmodia” powstał w 1988 roku. W 1996 roku dzięki postanowieniu Wielkiego Kanclerza PAT, ks. kard. F. Macharskiego, stał się zespołem oficjalnie reprezentującym uczelnię. Założycielem i dyrygentem „Psalmodii” jest Włodzimierz Siedlik⁴⁵⁴. W łonie „Psalmodii” istnieją dwa utytułowane chóry. W 2009 roku sekcja żeńska utworzyła Krakowski Chór Żeński

⁴⁵² Zob. <http://www.katedra-wawelska.pl/muzyka-na-wawelu/chor/> (15.09.2017).

⁴⁵³ Por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 8; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.

⁴⁵⁴ Włodzimierz Siedlik – kierownik Katedry Chóralistyki Akademii Muzycznej w Krakowie i profesor w katedrze Muzyki Kościelnej Wydziału Historii i Dziedzictwa Narodowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie (dyplom z najwyższym wyróżnieniem), Instytutu Liturgicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (dyplom z wyróżnieniem) oraz Podyplomowego Studium Emisji Głosu Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (dyplom z wyróżnieniem). W 1990 roku został laureatem Ogólnopolskiego Konkursu Dyrygentów Chórów w Poznaniu. Był dyrektorem Centrum Paderewskiego w Tarnowie (1990–1992). W 1991 roku założył Tarnowską Orkiestrę Kameralną. Pełnił funkcję dyrektora Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych w Tarnowie (1992–1996). W latach 1990–1994 został radnym gminy Tarnów, a w kadencji 1994–1998 piastował funkcję przewodniczącego Rady Gminy Tarnów. Od 1994 roku pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Liturgicznym PAT w Krakowie. Podczas swojej działalności dyrygenckiej z chórami: „Cantus”, „Psalmodia”, Chórem UJ uzyskał wiele nagród i wyróżnień polskich i zagranicznych. W latach 1995–2010 pełnił funkcję dyrektora i kierownika artystycznego Chóru Polskiego Radia w Krakowie. W 2000 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W 2001 roku otrzymał nagrodę im. Jerzego Kurczewskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie dyrygenty przyznawaną przez kapitułę pod honorowym patronatem prof. Krzysztofa Pendereckiego. W 2002 roku przeprowadził przewod doktorski w Akademii Muzycznej w Krakowie. W 2008 roku otrzymał najwyższe radiowe wyróżnienie „Złoty Mikrofon” za propagowanie muzyki polskiej w kraju i zagranicą. W 2010 roku został odznaczony medalem „Zasłużony dla Kultury Polskiej” nadawanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2012 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego w Akademii Muzycznej w Krakowie. W tym samym roku został uhonorowany odznaczeniem „Benemerenti” przez papieża Benedykta XVI za wyjątkowe zasługi dla Kościoła. W 2013 roku

przy Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, którym dyryguje Katarzyna Śmiałkowska, z kolei głosy męskie skupiły się wokół Janusza Wierzgacza jako Krakowski Chór Męski przy Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. W 2008 roku „Psalmodia” została członkiem Pueri Cantores. Uczestniczyła w VIII i IX Kongresie krajowym w Poznaniu (2015) i Rzeszowie (2017). Na obu kongresach w trakcie Koncertów Galowych chór był w gronie tzw. zespołów prowadzących. Jeśli chodzi o kongresy międzynarodowe, „Psalmodia” odwiedziła Sztokholm (2009), Rzym (2010), Granadę (2012), Paryż (2014) i Rio de Janeiro (2017)⁴⁵⁵. Podtrzymując więzi wewnątrzfederacyjne, chór chętnie podejmuje współpracę m.in. z „Pueri Cantores Sancti Joseph”, „Pueri Cantores Resovienses”, „Pueri et Puellae Cantores Plocenses”. Realizuje też projekty muzyczne np. z Chórem Polskiego Radia w Krakowie, z Operą Krakowską, z Filharmonią Krakowską im. Karola Szymanowskiego, z Capellą Cracoviensis oraz Telewizją Polską. Koncertuje w kraju i za granicą, wszędzie wzbudzając zachwyt i uznanie. Ponad dwudziestopięcioletnia działalność „Psalmodii” zapisała chlubne karty historii zespołu, a świadectwem tego są liczne nagrody i wyróżnienia konkursów i festiwali chóralnych: Ogólnopolski Turniej Chórów „Legnica Cantat” – nagroda za najlepszy debiut, nagroda za najlepszą technikę wokalną i nagroda specjalna – Srebrna Lutnia (1993), I miejsce i złoty medal w konkursie „Współczesna Muzyka Chóralna” na XXIX Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach (1994), wyróżnienie na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Cerkiewnej w Hajnówce (1995), II nagroda na Międzywojewódzkim Konkursie Chórów w Krakowie (1995), I nagroda na Międzywojewódzkim Konkursie Chórów w Krakowie (1996), wyróżnienia i nagrody podczas konkursów kołęd w Myślenicach, konkursach muzyki chóralnej w Niepołomicach, Krakowie oraz Łodzi, I nagroda na IV Festiwalu Chóralnym „Cantate Domino” w Krakowie (2009), Złota Struna i Nagroda Specjalna Burmistrza Miasta na XI Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach (2009), III miejsce na Ogólnopolskim Turnieju Chórów „Legnica Cantat” (2010), Grand Prix Festiwalu w Niepołomicach – najwyższa nagroda na XIV Małopolskim Konkursie Chó-

---

otrzymał medal „Plus ratio quam vis” nadany przez prof. Wojciecha Nowaka, rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. <http://www.psalmodia.pl/dyrygenci.html> (18.07.2017).

⁴⁵⁵ Por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 27; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.; por. C 36, Rzym 2010–2011, dz. cyt.; por. C 37, Granada 2012, dz. cyt.; por. C 39, Paryż 2014, dz. cyt.

rów w Niepołomicach (2012), Grand Prix III Ogólnopolskiego Festiwalu Muzyki Chóralnej „Sacra Ecclesiae Cantio” w Tarnowie (2012), grand prix na XIV Międzynarodowym Spotkaniu Chóralnym „Ad Gloriam Dei” w Pińczowie (2013), grand prix na XXIV Mysłenickim Festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolędy i pastorałki” (2015), grand prix i nagroda za najlepsze wykonanie utworu Józefa Świdra na I Międzynarodowym Konkursie Chóralnym im. prof. Józefa Świdra (2015)⁴⁵⁶.

⁴⁵⁶ <http://www.psalmodia.pl/historia.html> (18.07.2017); Zob. R. Tyrała, *Psalmodia Minor – Chór akademicki*, VA 2002 nr 1 (7), s. 10–11; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2002 nr 2 (8), s. 5; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2002 nr 3–4 (10), s. 4; zob. J. Bednarczyk, *Spentione marzenia!*, VA 2002 nr 5 (11), s. 3; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2003 nr 1 (13), s. 5; *40-lecie pracy naukowej JM bp. prof. Tadeusza Pieronka*, VA 2004 nr 2–4 (20–22), s. 4; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2004 nr 5–6 (23–24), s. 5; zob. R. Tyrała, *I Ogólnopolski Kongres Muzyki Liturgicznej „Musicam Sacram Promovere”*, VA 2004 nr 5–6 (23–24), s. 11; zob. E. Wiater, *Człowiek drogą Kościoła*, VA 2006 nr 2–4 (32–34), s. 3; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2006 nr 2–4 (32–34), s. 5; zob. M. Prendota, *Muzyka polskich mistrzów*, VA 2009 nr 5 (53), s. 12; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2009 nr 6 (54), s. 5; zob. A. Biel, *Tournée po Niemczech i Belgii*, VA 2009 nr 6 (54), s. 14–15; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2010 nr 1 (55), s. 4; zob. K. Płaszczyńska, *A dawny to zwyczaj wszędzie...*, VA 2010 nr 2 (56), s. 20; zob. A. Kuliś, *III miejsce dla Psalmodii*, VA 2010 nr 3–4 (57–58), s. 16; zob. A. Kuliś, *Wielkopostne przemyślenia*, VA 2010 nr 3–4 (57–58), s. 22; zob. P. Guzdek, *Pierwsza rocznica Uniwersytetu*, VA 2010 nr 5 (59), s. 6–7; zob. E. Oldziejewska, *Węgierska rapsodia Psalmodii*, VA 2010 nr 6 (60), s. 13; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 1 (61), s. 4; zob. M. Sroka, P. Brągiel, *20-lecie Fundacji im. Świętej Królowej Jadwigi*, VA 2011 nr 1 (61), s. 7; zob. M. Syposz, *Sylwester w Rzymie*, VA 2011 nr 1 (61), s. 21–22; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 3 (63), s. 3–4; zob. A. Kwiatkowska, *Koncert Psalmodii w Rzymie*, VA 2011 nr 3 (63), s. 19; zob. M. Nowak, *Totus Tuus – płyta Psalmodii*, VA 2011 nr 3 (63), s. 20; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 4 (64), s. 3; zob. M. Gądek, *Małopolska poznała Góreckiego*, VA 2011 nr 4 (64), s. 15; zob. K. Janeczek, *W poszukiwaniu pięknego śpiewu*, VA 2011 nr 4 (64), s. 16; zob. M. Wiertek, *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2011/2012 w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2011 nr 5 (65), s. 5; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 1 (66), s. 4; zob. A. Widzisz, *Obóz integracyjny Psalmodii*, VA 2012 nr 1 (66), s. 21; zob. A. Widzisz, *Koncert kolęd i pastorałek Krakowskiego Chóru Żeńskiego*, VA 2012 nr 1 (66), s. 22; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 2 (67), s. 1; zob. M. Prendota, *I Krakowskie Obchody Dnia Żołnierzy Wykłętych*, VA 2012 nr 2 (67), s. 10–12; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 3 (68), s. 1; zob. A. Widzisz, *W oczekiwaniu na nową płytę...*, VA 2012 nr 3 (68), s. 10; zob. A. Widzisz, *Grand Prix Festiwalu w Niepołomicach dla chóru Psalmodia!*, VA 2012 nr 3 (68), s. 11; zob. M. Gądek, *Congregaret in unum, czyli Psalmodia w Granadzie*, VA 2012 nr 3 (68), s. 32; zob. M. Nowak, *Sukces Psalmodii na Festiwalu w Tarnowie*, VA 2012 nr 5 (70), s. 33; zob. A. Widzisz, *Nowa płyta Psalmodii*, VA 2012 nr 5 (70), s. 34; zob. A. Widzisz, *Wielkie urodziny*, VA 2012 nr 5 (70), s. 34; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 1 (71), s. 3–4; zob. M. Gądek, *Cztery głosy, cztery dni, cztery koncerty*, VA 2013 nr 1 (71), s. 27; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 2 (72), s. 3; zob. K. Kędzierska, *Warsztaty chóralne*, VA 2013 nr 2 (72), s. 17;

W 2017 roku Młodzieżowy Chór „Scherzo” I Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Sączu obchodził 30-lecie swojej działalności. Powstał w 1997 roku przy I Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Sączu. Założycielem i dyrygentem zespołu jest Andrzej Citak⁴⁵⁷. Pierwotnie na-

---

zob. *Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 3 (73), s. 3; zob. A. Widzisz, *Podsumowanie, czyli jak Psalmidii minął II semestr*, VA 2013 nr 3 (73), s. 28; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 4 (74), s. 4; zob. W. Kałamarz, *Recenzja płyty „Sursum corda”*, VA 2013 nr 4 (74), s. 21–23; zob. K. Kędzierska, *Zakończenie sezonu Psalmidii*, VA 2013 nr 4 (74), s. 23; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 5 (75), s. 4; zob. M. Wiertek, *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2013/2014 na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2013 nr 5 (75), s. 4; zob. R. Dulian, *Msza przy konfesji św. Jana z Kęt w kolegiacie św. Anny*, VA 2013 nr 5 (75), s. 19; zob. K. Kędzierska, *Spotkania z kompozytorem Romualdem Twardowskim*, VA 2013 nr 5 (75), s. 23; zob. W. Kałamarz, *Recenzja płyty – Henryk Mikołaj Górecki „Z pieśni kościelnych”*, VA 2013 nr 5 (75), s. 36; zob. M. Gądek, *Podwójny jubileusz maestra Siedlika*, VA 2013 nr 5 (75), s. 37; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 1 (76), s. 3; zob. M. Gądek, *Srebrne годы*, VA 2014 nr 1 (76), s. 15–16; zob. K. Kędzierska, *Dětátko se narodilo, czyli kolędowanie z Psalmidią*, VA 2014 nr 1 (76), s. 16; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 2 (77), s. 3; zob. M. Szczyпка, *III Krakowskie Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych*, VA 2014 nr 2 (77), s. 10; zob. M. Gądek, *Przez ćwierćwiecze ze śpiewem na ustach. 25 lat chóru Psalmidia*, VA 2014 nr 2 (77), s. 11–13; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 3 (78), s. 3; zob. M. Gądek, K. Kędzierska, *Koncerty Psalmidii z okazji kanonizacji Jana Pawła II*, VA 2014 nr 3 (78), s. 22; zob. M. Gądek, *Muzyczny dialog kultur*, VA 2014 nr 3 (78), s. 22; zob. M. Gądek, *Uczucia wyprzedzają metronom – muzyczne spotkanie Psalmidii z kompozytorem*, VA 2014 nr 3 (78), s. 23; zob. W. Samolej, *Jubileusz 25-lecia chóru Psalmidia*, VA 2014 nr 4 (79), s. 20; zob. K. Kędzierska, *Trasa koncertowa Psalmidii w Niemczech i Francji*, VA 2014 nr 4 (79), s. 21; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 5 (80), s. 3; zob. M. Wiertek, *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2014/2015 na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2014 nr 5 (80), s. 6; zob. M. Wiertek, *Mistrz nagrany*, VA 2014 nr 5 (80), s. 37; zob. *Spotkanie oplatkowe*, VA 2015 nr 1 (81), s. 37; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2015 nr 2 (82), s. 3; zob. M. Gądek, *Psalmidia na festiwalach*, VA 2015 nr 2 (82), s. 17; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2015 nr 3 (83), s. 3; zob. M. Wiertek, *Benedykt XVI doktorem honoris causa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Akademii Muzycznej w Krakowie*, VA 2015 nr 4 (84), s. 6–7; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2015 nr 5 (85), s. 3–4; zob. K. Mleczek, *Spotkanie oplatkowe*, VA 2016 nr 1 (86), s. 5; zob. K. Rehorowska, *Misericordias*, VA 2016 nr 1 (86), s. 18–19; zob. K. Rehorowska, *Gaudete, gaudete, Christus est natus*, VA 2016 nr 1 (86), s. 19; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2016 nr 2 (87), s. 3–4; zob. M. Mastyló, *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2016/2017*, VA 2016 nr 4 (89), s. 5–6; zob. *Wydarzyło się...*, VA 2017 nr 1 (90), s. 4; zob. M. Woźniak, *Ż. Welna, Przyjść, posłuchać i zostać*, VA 2017 nr 1 (90), s. 57–58; zob. M. Mastyló, *Dać świadectwo prawdzie*, VA 2017 nr 4 (93), s. 9.

⁴⁵⁷ Andrzej Citak – muzyk, pedagog, chórmistrz, założyciel i dyrygent Młodzieżowego Chóru „Scherzo”, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie (Wydział Wychowania Muzycznego) i Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Nauczyciel dyplomowany przedmiotów teoretycznych w Państwowej

zywał się Chór I Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Sączu, a w latach 1992–1996 reprezentował również Młodzieżowy Dom Kultury (Chór I Liceum Ogólnokształcącego i Młodzieżowego Domu Kultury w Nowym Sączu). Potem przyjął nazwę: Chór „Scherzo” I Liceum Ogólnokształcącego, a od 2006 roku znany jest już jako Młodzieżowy Chór „Scherzo” I Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Sączu. Jest chórem mieszanym liczącym około 45 osób, zrzeszającym młodzież sądeckich szkół w wieku 14–19 lat. Chór występuje w formacji koncertowej, kameralnej oraz jako tzw. zespół wokalny. Okrągły jubileusz był okazją do podsumowań i przypomnienia najważniejszych sukcesów zespołu: nagroda grand prix oraz pięć Złotych, siedem Srebrnych oraz cztery Brązowe Harfy Eola na Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Dawnej „Schola Cantorum” w Kaliszu (lata 1994–2017), Złoty Kamerton (2013) i pięciokrotnie Srebrny (1991, 1993, 1994, 1996, 2017) na Ogólnopolskim Konkursie Chórów Szkolnych w Bydgoszczy, wyróżnienie (1995), I miejsce w kategorii chórów młodzieżowych (2006) i Brązowy Dyplom (2017) na Ogólnopolskim Turnieju Chórów „Legnica Cantat”, III miejsce na Międzynarodowym Konkursie Chórów w Neerpelt (Belgia 1996), I miejsce i specjalne wyróżnienie na Międzynarodowym Konkursie Chórów w Rzeszowie (2004), nagroda specjalna i nagroda „Odkrycie BIM” (2005) oraz wyróżnienie (2017) na Międzynarodowym Festiwalu „Bydgoskie Impresje Muzyczne”, II miejsce w Konkursie Międzynarodowego Festiwalu Golden Voices of Barcelona (Hiszpania 2016), Srebrny i Brązowy Medal na Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Religijnej w Prewezie (Grecja 2017), dwa Srebrne Dyplomy na Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach (2018), laureat wielu edycji Międzywojewódzkiego Konkursu Chórów w Krakowie i Niepołomicach⁴⁵⁸. Młodzieżowy Chór „Scherzo” jest członkiem Federacji od 2006 roku. W 2007 roku wziął udział w XXXIV Międzynarodowym Kongresie jako jeden z chórów prowadzących

---

Szkole Muzycznej I i II st. w Nowym Sączu. W latach 2008–2012 dyrektor artystyczny Starosądeckiego Festiwalu Muzyki Dawnej. Od 2009 roku doktor sztuk muzycznych o specjalności dyrygentura. Za swoje osiągnięcia edukacyjne i artystyczne został uhonorowany m.in. Medalem Komisji Edukacji Narodowej, odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, Tarczą Herbową Miasta Nowego Sącza i medalem „Za zasługi dla Starego Sącza”. Nominowany do tytułu „Człowiek Roku” w plebiscycie „Gazety Krakowskiej” oraz dwukrotnie do tytułu „Sądeczanin Roku”. Por. <http://scherzo.art.pl/o-nas/> (19.10.2017); por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt, s. 34.

⁴⁵⁸ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt, s. 34.

oprawę muzyczną. W 2008 roku był współorganizatorem i uczestnikiem V Krajowego Kongresu w Nowym Sączu, brał również udział w spotkaniu regionalnym chórów Federacji w Szalowej (2013) oraz kongresach Pueri Cantores w Poznaniu (2015) i Rzeszowie (2017)⁴⁵⁹.

Chór „Fantazja” powstał w 1980 roku przy Szkole Podstawowej nr 5 w Słupsku. Od samego początku prowadzi go Lilianna Zdolińska⁴⁶⁰, a sprawami administracyjnymi i organizacyjnymi zajmuje się Teresa Majka. Od 2002 roku zespół koncertuje w składzie jednorodnym i mieszanym. W 2003 roku do zespołu dołączyła akompaniorka, Beata Kamińska. Chór stale współpracuje z Orkiestrą Polskiej Filharmonii „Sinfonia Baltica” w Słupsku. Każdego roku chór daje około 40 koncertów. Uczestniczy aktywnie w uroczystościach kościelnych i państwowych, charytatywnych i miejskich. „Fantazja” jest zespołem bardzo utytułowanym. Uczestnicząc przez lata w wielu konkursach i festiwalach chóralnych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, chór zdobył liczne nagrody i wyróżnienia. Z koncertami odwiedził Finlandię, Niemcy, Włochy, Szwajcarię, Słowację, Austrię, Czechy, Białoruś, Litwę, Łotwę. W 2002 roku podczas audjencji generalnej „Fantazja” śpiewała dla Ojca Świętego Jana Pawła II. W 2005 roku decyzją Rady Miasta Słupsk chór otrzymał Medal Zasługi dla Miasta Słupsk. Od 2004 roku zespół jest członkiem Federacji. Uczestniczył w VIII i IX Kongresie krajowym (Poznań 2015, Rzeszów 2017)⁴⁶¹.

Chór „Canticum Novum” wyrósł z młodzieżowego środowiska skupionego wokół parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Suszcu. Od 2002 roku znany był pod nazwą „Schola Canticum” i jego głównym zadaniem było prowadzenie śpiewu w kościele i poszerzanie muzycznego reper-

⁴⁵⁹ Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 27; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 34; por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.

⁴⁶⁰ Lilianna Zdolińska – absolwentka wychowania muzycznego na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (1979). Nieustannie podnosi swoje kwalifikacje i umiejętności, uczestnicząc w kursach i warsztatach dla dyrygentów chóralnych. W 2004 roku ukończyła w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie. W PZChIO od lat pełni funkcję dyrektora artystycznego Oddziału w Słupsku. Autorka programu nauczania muzyki w oparciu o metodę Zoltána Kodály’a. Za swoje osiągnięcia uhonorowana odznaczeniami państwowymi, ministerialnymi, oświatowymi i lokalnymi. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 39.

⁴⁶¹ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 39; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.

tuaru parafian. Założycielką i dyrygentką zespołu jest Barbara Garus⁴⁶². Od kwietnia do września 2015 roku zespół zawiesił swoją pracę. Od 2016 roku wznowił działalność już pod nazwą „Canticum Novum”, co miało podkreślić chęć powrotu zespołu do swojej pierwotnej funkcji liturgicznej. W łonie zespołu funkcjonują dwa składy: liturgiczny i chóralny. Dyrygentami są Barbara Garus i Szymon Cichoń⁴⁶³, który jest równocześnie akompaniatorem zespołu. Odmieniony zespół zadebiutował w XII Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów Kościelnych Pieśni Pokutnej i Pasyjnej w Żorach (wyróżnienie, 2017). Do Federacji chór należy od 2016 roku. W kongresie w Rzeszowie (2017) uczestniczył po raz pierwszy.

Młodzieżowy Chór Miejski „Canticum Novum” pracuje od 2012 roku. Impuls do jego powstania dał Eugeniusz Ogrodnik, wiceprezydent Wodzisławia Śląskiego. Dyrygentką zespołu jest Emilia Kopiec⁴⁶⁴. Chórzystami są młodzi mieszkańcy Wodzisławia, w wieku od 8 do 18 lat. Liczba śpiewających systematycznie wzrasta, w 2017 roku oscylowała w granicach 40–50 osób. Zespół uświetnia uroczystości lokalne, jest wizytówką Wodzisławia w Polsce i za granicą. Może poszczycić się m.in. dwoma Pucharami Laureatów Wodzisławskich Spotkań Kolędowych (2014, 2016), Pucharem Sołtysa Gminy Olza (2015), III miejscem na Międzynarodowym Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie (2017). Od września 2016 roku chór pracuje przy Ognisku Pracy Pozaszkolnej nr 1 w Wodzisławiu Śląskim. Od 2015 roku

⁴⁶² Barbara Garus – nauczycielka muzyki, rytmiki, instruktorka śpiewu, dyrygentka, absolwentka Studium Chórmistrzowskiego w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Członek International Voice Teachers of Mix. Prowadzi również Chór Dziecięcy „Przednutka” w Szkole Podstawowej w Kobielicach. Przez siedem lat prowadziła Chór Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” w Strumieniu. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 40.

⁴⁶³ Szymon Cichoń – organista i dyrygent. Wieloletni chórzysta „Pueri Cantores Silesiensis”. Absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach. Prowadzi też chór „Cantores don Bosco” Salezjańskiego Zespołu Szkół Publicznych w Zabrze. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 40.

⁴⁶⁴ Emilia Kopiec jest absolwentką Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Artystycznej i Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej w Poznaniu. Chóralistyką zachwyliła się dzięki Danucie Szymie, śpiewając w Zespole Muzyki Dawnej „Schola Cantorum Inowroclaviensis”. W 2016 roku została uhonorowana tytułem Człowieka Roku Wodzisławia Śląskiego w dziedzinie kultury. Od września 2016 roku pełni funkcję dyrektora Ogniska Pracy Pozaszkolnej nr 1 w Wodzisławiu Śląskim. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 40, s. 45.

„Canticum Novum” jest członkiem Pueri Cantores. Zespół uczestniczył w kongresie w Poznaniu (2015) i Rzeszowie (2017)⁴⁶⁵.

Chór Młodzieżowy „Resonans Con Tutti” im. Norberta Grzegorza Krocza (Zabrze) powstał 2 września 1970 roku. Tego dnia Norbert Krocze, nauczyciel wychowania muzycznego, wybrał chórzystów spośród młodzieży IV Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Reja. Jego żona została akompaniaturką. Debiut zespołu odbył się miesiąc później, 7 października przy okazji szkolnej akademii ku czci Wojska Polskiego. W kwietniu 1971 roku chór próbował swoich sił w XVIII Wojewódzkim Przeglądzie Szkolnych Zespołów Artystycznych w Katowicach. Zdobył wtedy wyróżnienie III stopnia. W roku szkolnym 1971–1972 dodatkowo, jako zaplecze zespołu podstawowego, powstał chór żeński rekrutowany z uczennic klas I. W kolejnej edycji Wojewódzkiego Przeglądu Szkolnych Zespołów Artystycznych w Katowicach chór mieszany z Zabrze odniósł zwycięstwo. W następnym roku szkolnym założono trytyłowy zespół dla uczniów klas I, który nabierając wokalnych szlifów, z czasem zasiliał chór mieszany. Chór uświetniał uroczystości miejskie i wojewódzkie, był obecny na różnego rodzaju akademiach, koncertach i konkursach. Coraz więcej artystycznych wyzwań wymogło na prowadzących organizowanie dodatkowych zajęć. W 1977 roku wprowadzono zwyczaj tzw. obozów szkoleniowych. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Dnia 23 listopada 1977 roku chór wziął udział w festiwalu „Czerwona Lutnia” i ze 127 zespołów zajął I miejsce. Nazwa „Resonans” po raz pierwszy pojawiła się w kontekście 30-osobowego zespołu kameralnego, który zadebiutował 8 marca 1979 roku z okazji Dnia Kobiet. W 1982 roku chór rozpoczął swoje wyjazdy zagraniczne od wizyty w Neerpelt. Po pokonaniu 116 zespołów z 22 krajów Zabrze przyznano prestiżową nagrodę „Summa cum laude”. Potem chór odwiedził Węgry, Niemcy, Grecję, Hiszpanię, Francję, Wielką Brytanię. Goszcząc we Włoszech, złożył wizytę Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II. Podczas podróży do Irlandii zmarł założyciel i długoletni dyrygent „Resonansu” Norbert Krocze. Jego miejsce zajął dotychczasowy asystent dyrygenta Waldemar Gałązka⁴⁶⁶. Dzieło przetrwało i dzięki determinacji

⁴⁶⁵ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 40; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 45.

⁴⁶⁶ Waldemar Gałązka – w 1997 roku ukończył Akademię Muzyczną w Katowicach na Wydziale Dyrygentury Chóralnej. Oprócz zajęć z chórem naucza też gry na gitarze, fortepianie i emisji głosu. Od 2005 roku zajmuje się dyrygenturą w gliwickim Studium

Marii Kroczek, nowego prowadzącego i jego żony, Arleny Różyckiej-Gałązki. Znaczącym osiągnięciem chóru było zdobycie Złotego Medalu w Rzymie w ramach Międzynarodowego Konkursu Muzyki Sakralnej „Giovanni Pierluigi da Palestrina”. Warto wspomnieć też o innych konkursowych zdobyczach zespołu: II miejsce na XV Choral International de Neuchatel w Szwajcarii (2014), cztery Złote Dyplomy na V Międzynarodowym Konkursie Chóralnym „Canco Mediterrania” w Katalonii (2015), I miejsce oraz nagroda specjalna na XII Międzynarodowej Rybnickiej Jesieni Chóralnej im. H. M. Góreckiego, grand prix oraz nagroda specjalna na II Międzynarodowym Konkursie Chóralnym im. prof. Józefa Świdra w Cieszynie, Złoty Medal i Nagroda Specjalna na XVII Międzynarodowym Konkursie Chóralnym im. Feliksa Nowowiejskiego w Barczewie⁴⁶⁷.

4. BYLI CZŁONKOWIE POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

Poza Polską Federacją Pueri Cantores z różnych powodów znalazło się 40 chórów. Nie sposób poznać wszystkich przyczyn takiego stanu rzeczy, bo niemożliwe jest odtworzenie historii poszczególnych zespołów. Niemniej można powiedzieć, że niektóre chóry nie zdążyły „okrzepnąć”, a były zmuszone zakończyć działalność. Inne, czy to przez zmianę dyrygenta, słaby nabór, czy finansowe problemy, zostały rozwiązane. Jeszcze inne postanowiły pójść własną drogą artystyczną, niezależną od Pueri Cantores. W końcu są i takie, które zostały skreślone z listy członkowskiej przez brak jakiegokolwiek kontaktu z Federacją.

Chór „Pueri Cantores Sancti Nicolai” powstał w 1987 roku przy kościele św. Mikołaja w Bochni. Od początku istnienia Federacji był jej członkiem założycielem. W koncepcji założyciela i dyrygenta, ks. Stanisława Adamczyka, miał przede wszystkim służyć liturgii, a przez to wychowywać

Organistowskim. Jego warsztat dyrygencki doceniony został na konkursach chóralnych w Kaliszu, Katowicach, Bydgoszczy, Ohrid (Macedonia). Od 2000 roku jest członkiem Polskiej Akademii Fonograficznej. Został odznaczony Złotą Odznaką Honorową PZCHiO, Odznaką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Nagrodą Kuratora Oświaty, Nagrodą Prezydenta Miasta Zabrze. Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 47.

⁴⁶⁷ Por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 47, <http://www.resonans.pl/historia.html> (01.05.2017).

chłopców do dojrzałej wiary. Wytrwała praca dość szybko pozwoliła uzyskać chórowi znaczący poziom muzyczny i poszerzyć swój repertuar. Wszystko to przełożyło się na coraz większe sukcesy artystyczne, odnoszone w kraju i za granicą. Z koncertami zespół odwiedził m.in. Austrię, Czechy, Francję, Hiszpanię, Holandię, Litwę, Luksemburg, Niemcy, Słowację, Ukrainę i Włochy. Gościł na następujących festiwalach: „Wratislavia Cantans”, „Muzyka w Starym Krakowie”, Festiwal Muzyki Filmowej w Krakowie, Festiwal Muzyki Polskiej w Krakowie, „Gaude Mater” w Częstochowie, „Gaude Cantem” w Bielsku-Białej. Koncertował z Narodową Orkiestrą Symfoniczną i Chórem Polskiego Radia, a także z Madrygalistami i Orkiestrą Capella Cracoviensis. Dorobek artystyczny chłopców z Bochni honorują liczne nagrody oraz wyróżnienia na konkursach i festiwalach chóralnych⁴⁶⁸. Przez wiele lat chór identyfikował się z ideami Pueri Cantores, co potwierdza jego obecność na kongresach krajowych w Tarnowie (1997), Krakowie (2000), Poznaniu (2003), na kongresach międzynarodowych w Rzymie (1993/1994) i Krakowie (2007). W 2017 roku zespół zdecydował, że dalszego swojego rozwoju nie będzie łączył z Pueri Cantores⁴⁶⁹.

Dziewczęcy chór „Schola Sancti Pauli/Puellae Sancti Pauli” rozpoczął swoją działalność we wrześniu 1996 roku przy parafii św. Pawła Apostoła w Bochni. Jego pracę zainicjował ks. Grzegorz Piekarz. Odchodząca z parafii s. Teofila ze zgromadzenia Sióstr Służebniczek przekazała nowemu wikariuszowi Dziewczęcą Służbę Maryjną liczącą 60 dziewczynek, dając tym samym początek zespołowi. W rok od założenia dziewczęta śpiewały już w Tarnowie w kościele św. Maksymiliana na mszy transmitowanej przez radio. Za szybko przychodzącymi sukcesami stała ciężka praca. Tak do parafialnej gazety wypowiedziała się jedna z chórzystek: „Śpiew uczy mnie wrażliwości na piękno, ale także cierpliwości, koncentracji, precyzyjności. Uczestnictwo w próbach wymaga dużo pracy, dlatego chodzimy na nie systematycznie, bo na pewno nie śpiewałybyśmy na takim poziomie, gdyby

⁴⁶⁸ www.chor.bochnia.pl/pl/historia (03.03.2016); por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 55–56; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 47–48; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 42–44; por. R. Tyrała, M. Dobrzyniak (red.), *Newsletter XXXIV Congressus Internationalis Cracoviae*, Kraków 2007, s. 49.

⁴⁶⁹ Por. S. Adamczyk, *List do Mateusza Prendoty*, 2017, b.sygn., APFPC, Kraków; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 55–56; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 47–49; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 42–44; por. C 26, Rzym 1993–1994, dz. cyt.; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.

nie solidna praca na próbach⁴⁷⁰. W ciągu trzech lat pracy z ks. Grzegorzem chór uczestniczył w różnego rodzaju festiwalach, przeglądach i konkursach. Największym osiągnięciem tamtego okresu było zajęcie II miejsca w konkursie kolęd zorganizowanym przez TVP Kraków w 1999 roku oraz II wyróżnienie na festiwalu „Cantate Deo” w Rzeszowie tego samego roku. Chór otrzymał wówczas nagrodę prezesa Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Ponadto dziewczęta zaprezentowały się w kościele św. Krzyża w Warszawie (1999) oraz kilkakrotnie w lokalnej rozgłośni radiowej (1997, 1998). We wrześniu 1999 roku dyrygentem chóru został ks. Piotr Smoła. Podobnie jak jego poprzednikowi było mu dane pracować z zespołem trzy lata. Dnia 24 maja 2000 roku zespół zmienił nazwę na „Puelae Sancti Pauli”. W tym samym roku stał się członkiem Federacji oraz uczestniczył w II Krajowym Kongresie⁴⁷¹. Podczas X Przeglądu Kolęd i Pastorałek w Myślenicach dziewczyny zdobyły III nagrodę w kategorii chórów jednorodnych. Ważnym wydarzeniem była muzyczna posługa chórów federacyjnych z diecezji tarnowskiej – „Pueri Cantores Tarnovienses”, „Pueri Cantores Sancti Nicolai”, „Puelle Orantes”, „Puelae Sancti Pauli”, Chóru Chłopięcego Bazyliki MB Bolesnej w Limanowej – na zakończenie peregrynacji obrazu MB Częstochowskiej w diecezji tarnowskiej (13 października 2001). Chóry w tym dniu poprowadził ks. Andrzej Zając, ówczesny prezydent Federacji. Kolejny sukces zespół święcił na V Festiwalu pieśni Religijnej „Cantate Deo” – wywalczone wtedy II nagrodę. Za czasów ks. Piotra dziewczyny odwiedziły także Ukrainę (2000), Austrię (2001) oraz Włochy (2002). Dnia 1 września 2002 roku dyrygentem i opiekunem został ks. Stanisław Kaczka. W 2003 roku z VII Festiwalu Pieśni Religijnej „Cantate Deo” chór przywiózł I nagrodę. Kolejne dwa lata zaliczyć należy do najbardziej udanych w historii zespołu z Bochni. W 2004 roku na XXIV Ogólnopolskim Festiwalu Chórów a Cappella w Bydgoszczy dziewczyny zdobyły Złoty Kamerton, Puchar Ministra Edukacji Narodowej i Sportu oraz Nagrodę Prezydenta Bydgoszczy⁴⁷². Na prośbę ks. Grzegorza Piekarza chór wystąpił na jego egzaminie dyplomowym w krakowskiej Arce Pana. Rok 2004 zespół podsumował na I Międzynarodowym Festiwalu Chórów w Rzeszowie, gdzie ponownie nie miał sobie równych. W 2005 roku występy w Będzinie podczas Ogólnopol-

⁴⁷⁰ G. Piekarz, *Śpiew w Kościele*, „Głos Parafii” 1998 nr 1, s. 10.

⁴⁷¹ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 45–46.

⁴⁷² A. Węgrzyn, *Potrójny sukces*, „Kronika Bocheńska” 2004 nr 5, s. 54–55.

skiego Festiwalu Kolęd i Pastorałek zakończyły się I miejscem przyznany chórowi. Kolejny triumf przyszedł na XIV Myślenickim Festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolędy i Pastorałki”. Klamrą zamykającą pracę ks. Stanisława była tzw. „Złota Struna” w VIII Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach. We wrześniu 2005 roku opiekunem chóru został ks. Bartłomiej Król, a dyrygentem Krzysztof Klimowski. Prowadzący zespół przez dwa lata zdobyli Grand Prix IX Ogólnopolskiego Festiwalu „Cantate Deo” w Rzeszowie oraz nagrodę za najlepiej wykonany utwór obowiązkowy, nagrodę specjalną Prezydenta Miasta Tarnowa na II Festiwalu Chórów Diecezji Tarnowskiej. We wrześniu 2006 roku znowu nastąpiła zmiana na stanowisku opiekuna chóru – został nim ks. Sławomir Urbańczyk. W 2006 roku przypadł jubileusz 10-lecia istnienia chóru. Główne uroczystości odbyły się 26 listopada 2006 roku. W świątyni parafialnej była celebrowana msza święta zakończona koncertem. W 2007 roku nastąpiły dwie zmiany: ks. Łukasz Żurek został mianowany nowym opiekunem, a odchodzącego Krzysztofa Klimkowskiego zastąpił Piotr Mroczek. Dzięki jego inicjatywie wspólnie z Chórem WSD Zakonu Paulinów w Krakowie, scholą z Limanowej i Młodzieżowym Zespołem Kameralnym wykonano oratorium *Ślad losu* w Limanowej, Bochni, Brzesku i na Skałce w Krakowie. W 2009 roku ponownie wybrzmiało ono w Bochni, Laskowej, Trzetrzewinie⁴⁷³. Ostatnim dyrygentem, o jakim wspomina historia bocheńskich wokalistów, jest Sylwia Klejdysz⁴⁷⁴.

W 1988 roku we wsi Bojszowy Nowe powstał dziewczęcy chór „Gwiazdeczki”. Wszystko za sprawą dyrygentki Heleny Kołtowskiej, która przy parafii NMP Uzdrawienia Chorych zebrała dziewczynki z pobliskiej szkoły podstawowej. Religijny i formacyjny charakter zespołu podkreślała nazwa, która w zamyśle założycielki miała nawiązywać do patronki parafii, Matki Bożej, a mówiąc precyzyjniej, do gwiazd w jej koronie. Chórzystki przez swoje życie i śpiew miały być tak blisko Maryi jak owe gwiazdy. Ich hymnem stała się pieśń *Matko Niebieskiego Pana*. Chór brał udział w życiu parafii, szkoły i regionu. Początki związane były z jednogłosowym śpiewem w liturgii w ciągu całego roku liturgicznego. Potem repertuar obejmował śpiewy wielogłosowe i piosenki ludowe, zwłaszcza śląskie. Godny podziwu jest fakt, że mała wspólnota lokalna potrafiła wydać chór, który nie tylko odmienił

⁴⁷³ Zob. *Kronika Chóru „Schola Sancti Pauli”*, Archiwum Parafii św. Pawła Apostoła w Bochni.

⁴⁷⁴ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 45; por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; <http://www.pawelbochnia.pl/puellae-sancti-pauli> (05.06.2016).

oblicze liturgii, ale również z powodzeniem prezentował się przy okazji lokalnych uroczystości i świąt, w konkursach chóralnych, odnotowując na swoim artystycznym koncie nagrody i wyróżnienia. Do Federacji został oficjalnie przyjęty w 1997 roku podczas trwania I Krajowego Kongresu. Po dziesięciu latach pracy do chóru wkradło się wiele nieporozumień, czego konsekwencją była decyzja dyrygentki o wyjeździe z miejscowości. Chór zaprzestał działalności w 2006 roku⁴⁷⁵.

Bydgoski Chór Chłopięcy „Amici” powstał w 1991 roku. Jego skład rekrutował się z uczniów Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. Arтура Rubinsteina w Bydgoszczy i śpiewaków Filharmonii Pomorskiej. Inicjatorem, założycielem i kierownikiem artystycznym był Wojciech Pospiech, niegdyś śpiewak w chórze Stefana Stuligrosza. Wykonując barokowe formy instrumentalno-wokalne, dostrzegł konieczność obsadzenia partii chóralnych dużym zespołem chłopięcym. Jako prowadzący Wydział Wokalny w bydgoskiej szkole muzycznej zwrócił uwagę na utalentowanych wokalnie chłopców i podjął decyzję o zawiązaniu zespołu. Początkowo chór liczył 43 chłopców i 14 panów. Działał przy Szkole Muzycznej i Wojewódzkim Ośrodku Kultury w Bydgoszczy. Jako dewizę obrał sobie słowa: „służyć ludziom w przekazie szlachetnych treści i myśli”. Obok zajęć *stricte* muzycznych chłopcy otrzymywali dużą porcję lekcji wychowawczych. Wszystko po to, aby następował w nich harmonijny rozwój. Kandydat po dwóch miesiącach okresu próbnego i złożeniu uroczystej przysięgi wobec dyrekcji szkoły, kapelana i rodziców stawał się pełnoprawnym chórzystą. Chór zadebiutował cyklem kolęd, zamkniętych w program *Narodziła nam się dobroć*. Stałym punktem w pracy chóru była comiesięczna msza święta w kościele Ojców Jezuitów przy pl. Kościeleckich w Bydgoszczy. Zgodnie ze wstępnym założeniem zespół wykonywał przede wszystkim utwory barokowe, nie stronił też jednak od innych kompozycji wokalnie-instrumentalnych. Występował z Łódzką Orkiestrą Kameralną Stanisława Firleja, Kwartetem Smyczkowym Agaty Jareckiej z Bydgoszczy oraz gronem wybitnych artystów polskich i zagranicznych. W 1992 roku z inicjatywy ks. Szymona Daszkiewicza, dyrygenta Poznańskiego Chóru Katedralnego, „Amici” zaśpiewali w kościele św. Wojciecha na mszy świętej, a potem dali wspólny koncert. Największa aktywność chóru przypadła na lata 1991–1992. Rok 1993 był momentem,

⁴⁷⁵ <http://www.gsp-swierczyniec.pl/jaskoleczka/1994-2.pdf> (18.10.2017); zob. *Kronika chóru „Gwiazdeczki”*, Archiwum Parafii św. Matki Bożej Uzdrawienia w Bojszowach Nowych.

w którym dyrygent ze względu na swoje obowiązki artystyczne i naukowe zawiesił działalność zespołu. W 1992 roku Wojciech Pospiech wysłał prośbę do siedziby Federacji w Tarnowie o dołączenie zespołu do Pueri Cantores. Choć nie doczekał się żadnej pisemnej odpowiedzi, otrzymał telefon, w którym powiadomiono go o pozytywnym rozpatrzeniu jego pisma. Można więc przyjąć, że przez krótki czas chór „Amici” przynależał do Federacji⁴⁷⁶.

Chór Chłopięcy Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater” działał od 1993 roku. Pomysłodawcami utworzenia chóru chłopięcego przy Ośrodku Promocji Kultury „Gaude Mater” w Częstochowie byli ks. Lucjan Nowakowski i Małgorzata Nowak. W 1994 roku dyrygentem została Mariola Jeziorowska. Chór brał cykliczny udział w liturgicznych inauguracjach Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater” w Częstochowie oraz w wykonaniach wielkich form wokально-instrumentalnych w czasie jego trwania (np. 2 maja 2004 roku w kościele św. Wojciecha wraz z Chórem Chłopięco-Męskim Katedry Tarnowskiej „Pueri Cantores Tarnovienses” pod dyrekcją ks. Andrzeja Zająca wykonano *Missa Puerorum* Krzesimira Dębskiego). Zespół śpiewał na zakończenie uroczystości 300-lecia Janowa i na zakończenie XII Międzynarodowego Kongresu Mariologicznego w 1996 roku w Częstochowie. Występował w okresie Bożego Narodzenia z kolędami na Jasnej Górze (np. 4 stycznia 2004 roku z Orkiestrą Filharmonii Częstochowskiej) na terenie miasta i ówczesnego województwa. Decyzją o. Nikodema Kilnara przy jasnogórskim sanktuarium utworzono Jasnogórski Chór Chłopięco-Męski „Pueri Claromontani”. Do jego prowadzenia zaangażowano Mariolę Jeziorowską, która dołączyła do nowo utworzonego zespołu razem z chłopcami z Ośrodka. Zespół prowadziła tylko przez dwa lata. W roku 2005 zastąpił ją Jarosław Jasiura⁴⁷⁷. W 1996 roku zespół stał się członkiem Federacji⁴⁷⁸.

Z inicjatywy ks. Piotra Klemensa i Anety Schwyrz w 2000 roku powstał Chór Chłopięcy Katedry Gliwickiej. Jego chórzyści rekrutowani byli z uczniów szkół podstawowych. Z powodów osobistych w 2004 roku pracę z zespołem zakończyła Aneta Schwyrz⁴⁷⁹. Od 2006 do 2007 roku zespół

⁴⁷⁶ *Bydgoski Chór Chłopięcy „Amici”*, prywatne archiwum Wojciecha Pospiecha, Bydgoszcz; rozmowa z W. Pospiechem (23.09.2016, Bydgoszcz).

⁴⁷⁷ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 57–58; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 50–51; <https://chorchlopiecy.pl/o-nas/> (13.12.2017).

⁴⁷⁸ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Tarnowie*, 21.09.1996, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

⁴⁷⁹ Por. A. Schwyrz, *List do ks. Roberta Tyrały*, IXo4-XIIo6., APFPC, Kraków.

samodzielnie prowadziła Joanna Pudlik. Potem zajęcia z chłopcami zlecono Tomaszowi Sadownikowi, muzykowi i chórzycie Akademickiego Zespołu Muzycznego Politechniki Gliwickiej. Istotą zajęć chóralnych było przede wszystkim przygotowanie chórzystów do muzycznej posługi w liturgii. Zespół nie stronił też od udziału w różnych przedsięwzięciach kulturalnych i oświatowych. W 2002 roku odbył *tournée* po Niemczech. W 2003 roku chór wziął udział w kongresie w Poznaniu (2003)⁴⁸⁰.

O Chłopięcو-Męskim Chórze z Gorlic niewiele można powiedzieć. Ówczesny prowadzący, dziś dyrektor Szkoły Muzycznej I st. w Bobowej, Robert Gryzik sugerował, że zespół nie zdążył dojrzeć i się rozwinąć. Z informacji znalezionych w archiwum Federacji polskiej wynika, że zespół przestał istnieć w 1996 roku⁴⁸¹.

Chór „Pueri Cantores Olivienses” pracuje od 1972 roku. Bogdanowi i Janowi Łukaszewskim udało się zebrać grupę utalentowanych chłopców i mężczyzn przede wszystkim dla oprawy uroczystości kościelnych. Zespół cieszył się mocnym wsparciem ks. Leona Kossaka-Głowczewskiego, ówczesnego proboszcza bazyliki archikatedralnej w Oliwie, oraz Leona Łukaszewskiego, pedagoga i kompozytora. „Pueri Cantores Olivienses” czynnie uczestniczyli w życiu archikatedry i całej archidiecezji gdańskiej. Śpiewali m.in. podczas wizyty kard. Karola Wojtyły, prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz na dwóch mszach z Ojcem Świętym Janem Pawłem II na gdańskiej Zaspie i w sopockim hipodromie. W krótkim czasie nawiązano współpracę z Teatrem Muzycznym im. Danuty Baduszkowej w Gdyni oraz Filharmonią Bałtycką. Od podróży do Włoch na Międzynarodowy Festiwal w Loreto chór rozpoczął swoje zagraniczne podróże. Potem gościł m. in w Austrii, Belgii, Francji, Niemczech, Norwegii, Szwecji i Szwajcarii. W 1995 roku odbył trzy wielkie *tournée*: pierwsze po Niemczech, Austrii i Włoszech, drugie po Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, ostatnie ponownie po Włoszech. W kolejne lata pracy wpisane były podróże koncertowe na Wyspy Kanaryjskie (1998), na festiwal w Reggio di Calabria (2000), do Luksemburga i Niemiec (2001), do Kanady i USA (2004), do Niemiec i Francji (2005). Latem 2007 roku zespół odbył *tournée* po Japonii oraz wziął udział w fe-

⁴⁸⁰ Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 70; por. *Katedralny Chór Chłopięcو z Gliwic*, prywatne archiwum ks. Piotra Klemensa, Zabrze-Mikulczyce.

⁴⁸¹ Rozmowa telefoniczna z Robertem Gryzikiem (03.04.20015); zob. *Protokół z Konferencji Delegatów w Tarnowie*, 21.09.1996, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

stiwalach w Hamamatsu i Tokio. W 2011 roku odwiedził ponownie Wyspy Kanaryjskie, w 2013 roku południowo-wschodnie Chiny, a w 2014 roku podróżował po Europie, koncertując w Niemczech i we Włoszech. Poziom muzyczny „Pueri Cantores Olivienses” potwierdziły m.in. dwie nagrody zdobyte na międzynarodowych festiwalach (I miejsce w belgijskim Nerpelt, II nagroda w Nantes)⁴⁸². Dnia 23 września 2002 roku zespół złożył wniosek o przyjęcie do Federacji, który został pozytywnie rozpatrzony⁴⁸³. Przez brak kontaktu z zespołem decyzją zarządu i grona delegatów Pueri Cantores obradującego w Warszawie w dniach 29–30 września 2006 roku chór usunięto ze struktur Federacji⁴⁸⁴.

Chór Chłopięcy „Pueri Cantores Gostinienses” oficjalnie rozpoczął działalność w marcu 1998 roku. Jednak jego założyciel Alfred Modrzyk, organista parafii św. Marcina w Gostyninie, już w 1994 roku w czterech istniejących ówczesnie szkołach podstawowych Gostynina dokonał wstępnego rozeznania co do zainteresowania dzieci i ich muzycznych zdolności. Pozytywny rekonesans utwierdził go w jego zamiarach. Dodatkowo zainspirowany działalnością ks. Andrzeja Zająca postanowił swój zamiar urzeczywistnić. W lutym 1998 roku dokonano przesłuchania chłopców. Po miesiącu ćwiczeń (dwie dwugodzinne próby w tygodniu) pozostało dziewięciu chłopców. Sytuacja ta zmusiła dyrygenta do jeszcze bardziej wyężonej pracy. Zaplanowano już wtedy kolejne przesłuchania po I komunii świętej oraz tzw. obóz szkoleniowy w Miałkówku (17–24 sierpnia 1998). Równolegle podjęto prawne starania zmierzające do uzyskania dla chóru tzw. osobowości prawnej, niezbędnej dla pozyskiwania funduszy na działalność zespołu⁴⁸⁵. Zabiegi założyciela i grona osób wspomagających go (Jarosław Domagała, Joanna Domagała, Joanna Dymczak) powoli przynosiły efekty. Zespół zaczął brać udział w parafialnych liturgiach. Aby zachęcić nowych chłopców oraz by móc przedstawić efekty dotychczasowej pracy dzieci, podjęto decyzję o organizacji koncertu 2 lutego 1999 roku w parafialnej świątyni. Zadbano

⁴⁸² Por. http://pueri.pl/doc_2.html (22.09.2017).

⁴⁸³ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Warszawie*, 15.11.2002, PFPC 02–04, APFPC, Kraków.

⁴⁸⁴ *Decyzja* (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.

⁴⁸⁵ Wiadomości pochodzą z kwestionariusza; por. A. Modrzyk, *List do ks. Andrzeja Zająca*, 06.05.1998, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin; M. Zapalski, *Listy Prezesa Fundacji Ziemi Gostyńskiej do Alfreda Modrzyka*, b.d., prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

nie tylko o muzyczny poziom, ale i o chóralne stroje. Dzięki uprzejmości Josepha Hertera, dyrygenta „Cantores Minores” z Warszawy, na dzień koncertu użyczono chłopcom czerwone alby⁴⁸⁶. Pierwsze sukcesy ośmieliły do złożenia wniosku o przyjęcie do Federacji⁴⁸⁷, który został pozytywnie rozpatrzony 15 maja 1999 roku. Trzeba zaznaczyć, że zespół czynnie uczestniczył w życiu Federacji krajowej i międzynarodowej (2000 – II Krajowy Kongres w Krakowie, 2002 – XXXI Międzynarodowy Kongres w Lyonie, 2003 – III Krajowy Kongres w Poznaniu, 2004 – XXXII Międzynarodowy Kongres w Kolonii, 2006 – IV Krajowy Kongres w Toruniu – delegacja chóru)⁴⁸⁸. Utrzymywał także artystyczne kontakty z chórami federacyjnymi, m.in. z „Pueri Cantores Thorunienses”, „Pueri et Puella Cantores Plocenses”. W kwietniu 1999 roku dla wspierania działalności młodego zespołu powołano do życia „Gostynińskie Stowarzyszenie Śpiewacze Pueri Cantores”⁴⁸⁹. Pozwoliło to z większym rozmachem podjąć działalność artystyczną⁴⁹⁰.

⁴⁸⁶ Por. A. Modrzyk, *List do Josepha Hertera*, 20.01.1999, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

⁴⁸⁷ Por. A. Modrzyk, *List do ks. Andrzeja Zająca*, 04.03.1999, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

⁴⁸⁸ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 53; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 48–49; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

⁴⁸⁹ Por. *Kronika Chóru „Pueri Cantores Gostynienses”*, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

⁴⁹⁰ 1999 – (10 X) poświęcenie sztandaru Koła Łowieckiego „Łoś” w Gostyninie; 2000 – koncert w kościele św. Marcina w Gostyninie; chór zaprezentował się w nowych strojach; 2001 – (14 I) Płockie Kolędowanie w bazylice katedralnej w Płocku; (23 I) jubileusz 35-lecia Szkoły Podstawowej nr 3 w Gostyninie; (8 IV) VIII Festiwal Muzyki Jednogłosowej w bazylice katedralnej w Płocku; (18–19 V) Warsztaty Wokalne w Kutnie pod kierunkiem prof. Eugeniusza Sąsiadka; (4 VI) koncert z okazji uroczystości NMP Matki Kościoła, II Dzień Zielonych Świąt w kościele św. Marcina w Gostyninie; (8 VI) koncert z okazji Dni Gostynina; (16 X) utworzenie strony internetowej chóru z adresem mailowym; (25 XI) koncert w kościele św. Marcina w Gostyninie; (14 XII) koncert dla Miejskiego Przedszkola nr 2; (22 XII) koncert kolęd w kościele św. Marcina w Gostyninie; 2002 – (3 I) koncert kolęd w bazylice katedralnej w Łowiczu; (18 I) wieczór kolęd w kościele Miłosierdzia Bożego w Gostyninie; (20 I) koncert kolęd w kościele Wniebowzięcia NMP w Lipnie; (27 I) koncert w parafii św. Marcina w Gąbinie; (11 XI) koncert w uroczystości św. Marcina oraz z okazji Święta Niepodległości w kościele św. Marcina w Gostyninie; (28 VI) koncert przed XXXI Międzynarodowym Kongresem FIPC w Lyonie; 2003 – (5 I) koncert kolęd w kościele św. Marcina w Gostyninie; (22 VI) koncert w kościele św. Marcina w Gostyninie; 2004 – koncert kolęd w sannickim pałacu; udział w XI Wielkopolskich Spotkaniach Chóralnych „Carmen Sacrum”; 2005 – koncert noworoczny w Domu Kultury w Gostyninie; 2008 – koncert w kościele św. Marcina w Gostyninie. Zob. *Ulica wielkiej kolędy*, „Życie

W roku 2003 przypadł jubileusz pięciolecia zespołu. Patronat nad obchodami objęły władze lokalne różnego szczebla oraz kościelne – te były reprezentowane przez bp. Romana Marcinkowskiego, biskupa pomocniczego diecezji płockiej. Główne obchody zbiegły się z ćwierćwieczem pontyfikatu Jana Pawła II. Przygotowano dwudniowe uroczystości: wystawę fotograficzną w Urzędzie Miasta poświęconą chórowi oraz 26 października koncert w kościele św. Marcina. Obok jubilatów wystąpił też chór z Torunia „Pueri Cantores Thorunienses” pod batutą prof. Romana Gruczy⁴⁹¹. Przełomowy dla przyszłości zespołu okazał się rok 2004. Wtedy chór utracił finansową płynność. Brak środków na wyjazdy sprawił, iż życie chóru systematycznie traciło na swej atrakcyjności. Dodatkowo z czasem zlikwidowano dwie szkoły podstawowe w Gostyninie. I chociaż naborzy odbywały się każdego roku, coraz mniej chłopców było zainteresowanych śpiewaniem. Zmusiło to założyciela do podjęcia decyzji o naborze dziewczyn. Jednak i ten krok nie odwrócił złej passy zespołu. Ograniczono występy zespołu do liturgii parafialnych. Ostatnie zdjęcie chóru pochodzi z roku szkolnego 2012/2013 i w tym właśnie czasie zakończył on swoją działalność⁴⁹².

Chór Chłopięcy „Boni Pueri” funkcjonował przy Szkole Podstawowej nr 21 w Grudziądzu. Od 1994 roku prowadziła go Anna Janosz-Olszowy. Powstanie zespołu było efektem innowacyjnego programu nauczania zaproponowanego przez dyrygentkę. Jego istotę stanowiło utworzenie w szkole klasy chóralnego śpiewu chłopięcego. Prócz *stricte* chóralnych zajęć prowadzono lekcje solfeża, gry na instrumencie oraz słuchano muzyki. Zespół występował z okazji uroczystości szkolnych, czasem w kościele. Obrany kierunek, poparty trafnymi metodami pracy, zaowocował licznymi sukcesami. Na swoim koncie chór odnotował następujące sukcesy: Złota Gapa (1996, 1998, 2000) w Konfrontacjach Muzycznych „Gapa” w Grudziądzu, Brązowy Kamerton na Ogólnopolskim Konkursie Pieśni a Cappella Dzieci i Młodzieży Szkolnej w Bydgoszczy (1999), wyróżnienie na Międzynarodo-

---

Gostynina”, 6.02.2004, b.s., b.a.; zob. *Koncert kolęd w Sannikach*, „Gazeta Gostynińska”, 19.02.2004, s. 3, b.a.; zob. *Pieśń z Antypodów*, „Życie Gostynina”, 11.06.2004, b.s., b.a.; zob. *Chórzyści w domu*, „Życie Gostynina”, 18.06.2004, b.s., b.a.; zob. E. Szubska-Bieroń, *Koncerty noworoczne*, „Głos Gostyniński”, 17.02.2005, s. 1; T. Paszkiewicz, *Artystyczne wydarzenia*, „Życie Gostynina”, 21.01.2005, b.s.; por. *Kronika Chóru...*, dz. cyt., prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

⁴⁹¹ Por. *Obchody Pontyfikatu Jana Pawła II*, „Gazeta Gostynińska”, 29.10.2003, s. 1, 12, b.a.

⁴⁹² Por. *Kronika Chóru...*, dz. cyt., prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

wym Festiwalu Chórów Dziecięcych w Kijowie (1999), I miejsce w Ogólnopolskim Festiwalu Pieśni Religijnej „Mariosong 2003” w Grudziądzu (2003), brązowy medal na XXXI Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Ołomuńcu (2003). W 2002 roku chłopcy śpiewali przed Ojcem Świętym Janem Pawłem II podczas audiencji generalnej w Watykanie. W 2004 roku po odejściu dyrygentki⁴⁹³ chór przestał istnieć. Część chłopców przeszła do zespołu utworzonego w miejsce „Boni Pueri”, a część zrezygnowała z dalszej nauki śpiewu. W 2005 roku do siedziby Federacji w Krakowie wpłynęło pismo o wystąpieniu zespołu z Pueri Cantores⁴⁹⁴.

„Schola Cantorum Gultoviensis” działalność rozpoczęła w 2002 roku przy parafii św. Kazimierza w Gułtowach pod Poznaniem. Miejscowy proboszcz, ks. Edward Jaworski, do prowadzenia zespołu zaangażował Karolinę Sobczak-Piotrowską. Skład zespołu zmieniał się przez lata. Początkowo chór dziecięcy, potem żeński, w końcu mieszany nigdy nie brał udziału w konkursach czy festiwalach chóralnych, skupił się na wykonywaniu muzyki liturgicznej ze szczególnym uwzględnieniem chorału gregoriańskiego. Od 2005 roku chór był członkiem Federacji. Brał udział w czterech kongresach: w Toruniu (2006), Nowym Sączu (2008), Poznaniu (2015) i Rzeszowie (2017). Współpracował z Poznańskim Chórem Katedralnym, Dziewęcym Chórem Gimnazjum Katedralnego oraz chórem „Paradiso”⁴⁹⁵.

Chór „Canzonetta Cantus” przekształcił się w zespół „Inovroclaviensis Cantans”.

Założycielem i dyrygentem Kaliskiego Chóru Katedralnego „Canticum” był Krzysztof Niegowski. Świeżo upieczony absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach w zakresie kompozycji oraz w zakresie dyrygentury chóralnej w 1999 roku rozpoczął pracę jako organista w katedrze w Kaliszu. W tym też roku założył chór „Canticum”. Zespół pracował przez 10 lat. W tym czasie brał udział w licznych przeglądach, festiwalach i konkursach chóralnych. Zdobył m.in. wyróżnienie na „Canto Lodziensis” (2000, 2005), II miejsce w eliminacjach wojewódzkich Konkursu Chórów Szkolnych a Cappella w Poznaniu (2002), I miejsce na Konkursie Chórów

⁴⁹³ *Korespondencja elektroniczna Anny Janosz-Olszowy z ks. Robertem Tyralą*, 11.11.2004, PCIXo4-XIIo6, APFPC, Kraków.

⁴⁹⁴ *Dorobek artystyczny*, prywatne archiwum Anny Janosz-Olszowy, Grudziądz.

⁴⁹⁵ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 31–32; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 21; por. *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt.; por. *Biuletyn IX Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 24.

Diecezji Kaliskiej (2003), wyróżnienie na Wielkopolskich Konfrontacjach Chórów Koło (2001, 2004), I miejsce na Ogólnopolskim Konkursie „Ars Liturgica” w Toruniu (2004). Ponadto występował na Świętach Pieśni Chóralnej okręgu kalisko-ostrowskiego (2000–2002), festiwalu „Muzyka Korzeni Europy” w Turku (2002), Wielkopolskich Spotkaniach Chóralnych w bazylice św. Józefa w Kaliszu (2001, 2003, 2005). W 2001 roku nagrał płytę z kolędami. W 2002 roku wziął udział w prapremierze oratorium *Życie Jezusa Chrystusa*, która miała miejsce w katedrze kaliskiej. W półtoragodzinnym koncercie chór przedstawił życie Jezusa Chrystusa, od narodzin do zmartwychwstania. Muzykę do tekstów biblijnych skomponował dyrygent chóru, Krzysztof Niegowski. W roku następnym związany z katedrą chór uświetnił obchody jej 750-lecia, przedstawiając z filharmonikami kaliskimi *Kantatę do św. Mikołaja* – kompozycję dyrygenta oraz *Kantatę nr 147* Jana Sebastiana Bacha. W 2006 roku wraz z innymi kaliskimi chórami i ponownie z orkiestrą Filharmonii Kaliskiej wykonał muzykę autorstwa samego dyrygenta do III części *Tryptyku rzymskiego* Jana Pawła II: *Wzgórze w Krainie Moria*, a w 2007 roku do I części: *Strumień*. „Canticum” był członkiem Federacji od 2005 roku⁴⁹⁶.

„Cantate Deo” powstał na przełomie 1989 i 1990 roku jako chór chłopięcy katedry Najświętszej Maryi Panny w Koszalinie. Okazją do jego powołania były uroczystości związane z pielgrzymką Jana Pawła II do Koszalina. Odpowiednie kroki w tym względzie poczynił ówczesny ordynariusz, ks. bp Ignacy Jeż. Po wizycie apostolskiej Ojca Świętego pozostała grupa ponad 40 chłopców, pragnąca kontynuować pracę w chórze. Zapał dzieci zmobilizował ich rodziców do utworzenia Rady Katedralnego Chóru Chłopięcego „Cantate Deo”. Kolejne spotkanie z Janem Pawłem II miało miejsce w 1995 roku podczas audiencji generalnej na placu św. Piotra, a potem w Castel Gandolfo w ramach audiencji prywatnej. W późniejszych latach artystyczne podróże zawiodły chór m.in. do Niemiec, Hiszpanii, Francji, Rosji, Austrii, Ukrainy, Litwy, Korei Południowej i Stanów Zjednoczonych. Od 2004 roku z chłopców po mutacji utworzono chór męski, a w 2005 roku skład zespołu został poszerzony o dziewczęta. Na przestrzeni lat z chórem pracowali następujący dyrygenci: Dorota Bdzikot, Beata Brzezińska, Brygida Lis, Ewa Szereda, Waleria Żuławnik, Olena

⁴⁹⁶ Por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 22; *Nota o chórze*, prywatne archiwum Krzysztofa Niegowskiego.

Shadrina, Przemysław Pałka. Od 2003 roku dyrygentem jest Mirella Te-lińska, pełniąca też funkcję prezesa Zarządu Rady Koszalińskiego Chóru „Cantate Deo”. W historii zespołu do ważnych wydarzeń zaliczyć należy udział w Ogólnopolskim Festiwalu Piosenki i Pieśni Religijnej w Łodzi (1993, 1994, 1995), Cecyliadzie w Policach (1994, 1995), Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Religijnej w Rumii (1996), VII Światowym Festiwalu Chórów Chłopięcych w Poznaniu (2001), Festiwalu Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach (2002), III Międzynarodowym Festiwalu im. Feliksa Nowowiejskiego w Barczewie (2004), I Ogólnopolskim Konkursie „Ars Liturgica” w Toruniu (2004). Jako członek Federacji „Cantate Deo” brał udział w kongresach krajowych w Tarnowie (1997), Krakowie (2000), Poznaniu (2003) i Toruniu (2006). Reprezentował też Federację polską na kongresach międzynarodowych w Salzburgu (1996), Barcelonie (1998) i Rzymie (1999/2000). W artystycznej działalności zespołu nie zabrakło też miejsca na koncerty charytatywne w ramach np. „Wigilijnego dzieła pomocy dzieciom” oraz dla Koszalińskiego Hospicjum im. Św. Maksymiliana Marii Kolbego⁴⁹⁷. Z bliżej nieznanych przyczyn chór zaprzestał kontaktów z Federacją.

Z inicjatywy Małgorzaty Januszewskiej, założycielki i dyrygentki Chóru Politechniki Krakowskiej „Cantata”, oraz za aprobatą o. Marcina Reinke CSsR, proboszcza parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy na krakowskim Podgórzu, powstał chór „Pueri Cantores Cracovienses”. Obiecującą działalność rozpoczął w 1995 roku. Do uczestnictwa w zespole zaproszono chłopców z pobliskich szkół podstawowych. W 1996 roku „Pueri Cantores Cracovienses” wstąpili do Federacji. W tym samym roku chłopcy uczestniczyli w festiwalu kolęd i pastorałek w Będzinie, zdobywając wyróżnienie. Rok później z Myślenic chór przywiózł również wyróżnienie za repertuar kolędowy. Poziom prezentowanych kolęd i pastorałek sprawił, że zespół zaistniał w TVP Kraków. Chór istniał ok. trzech lat. W tym czasie gościł z programem patriotycznym w warszawskiej katedrze polowej oraz na Kahlenbergu. Problemy z naborem nowych śpiewaków, brak znaczących postępów muzycznych oraz odejście od założeń Pueri Cantores odcisnęły

⁴⁹⁷ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 59–60; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt. 52; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 52; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 37–39; por. A. Zajac, 28. *Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores...*, dz. cyt., s. 143–145; por. C 29, Barcelona 1998, dz. cyt.; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt.; por. <http://cantatedeo.eu/historia-choru> (28.11.2017).

swoje piętno. Chór przestał funkcjonować przy parafii ojców redemptorystów, a z czasem zaniechał działalności w ogóle⁴⁹⁸.

W 2007 roku, kiedy dyrygentem Chóru Mieszanego Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II st. im. Karola Lipińskiego w Lublinie była Teresa Krasowska, zespół wstąpił do Federacji. Charakteryzując działalność chóru, warto zauważyć, że brał on czynny udział w życiu kulturalnym Lublina. Specyfiką zespołu była stała rotacja muzyków. Do najbardziej prestiżowych występów chóru można zaliczyć koncerty w Filharmonii Lubelskiej, Częstochowskiej, w Polskim Radiu Lublin, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w Uniwersytecie Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, na Zamku Królewskim w Warszawie, na Zamku Lubelskim, w sali kongresowej Pałacu Kultury i Nauki, w archikatedrze warszawskiej, lubelskiej, w Galerii Porczyńskich w Warszawie. Zespół prezentował się też dwukrotnie na wileńszczyźnie, w Rzymie i Belgii, gdzie wystąpił m.in. w Parlamencie Europejskim jako pierwszy zespół z Polski. O tym koncercie ówczesny premier Jerzy Buzek w wywiadzie dla Polskiego Radia Lublin powiedział, że nie ma lepszej promocji Polski. W roku 2006 roku zespół promował polską kulturę muzyczną w Ziemi Świętej, zaś w 2007 roku we Francji. W maju 2010 roku orkiestra wraz z chórem wzięły udział w uroczystych obchodach rocznicy bitwy o Monte Cassino oraz w obchodach 90. rocznicy urodzin Jana Pawła II w Rzymie. Koncert zorganizowały Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej oraz Fundacja Jana Pawła II. W 2011 roku zespół wystąpił z uroczystym koncertem w Brukseli w dniu beatyfikacji Jana Pawła II. Towarzyszyli mu znakomici przedstawiciele świata kultury: Urszula Kryger, Ewa Biegas, ks. Paweł Sobierajski, o. Rafał Kobylński oraz aktorzy Grażyna Barszczewska, Barbara Dobrzyńska, Anna Seniuk, Jerzy Zelnik i dziennikarz Jan Pospieszalski. Zmiana „polityki” szkoły i wyznaczenie innych priorytetów artystycznych wygasiły członkostwo zespołu w Pueri Cantores⁴⁹⁹.

Chór „Pueri Cantores Sanctae Barbarae” został założony przy parafii św. Barbary w Łęcznej przez ks. Jana Kurzępę, absolwenta Instytutu Muzykologii KUL. Dnia 11 października 1996 roku rozpoczął swoją

⁴⁹⁸ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 61–62; wiadomości pochodzą z rozmowy telefonicznej z o. Marcinem Reinke CSsR (25.09.2015).

⁴⁹⁹ Por. *Chór Mieszany OSM w Lublinie*, prywatne archiwum Teresy Krasowskiej, Lublin; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25.

działalność. Nad sprawami emisyjnymi i doborem repertuaru czuwała Dorota Kubuška. Zespół pierwszy raz wystąpił 15 stycznia 1997 roku z repertuarem kołędowym. Podczas liturgii wielkanocnej animował śpiewy. Jedenastego maja chłopcy wystąpili po raz kolejny przed parafialną publicznością. Pod koniec czerwca „Pueri Cantores s. Barbarae” uczestniczyli w I Krajowym Kongresie w Tarnowie. Tego samego roku dyrygent został skierowany na studia muzyczne do Włoch i nie miał kto kontynuować pracy z grupą 30 chłopców. Było to równoznaczne z rozwiązaniem zespołu⁵⁰⁰.

Żadne fakty z historii Chóru Dziewczęcego „Conservatorio” autorowi nie są znane poza tym, że decyzją Konferencji Delegatów *Pueri Cantores* w Tarnowie z 21 września 1996 roku został przyjęty do Federacji⁵⁰¹.

W 1994 roku w jednej z najstarszych parafii w archidiecezji krakowskiej, w Podstolicach, dzięki Elżbiecie Gawor powstał Chór Dziewczęcy „Ziarenko”. Od 1997 roku funkcjonował jako zespół szkolno-parafialny, a dwa lata później w Miejskim Domu Kultury w Wieliczce zyskał swego patrona. Chór śpiewał w różnych miejscach (Filharmonia Krakowska, katedra wawelska, Kuria Metropolitalna w Krakowie, sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie, Rynek Główny w Krakowie, Kopalnia Soli w Wieliczce) z programem właściwym uroczystościom świeckim i religijnym. Na swoim koncie ma szereg nagród: wyróżnienie w VII Myślenickim Konkursie Pieśni Chóralnej (1998), I miejsce w XVIII Wojewódzkim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży Szkolnej w Krakowie (1998), I miejsce w Międzygminnym Przeglądzie Piosenki Religijnej w Wieliczce (1998), I miejsce w VII Konkursie Piosenki Religijnej w Wadowicach (1998), III miejsce w Konkursie Kolęd i Pastoralek w TVP Kraków oraz zwycięstwo w plebiscycie telewidzów (1999), I miejsce w XIX Wojewódzkim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży Szkolnej w Krakowie (1999), III miejsce w XIX Międzywojewódzkim Konkursie Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży Szkolnej w Rzeszowie (1999), I miejsce w eliminacjach wojewódzkich i udział w VI Ogólnopolskim Konkursie finałowym w Będzinie (2000), I miejsce w III Archidiecezjalnym Konkursie

⁵⁰⁰ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 65; zob. <http://emaus.parafia.info.pl/index.php?p=main&id=21&ak=5&what=62#current> (04.11.2016).

⁵⁰¹ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Tarnowie*, 21.09.1996, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

Kolęd i Pastorałek na Podhalu (2000), I miejsce w II Międzygminnym Przeglądzie Pieśni Maryjnej w Wieliczce (2000), II miejsce w IV Archidiecezjalnym Konkursie Kolęd i Pastorałek na Podhalu (2001), II miejsce w XI Myślenickim Konkursie Pieśni Chóralnej Kolęd i Pastorałek (2002), II miejsce w XVI Myślenickim Konkursie Pieśni Chóralnej Kolęd i Pastorałek (2012)⁵⁰².

Działalność Polickiego Chóru Chłopięcego zainicjował w 1993 roku ks. Mirosław Oliwiak. Spełnił w ten sposób swoje marzenie inspirowane w dużej mierze działalnością prof. Stefana Stuligrosza. Dwudziestego marca razem z Iwoną Wiśniewską, nauczycielką muzyki, przesłuchał w Miejskim Ośrodku Kultury chętnych chłopców z polickich szkół podstawowych nr 3, 4, 5, 7, 8 oraz z Jasienicy, Niekończycy i Przęsocina. Po niespełna dwóch miesiącach (11 maja 1993) zespół po raz pierwszy wystąpił w kościele Niepokalanego Poczęcia NMP w Policach, podczas mszy sprawowanej przez metropolitę szczecińsko-kamieńskiego abp. Mariana Przykuckiego. Udana początki ośmieliły dyrygenta do złożenia wizyty swojemu mentorowi muzycznemu w Poznaniu. Dwudziestego piątego maja ks. Mirosław odwiedził prof. Stefana Stuligorsza i zaprosił go wraz z zespołem na wspólne kolędowanie do Polic 15–16 stycznia 1994 roku. Pierwsze miesiące pracy podsumował wrześniowy obóz w Brzózkach. Pierwszego października siedzibę chóru odwiedziła Telewizja Police i nakręciła program o pracy zespołu. Współpraca z lokalną telewizją zwróciła uwagę innych mediów na młody, obiecujący zespół. Odtąd chętnie o istotnych wydarzeniach z życia chóru informowały m.in.: „Kościół nad Odrą i Bałtykiem”, „Gazeta Policka”, „Informator Policki”, „Magazyn Policki”, „Nowy Kurier”, „Myśluborskie Wieści”, „Dziennik Nowogardzki”, „Dziennik Szczeciński”, „Głos Szczeciński”, „Głos Wielkopolski”, „Gazeta Wyborcza”, „Kurier Szczeciński” i „Niedziela”. Od 13 do 17 grudnia zrealizowano 20-minutowy film *Wśród ciszy głos* w TV Szczecin, wyemitowany 24 grudnia w paśmie krajowym w TVP 2. Dziewiętnastego grudnia nagrano koncert kolęd dla Telewizji Police. W 1995 roku chór zaprezentował się w TVP 1 i ponownie w TV Szczecin. Pierwszy raz zespół wyjechał za granicę 2 października 1993 roku do niemieckiego Egessin, by spróbować swoich sił w przeglądzie chóralnym. Pozytywne recenzje stały się motorem napędowym dalszej

⁵⁰² <http://www.podstolice.diecezja.krakow.pl/index.php/grupy-parafialne/chor-dziewczycy-ziarenko> (24.11.2017).

pracy, która potwierdzana była kolejnymi, coraz bardziej wymagającymi wyzwaniami. Wśród nich warto wymienić *tournée* po Włoszech połączone z koncertami dla Jana Pawła II; koncerty w Sejmie RP i Pałacu Prezydenckim oraz dla ks. kard. Józefa Glempa (1994), spotkanie z ks. kard. Franciszkiem Macharskim, metropolitą krakowskim, wizytę u Lecha Wałęsy, Prezydenta RP (1995), I Festiwal Chóralny Szczecin-Berlin, spotkanie z Gdańską „Solidarnością” i Marianem Krzaklewskim; wspólne wykonanie z chórem Akademii Rolniczej ze Szczecina, zespołem „Maria Cantant” oraz Chórem Dziewczęcym Szkoły Podstawowej nr 3 w Policach pasji złożonej z utworów Marka Jasińskiego, Davida Pereza i Zoltána Kodálya; prawykonanie utworu Mariana Sawy *Sekwencja na Boże Narodzenie*, napisanego specjalnie z myślą o chłopcach z Polic (1996), pielgrzymkę do Gorzowa na spotkanie z Janem Pawłem II; II miejsce w Wojewódzkim Przeglądzie Chórów i Zespołów Kameralnych na Zamku Książąt Pomorskich (1997), I miejsce i nagrodę dyrektora Zamku Książąt Pomorskich; *tournée* po Włoszech połączone z koncertami dla Jana Pawła II (1998), spotkanie z Ryszardem Kaczorowskim, Prezydentem RP na uchodźstwie (1999), I miejsce i nagrodę dyrektora Zamku Książąt Pomorskich; koncerty w Sejmie RP i Pałacu Prezydenckim (2000), koncert podczas szczytu Unii Europejskiej w Kopenhadze (2002). Chłopcy z Polic byli stałymi uczestnikami uroczystości kościelnych, lokalnych, państwowych i patriotycznych. Od 1994 roku chór był gospodarzem tzw. Cecyliad. Inicjatywa księdza dyrygenta przyciągała znakomitych artystów z kraju i ze świata. Święto muzyki w Policach stało się też okazją do podtrzymywania więzi między chórami federacyjnymi. Chłopcy z Polic, będąc członkiem Pueri Cantores od 1996 roku, w ramach Cecyliady gościli m.in. „Promyki” z Pniew, „Słowiki Szczecińskie”, „Cantate Deo” z Koszalina, „Turliki” z Zakopanego, „Don Diridoni” ze Szczecina, „Cantores Minores” z Warszawy, Katedralny Chór Chłopięcy z Poznania. Podczas każdej Cecyliady organizowano też seminarium naukowe. Słuchacze mogli spotkać się z prof. Edmundem Kajdaszem (AM Wrocław), prof. Janem Szyrockim (AM Szczecin), ks. prof. Ireneuszem Pawlakiem (KUL), prof. Józefem Serafinem (Warszawa–Kraków), Janem Węcowskim, Marianem Sawą. Prowadzącym pierwsze trzy Cecyliady był Krzysztof Ibisz, na kolejnych konferansjerem był Przemysław Babiarz. Obchody 10-lecia chóru zbiegły się z wiadomością o przeniesieniu ks. Mirosława na inną parafię. Pracę z chórem kontynuował Piotr Szkocki i Katarzyna Matysiak. Jednak odejście założyciela sprawiło, że zespół zaczął systematycznie pod-

upadać, aż w końcu przestał istnieć. W 2006 roku został usunięty z grona Pueri Cantores⁵⁰³.

Chłopięco-Męski Chór „Staszki” powstał na przełomie 1979 i 1980 roku przy parafii św. Stanisława Kostki w Poznaniu, na Winiarach. Związek z parafią podkreślała nazwa zespołu, nawiązująca do świętego patrona, Stanisława Kostki. Zespół był dziełem ks. Janusza Szajkowskiego (1929–2005), proboszcza i dziekana. Nie był to pierwszy zespół założony przez niego. W poprzednich swoich placówkach duszpasterskich w Poznaniu na Górczynie i w Raciborzu zainicjował dwa podobne chóry. Jego muzyczna aktywność wypływała z przekonania, że dziecko bardziej niż dorosły stęsknione jest Boga, że właśnie w dziecku jest wielki, metafizyczny głód Boga, a muzyka pozwala mu ten głód wyzwolić. Co więcej, uważał, że owa tęsknota za Stwórcą może być doskonałym fundamentem chóru, a zarazem tym, co go spaja⁵⁰⁴. Ten duchowy rys był bardzo charakterystyczny w jego pracy z zespołem. Jako muzyk zwracał uwagę nie tylko na detale artystyczne, ale chórzystom zaszczepiał przekonanie, że śpiew ma być ich modlitwą, a pamięć o tym pozwoli wykonywanej przez nich muzyce nadać wyjątkową jakość i brzmienie. Swoją działalność chór zainaugurował 20 kwietnia 1980 roku w II niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego, na uroczystej sumie w parafialnym kościele. W apogeum działalności zespół liczył 86 śpiewaków, w tym 57 chłopców. Ks. Szajkowskiemu pomagali m.in. Jolanta Grygiel, Emilia Skalska, Honorata Krakowiak-Cybula, Robert Hauptmann, Benigna Jaskulska, Elżbieta Kuras, Rajmund Pietrzak. Szczególnie ta pomoc niezbędna była w czasie choroby dyrygenta. Po jego śmierci najbliżsi jego współpracownicy starali się przedłużyć dzieło. Jak odnotowuje archiwum Federacji, chór zdołał przetrwać do 1996 roku. Do najistotniejszych wydarzeń z życia chóru zalicza się pielgrzymkę do Rzymu i spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II w 1985 roku. Dla papieża chłopcy wystąpili dwukrotnie: 23 czerwca w Sali Klementyńskiej i 26 czerwca na placu św. Piotra⁵⁰⁵.

⁵⁰³ Por. *Kronika Polickiego Chóru Chłopięcego*, prywatne archiwum ks. Mirosława Oliwiaka, Police-Grzędzice; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 69–70; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 58; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 73–74.

⁵⁰⁴ Por. M. Jędraszewski, *Wywiad z ks. Januszem Szajkowskim*, Archiwum Parafii św. Stanisława Kostki w Poznaniu na Winiarach, mps., b.d., b.m.

⁵⁰⁵ „Staszki”, Archiwum Parafii św. Stanisława Kostki w Poznaniu na Winiarach; por. *Protokół z Konferencji Delegatów PFPC w Tarnowie*, 21.09.96, PFPC 1996, APFPC, Kraków.

Przemyski Chór Chłopięcy działał przy katedrze w Przemyślu od września 1995 do czerwca 2000 roku. Powołał go i dyrygował nim ks. Tadeusz Bratkowski, z którym współpracowały Beata Cioch jako akompaniator oraz Teresa Skrętkowska jako korepetytor emisji głosu. Nabór do zespołu prowadzony był w szkołach podstawowych Przemyśla. Zamieszczano również w prasie lokalnej informacje o naborze do chóru. Przez wszystkie lata istnienia liczba chórzystów oscylowała wokół 30 śpiewaków. Dzięki współpracy z Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu chłopcy doskonalili swój muzyczny warsztat w pomieszczeniach WSD, a dzięki kleryckim głosom męskim możliwa stała się realizacja utworów o fakturze czterogłosowej. W repertuarze chóru odnaleźć można było chorał gregoriański, śpiewy jednogłosowe wszystkich okresów liturgicznych, czterogłosowe utwory *a cappella*, a także kompozycje wielogłosowe z towarzyszeniem instrumentalnym, wśród których przeważały te autorstwa ks. Wojciecha Lewkowicza. W rocznicę śmierci ks. Lewkowicza (1997) jego żyjący jeszcze uczniowie wraz z Chłopięcym Chórem wykonali kilka utworów podczas mszy świętej w katedrze przemyskiej i części stałe przy akompaniamencie organowym opracowanym przez ks. Wojciecha. Inną formą aktywności artystycznej były koncerty kolędowe w archikatedrze i w kościele Ojców Franciszkanów. Wykonawcami był zazwyczaj czterogłosowy męski chór WSD w Przemyślu, czterogłosowy chór Diakonii Muzycznej, chłopięcy chór, mała orkiestra złożona z uczniów Szkoły Muzycznej I i II st. w Przemyślu⁵⁰⁶. W 1996 roku chór stał się członkiem Pueri Cantores. Uczestniczył w I Kongresie krajowym w Tarnowie – był to pierwszy wyjazd zespołu poza Przemyśl. Zakończenie pracy z chłopcami miało kilka powodów. Pierwszy nabór chórzystów wkraczał w fazę mutacji, inni chłopcy podjęli naukę w szkole muzycznej i nie mieli czasu na zajęcia chóralne. Ostatecznie brak naboru w roku 1999 spowodował zawieszenie pracy zespołu, a w konsekwencji jego rozwiązanie. Podczas Konferencji Delegatów Federacji w Warszawie w dniu 1 września 2001 roku drogą głosowania podjęta została uchwała, na mocy której Przemyski Chór Chłopięcy został skreślony z listy członków⁵⁰⁷.

⁵⁰⁶ Por. W. Dudek, *Śpiewać Bogu chcę*, „Niedziela Przemyska” 1996 nr 6 (98), s. III; zob. L. Stryś, *Śpiewaj, śpiewaj dziatwo mała*, „Niedziela” 1996 nr 15 (107), s. I, IV.

⁵⁰⁷ Wiadomości pochodzą z kwestionariusza; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 73–74.

Zespół Wokalny Prywatnego Żeńskiego Liceum Ogólnokształcącego Sióstr Urszulanek w Rybniku działał od 1982 roku, kiedy to reaktywowano szkołę prowadzoną przez siostry. Początkowo śpiewano wyłącznie na uroczystościach związanych z życiem szkoły. Od 1988 roku z zespołem rozpoczął pracę Waław Mickiewicz. Zaangażowanie nowego dyrygenta „wyprowadziło” chór poza szkolne mury. Zespół z Rybnika koncertował we Francji (1992) i w Niemczech (1993). W 1998 roku podczas V Przeglądu Piosenki Dziecięcej „Śląskie Śpiewanie” zdobył grand prix oraz Nagrodę Metropolity Katowickiego i Prezydenta Miasta Rybnika. Rok później na IX Festiwalu Pieśni Chóralnej „Chorlieder Festiwal” w Raciborzu zajął I miejsce. W tym samym roku w finale V Ogólnopolskiego Festiwalu Kolęd w Będzinie został wyróżniony. W 2000 roku decyzją jurorów będzińskiego Festiwalu Kolęd otrzymał I miejsce w kategorii zespołów wokalnych. W 1999 roku chór wziął jeszcze udział w II Przeglądzie Pieśni Tematycznej „Bóg się rodzi” w Żorach, przywożąc III nagrodę. Zespół z Rybnika w 2000 roku został członkiem Federacji i w tym samym roku uczestniczył w II Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Krakowie. Po odejściu ze szkoły Waława Mickiewicza chór nie przedłużył swej przynależności do Federacji⁵⁰⁸. Na posiedzeniu zarządu Federacji w Krakowie w 2006 roku został skreślony z listy członków⁵⁰⁹.

Chór Chłopięc-Męski „Hosanna” (Sandomierz) zaistniał 24 maja 2001 roku. Swoją siedzibę miał w WSD w Sandomierzu. Powstał z inspiracji ówczesnego biskupa sandomierskiego ks. bp. Waława Świerżawskiego jako owoc duchowy Roku Jubileuszowego 2000. Bezpośrednim wykonawcą pomysłu biskupa był ks. Tadeusz Mierzwa. Miał on duszpasterskie doświadczenia z chórem chłopięcym Stanisława Kuszyba ze Stalowej Woli. Na dyrygenta „Hosanny” wybrano Piotra Szparę, absolwenta Akademii Muzycznej w Katowicach. Z chórem pracował rok. Jego miejsce

⁵⁰⁸ Por. *Korespondencja elektroniczna Waława Mickiewicza z ks. Robertem Tyrałą*, 14.07.2005, IX04-XII06, APFPC, Kraków; B. Boch, *List do ks. Roberta Tyrały*, 395/2005, IX04-XII06, APFPC, Kraków.

⁵⁰⁹ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 62–63; zob. W. Kwas, *Pismo dyrektora w sprawie nadania Nagrody z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej dla Waława Mickiewicza*, Rybnik 1999, prywatne archiwum Waława Mickiewicza, Rybnik; Zob. W. Kwas, *Pismo dyrektora – Podziękowanie dla mgr. Waława Mickiewicza*, Rybnik 2000, prywatne archiwum Waława Mickiewicza, Rybnik; *Protokół z Posiedzenia Zarządu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, 27.02.2006, Kraków, PFPC Sekretarz 2004–2008, APFPC, Kraków.

zajął ks. Tadeusz Mierzwa, który w 2004 roku ukończył studia z zakresu chórmiistrzostwa w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. W znacznej mierze działalność zespołu skupiona była wokół liturgii i życia duszpasterskiego. Z czasem zespół nawiązał współpracę z zawodowymi muzykami. Najważniejszym wydarzeniem w życiu chóru było spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II podczas audiencji w Rzymie w 2003 roku. W 2005 roku chór koncertował we Francji. Po mianowaniu ks. Mierzwy w tym samym roku wikariuszem jednej z sandomierskich parafii chór wygasił swoją działalność⁵¹⁰.

Młodzieżowy Chór I Liceum Ogólnokształcącego w Sandomierzu „Collegium Gostomianum” rozpoczął działalność dzięki Barbarze Tęgiewicz, ks. Tadeuszowi Mierzwie i Agacie Sobolewskiej. Okazją do powołania zespołu było przeniesienie szkoły do historycznego gmachu przy ul. Długosza. Chór był aktywnym uczestnikiem różnych wydarzeń szkolnych, miejskich i regionalnych. Współpracował m.in. z chórem „Hosanna” prowadzonym przez ks. Tadeusza Mierzwę. „Collegium Gostomianum” był członkiem Federacji od 2002 roku. W 2004 roku wziął udział w kongresie międzynarodowym w Kolonii⁵¹¹. Prawdopodobnie odejście ks. Mierzwy z chóru urwało kontakt z Federacją.

Chór Chłopięco-Męski Katedry Siedleckiej „Pueri Cantores Podlachienses” powstał w 1997 roku z inicjatywy ks. Piotra Paćkowskiego. Głównym zadaniem zespołu był udział w liturgiach sprawowanych w katedrze. Będąc jedynym tego typu zespołem działającym w regionie, często gościł w świątyniach diecezji. Skład chóru tworzyło ok. 40–60 chłopców w wieku od 9 do 20 lat wyłanianych na drodze rokrocznie odbywających się przesłuchań w siedleckich szkołach. Nowi chórzyci początkowo tworzyli grupę kandydacką. Uczestniczyli dwa razy w tygodniu w próbach oraz w zgrupowaniach zimowych i letnich. Po rocznym okresie kandydatury był egzamin, który kwalifikował chłopców do grona chórzystów. W kolejnych latach uczestniczyli oni już w trzech próbach: w jednej sekcyjnej i dwóch wspólnych. W trakcie zajęć uczono ich prawidłowej emisji głosu, zasad muzyki, czytania nut głosem, zapoznawano z literaturą chóralną. Na wyjazdowych zgrupowaniach prowadzono zajęcia przybliżające historię muzyki,

⁵¹⁰ Por. *Korespondencja elektroniczna ks. Tadeusza Mierzwy z ks. Robertem Tyrałą*, 1.08.2005, IXo4-XIIo6, APFPC, Kraków.

⁵¹¹ <http://lo1.sandomierz.pl/chor1>, <http://lo1.sandomierz.pl/chor2>, <http://lo1.sandomierz.pl/chor3> (07.11. 2017); por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

nie brakowało też sportu, gier, zabaw i wycieczek. Z czasem chór opuścił katedrę siedlecką i na nową siedzibę obrał parafię św. Ducha w Siedlcach. W latach swojej działalności chór odznaczał się znaczącą aktywnością. W czerwcu 1999 roku śpiewał podczas jedynej wizyty apostolskiej Ojca Świętego Jana Pawła II w diecezji siedleckiej. W listopadzie 2000 roku w Strasburgu na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych siedleccy Pueri Cantores dali koncert dla dyplomatów akredytowanych przy Parlamencie Europejskim z okazji polskiego Święta Niepodległości. Zespół był także czynnym uczestnikiem życia Federacji Pueri Cantores, wziął udział w II Krajowym Kongresie w Krakowie (2000), w XXXI Międzynarodowym Kongresie w Lyonie (2002), w III Krajowym Kongresie w Poznaniu (2003), w XXXII Międzynarodowym Kongresie w Kolonii (2004), w XXXIV Międzynarodowym Kongresie w Krakowie (2007), w XXXV Międzynarodowym Kongresie w Sztokholmie (2009), w VII Krajowym Kongresie w Częstochowie (2012). Był też współorganizatorem VI Krajowego Kongresu w Białej Podlaskiej i Siedlcach (2010). Swoją działalność chór „Pueri Cantores Podlachienses” zakończył w 2012 roku⁵¹².

Chór Chłopięcno-Męski „Cantus” powstał w marcu 1976 roku z inicjatywy Stanisława Steczkowskiego przy Zakładowym Domu Kultury w Stalowej Woli. Stu pięćdziesięciu uczniów z podstawówek i szkół średnich w Stalowej Woli początkowo skupiało się na śpiewie polskich pieśni ludowych i grze na fletach. W 1977 roku chór wystąpił na jubileuszu 40-lecia miasta Stalowa Wola i Huty Stalowa Wola. W 1978 roku przy chórze powstała pierwsza klasa chóralna, nad którą pieczę objął Jerzy Kurz. Dzieci uczestniczyły w zajęciach rytmiki, poznawały solfeż i grę na fletach prostych. Wszystko to służyło przygotowaniu do tzw. pasowania na *cantora*. W 1978 roku chór został po raz pierwszy nagrodzony na Ogólnopolskim Festiwalu Pieśni o Ojczyźnie w Kraśniku. W 1980 roku pracę z klasami chóralnymi rozpoczęli żona dyrygenta Danuta Steczkowska oraz Jerzy Augustyński. Regularnie prowadzony nabór (ok. 30 chłopców rocznie) dawał zadowalającą perspektywę rozwoju dzieła. Kształcenie chórzysty trwało osiem lat w kolejnych tzw. klasach chóralnych. Pierwsze cztery lata

⁵¹² Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 66–67; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 37–38; por. *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 32–33; por. *Biuletyn VII Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 25; por. C 31, Lyon 2002, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.; por. C 34, Kraków 2007, dz. cyt.; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.

chłopcy uczyli się kształcenia słuchu, zasad muzyki, czytania i śpiewania nut, grali na fletach prostych i śpiewali utwory jedno- oraz dwugłosowe. W IV klasie zaczynali śpiewać w podstawowym składzie zespołu, ucząc się także gry na instrumentach perkusyjnych. W V i VI klasie wprowadzono obowiązkową grę na instrumentach dętych blaszanych i drewnianych. Czas mutacji przypadający na klasę VII i VIII odsuwał chłopców od zajęć wokalnych. Aby nie tracić kontaktu z muzyką, uczniowie grali w Młodzieżowej Orkiestrze Dętej. Po zakończonej mutacji powracali do chóru jako głosy męskie, grając jednocześnie w Zakładowej Orkiestrze Dętej. Po śmierci dyrygenta jego córka Agata Steczkowska kontynuowała pracę z chórem. Potem prowadzącymi byli m.in. Monika Szczerbińska, Magdalena Głowacka, następnie Maciej Witek, wychowanek Stanisława Steczkowskiego, i Teresa Michałkiewicz. Chór chętnie podejmował współpracę z innymi zespołami, m.in. z Chórem Chłopięco-Męskim „Pueri Cantores di Macerata” z Włoch, z Chórem Mieszanym „Manecanterie Saint Michel” z Rennes. Odwiedził Włochy, gdzie spotkał się z Janem Pawłem II, kraje Beneluksu, Francję, RFN, Czechy, NRD, Holandię i Lwów. Gościł na prestiżowych festiwalach: na Międzynarodowych Spotkaniach Chóralnych w Gdańsku (1982), Międzynarodowym Festiwalu Chórów w Międzyzdrojach (1982), Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym „Legnica Cantat” (1983), Międzynarodowym Festiwalu Chórów Chłopięcych w Ołomuńcu (1984), Międzynarodowym Festiwalu Chórów w Lecco we Włoszech, Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym na Słowacji (2000), „Singing Europe” we Wrocławiu (2016). Zespół był zdobywcą licznych nagród m.in.: Srebrnego Medalu na Ogólnopolskim Festiwalu Pieśni Chóralnej w Katowicach (1985), III nagrody Ogólnopolskiego Konkursu Pieśni o tematyce morskiej w Wejherowie (1988), na VIII i IX Festiwalu Pieśni Religijnej „Cantate Deo” w Rzeszowie zdobył I nagrodę, w latach 2005–2006 uczestniczył w konkursach kolęd i pastorałek w Będzinie, gdzie otrzymał III i I miejsce, XXV Ogólnopolski Konkurs Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy przyniósł zespołowi Brązowy Kamerton, na XV Małopolskim Konkursie Chórów w Niepołomicach „Cantus” został laureatem Brązowej Struny⁵¹³. Chór ze Stalowej Woli był członkiem Federacji w latach 1997–2005⁵¹⁴.

⁵¹³ Por. M. Woynarowski, M. Gruchota, *60 lat naszego Domu Kultury*, Stalowa Wola 2013, s. 18–23; zob. <http://chorcantus.pl/aktualnosci/> (10.10.2017).

⁵¹⁴ Por. *Zespoły*, b.sygn., APFPC, Kraków.

Konkatedralny Chór Chłopięcy w Stalowej Woli powstał w 1990 roku przy parafii MB Królowej Polski. Powołał go zatrudniony od 1974 roku organista i dyrygent Stanisław Kuszyba. Do 1996 roku chór posiadał wyłącznie głosy chłopięce, potem gdy mutację przeszli pierwsi chórzyści, zyskał pełne czterogłosowe brzmienie. Chór zrodził się z potrzeb liturgicznych parafii i posługa w liturgii była jego priorytetem. W 1991 roku zespół zaprezentował się po raz pierwszy w repertuarze kolędowym. Od 1992 roku tradycją stało się, że we wspomnienie swojej patronki, św. Cecylii, chłopcy dawali koncert. Od samego początku chór cieszył się wsparciem parafii i kolejnych proboszczów. W 1997 roku chłopcy ze Stalowej Woli poszerzyli grono członkowskie Federacji. Wzięli udział w pierwszych trzech krajowych kongresach (Tarnów 1997, Kraków 2000, Poznań 2003). Z koncertami prócz wielu miast w Polsce chór odwiedził Belgię, Austrię, Włochy, Niemcy, Francję. Dwukrotne spotkania z Janem Pawłem II są wydarzeniami szczególnie bliskimi zespołowi. Pierwsze miało miejsce w 1997 roku w Watykanie, drugie w 1999 roku podczas mszy świętej z racji apostolskiej wizyty w Sandomierzu. W tym samym roku, śpiewając w uroczystej liturgii, chór uczcił swojego pasterza, bp. Wacława Świerżawskiego, obchodzącego 50-lecie kapłaństwa. W 2000 roku, w roku jubileuszu 10-lecia pracy, chór liczył ponad 120 członków. W swoim dorobku ma płytę CD *Jubilare Deo*, ale również nagrania dla radia belgijskiego oraz programy dla TVP. Na swoją prośbę Konkatedralny Chór Chłopięcy zawiesił aktywność w Federacji w 2006 roku⁵¹⁵.

Chór Chłopięcy Telewizji Szczecin powstał w kwietniu 1992 roku. Jego założycielem i dyrygentem był Dariusz Dyczewski. Podstawę zespołu stanowili chłopcy w przedziale od ósmego do piętnastego roku życia. Chór uzupełniano o głosy męskie, które przeważnie wywodziły się z chóralnych białych głosów. Zespół był bardzo dobrze znany z licznych, zróżnicowanych programowo koncertów dawanych w kościołach i salach koncertowych Polski i świata. Chór chętnie nawiązywał muzyczną współpracę z różnymi instytucjami. Pośród nich była orkiestra północnoniemiecka i zespół instrumentalny „Camerata Nova”, z którymi wykonano: Antonia Vivaldiego

⁵¹⁵ Por. *Historia Chłopięcego Chóru z Konkatedry w Stalowej Woli*, prywatne archiwum Stanisława Kuszyba, Stalowa Wola; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 75–76; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 68–69; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 71–72.

Gloria, Charles’a Gounoda *Messa breve* oraz *Messe di Santa Cecilia*, Gustava Mahlera *VIII Symfonię*, Franza Schuberta *Mszę G-dur*, Carla Orffa *Carmina Burana*, Paula McCartneya *Liverpool Oratorio*. Od 1995 roku do grona ścisłych współpracowników dołączyli alumni AWSO w Szczecinie. Kameralny skład chóru występował też ze szczecińską Operą i Operetką przy realizacji *Cyganerii* Giacoma Pucciniego i *Żołnierza Królowej Madagaskaru* Tadeusza Sygietyńskiego. Chór Chłopięcy Telewizji Polskiej gościł we Francji, Hiszpanii, Danii, Austrii, Grecji, Bułgarii, Włoszech, Niemczech, na Białorusi, Węgrzech, w USA i Kanadzie. W 1992 roku chłopcy wzięli udział w X Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Cantonigros w Hiszpanii. Ujmujący jest fakt, że zaledwie trzymiesięczna praca przyniosła młodemu zespołowi III miejsce. Początkowy sukces pociągnął kolejne: Bydgoszcz 1995 – Srebrny Kamerton na Ogólnopolskim Konkursie Chórów Szkolnych a Cappella, Międzyzdroje 1995 – Nagroda Burmistrza Miasta Werona, Włochy 1997 – II miejsce na Międzynarodowym Konkursie Chórów, Tampere, Finlandia 1997 – Brązowy Dyplom. Chór był członkiem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr od 1992 roku, do Pueri Cantores wstąpił rok później. Uczestniczył w międzynarodowych kongresach w Rzymie (1994), Salzburgu (1996), Rzymie (1999) oraz krajowym kongresie w Krakowie (2000)⁵¹⁶. W 2000 roku chłopcy zasilili skład drugiego zespołu prowadzonego przez Dariusza Dyczewskiego „Don Dir Don”.

Męski Zespół Wokalny „Concentus” powstał we wrześniu 2004 roku z inicjatywy Piotra Kuczka. W różnym czasie tworzyło go ok. dziewięć osób. Wszyscy wywodzili się z chóru „Pueri Cantores Tarnovienses”. Podstawę działalności zespołu stanowił śpiew w liturgii, ale też udział w festiwalach i konkursach chóralnych. Grupa specjalizowała się w wykonywaniu muzyki dawnej. We wrześniu 2008 roku podczas trwania V Kongresu w Nowym Sączu „Concentus” został przyjęty do grona Pueri Cantores. W 2010 roku zespół przerwał swoją działalność. Sześć lat działalności zaowocowało nagraniem płyty *Serce mi każe śpiewać* (2007) oraz następującymi sukcesami artystycznymi: II miejscem *ex aequo* w kategorii chórów jednorodnych na I Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Chóralnej „Sacra Ecclesiae Cantio” w Tarnowie (2008), nagrodą specjalną „Dla Najlepszego

⁵¹⁶ Por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 70–72; por. C 26, Rzym 1993–1994, dz. cyt.; por. A. Zając, 28. *Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores...*, dz. cyt., s. 143–145; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt.

Chóru Młodzieżowego” ufundowaną przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego na XXXVIII Ogólnopolskim Festiwalu Chórów „Legnica Cantat” w 2007 roku, trasą koncertową na Litwie i udziałem w Festiwalu Chóralnym w Mariupolu (2007), I miejscem w ramach II Festiwalu Chórów Diecezji Tarnowskiej (2006), I miejscem na XVIII Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Religijnej im. ks. Stanisława Ormińskiego w Rumii (2006), Złotą Struną VII Małopolskiego Konkursu Chórów w Niepołomicach (2005)⁵¹⁷.

Zespół „Puellae Orantes” pracuje od 1985 roku przy katedrze tarnowskiej. Jego założycielem i dyrygentem jest ks. Władysław Pachota. Nad sprawami emisyjnymi czuwa Aleksandra Topor. Chór skupia dziewczyny w wieku od 10 do 19 lat pochodzące z Tarnowa i okolic. „Puelle Orantes” są laureatami licznych konkursów wokalnych. Zespół występował w Holandii, Belgii, Włoszech, Austrii, Niemczech, Francji, Stanach Zjednoczonych, na Słowacji, Węgrzech, w Danii i Bułgarii. Współpraca z czołową kompozytorów polskich i zagranicznych zaowocowała powstaniem ok. 100 utworów. Na swoim koncie chór ma m.in. nagrania dla mediów polskich, niemieckich, francuskich i holenderskich. Zespół chętnie współpracuje z uznanymi artystami z zagranicy. Niemalże od początku swojej działalności „Puelle Orantes” były związane z Pueri Cantores. W 2017 roku prowadzący podjęli decyzję o opuszczeniu Pueri Cantores⁵¹⁸.

Chór „Pueri Cantores Tomasovienses” został założony jesienią 1996 roku z inicjatywy ks. Witolda Batyckiego przy kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tomaszowie Lubelskim. Po przesłuchaniach w okolicznych szkołach podstawowych z uczniów klas I–III wyłoniono grupę ok. 30 chłopców. Sporadycznie wspierała dyrygenta w pracy akompaniorka Anna Cichoń. W 1997 roku zespół wziął udział w I Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Tarnowie. Znaczącym osiągnięciem był wspólny występ chłopców z Chórem Akademickim KUL w Tomaszowie Lubelskim. W 1997 roku ks. Witold został przeniesiony do nowej placówki duszpasterskiej. Brak

⁵¹⁷ Chór „Concentus”, prywatne archiwum Mateusza Prendoty, Kraków–Tarnów.

⁵¹⁸ <http://puellaeorantes.pl/historia/> (26.10.2017); por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 79–80; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 61–62; por. *Biuletyn V Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 39; por. A. Zając, *Relacja z Regionalnego Spotkania...*, dz. cyt.; por. C 26, Rzym 1993–1994, dz. cyt.

odpowiedniej osoby, która rozwijałaby rodzące się dzieło, brak kolejnego naboru doprowadziły do zakończenia pracy zespołu⁵¹⁹.

Dzięki staraniom Romana Gruczy, organisty katedry pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty w Toruniu oraz proboszcza parafii katedralnej ks. Zdzisława Wyrowińskiego w marcu 1994 roku doprowadzono do utworzenia chóru chłopięcego „Pueri Cantores Thorunienses”. Na przestrzeni paru miesięcy przesłuchano w toruńskich podstawówkach około 2,5 tys. chłopców od 7 do 10 lat. Do zespołu zakwalifikowano 133. Prócz liturgii sprawowanej w katedrze i innych świątyniach Torunia chór prezentował się na Dworze Artusa i Sali Mieszczkańskiej Ratusza, koncertował w regionie i wielu miastach Polski. Podczas swojej działalności zespół 17 razy odbył *tournée* artystyczne za granicą, 530 razy koncertował w kraju i za granicą, w tym 62 razy na różnych konkursach i festiwalach. Trzykrotnie zdobył *grand prix*, 20 razy pierwsze miejsce, 6 razy drugie, 2 razy trzecie i 6 nagród publiczności. Chór prezentował się w 63 miejscowościach w Polsce i 45 za granicą, w programie I i II Polskiego Radia, w Radio Maryja, w programie I i III TVP, w Telewizji Polonia, w Telewizji TAT, w Telewizji MSM, w TVK Toruń, w TV Niepokalanów, w TV Licheń. W swoim repertuarze posiadał ok. 200 utworów chóralnej literatury polskiej i światowej. Wykonywał m.in.: Wolfganga Amadeusza Mozarta *Mszę Koronacyjną C-dur, Vesperae*, Maurice’a Duruflégo *Requiem* op. 9, Edmunda Eckarta *Cantoratę*, Jana Sebastiana Bacha *Kantatę 182* na Niedzielę Palmową, Ennia Morriconego muzykę filmową z *Misji, Tajemnic Sahary*, Giovanniego Battisty Pergolesiego *Stabat Mater*, Georga Friedricha Händla oratorium *Mesjasz*, Carla Orffa *Carmina Burana*, Gedymina Grubby *Drogę Krzyżową*, Eugeniusza Głowskiego *Modlitwę*, Marka Żebrowskiego muzykę do filmu *Owoce miłości*, Ludwiga van Beethovena oratorium *Chrystus na Górze Oliwnej*. Chór współpracował z Toruńską Orkiestrą Symfoniczną, Orkiestrą Symfoniczną Zespołu Szkół Muzycznych w Bydgoszczy, Orkiestrą Symfoniczną Bydgoskich, Orkiestrą Filharmonii w Koszalinie i Olsztynie. Na jego temat powstało kilka prac⁵²⁰.

⁵¹⁹ Por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 81; wiadomości pochodzą także z rozmowy telefonicznej z ks. Witoldem Batoryckim (13.07.2016).

⁵²⁰ Zob. A. Kaczyński, *Działalność Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Thorunienses w latach 1994–1998*, Akademia Muzyczna w Poznaniu, Wydział Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki, Poznań 1999; zob. L. Czarniecka, *Działalność artystyczna Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Thorunienses w Toruniu w latach 1998–2002*, Akademia Muzyczna w Bydgoszczy im. Kazimierza Wielkiego,

Zespół od 1997 roku był członkiem światowej i polskiej Federacji Pueri Cantores. W 2010 roku zawiesił swoją działalność i tym samym opuścił grono Federacji. W 2002 roku 22, a w 2004 20 chłopców zostało odznaczonych brązową odznaką PZChiO. Drugim dyrygentem, korepetytorem, prowadzącym emisję głosu i akompaniatorem była dr hab. Aleksandra Grucza-Rogalska⁵²¹.

Chór „Campanella” wyrósł z bogatej muzycznej tradycji Szkoły Podstawowej nr 1 w Woli Rzędzińskiej. Przez lata tworzyli ją oddani sprawie nauczyciele muzyki, wspierani przez dyrekcję oraz komitet rodzicielski. Od 1965 roku pracę w szkole rozpoczęła Janina Bałuszyńska. Od tego czasu szkoła mogła poszczycić się istnieniem zespołu mandolinowego, zespołem fletów prostych, zespołami wokalnie-instrumentalnymi oraz chórem. Wszystkie formacje muzyczne brały udział w różnego rodzaju uroczystościach szkolnych, środowiskowych, gminnych i wojewódzkich. Jednak to chór przez liczne wyróżnienia i nagrody zdobywane na konkursach wojewódzkich i międzywojewódzkich był najbardziej rozpoznawalną wizytówką szkoły. W pracy z chórem panią Bałuszyńską wspierała jej córka Małgorzata, ówczesnie uczennica Szkoły Muzycznej I st. W 1984 roku zajęcia w szkole rozpoczął Włodzimierz Siedlik, kolejny nauczyciel muzyki. Zgodna współpraca uczących zaowocowała powołaniem chóru mieszanego „Cantus”. Kiedy w 1989 roku „Cantus” zrezygnował z patronatu szkoły i swoją artystyczną drogę związał z Domem Kultury „Mors” w Dębicy, Małgorzata Bałuszyńska, już jako absolwentka Akademii Muzycznej w Krakowie, razem ze swoją mamą utworzyły chór „Campanella”. Przez lata chór był miejscem uprawiania muzyki na najwyższym poziomie. Świadectwem tego są konkursowe wyróżnienia i nagrody (Puchar Tatr w Zakopanem: 1989, 1990, 1991; I miejsce na Przeglądzie Wojewódzkim i Międzywojewódzkim w Tarnowie: 1989, 1990, 1992; grand prix i Złoty Kamerton na Przeglądzie Chórów Szkolnych w Bydgoszczy: 1990, 1992, 1994; Harfa Eola na „Schola Cantorum” w Kaliszu: 1991, 1994, 1997; wyróżnienie na „Legnica Cantat”: 1991; wyróżnienie na XXVI Konkursie Kołęd w Myślenicach: 1992), udział w seminariach,

---

Instytut Edukacji Artystycznej, kierunek edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Bydgoszcz 2003.

⁵²¹ Wiadomości zaczerpnięte z kwestionariusza o chórze; por. *Biuletyn I Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 83–84; por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 65–67; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., 48–51; por. C 30, Rzym 1999–2000, dz. cyt.; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

sympozjach i konferencjach z pokazem pracy chóru (Tarnów 1989, 1990, 1991, Łańcut 1990, Akademia Muzyczna w Katowicach 1991, Kraków 1992), koncerty w kraju i za granicą (Niemcy, Włochy, Austria, Szwecja, Francja, Szwajcaria, Słowacja), nagrania radiowe, telewizyjne oraz własne wydawnictwa muzyczne. Chór prężnie pracował do 2005 roku. W kolejnych latach jego działalność skupiała się wokół miejscowej parafii, szkoły podstawowej i gimnazjum. W roku 2011 „Campanella” zakończyła swoją działalność⁵²².

Chór Dziecięcy „Staccato” (Warszawa) – brak wiadomości o chórze.

Z inspiracji ks. Romana Indrzejczyka (14 listopada 1931–10 kwietnia 2010, katastrofa lotnicza pod Smoleńskiem, kapelan Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego) w 2000 roku powstał Chór Dziewczęcy „Laudate Dominum”. Od początku prowadziła go Anna Perzanowska-Tarasiuk. Chórzystkami były przede wszystkim uczennice i absolwentki Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie. W 2010 roku chór wznowił działalność po trzyletniej przerwie. Obok koncertów w kraju zespół odwiedził też m.in. Włochy, Rosję, Litwę, Holandię oraz Niemcy. Za najcenniejsze nagrody zespół poczytuje sobie II nagrodę na XLIX Międzynarodowym Konkursie Chóralnym w Arezzo (2001), I nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Chórów Dziecięcych w Moskwie (2002), I nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Muzyki Religijnej w Rumii (2002, 2006), III miejsce na konkursie „Let the People Sing” organizowanym przez BBC (2003), III miejsce na Warszawskim Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym (2006), I miejsce na Rybnickiej Jesieni Chóralnej (2010) oraz grand prix na Mysłenickim Festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolędy i Pastorałki” (2011)⁵²³. Do Federacji zespół „Laudate Dominum” został przyjęty w 2002 roku⁵²⁴ i był jej członkiem przez kolejne cztery lata. Uczestniczył w XXXII Kongresie Pueri Cantores w Kolonii⁵²⁵.

⁵²² *Kronika Chóru „Cantus”*, prywatne archiwum Janiny Bałuszyńskiej, Wola Rzędzińska; *Kronika Chóru „Campanella”*, prywatne archiwum Janiny Bałuszyńskiej, Wola Rzędzińska; por. J. Lazarowicz, *Nasza Szkoła. 150 lat dziejów S. P. nr 1 w Woli Rzędzińskiej*, Wola Rzędzińska 2014, s. 98–114.

⁵²³ https://chortownia.org/?vaction=chor_view&chid=757 (18.09.2017).

⁵²⁴ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów w Warszawie*, 15.11.2002, PFPC 02–04, APFPC, Kraków.

⁵²⁵ Por. *Protokół z Walnego Zgromadzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores w Warszawie*, 29–30.09.2006, PFPC Sekretarz, 2004–2008, APFPC, Kraków; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt.

Warszawsko-Praski Chłopięcy Chór Katedralny rozpoczął działalność w październiku 1997 roku. Powstał dzięki ks. Piotrowi Śliwce, ówczesnemu wikariuszowi Katedry św. Michała Archanioła i św. Floriana Męczennika na warszawskiej Pradze. Do chóru należało 16–25 chłopców, w wieku od III klasy szkoły podstawowej do I klasy gimnazjum, wszyscy pochodzili z terenu warszawskiej Pragi. W 2000 roku chór brał udział w II Krajowym Kongresie w Krakowie, gdzie formalnie został przyjęty w szeregi Pueri Cantores. Od 1997 do 1999 roku zajęcia z emisji głosu prowadziła Ludmiła Masny z Ukrainy – studentka IV roku Muzykologii UKSW w Warszawie. Od 1999 do 2002 roku zajęcia ze śpiewu i emisji głosu prowadziła Małgorzata Stankiewicz, muzykolog, logopeda, absolwentka KUL. Od 2003 do 2005 roku zajęcia ze śpiewu i emisji głosu prowadziła Ewa Dobrzyniecka – studentka Wydziału Teorii Muzyki i Dyrygentury Chóralnej Warszawskiej Akademii Muzycznej. W 2005 roku chór został skreślony z członkostwa w Federacji. Wiązało się to z odejściem dyrygenta do innej placówki duszpasterskiej⁵²⁶.

Chór Chłopięcy Archidiecezji Wrocławskiej „Pueri Cantores Wratislavienses” powstał 22 listopada 1994 roku dekretem JE ks. kard. Henryka Gulbinowicza. Jego prowadzącym został ks. Stanisław Nowak. Chór zrzeszał chłopców w wieku od siedmiu do dwudziestu kilku lat, pochodzących z całego Wrocławia. Od 2007 roku zespół znany był pod nieco zmienioną nazwą: Chór Chłopięcy Archidiecezji Wrocławskiej przy Papieskim Wydziale Teologicznym „Pueri Cantores Wratislavienses”. W związku z powołaniem dyrygenta na przewodniczącego Komisji ds. Muzyki Kościelnej i Śpiewu Archidiecezji Wrocławskiej od początku września 2005 roku obowiązki kierownika artystycznego i dyrygenta zespołu tymczasowo przejął Aleksander Piechaczek. Dyrektorem chóru pozostał jednak ks. Nowak. Chór występował na terenie archidiecezji wrocławskiej i poza jej granicami. Był częstym gościem uroczystości związanych z życiem Kościoła i społeczności lokalnej. Chłopców z Wrocławia można było też posłuchać podczas „Wrocławskich Wieczorów Tumskich”, „Wieczorów Świdnickich”, Dolnośląskiego Festiwalu Nauki. Przez swoją muzykę zespół włączał się w sprawę dialogu międzyreligijnego, a za działalność charytatywną w 2004 roku znalazł się w gronie laureatów honorowego tytułu „Dar-

⁵²⁶ Notatka o chorze, prywatne archiwum ks. Piotra Śliwki, Warszawa–Józefów; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 82.

czyńca Roku 2004”, przyznawanego przez Wrocławskie Towarzystwa Opieki Paliatywnej. W 2001 roku chór zdobył I miejsce w eliminacjach VIII Edycji Ogólnopolskiego Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie. Nagrodą była możliwość dokonania profesjonalnego nagrania w studiu Polskiego Radia we Wrocławiu. W 2002 roku zespół zdobył I miejsce w finałach VIII Edycji Ogólnopolskiego Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie w kategorii chóry dziecięce. W 2007 roku w Bydgoszczy w ramach III Ogólnopolskiego Konkursu Pieśni Pasyjnej Pueri Cantores z Wrocławia zdobyli Złoty Dyplom oraz Nagrodę Specjalną za najlepsze wykonanie kompozycji pasyjnej Mateusza Dębskiego *Crux Fidelis*. W 2008 roku sopran i alt z chóru wzięły udział w spektaklu *Raj utracony* wystawionym przez Operę Wrocławską. Zespół odwiedził m.in. Niemcy, Francję, Austrię, Szwajcarię, Szwecję i Włochy⁵²⁷.

„Turliki” (Zakopane) – powstanie zespołu wiąże się z wizytą apostołską Ojca Świętego Jana Pawła II w archidiecezji krakowskiej w 1997 roku. Ks. Robert Tyrała, odpowiedzialny za przygotowanie muzyki m.in. na liturgię sprawowaną na stadionie pod Wielką Krokwią w Zakopanem, zwrócił się do swojej koleżanki ze studiów w Akademii Muzycznej w Krakowie, Ewy Sterczyńskiej, z propozycją utworzenia scholi z dzieci wszystkich zakopiańskich parafii, która zaśpiewałyby na mszy świętej z papieżem. Wstępnie udało się zgromadzić ponad stuosobową grupę młodych śpiewaków, potem zmniejszoną do stu dwudziestu osób. Prawdziwym przebojem stała się wykonana na koniec wraz z kapelą góralską piosenka *Syćka se Wom zycym* (sł. Franciszek Bachleda Ksiedzularz, ar. Ewa Sterczyńska). Chór zwołany na potrzeby liturgii papieskiej nie zaprzestał działalności. Choć jak wspomina dyrygentka, z urodzenia krakowianka, nigdy nie przypuszczała, że na stałe zwiąże się z Zakopanem. Zespół w nieco odmienionym składzie zaśpiewał na uroczystości 150-lecia parafii pw. Najświętszej Rodziny w Zakopanem (24–25 października 1997). Zbliżające się święta Bożego Narodzenia i zimowa aura podsunęła pomysł, by chórowi nadać nazwę „Turliki” (turliki to dzwoneczki zawieszane w czasie Bożego Narodzenia na chomącie u konia). Dla zapewnienia finansowania działalności „Turlików” w 1998 roku powołano Podhalańskie Stowarzyszenie

⁵²⁷ Por. *Biuletyn III Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 50–51; por. *Biuletyn IV Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 58–60; por. C 32, Kolonia 2004, dz. cyt; por. C 35, Sztokholm 2009, dz. cyt.; por. http://chor.archidiecezja.wroc.pl/index_pl.htm (3.09.2016).

Śpiewacze „Turliki”, w skład którego weszli rodzice chórzystów. Chór śpiewa dwiema technikami wokalnymi. Pozwala to na prezentowanie szerokiego spektrum repertuaru: od góralszczyzny, często łączonej z tańcem, po wielogłosowe utwory muzyki poważnej. Duże zasługi w sprawnym posługiwaniu się ludową i klasyczną emisją głosu zespołu ma Elżbieta Wtorkowska, która jest stałym gościem warsztatów chóralnych. Dzięki pani profesor „Turliki” podjęły w współpracy z „Canzoną” z Murowanej Gośliny. Przez sentyment do swoich początków „Turliki” chętnie śpiewały papieżowi Polakowi (Rzym 1998, 2003, Kraków–Balice 1999, 2002). Nie zabrakło zespołu na uroczystościach beatyfikacyjnych Jana Pawła II w Rzymie w 2011 roku. Zespół występuje w dwóch składach: pełnym i kameralnym. W swoim dorobku artystycznym może poszczycić się m.in. I miejscem na V Festiwalu Papieskim w Białym Dunajcu (1998), Wyróżnieniem (1998, 1999, 2000) i Nagrodą (2000) TVP Rzeszów na Festiwalu Pieśni Chóralnej „Cantate Deo” w Rzeszowie, I miejscem (1999) i wyróżnieniem (2001) na Festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolędy i Pastorałki” w Myślenicach, III miejscem w Konkursie Kolęd TVP Kraków (1999), III miejscem w konkursie śpiewu góralskiego w ramach „Dni Gór – Jesieni Tatrzańskiej”, Bursztynowym Drzewkiem na XXXVI Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach (2001)⁵²⁸. „Turliki” są częstym gościem uroczystości kościelnych i środowiskowych. Chętnie włączają się w różnego rodzaju akcje charytatywne. Godne podkreślenia jest to, że zespół dużą wagę przywiązuje do pielęgnowania wartości chrześcijańskich i w tym duchu są kształtowani chórzyci. Chór był członkiem Pueri Cantores w latach 1999–2005. Wziął udział w II Kongresie w Krakowie w 2000 roku. O decyzji odejścia z Federacji dyrygentka pisała tak: „Niestety, nasza pozakościelna działalność nie pozwoliła nam w niej [tj. w PFPC – przyp. aut.] pozostać, ale tak naprawdę „Turliki” zrodziły się w Kościele i dla Kościoła. To w kościołach dzięki kapłanom mamy możliwość zgłębiania naszej wiary. Jednak czas i życie pokazały, że potrzeba także świeckiej działalności, ale Kościół pozostał na pierwszym miejscu”⁵²⁹.

Chór Chłopięc-Męski „Schola Puerorum Zamoscenses” powstał w październiku 1997 roku. Jego inicjatorem i dyrygentem był Jacek

⁵²⁸ Por. E. Sterczyńska, E. Wtorkowska, E. Socała, *Dźwiękiem Turlików pisane... kartki z pamiętnika*, Kraków 2012, s. 3–66, 79–94.

⁵²⁹ E. Sterczyńska, E. Wtorkowska, E. Socała, *Dźwiękiem Turlików pisane... dz. cyt.*, s. 59; por. *Biuletyn II Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 88.

Tryczyński, absolwent Instytutu Muzykologii KUL. Chór działał przy kościele św. Michała i MDK w Zamościu. Jego skład rekrutował się z chłopców klas I–III ze szkół podstawowych nr 3, 9, 10 w Zamościu. Głosem męskimi zespół zasilali chór „Cantilena”. Oprócz dyrygenta przy chórze pracowały Barbara Rابية oraz Katarzyna Tryczyńska, żona założyciela. Dnia 22 października 1998 roku „Schola Puerorum” wystąpiła pierwszy raz w kościele św. Michała Archanioła w Zamościu. Był to koncert muzyki dawnej, na którym można było także usłyszeć „Capella all’Antico” pod dyrekcją Krzysztofa Obsta oraz „Cantilenę” prowadzoną przez Jacka Tryczyńskiego. Całość muzycznym komentarzem splotła Anna Cichoń. W marcu 2001 roku chór przerwał swoją działalność. Cztery lata pracy pozwoliły zbudować znaczący repertuar. Obejmował on utwory religijne i świeckie *a cappella* oraz z towarzyszeniem instrumentalnym, od dwóch do pięciu głosów, śpiewane po polsku, łacinie, angielsku, francusku i włosku. Chór dał kilkadziesiąt koncertów w Zamościu i okolicach⁵³⁰. W 2000 roku został skreślony z listy członków Federacji⁵³¹.

***

W 25-letnią historię Polskiej Federacji Pueri Cantores wpisane są dzieje 77 chórów. Na koniec 2017 roku do Federacji należało 37 zespołów chłopięcych, chłopięczo-męskich, dziewczęcych, dziecięcych i mieszanych⁵³². Niektóre z chórów biorą czynny udział w życiu Federacji polskiej i międzynarodowej, inne utrzymują luźny związek z ideami Federacji. Aktualnym zadaniem dla kolejnych zarządów Federacji pozostanie kwestia większej integracji środowiska Pueri Cantores, pozyskiwania nowych członków oraz wychowywania obecnych członków w duchu Pueri Cantores.

O formacji polskich Pueri Cantores mówi IV rozdział pracy.

⁵³⁰ Por. *Informacje o chórze*, prywatne archiwum Jacka Tryczyńskiego, Zamość–USA.

⁵³¹ Por. *Protokół z Konferencji Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie*, 24.06.2000, II Kongres PC Kraków 2000, APFPC, Kraków.

⁵³² Zob. M. Prendota, N. Tokarczyk (red.), *Polska Federacja Pueri Cantores (folder)*, Kraków 2015, APFPC, Kraków.

Rozdział IV.

Formacyjno-liturgiczne aspekty działań Polskiej Federacji Pueri Cantores

Pewien młody człowiek zapytany o rolę, jaką w jego życiu odegrała Federacja Pueri Cantores, powiedział: „Federacja wychowała mnie na porządnego człowieka. Nigdy tego doświadczenia nie zapomnę”⁵³³.

Polska Federacja Pueri Cantores od 1992 roku realizuje w duchu chrześcijańskim swoje posłannictwo wśród dzieci i młodzieży. Wpisuje się tym samym w myśl Kościoła, który „w swej misji duszpasterskiej od początku swego istnienia kładł nacisk na wychowanie człowieka”⁵³⁴. Co prawda obowiązek wychowania ciąży w pierwszym rzędzie na rodzinie i szkole, ale jednak Kościół, odpowiednimi dla siebie środkami, czynnie włącza się w ów proces⁵³⁵. Przez wychowanie należy rozumieć tu wszelkie zamierzone oddziaływania na wychowanka, podejmowane w określonym celu i w określonej sytuacji, w otwarciu na perspektywę aksjologiczną. Wychowanie jest zatem pomocą udzielaną człowiekowi w realizacji jego człowieczeństwa, w nadaniu jego życiu ostatecznego sensu. Innymi słowy wychowanie to stopniowe przekształcanie człowieka, wyprowadzanie go ze

---

⁵³³ J. M. Torrents, *Wywiad dla Radia Akademickiego z okazji XXXIV Międzynarodowego Kongresu w Krakowie*, cyt. za: P. Kummer, *Federacja Pueri Cantores wyrazem troski Kościoła o piękno liturgii*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, specjalność: muzyka kościelna, Kraków 2009, s. 7.

⁵³⁴ J. Mastalski, *Zarys teologii wychowania*, Kraków 2002, s. 104; zob. Pius XI, *Divini illius Magistri*, 31.12.1929, AAS 22 (1930), s. 49–86, przekład polski: *Encyklika Papieża Piusa XI „Divini illius Magistri”*, Warszawa 1999.

⁵³⁵ Zob. Vaticanum II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”*, 28.10.1965, AAS 58 (1966), s. 728–739, przekład polski: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 314–324.

stanu natury i prowadzenie do psychofizycznej dojrzałości w atmosferze moralno-religijnej⁵³⁶.

Chociaż nie istnieje usystematyzowany program formacyjny Polskiej Federacji Pueri Cantores, to przez wzgląd na przynależność do międzynarodowej rodziny Pueri Cantores aktywność rodzimej Federacji jest tożsama z aspektami działań formacyjno-liturgicznych Federacji międzynarodowej.

1. PODSTAWY DZIAŁAŃ FORMACYJNYCH

Kwestie identyfikacji oraz podstawy działań formacyjnych konkretyzuje *Dokument o identyfikacji Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores*⁵³⁷ oraz tzw. *Propozycje programu duszpasterskiego – Niektóre linie duchowości Pueri Cantores*⁵³⁸. Obie wypowiedzi uzupełniają się i wytyczają zasadnicze aspekty działań wychowawczych chórzystów, mowa o wymiarze religijnym i ogólnoludzkim.

1.1. IDENTYFIKACJA Z IDEAMI FEDERACJI

Pueri Cantores są wspólnotą ludzi młodych, żywą częścią Kościoła katolickiego. Warunkiem *sine qua non* przynależności do niej są zdolności muzyczne dzieci i młodzieży wyrażane wokalnie. Fakt ten czyni Pueri Cantores społecznością elitarną w Kościele, ale nie wyalienowaną. Śpiew, który ją scala i tłumaczy, staje się zarazem kanwą holistycznego rozwoju chórzystów.

Śpiew od początku był ściśle związany z kultem chrześcijańskim. Od momentu ustanowienia Eucharystii rozpoczął swój trwający do dziś proces przekształceń. Piętno minionych czasów, bardziej lub mniej trafnie stymulujące rozwój śpiewu liturgicznego, nie zatarło jego podstawowego, duchowego wymiaru. Śpiew wciąż pozostaje istotnym elementem obrzędowości

⁵³⁶ Por. J. Mastalski, *Zarys...*, dz. cyt., s. 117.

⁵³⁷ Dokument został przyjęty podczas Zgromadzenia Ogólnego członków FIPC w Paryżu, 24.08.2013; zob. *Dokument o identyfikacji Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores*, https://www.puericantores.org/wp-content/uploads/2018/03/about_pol.pdf (26.05.2018).

⁵³⁸ Dokument został przyjęty podczas Zgromadzenia Ogólnego członków FIPC w Barcelonie w dniach 25–26.08.2017, zob. *Propozycje programu duszpasterskiego – Niektóre linie duchowości Pueri Cantores*, <https://www.puericantores.org/wp-content/uploads/2018/03/Programma-pastorale-proposta-POL.pdf> (26.05.2018).

chrześcijańskiej, zdolnym oddawać Bogu chwałę, niosącym uświęcenie wiernym i w konsekwencji skutecznie pogłębiającym osobistą duchowość. Słowo przyodziane muzyczną szatą ma większą moc oddziaływania aniżeli słowo mówione, dalece bardziej przenika intelekt i świadomość tak słuchaczy, jak i samych wykonawców, może nawet tych drugich jeszcze efektywniej. Dzięki muzyce dokonuje się interioryzacja słowa, a w kontekście liturgii przyjęcie Przedwiecznego Słowa, Jezusa Chrystusa⁵³⁹. Śpiew liturgiczny dla młodych staje się laboratorium wiary, impulsem do odkrywania i kształtowania świata ducha. Dlatego tak ważna jest systematyczna posługa śpiewu podczas liturgii. Wprowadza ona w życiodajną tajemnicę Jezusa Chrystusa i uczy coraz dojrzszej komunikacji z Bogiem – modlitwy i komunii z Nim⁵⁴⁰. Świadomie, z należą pobożnością i zaangażowaniem przeżywane święte czynności znajdują swoje reperkusje w życiu za progiem kościoła, w codziennych postawach. Śpiew *Pueri Cantores* nie jest więc pustą sztuką dźwięków bardziej lub mniej poprawnych emisyjnie. Zauważalnie kształtuje sumienia chórzystów, a przez swój kontekst eklezjalny – jest posługą dla konkretnej wspólnoty wiernych – otwiera na doświadczenie Kościoła powszechnego.

Zdolność śpiewu dana niektórym celem budowania Ciała Chrystusa (por. Ef 4, 12), wymaga stałego i intensywnego doskonalenia. Aby śpiewać coraz lepiej, konieczna jest znajomość muzycznego rzemiosła, a ta przychodzi dopiero podczas żmudnych prób. Wypadkową pracy muzycznej jest zdolność chórzysty do poznania siebie, swojego charakteru, emocji, uczuć oraz umiejętność świadomego kształtowania siebie. Śpiewanie w zespole naturalnie otwiera też na innych chórzystów, uczy odpowiedzialności za siebie nawzajem i zgodnego „współbrzmienia” także poza salą prób⁵⁴¹. Umiejętność życia w społeczności chóralnej i budowania więzi między chórzystami w przyszłości ma szansę przełożyć się na dojrzałą postawę obywatelską w społeczeństwie oraz odpowiedzialność za Kościoł. Budowaniu wymiaru wspólnotowego służą wspólne kongresy, zwłaszcza międzynarodowe. Bra-

⁵³⁹ Zob. J. Bramorski, *Pieśń Nowa Człowieka Nowego*, Gdańsk 2012, s. 273; zob. J. Nowak, *Apostolski wymiar liturgii*, Poznań 1999, s. 130–131; zob. Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu – dzieciństwo*, Kraków 2012, s. 21–23.

⁵⁴⁰ Zob. J. Waloszek, *W poszukiwaniu teologicznych kwalifikacji sztuki muzycznej*, „Ethos” 73–74 (2004), s. 52–53.

⁵⁴¹ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., IV/I.

terskie współistnienie ludzi różnych narodowości i kultur jest sprawdzoną drogą do zapewnienia świata pokoju, z dala od zgubnych waśni i sporów⁵⁴².

1.2. FORMY DUCHOWOŚCI

Chcąc wskazać formy duchowości Pueri Cantores, konieczne jest przybliżenie zagadnienia duchowości chrześcijańskiej. *Encyklopedia katolicka* definiuje duchowość chrześcijańską jako

formę duchowego życia człowieka religijnego, zmierzającego do zjednoczenia z Bogiem przez Jezusa Chrystusa, kształtowaną i realizowaną zgodnie z jego nauką, przykładem życia oraz dziełem zbawczym w ramach chrześcijaństwa. Obejmuje wszelkie przejawy życia chrześcijańskiego wchodzące w zakres etosu chrześcijańskiego, a przejawiające się głównie w religijności, ascezie oraz mistycyzmie⁵⁴³.

Choć termin „duchowość” (łac. *spiritualitas*) po raz pierwszy pojawił się w V wieku, z duchowością w rozumieniu powyższej definicji mamy do czynienia od początków chrześcijaństwa. Wraz z rozwojem myśli teologicznej, będącej odpowiedzią na zmieniające się czasy, spojrzenie na duchowość i sposób jej przeżywania ewoluowały⁵⁴⁴.

Współcześnie termin „duchowość” stosowany jest powszechnie w nauczaniu Kościoła. Wiele wątków związanych z duchowością pojawiało się m.in. w wypowiedziach św. Jana Pawła II. Niemal od początku swego pontyfikatu papież podkreślał współzależność Eucharystii i duchowości, uczył o duchowości pracy, duchowości małżeńskiej i rodzinnej, duchowości maryjnej, duchowości zakonnej i współczesnych rodzin chrześcijańskich, duchowości misyjnej, duchowości kapłańskiej. W adhortacji *Vita consecrata* podał nawet własną definicję duchowości: „konkretny wzór relacji z Bogiem i środowiskiem”⁵⁴⁵.

Można więc powiedzieć, że duchowość jest immanentną własnością człowieka, która wyróżnia go ze świata stworzonego. Tylko człowiek może

⁵⁴² Por. Dokument o identyfikacji Pueri Cantores..., dz. cyt.

⁵⁴³ M. Danieluk, *Duchowość chrześcijańska*, EK t. IV, kol. 317.

⁵⁴⁴ Por. M. Danieluk, *Duchowość chrześcijańska*, dz. cyt., kol. 317–328; por. M. Chmielewski, *Duchowość*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Kraków 2002, s. 226.

⁵⁴⁵ M. Chmielewski, *Duchowość*, dz. cyt., s. 227–228.

dzięki owej duchowej sprawności dokonać personalizacji wiary Kościoła. Czyni to zawsze w zgodzie ze swoją inteligencją, powołaniem i charyzmatami. Dojrzała duchowość chrześcijańska jest przede wszystkim owocem działania Ducha Świętego i jako taka domaga się od wierzącego konkretnej życiowej odpowiedzi, obiektywizacji przyjętych treści wiary oraz komunikatywności⁵⁴⁶.

Jedna duchowość chrześcijańska, której centrum stanowi osoba Jezusa Chrystusa, nie przekreśla istnienia różnorodności dróg i form życia duchowego. Zjawisko, o którym mowa, szczególnie dostrzegalne stało się po Soborze Watykańskim II. Próbując je wytłumaczyć, nie można posłużyć się zwykłym uproszczeniem, sprowadzającym wielość duchowości do prostych adaptacji wobec zmieniających się okoliczności i czasu. Komplementarnie sprawę stara się tłumaczyć teologia i antropologia. Teolodzy wskazują na pluralistyczny charakter Bożego Objawienia, możliwości percepcyjne podmiotu względem Objawienia, działania Bożej łaski i pośrednictwa Kościoła. Ponadto indywidualizacja jednej duchowości chrześcijańskiej aktualizuje się w dynamizmie relacji Bóg – człowiek, a ta, ze względu na ludzką niepowtarzalność złożoności i Bożą wszechmoc, jest poza wszelkimi schematami. Z kolei niektórzy z antropologów przyczyn istnienia wielości duchowości w jedności upatrują w przesłankach takich jak: płeć, wiek, zawód, środowisko historyczno-geograficzne. Inni próbują pójść dalej, systematyzując poszczególne duchowości wobec następujących kryteriów: kryterium etniczno-geograficzne (duchowość chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu; duchowość np. francuska, włoska, polska), kryterium doktrynalne (duchowość pasyjna, pentakostalna, maryjna, eucharystyczna itp.), kryterium ascetyczno-praktyczne (duchowość miłości i miłosierdzia, duchowość wspólnotowa, pokutna, modlitewna, misjonarska, apostołska itp.), kryterium antropologiczno-psychologiczne (duchowość kobiety, mężczyzny, dzieci, młodzieży, dorosłych, starców, duchowość poszczególnych zawodów, duchowość kapłańska, duchowość osób konsekrowanych itp.), kryterium historyczno-chronologiczne (duchowość czasów apostołskich, duchowość pierwszych wieków, duchowość średniowiecza, baroku, duchowość współczesna, duchowość posoborowa itp.), kryterium zakonodawców i fundatorów lub szkół duchowości (duchowość bazylikańska, au-

⁵⁴⁶ Por. M. Chmielewski, *Duchowość*, dz. cyt., s. 227–228.

gustiańska, benedyktyńska, dominikańska, franciszkańska, karmelitańska, ignacjańska itp.)⁵⁴⁷.

Można więc powiedzieć, że duchowość Pueri Cantores, jest duchowością chrześcijańską, którą indywidualizuje duchowość dzieci i młodzieży, duchowość współczesna, duchowość w pryzmacie narodowym, duchowość liturgiczna oraz duchowość z elementami apostołskimi. Dopełnieniem duchowości Pueri Cantores jest spuścizna duchowa św. Dominika Savio⁵⁴⁸. Od 1956 roku jest on patronem Federacji międzynarodowej. Chórzystom Pueri Cantores ukazywany jest jako wzór przeżywania młodości, budowania relacji z Bogiem i ludźmi oraz jako skuteczny orędownik wszystkich spraw ich młodości.

2. FORMACJA RELIGIJNA

Młodzież i dzieci rozpoczynające swoją przygodę w chórze Polskiej Federacji Pueri Cantores od samego początku wprowadzane są w rzeczywistość

⁵⁴⁷ Por. M. Chmielewski, *Metodologiczne problemy posoborowej teologii duchowości katolickiej*, Lublin 2001, s. 95–98.

⁵⁴⁸ Św. Dominik Savio urodził się 2 kwietnia 1842 roku we Włoszech, w Rivia di Chieri, niedaleko Turynu. Jego rodzicami byli Karol Savio, rzemieślnik, i Brygida Gajato, wiejska krawcowa. Od najmłodszych lat usługiwał do mszy świętej. Mając siedem lat, w samą Wielkanoc, przyjął komunię świętą. Był to ewenement jak na tamte czasy, gdyż duszpasterska praktyka dopuszczała udzielenie sakramentu Eucharystii i pokuty osobom w późniejszym wieku. O gotowości i dojrzałości młodego Dominika na tę chwilę mogą świadczyć chociażby postanowienia, jakie zapisał w swojej książeczce do nabożeństwa: będę często się spowiadał i komunikował, ilekroć mi na to pozwoli mój spowiednik; będę święcił każdy dzień święty; moimi przyjaciółmi będą Jezus i Maryja; raczej umrę, aniżeli zgrzeszę. W wieku dwunastu lat trafił do oratorium Jana Bosco w Valdocco, stając się z czasem ulubionym uczniem założyciela Towarzystwa Salezjańskiego. Jako oddany czciciel Maryi bardzo przeżył ogłoszenie przez papieża Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. Owocem tej uroczystości był akt ofiarowania siebie Matce Bożej oraz założenie Towarzystwa Niepokalanego Poczęcia, dla którego stworzył regulamin. Po jednej z konferencji swojego duchowego przewodnika zapragnął bardziej zdecydowanie świętości. Odtąd całą swoją aktywność kierował ku temu celowi, realizując wskazanie: „Bądź zawsze wesoły, spełniaj swoje obowiązki i pomagaj kolegom”. Stał się wzorem dla swoich kolegów. Nie mając 15 lat, zmarł 9 marca 1856 roku na chorobę płuc. Został beatyfikowany w 1950 roku, a kanonizowany 12 czerwca 1954 roku. Por. V. Schaubert, H. M. Schindler, *Savio Dominik*, w: *Ilustrowany leksykon świętych*, Kielce 2002, s. 653; por. W. Zaleski, *Dominik Savio*, w: W. Zaleski, *Święci na każdy dzień*, Łódź 1982, s. 122–125; por. A. Łatko, *Dominik Savio*, w: *Święci i błogosławieni*, Szeroka 2002, s. 115.

Kościół. Jest to naturalna konsekwencja tożsamości *Pueri Cantores*. Nie odbywa się to na zasadzie specjalnego obrzędu, ale jest wynikiem obecności zespołu w życiu duchowym wspólnoty Kościoła, przede wszystkim w liturgii⁵⁴⁹. Sprawowany kult staje się źródłem kształtowania cnoty religijności, pomocą w budowaniu osobowej relacji z Bogiem oraz w kształtowaniu postaw będących jej następstwem. Jak powie *Sacrosanctum concilium*: „liturgia jest pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią ducha prawdziwie chrześcijańskiego (KL 14)⁵⁵⁰. Charakteryzując formację religijną *Pueri Cantores*, należy dostrzec w niej rys liturgiczny, moralny i eklezjalny.

2.1. WŁAŚCIWE ROZUMIENIE I PRZEŻYWANIE LITURGII

Konstytucja *Sacrosanctum concilium* określa liturgię w następujący sposób:

Słusznie [...] uważa się liturgię za wypełnianie kapłańskiej funkcji Jezusa Chrystusa. W niej przez znaki dostrzegalne wyraża się i w sposób właściwy dla poszczególnych znaków dokonuje uświęcenie człowieka, a Mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa, to jest Głowa ze swoimi członkami, sprawuje pełny kult publiczny. Dlatego każda celebrowana liturgia jako działanie Chrystusa – Kapłana i Jego Ciała, czyli Kościoła, jest czynnością w najwyższym stopniu świętą, której skuteczności z tego samego tytułu i w tym samym stopniu nie posiada żadna inna czynność Kościoła (KL 7).

Spojrzenie ojców soborowych jest znacząco różne od potrydenckiego postrzegania świętych czynności w kategoriach rubrycystycznej uniformizacji. Dzięki odnowionemu spojrzeniu na Kościół udało się liturgię przeniknąć teologicznie, umiejscawiając ją tym samym w kontekście całościowego bogactwa doktrynalnego Kościoła⁵⁵¹. Nowe ujęcie pozwoliło w liturgii dostrzec uobecniające się wydarzenia zbawcze, zwłaszcza mi-

⁵⁴⁹ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I.

⁵⁵⁰ Zob. J. J. Janicki, *Liturgia i jej znaczenie wychowawcze*, w: J. J. Janicki, *Świętymi bądźcie! Posługa uświęcania w Kościele*, Kraków 2015, s. 275–295.

⁵⁵¹ Por. A. Żądło, *Fenomen Konstytucji o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, LS 16 (2010) nr 2 (36), s. 396–397; zob. B. Migut (red.), *Teologia liturgiczna*, Lublin 2013; zob. Z. Janiec, *Komunikacyjny wymiar liturgii*, Sandomierz 2006; zob. O. Casel, *Chrześcijańskie misterium kultyczne*, Oleśnica 1992; B. Nadolski, *W drodze do liturgii*, Poznań 1998; A. J. Znak, *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*, Oleśnica 1992.

sterium paschalne Chrystusa. To właśnie osoba Jezusa Chrystusa, będąca centrum historii zbawienia, jest też centrum liturgii⁵⁵². To właśnie Jezus jest tym, który działa w liturgii i przez liturgię, kontynuując dzieło zbawcze⁵⁵³. Ta posługa Chrystusa wobec człowieka i świata jest ostatnim etapem, momentem historii zbawienia⁵⁵⁴. Bóg Ojciec, który z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa (por. Ef 1, 4–5), przez liturgiczne znaki sprawowane aż do paruzji, czyni człowieka uczestnikiem tajemnicy paschalnej. W ten sposób wierzący otrzymuje zadatek ostatecznej, eschatologicznej przemiany swojego człowieczeństwa na wzór uwielbionego człowieczeństwa Chrystusa⁵⁵⁵. W historiozbawczym ujęciu liturgii cała Trójca Święta partycypuje w odwiecznym planie zbawczym. Bóg swoje plany miłości realizuje przez swego Syna w Duchu Świętym⁵⁵⁶.

Zaszczytnym obowiązkiem Pueri Cantores jest troska o liturgię całego roku kościelnego. Powinność ta niesie ze sobą bogactwo treści do pouczania wiernego ludu (KL 33). Albowiem w ciągu całego roku liturgicznego Kościół sprawuje zbawcze *mysterium* Jezusa Chrystusa. W ten sposób obchodząc misteria odkupienia, Kościół otwiera bogactwo zbawczych czynów i zasług swojego Pana tak, że one uobecniają się w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nimi i dostąpili łaski zbawienia (KL 102). Cały rok kościelny ma zatem wielkie pastoralne znaczenie. Posiada przede wszystkim sakramentalną moc i skuteczność dla podtrzymania życia chrześcijańskiego. Jest syntezą życia i duchowości Kościoła w spotkaniu z tajemnicą Zbawiciela w bogactwie licznych celebracji. To przede wszystkim odnosi się do celebracji okresu paschalnego, Wielkiego Postu, Bożego Narodzenia, Adwentu oraz tzw. „małej Paschy”, czyli niedzieli⁵⁵⁷.

⁵⁵² Por. B. Migut, *Liturgia*, EK t. X, kol. 1199.

⁵⁵³ Por. J. Ratzinger, *Teologia liturgii. Opera omnia*, t. IX, Lublin 2012, s. 601.

⁵⁵⁴ Por. K. Konecki, *Główne założenia teologiczne Konstytucji o liturgii świętej*, LS 19 (2013) nr 2 (42), s. 245.

⁵⁵⁵ Por. K. Konecki, *Główne założenia teologiczne Konstytucji o liturgii świętej*, LS 19 (2013) nr 2 (42), s. 245.

⁵⁵⁶ Por. B. Nadolski, *Liturgika. Liturgika fundamentalna*, t. I, Poznań 1999, s. 17; zob. W. Pałęcki, *Miejsce muzyki w liturgii. Muzyka „siostrą” liturgii*, w: „*Gloriam Dei per musicam pronuntiare*”. *Teologiczna refleksja nad muzyką sakralną*, red. S. Garnczarski, J. Królikowski, Tarnów 2017, s. 53–56.

⁵⁵⁷ Por. T. Syczewski, *Pastoralny wymiar roku liturgicznego*, WST 2002 nr 15, s. 205.

Przez systematyczne odkrywanie prawd o Jezusie rok liturgiczny wprowadza w chrześcijańskie *mysterium* wiary. W celebrowanych uroczystościach i świętach, wspomnieniach maryjnych, świętych i błogosławionych oraz dniach zwykłych zawsze w centrum stoi Zbawiciel – początek i koniec, przyczyna i sens wszystkiego. Chrystus, który w każdej liturgii „ukochuje” człowieka po krzyż, zaprasza do wstępowania w ślady jego bezgranicznej miłości: „To jest przykazanie moje, byście miłowali jedni drugich, jak ja umiowałem was. Nikt nie ma większej miłości od tego, kto życie swe oddaje za przyjaciół swoich” (J 15, 12–13). Miłość Chrystusa nie tylko ogarnia uczestnika świętych czynności, ale także uzdalnia go do uczynienia z niej programu życia⁵⁵⁸.

Dla dzieci i młodzieży uczestnictwo w świętych misteriach „[...] ma więcej znaczenia w nauczaniu wiary niż nawet uroczyste wypowiedzi Kościoła. Te ostatnie bowiem na ogół dochodzą do nielicznych [...], podczas gdy tamte trafiają swym pouczeniem [...]. «Nieraz [...] obrzędy lepiej udowadniają dogmaty niż wiele objaśnień [teologów]»”⁵⁵⁹. Posługa podczas liturgii prowadzi do zrozumienia Bożego orędzia oraz jego interioryzacji. Śpiewając, chórzysta „tworzy” wiarę i ją ożywia⁵⁶⁰. Aktywność liturgiczna zanurza dzieci w samo sedno liturgicznego kultu, gdzie Bóg otrzymuje doskonałą chwałę, a ludzie doznają uświęcenia (KL 7). W ten sposób chórzysta doświadcza spotkania z Bożą rzeczywistością.

Bardzo pomocnym narzędziem w wydobywaniu treści poszczególnych momentów roku liturgicznego jest repertuar muzyczny, dobierany wg stosownych przepisów liturgiczno-muzycznych.

Adwent jest czasem, kiedy chrześcijanin pogłębia swe pragnienie życia z Chrystusem Zbawicielem. Nie wystarcza jakaś wiedza o Jezusie Chrystusie. Prawdziwy chrześcijanin pragnie osobiście spotkać Zbawiciela i potrzebuje Jego obecności w swoim życiu⁵⁶¹. W doborze śpiewów adwentowych należy uwzględnić dwie części tego okresu. Do 16 grudnia treści liturgii nawiązują do historii Izraela oczekującego na przyjście Mesjasza. Jest to czas ducho-

⁵⁵⁸ T. Syczewski, *Pastoralny wymiar roku liturgicznego*, dz. cyt., s. 211–216; zob. L. Bouyer, *Wprowadzenie do życia duchowego*, Warszawa 1982, s. 27–37.

⁵⁵⁹ Pius XI, *Quas primas*, 11.12.1925, w: *Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, oprac. S. Głowa, I. Bieda, Poznań 1997, nr 633, s. 518.

⁵⁶⁰ Por. R. Tyrała, *Wychowanie i formacja na przykładzie Federacji Pueri Cantores*, Tarnowskie Studia Teologiczne 33 (2014) nr 2, s. 212.

⁵⁶¹ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., III/1.

wego przygotowania się Kościoła na paruzję. Od 17 grudnia następuje bezpośrednie przygotowanie do uroczystości Narodzenia Pańskiego⁵⁶².

Okres Bożego Narodzenia pomaga odkryć, w jaki sposób Chrystus Zbawiciel wchodzi w ludzką historię oraz jak Jego przyjście wpływa na życie wierzących i je zmienia. W tym czasie należy śpiewać kolędy⁵⁶³.

Wielki Post to czas, w którym Słowo Boże wzywa nas do refleksji nad tym, jak żyjemy, do odnowienia naszej relacji z Bogiem, czyli do nawrócenia, oraz do odkrycia Jego roli w naszym życiu. Trzeba spojrzeć w świetle Bożego Słowa na otaczające nas problemy, na narzucające się zło i lęki, które ograniczają naszą wolność⁵⁶⁴. W śpiewach okresu Wielkiego Postu dominują trzy tematy: pokuta, chrzest i męka Pańska, przy czym w liturgii temat pasyjny przeważa dopiero w Wielkim Tygodniu, a w polskiej tradycji – od poniedziałku piątego tygodnia. W doborze śpiewów należy uwzględnić to zróżnicowanie. Szczytem całego roku liturgicznego jest święte Triduum Paschalne: liturgia Wielkiego Piątku, liturgia Męki Pańskiej i Wigilia Paschalna. Te trzy wydarzenia zbawcze znalazły szczególne odzwierciedlenie w muzyce powstałej przez wieki dla oddania chwały Bogu i dla pożytku duchowego wiernych. Należy korzystać z tego skarbcza i dziś tymi kompozycjami pomagać wiernym w oddaniu chwały Bogu⁵⁶⁵.

Okres Wielkanocy jest czasem radości paschalnej. Wzbudza on w sercu wierzącego nadzieję w możliwość pokonania zła, którego doświadczamy na co dzień. Doświadczenie chrztu świętego, odnowionego w celebracjach paschalnych, a także radość z niego wypływająca tworzą klimat pozwalający zobaczyć naszą codzienność w nowy sposób. Dzięki temu zwycięstwo Chrystusa może rozbrzmiewać echem w sercach naszych chórzystów⁵⁶⁶. Przez cały okres wielkanocny celebracjom eucharystycznym mają zasadniczo towarzyszyć śpiewy o zmartwychwstaniu Pańskim⁵⁶⁷.

W święta maryjne, za przykładem Matki Bożej, uczymy się słuchania Słowa Bożego, przyjmowania go oraz współpracy z Bogiem w dziele zbawienia.

⁵⁶² Por. *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*, nr 23a, <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2017/10/Instrukcja-Konferencji-Episkopatu-Polski-o-muzyce-kościelnej.pdf> (19.12.2018).

⁵⁶³ Por. *Instrukcja Konferencji Episkopatu...*, dz. cyt., nr 23b; por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., III/2.

⁵⁶⁴ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., III/3.

⁵⁶⁵ Por. *Instrukcja Konferencji Episkopatu...*, dz. cyt., nr 23.

⁵⁶⁶ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., II/4.

⁵⁶⁷ Por. *Instrukcja Konferencji Episkopatu...*, dz. cyt., nr 23e.

Przyzywanie Maryi podczas liturgii oznacza zbliżenie się do niej, aby od niej nauczyć się postawy wiary⁵⁶⁸. Przy wyborze śpiewów warto uwzględnić teologiczną perspektywę uroczystości, świąt i wspomnień maryjnych⁵⁶⁹.

Kościół, oddając cześć świętym, uwielbia Boga za skuteczność Jego łaski w ich życiu i wyraża ufność w ich przemożne orędownictwo. Święci niosą bogactwo duchowe, jakim mogą pomagać. Dlatego trzeba poznawać swoich patronów i zawierać z nimi „przyjaźnię”. Szczególną rolę należy przyznać św. Dominikowi Savio, patronowi Federacji. Ponadto każdy chór powinien także wspominać patronów własnego kościoła oraz indywidualnych patronów każdego chórzysty⁵⁷⁰. Zasób śpiewów o świętych i błogosławionych jest niewielki⁵⁷¹. Można zawsze posłużyć się tzw. śpiewem wspólnym lub inną stosowną pieśnią⁵⁷².

Tak więc doświadczeniu duchowemu chóru Pueri Cantores pomaga dobre przygotowanie pieśni, odpowiednich do konkretnej celebracji, pozwala to też zgłębić znaczenie samego wydarzenia, zdecydowanie odmiennego od dobrze znanych wydarzeń życia społecznego⁵⁷³. Pieśni liturgiczne są zazwyczaj wyrazem wiary. Śpiewane przez chórzystów podczas sprawowanej liturgii mogą stać się sposobem wyznania ich wiary. Św. Paweł mówi nam: „sercem przyjęta wiara prowadzi do usprawiedliwienia, a wyznawanie jej ustami – do zbawienia” (Rz 10, 10)⁵⁷⁴.

Liturgiczne wychowanie młodych śpiewaków odbywa się także poza liturgią: na próbach, podczas chóralnych spotkań czy na warsztatach. Do stałej praktyki katechezy liturgicznej wzywa Instrukcja *Musicam sacram*: „należy udzielać członkom zespołu również odpowiednich wiadomości z dziedziny liturgii i życia duchowego, tak, by wykonywane przez nich zadania liturgiczne nie tylko podnosiły piękno świętych obrzędów i były zbudowaniem dla wiernych, ale także by dla nich samych były źródłem duchowego dobra”⁵⁷⁵. Katecheza liturgiczna ma na celu wprowadzenie w *miste-*

⁵⁶⁸ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., III/5.

⁵⁶⁹ Zob. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2001, s. 418–422.

⁵⁷⁰ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., III/6.

⁵⁷¹ Zob. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, red. W. Kałamarz, wyd. XLI, Kraków 2016, s. 611–801.

⁵⁷² Zob. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, dz. cyt., s. 802–818.

⁵⁷³ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/2.

⁵⁷⁴ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/4.

⁵⁷⁵ Święta Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja o muzyce w świętej liturgii „Musicam sacram”*, 5.03.1967, AAS 59 (1967), s. 300–320, w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 2011, s. 43–57.

rium Chrystusa, przechodząc od tego, co widzialne, do tego, co niewidzialne, od znaku do tego, co on oznacza⁵⁷⁶. Ma służyć wychowaniu do świadomego, czynnego, owocnego, pełnego i wspólnotowego uczestnictwa w liturgii⁵⁷⁷.

Katecheza liturgiczna nie ma ściśle określonej formuły w chórach Pueri Cantores. W życiu konkretnego zespołu jest zawsze wynikiem inwencji dyrygenta i jego kompetencji duchowych. Jeśli takowych brak bądź jeśli są niewystarczające, powstaje poważna przeszkoda w odkrywaniu liturgii przez chórzystów jako rzeczywistości zbawczej. Istnieje niebezpieczeństwo, że liturgia zamiast stawać się prawdziwym i godnym „udziałem” w życiu Boga, będzie kolejnym miejscem popisu i kreacji nastawionym na budowanie „marki” zespołu. Specyfika chóru wymaga, aby dyrygent był pierwszym odpowiedzialnym za całe życie chóru, we wszystkich jego wymiarach⁵⁷⁸. Ideałem byłby więc dyrygent żyjący wiarą i dzielący się nią ze swoimi podopiecznymi, który przybliżyłby świat liturgii, uczył także przez przekaz podstawowych wiadomości z historii liturgii, przez komentarz tajemnic roku liturgicznego, zaznajamiał z porządkiem poszczególnych obrzędów wraz z ich teologicznym znaczeniem. Myśli te korespondują z papieskim dokumentem *Christifideles laici*, w którym czytamy, że „formacja nie jest przywilejem zastrzeżonym tylko dla niektórych ludzi, ale prawem i obowiązkiem wszystkich [...]. Im lepiej jesteśmy uformowani, tym bardziej [...] jesteśmy zdolni do formowania innych”⁵⁷⁹.

Wprowadzając w zagadnienia muzyki liturgicznej, dobrą praktyką jest też tłumaczenie i interpretowanie utworów. „Odkryć prawdziwą wartość śpiewu liturgicznego oznacza poznać jego treść, rolę, jaką spełnia w celebracji, oraz muzykę, która go interpretuje”⁵⁸⁰. Wiąże się to z cierpliwym i pełnym znawstwa przybliżaniem zwłaszcza początkującym śpiewakom wszystkich tekstów, także tych obcojęzycznych⁵⁸¹.

⁵⁷⁶ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 1075; zob. S. Koperek, *Liturgia i katecheza, czyli katecheza w służbie liturgii*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 658–666.

⁵⁷⁷ Por. J. Kistorz, *Wychowanie liturgiczne dzieci i młodzieży w nowej Podstawie Programowej Katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*, LS 17 (2011) nr 2 (38), s. 243.

⁵⁷⁸ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., V/3.

⁵⁷⁹ Jan Paweł II, *Christifideles laici*, 30.12.1988, AAS 81 (1989) cz. I, nr 63, s. 393–521, przekład polski, Wrocław 1999.

⁵⁸⁰ *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/3.

⁵⁸¹ Zob. S. Koesler, *Słowo*, w: *Misericordias Domini. International symposium: „The quest for beauty and the experience of holiness. Youth education prospects in the federation of Pueri*

Pewną pomocą w formacji religijnej był zeszyt formacyjny wydany przez Federację dla chórzystów pt. *Posługa kantora*⁵⁸². Miał on służyć przypomnieniu, że pełny udział w liturgii w zakresie muzycznym obejmuje również monodię, której szczególnym miejscem jest śpiew między czytaniem. Teoretyczne zagadnienia związane z funkcją kantora psalmu omówiono, przytaczając fragment III i IV rozdziału książki ks. Ireneusza Pawlaka *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II* (Lublin 2001). Podano również melodie psalmów responsoryjnych podzielone według okresów liturgicznych, wyszczególniono te z liturgii Wielkiego Tygodnia oraz gradualy⁵⁸³.

Liturgiczna aktywność chórów federacyjnych napawa optymizmem. Z dużą intensywnością podejmują one posługę w parafiach i diecezjach. Są obecne na niedzielnych Eucharystiach, ważniejszych uroczystościach i świętach kościelnych. Niektóre też animują liturgię godzin podczas Triduum Paschalnego i prowadzą łacińskie śpiewy. W czasie celebracji, wedle potrzeb, chórzyci pełnią także funkcję lektora, psalterzysty, kantora, podają intencje modlitwy wiernych, formułują procesję w obrzędzie przygotowania darów. Godną dowartościowania praktyką jest gromadzenie się odpowiednio wcześniej przed liturgią, nie tylko dla rozśpiewania, ale także dla wewnętrznego skupienia. Niektórzy z dyrygentów prowadzą systematyczne katechezy liturgiczno-muzyczne dla swoich chórzystów.

Zdarzają się też przypadki, kiedy chór sporadycznie bierze udział w liturgiach. Zrozumiałe jest to na początku działalności, niepokojące po latach pracy. Czasem „mało atrakcyjna” liturgia przegrywa z szeroko zakrojonym życiem artystycznym.

2.2. KSZTAŁTOWANIE POSTAW MORALNYCH CHÓRZYSTÓW

Kościół, prowadząc do liturgii, kształtuje i wychowuje człowieka⁵⁸⁴. Działo się tak od początku jego istnienia, kiedy to przez szkołę „wtajemnicze-

---

Cantores”. Kraków 11.07.2007, red. R. Tyrała, M. Dobrzyński, Kraków 2007, s. 133, APFPC, Kraków; zob. *Podjąć na nowo refleksję nad tradycją. Rozmowa C. Barthe z M. Peresem*, „Canor” 2002 nr 30, s. 15; I. Pawlak, *Przygotowanie członków scholi*, w: *Służba ołtarza*, red. R. Rak, Katowice 1982, s. 48–51.

⁵⁸² Zob. P. Paćkowski (red.), *Posługa kantora*, z. I, Siedlce 2011, APFPC, Kraków.

⁵⁸³ Zapowiadana seria wydawnicza nie doczekała się realizacji.

⁵⁸⁴ Zob. P. Petryk, *Liturgia a duchowość chrześcijańska*, LS 12 (2006) nr 1 (27), s. 5–16; zob. W. Danielski, J. J. Kopeć, *Liturgia szkołą duchowej formacji chrześcijańskiej*, LS 1–2 (1995), s. 19–30.

nia” w życie sakramentalne uczył chrześcijańskiego stylu życia⁵⁸⁵. Słusznie zauważył ks. Pawlak, że „wychowanie liturgiczne musi w konsekwencji prowadzić do kształtowania ducha”⁵⁸⁶, ponieważ „głoszenie śmierci Pana [...] zakłada, iż wszyscy uczestniczący w Eucharystii podejmą zadanie przemiany życia [...]”⁵⁸⁷.

Mówiąc o wymiarze duchowym formacji religijnej chórzystów Polskiej Federacji Pueri Cantores, myślimy o ich personalnym zjednoczeniu z Bogiem, o ich umiejętności wiązania wiary z codziennością. W życiu chrześcijan Chrystus jest stałym punktem odniesienia. On sam jest prawdziwym pośrednikiem w poznaniu prawdziwego Boga i to On pomaga zacieśniać relację z Bogiem Ojcem. To On, wraz z Ojcem, przynosi również swojego Ducha, który ożywia relację do Boga i do drugiego człowieka⁵⁸⁸. Związek pomiędzy liturgią i życiem chrześcijańskim jest więc koniecznością absolutną⁵⁸⁹.

Dokument Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Rok Eucharystii. Wskazania i propozycje*⁵⁹⁰ przedstawia potencjał możliwości kształtowania postaw moralnych płynących z przeżywania liturgii. Są to istotne wskazówki dla Pueri Cantores.

Bóg w liturgii prowadzi dialog ze swoim ludem. Przez słowa Pisma Świętego komunikuje prawdy o zbawieniu, przypominając zobowiązania, jakie płyną z chrztu Świętego. Umiejętność słuchania leży u początków życia duchowego. Słowo Boga inicjuje wiarę, a Duch Święty pomaga w aktualizowaniu jej w praktyce codziennej. Umiejętność słuchania to przede wszystkim dyspozycja serca. Tę zdobywać warto przez indywidualne i stałe

⁵⁸⁵ Por. S. Koperek, *Rola liturgii w procesie wychowania i kształtowania dojrzałości życia chrześcijańskiego*, w: *Muzyka i śpiew liturgiczny. Materiały z sympozjum 20 listopada 2001 roku*, red. J. Zimny, Sandomierz 2002, s. 31; zob. S. Koperek, *Liturgia i wychowanie*, w: *Hymn Chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 651–657.

⁵⁸⁶ I. Pawlak, *Przygotowanie członków scholi*, dz. cyt., s. 47.

⁵⁸⁷ Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 17.04.2003, nr 20, AAS 95 (2003), s. 443–475, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 1201–1241.

⁵⁸⁸ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., II/1.

⁵⁸⁹ Por. B. Nadolski, *Jedna duchowość chrześcijańska czy wiele duchowości*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 2 (45), s. 71–72.

⁵⁹⁰ Zob. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii. Wskazania i propozycje*, 15.10.2004, „Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej” 49 (2005) nr 4–6, s. 232–280.

studium Pisma Świętego. Uwrażliwione serce będzie też rozpoznawać głos Boga w zwyczajnych okolicznościach życia⁵⁹¹.

Liturgia zawiera w sobie także wymiar pokutny. Jej uczestnik konfrontuje swoje wybory i postawy ze świętością Boga. Dostrzegając w sobie niedoskonałości, otwiera się na Boże miłosierdzie jako skuteczne antidotum na wszelki grzech. Pokora, która jest tu warunkiem, uczy trwać w prawdzie przed Bogiem, uwalnia z próżnego samozadowolenia, inicjując nawrócenie. Otrzymane przebaczenie w sakramencie pokuty otwiera także na uwielbienie i dziękczynienie. Pomaga być dobrym dla bliźniego, współcierpieć z nim w jego słabościach i przebaczać mu. Taką postawę wypracowuje codzienny rachunek sumienia, w którym przez pryzmat Bożej doskonałości oceniane są myśli, słowa i czyny⁵⁹².

Każda liturgia jest pamiątką męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa, pamiątką całej historii zbawienia, uobecnianą mocą Ducha Świętego. „Pamięć” eucharystyczna prowadzi do pamiętania o wszystkich darach otrzymanych od Boga, tych w porządku duchowym i ludzkim. W ten sposób w wierzącym rodzi się wdzięczność, poczucie bezinteresowności, a w konsekwencji odpowiedzialność za otrzymane dary i łaski. Wdzięczność nie ma być okazynym aktem ducha, ale stałą dyspozycją w każdych okolicznościach życia⁵⁹³.

Eucharystia jest sakramentem ofiary paschalnej. Ilekroć jest sprawowana, tylekroć dokonuje się dzieło odkupienia ludzkiego. Do ofiary Chrystusa Kościół dołącza swoją ofiarę i wraz z Nim składa siebie Bogu Ojcu. W chlebie i winie zawiera się cała ludzka egzystencja: cierpienie i trud życia. Chleb i wino przemienione łaską Ducha Świętego stają się pokarmem umocnienia, przyjmowanym w postawie zgody i gotowości myślenia, mówienia i działania w duchu Chrystusa. Eucharystyczna duchowość ofiary powinna przenikać całą ludzką aktywność, od pracy poczynając, poprzez relacje z ludźmi, różne sprawy i obowiązki, skończywszy na odpowiedzialności za budowanie państwa ziemskiego w świetle wartości ewangelicznych⁵⁹⁴.

⁵⁹¹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 21.

⁵⁹² Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 22.

⁵⁹³ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 23, 25.

⁵⁹⁴ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 24.

Celebrowana msza święta stopniowo ujawnia obecność Chrystusa: jest On obecny w zgromadzeniu wiernych, w osobie celebransa, w swoim słowie i wreszcie pod postaciami chleba i wina. W sakramencie Eucharystii Chrystus obecny jest cały i niepodzielny, ze swoim bóstwem i człowieczeństwem, substancjalnie i zawsze. Przeżywając liturgię, należy temu dawać wyraz tonem głosu, gestami, sposobem poruszania się, całym zachowaniem. Przyjmowana komunია, jednocząc nas z Chrystusem, otwiera oczy naszej duszy na znaki Bożej obecności w świecie i drugiego człowieka⁵⁹⁵.

Eucharystia jest sakramentem, w którym najpełniej ujawnia się Boża miłość. Chrystus, wydając się za ludzi, w komunii łączy ich ze sobą w rodzinie dzieci Bożych i jednoczy się z każdym z osobna, uzdalniając do miłości. Wszczepienie w Chrystusa pomaga żyć miłością, ogarniając ją wszystkich, także nieprzyjaciół⁵⁹⁶.

Liturgia nie może obejść się bez milczenia. Jest ono niezbędne, gdyż zapewnia skupienie, uwewnętrznienie i modlitwę wewnętrzną. Nie jest ono pustką czy nieobecnością, wręcz przeciwnie, obecnością, gotowością do przyjęcia i odpowiedzią wobec Boga, który mówi i działa. Szczególną rolę pełni milczenie po wysłuchaniu słowa Bożego oraz po przyjęciu Ciała i Krwi Pańskiej. Poza tym modlitwa w swoich różnych odcieniach – uwielbienie, prośba, wezwanie, krzyk, lament, dziękczynienie – zaczyna się od milczenia. Głębia liturgicznego milczenia poza świątynią prowadzi do kontemplatywnego wymiaru życia⁵⁹⁷.

Ciało pomaga w czasie liturgii wyrazić się sercu. Stojąc, wyrażamy synowską wolność, siedząc, gotowość słuchania i przyjęcia słowa, klęcząc, wiarę w rzeczywistą obecność Boga. Zgięte kolana uczą pokory i powierzenia prawdziwemu i jednemu Bogu. Adoracja Chrystusa wychowuje do tego, by się nie kłaniać bożkom stworzonym rękami człowieka i pomaga wiernie, z oddaniem i czcią słuchać Tego, który jest Panem Kościoła i świata⁵⁹⁸.

⁵⁹⁵ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 26.

⁵⁹⁶ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 27.

⁵⁹⁷ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 28.

⁵⁹⁸ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 29.

Liturgicznemu spotkaniu towarzyszy zawsze radość. Jej źródłem jest Bóg, który w liturgii działa dla zbawienia człowieka, obficie go sobą obdarowuje, by ten mógł wypełnić swoje chrześcijańskie powołanie, dziedzicząc radość wieczną. Radość w liturgii ma także wymiar horyzontalny. Pozwala przeżywać ją we wspólnocie braci i siostr, którzy także zmierzają do domu Ojca. Spotkanie z Bogiem i braćmi w wierze zawsze napełnia radością, odnawia i dodaje sił. Taka radość nie jest jednak ślepa na cierpienia, troski i ból codzienności. Ona uczy siał we łzach i odkrywać zarazem radość plonu. Eucharystia uczy wspólnej radości, bez zatrzymywania jej tylko dla siebie. Tak jak Bóg towarzyszy nam w smutkach, bólach i cierpieniach, tak wzywa nas do wzajemnej pociechy⁵⁹⁹.

Rozesłanie kończące celebrację nie jest zwykłym obwieszczeniem końca akcji liturgicznej. Błogosławieństwo, jakie spływa przez osobę kapłana, przypomina o obowiązku chrześcijańskiego świadectwa, o zaangażowaniu w szerzenie Ewangelii i ożywianie społeczeństwa duchem chrześcijańskim. Błogosławieństwo umacnia do czynienia zwykłego dnia liturgią składaną na cześć Pana⁶⁰⁰.

W rozwój duchowości i kształtowanie moralności polskich Pueri Cantores czynnie włączają się władze Federacji z jej asystentem kościelnym. Wśród podejmowanych inicjatyw naczelne miejsce zajmuje wybór oraz przygotowanie treści duchowych kongresów Pueri Cantores oraz znalezienie najbardziej trafnej formy ich przekazu.

Dzięki specjalnej inicjatywie zarządu losy Federacji polskiej zostały związane z Matką Bożą Kodeńską. Stało się to podczas VI Kongresu przed jej cudownym wizerunkiem w kodeńskim sanktuarium. Od tego osobistego zawierzenia Pueri Cantores w Maryi mają swoją szczególną patronkę i orędowniczkę:

Spójrz łaskawie na zgromadzonych przed Twoim wizerunkiem młodych chórzystów z Polskiej Federacji Pueri Cantores, którzy wraz z dyrygentami, opiekunami i rodzicami powierzają się Tobie. W dniach Kongresu, kiedy pogłębiają znaczenie tajemnicy Eucharystii, przychodzą, Maryjo,

⁵⁹⁹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 30.

⁶⁰⁰ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii...*, dz. cyt., pkt. 31.

do Ciebie, Niewiasty Eucharystii, aby w Twojej szkole nauczyć się doceniać oraz przyjmować z wiarą i wdzięcznością ten Boży dar. Przyjmij ich pokorną modlitwę. Matko Kościoła i wszystkich wierzących! Królowo Apostołów! Jako wielka rodzina Polskiej Federacji Pueri Cantores, przeżywając już VI Kongres, przychodzimy w to miejsce, przed Twój święty obraz, aby zaczerpnąć nowych sił do dobrego wypełnienia naszej misji [...]. Prowadź nas do Twojego Syna, a naszego Pana. Ogarnij nas swoim płaszczem opieki i uczynj nasze chóry żywymi częściami Kościoła głoszącego Ewangelię na całym świecie. Naucz nas żyć bogactwem duchowym Kościoła Powszechnego i przyczyniać się do Jego rozwoju poprzez troskę o piękno śpiewu liturgicznego. Ucz nas, Maryjo, śpiewać dla Pana nową pieśń⁶⁰¹.

W 2011 roku wydano *Przewodnik adwentowy*⁶⁰². Była to propozycja duchowej aktywizacji chórzystów w każdym dniu Adwentu. Przy redakcji wykorzystano książkę ks. Mieczysława Malińskiego *Modlitwa na każdy dzień* (Wrocław 1991) oraz ks. Stanisława Grzybka *Biblia na każdy dzień* (Kraków 1983). Dzięki temu chórzysta miał sposobność codziennego wczytywania się w Słowo Boże, medytowania nad nim w oparciu o zamieszczone rozważania, myśli świętych i poezję. W drugiej części *Przewodnika* znalazły się notki biograficzne świętych wspominanych w okresie Adwentu i modlitwy przez ich wstawiennictwo (św. Jan Chrzciciel, św. Zachariasz, św. Andrzej Apostoł, św. Barbara, św. Mikołaj, św. Ambroży, Maryja w tajemnicy Niepokalanego Poczęcia, św. Łucja, św. Jan od Krzyża), *Słownik adwentowy* (hasła: *Adwent, Alma Redemptoris Mater, Anioł Pański, Antyfony „O”, Ave Maria, Gaudete, Marana tha, Rorate caeli desuper, Roraty, Wieniec Adwentowy*). Ostatnie strony zajmowała poezja adwentowa, tzw. „Dobre rady” autorstwa ks. Jana Szycy i *Tabela pracy nad sobą*.

Stałą formą kontaktu ze społecznością *Pueri Cantores* są tzw. listy asystenta kościelnego. Pomysł pisania listów przyszedł z Federacji międzynarodowej. Pierwsze dwa napisał ks. Claude Thompson. Tę formę komunikacji rozwinął i ugruntował ks. Robert Tyrała, asystent kościelny Federacji międzynarodowej w latach 2004–2009. Jest autorem 35 listów. Pisanie listów

⁶⁰¹ *Akt oddania Federacji Matce Bożej*, w: *Biuletyn VI Krajowego Kongresu...*, dz. cyt., s. 50–54.

⁶⁰² Zob. D. Beń, D. Czapska (red.), *Przewodnik adwentowy*, z. 2, Biała Podlaska 2011, APFPC, Kraków.

w Federacji polskiej rozpoczął ks. Stanisław Mieszczak, a praktykę tę przejął ks. Wiesław Hudek.

Listy ukazują się z różną częstotliwością. Pełnią m.in. rolę duchowego i teologicznego przygotowania do kongresów. Tak do społeczności Pueri Cantores pisał ks. Mieszczak przed VI Krajowym Kongresem:

Chórzyści Polskiej Federacji Pueri Cantores, Dyrygenci, Opiekunowie i Rodzice, Drodzy! Trwają w pełni przygotowania do kolejnego VI Kongresu naszej Polskiej Federacji Pueri Cantores, który odbędzie się w Białej Podlaskiej i w Siedlcach w dniach od 30 czerwca do 4 lipca. Jak już wszystkim wiadomo, jego myślą przewodnią będą słowa antyfony: *Introibo ad altare Dei, sumam Christum, qui renovat juventutem meam* – przystąpię do ołtarza Bożego, aby przyjąć Chrystusa, który odnawia młodość moją. Jest to dawna antyfona z uroczystości Bożego Ciała i należy do całego skarbcza tekstów eucharystycznych Kościoła. Chcemy bowiem pochylić się nad prawdą o Eucharystii i śpiewać o wielkiej miłości Boga do człowieka, która objawia się nam w tym sakramencie! Ten czas przygotowania do Kongresu niech będzie dla wszystkich, zarówno dla bezpośrednich uczestników jak i dla całej Polskiej Federacji, czasem pewnej refleksji nad tą wielką tajemnicą naszej wiary [...]. Zbawiciel pozostał z nami i to szczególnie w tajemnicy Eucharystii, gdzie każdy z nas może Go przyjąć pod postacią Chleba. Staje się w ten sposób częścią każdego z nas, a napełniając nasze serce, pozwoli nam inaczej spojrzeć na drugiego człowieka, umocni nas wobec trudności, nie pozwoli przyzwyczaić się do bylejakości i w końcu przeprowadzi nas przez bramę śmierci⁶⁰³.

W listach wyjaśniane są najważniejsze wydarzenia z życia Kościoła. Po odejściu Jana Pawła II do domu Ojca ks. Robert Tyrała pocieszał Pueri Cantores tymi słowami: „Po śmierci Ojca Świętego płacemy, ale nie poddajemy się zwątpieniu, nie rozpaczamy. Przecież jesteśmy ludźmi nadziei. On nauczył nas przekraczać próg nadziei. Wiemy, że mamy śpiewać dla Boga, bo dla niego żyjemy. Mamy uczynić nasze życie hymnem na chwałę Boga”⁶⁰⁴.

⁶⁰³ List ks. Stanisława Mieszczaka przed VI Kongresem PFPC (styczeń 2010, Kraków), prywatne archiwum ks. Stanisława Mieszczaka.

⁶⁰⁴ R. Tyrała, *Pueri Cantores, Wy jesteście iskrą miłości Boga*, Kraków 2009, s. 35.

W końcu listy towarzyszą ważnym momentom z życia Federacji:

14 marca minęło 25 lat od momentu powołania do życia Polskiej Federacji Pueri Cantores [...], wspominając pamiętny rok 1992, chcemy naszą wdzięcznością ogarnąć wszystkich, którzy doprowadzili do powstania naszej Federacji. Stają nam przed oczyma postacie duchownych i świeckich, dyrygentów i chórzystów, którzy wówczas stali się założycielami dzisiejszej 25-latki! [...] Z całą pewnością każdy z nas ma za co dziękować [...]. Umiejmy dziękować!⁶⁰⁵.

W poszczególnych chórach niezwykle wartościowymi inicjatywami są organizowane rekolekcje, dni skupienia dla chórzystów i osobno dla rodziców, pogadanki o historii Kościoła, konferencje przybliżające kościelne nauczanie, prawdy katechizmowe i żywoty świętych, szczególne nabożeństwo do opiekuna chóru czy patrona parafii, przy której zespół działa.

Na marginesie trzeba dodać, że konieczne jest, aby w środowisku chóru obecny był kapłan. Jeśli dyrygent jest osobą świecką, należy zatroszczyć się o kapelana⁶⁰⁶, który byłby gwarantem zdrowego rozwoju duchowego, pomagając treści liturgii aktualizować się w życiu chórzystów, który swoją opieką objąłby także rodziny śpiewaków. Chodzi o człowieka przejętego sprawami zespołu, czynnie się angażującego. Zdaje się, że wielu kapelanów nie do końca rozumie swoją rolę, po prostu nie postrzega chóru jako środowiska duszpasterskiego. Swoją obecność zaznacza sporadycznie, raz przy okazji dzielenia się opłatkiem, drugi raz przed Wielkanocą. Dyrygent powinien zabiegać o dobrą współpracę z kapłanem i nawet kiedy jest ona trudna ze względu na dobro duchowe swoich podopiecznych nie może z niej zrezygnować.

2.3. BUDZENIE ŚWIADOMOŚCI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA KOŚCIÓŁ

Liturgia nierozzerwalnie związana jest z tajemnicą Kościoła. Sprawowana w Kościele i przez Kościół tworzy Kościół⁶⁰⁷. W ten sposób Kościół jawi

⁶⁰⁵ List ks. Wiesława Hudka z okazji 25-lecia Polskiej Federacji Pueri Cantores (Żory, 26.03.2017), <http://puericantores.pl/archiwum/strony/1> (29.11.2017).

⁶⁰⁶ Zob. Z. Szygenda, *Chór w odnowionej liturgii*, „Ateneum Kapłańskie” 72 (1980) z. 427, s. 247.

⁶⁰⁷ Zob. F. Blachnicki, *Urzeczywistnianie Kościoła w liturgii*, „Collectanea Theologica” 37 (1967) nr 1, s. 24–40.

się jakby sakrament, czyli znak i narzędzie wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jednością całego rodzaju ludzkiego⁶⁰⁸. Dzieje się tak z woli Jego założyciela, Jezusa Chrystusa, który jest twórcą nowego kultu, „w duchu i w prawdzie” (J 4, 23). W miejsce żydowskiego kultu świątynnego Zbawiciel ustanowił zupełnie inny porządek kultyczny, którego centrum umiejscowił nie w świątyni z kamieni, lecz we własnym, przemienionym ciele. Jezus jest nową świątynią, Duchem i Prawdą. Świątynia Starego Przymierza przestaje być wyłącznym miejscem obecności Boga w świecie i przestrzenią dla składania ofiar. Odtąd Chrystus staje się jedynym miejscem obecności Boga wśród ludzi i jedyną drogą do Ojca. Każda ofiara miła Bogu dokonuje się w Nim, z Nim i przez Niego⁶⁰⁹.

Ontyczna więź liturgii i Kościoła jest odnawiana i umacniana podczas sprawowania świętych czynności. Kościół żyje dzięki Eucharystii, w niej bowiem zawiera się całe Jego duchowe dobro, to znaczy sam Chrystus, nasza Pascha i Chleb żywy, który przez swoje ożywione przez Ducha Świętego i ożywiające Ciało daje życie ludziom⁶¹⁰.

Jednorodzony Syn Boży znalazł cudowny sposób stopienia nas w jedno ze Sobą i pomiędzy nami wzajemnie, mimo że każdy z nas pozostaje odrębną osobą. Przez jedno ciało, własne swoje ciało, uświęca On wiernych w Komunii mistycznej, czyniąc ciałem, stanowiącym jedno z Nim i pomiędzy sobą. Nie może być wewnętrznego podziału w Chrystusie. Wszyscy złączeni w jednym Chrystusie przez własne Jego ciało, otrzymując Go w naszych ciałach Jednego i Niepodzielnego, jesteśmy członkami Jego jednego Ciała. On zaś jest więzią naszej jedności⁶¹¹.

⁶⁰⁸ Vaticanum II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, 18.11.1964, nr 1, AAS 57 (1965), s. 5–71, przekład polski: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 104–163.

⁶⁰⁹ Por. J. Ratzinger, *Kościół – znak wśród narodów. Opera omnia*, t. VIII/1, Lublin 2013, s. 143–145.

⁶¹⁰ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 17.04.2003, nr 1, AAS 95 (2003), s. 443–475, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 1201–1241; zob. Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 22.02.2007, AAS 99 (2007), s. 105–180, przekład polski, Kraków 2007.

⁶¹¹ Cyryl Aleksandryjski, *In Joannem XI*, 11 p. g. 74, 560, cyt. za: H. de Lubac, *Katolicyzm: społeczne aspekty dogmatu*, Kraków 1988, s. 72.

Tajemnica komunii Kościoła, jedności Mistycznego Ciała Jezusa Chrystusa, a więc Jego Głowy i Członków⁶¹², determinuje misję Kościoła w świecie⁶¹³ i decyduje o jej skuteczności⁶¹⁴. Pragnienie Chrystusa z ostatniej wieczery, „aby stanowili jedno” (J 17,24), doświadczane i przeżywane w Kościele i liturgii, staje się wobec stojącego w opozycji do Ewangelii świata znakiem rzeczywistości nadprzyrodzonych i zaproszeniem do ich współdzielenia. Komunia Mistycznego Ciała widoczna w codziennym życiu: popatrzenie, jak oni się miłują, staje się dowodem obecności Zmartwychwstałego i nagłym wezwaniem do pójścia za Nim⁶¹⁵.

Potrzeba zatem, aby lud wierny, gromadzący się w imię Pana na celebracji świętych czynności, przytomny dokonujących się tajemnic, pojmował je jako najwyższy swój obowiązek zarazem i zaszczyt oraz by uczestniczył w nich nie w sposób opieszwały, niedbały, z myślą czym innym zajętą i roztargnioną, ale w sposób gorliwy i czynny, łącząc się z Najwyższym Kapłanem⁶¹⁶. To uczestnictwo, świadome i owocne (KL 11), dodatkowo musi być dalekie od postawy milczącego widza (KL 48). Ujawnianie się tajemnicy Kościoła podczas liturgii domaga się zaangażowania całego świętego Ludu Bożego (KL 41) przez czynności czy gesty oraz przyjmowanie właściwej postawy ciała, aklamację, odpowiedzi, psalmy, antyfony i pieśni (KL 30).

Budowanie wspólnoty jest istotną sprawą dla Pueri Cantores. Nie może być mowy o chórze bez wspólnoty jego członków, nie można zgodnie brzmieć bez rezygnacji z indywidualnych ambicji i wzajemnego podporządkowania muzycznym prawidłom. Śpiew staje się narzędziem tworzenia chóru – małej wspólnoty Kościoła. Dążność do określonego muzycznego celu zbliża, łączy, usuwa dzielące bariery i pozwala otwierać się na drugiego, także tego o trudnej osobowości czy charakterze.

Wspólnota chóru jest przeważnie częścią wspólnoty parafialnej, której duchowy klimat angażuje wszystkich członków i pobudza rozwój ich oso-

⁶¹² Pius XII, *Mediator Dei*, 20.11.1947, nr 9, AAS 39 (1947), s. 521–595, przekład polski, Warszawa 1996.

⁶¹³ Jan Paweł II, *Christifideles laici*, 30.12.1988, nr 8, AAS 81 (1989) cz. I, nr 63, s. 393–521, przekład polski, Wrocław 1999.

⁶¹⁴ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 7.12.1990, nr 75, AAS 83 (1991) cz. I, s. 249–340, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 511–616.

⁶¹⁵ Por. R. Skrzypczak, *Kościół jako misterium, communio i missio. Przejrzysta wizja eklezjologii katolickiej 40 lat po soborowej konstytucji Lumen Gentium*, WST 2004 nr 17, s. 181.

⁶¹⁶ Pius XII, *Mediator Dei*, dz. cyt., nr 28.

bistej wiary⁶¹⁷. W parafii chórzyści wzrastają i w niej posługują, zacieśniają z nią relacje i przyczyniają się do wspólnego dobra, stając się ważnym i integrującym czynnikiem wspólnoty, pomagającym przeżywać i wyrażać wiarę⁶¹⁸. Uczą się w ten sposób także brania na siebie odpowiedzialności za jeden z najważniejszych momentów życia⁶¹⁹. Uczestnictwo chóralnej wspólnoty w życiu parafii staje się spełnieniem soborowej wizji parafii jako o wspólnocie wspólnot⁶²⁰, co niewątpliwie chroni parafię przed stagnacją i skostnieniem. Sami chórzyści najlepiej uczą się w ten sposób Kościoła, uczą się miłości do niego, odkrywają w nim wartość, pojmują na sposób rodziny, znajdując w nim swoje ważne miejsce⁶²¹.

Charakterystyczny dla Pueri Cantores jest związek z każdym następcą św. Piotra, mającym swą siedzibę w Rzymie. Z tego powodu w cyklu międzynarodowych kongresów jeden z nich zawsze jest organizowany w Rzymie, aby dać Pueri Cantores możliwość spotkania z papieżem i modlitwy przy grobie św. Piotra⁶²². Kiedy chórzyści gromadzą się na kongresach, także tych krajowych i regionalnych, przeżywają autentyczną radość bycia Kościołem. Ich młodzieńczy entuzjazm, radość i spontaniczność udzielają się wszystkim. Ich postawa staje się najlepszym świadectwem wiary i trudnym do odrzucenia zaproszeniem do dzielenia ich przekonań. Duma, jaka ich rozpiera z przynależności do wielkiej rodziny Pueri Cantores, czyni ich jeszcze bardziej sugestywnymi posłańcami dobra. Należec do Pueri Cantores oznacza śpiewać także dla pokoju, należeć do Pueri Cantores to poznawać inne kultury i doświadczać ponad wszelkimi podziałami ogólnoludzkiej wspólnoty i braterstwa⁶²³.

Nadzieja przychodząca wraz z Pueri Cantores z optymizmem każe spojrzeć na losy Kościoła i świata. „Śpiewaj i wędruj”, jak mówił papież Franciszek do Pueri Cantores, to sekret szczęśliwego i przekonującego chrze-

⁶¹⁷ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/6.

⁶¹⁸ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/2; zob. *Dokument o identyfikacji Pueri Cantores...*, dz. cyt.; por. A. Donghi, *Gesty i słowa: śpiewanie*, tłum. A. Hajduk, Kraków 1999, s. 55.

⁶¹⁹ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/10.

⁶²⁰ Zob. F. Blachnicki, *Koinonia. Kościół wspólnotą – wspólnoty w Kościele*, Katowice 2000, s. 57.

⁶²¹ Zob. A. Czaja, *Potrzeba pogłębionej eklezjologii i formacji eklezjalnej w dzisiejszej sytuacji Kościoła w Polsce*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 34 (2015) nr 1, s. 169–176.

⁶²² Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., I/8.

⁶²³ Por. *Dokument o identyfikacji Pueri Cantores...*, dz. cyt.

ścijaństwa. „Życie chrześcijańskie jest wędrówką, ale to nie jest smutne wędrowanie, tylko wędrowanie radosne. I właśnie dlatego śpiewaj. Śpiewaj i wędruj, nie zapomnij! A w ten sposób twoja dusza będzie się jeszcze bardziej cieszyć radością Ewangelii”⁶²⁴.

3. FORMACJA OGÓLNOLUDZKA

Rzeczywistość duchowa jest zdolna człowieka motywować w różnych wymiarach, także do pracy nad sobą⁶²⁵. Dlatego równolegle z formacją religijną chórzysty na zasadzie komplementarności dokonuje się jego formacja humanistyczna. Specyficzny jej profil warunkuje muzyka, która, jak powszechnie wiadomo, „łagodzi obyczaje”. Ona jest spoiwem tych wszystkich działań ukierunkowanych na kształtowanie pięknego człowieczeństwa. Muzyka ze wszystkimi swoimi prawidłami i właściwościami staje się przedmiotem werbalnego i pozawerbalnego poznania chórzysty. Swym pięknem wyrabia wrażliwość – smak tego, co dobre, wartościowe i godne uwagi. Uczy też komunikacji, wyprowadzając z kręgu jednostkowego samozadowolenia i wystarczalności.

3.1. FORMOWANIE ZACHOWAŃ SPOŁECZNYCH

„Pierwszym i zasadniczym zadaniem kultury w ogóle i każdej zarazem kultury jest wychowanie”⁶²⁶. W tym procesie chodzi o to, by człowiek bardziej stawał się człowiekiem – o to, aby bardziej „był”, niż „miał”, a przez wszystko co posiada umiał bardziej być człowiekiem, aby również umiał bardziej „być” z „drugimi” i dla „drugich”⁶²⁷.

⁶²⁴ Franciszek, *Przemówienie do uczestników 40. Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, Aula Pawła VI, 31.12.2015, http://w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/december/documents/papa-francesco_20151231_pueri-cantores.html (28.08.2016).

⁶²⁵ Por. M. Nowak, *Wychowawcze wartości sztuki sakralnej*, w: *Sacrum – sztuka – wychowanie*, red. W. A. Sacher, Kraków 2006, s. 17.

⁶²⁶ Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO*, Paryż, 2.06.1980, nr 11 w: *Wiara i kultura: dokumenty, przemówienia, homilie/Jan Paweł II*, red. M. Radwan, T. Gorzkula, K. Cywińska, Rzym–Lublin 1988, s. 58.

⁶²⁷ Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury...*, dz. cyt., nr 11, s. 71; por. K. Szymonik, *Kultura jest wyrazem człowieka*, w: *Et super hanc petram... Księga pamiątkowa z okazji 75-lecia urodzin Księdza Profesora Kazimierza Szymonika*, red. M. Ślawecki, Warszawa 2017, s. 36.

Wychodząc od celu i zadania wychowania, warto jeszcze przytoczyć słowa Stefana Riegera, by nadać kontekst dalszym rozważaniom:

W szkołach muzycznych, nad czym warto pomedytować, poziom przestępczości równa się mniej więcej zeru. Ten, kto ma w rękę skrzypce lub wiolę da gamba, nie odczuwa na ogół potrzeby łamania krzesel ani walenia bliźniego w gębę. Granie w zespole lub śpiewanie w chórze, poza wszystkim innym, jest też lekcją demokracji i harmonijnego współżycia. Są kraje, jak Norwegia, gdzie wszystkie bez wyjątku dzieci uczą się muzyki. I nie chodzi tu wcale o taśmową produkcję Griegów, lecz o wychowanie istot psychicznie zrównoważonych i społecznie zintegrowanych⁶²⁸.

Dzieci i młodzież przychodzą do chóru ze zróżnicowanych środowisk. Rzuca się to w oczy szczególnie u początkującego chórzysty, kiedy problemem okazuje się np. posługiwanie się chociażby podstawowymi zwrotami grzecznościowymi: „dzień dobry”, „proszę”, „przepraszam”, „dziękuję”, „niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”. Ponadto młody człowiek często bezrefleksyjnie odtwarza „wzorce” z telewizji, muzyki rozrywkowej, kina itp., niekiedy dalekie od powszechnie przyjętych norm.

Środowisko chóru Federacji stara się być alternatywą dla takich i podobnych zachowań. Uczy od pierwszej próby zupełnie innego myślenia, myślenia, które dostrzega drugiego człowieka i darzy go należnym szacunkiem. Chór Pueri Cantores ma aspiracje stawać się quasi-rodziną, szkołą życia, samodzielności dla chórzysty. Tutaj znajduje on odpowiednie warunki dla rozwoju swojej osobowości. W atmosferze bezpieczeństwa, miłości i akceptacji uczy się budowania międzyludzkich więzi. Grupa rówieśnicza, pielęgnująca identyczne wartości, jest istotnym czynnikiem kształtowania osobowości, zdrowej osobowości. Chór zatem sprzyja budowaniu zdrowia w sensie szerokim – społecznym i duchowym przez ukazanie i wychowanie ku wartościom ogólnoludzkim: dobru, sprawiedliwości, pomocy bliźnim, pięknu, zdrowiu itp. Siła tej wspólnoty objawia się szczególnie w trudnych sytuacjach i doświadczeniach, z jakimi przychodzi mierzyć się chórzystom.

⁶²⁸ S. Rieger, *Łabędzi śpiew*, „Tygodnik Powszechny” 1999 nr 5 (2586), cyt. za: A. Zając, *Chór kościelny – środowiskiem edukacyjnym, wychowawczym i formacyjnym*, PMS 3 (2006), s. 76.

Wsparcie, akceptacja i pocieszenie, jakie znajdują, pozwalają im stawić czoła trudom⁶²⁹.

W kreowanie otoczenia bogatego w pozytywne wartości dyrygenci słusznie angażują rodziców. Prowadzący chóry starają się mieć z nimi żywy, wychowawczy kontakt, angażują ich też w bieżące sprawy organizacyjne, powierzają im konkretne obowiązki (odpowiedzialność za stroje chóralne, stronę internetową, prowadzenie kroniki, fotografowanie itp.), zapraszają do współtworzenia różnych wydarzeń (wigilia połączona z dzieleniem się opłatkiem i kolędowaniem, ognisko, grill, zwiedzanie, pielgrzymka itp.). Dziecko, widząc zaangażowanie rodziców, chętniej będzie pracować i dokładać starań, by sprostać obowiązującym w zespole standardom.

Zasady porządkujące życie chóru nie powinny być przesadnie szczegółowe, za to bardzo jasno sprecyzowane. Zaznaczyć trzeba, że nie są one celem samym w sobie. Mają być środkiem, którego konsekwencją będzie postawa wzajemnej życzliwości, służby i miłości. Świadomość tego pomoże właściwie je wyznaczyć i sformułować. Dobrze byłoby, gdyby obejmowały one całość życia zespołu (próby, przerwy, msze święte, koncerty, wyjazdy itp.). Zasady wzajemnego współżycia muszą być wyczerpująco omówione na forum zespołu i co najważniejsze motywowane pozytywnie. Chórzysta powinien bardziej „chcieć”, aniżeli bać się ewentualnych konsekwencji – te także trzeba podać. Prowadzący nie może mieć obaw w stawianiu wymagań. Przekonany co do słuszności wymogów i pewnego stylu życia, stoi na straży ich przestrzegania, sam będąc w tym wzglądzie autorytetem. Niebezpiecznym zjawiskiem jest sytuacja, kiedy dyrygent, chcąc przypodobać się zespołowi, przestaje być wychowawcą, a staje się kolegą. Zabieg taki rzeczywiście szybko zjednuje mu sympatię, ale równie szybko pozbawia go autorytetu i możliwości oddziaływania wychowawczego. W przyszłości cofnięcie takiej sytuacji jest bardzo trudne, o ile w ogóle możliwe. Inną niewłaściwą praktyką jest tzw. „przymykanie oka”, pobłażanie negatywnym zachowaniami. Równie krzywdząca jest wybiórcza reakcja – przez wzgląd na rodziców czy z uwagi na wyróżniające zdolności muzyczne chórzysty dyrygent strofuje mniej albo wcale tego nie czyni. Takie zachowanie niweczy wcześniejsze wysiłki wychowawcze i zwyczajnie krzywdzi, bo stwarza wrażenie „równych i równiejszych”.

⁶²⁹ H. Wrona-Polańska, *Pueri Cantores jako forma promocji zdrowia poprzez wychowanie ku wartościom*, PMS 7 (2009), s. 92–93.

Dobrym kierunkiem jest powierzanie chórzystom odpowiedzialności za określony wycinek życia zespołu. Wyróżnienie jakimś obowiązkiem służy procesowi większej integracji, uczeniu współpracy oraz budowaniu własnej wartości. Chodzi o to, by od troski o nuty, porządek w sali itp. przechodzić do coraz poważniejszych wyzwań, do np. opieki nad młodszymi, a może nawet do prowadzenia z nimi zajęć. Chórzyści są kopalnią najróżniejszych talentów. Warto je odkrywać i dla szeroko rozumianego dobra promować.

3.2. EDUKACJA MUZYCZNA

Potrzeba edukacji muzycznej zaspakajana jest w środowisku Pueri Cantores dwojako: w sposób zinstytucjonalizowany, kiedy chór działa np. w ramach szkoły muzycznej, oraz w sposób niezinstytucjonalizowany, kiedy chór nie posiada żadnego umocowania w strukturach kształcenia artystycznego. Pierwszy sposób należy do rzadkości, ale przez paletę możliwości i środków zdaje się być najbardziej efektywny. Codziennością jest jednak druga forma. Z jednej strony pozostawia ona swobodę kształtowania, z drugiej strony większą odpowiedzialnością obarcza prowadzących w merytorycznym przekazie wiedzy muzycznej. Płaszczyzną edukacyjną w tym modelu są przede wszystkim systematyczne próby sekcyjne i wspólne. Podczas nich dyrygent, współpracując z akompaniatorem, czasem też z korepetytorem emisji głosu, przekazuje wiedzę o prawidłach poprawnego posługiwania się głosem, zasadach i teorii muzyki, interpretacji muzycznej, wprowadza elementy kształcenia słuchu, form i historii muzyki, zapoznaje z wartościowymi artystycznie wykonaniami dzieł muzycznych itp. Co znamienne i godne podkreślenia, dyrygenci Pueri Cantores, chcąc kompetentnie wywiązywać się ze swoich zadań, stale doskonalą swoje umiejętności, biorąc udział w różnego rodzaju warsztatach i kursach, kończą wyższe uczelnie muzyczne, studia podyplomowe, zdobywają kolejne stopnie naukowe. Ich osiągnięcia przekładają się m.in. na konkursowe nagrody chóralne oraz wyróżnienia indywidualne.

Rozwinięciem i utrwaleniem wiedzy wyniesionej z prób są warsztaty muzyczne, łączące wypoczynek z pracą, czy wspólne uczestnictwo w ambitnych wydarzeniach kulturalnych. Nie bez znaczenia dla muzycznego rozwoju chórzystów jest udział zespołu w kongresach krajowych i międzynarodowych Pueri Cantores. Uczestniczenie w tych wydarzeniach stawia wymóg przygotowania nowego repertuaru i prezentowania go we wspólnym śpiewie

z innymi chórami – w nowej palecie kolorystycznej, czasem wzbogacanej brzmieniem np. orkiestry symfonicznej lub składu kameralnego. Wyrabianiu dojrzałości muzycznej służy również działalność pozaliturgiczna (koncerty, konkursy chóralne, nagrania płytowe i telewizyjne itp.).

Najważniejsze z punktu widzenia chóru jest kształcenie wokalne⁶³⁰. Właściwie przygotowany warsztat śpiewaczy otwiera drogę do kształtowania jednolitego brzmienia chóru, które decyduje o jego wartości muzycznej⁶³¹.

Chcąc wykonać chóralny utwór, trzeba zbudować pięknie zintonowany instrument. Zespół chóralny możemy porównać do organów, w których rolę miechów spełniają ludzkie płuca, rolę piszczałek krtanie, rejestrami są poszczególne sekcje głosowe – sopran, alt, tenor i bas. Jako instrument muzyczny służy muzyce i podlega wszystkim jej prawom⁶³².

Aby osiągnąć powyższe cele nie wystarczy tylko praca i zaangażowanie dyrygenta oraz wspomagających go osób. Znaczący jest „materiał” chóru – mowa o przychodzących do zespołu chórzystach. Z zagadnieniem tym borykają się przede wszystkim chóry pracujące poza szkolnym kształceniem artystycznym. Tu naboru śpiewaków dokonuje się na różne sposoby. Przyszli chórzyci rekrutowani są np. z grona przygotowujących się do pierwszej komunii świętej czy do sakramentu bierzmowania, z grup duszpasterskich działających w parafii lub spośród innych chętnych, którzy o możliwości dołączenia do zespołu usłyszeli w ogłoszeniach ośrodków kultury czy parafii, podczas wizyty duszpasterskiej bądź wyczytali w lokalnej prasie czy w innych mediach. Często zdarza się tak, że sam chórzysta przyprowadza swojego kolegę, koleżankę, brata, siostrę chcących dołączyć do zespołu. Zdarza się, że prowadzący zespół, za zgodą dyrekcji, organizują także przesłuchania w szkołach. Chóry o „ugruntowanej” renomie nie muszą zbytnio martwić się naborem, kandydaci przeważnie sami się zgłaszają lub są przyprowadzani przez rodziców.

Ci, którzy deklarują chęć śpiewania, poddawani są weryfikacji muzycznej. Podstawowym kryterium jest dobry słuch muzyczny. Predyspozycje wo-

⁶³⁰ Zob. B. Tarsiewicz, *Mówię i śpiewam świadomie. Podręcznik do nauki emisji głosu*, Kraków 2012; zob. F. Martienssen-Lohmann, *Kształcenie głosu śpiewaka*, Kraków 1953.

⁶³¹ Por. *Dokument o identyfikacji Pueri Cantores...*, dz. cyt.

⁶³² W. Siedlik, *Synchronizacja czynności emisyjnych podstawą kształtowania prawidłowej techniki wokalne chóru*, PMS 2 (2005), s. 109.

kalne i muzyczne bada się wstępnie, stosując różne metody, zwykle jest to prośba o zaśpiewanie jakiejś melodii, wyklaskanie zaprezentowanego rytmu, powtarzanie dźwięku w różnych rejestrach skali muzycznej itp. Dalsza ocena zdolności muzycznych dokonuje się na chóralnych próbach.

W niektórych zespołach została wypracowana praktyka tzw. grup kandydackich. Aby dołączyć do zespołu podstawowego, nowicjusz sztuki wokalne poddawany jest okresowi próbnemu. W tym czasie zdobywa wiadomości i umiejętności, które w przyszłości pomogą mu „bezboleśnie” odnaleźć się w chórze. Czas okresu kandydackiego bywa różny, zazwyczaj kończy go przesłuchanie kwalifikacyjne. Dołączanie nowych członków „z marszu” do podstawowego składu nie wychodzi na dobre ani zespołowi ani samym zainteresowanym. Nie dość, że spowolniona zostaje praca chóru, to niewdrożony w zespół kandydat szybko może ulec zniechęceniu i podjąć decyzję o rezygnacji.

Na pracę chóru wpływają także warunki lokalowe, a te bywają różne. Dobrą praktyką jest, kiedy zespół ma do dyspozycji własną, o odpowiedniej wielkości i akustyce, właściwie urządzoną (stosowne krzesła, oświetlenie, instrument klawiszowy, zaplecze np. na bibliotekę z nutami, stroje, pulpity) salę, gdzie może ćwiczyć, nikomu nie przeszkadzając.

„Spokój” edukacji muzycznej chórzystów zależy również od umiejętności zbudowania strategii finansowania zespołu. Te „delikatne” kwestie zazwyczaj rozwiązywane są w Pueri Cantores przez powoływanie przy chórze właściwego stowarzyszenia czy fundacji.

Warto na koniec poruszyć kwestię dobrodziejstw płynących z edukacji muzycznej. Badania nad muzyką dowodzą, że poprawnie prowadzone zajęcia z zakresu muzyki dają szereg ważnych efektów wychowawczych. Rozwijają w człowieku dyspozycje twórcze, umożliwiając mu rozkoszowanie się kulturą muzyczną. Formułują pożyteczne cechy osobowości takie jak: pomysłowość, fantazja, zdolności twórcze, wyobraźnia, samodzielność, zaradność, zdyscyplinowanie, skłonność do utrzymywania więzi społecznych, wrażliwość emocjonalna, potrzeba ładu, systematyczność, moralność⁶³³. Odpowiednio prowadzone lekcje muzyki dają odpoczynek. Aktywność muzyczna daje odprężenie przez koncentrację uwagi i świadomości na zupełnie innego rodzaju czynnościach niż nauka przedmiotów szkolnych. Zbiorowa, radosna aktywność muzyczna daje uczestnikom zadowolenie

⁶³³ Por. J. Wierszyłowski, *Psychologia muzyki*, Kraków 1981, s. 296–297.

i ma pozytywny wpływ na organizm: wzmaga się wydzielanie gruczołów dokrewnych, usprawnia się przemiana materii, zwiększa głębokość oddechu, a właściwe ustawienie krtani zapobiega schorzeniom płuc i strun głosowych⁶³⁴.

3.3. FORMACJA ESTETYCZNO-KULTUROWA

Kard. Hans Urs von Balthasar w swoim dziele *Chwała. Estetyka teologiczna* mówi o poważnym problemie, jaki toczy świat. Zauważa, że świat, odrzucając bezinteresowne piękno, coraz mniej siebie rozumie. W czasach deprecjacji kultury, utożsamiania jej często z kiczem, zastępowania prawdziwych jej wytworów tzw. kulturą masową ludzkość ogarnia zębny chaos. Jak argumentuje ów sławny teolog, człowiek funkcjonujący w takiej matni traci zdolność modlitwy, miłości i wewnętrzny pokój.

W świecie pozbawionym piękna – nawet jeśli ludzie nie mogą obejść się bez tego słowa i ciągle mają go na ustach, nadużywając go – w świecie, który być może nie jest pozbawiony piękna, ale nie potrafi go już dostrzec ani liczyć się z nim, również dobro utraciło swą siłę przyciągania oraz oczywistość tego, że trzeba je czynić [...]. W świecie, który nie ufa już sobie na tyle, by potwierdzić piękno, dowody wskazujące prawdę utraciły swą siłę i logikę⁶³⁵.

W naszym społeczeństwie, często przyzwyczajonym do przejściowych wartości, z kryteriami piękna sugerowanymi przez promotorów show-biznesu, propozycja chóru wykonującego klasyczny repertuar może prowokować nawet negatywną reakcję. Trzeba jednak doceniać skarb kościelnej tradycji, nie zniechęcając się wobec form mody, które szybko przemijają⁶³⁶.

Przez obcowanie ze sztuką najwyższych lotów, z utworami mistrzów dawnych i współczesnych chórzyci kształtują swoją wrażliwość, gust oraz poczucie tego, co piękne i wartościowe. Zaznaczyć trzeba, że jest to długotrwały proces. Nie może to jednak dziwić, gdyż chórzyci są obywatelami

⁶³⁴ Por. J. Wierszyłowski, *Psychologia muzyki*, dz. cyt., s. 297.

⁶³⁵ H. U. von Balthasar, *Chwała. Estetyka teologiczna*, t. I: *Kontemplacja postaci*, Kraków 2007, cyt. za: J. Bramorski, *Pieśń Nowa...*, dz. cyt., s. 372.

⁶³⁶ Por. *Propozycje programu duszpasterskiego...*, dz. cyt., VI/7.

konkretnych czasów, a te, jak zauważyliśmy na początku, nie są do końca przyjazne kulturze. Ambitne utwory sprawiają początkowo niemałe trudności w percepcji. Trafne jest w tym miejscu przywołanie sprawy chorału gregoriańskiego. Sporadycznie obecny w życiu wspólnoty Kościoła jest mało znany, a często nawet obcy chórzystom. Neumatyczny zapis, melodyka skal kościelnych, swobodna rytmika oraz tekst łaciński stanowią wyzwanie dla chórzystów, czasem i dyrygenta. Nawiasem mówiąc, zdarza się tak, że pierwsze nieudane próby „zaprzyjaźnienia się” z chorałem kończą się fiaskiem i skutecznie odkładają go na nigdy nie nadchodzące „potem”.

Inną przeszkodą mogą okazać się różnego rodzaju „inicjatywy” duszpasterskie, które nawet przy najlepszych chęciach trzeba sklasyfikować w kategorii nierozumienia i banalizacji liturgii. Mowa chociażby o tzw. mszach świętych z udziałem dzieci czy mszach z udziałem młodzieży. Trudno zwłaszcza młodemu chórzycie przetłumaczyć, że to on ze swoim repertuarem – jednogłosową pieśnią śpiewaną z ludem, utworami wielogłosowymi, chorałem – idzie właściwą drogą, kiedy na liturgii słyszy lekkie i przyjemne produkcje gitarowe, wykrzykiwane infantylnie teksty bez pojęcia o emisji i szlachetności dźwięku przez swoich rówieśników. Nie może tego pojąć i zrozumieć, dlaczego tamtym wolno śpiewać w ten sposób, a jemu wpaja się zupełnie inną muzykę. Duszpasterze usprawiedliwiają tę sytuację, twierdząc, że „dla każdego jest miejsce w Kościele” i że „dzieciom i młodzieży potrzeba stworzyć pole do ich własnej ekspresji”. Tandeta skrywana pod płaszczykiem wielkich ideałów jest krótkowzroczna i szybko obnaża swoją pustkę. Krzywda wyrządzana młodemu przez doraźność duszpasterską – aby coś grało i ktoś śpiewał, owocuje przyszłym wyobcowaniem podczas liturgii, płytcizną i brakiem komfortu jej przeżywania. Dla amatora bicia gitarowego nudna będzie gra organowa, mało atrakcyjne staną się pieśni, drażniący będzie wielogłos i wszelkie inne formy muzyki liturgicznej. Młody człowiek chętnie podąży drogą wskazaną przez autorytety, jeśli jednak otrzymuje sprzeczne komunikaty, doznaje „gorszącego zmieszania”.

Zaszczepianie tego, co wartościowe, spotyka się niekiedy z dezaprobatą rówieśników. Chórzysta, zwłaszcza dotyczy to chłopców, czasem doświadcza kpin i niewybrednych żartów, których podłożem jest obecność w chórze. Radość śpiewania zostaje rzucona na szalę akceptacji otoczenia i niekiedy przegrywa, wymuszając decyzję rezygnacji. Uprzedzenia i niechęć pozostają na dłużej i zazwyczaj przekreślają myśli o jakimkolwiek rozwoju wokalnym.

Trudności zawsze pojawiają się w kontekście tego, co dobre i wartościowe. Na przekór nim odpowiedzią powinny być inicjatywy szeroko rozumianej edukacji kulturowej. Ks. Andrzej Zając grupuje je w trzech kategoriach. Po pierwsze, śpiew utworów kompozytorów różnych epok – od średniowiecza począwszy, przez renesans, barok, oświecenie, romantyzm, skończywszy na współczesności, stwarza płaszczyznę do przekazywania chórzystom cennych informacji z zakresu szeroko rozumianej kultury, których próżno szukać w sztywnych, często minimalistycznych programach szkolnych: kontekst historyczny, uwarunkowania społeczne, cechy osobowości kompozytora, atrybuty jego stylu, kontekst religijny utworu. Po wtóre, utwory z tekstem łacińskim stają się okazją do ukazania związków języków nowożytnych z łaciną. Chociażby wiele słów z języka polskiego jest zapożyczonych z łaciny. Po trzecie, doskonałą okazję do kulturowej edukacji stwarzają podróże koncertowe chóru, zarówno te w kraju, jak też wyjazdy zagraniczne. Każda taka podróż wymaga starannego przemyślenia i przygotowania⁶³⁷.

W ostatnich czasach szczególnie modne stało się wychowanie patriotyczne. Tłamszone i wypaczane w czasach komuny, w dobie wolności przeżywa swój renesans. Nie ma bardziej pouczającej lekcji dla młodego człowieka, aniżeli „przeżycie” historii na żywo. Dzieje się to przy okazji uczestnictwa chórów Pueri Cantores w różnego rodzaju koncertach patriotycznych o randze lokalnej czy krajowej. Patriotyczny śpiew, spotkania z żyjącymi bohaterami zapadają głęboko w pamięć, prowokując do osobistych przemyśleń i dalszych dociekań.

***

Polska Federacja Pueri Cantores służy pomocą utalentowanym muzycznie dzieciom i młodzieży w ich dorastaniu do dojrzałości ludzkiej i duchowej. Bazuje na chrześcijańskich założeniach Federacji międzynarodowej, które zebrane są w *Dokumencie o identyfikacji Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores* oraz w tzw. *Propozycjach programu duszpasterskiego – Niektórych liniach duchowości Pueri Cantores*.

Podstawą wszelkich oddziaływań formacyjnych Polskiej Federacji Pueri Cantores jest nauka śpiewu dla liturgii, a potem śpiew w liturgii. Zgodnie z wielowiekową tradycją i przeświadczeniem Kościoła śpiew jest najbliższy

⁶³⁷ Por. A. Zając, *Chór kościelny...*, dz. cyt., s. 75.

czynnościom obrzędowym i ma w sobie moc otwierania na rzeczywistość zbawczą nie tylko uczestniczących w świętych czynnościach, ale i samych śpiewaków. Uczy ich przeżywać treści zbawcze, pomaga im je głębiej przeżywać i interioryzować oraz wprowadza w rzeczywistość Kościoła powszechnego, wspólnoty ogólnoludzkiej, której celem jest zbawienie. Aktywność w liturgii dąży do konkretyzacji postaw codziennych, do przedłużenia misterium Jezusa Chrystusa w życiu codziennym, do urzeczywistnienia miłości Boga w życiu rodzinnym i społecznym. Trud dążenia do ideału muzycznego jest obrazem ziemskich zmaganiań o świętość i piękno człowieczeństwa. Tak jak zbawienie staje się udziałem wierzących przez wspólnotę, tak harmonia śpiewu nie jest możliwa bez autentycznego i odpowiedzialnego zaangażowania całej wspólnoty chóralnej i poszczególnych jej członków. Ponadto trud dążenia do doskonałości muzycznej uczy zmaganiań ze swoimi słabościami i mężnej pracy nad sobą. Obcowanie ze sztuką najwyższych lotów wprowadza w świat kultury i uczy na nią samych śpiewaków, czyniąc z nich jej świadomych odbiorców i twórców. Śpiew o znamionach prawdziwej sztuki wyrabia wewnętrzne poczucie piękna i rodzi potrzebę obcowania z Pięknem Najwyższym, z Bogiem.

Zakończenie

W 2017 roku jeden z chórów zrezygnował z członkostwa w Polskiej Federacji Pueri Cantores. Dyrygent zespołu, uzasadniając decyzję, powiedział, że Federacja „nic mu nie dała”. Czy rzeczywiście Polska Federacja Pueri Cantores nie ma nic wartościowego do zaoferowania młodym ludziom? Czy idee Federacji, porywające przed laty, dziś brzęczą jak pęknięty dzwon?

Przeprowadzona analiza pokazała, że Polska Federacja Pueri Cantores od samego początku wspiera chóry chłopięce, chłopięco-męskie, dziecięce, dziewczęce i mieszane w ich działalności muzycznej, liturgicznej, kulturowej i wychowawczej. Czyni to w duchu nauczania Kościoła katolickiego i w oparciu o chrześcijański system wartości. Przez swój bliski związek z liturgią umożliwia ludziom młodym duchową formację. Wychowuje chórzystów do dojrzałej wiary, jest też pomocą w kształtowaniu ich charakterów i osobowości. Członkowie chórów Pueri Cantores, czynnie uprawiając śpiew, modelują i wyostrzają również swoją wrażliwość na dobro i piękno. Federacja polska, będąc członkiem międzynarodowej rodziny śpiewaczej, służy sprawie budowania międzyludzkich relacji na zasadach serdeczności, otwartości i przyjaźni, a co za tym idzie, pokoju w świecie i braterstwa między narodami⁶³⁸.

Podstawowym przejawem życia Federacji są organizowane kongresy. Polska Federacja Pueri Cantores zorganizowała dotychczas dziewięć kongresów krajowych, jeden regionalny oraz współorganizowała kongres międzynarodowy. Każdy z nich był starannie przygotowany tak od strony muzycznej, jak i duchowej, co pozwalało przeżyć je jako głębokie święto wiary, muzyki i młodości. W trakcie kongresów wykonano szereg nowych kompozycji i opracowań pieśni, co jest znaczącym wkładem Federacji w muzyczny skarb Kościoła. Tematy kongresów dotyczyły zawsze ważkich zagadnień

---

⁶³⁸ Por. A. Zając, *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LS 8 (2002) nr 1, s. 96–97.

życia duchowego. Odpowiednio wcześniej były sygnalizowane i omawiane w listach asystentów kościelnych, a na samych kongresach, zwłaszcza podczas mszy świętej i nabożeństwa modlitwy o pokój, godnie celebrowane.

Przez 25 lat działalności Federacji jej członkami było 77 chórów. Na koniec roku 2017 do Federacji należało 37 zespołów. Rzesza młodych ludzi miała i wciąż ma okazję, by wzrastać w duchu Pueri Cantores. O walorach tej drogi świadczą chociażby losy dziś już dojrzałych chórzystów⁶³⁹.

Patrząc na 25-letnią historię Polskiej Federacji Pueri Cantores uwagę przykuwa pewien niedosyt, mianowicie, że wciąż tak mało chórów przynależy do tej wspólnoty. Zdawać by się mogło, iż w katolickim kraju o tak silnie zakorzenionej tradycji chrześcijańskiej liczba zespołów członków mogłaby być większa. Zagrożeniem dla tożsamości Pueri Cantores jest przedkładanie działalności artystyczno-koncertowej nad posługę liturgiczną. Zatracenie przez zespoły tego, co jest istotą „charyzmatu” Federacji, sprawi, że nie będzie ona niczym różnić się od świeckich stowarzyszeń chóralnych. Na takie niebezpieczeństwo narażone są szczególnie chóry skupione wokół instytucji pozakościelnych, gdzie utrudniony kontakt z duszpasterzem może skutkować marginalizowaniem spraw duchowych. Myśląc o takich trudnych sytuacjach, zasadny wydaje się powrót do koncepcji drukowanych materiałów formacyjnych. Patrząc w przyszłość, warto też poszukać metody większej aktywizacji i integracji środowiska polskich Pueri Cantores. Może takim sposobem byłyby kongresy o zasięgu regionalnym, które, zwłaszcza mniej zamożnym zespołom, pozwoliłyby bardziej zacieśnić serdeczne więzi z chórami federacyjnymi.

Mimo pewnych braków bilans 25-letniej działalności Polskiej Federacji Pueri Cantores jest bardzo pozytywny. Niedoskonałości nie mogą być powodem do opuszczania Federacji, ale powinny być raczej bodźcem do przewycięzania różnych niedociągnięć i do podejmowania wysiłków na rzecz wspólnego dobra. Federacja polska wciąż się rozwija i godnie pielęgnuje spuściznę Federacji międzynarodowej. Dowodem tego może być chociażby fakt, że z polskich Pueri Cantores wywodzi się prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores ks. Robert Tyrała. Podsumowując, należy stwierdzić, że Polska Federacja Pueri Cantores jest wielkim dobrodziejstwem dla Kościoła w Polsce i dla niemal 2 tys. dzieci i młodzieży, które uczestniczą w jej życiu.

⁶³⁹ Zob. S. Babuchowski, *Jestem z chóru – to widać*, „Gość Niedzielny” 2015 nr 36, s. 26–27.

Z okazji 10-lecia *Listu do Artystów* Jana Pawła II papież Benedykt XVI wypowiedział znamienne słowa do twórców kultury. Odczytane przez członków Polskiej Federacji Pueri Cantores niech staną się perspektywą, ku której będą zmierzać w kolejnych latach wytężnionej i twórczej pracy:

Jesteście strażnikami piękna, dzięki swemu talentowi możecie przemawiać do ludzkich serc, poruszyć wrażliwością indywidualną i wspólnotową, rozbudzić marzenia i nadzieje, poszerzyć horyzonty poznania i zaangażowania człowieka. Bądźcie więc wdzięczni za otrzymane dary i w pełni świadomi ogromnej odpowiedzialności za przekazywanie piękna, komunikowanie w pięknie i poprzez piękno! Także poprzez swą sztukę bądźcie głosicielami i świadkami nadziei ludzkości! Nie lękajcie się konfrontacji z pierwszym i ostatecznym źródłem piękna, prowadzenia dialogu z ludźmi wierzącymi, z tymi, którzy podobnie jak wy czują się pielgrzymami w świecie i poprzez dzieje ku nieskończonemu Pięknu! Wiara niczego nie ujmuje waszemu geniuszowi, waszej sztuce, przeciwnie uwzniośla ją i karmi, zachęca ją do przekraczania progów kontemplowania zafascynowanymi oczyma ostatecznego i definitywnego celu, niezachodzącego słońca, które oświeca chwilę obecną i czyni ją pięknem⁶⁴⁰.

---

⁶⁴⁰ Benedykt XVI, *Przemówienie do artystów*, 21.11.2009, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2009/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20091121_artisti.html (27.10.2018).

Bibliografia

1. ARCHIWA

RZYM

ARCHIWUM MIĘDZYNARODOWEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

- C 26, Rzym 1993–1994, AFIPC, Rzym.
C 27, Montreal 1995, AFIPC, Rzym.
C 29, Barcelona 1998, AFIPC, Rzym.
C 30, Rzym 1999–2000, AFIPC, Rzym.
C 31, Lyon 2002, AFIPC, Rzym.
C 32, Kolonia 2004, AFIPC, Rzym.
C 34, Kraków 2007, AFIPC, Rzym.
C 35, Sztokholm 2009, AFIPC, Rzym.
C 36, Rzym 2010–2011, AFIPC, Rzym.
C 37, Granada 2012, AFIPC, Rzym.
C 38, Waszyngton 2013, AFIPC, Rzym.
C 39, Paryż 2014, AFIPC, Rzym.
C 40, Rzym 2016, AFIPC, Rzym.
Dąbrowski J., *Listy do ks. F. Romity*, 10.11.1970, 8.12.1970, 13.04.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Guillet R., *Listy do Sekretariatu FIPC*, 18.07.1974, 20.09.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Lupa H., *List do ks. F. Romity*, 17.04.1970, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Lupa H., *List do ks. F. Romity*, 5.05.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Lupa H., *List*, 21.02.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Meter C. N., *List do T. L. Kowalskiego*, 20.06.1970, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Romita E., *List do ks. E. Jabłońskiego*, 2.01.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Romita E., *List do o. H. Lupy*, 24.08.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Romita E., *List do o. H. Lupy*, 7.03.1968, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Romita E., *List ks. do R. Guillet*, b.d., FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Statuty, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
Studnik M., *List*, 2.04.1971, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

Terzariol A., *List do ks. M. Kowalskiego*, 17.09.1974, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.
 Wyszyński S., *List do ks. F. Romity*, 25.11.1963, FIPC 45, Poland, AFIPC, Rzym.

KRAKÓW

ARCHIWUM POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES

- Adamczyk S., *List do Mateusza Prendoty*, 2017, b.sygn., APFPC, Kraków.
Akt oddania Federacji Matce Bożej, w: *Biuletyn VI Krajowego Kongresu PFPC*, Siedlce 2010, s. 50–54, APFPC, Kraków.
 Beń D., Czapska D. (red.), *Przewodnik adwentowy*, z. 2, Biała Podlaska 2011, APFPC, Kraków.
Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC, Tarnów 1997.
Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC, Kraków 2000.
Biuletyn III Krajowego Kongresu PFPC, Poznań 2003.
Biuletyn IV Krajowego Kongresu PFPC, Toruń 2006.
Biuletyn IX Krajowego Kongresu PFPC, Rzeszów 2017.
Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC, Nowy Sącz 2008.
Biuletyn VI Krajowego Kongresu PFPC, Siedlce 2010.
Biuletyn VII Krajowego Kongresu PFPC, Częstochowa 2012.
Biuletyn VIII Krajowego Kongresu PFPC, Poznań 2015.
 Boch B., *List do ks. Roberta Tyrała*, 395/2005, IX04-XII06, APFPC, Kraków.
Chłopięce i Chłopięco-Męskie Chóry Kościelne w Polsce. Stan z dnia 14.03.1992, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.
Decyzja (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
 Dziwisz S., *Homilia na zakończenie XXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, w: *Misericordias Domini*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyniak, Kraków 2007, s. 34–36, APFPC, Kraków.
 Dziwisz S., *List Metropolity krakowskiego o muzyce liturgicznej*, 3.07.2007, w: *Wy jesteście iskrą*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyniak, Kraków 2008, s. 28–37, APFPC, Kraków.
 Gądecki S., *Słowo do uczestników III Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, s. 11, APFPC, Kraków.
 Gądecki S., *Słowo do uczestników VIII Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn VIII Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2015, b.s., APFPC, Kraków.
 Glomp J., *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 9, APFPC, Kraków.
 Glomp J., *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 10, APFPC, Kraków.
 Gołaś A., *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 15, APFPC, Kraków.
Homilia ks. Tadeusza Bukowskiego, Kongres 1997 Tarnów, APFPC, Kraków.
Kalendarz na 2009 rok Polskiej Federacji Pueri Cantores, APFPC, Kraków.

- Kiernikowski Z., *List do ks. Piotra Paćkowskiego*, 30.06.2010 (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
- Koesler S., *Słowo*, w: *Misericordias Domini. International symposium: „The quest for beauty and the experience of holiness. Youth education prospects in the federation of Pueri Cantores”*. Kraków 11.07.2007, red. R. Tyrała, M. Dobrzyniak, Kraków 2007, s. 133, APFPC, Kraków.
- Korespondencja elektroniczna Anny Janosz-Olszowy z ks. Robertem Tyrałą*, 11.11.2004, PCIX04-XII06, APFPC, Kraków.
- Korespondencja elektroniczna ks. Tadeusza Mierzwy z ks. Robertem Tyrałą*, 1.08.2005, IX04-XII06, APFPC, Kraków.
- Korespondencja elektroniczna Wacława Mickiewicza z ks. Robertem Tyrałą*, 14.07.2005, IX04-XII06, APFPC, Kraków.
- Kowalczyk J., *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 7, APFPC, Kraków.
- Kozak A., *Protokół z posiedzenia Konferencji Delegatów PFPC*. Warszawa, 8.11.2013 (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
- List dyrygentów PFPC do ks. bp. Józefa Życińskiego*, 14.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- List dyrygentów PFPC do Sekretariatu Episkopatu Polski*, 14.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Lista uczestników, Kongres 1997 Tarnów*, APFPC, Kraków.
- Liturgia inauguracji II Krajowego Kongresu Pueri Cantores. 23 czerwca 2000 roku, godz. 12.00. Katedra na Wawelu*, Kongres Pueri Cantores Kraków 2000, II Krajowy Kongres PFPC Kraków 2000, APFPC, Kraków.
- Macharski F., *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 11, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe IV Krajowego Kongresu PFPC*, Toruń 2006, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe IX Krajowego Kongresu PFPC*, Rzeszów 2017, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe VI Krajowego Kongresu PFPC*, Siedlce 2010, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe VII Krajowego Kongresu PFPC*, Częstochowa 2012, APFPC, Kraków.
- Materiały nutowe VIII Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2015, APFPC, Kraków.
- Michalik J., *List do ks. Roberta Tyrały*, 22.03.2007, Polska Federacja Pueri Cantores. Pisma Prezydenta 2004–2007, APFPC, Kraków.
- Music Book. XXXIV Congressus Internationalis Cracoviae 10–15 Julii 2007*, Kraków 2007, APFPC, Kraków.
- Nawara M., *List do uczestników II Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn II Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2000, s. 13–14, APFPC, Kraków.
- O Crux – Ave! Misterium o Krzyżu Świętym*, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, s. 12–14, APFPC, Kraków.

- Orszulik A., *List do ks. Andrzeja Zająca*, 2.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Paćkowski P. (red.), *Posługa kantora*, z. I, Siedlce 2011, APFPC, Kraków.
- Piekarcz G., *Protokół z Walnego Zgromadzenia Sprawozdawczo-Wyborczego Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie 16 września 2004 r.*, Polska Federacja Pueri Cantores 2004–2008, APFPC, Kraków.
- Piekarcz G., *Sprawozdanie ze Zjazdu Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores, które odbyło się w Nowym Sączu 12 września 2008 r. w sali Małopolskiego Centrum Kultury „Sokół” podczas V Krajowego Kongresu Chórów Pueri Cantores (11–14 IX 2008 r.)*, PFPC 2008–2009, APFPC, Kraków.
- Pieronek T., *List do ks. bp. Józefa Życińskiego*, 14.09.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Polska Federacja Pueri Cantores. *Stan z dnia 28.07.1993*, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.
- Posadzy P. M., *List do uczestników III Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn III Krajowego Kongresu PFPC*, Poznań 2003, s. 7, APFPC Kraków.
- Prendota M., *List do uczestników IX Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn IX Krajowego Kongresu PFPC*, Rzeszów 2017, s. 8, APFPC, Kraków.
- Prendota M., Tokarczyk N. (red.), *Polska Federacja Pueri Cantores (folder)*, Kraków 2015, APFPC, Kraków.
- Protokół – Zjazd Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores. Siedlce 25–26 września 2009 r.* (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
- Protokół z Konferencji Delegatów PFPC w Tarnowie*, 21.09.96, PFPC 1996, APFPC, Kraków.
- Protokół z Konferencji Delegatów Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie*, 24.06.2000, II Kongres PC Kraków 2000, APFPC, Kraków.
- Protokół z Konferencji Delegatów w Warszawie*, 15.11.2002, PFPC 02–04, APFPC, Kraków.
- Protokół z Konferencji Delegatów*, 26.10.2007, V Kongres PFPC, APFPC, Kraków.
- Protokół z posiedzenia członków PFPC podczas trwania I Krajowego Kongresu Pueri Cantores w Tarnowie*, 28.06.1997, b.sygn., APFPC, Kraków.
- Protokół z posiedzenia założycielskiego*, PFPC 92–94, APFPC, Kraków.
- Protokół z Posiedzenia Zarządu Polskiej Federacji Pueri Cantores*, 27.02.2006, Kraków, PFPC Sekretarz 2004–2008, APFPC, Kraków.
- Protokół z Walnego Zebrania Zarządu oraz Dyrygentów PFPC, Nowy Sącz 04–05.11.2011* (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
- Protokół z Walnego Zgromadzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores w Warszawie*, 29–30.09.2006, PFPC Sekretarz, 2004–2008, APFPC, Kraków.
- Schwyrz A., *List do ks. Roberta Tyrały*, IX04–XII06, APFPC, Kraków.
- Skworc W., *List do uczestników V Krajowego Kongresu PFPC*, 8.09.2008, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, s. 3, APFPC, Kraków.
- Spotkanie Zarządu Federacji PFPC w Częstochowie*, 14.12.2010 (pliki komputerowe), APFPC, Kraków.
- Sprawozdanie*, Kongres 1997 Tarnów, APFPC, Kraków.

- Suski A., *List do uczestników IV Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn IV Krajowego Kongresu PFPC*, Toruń 2006, s. 9, APFPC, Kraków.
- Świerżawski W., *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 13, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., Dobrzyński M. (red.), *Newsletter XXXIV Congressus Internationalis Cracoviae*, Kraków 2007, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., *List do uczestników V Krajowego Kongresu PFPC*, 15.08.2008, w: *Biuletyn V Krajowego Kongresu PFPC*, Kraków 2008, s. 7, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., *Protokół z obrad Konferencji Delegatów Polskiej Federacji „Pueri Cantores”*. Kraków 24 czerwca 2000. Instytut Jana Pawła II, II Krajowy Kongres PFPC Kraków 2000, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., *Pueri Cantores, Wy jesteście iskrą miłości Boga*, Kraków 2009, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores z organizacji XXXIV Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, XXXIV Kongres Pueri Cantores. Dokumenty, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., *Sprawozdanie z działalności prezydenta za lata IX 2004–IX 2008*, Polska Federacja Pueri Cantores 2008–2009, PFPC 2008–2009, APFPC, Kraków.
- Tyrała R., Torrents J. M., *Deus caritas est. XXXVI Congressus Internationalis Pueri Cantores*, Kraków 2011, APFPC, Kraków.
- Wątroba J., *List do uczestników IX Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn IX Krajowego Kongresu PFPC*, Rzeszów 2017, s. 9, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *List do Konferencji Episkopatu Polski*, 15.09.1994, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *List do ks. bp. Alojzego Orszulika*, 24.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *List do ks. bp. Józefa Zawitkowskiego*, 20.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *List do ks. bp. Tadeusza Rybaka*, 20.07.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 23, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores. Rys historyczny*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 91–94, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *Polskie chóry w rodzinie „Pueri Cantores”*, w: *Wy jesteście iskrą*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyński, Kraków 2008, s. 8–9, APFPC, Kraków.
- Zajac A., *Sprawozdanie Prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores podczas Walnego Zgromadzenia Federacji w dniu 16 września 2004 r. w Krakowie, za okres 1992–2004*, Polska Federacja Pueri Cantores 2004–2008, APFPC, Kraków.
- Zespoły*, b.sygn., APFPC, Kraków.
- Życiński J., *List do ks. abp. Bronisława Dąbrowskiego*, 26.03.1992, Polska Federacja Pueri Cantores 1992–2004, APFPC, Kraków.
- Życiński J., *List do uczestników I Krajowego Kongresu PFPC*, w: *Biuletyn I Krajowego Kongresu PFPC*, Tarnów 1997, s. 15, APFPC, Kraków.

WARSZAWA**ARCHIWUM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI**

Uchwała Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2007 roku, w sprawie nowelizacji Statutu Polskiej Federacji Pueri Cantores, 22.03.2007, SEP 10.4.2.1–52(C14), Archiwum KEP, Warszawa.

Uchwała Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 listopada 2006 roku, w sprawie zatwierdzenia Statutu Polskiej Federacji Pueri Cantores, SEP 10.4.2.1–52(C13), 23.11.2006, Archiwum KEP, Warszawa.

INNE ARCHIWA

„*Pueri Cantores Silesienses*”, prywatne archiwum ks. Piotra Klemensa, Zabrze–Mikulczyce.
„*Staszki*”, Archiwum Parafii św. Stanisława Kostki w Poznaniu na Winiarach.

Akta personalne ks. Mariana Kowalskiego, Archiwum diecezjalne w Kielcach.

Biogram, prywatne archiwum Danuty Szymy, Inowrocław.

Bydgoski Chór Chłopięcy „Amici”, prywatne archiwum Wojciecha Pospiecha, Bydgoszcz.

Chór „Concentus”, prywatne archiwum Mateusza Prendoty, Kraków–Tarnów.

Chór Mieszany OSM w Lublinie, prywatne archiwum Teresy Krasowskiej, Lublin.

Dorobek artystyczny, prywatne archiwum Anny Janosz-Olszowy, Grudziądz.

Historia Chłopięcego Chóru z Konkatedry w Stalowej Woli, prywatne archiwum Stanisława Kuszyba, Stalowa Wola.

Informacje o chórze, prywatne archiwum Jacka Tryczyńskiego, Zamość–USA.

Jędraszewski M., *Wywiad z ks. Januszem Szajkowskim*, Archiwum Parafii św. Stanisława Kostki w Poznaniu na Winiarach, mps. b.d., b.m.

Katedralny Chór Chłopięcy z Gliwic, prywatne archiwum ks. Piotra Klemensa, Zabrze–Mikulczyce.

Konika Chóru „Campanella”, prywatne archiwum Janiny Bałuszyńskiej, Wola Rzędzińska.

Kronika Chóru „Cantus”, prywatne archiwum Janiny Bałuszyńskiej, Wola Rzędzińska.

Kronika chóru „Gwiazdeczki”, Archiwum Parafii św. Matki Bożej Uzdrawienia w Bojszowach Nowych.

Kronika Chóru „Inovroclaviensis Cantans”, prywatne archiwum Danuty Szymy, Inowrocław.

Kronika Chóru „Pueri Cantores Gostinienses”, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

Kronika Chóru „Schola Sancti Pauli”, Archiwum Parafii św. Pawła Apostoła w Bochni.

Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1964 r., prywatne archiwum o. Huberta Lupy SVD, Bytom.

Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1965 r., prywatne archiwum o. Huberta Lupy SVD, Bytom.

Kronika Kantorów Królowej Apostołów z Rybnika 1966 r., prywatne archiwum o. Huberta Lupy SVD, Bytom.

- Kronika Polickiego Chóru Chłopięcego*, prywatne archiwum ks. Mirosława Oliwiaka, Police–Grzędzice.
- Kwas W., *Pismo dyrektora – Podziękowanie dla mgr. Waclawa Mickiewicza*, Rybnik 2000, prywatne archiwum Waclawa Mickiewicza.
- Kwas W., *Pismo dyrektora w sprawie nadania Nagrody z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej dla Waclawa Mickiewicza*, Rybnik 1999, prywatne archiwum Waclawa Mickiewicza, Rybnik.
- List kard. S. Dziwisza*, Archiwum Parafii św. Józefa Oblubieńca NMP w Krakowie–Nowej Hucie/b.n.
- List ks. Stanisława Mieszczaka przed VI Kongresem PFPC* (styczeń 2010, Kraków), prywatne archiwum ks. Stanisława Mieszczaka.
- Modrzyk A., *List do Josepha Hertera*, 20.01.1999, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.
- Modrzyk A., *List do ks. Andrzeja Zająca*, 4.03.1999, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.
- Modrzyk A., *List do ks. Andrzeja Zająca*, 6.05.1998, prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.
- Nota o chórze*, prywatne archiwum Krzysztofa Niegowskiego, Kalisz.
- Notatka o chórze*, prywatne archiwum ks. Piotra Śliwki, Warszawa–Józefów.
- Relacja z Regionalnego Spotkania Chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores*, prywatne archiwum ks. Andrzeja Zająca, Tarnów.
- Zapalski M., *Listy Prezesa Fundacji Ziemi Gostyńskiej do Alfreda Modrzyka*, b.d., prywatne archiwum Alfreda Modrzyka, Gostynin.

ARCHIWUM AKT SĄDOWYCH

- Aktualny odpis z Rejestru Stowarzyszeń KRS Nr 0000046739, 17.10.2017.
- Dz.U. z 1949 Nr 45, poz. 335.
- KRS:46.739, t. I Ns. Rej. „Z.St” 1/92 (27.07.1992).
- KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. „Z.St” 1/92.
- KRS:46.739, t. I, Ns. Rej. I „Z.St” 1/92 (15.05.1992).
- KRS:46.739: KR.XII NS-REJ.KRS/5046/1/48.
- KRS:46.739: Postanowienie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 25.06.2006 r.
- KRS:46.739: Postanowienie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 27.06.2006 r.
- KRS:46.739: Zarządzenie Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 17.01.2007 r.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5.05.1994 r. I ACr 280/94.

ARCHIWUM WŁASNE KS. PIOTRA RADZIKOWSKIEGO

Komentarz prawny przygotowany we współpracy z mec. Ewą Romanowską, 17.10.2017.

Korespondencja elektroniczna z ks. Antonim Reginkiem, 1.07.2016.

Kwestionariusz.

Rozmowa telefoniczna z ks. Witoldem Batyckim, 13.07.2016.

Rozmowa telefoniczna z o. Marcinem Reinke CSsR, 25.09.2015.

Rozmowa telefoniczna z Robertem Gryzikiem, 3.04.2015.

Rozmowa z o. Hubertem Lupą, 19.07.2016, Bytom.

Rozmowa z Wojciechem Pospiechem, 23.09.2016, Bydgoszcz.

Wywiad z ks. Andrzejem Zającem, 16.06.2016, Kraków.

Wywiad z ks. Piotrem Paćkowskim, 27.02.2017, Siedlce.

Wywiad z ks. Robertem Tyrałą, 18.07.2018, Kraków.

2. NAUCZANIE KOŚCIOŁA**DOKUMENTY SOBORU WATYKAŃSKIEGO II**

Vaticanum II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”*, 28.10.1965, AAS 58 (1966), s. 728–739, przekład polski: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 314–324.

Vaticanum II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, 18.11.1964, AAS 57 (1965), s. 5–71, przekład polski: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 104–163.

Vaticanum II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, 4.12.1963, AAS 56 (1964), s. 97–138; przekład polski: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 48–78.

NAUCZANIE PAPIESKIE

Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu – dzieciństwo*, Kraków 2012.

Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 22.02.2007, AAS 99 (2007), s. 105–180, przekład polski, Kraków 2007.

Jan Paweł II, *Christifideles laici*, 30.12.1988, AAS 81 (1989) cz. I, s. 393–521, przekład polski, Wrocław 1999.

Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, nr 13, 30.11.1980, AAS 72 (1980), s. 1177–1232, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 79–139.

Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 17.04.2003, AAS 95 (2003), s. 443–475, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 1201–1241.

- Jan Paweł II, *List do artystów*, 4.04.1999, „L'Osservatore Romano” 5–6 (1999), s. 4–11.
- Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 7.12.1990, AAS 83 (1991) cz. I, s. 249–340, przekład polski: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, oprac. W. Życiński, Kraków 2005, s. 511–616.
- Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO*, Paryż, 2.06.1980, w: *Wiara i kultura: dokumenty, przemówienia, homilie/Jan Paweł II*, red. M. Radwan, T. Gorzkula, K. Cywińska, Rzym–Lublin 1988, s. 51–68.
- Paweł VI, *List z 20.01.1975*, cyt. za: S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – inspirator życia duchowego pierwszych zmartwychwstańców*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 67.
- Pius X, *Motu proprio „Tra le sollicitudini”*, 22.11.1903, ASS 36 (1903–1904), s. 329–339, w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 2011, s. 9–16.
- Pius XI, *Divini illius Magistri*, 31.12.1929, AAS 22 (1930), s. 49–86, przekład polski: *Encyklika Papieża Piusa XI „Divini illius Magistri”*, Warszawa 1999.
- Pius XI, *Quas primas*, 11.12.1925, w: *Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, oprac. S. Głowa, I. Bieda, Poznań 1997, nr 633, s. 518.
- Pius XII, *Mediator Dei*, 20.11.1947, AAS 39 (1947), s. 521–595, przekład polski, Warszawa 1996.

DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ

- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii. Wskazania i propozycje*, 15.10.2004, „Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej” 49 (2005) nr 4–6, s. 232–280.
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, „Wiadomości Diecezjalne Siedleckie”, numer specjalny, Siedlce 2004, s. 7–117.
- Święta Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja o muzyce w świętej liturgii „Musicam sacram”*, 5.03.1967, AS 59 (1967), s. 300–320, w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 2011, s. 43–57.

3. ENCYKLOPEDIA, LEKSYKONY, SŁOWNIKI, INNE

- Borc H., *Lewkowicz Wojciech (1901–1971)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, t. VI: kp, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 321–322.
- Chmara-Żaczekiewicz B., *Surzyński*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. X: Sm–Ś, red. E. Dziębowska, Kraków 2007, s. 199.
- Chmielewski M., *Duchowość*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Kraków 2002, s. 226–232.
- Chomiński J., *Opera*, EM, s. 628–635.
- Danieluk M., *Duchowość chrześcijańska*, EK t. IV, kol. 317–328.
- Emisja głosu*, EM, s. 230.

- Goczół R., *Casel Odo OSB*, EK t. II, kol. 1350–1351.
- Kielczewski R., Nagy S., *Beauduin Lambert*, EK t. II, kol. 165–166.
- Konferencja Episkopatu Polski – Informator 2012*, red. Zespół SKEP, Tarnów 2012.
- Koperek S., *Guéranger Prosper OSB*, EK t. VI, kol. 378–379.
- Łatko A., *Dominik Savio*, w: *Święci i błogosławieni*, Szeroka 2002.
- Migut B., *Liturgia*, EK t. X, kol. 1199–1201.
- Migut B., Misiaczek K., *Jungmann Josef Andreas SJ*, EK t. VIII, kol. 253–254.
- Misiurek J., *Guardini Romano*, EK t. VI, kol. 369–372.
- Mizgalski G., *Cecylia św.*, PEMK, s. 88–89.
- Mizgalski G., *Ett Kaspar*, PEMK, s. 141.
- Mizgalski G., *Griesbacher Peter ks.*, PEMK, s. 186–187.
- Mizgalski G., *Gruberski Eugeniusz ks.*, PEMK, s. 187–188.
- Mizgalski G., *Haberl Franz Xaver ks.*, PEMK, s. 194.
- Mizgalski G., *Mazurowski Józef ks.*, PEMK, s. 294.
- Mizgalski G., *Medicea*, PEMK, s. 295.
- Mizgalski G., *Moczyński Leon ks.*, PEMK, s. 307–308.
- Mizgalski G., *Proske Karl ks.*, PEMK, s. 392.
- Mizgalski G., *Ratyżbońska szkoła (Regensburg)*, PEMK, s. 402.
- Mizgalski G., *Rizzi Bernardino*, PEMK, s. 417–418.
- Mizgalski G., *Surzyński Józef ks.*, PEMK, s. 473–475.
- Mizgalski G., *Surzyński Stefan*, PEMK, s. 476.
- Mizgalski G., *Tłoczyński Stanisław ks.*, PEMK, s. 500.
- Mizgalski G., *Walczyński Franciszek ks.*, PEMK s. 528.
- Mizgalski G., *Witt Franz Xaver*, PEMK, s. 542–543.
- Mrowiec K., *Griesbacher Peter*, EK t. II, kol. 152–153.
- Nadolski B. (oprac.), *Ruch liturgiczny*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1320–1332.
- Navarro J. B., *Lambert Beauduin*, w: *Ekumenizm – mały słownik*, Warszawa 2007, s. 34–35.
- Pałęcki W., *Odo Casel – Nauka o misteriach chrześcijańskich*, w: *Leksykon wielkich teologów XX/XXI wieku*, t. III, red. J. Majewski, J. Makowski, Warszawa 2006, s. 49–57.
- Papla P., *Świder Józef*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. X: Sm–Ś, red. E. Dziębowska, Kraków 2007, s. 305.
- Schauber V., Schindler H. M., *Savio Dominik*, w: *Ilustrowany leksykon świętych*, Kielce 2002, s. 653.
- Siedlecki J., *Śpiewnik kościelny*, red. W. Kałamarz, wyd. XLI, Kraków 2016.
- Sosnowski S., *Oktawiusz Lambert Beauduin – Przez odnowę liturgii do odnowy życia chrześcijańskiego*, w: *Leksykon wielkich teologów XX/XXI wieku*, t. III, red. J. Majewski, J. Makowski, Warszawa 2006, s. 9–23.
- Zaleski W., *Dominik Savio*, w: *Święci na każdy dzień*, Łódź 1982, s. 122–125.
- Zyzak W., *Parsch Pius CRL*, EK t. XIV, kol. 1375–1376.

4. OPRACOWANIA

- 40-lecie pracy naukowej JM bp. Prof. Tadeusza Pieronka, VA 2004 nr 2–4 (20–22), s. 4.
- Augustyn M., *Geneza i rozwój soborowej idei liturgii*, Kraków 2007.
- Babuchowski S., *Jestem z chóru – to widać*, „Gość Niedzielny” 2015 nr 36, s. 26–27.
- Balthasar H. U. von, *Chwała. Estetyka teologiczna*, t. I: *Kontemplacja postaci*, Kraków 2007, cyt. za: J. Bramorski, *Pieśń Nowa Człowieka Nowego*, Gdańsk 2012, s. 372.
- Banaszak M., *Historia Kościoła Katolickiego*, t. III, Warszawa 1989.
- Baszkievicz J., *Historia Francji*, Wrocław 2008.
- Beauduin L., *Modlitwa Kościoła*, Kraków 1997.
- Bednarczyk J., *Spełnione marzenia!*, VA 2002 nr 5 (11), s. 3–5, 7.
- Bernat Z., Ks. *Wacław Gieburowski: człowiek – legenda*, Poznań 1993.
- Biel A., *Tournée po Niemczech i Belgii*, VA 2009 nr 6 (54), s. 14–15.
- Blachnicki F., *Koinonia. Kościół wspólnotą – wspólnoty w Kościele*, Katowice 2000.
- Blachnicki F., *Urzeczywistnianie Kościoła w liturgii*, „Collectanea Theologica” 37 (1967) nr 1, s. 24–40.
- Bouyer L., *Wprowadzenie do życia duchowego*, Warszawa 1982.
- Bramorski J., *Pieśń Nowa Człowieka Nowego*, Gdańsk 2012.
- Casel O., *Chrześcijańskie misterium kultu*, Kraków 2000.
- Casel O., *Chrześcijańskie misterium kultyczne*, Oleśnica 1992.
- Celer B., *Z dziejów chóralistyki kaliskiej. 150 lat chóralnego śpiewu w Bazylice Kaliskiej*, Kalisz 2012.
- Centkowska J., *Repertuar mszalny śpiewników kongresowych Polskiej Federacji Pueri Cantores*, mps. prac. mgr., KUL, Wydział Teologiczny, Instytut Muzykologii, Lublin 2014.
- Chałupka W., Cofta G., *Zdzisław Bernat (1930–1994). Człowiek – Kapłan – Muzyk*, Poznań 2004.
- Chmielewski M., *Metodologiczne problemy posoborowej teologii duchowości katolickiej*, Lublin 2001.
- Chomiński J., Wilkowska-Chomińska K., *Opera i dramat*, Kraków 1971.
- Chórzyści w domu*, „Życie Gostynina”, 18.06.2004, b.s., b.a.
- Chybiński A., *O kulcie Palestriny w dawnym Krakowie*, MK 9 (1926), s. 163–169.
- Cyryl Aleksandryjski, *In Joannem XI*, 11 p. g. 74, 560, cyt. za: H. de Lubac, *Katolicyzm: społeczne aspekty dogmatu*, Kraków 1988, s. 72.
- Czaja A., *Potrzeba pogłębionej eklezjologii i formacji eklezjalnej w dzisiejszej sytuacji Kościoła w Polsce*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 34 (2015) nr 1, s. 169–176.
- Czarniecka L., *Działalność artystyczna Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Thorunienses w Toruniu w latach 1998–2002*, Akademia Muzyczna w Bydgoszczy im. Kazimierza Wielkiego, Instytut Edukacji Artystycznej, kierunek edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Bydgoszcz 2003.
- Danielski W., Kopeć J. J., *Liturgia szkołą duchowej formacji chrześcijańskiej*, LS 1–2 (1995), s. 19–30.
- Daszkiewicz S. (red.), *Poznański Chór katedralny – Śpiewajmy Panu z radością!*, Poznań 2011.

- Delimat W., XXXVII Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores – Granada 2012, PMS 10 (2012), s. 133–136.
- Donghi A., *Gesty i słowa: śpiewanie*, Kraków 1999.
- Drewniak J., *Ruch cecylikański – dzieło odnowy muzyki Kościoła w XIX w.*, LS 12 (2006) nr 1 (27), s. 77–95.
- Dudek W., *Śpiewać Bogu chcę*, „Niedziela Przemyska” 1996 nr 6 (98), s. III.
- Dulian R., *Msza przy konfesji św. Jana z Kęt w kolegiacie św. Anny*, VA 2013 nr 5 (75), s. 19.
- Dulisz I., *Feliks Nowowiejski o Szkole Muzyki Kościelnej w Ratyźbonie*, „Studia Warmińskie” 51 (2014), s. 297–307.
- Dyczek H. (red.), *Śpiewajmy razem*, Limanowa 2016.
- Elberti A., *A gloria del suo Nome. La Liturgia nella Chiesa Latina (Introduzione generale allo studio della Liturgia)*, Napoli 2001.
- Feicht H., *Kompozycje organowe Palestriny*, MK 9 (1926), s. 158–162.
- Filaber A., *Caecilianum w Polsce*, LS 1 (1995) nr 1–2, s. 135–139.
- Filaber A., *Początki Ruchu Cecylikańskiego i jego wpływ na życie muzyczne w Archidiecezji Warszawskiej*, WST 26 (2013) nr 1, s. 127–144.
- Gądek M., *Congregaret in unum, czyli Psalmodia w Granadzie*, VA 2012 nr 3 (68), s. 32.
- Gądek M., *Cztery głosy, cztery dni, cztery koncerty*, VA 2013 nr 1 (71), s. 27.
- Gądek M., Kędzierska K., *Koncerty Psalmodii z okazji kanonizacji Jana Pawła II*, VA 2014 nr 3 (78), s. 22.
- Gądek M., *Małopolska poznała Góreckiego*, VA 2011 nr 4 (64), s. 15.
- Gądek M., *Muzyczny dialog kultur*, VA 2014 nr 3 (78), s. 22.
- Gądek M., *Podwójny jubileusz maestra Siedlika*, VA 2013 nr 5 (75), s. 37.
- Gądek M., *Przez ćwierćwiecze ze śpiewem na ustach. 25 lat chóru Psalmodia*, VA 2014 nr 2 (77), s. 11–13.
- Gądek M., *Psalmodia na festiwalach*, VA 2015 nr 2 (82), s. 17.
- Gądek M., *Srebrne gody*, VA 2014 nr 1 (76), s. 15–16.
- Gądek M., *Uczucia wyprzedzają metronom – muzyczne spotkanie Psalmodii z kompozytorem*, VA 2014 nr 3 (78), s. 23.
- Garnczarski S., *Chór tarnowskiej katedry w latach 1831–1919*, w: *Choro basilicae metropolitanae gnesnensis in memoriam (1914–2014)*, red. P. Wiśniewski, D. Sobczak, Lublin 2014, s. 55–63.
- Gieburowski W., *Motety Palestriny*, MK 9 (1926), s. 149–154.
- Gieburowski W., *Poznański Chór Katedralny. Krótki zarys historyczny*, Poznań 1933.
- Gładysz J. M., *Cztery dni wielkiego śpiewania w Tarnowie*, „Tuchowskie Wieści” 7 (1997) nr 4 (47), s. 14.
- Gruberski E., *Korespondencje*, ŚK 15 (1910) nr 5, s. 74, cyt. za: R. Tyrała, *Cecylikański ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 145.
- Guéranger P., *Institutions Liturgiques*, t. III, Paris 1882, s. 498, cyt. za: S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – opat z Solesmes, inspirator współczesnej odnowy liturgicznej*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 48.
- Guzdek P., *Pierwsza rocznica Uniwersytetu*, VA 2010 nr 5 (59), s. 6–7.

- Hanusiak J., *Dyrygent i jego osobowość w oddziaływaniu na chór na przykładzie Kseni Miśkiewicz i chóru „Bel Canto”*, Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, kierunek edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Kraków 2015.
- Hinz E., *Zarys historii muzyki kościelnej*, Pelplin 2000.
- Isakowicz-Zaleski T., *Kościół w godzinie próby*, Kraków 2006.
- Janeczek K., *W poszukiwaniu pięknego śpiewu*, VA 2011 nr 4 (64), s. 16.
- Janicki J. J., *Liturgia i jej znaczenie wychowawcze*, w: J. Janicki, *Świętymi bądźcie! Posługa uświęcania w Kościele*, Kraków 2015, s. 275–295.
- Janiec Z., *Komunikacyjny wymiar liturgii*, Sandomierz 2006.
- Kaczyński A., *Działalność Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Thorunienses w latach 1994–1998*, Akademia Muzyczna w Poznaniu, Wydział Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki, Poznań 1999.
- Kałamarz W., *Recenzja płyty – Henryk Mikołaj Górecki „Z pieśni kościelnych”*, VA 2013 nr 5 (75), s. 36.
- Kałamarz W., *Recenzja płyty „Sursum corda”*, VA 2013 nr 4 (74), s. 21–23.
- Karaśkiewicz N., *Chór chłopięcy i męski Państwowej Filharmonii w Poznaniu*, Kraków 1963.
- Kędzierska K., *Dětátko se narodilo, czyli kołędowanie z Psalmodią*, VA 2014 nr 1 (76), s. 16.
- Kędzierska K., *Spotkania z kompozytorem Romualdem Twardowskim*, VA 2013 nr 5 (75), s. 23.
- Kędzierska K., *Trasa koncertowa Psalmodii w Niemczech i Francji*, VA 2014 nr 4 (79), s. 21.
- Kędzierska K., *Warsztaty chóralne*, VA 2013 nr 2 (72), s. 17.
- Kędzierska K., *Zakończenie sezonu Psalmodii*, VA 2013 nr 4 (74), s. 23.
- Kołodziejczyk Z., *Historia Chorału gregoriańskiego w Polsce do Soboru Watykańskiego II*, w: *Thesaurus musicae sacrae summa cura servetur et foveatur*, red. S. Dąbek, I. Pawlak, Lublin 2004, s. 54–77.
- Koncert kołęd w Sannikach*, „Gazeta Gostynińska”, 19.02.2004, s. 3, b.a.
- Konecki K., *Główne założenia teologiczne Konstytucji o liturgii świętej*, LS 19 (2013) nr 2 (42), s. 243–252.
- Kopeć J., *Ruch liturgiczny, reforma i odnowa liturgiczna*, RBL 38 (1985) nr 4–5, s. 265–285.
- Koperek S., *Dom Lambert Beauduin – prekursor współczesnej odnowy liturgicznej*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 83–90.
- Koperek S., *Liturgia i katecheza, czyli katecheza w służbie liturgii*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 658–666.
- Koperek S., *Liturgia i wychowanie*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 651–657.
- Koperek S., *Rola liturgii w procesie wychowania i kształtowania dojrzałości życia chrześcijańskiego*, w: *Muzyka i śpiew liturgiczny. Materiały z sympozjum 20 listopada 2001 roku*, red. J. Zimny, Sandomierz 2002, s. 27–50.
- Koperek S., *Teologia roku liturgicznego według P. Guérangera OSB*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 50–66.

- Koperek S., *U początku źródeł liturgicznej odnowy*, w: *Hymn chwały – Liturgia w życiu Kościoła*, red. J. Mieczkowski, Kraków 2009, s. 76–82.
- Kostorz J., *Wychowanie liturgiczne dzieci i młodzieży w nowej Podstawie Programowej Katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*, LS 17 (2011) nr 2 (38), s. 241–255.
- Kot W., *Pasje życia. Ze Stefanem Stuligroszem rozmawia Wiesław Kot*, Poznań 2000.
- Kowalski J. W., *Nowe kierunki w teologii (II) – Romano Guardini*, „Znak” 5 (1950) nr 3 (24), s. 196–206.
- Kozak A., *Polska Federacja Pueri Cantores ma dwadzieścia lat*, PMS 2012 nr 10, s. 137–141.
- Kromolicki J., *Jak wykonywać utwory Palestriny*, MK 9 (1926), s. 169–171.
- Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel i pierwszy prezes generalny Stowarzyszenia św. Cecylii. Na podstawie życiorysu napisanego przez ks. Waltera z Landshut, cz. I*, MK 9 (1889) nr 9, s. 65–67.
- Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel i pierwszy prezes generalny Stowarzyszenia św. Cecylii. Na podstawie życiorysu napisanego przez ks. Waltera z Landshut, cz. II*, MK 9 (1889) nr 10, s. 73.
- Ks. dr Franciszek Witt, *założyciel i pierwszy prezes generalny Stowarzyszenia św. Cecylii. Na podstawie życiorysu napisanego przez ks. Waltera z Landshut, cz. III*, MK 9 (1889) nr 11, s. 83.
- Kuliś A., *III miejsce dla Psalmidii*, VA 2010 nr 3–4 (57–58), s. 16.
- Kuliś A., *Wielkopostne przemyślenia*, VA 2010 nr 3–4 (57–58), s. 22.
- Kumor B., *Historia Kościoła*, t. VI, Lublin 1985.
- Kumor B., *Historia Kościoła*, t. VII, Lublin 2001.
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, Poznań 1999.
- Kwiatkowska A., *Koncert Psalmidii w Rzymie*, VA 2011 nr 3 (63), s. 19.
- Łącka M., *Tajemnicze głosy anielskie*, „Gość Krakowski/Gość Niedzielny” 2017 nr 49/1238, s. VI.
- Latoszewski Z., *Giovanni Pierluigi da Palestrina*, MK 9 (1926), s. 145–149.
- Lazarowicz J., *Nasza Szkoła. 150 lat dziejów S. P. nr 1 w Woli Rzędzińskiej*, Wola Rzędzińska 2014.
- Leclere H., *Monseigneur Maillot parmi nous*, Paryż 1964.
- Leleń A., *Religijna kultura muzyczna Mazowsza Płockiego 1864–1918*, Płock 2001.
- Lewkowicz W., *Muzyka sakralna*, Warszawa 1961.
- Lueger W., *100 Jahre des Allgemeinen Caecilienvereines 1868–1968*, Regensburg 1968, s. 2, cyt. za: R. Tyrała, *Cecylianowski ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 33.
- Lupa H., *Pueri Cantores dawniej i dziś*, „Collectanea Theologica” 42 (1972) fasc. 1, s. 74–78.
- Maillot F., *Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. Souvenirs et anecdotes*, Paryż 1946.
- Maillot F., *Les Petits Chanteurs d’hier et d’aujourd’hui*, Paryż 1948.
- Martienssen-Lohmann F., *Kształcenie głosu śpiewaka*, Kraków 1953.
- Mastalski J., *Zarys teologii wychowania*, Kraków 2002.
- Mastyło M., *Dać świadectwo prawdzie*, VA 2017 nr 4 (93), s. 5–9.
- Mastyło M., *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2016/2017*, VA 2016 nr 4 (89), s. 5–6.

- Mateja E., *Rola ruchu liturgicznego w przygotowaniu soborowej odnowy ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu śląskiego*, w: *Blaski i cienie reformy liturgicznej – 50 lat soborowej konstytucji o liturgii świętej Sacrosanctum concilium*, red. S. Araszczuk, Wrocław 2014, s. 11–29.
- Matwiejuk K., *Recepcja odnowy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 1999.
- Mezzardi L., *Rewolucja francuska a Kościół*, Kraków 2007.
- Migut B. (red.), *Teologia liturgiczna*, Lublin 2013.
- Mleczek K., *Spotkanie oplatkowe*, VA 2016 nr 1 (86), s. 5.
- Nadolski B., *Jedna duchowość chrześcijańska czy wiele duchowości*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 2 (45), s. 71–78.
- Nadolski B., *Liturgika. Liturgika fundamentalna*, t. I, Poznań 1999.
- Nadolski B., *W drodze do liturgii*, Poznań 1998.
- Nalepka R., *Ksiądz Stanisław Tłoczyński (1881–1958) – animator życia muzycznego w Gnieźnie*, w: *Choro basilicae metropolitanae gnesnensis in memoriam (1914–2014)*, red. P. Wiśniewski, D. Sobczak, Lublin 2014, s. 97–107.
- Neunheuser B., *Sto lat ruchu odnowy liturgicznej zapoczątkowanego przez o. Prospera Gueranger. Przeszłość i perspektywy*, RBL 29 (1976) nr 4, s. 195–207.
- Noszczak B., *Polityka Państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*, Warszawa 2008.
- Noty biograficzne – Andrzej Zajac*, PMS 10 (2012), s. 162.
- Nowak A., *Dzieje Polski*, t. I, Kraków 2014.
- Nowak J., *Apostolski wymiar liturgii*, Poznań 1999.
- Nowak J., *Kościół a rewolucja francuska*, Szczecinek 1999.
- Nowak M., *Sukces Psalmidii na Festiwalu w Tarnowie*, VA 2012 nr 5 (70), s. 33.
- Nowak M., *Totus Tuus – płyta Psalmidii*, VA 2011 nr 3 (63), s. 20.
- Nowak M., *Wychowawcze wartości sztuki sakralnej*, w: *Sacrum – sztuka – wychowanie*, red. W. A. Sacher, Kraków 2006, s. 11–25.
- Nowowiejski F., *O znaczeniu Ratyzbony dla ruchu kościelno-muzycznego*, MK 8 (1933) nr 11–12, s. 158–163.
- Obchody Pontyfikatu Jana Pawła II*, „Gazeta Gostynińska”, 29.10.2003, s. 1, 12, b.a.
- Oldziejewska E., *Węgierska rapsodia Psalmidii*, VA 2010 nr 6 (60), s. 13.
- Pałęcki W., *Miejsce muzyki w liturgii. Muzyka „siostrą” liturgii*, w: *„Gloriam Dei per musicam pronuntiare”. Teologiczna refleksja nad muzyką sakralną*, red. S. Garnczarski, J. Królikowski, Tarnów 2017, s. 51–66.
- Paszkievicz T., *Artystyczne wydarzenia*, „Życie Gostynina”, 21.01.2005, b.s.
- Pawlak I., *Muzyk kościelny na tle epoki – Przyczynek do działalności ks. Józefa Surzyńskiego (1851–1919)*, LS 15 (2009) nr 2 (34), s. 409–418.
- Pawlak I., *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2001.
- Pawlak I., *Muzyka w katedrze gnieźnieńskiej na przełomie XIX i XX wieku*, w: I. Pawlak, *De musica sacra in Polonia*, t. II, Tarnów 2013, s. 521–531.

- Pawlak I., *Muzyka w katedrze gnieźnieńskiej na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Choro basilicae metropolitanae gnesnensis in memoriam (1914–2014)*, red. P. Wiśniewski, D. Sobczak, Lublin 2014, s. 109–119.
- Pawlak I., *Przygotowanie członków scholi*, w: *Służba ołtarza*, red. R. Rak, Katowice 1982, s. 46–60.
- Pawlak I., *Tridentum i Vaticanum II – dwa etapy rozwoju muzyki liturgicznej w Polsce*, w: I. Pawlak, *De musica sacra in Polonia*, t. II, Tarnów 2013, s. 291–305.
- Petryk P., *Liturgia a duchowość chrześcijańska*, LS 12 (2006) nr 1 (27), s. 5–16.
- Piekarz G., *Hymnum gloriae Tuae canimus. IV Krajowy Kongres Polskiej Federacji Pueri Cantores*, LS 6 (2000) nr 2 (16), s. 407–408.
- Piekarz G., *Śpiew w Kościele*, „Głos Parafii” 1998 nr 1, s. 10.
- Pieśń z Antypodów*, „Życie Gostynina”, 11.06.2004, b.s., b.a.
- Pikulik J., *Śpiew i muzyka w historii liturgii*, AK 72 (1980) t. 94 z. 2 (427), s. 186–200.
- Płaszczyńska K., *A dawny to zwyczaj wszędzie...*, VA 2010 nr 56, s. 20.
- Podjąć na nowo refleksję nad tradycją. Rozmowa C. Barthe z M. Peresem*, „Canor” 2002 nr 30, s. 13–24.
- Polakowska M., *Katedralny Chór Chłopięco-Męski „Pueri Cantores Resovienses”*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna we Wrocławiu – edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Wrocław 2016.
- Poprawski T. J., *25. rocznica śmierci ks. prałata dr. Haberla*, MK 10 (1935) nr 9–10, s. 137–138.
- Prasał A., *Cecylianizm na ziemi kłodzkiej*, „Rocznik SPMK” 7 (2012), s. 36–45.
- Prasał A., *Kultura muzyczna w Archidiecezji wrocławskiej w latach 1945–2003*, Lublin 2009.
- Prendota M., *I Krakowskie Obchody Dnia Żołnierzy Wyklętych*, VA 2012 nr 2 (67), s. 10–12.
- Prendota M., *Muzyka polskich mistrzów*, VA 2009 nr 5 (53), s. 12.
- Price R., *Historia Francji*, Poznań 2001.
- Prokop K. R., *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej*, Kraków 1998.
- Przybylski T., *Polska muzyka kościelna od końca XVIII do początku XX wieku*, w: *Polska muzyka religijna – między epokami i kulturami*, Katowice 2006, s. 20–31.
- Przybylski T., *Z dziejów śpiewu wielogłosowego w Kościele katolickim*, w: *Barwy Chóru Marińskiego*, Kraków 2000, s. 5–13.
- Rak R., *Pius Parsch*, RBL 19 (1966) nr 1, s. 188–198.
- Ratzinger J., *Kościół – znak wśród narodów. Opera omnia*, t. VIII/1, red. D. Wilk, E. Struś, Lublin 2013.
- Ratzinger J., *Teologia liturgii. Opera omnia*, t. IX, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2012.
- Reginek A., *Miejsce i znaczenie kościelnych zespołów śpiewaczych w liturgii po Soborze Watykańskim II*, w: *Muzyka liturgiczna w Kościele Katowickim 1925–2005*, red. W. Hudek, Katowice 2005, s. 45–52.
- Rehorowska K., *Gaudete, gaudete, Christus est natus*, VA 2016 nr 1 (86), s. 19.
- Rehorowska K., *Misericordias*, VA 2016 nr 1 (86), s. 18–19.
- Reiss J., *Muzyka kościelna w dawnym Krakowie*, MK 12 (1937) nr 5, s. 73–75.
- Rieger S., *Łabędzi śpiew*, „Tygodnik Powszechny” 1999 nr 5 (2586), cyt. za: A. Zajęc, *Chór kościelny – środowiskiem edukacyjnym, wychowawczym i formacyjnym*, PMS 3 (2006), s. 76.

- Rogalska A., *Hymn chwały Tobie śpiewamy*, „Głos z Torunia” 2006 nr 30, s. 3.
- Rogalska A., *IV Krajowy Kongres Federacji Pueri Cantores*, LS 12 (2006) nr 1, s. 142–144.
- Rolland J., *L'histoire des Petits Chanteurs à la Croix de Bois. 1907 Édition du centenaire 2007*, Paryż 2006.
- Rolland J., *Monseigneur Maillet et les Petits Chanteurs à la Croix de Bois*, Paryż 2001.
- Romita F., *Piccoli Cantori*, Roma 1962.
- S. Ch., *Organści kościoła katedralnego wrocławskiego*, ŚK II (1987) nr 10, s. 226, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 137.
- Samolej W., *Jubileusz 25-lecia chóru Psalmodia*, VA 2014 nr 4 (79), s. 20.
- Sidor M., *W sprawie organizacji organistów w Galicji*, GK 19 (1911) nr 10, s. 111–115, cyt. za: R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 104.
- Siedlik W., *Synchronizacja czynności emisyjnych podstawą kształtowania prawidłowej techniki wokalne chóru*, PMS 2 (2005), s. 109–119.
- Siekierka H., *Muzyka a liturgia*, Wrocław 2005.
- Skrzypczak R., *Kościół jako misterium, communio i missio. Przejrzysta wizja eklezjologii katolickiej 40 lat po soborowej konstytucji Lumen Gentium*, WST 2004 nr 17, s. 167–184.
- Sobczak D., *Dyrektorzy Chóru Prymasowskiego w latach 1959–2008*, w: *Choro basilicae metropolitanae gnesnensis in memoriam (1914–2014)*, red. P. Wiśniewski, D. Sobczak, Lublin 2014, s. 201–230.
- Sobczak D., *Ksiądz profesor dr hab. Ireneusz Pawlak – życie w służbie liturgii*, w: *Cantare amantis est*, red. W. Hudek, P. Wiśniewski, Lublin 2015, s. 31–37.
- Sokołowska A., *Działalność muzyczna i pedagogiczna księdza Wojciecha Ignacego Lewkowicza*, Rzeszów 2012.
- Spotkanie opłatkowe*, VA 2015 nr 1 (81), s. 37.
- Sroka M., Brągiel P., *20-lecie Fundacji im. Świętej Królowej Jadwigi*, VA 2011 nr 1 (61), s. 7.
- Sterczyńska E., Wtorkowska E., Socąła E., *Dźwiękiem Turlików pisane... kartki z pamiętnika*, Kraków 2012.
- Stryś L., *Śpiewaj, śpiewaj dziatwo mała*, „Niedziela” 1996 nr 15 (107), s. I, IV.
- Stuligrosz S., *Piórkem Słowika. O najbliższych, Poznaniu, muzyce, podróżach, chorobach, stanie wojennym i drogowskazach życia*, Poznań 2010.
- Syczewski T., *Pastoralny wymiar roku liturgicznego*, WST 2002 nr 15, s. 205–2016.
- Syposz M., *Sylwester w Rzymie*, VA 2011 nr 1 (61), s. 21–22.
- Szczyпка M., *III Krakowskie Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych*, VA 2014 nr 2 (77), s. 10.
- Szlagowska D., *Muzyka baroku*, Gdańsk 1998.
- Szubska-Bieroń E., *Koncerty noworoczne*, „Głos Gostyniński” 17.02.2005, s. 1.
- Szygenda Z., *Chór w odnowionej liturgii*, „Ateneum Kapłańskie” 72 (1980) z. 427, s. 243–247.
- Szymonik K., *Kultura jest wyrazem człowieka*, w: *Et super hanc petram... Księga pamiątkowa z okazji 75-lecia urodzin Księdza Profesora Kazimierza Szymonika*, red. M. Sławewski, Warszawa 2017, s. 36–38.

- Śmiechowski B., *O muzyce najpiękniejszej ze sztuk*, Warszawa 1999
- Świerad B., *Podróż w czasie. Rzeszów stolicą śpiewu chóralnego*, „Nasz Dom Rzeszów” 144 (2017) nr 10, s. 4–5.
- Świerzawski W., *Odo Casel – mystagog i teolog 1886–1948*, RBL 31 (1978) nr 6, s. 310–319.
- Świerzawski W., *Odo Casel (1886–1948) – życie i dzieło*, RBL 40 (1988) nr 2, s. 89–105.
- Tarsiewicz B., *Mówię i śpiewam świadomie. Podręcznik do nauki emisji głosu*, Kraków 2012.
- Torrents J. M., *Wywiad dla Radia Akademickiego z okazji XXXIV Międzynarodowego Kongresu w Krakowie*, cyt. za: P. Kummer, *Federacja Pueri Cantores wyrazem troski Kościoła o piękno liturgii*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, specjalność: muzyka kościelna, Kraków 2009.
- Tyrała R., *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010.
- Tyrała R., *Encyklika Piusa XII Musicae sacrae disciplina jako efekt ruchu liturgicznego oraz cecylianizmu w Europie*, PMS 2 (2005), s. 31–79.
- Tyrała R., *I Ogólnopolski Kongres Muzyki Liturgicznej „Musicam Sacram Promovere”*, VA 2004 nr 5–6 (23–24), s. 11.
- Tyrała R., *II Krajowy Kongres Pueri Cantores. Kraków, 23–25 czerwca 2000*, LS 6 (2000) nr 2 (16), s. 343–345.
- Tyrała R., *Psalmodia Minor – Chór akademicki*, VA 2002 nr 1 (7), s. 10–11.
- Tyrała R., *Soborowa odnowa muzyki kościelnej w Polsce*, Kraków 2000.
- Tyrała R., *Wychowanie i formacja na przykładzie Federacji Pueri Cantores*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 33 (2014) nr 2, s. 205–215.
- Ulica wielkiej kolędy*, „Życie Gostynina”, 06.02.2004, b.s., b.a.
- Waloszek J., *W poszukiwaniu teologicznych kwalifikacji sztuki muzycznej*, „Ethos” 73–74 (2004), s. 43–54.
- Węgrzyn A., *Potrójny sukces*, „Kronika Bocheńska” 2004 nr 5, s. 54–55.
- Weinmann K., *Dzieje muzyki kościelnej*, Ratyzbona 1910.
- Wiater E., *Człowiek drogą Kościoła*, VA 2006 nr 2–4 (32–34), s. 3.
- Widzisz A., *Grand Prix Festiwalu w Niepołomicach dla chóru Psalmodia!*, VA 2012 nr 3 (68), s. 11.
- Widzisz A., *Koncert kolęd i pastorałek Krakowskiego Chóru Żeńskiego*, VA 2012 nr 1 (66), s. 22.
- Widzisz A., *Nowa płyta Psalmidii*, VA 2012 nr 5 (70), s. 34.
- Widzisz A., *Obóz integracyjny Psalmidii*, VA 2012 nr 1(66), s. 21.
- Widzisz A., *Podsumowanie, czyli jak Psalmidii minął II semestr*, VA 2013 nr 3 (73), s. 28.
- Widzisz A., *W oczekiwaniu na nową płytę...*, VA 2012 nr 3 (68), s. 10.
- Widzisz A., *Wielkie urodziny*, VA 2012 nr 5 (70), s. 34.
- Wieczorek E., *Działalność artystyczna Chóru Dziecięcego Politechniki Szczecińskiej „Don Dirì Don” w latach 1999–2000*, mps. prac. mgr., Akademia Muzyczna w Poznaniu, Filia w Szczecinie, Wydział Edukacji Muzycznej, Szczecin 2000.
- Wierszyłowski J., *Psychologia muzyki*, Kraków 1981.

- Wiertek M., *Benedykt XVI doktorem honoris causa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Akademii Muzycznej w Krakowie*, VA 2015 nr 4 (84), s. 6–7.
- Wiertek M., *Mistrz nagrany*, VA 2014 nr 5 (80), s. 37.
- Wiertek M., *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2011/2012 w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2011 nr 5 (65), s. 5.
- Wiertek M., *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2013/2014 na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2013 nr 5 (75), s. 4–8.
- Wiertek M., *Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2014/2015 na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, VA 2014 nr 5 (80), s. 6.
- Winowicz K., *Ks. Józefa Surzyńskiego Monumenta Musices Sacrae in Polonia z lat 1885–1896*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 9 (2000), s. 213–218.
- Wiśniewski P., *Ksiądz Eugeniusz Gruberski (1870–1923) – reformator muzyki kościelnej w diecezji płockiej*, PMS 13 (2015), s. 203–214.
- Witt Z., *Rola ruchu odnowy w podniesieniu stanu organistowskiego w Polsce w latach 1881–1903*, RTK 26 (1979) nr 6, s. 103–124.
- Wolicka E., *Romana Guardiniego lekcja wiary żywej*, „Znak” 44 (1992) nr 7 (446), s. 135–141.
- Wolicki M., *Słowo o autorze*, w: J. A. Jungmann, *Sprawowanie liturgii*, Kraków 1992, s. 8–53.
- Wolicki M., *Słowo o autorze*, w: R. Guardini, *O duchu liturgii*, Katowice 1996, s. 12–47.
- Woynarowski M., Gruchota M., *60 lat naszego Domu Kultury*, Stalowa Wola 2013.
- Woźniak M., Welna Ž., *Przyjść, posłuchać i zostać*, VA 2017 nr 1 (90), s. 57–58.
- Wrona-Polańska H., *Pueri Cantores jako forma promocji zdrowia poprzez wychowanie ku wartościom*, PMS 7 (2009), s. 89–101.
- Wydarzyło się...*, VA 2002 nr 2 (8), s. 5.
- Wydarzyło się...*, VA 2002 nr 3–4 (10), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2003 nr 1 (13), s. 5.
- Wydarzyło się...*, VA 2004 nr 5–6 (23–24), s. 5.
- Wydarzyło się...*, VA 2006 nr 2–4 (32–34), s. 5.
- Wydarzyło się...*, VA 2009 nr 6 (54), s. 5.
- Wydarzyło się...*, VA 2010 nr 1 (55), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 1 (61), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 3 (63), s. 3–4.
- Wydarzyło się...*, VA 2011 nr 4 (64), s. 3.
- Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 1 (66), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 2 (67), s. 1.
- Wydarzyło się...*, VA 2012 nr 3 (68), s. 1.
- Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 1 (71), s. 3–4.
- Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 2 (72), s. 3.
- Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 3 (73), s. 3.
- Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 4 (74), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2013 nr 5 (75), s. 4.
- Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 1 (76), s. 3.
- Wydarzyło się...*, VA 2014 nr 2 (77), s. 3.

- Wydarzyło się..., VA 2014 nr 3 (78), s. 3.
- Wydarzyło się..., VA 2014 nr 5 (80), s. 3.
- Wydarzyło się..., VA 2015 nr 2 (82), s. 3.
- Wydarzyło się..., VA 2015 nr 3 (83), s. 3.
- Wydarzyło się..., VA 2015 nr 5 (85), s. 3–4.
- Wydarzyło się..., VA 2016 nr 2 (87), s. 3–4.
- Wydarzyło się..., VA 2017 nr 1 (90), s. 4.
- Ządło A., *Fenomen Konstytucji o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, LS 16 (2010) nr 2 (36), s. 391–400.
- Zając A., 28. Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores. Sprawozdanie z kongresu w Salzburgu, LS 2 (1996) nr 3–4, s. 143–145.
- Zając A., *Chór w odnowionej liturgii*, w: *Muzyka i śpiew kościelny. Kształcenie organistów*, red. J. Zimny, Sandomierz 2004, s. 43–58.
- Zając A., *Pueri Cantores w Polsce – tradycja i współczesność*, w: *Ante Deum stantes*, red. S. Koperek, R. Tyrała, Kraków 2002, s. 715–728.
- Zając A., *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LS 8 (2002) nr 1, s. 89–105.
- Zakrzewska-Nikiporczyk B., *Życie muzyczne Pomorza w latach 1815–1920*, Gdańsk 1982.
- Zieliński K., *Impropria Palestriny na tle innych kompozycji tego okresu*, MK 9 (1926), s. 154–158.
- Znak A. J., *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*, Oleśnica 1992.
- Żyracki S., Florczak M. (red.), *Jubileusz 30-lecia Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego „Pueri Cantores Resovienses”*, Rzeszów 2015.
- Żyracki S., *Historia zatoczyła koło. Rzeszów Stolicą „śpiewających chłopców”*, „Nasz Dom Rzeszów” 142 (2017) nr 8, s. 16–17.
- Żywczyński M., *Kościół i rewolucja francuska*, Kraków 1995.

5. NETOGRAFIA

- Benedykt XVI, *Przemówienie do artystów*, 21.11.2009, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2009/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20091121_artisti.html (27.10.2018).
- Dokument o Identyfikacji Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores*, https://www.puericantores.org/wp-content/uploads/2018/03/about_pol.pdf (26.05.2018).
- Franciszek, *Przemówienie do uczestników 40. Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, Aula Pawła VI, 31.12.2015, http://w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/december/documents/papa-francesco_20151231_pueri-cantores.html (28.08.2016).
- Gądecki S., *Rozmowa z dziennikarzami przed 372. Zebraniem Plenarnym KEP*, <http://www.naszdziennik.pl/wiara-kościół-w-polsce/155867,chrzest-zdeterminował-historie-polski.html> (3.07.2016).

- Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*, 14.10.2017, <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2017/10/Instrukcja-Konferencji-Episkopatu-Polski-o-muzyce-kościelnej.pdf> (21.01.2018).
- Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników 30. Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores*, Rzym, 31.12.1999, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1999/december/documents/hf_jp-ii_spe_31121999_pueri-cantores.html (23.01.2017).
- List ks. Wiesława Hudka z okazji 25-lecia Polskiej Federacji Pueri Cantores (Żory, 26.03.2017), <http://puericantores.pl/archiwum/strony/1> (29.11.2017).
- Propozycje programu duszpasterskiego – Niektóre linie duchowości Pueri Cantores*, <https://www.puericantores.org/wp-content/uploads/2018/03/Programma-pastorale-proposta-POL.pdf> (26.05.2018).
- Rakoczy B., *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polsce. Komentarz*, Warszawa 2008, komentarz do art. 35, dostęp: SystemLex (17.10.2017).
- www.amuz.bydgoszcz.pl/wykladowcy/prof-dr-hab-elzbieta-wtorkowska/ (13.06.2017).
- www.amuz.krakow.pl/wydzialy/wydzial-i-tworczosci-interpretacji-i-edukacji-Muzycznej/miedzuczelniany-instytut-muzyki-kościelnej/katedra-muzyki-kościelnej-upjpii/ks-dr-habrobert-tyrala/ (26.10.2017).
- www.bu.kul.pl/wykaz-prac-magisterskich,art_24437.html (13.08.2017).
- www.cantatedeo.eu/historia-choru/ (28.11.2017).
- www.chor.archidiecezja.wroc.pl/index_pl.htm (3.09.2016).
- www.chor.bochnia.pl/pl/historia (3.03.2016).
- www.chor.ha.pl/new/index.php?id=16 (18.10.2017).
- www.chor.ha.pl/new/index.php?id=2 (18.10.2017).
- www.chorcantus.pl/aktualnosci/ (10.10.2017).
- www.chorchlopiecy.pl/o-nas/ (13.12.2017).
- www.chorchlopiecy.pl/prowadczy-chor/ (22.11.2017).
- www.chorkatedralny.pl/materials/pliki/historia_pchk.pdf (13.05.2017).
- www.chor-scmc.pl/festiwale-i-kongresy/ (22.12.2017).
- www.chortownia.org/?vaction=chor_view&chid=757 (18.09.2017).
- www.csik.garwolin.pl/wp-content/uploads/2015/02/chory_dyrygenci_bio.pdf (13.06.2017).
- www.dkkadr.waw.pl/koncert-cantores-minores/ (30.03.2018).
- www.edmundbojanowski.org/chor (13.06.2017).
- www.ekai.pl/diecezje/poznanska/x92179/poznan-rozpoznal-sie-viii-krajowy-kongres-polskiej-federacji-pueri-cantores (23.11.2015).
- www.ekai.pl/diecezje/poznanska/x92220/poznan-mlodzi-chorzysci-odnowili-przyrzeczenia-chrzcielne (23.11.2015).
- www.emaus.parafia.info.pl/index.php?p=main&id=21&ak=5&what=62#current (4.11.2016).
- www.farapoznanska.pl/maraton-choralowy/ (5.08.2017).
- www.gsp-swierczyniec.pl/jaskoleczka/1994-2.pdf (18.10.2017).
- www.hfkm-regensburg.de (3.03.2016).
- www.jasnagora.com/wydarzenie-7125 (25.09.2016).

- www.katedra-wawelska.pl/muzyka-na-wawelu/chor/ (15.09.2017).
- www.kul.pl/files/324/bibliografia/pac_p.pdf (20.03.2017).
- www.kultura.murowana-goslina.pl/2011/07/06/wielki-sukces-mlodej-dyrygentki (13.06.2017).
- www.liturgia.pl/artykuly/Nowy-Sacz-Zakonczył-sie-V-Krajowy-Kongres-Pueri-Cantores.html (15.09.2016).
- www.lo1.sandomierz.pl/chor1 (7.11.2017).
- www.lo1.sandomierz.pl/chor2 (7.11.2017).
- www.lo1.sandomierz.pl/chor3 (7.11.2017).
- www.lutomiersk.salezjanie.pl/pl (25.10.2016).
- www.luzna24.pl/2013/09/ponad-250-chorzystow-w-jednym-miejscu/#prettyPhoto (17.10.2017).
- www.musicachoralis.org/konkurs-choralny-pasyjny/viii-okpp-31.3–1.4.2017/uczestnicy/chory-dzieciece-do-lat-12 (5.08.2017).
- www.niedziela.pl/artykul/63583/nd/Jubileusz-prof-Stefana-Stuligrosza (16.12.2017).
- www.pawelbochnia.pl/puellae-sancti-pauli/ (5.06.2016).
- www.pct.diecezja.tarnow.pl/festiwale.php (14.11.2017).
- www.pct.diecezja.tarnow.pl/index.php?page=dyrygent (14.11.2017).
- www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=2835:prof-dariusz-dyczewski-rektorem-akademii-sztuki-w-szczecinie&catid=191&Itemid=366 (7.08.2017).
- www.podstolice.diecezja.krakow.pl/index.php/grupy-parafialne/chor-dziewczecy-ziarenko (24.11.2017).
- www.polmic.pl/index.php?option=com_mwinstytucje&id=437&view=chor&litera=0&Itemid=13&lang=pl (30.03.2018).
- www.promyki-pniewy.pl/o-chorze/ (27.08.2017).
- www.psalmodia.pl/dyrygenci.html (18.07.2017).
- www.psalmodia.pl/historia.html (18.07.2017).
- www.puellaeorantes.pl/historia/ (26.10.2017).
- www.pueri.pl/doc_2.html (22.09.2017).
- www.puericantores.eu/agata-nawrot/ (17.12.2017).
- www.resonans.pl/historia.html (1.05.2017).
- www.scherzo.art.pl/o-nas/ (19.10.2017).
- www.slowiki.poznan.pl/www/kimjestesmy.php (4.05.2017).
- www.slowiki.szczecin.pl/chapter_106009.asp (21.04.2017).
- www.slowiki60.pl/chapter_95050.asp (21.04.2017).
- www.studianet.pl/galerie-foto-wideo/galerie-wideo/31-xx-lat-don-diri-don.html (8.08.2016).
- www.youtube.com/watch?v=8w6nUE4EC38 (20.09.2017).
- www.youtube.com/watch?v=fssnKrmMAyg&feature=youtu.be (20.09.2017).
- www.youtube.com/watch?v=G9xRXSqqj8o (20.09.2017).
- www.youtube.com/watch?v=Zd_KZcgDjFw (22.09.2017).

6. NAGRANIA CD I DVD

DVD z VI Krajowego Kongresu PFPC, APFPC, Kraków.

Missa solemnis in conclusionem, CD 4, 5, APFPC, Kraków.

Misterium Cantemus Gloriam Dei, CD 1, CD 2, APFPC, Kraków.

Oratio pro pace, CD 3, APFPC, Kraków.

Zajac A., *V Kongres PFPC w Nowym Sączu. Konferencja wprowadzająca*, DVD z V Krajowego Kongresu PFPC, APFPC, Kraków.

Aneks I.

Statuty Polskiej Federacji Pueri Cantores

<p>STATUT POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES ZE ZMIANAMI Z 28.11.2000 R., SĄD REJONOWY DLA KRAKOWA ŚRÓDMIEŚCIA W KRAKOWIE, XI WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO</p>	<p>STATUT POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES NOWELIZOWANY UCHWAŁĄ KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI Z DN. 14 MARCA 2007 R.</p>
<p>Rozdział I POSTANOWIENIA OGÓLNE</p>	
<p>Art. 1 § 1. Związek stowarzyszeń nosi nazwę: „Polska Federacja PUERI CANTORES”, zwane dalej Federacją.</p>	<p>Art. 1 § 1. Związek stowarzyszeń nosi nazwę: „Polska Federacja PUERI CANTORES”, zwane dalej Federacją.</p>
<p>§ 2. Federacja jest dobrowolnym katolickim stowarzyszeniem chłopięcych i chłopięco-męskich, chórów kościelnych działających w Polsce.</p>	<p>§ 2. Federacja jest dobrowolnym stowarzyszeniem dziecięcych, chłopięcych, chłopięco-męskich, dziewczęcych i młodzieżowych chórów działających w Polsce, które zobowiązują się do realizowania zadań statutowych Federacji.</p>
<p>§ 3. Terenem działalności Federacji jest Rzeczpospolita Polska, a siedzibą jej władz miasto Tarnów.</p>	<p>§ 3. Terenem działalności Federacji jest Rzeczpospolita Polska, a siedzibą miasto Kraków.</p>

<p>§ 4. Federacja posiada cywilną osobowość prawną i ma prawo używać własnych pieczęci i odznak zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.</p>	<p>§ 4. Federacja posiada cywilną osobowość prawną i ma prawo używać własnych pieczęci i odznak zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
	<p>§ 5. W rozumieniu prawa kanonicznego Federacja jest prywatnym stowarzyszeniem wiernych i jako takie podlega odpowiednim przepisom prawa kanonicznego, w szczególności zaś kan. 298–311 oraz 321–329 Kodeksu Prawa Kanonicznego. W zakresie kanonicznym Federacja podlega Konferencji Episkopatu Polski, z którą utrzymuje łączność poprzez Przewodniczącą Komisji do spraw Kultu Bożego i Sakramentów.</p>
<p>§ 5. Federacja opiera swoją działalność na pracy społecznej swych członków. W przypadkach uzasadnionych może zatrudniać pracowników.</p>	<p>§ 6. Federacja opiera swoją działalność na pracy społecznej swych członków. W przypadkach uzasadnionych może zatrudniać pracowników odpłatnych.</p>
<p>§ 6. Federacja jest członkiem Międzynarodowej Federacji PUERI CANTORES.</p>	<p>§ 7. Federacja jest członkiem Międzynarodowej Federacji PUERI CANTORES.</p>
	<p>§ 8. Asystenta kościelnego mianuje Konferencja Episkopatu Polski na wniosek Prezydenta.</p>
	<p>§ 9. Asystent kościelny czuwa nad duchowymi, duszpasterskimi i prawno-kanonicznymi aspektami działalności Federacji.</p>

	<p>§ 10. Wycofanie asystenta jest równoznaczne z brakiem aprobaty KEP w stosunku do działań realizowanych przez Federację i skutkuje pozbawieniem stowarzyszenia prawa do prowadzonych działalności jako Prywatne stowarzyszenie wiernych w rozumieniu kan. 321–326 KPK.</p>
<p>Rozdział II CELE I ZADANIA FEDERACJI</p>	
<p>Art. 2</p>	<p>Art. 2</p>
<p>§ 1. Celem Federacji jest:</p> <p>a. inspirowanie i wspieranie zrzeszonych w Federacji chórów w działalności muzycznej, liturgicznej, religijnej, kulturowej i wychowawczej,</p>	<p>§ 1. Celem Federacji jest:</p> <p>a. wspieranie zrzeszonych w Federacji chórów w działalności muzycznej, liturgicznej, religijnej, kulturowej i wychowawczej,</p>
<p>b. propagowanie idei tworzenia kościelnych chórów chłopięcych i chłopięco-męskich, jako jednej z form duszpasterskiej działalności Kościoła oraz jako czynnika krzewienia i podnoszenia poziomu religijnej kultury muzycznej wiernych,</p>	<p>b. propagowanie tworzenia chórów dziecięcych, chłopięcych i chłopięco-męskich, dziewczęcych i młodzieżowych o charakterze liturgicznym jako jednej z form duszpasterskiej działalności Kościoła oraz jako czynnika krzewienia i podnoszenia poziomu religijnej kultury muzycznej wiernych,</p>
<p>c. pielęgnowanie śpiewu liturgicznego tj. chorału gregoriańskiego oraz wielogłosowej muzyki chóralnej dawnej i współczesnej, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie dokumentami Kościoła,</p>	<p>c. pielęgnowanie śpiewu liturgicznego tj. chorału gregoriańskiego oraz wielogłosowej muzyki chóralnej dawnej i współczesnej, zgodnie z aktualnie obowiązującymi dokumentami Kościoła,</p>

d. utrzymywanie kontaktów z Federacjami PUERI CANTORES innych krajów.	d. utrzymywanie kontaktów z Federacjami PUERI CANTORES innych krajów.
Art. 3.	Art. 3.
§ 1. Federacja realizuje swoje zadania poprzez:	§ 1. Federacja realizuje swoje zadania poprzez:
	a. zobowiązanie chórów należących do Federacji do czynnego udziału w liturgii poprzez wykonywanie śpiewów liturgicznych zgodnie z aktualnymi przepisami Kościoła,
a. organizowanie sesji i obozów szkoleniowych dla dyrygentów chórów zrzeszonych w Federacji, celem wymiany doświadczeń i podnoszenia ich kwalifikacji,	b. organizowanie sesji dla dyrygentów chórów zrzeszonych w Federacji, celem wymiany doświadczeń i podnoszenia ich kwalifikacji,
b. organizowanie krajowych kongresów PUERI CANTORES,	c. organizowanie Krajowych i Międzynarodowych Kongresów PUERI CANTORES,
c. współpracę i wymianę artystyczną z innymi chórmi i organizacjami kościelnymi i świeckimi w kraju i za granicą,	d. współpracę i wymianę artystyczną z innymi chórmi, organizacjami kościelnymi i świeckimi w kraju i za granicą,
d. uczestniczenie w Międzynarodowych Kongresach PUERI CANTORES i innych festiwalach muzycznych,	e. uczestniczenie w Międzynarodowych Kongresach PUERI CANTORES i innych festiwalach muzycznych,
e. wydawanie biuletynów o charakterze formacyjnym i informacyjnym oraz rozpowszechnianie wśród członków Federacji materiałów nutowych z wartościową literaturą chóralną.	f. wydawanie biuletynów o charakterze formacyjnym i informacyjnym oraz rozpowszechnianie wśród członków Federacji materiałów nutowych z wartościową literaturą chóralną.

Rozdział III CZŁONKOWIE FEDERACJI, ICH PRAWA I OBOWIĄZKI	
Art. 4	Art. 4
§ 1. Członkowie Federacji dzielą się na członków: a. zwyczajnych, b. honorowych, c. wspierających.	§ 1. Członkowie Federacji dzielą się na: a. zwyczajnych, b. honorowych.
Art. 5	Art. 5
§ 1. Członkami zwyczajnymi Federacji są chłopięce i chłopięco-męskie chóry kościelne, które pisemnie zgłoszą akces członkostwa i uchwałą Prezydium zostaną przyjęte do Federacji.	§ 1. Członkami zwyczajnymi Federacji są chóry: dziecięce, dziecięco-młodzieżowe, chłopięce, chłopięco-męskie, dziewczęce i młodzieżowe, które pisemnie zgłoszą swój akces i decyzją Zarządu zostaną przyjęte do Federacji oraz zobowiązują się realizować jej cele.
§ 2. Członkowie zwyczajni mają prawo do: a. czynnego i biernego prawa wyboru władz Federacji poprzez swoich przedstawicieli,	§ 2. Członkowie zwyczajni mają prawo do: a. czynnego i biernego prawa wyboru władz Federacji,
b. udziału w krajowych i międzynarodowych kongresach PUERI CANTORES zgodnie z obowiązującymi przepisami regulaminu wewnętrznego Federacji,	b. udziału w krajowych i międzynarodowych kongresach PUERI CANTORES zgodnie z obowiązującymi przepisami regulaminu wewnętrznego Federacji,
c. zgłaszania postulatów i wniosków do Władz Federacji.	c. zgłaszania postulatów i wniosków do Zarządu Federacji.

<p>§ 3. Członkowie zwyczajni mają obowiązek:</p> <p>a. przestrzegania postanowień statutu, regulaminu i uchwał władz Federacji,</p>	<p>§ 3. Członkowie zwyczajni mają obowiązek:</p> <p>a. przestrzegania postanowień statutu, regulaminu i uchwał władz Federacji,</p>
<p>b. czynnego uczestniczenia w realizacji celów statutowych Federacji,</p>	<p>b. czynnego uczestniczenia w realizacji celów statutowych Federacji,</p>
<p>c. regularnego opłacania składek członkowskich w wysokości ustalonej przez Konferencję Delegatów.</p>	<p>c. regularnego opłacania składek członkowskich do Federacji Polskiej oraz Międzynarodowej PUERI CANTORES, w wysokości ustalonej przez Walne Zgromadzenie,</p>
	<p>d. uczestniczenie w liturgii poprzez wykonywanie muzyki chóralnej zgodnie z obowiązującymi przepisami liturgicznymi Kościoł</p>
<p>§ 4. Członkostwo zwyczajne wygasa przez:</p> <p>a. dobrowolne wystąpienie, b. wykluczenie.</p>	<p>§ 4. Członkostwo zwyczajne wygasa przez:</p> <p>a. dobrowolne wystąpienie, b. wykluczenie.</p>
<p>§ 5. Każdy członek może wystąpić z Federacji składając uprzednio Prezydium pisemne oświadczenie.</p>	<p>§ 5. Każdy członek może wystąpić z Federacji składając uprzednio Zarządowi pisemne oświadczenie.</p>
<p>§ 6. O wykluczeniu członka z Federacji – w przypadku działania na jej szkodę – decyduje Konferencja Delegatów bezwzględną większością głosów. Postanowienie o wykluczeniu przekazuje się na piśmie z określeniem przyczyn i form odwołania.</p>	<p>§ 6. O wykluczeniu członka z Federacji, w przypadku nie realizowania zadań statutowych lub działania na jej szkodę decyduje Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu zwykłą większością głosów.</p>

	<p>§ 7. Postanowienie o wykluczeniu przekazuje się na piśmie z określeniem przyczyn i form odwołania.</p>
<p>Art. 6</p>	<p>Art. 6</p> <p>§ 1. Członkostwo honorowe może być nadane osobom fizycznym lub prawnym szczególnie zasłużonym dla Federacji.</p>
<p>§ 1. Członkostwo honorowe nadaje Konferencja Delegatów na wniosek Prezydium, osobom fizycznym szczególnie zasłużonym dla Federacji.</p>	<p>§ 2. Członkostwo honorowe nadaje Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu.</p>
	<p>§ 3. Członkowie honorowi mogą uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu z głosem doradczym.</p>
<p>Art. 7</p> <p>§ 1. Członkiem wspierającym może być każda osoba fizyczna lub osoba prawna, która zadeklaruje poparcie finansowe lub rzeczowe dla Federacji i na tej podstawie zostanie przyjęta przez Prezydium.</p>	
<p>§ 2. Członkostwo wspierające ustaje na skutek:</p> <p>a. dobrowolnego wystąpienia zgłoszonego na piśmie,</p> <p>b. skreślenia na podstawie uchwały Prezydium Federacji lub z powodu utraty osobowości prawnej.</p>	

Rozdział IV WŁADZE FEDERACJI	
Art. 8	Art. 7
§ 1. Władzami Federacji są: a. Konferencja Delegatów, b. Prezydium Federacji, c. Komisja Rewizyjna.	§ 1. Władzami Federacji są: a. Walne Zgromadzenie, b. Zarząd Federacji, c. Komisja Rewizyjna.
§ 2. Konferencja Delegatów składa się: a. z dwóch delegatów reprezentujących każdy zrzeszony w Federacji chór, tj. dyrygenta i wybranego przez chór przedstawiciela, b. z członków Prezydium Federacji, c. z członków Komisji Rewizyjnej.	
§ 3. Kadencja wszystkich władz trwa 4 lata, a ich wybór odbywa się w głosowaniu tajnym.	§ 2. Kadencja wszystkich władz wybieralnych trwa 4 lata, a ich wybór odbywa się w głosowaniu tajnym.
§ 4. Członkowie władz Federacji pełnią swoje funkcje honorowo.	§ 3. Członkowie władz Federacji pełnią swoje funkcje społecznie.
§ 5. Uchwały Konferencji Delegatów zapadają zwykłą większością głosów, jeżeli dalsze postanowienia nie stanowią inaczej. W razie równej liczby głosów, decyduje głos Przewodniczącego.	§ 4. Bierne prawo wyborcze do Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej przysługuje wszystkim członkom Walnego Zgromadzenia o ile inne paragrafy nie stanowią inaczej.

<p style="text-align: center;">Art. 9</p> <p>§ 1. Najwyższą władzą Federacji jest Konferencja Delegatów zwoływana przez Prezydium co dwa lata, w terminie i miejscu określonym przez Prezydium.</p>	<p style="text-align: center;">Art. 8</p> <p style="text-align: center;">WALNE ZGROMADZENIE</p> <p>§ 1. Najwyższą władzą Federacji jest Walne Zgromadzenie zwoływane przez Prezydenta Federacji przynajmniej raz w roku, w terminie i miejscu określonym przez Zarząd.</p>
	<p>§ 2. Walne Zgromadzenie tworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Reprezentanci zrzeszonych w Federacji chórów: dyrygent lub delegowany przez chór przedstawiciel, b. Członkowie Zarządu, c. Członkowie Komisji Rewizyjnej.
<p>§ 2. Członkowie Konferencji Delegatów winni być powiadomieni o posiedzeniu przynajmniej na 30 dni przed wyznaczonym terminem, z podaniem miejsca, czasu i porządku obrad.</p>	<p>§ 3. Członkowie Walnego Zgromadzenia winni być powiadomieni o posiedzeniu przynajmniej na 30 dni przed wyznaczonym terminem, z podaniem miejsca, czasu i porządku obrad.</p>
	<p>§ 4. Uchwały Walnego Zgromadzenia zapadają zwykłą większością głosów obecnych, jeżeli dalsze postanowienia nie stanowią inaczej. W razie równej liczby głosów, decyduje głos Prezydenta.</p>
<p>§ 3. Konferencja Delegatów może być zwołana z ważnych przyczyn na wniosek Prezydium lub na żądanie 2/3 członków Konferencji.</p>	
	<p>§ 5. Każdemu członkowi Walnego Zgromadzenia przysługuje prawo jednego głosu.</p>

<p>§ 4. Nadzwyczajne zebranie Konferencji Delegatów jest zwoływane przez Prezydium w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku i obraduje nad sprawami dla których zostało zwołane.</p>	<p>§ 6. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenia może być zwoływane z ważnych przyczyn na wniosek Prezydenta, Zarządu lub na żądanie 2/3 członków Federacji.</p>
<p>Art. 10 § 1. Do zadań Konferencji Delegatów należy:</p>	<p>Art. 9 ZADANIA WALNEGO ZGROMADZENIA § 1. Do zadań Walnego Zgromadzenia należy:</p>
	<p>a. wybór Prezydenta Federacji,</p>
<p>a. uchwalanie głównych zasad i kierunków działań Federacji,</p>	<p>b. wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej,</p>
<p>b. wybieranie członków Prezydium i Komisji Rewizyjnej,</p>	<p>c. uchwalanie głównych zasad i kierunków działań Federacji,</p>
<p>c. rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Prezydium i Komisji Rewizyjnej,</p>	<p>d. rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Zarządu i Komisji Rewizyjnej,</p>
<p>d. udzielanie absolutorium ustępującemu Prezydium na wniosek Komisji Rewizyjnej,</p>	<p>e. udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi na wniosek Komisji Rewizyjnej,</p>
<p>e. zatwierdzanie wytycznych do preliminarza budżetowego i sprawozdań finansowych,</p>	<p>f. zatwierdzanie wytycznych do preliminarza budżetowego i sprawozdań finansowych,</p>
<p>f. zatwierdzanie regulaminów Prezydium i Komisji Rewizyjnej,</p>	<p>g. zatwierdzanie regulaminów Zarządu i Komisji Rewizyjnej,</p>
<p>g. nadawanie i pozbawianie członkostwa honorowego na wniosek Prezydium,</p>	<p>h. nadawanie i pozbawianie członkostwa zwyczajnego na wniosek Zarządu,</p>

h. ustalanie wysokości składek członkowskich,	i. ustalanie wysokości składek członkowskich,
i. podejmowanie uchwał o zmianie statutu i rozwiązaniu się Federacji,	j. podejmowanie uchwał o zmianie statutu i rozwiązaniu się Federacji,
j. podejmowanie uchwał o działalności gospodarczej Federacji.	k. podejmowanie uchwał o działalności gospodarczej Federacji.
§ 2. Uchwały Konferencji Delegatów wymagają formy pisemnej i winny być podpisane przez Przewodniczącego Prezydium Federacji lub jego zastępcę.	§ 2. Uchwały Walnego Zgromadzenia wymagają formy pisemnej i winny być podpisane przez Prezydenta Federacji lub przez jednego z jego zastępców i sekretarza.
Art. 11	Art. 10
§ 1. W skład Prezydium Federacji wchodzi:	ZARZĄD FEDERACJI
a. Przewodniczący,	§ 1. W skład Zarządu Federacji wchodzi:
b. Dwóch Zastępców,	a. Prezydent Federacji,
c. Sekretarz,	b. dwóch Wiceprezydentów,
d. Skarbnik,	c. Sekretarz,
e. Kapelan.	d. Skarbnik.
	§ 2. Prezydentem Federacji może zostać wybrana osoba fizyczna, której kandydatura zostanie przyjęta przez Walne Zgromadzenie większością 2/3 głosów, przy obecności przynajmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

	<p>§ 3. Prezydent jest wybierany w tajnym głosowaniu przez członków Walnego Zgromadzenia zwykłą większością głosów. Pozostali członkowie Zarządu wybierani są przez Walne Zgromadzenie zwykłą większością głosów spośród kandydatów zgłoszonych przez nowo wybranego Prezydenta.</p>
<p>§ 2. Wybór Przewodniczącego wymaga zatwierdzenia przez Konferencję Episkopatu Polski.</p>	<p>§ 4. Wybór Prezydenta Federacji wymaga zatwierdzenia przez Konferencję Episkopatu Polski.</p>
<p>§ 3. Kapelan może być wybrany spośród członków Konferencji Delegatów lub spoza jej grona. Jego kandydatura winna być wcześniej uzgodniona a wybór przynajmniej ustnie zatwierdzony przez biskupa diecezjalnego lub przełożonego zgromadzenia zakonnego do którego należy.</p>	
	<p>§ 5. Prezydent i członkowie Zarządu, po upływie pierwszej kadencji mogą zostać wybrani na drugą. Można zostać wybranym na dwie kolejne kadencje.</p>
<p>Art. 12</p>	<p>Art. 11 KOMPETENCJE ZARZĄDU § 1. Zarząd konstituuje się na pierwszym zebraniu.</p>

<p>§ 1. Do kompetencji Prezydium należy:</p> <p>a. kierowanie działalnością Federacji zgodnie z postanowieniami statutu oraz wytycznymi i uchwałami Konferencji Delegatów,</p>	<p>§ 2. Do kompetencji Zarządu należy:</p> <p>a. kierowanie działalnością Federacji zgodnie z postanowieniami statutu oraz wytycznymi i uchwałami Walnego Zgromadzenia,</p>
<p>b. reprezentowanie Federacji na zewnątrz i działanie w jej imieniu,</p>	
<p>c. uchwalanie okresowych planów działalności merytorycznej, preliminarza i budżetu,</p>	<p>b. uchwalanie okresowych planów działalności,</p>
<p>d. podejmowanie decyzji w sprawie przyjęcia nowych członków,</p>	<p>c. podejmowanie decyzji w sprawie przyjęcia nowych członków,</p>
<p>e. występowanie z wnioskami do Konferencji Delegatów o nadanie lub pozbawienie członkostwa honorowego,</p>	<p>d. występowanie z wnioskami do Walnego Zgromadzenia o nadanie lub pozbawienie członkostwa honorowego lub zwyczajnego,</p>
<p>f. zarządzanie majątkiem i funduszami Federacji,</p>	<p>e. zarządzanie majątkiem i funduszami Federacji,</p>
<p>g. podejmowanie uchwał o nabywaniu, zbywaniu i obciążaniu majątku nieruchomości Federacji.</p>	<p>f. podejmowanie uchwał o nabywaniu, zbywaniu i obciążaniu majątku nieruchomości Federacji.</p>
<p>§ 2. Uchwały Prezydium zapadają zwykłą większością głosów, a w razie równej liczby głosów, rozstrzyga głos Przewodniczącego.</p>	<p>§ 3. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów, a w razie równej liczby głosów, rozstrzyga głos Prezydenta.</p>
<p>§ 3. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak jak raz do roku. Zwoływane są przez Przewodniczącego.</p>	<p>§ 4. Posiedzenia Zarządu zwoływane są przez Prezydenta w terminie i miejscu przez niego określonym.</p>

§ 4. Na posiedzenia Prezydium i Konferencji Delegatów mogą być zapraszani doradcy, jednak bez prawa do głosowania.	§ 5. Na posiedzenia Zarządu i Walnego Zgromadzenia mogą być zapraszani doradcy, jednak bez prawa do głosowania.
§ 5. W razie ustąpienia któregokolwiek z członków Prezydium w okresie trwania kadencji, w jego skład wchodzi w trybie kolejności wybrany zastępca.	§ 6. W razie ustąpienia, bądź odwołania Prezydenta lub członka Zarządu, Walne Zgromadzenie przeprowadza wybory uzupełniające.
Art. 13 Kompetencje członków Prezydium	Art. 12 KOMPETENCJE CZŁONKÓW ZARZĄDU
§ 1. Przewodniczącego: a. kierowanie bieżącą działalnością Federacji,	§ 1. Prezydent Federacji: a. kieruje pracami Zarządu oraz bieżącą działalnością Federacji,
b. przygotowanie, zwoływanie i przewodniczenie posiedzeniom Prezydium i Konferencji Delegatów,	b. przygotowuje, zwołuje i przewodniczy posiedzeniom Zarządu i Walnego Zgromadzenia,
c. reprezentowanie Federacji na posiedzeniach władz Międzynarodowej Federacji PUERI CANTORES,	c. reprezentuje Federację na posiedzeniach władz Międzynarodowej Federacji PUERI CANTORES,
d. reprezentowanie Federacji wobec Konferencji Episkopatu Polski,	d. reprezentuje Federację wobec Konferencji Episkopatu Polski,
e. przeprowadzanie wizytacji chórów zrzeszonych w Federacji.	e. reprezentuje Federację wobec władz państwowych,
§ 2. Zastępców: a. współdziałanie z Przewodniczącym i zastępowanie go w przypadku jego nieobecności.	§ 2. Wiceprezydenci: a. współdziałają z Prezydentem i zastępują go w przypadku jego nieobecności w każdej z wyżej wymienionych czynności.

<p>§ 3. Skarbnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. prowadzenie księgowości i rozliczeń, b. opracowywanie preliminarza budżetowego, c. przechowywanie ksiąg rachunkowych, d. przedkładanie Prezydium i Konferencji Delegatów raportu z działalności finansowej i stanu majątkowego Federacji. 	<p>§ 4. Skarbnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. prowadzi księgowość i rozliczenia, b. opracowuje preliminarz budżetowy do zatwierdzenia przez Zarząd, c. przechowuje księgi rachunkowe, d. przedkłada Zarządowi i Walnemu Zgromadzeniu raport z działalności finansowej i stanu majątkowego Federacji.
<p>§ 4. Sekretarza:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. sporządzanie protokołów i sprawozdań z posiedzeń Prezydium i Konferencji Delegatów, b. prowadzenie bieżącej korespondencji, c. prowadzenie bieżącej dokumentacji działalności Prezydium i właściwe zabezpieczenie akt. 	<p>§ 3. Sekretarz:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. sporządza protokoły i sprawozdania z posiedzeń Zarządu i Walnego Zgromadzenia, b. prowadzi bieżącą korespondencję, c. prowadzi dokumentację działalności Zarządu oraz Federacji.
<p>§ 5. Kapelana:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. czuwanie nad duchowym i religijnym aspektem działalności Federacji, b. troska o zapewnienie odpowiedniej opieki duszpasterskiej dla każdego chóru zrzeszonego w Federacji, 	
<ul style="list-style-type: none"> c. czuwanie nad właściwym kształtem liturgii sprawowanej podczas kongresów krajowych, d. kontaktowanie się z władzami kościelnymi w sprawach dotyczących działalności Federacji. 	

<p style="text-align: center;">Art. 14 Komisja Rewizyjna</p> <p>§ 1. Komisja Rewizyjna jest wewnętrznym organem kontrolnym Federacji. Składa się z przewodniczącego i dwóch członków.</p>	<p style="text-align: center;">Art. 13 KOMISJA REWIZYJNA</p> <p>§ 1. Komisja Rewizyjna jest wewnętrznym organem kontrolnym Federacji. Składa się z przewodniczącego i dwóch członków.</p>
<p>§ 2. Komisja Rewizyjna wybierana jest przez Konferencję Delegatów na okres 4 lat. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą pełnić żadnych funkcji w Prezydium Federacji.</p>	<p>§ 2. Komisja Rewizyjna wybierana jest przez Walne Zgromadzenie na okres 4 lat. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą pełnić żadnych funkcji w Zarządzie Federacji.</p>
<p>§ 3. Komisja Rewizyjna kontroluje całokształt działalności Federacji ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej pod względem celowości, rzetelności oraz gospodarności a także zgodność działania władz Federacji ze statutem i regulaminem wewnętrznym.</p>	<p>§ 3. Komisja Rewizyjna kontroluje całokształt działalności Federacji ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej pod względem celowości, rzetelności oraz gospodarności a także zgodność działania władz Federacji ze statutem i regulaminem wewnętrznym.</p>
<p>§ 4. Komisja Rewizyjna występuje z wnioskiem do Konferencji Delegatów w sprawie udzielenia absolutorium ustępującemu Prezydium.</p>	<p>§ 4. Komisja Rewizyjna występuje z wnioskiem do Walnego Zgromadzenia w sprawie udzielenia absolutorium ustępującemu Zarządowi.</p>
<p>§ 5. Członkowie Komisji Rewizyjnej mają prawo uczestniczyć w posiedzeniach Prezydium z głosem doradczym.</p>	<p>§ 5. Członkowie Komisji Rewizyjnej mają prawo uczestniczyć w posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym.</p>

	<p style="text-align: center;">Art. 14 KONSULTANT MUZYCZNY</p> <p>§ 1. Konsultanta muzycznego powołuje Zarząd Federacji.</p> <p>§ 2. Konsultant muzyczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. czuwa nad muzycznym aspektem działalności Federacji, b. konsultuje programy muzyczne Kongresów PUERI CANTORES, c. służy radą dyrygentom Federacji w sprawach muzycznych.
	<p style="text-align: center;">Art. 15 PREZYDENT HONOROWY FEDERACJI</p> <p>§ 1. Na wniosek Zarządu, Walne Zgromadzenie może nadać tytuł Prezydenta Honorowego Federacji. Może go otrzymać były Prezydent Polskiej Federacji PUERI CANTORES i jest nadawany na czas nieokreślony. Prezydent Honorowy może uczestniczyć w obradach Zarządu z głosem doradczym, jednak bez prawa głosowania.</p>

Rozdział V MAJĄTEK FEDERACJI	
Art. 15	Art. 16
§ 1. Na majątek Federacji składają się:	§ 1. Na majątek Federacji składają się:
a. składki członkowskie,	a. składki członkowskie,
b. darowizny członków honorowych i wspierających oraz innych osób i instytucji,	b. darowizny członków honorowych oraz innych osób, czy instytucji,
c. wpływy z działalności statutowej.	c. wpływy z działalności statutowej,
	d. wpływy z tytułu dofinansowania przez instytucje Prywatne, państwowe i samorządowe.
§ 2. Zobowiązania majątkowe Federacji podejmują łącznie Przewodniczący, Sekretarz i Skarbnik.	§ 2. Zobowiązania majątkowe Federacji podejmują łącznie Prezydent i Skarbnik.
§ 3. Wszelkie pisma i dokumenty Federacji dotyczące spraw finansowych podpisuje Przewodniczący albo jego Zastępca i Sekretarz albo Skarbnik.	§ 3. W bieżącej działalności Prezydent reprezentuje Federację w kwestiach majątkowych jednoosobowo.

Rozdział VI POSTANOWIENIA KOŃCOWE	
Art. 16 § 1. Statut Federacji wymaga akceptacji przez Konferencję Episkopatu Polski.	§ 1. Statut Federacji i wszelkie zmiany w nim dokonane wymagają zatwierdzenia przez Konferencję Episkopatu Polski.
§ 2. Uchwałę w sprawie zmiany statutu podejmuje Konferencja Delegatów zwykłą większością głosów.	§ 2. Uchwałę w sprawie zmiany statutu podejmuje Walne Zgromadzenie większością 2/3 ważnie oddanych głosów, w obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.
§ 3. Uchwałę o rozwiązaniu Federacji może podjąć Konferencja Delegatów zwołana w trybie zwyczajnym lub nadzwyczajnym większością 2/3 głosów przy obecności przynajmniej połowy osób uprawnionych do głosowania. W drugim terminie uchwała taka może być podjęta zwykłą większością głosów bez względu na liczbę uczestników.	§ 3. Uchwałę o rozwiązaniu Federacji może podjąć Walne Zgromadzenie zwołane w trybie zwyczajnym lub nadzwyczajnym większością 2/3 głosów przy obecności przynajmniej połowy osób uprawnionych do głosowania. W drugim terminie uchwała taka może być podjęta zwykłą większością głosów bez względu na liczbę uczestników.
§ 4. Uchwała o rozwiązaniu Federacji winna określić sposób likwidacji oraz cel przeznaczenia majątku Federacji.	§ 4. Majątek Federacji, w przypadku jej likwidacji, przechodzi na własność Konferencji Episkopatu Polski.
§ 5. Uchwała o przeznaczeniu majątku Federacji podlega zatwierdzeniu przez organ rejestrujący.	

<p>§ 6. Zmiana statutu i uchwała o likwidacji Federacji wymagają powiadomienia organu rejestrującego i Konferencję Episkopatu Polski.</p>	
---	--

Aneks II.

Dorobek fonograficzny aktualnych członków Polskiej Federacji Pueri Cantores¹

CANTORES HONORATI (BIAŁA PODLASKA)

Musica Sacra (2013)

1. A. Lotti, *Kyrie z Missa in C*
2. *Sanctus VIII*, greg.
3. A. Lotti, *Agnus Dei z Missa in C*
4. T. L. de Victoria, *Domine, non sum dignus*, cz. 1
5. *Tibi dixit cor meum*, greg.
6. G. B. Martini, *In monte Oliveti*
7. T. L. de Victoria, *Popule meus*
8. R. Dubra, *O crux ave*
9. *Recordare virgo Mater*, greg.
10. G. P. da Palestrina, *Magnificat IV toni*, cz. 1
11. *Salve Regina*, greg.

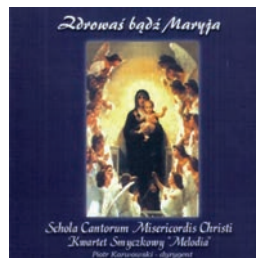
---

¹ W zestawieniu ujęto nagrania aktualnych członków Federacji. Wybrano tylko te, które powstały po przyjęciu chóru do Federacji. Autorowi nie udało się dotrzeć do wszystkich nagrań oraz w paru przypadkach ustalić daty nagrania.

SCHOLA CANTORUM MISERICORDIS CHRISTI (BIAŁA PODLASKA)

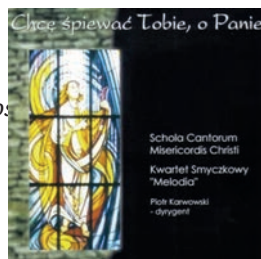
Zdrowaś bądź Maryja (2001)

1. Ave Maria, greg.
2. N. Gombert, *Magnificat* cz. 1
3. J. S. Bach, *Aria z suity nr 3*
4. G. F. Händel, *Passacaille g-moll*
5. R. Twardowski opr., *Nie opuszczaj nas*
6. F. Schubert, *Ave Maria*
7. S. Stuligrosz opr., *Daj mi Jezusa*
8. A. Zoła opr., *Zdrowaś Maryja Bogarodzico*
9. W. Barwiński, *Modlitwa*
10. A. Piątkiewicz, *Panno Święta my sieroty*
11. P. Czajkowski, *Andante cantabile z kwartetu nr 1 D-dur op. 11*
12. A. Borodin, *Nokturn z kwartetu nr 2 D-dur*
13. A. Kołaczkowski, *Śliczna Gwiazdo miasta Lwowa*
14. A. Koszewski, *Zdrowaś Królowno Wyborna*
15. H. M. Górecki, *Zdrowaś bądź Maryja*
16. M. Skoryk, *Melodia*

Chcę śpiewać Tobie, o Panie (2002)

1. S. Stuligrosz, *To miejsce wybrał sobie Bóg*
2. Wacław z Szamotuł, *Kryste dniu naszej światłości*
3. W. A. Mozart, *Gloria z Missa brevis in F*
4. W. A. Mozart, *Kwartet D-dur cz. 3 Adagio*
5. R. Twardowski opr., *Kto się w opiekę*
6. J. Maklakiewicz, *Msza Świętokrzyska*
7. S. Stuligrosz opr., *Jezu w hostii utajony*
8. S. Stuligrosz opr., *Gdzie jest Jezus*
9. C. Saint-Saëns, *Ave Verum*
10. C. Franck, *Domine non secundum*
11. S. Stuligrosz, *Ave Maria*

12. J. Haydn, *Siedem ostatnich słów Zbawiciela na Krzyżu – cz. 1 Introdukcja*
13. J. Świder, *O wszechmogący Boże*
14. J. Świder, *Alleluja*

Ad maiorem Dei Gloriam. Śpiewy liturgiczne
prof. Stefana Stuligrosza (2005)

1. *Hymn poranny*
2. *To miejsce wybrał sobie Bóg*
3. *Pieśń do Trójcy Przenajświętszej*
4. *Witaj Krzyżu zwycięski*
5. *Polska Msza Błagalna – Panie zmiłuj się*
6. *Święty*
7. *Baranku Boży*
8. *Siostrzo Faustyno*
9. *Wiernego służę*
10. *W czasie wieczerzy*
11. *Pieśń dziękczynna*
12. *Pieśń do Matki Bożej Fatimskiej*
13. *Nie lękaj się*
14. *Cantate Domino*
15. *Święty Piotrze, święty Pawle*
16. *Hymn wieczorny*

Śpiewy eucharystyczne (2005)

1. *Hoc corpus, greg.*
2. *Ecce panis, greg.*
3. G. P. Palestrina, *Sicut cervus*
4. L. Viadana, *O sacrum convivium*
5. L. Cherubini, *Veni Jesu amor mi*
6. K. Kurpiński, *Padajcie ludy*
7. E. Elgar, *Ave verum*
8. S. Stuligrosz opr., *Bądźże pozdrowiona*
9. S. Stuligrosz opr., *Jezusa ukrytego*
10. L. Virgili, *O salutaris hostia*

11. I. Pawlak, *Uczta pańska*
12. G. Skop, *Błogosławieni, którzy zostali wezwani*
13. K. Mrowiec, *Chrystus nas do końca umiłował*
14. M. Machura, *Chrystus pozostał z nami*
15. S. Stuligrosz, *Przyszedłeś Panie*
16. S. Stuligrosz, *Modlitwa Eucharystyczna Jana Pawła II*

Pan z nieba przychodzi.

Kolędy i pastoralki (2008)

1. S. Stuligrosz, *Przybieżeli do Betlejem*
2. S. Stuligrosz, *Wesołą nowinę*
3. S. Stuligrosz, *Dzisiaj w Betlejem*
4. S. Stuligrosz, *Ach ubogi żłobie*
5. S. Stuligrosz, *Pan z nieba*
6. *Gwiazdka*
7. *Adeste fideles*
8. S. Stuligrosz, *Hej w dzień narodzenia*
9. S. Stuligrosz, *Z nieba wysokiego*
10. J. Maklakiewicz, *Za Gwiazdą*
11. S. Stuligrosz, *Narodził się Jezus Chrystus*
12. S. Stuligrosz, *Triumfy Króla Niebieskiego*
13. S. Stuligrosz, *Jezus malusieńki*
14. J. Maklakiewicz, *Serca ludzkie się radują*
15. *Pójdźmy wszyscy do stajenki*
16. J. Maklakiewicz, *Pokłon Jezusowi*

Alma Redemptoris Mater (2011)

1. S. Stuligrosz opr., *Archanioł Boży Gabriel*
2. S. Stuligrosz opr., *Zdrowaś bądź Maryja*
3. S. Stuligrosz opr., *Gwiazdo morza głębokiego*
4. J. Łas opr., *Grzechem Adama – XVIII w.*
5. *Rorate caeli, greg.*
6. *Alleluja – Felix es, sacra Virgo Maria, greg.*
7. *Ave Maria, greg.*
8. *Ecce virgo concipiet, greg.*

9. *Alma Redemptoris Mater*, greg.
10. H. L. Hassler, *Ave Maris stella*
11. S. Stuligrosz, *Angelus Domini – Ave Maria*
12. S. Stuligrosz, *Witaj Gwiazdo morza*
13. *Spuście nam na ziemskie niwy*, improwizacja organowa

W tym świętym czasie oczekiwania.

Śpiewy adwentowe cz. 1 (2011)

1. M. Machura, *W tym świętym czasie*
2. J. Łaś, *Hejnał wszyscy zaśpiewajmy*
3. J. S. Bach, *Nun komm, der Heiden Heiland*
4. J. S. Bach, *Gloria sei dir gesungen*
5. Hildegarda z Bingen, *O Virtus Sapientiae*
6. G. P. Palestrina, *Conditor alme siderum*
7. Z. Piasecki, *Wypatrujcie tęsknie*
8. J. Łaś opr., *Niebiosa roś*
9. C. Thompson, *Veni, veni Emmanuel*
10. J. Łaś opr., *Mądrości, która*
11. J. Świder opr., *Raduj się ziemio*
12. *Oto Pan Bóg przyjdzie*, improwizacja organowa

Benedicamus Domino (2016)

1. M. Celminskis, *Gloria Tibi Trinitas*
2. K. Przygrodzki, *Introibo ad altare Dei*
3. *Domine praevenisti*, greg.
4. Sebastian z Felsztyna, *Alleluja. Ave Maria*
5. S. S. Szarzyński, *Veni Sancte Spiritus*
6. D. Stachowicz, *Veni Consolator*
7. G. B. Viviani, *Sonata prima*
8. K. Przygrodzki, *Weźcie moje jarzmo na siebie*
9. M. Surzyński, *Święty Boże op.38*
10. S. Stuligrosz, *Ave Maria*
11. K. Przygrodzki, *Pod Twoją obronę*
12. I. O. Mański, *Ze świtaniem rannej zorzy*
13. H. J. Botor, *Misericordias Domini*

JASNOGÓRSKI CHÓR CHŁOPIĘCY „PUERI CLAROMONTANI” (CZĘSTOCHOWA)

Kolędy i pastoralki (2015)

1. J. Jasiura opr., *Wśród nocnej ciszy*
2. Anonim, *Bożego Narodzenia*
3. J. Jasiura opr., *Narodził się Chrystus*
4. F. Nowowiejski opr., *Jasiek czuwa*
5. J. Łaś opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
6. F. Rączkowski opr., *A to komu*
7. J. Jasiura opr., *Przybądźcie tu z wiarą*
8. J. Jasiura opr., *Zbawiciel się narodził*
9. K. Grzeszczak opr., *Narodził się Jezus*
10. J. Jasiura opr., *Jezus śliczny kwiecie*
11. J. Łaś opr., *Dzisiaj w Betlejem*
12. J. Jasiura opr., *Jam jest dudka*
13. J. Maklakiewicz opr., *Pokłon Jezusowi*
14. A. Bączkowicz opr., *Nad Betlejem w ciemną noc*

CHÓR BAZYLIKI KALISKIEJ (KALISZ)

Józefie nasz Patronie (2012)

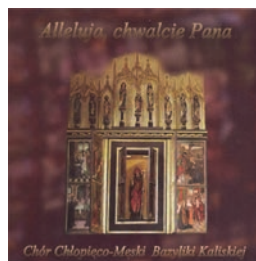
1. K. Niegowski muz., A. Niegowska sł.,
Nadziejo Ty nasza
2. R. Twardowski, F. Harazim tł.,
Hymn do świętego Józefa
3. R. Twardowski, M. Brymora sł.,
Boski Oblubieniec
4. B. Stielor, M. Plota sł., *Do św. Józefa*
5. B. Stielor, M. Klamczyński sł., *Boży pokarm*
6. R. Twardowski, M. Plota sł., *Do św. Józefa*
7. K. Drynkowski, *Nasze pragnienia*
8. B. Stielor, M. Brymora sł., *Boski Oblubieniec*
9. B. Stielor, M. Brymora sł., *Pieśń o św. Józefie*

10. A. Cwojdziański, T. Januchta sł., *Boże narodziny*
11. B. Stieler, M. Plota sł., *Święty nad świętymi*
12. B. Stieler, M. Kocemba sł., *Pieśń o św. Józefie*
13. B. Stieler, (tekst: J. Siedlecki, *Śpiewnik Kościelny*, 1987),
O Józefie ukochany
14. B. Stieler, M. Brymora sł., *Kaliska Kolegiata*
15. B. Stieler, M. Plota sł., *Z wielką pokorą*

Alleluja, chwalcie Pana (2017)

1. Waclaw z Szamotuł, A. Trzeciecki sł.,
Alleluja, chwalcie Pana
  2. Waclaw z Szamotuł, A. Trzeciecki sł.,
Ach mój niebieski Panie
  3. Waclaw z Szamotuł, A. Trzeciecki sł.,
Modlitwa, gdy dzieciaki spać idą
  4. *Puer natus*, greg.
  5. *Adeste fideles*, greg.
  6. *Stabat Mater*, greg.
- B. Stieler, M. Radziszewski, *Stabat Mater II*
7. G. G. Gorczycki, *Sepulto Domino*
  8. *Per signum crucis*, greg.
- F. Durante, *Per signum crucis*
9. G. Croce, *O vos omnes*
  10. T. L. de Victoria, *Improperia*
  11. Anonim XVIII w., *Zawitaj Ukrzyżowany*
  12. *Regina coeli*, greg.
  13. *Kyrie (Missa: Cunctipotens Genitor Deus)*
  14. B. Stieler, *Caro mea/Ciało moje*
  15. *Magnificat*, greg.
  16. F. Durante, *Magnificat*

Chwalmy Pana (2014)

1. J. Berthier, greg., *Magnificat*
2. R. Rak, M. Łakomy opr.,
Kolęda naszego wieku
3. F. Durante, greg., *Per signum crucis*
4. T. L. de Victoria, *Popule meus*
5. Z. Szygenda, J. Słowacki sł., *Papież słowiański*
6. Waclaw z Szamotuł, *Alleluja, chwalcie Pana*

CHÓR CHŁOPIĘCY BAZYLIKI MATKI BOŻEJ BOLESNEJ W LIMANOWEJ

Ego sum Pastor Bonus (1995)

Strona A

1. *Bogurodzica*
2. J. Klonowski, *Gaude Mater Polonia*
3. Z. Bernat opr., *O Matko Miłościwa*
4. G. P. da Palestrina, *Alma Redemptoris Mater*
5. T. L. da Vittoria, *Ave Maria*
6. F. Soriano, *Ave Regina Caelorum*
7. G. Aichinger, *Regina Coeli*
8. A. Koszewski, *Zdrowaś Królewno Wyborna*

Strona B

1. M. Gomółka, *Psalm 47*
2. M. Gomółka, *Psalm 77*
3. M. Gomółka, *Psalm 29*
4. Waclaw z Szamotuł, *Powszednia spowiedź*
5. H. L. Hassler, *Kyrie (Missa Secunda)*
6. H. L. Hassler, *Sanctus (Missa Secunda)*
7. G. P. da Palestrina, *O bone Jesu*
8. Waclaw z Szamotuł, *Ego sum Pastor Bonus*

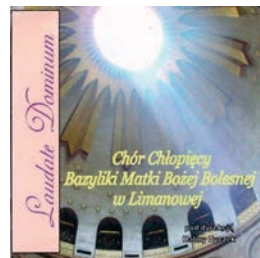
Polskie kolędy i pastorałki (1999)

1. *Bóg się rodzi*
2. *O Zarzo zawdy jasna*
3. *Nuż my dziś krześcijani*
4. *Dzisiaj w Betelejem*
5. *W żłobie leży*
6. *Tryumfy Króla niebieskiego*
7. *Północ już była*
8. *Anioł pasterzom mówił*
9. *Wędrowali Trzej Królowie*
10. *Dziś dzień wesoly*
11. *Narodził się Jezus*
12. *Gdy się Chrystus narodził*
13. *Ach ubogi żłobie*
14. *Nowy Rok bieży*
15. *Chrystus Pan się narodził*
16. *My też pastuszkowie*
17. *Pokłon Jezusowi*
18. *A czemuż mój Jezus*
19. *Przystąpmy do szopy*
20. *Lulajże Jezuniu*
21. *Suita pastoralna*

Laudate Dominum (na potrzeby wewnętrzne)

1. C. F. Gounod, *Laudate Dominum*
2. W. A. Mozart, *Ave verum*
3. H. Nyberg, *Ave Maria*
4. S. Moniuszko, *Offertorium D-dur*
5. G. Caccini, *Ave Maria*
6. *Wśród nocnej ciszy* (kolęda polska)
7. J. Stawowy, *U żłóbka*
8. *Dobry Weczir Tobi* (kolęda ukraińska)
9. *Půjdem spolu* (kolęda słowacka)
10. *Venite adoriamo* (kolęda włoska)
11. *What Child is this* (kolęda angielska)

12. *Götlich Knäbeln* (kolęda niemiecka)
13. *Stille Nacht* (kolęda niemiecka)

Gloria Tibi (na potrzeby wewnętrzne)

1. M. Celeminskis, *Gloria Tibi Trinitas*
2. A. Chlondowski, *Kyrie*
3. A. Chlondowski, *Sanctus*
4. A. Chlondowski, *Agnus Dei*
5. C. Gounod, *Ave verum*
6. C. Franck, *Panis angelicus*
7. K. Pasionek, *Suita Pastoralna*
8. *Wśród nocnej ciszy*
9. A. Seroczyński, A. Warecka, *Bosy pastuszek*
10. J. Stawowy, F. Ryling, *U źłóbka*
11. *Götlich Knäbeln* (kolęda niemiecka)
13. J. Mohr, F. X. Gruber, *Stille Nacht*

Jam jest kamieniem w mozaice Twej (2011)

1. L. Bożek opr.,
Przebolesna Matko Boska ratuj nas
2. J. S. Bach, *Ave Maria*
3. C. Gounod, *Ave verum*
4. C. Franck, *Panis angelicus*
5. A. Chlondowski, *Kyrie*
6. A. Chlondowski, *Sanctus*
7. A. Chlondowski, *Agnus Dei*
8. M. Celeminskis, *Gloria Tibi Trinitas*
9. *Wade in the Water* (pieśń tradycyjna)
10. M. W. Smith, *Agnus Dei*

Cześć polskiej ziemi (2010)

1. S. Surzyński, F. Frankowski,
Cześć polskiej ziemi
2. J. N. P. Kraszewski, A. Feliński,
Boże, coś Polskę
3. K. Kurpiński, J. N. Kamiński, *Do wolności*
4. W. Sawicki, W. Bełza,
Święta miłości kochanej Ojczyzny
5. B. Fungo opr., *Hymn (Bogarodzico, Dziewico!)*
6. F. Nowowiejski, M. Konopnicka, *Rota*
7. L. Łuskino, *Piechota*
8. E. Gabryś opr., *Pierwsza Brygada*
9. *Płynie Wisła, płynie*, melodia ludowa
10. G. Brajnej opr., *Maki*
11. S. Kwiatkowski opr., *O Miłosierna z Ostrej Bramy*
12. L. Bożek opr., *Marsz Sybiraków*
13. L. Bożek opr., *Nadzieja*
14. S. Kwiatkowski opr., *Ojczyzna*

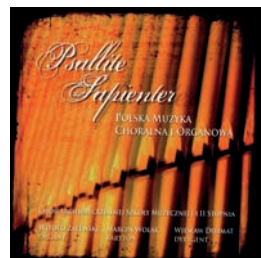

B. Gliniak, *Z. Książek Oratorium Kalwaryjskie* (2010)

**CHÓR ARCHIDIECEZJALNEJ SZKOŁY MUZYCZNEJ
I I II ST. IM. KARD. FRANCISZKA MACHARSKIEGO
„PUERI CANTORES CRACOVIENSES” (KRAKÓW)**

Psalite sapienter (2008)

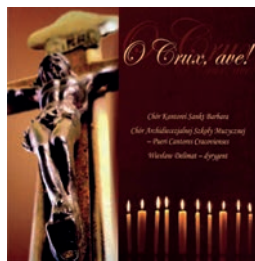
1. I. O. Mański, *Ze świtaniem rannej zorzy*
(Kantata Maryjna)
2. F. Rączkowski, *Bogurodzica*
3. M. Surzyński, *Capriccio op. 36*
4. A. Chlondowski, H. Botor opr.,
Bądź pozdrowiony
5. A. Chlondowski, H. Botor opr.,
Pan zstąpił z nieba

6. M. Surzyński, *Święty Boże, Improwizacje na temat polskiej pieśni kościelnej op. 38*
7. S. Moniuszko, *Motet: Oto drzewo krzyża*
8. M. Surzyński, *Elegia op. 30*
9. J. Maklakiewicz, *Agnus Dei*

O crux, ave (2014)

1. G. P. da Palestrina, *Super flumina Babylonis*
2. J. G. Perez, *O Crux!*
3. M. Robledo, *Domine Jesu Christe*
- 4–10. D. Buxtehude,
Jesu, meine Freude BuxWV 60
11. F. Mendelssohn-Bartholdy, *Herr, sei gnädig*
- 12–19. D. Buxtehude, *Alles was ihr tut BuxWV 4*
20. F. Mendelssohn-Bartholdy, *Herr nun lässest du deinen Diener op. 69 nr 1*
21. F. Sors, *O Crux!*

**CHÓR UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II
„PSALMODIA” (KRAKÓW)**

Totus Tuus. Henryk Mikołaj Górecki (2011)

1. *Totus Tuus op.60*
Zdrowaś bądź, Maryja!, Pieśni Maryjne op.54
2. *Matko Niebieskiego Pana*
3. *Matko Najświętsza*
4. *Zdrowaś bądź, Maryja!*
5. *Ach, jak smutne jest rozstanie*
6. *Ciebie na wieki wychwalać będziemy*
7. *Pod Twoją obronę op. 56*
8. *Pieśń Rodzin Katyńskich op.81*
9. *Amen op. 35*

Stanisław Moniuszko. Polska muzyka chóralna
(2012)

1. *Do Boga. Psalm 137*
2. *Msza łacińska Des-dur*
2. *Kyrie*
3. *Gloria*
4. *Graduale*
5. *Credo*
6. *Offertorium*
7. *Snactus*
8. *Benedictus*
9. *Agnus Dei*
10. *Kto się w opiekę*
11. *Benedictus*
12. *Ecce lignum crucis*
13. *Gorzkie żale*
14. *Agnus Dei (motet)*

Sursum corda Jego Eminencji
Stanisławowi Kardynałowi Dziwiszowi
Wielkiemu Kanclerzowi UPJP II w Krakowie
z okazji 50. rocznicy święceń kapłańskich
i 15-lecia sakry biskupiej (2013)

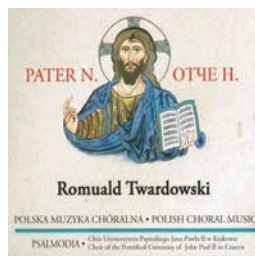
1. Anonim, *Gaude Mater Polonia*
2. Życzenia ks. dr. hab. W. Zuziaka,
Rektora UPJPII, dla ks. kard. S. Dziwisza
3. J. H. Botor, *Deus caritas est*
4. W. Kałamarz, *Psalm 150*
5. F. Nowowiejski, *Psalm 136 Ojczyzna*
6. J. Maklakiewicz, *Msza Świętokrzyska – Kyrie*
7. *Gloria*
8. *Credo*
9. *Sanctus*
10. *Benedictus*
11. *Agnus Dei*

12. J. Łuciuk, *O, ziemio polska*
13. H. J. Botor, *Misericordias Domini*

Romuald Twardowski. Polska muzyka chóralna
(2014)

1. *Alleluja*
2. *Wokaliza. Modlitwa bez słów*
3. *Regina coeli*
4. *Lux aeterna*
5. *O crux ave*
6. *Hosanna II*
7. *Magnificat*
8. *Pater noster*
9. *Otcze nasz*
10. *Chwali dusze*
11. *Światy Boże*
12. *O Ciebie radujetsia*
13. *Wo carstwie Twojem*
14. *Nynie odpuszczajeszi*
15. *Wospojtie Gospodiewi. Koncert*

Gloria, gloria in excelsis Deo (2015)

1. *Przybieżeli do Betlejem*
2. *Lulajże Jezuniu*
3. *My też pastuszkowie*
4. *Anioł pasterzom mówił*
5. *Dnia jednego o północy*
6. *Mizerna cicha*
7. *Świnty Scepon*
8. *Jam jest dudka*
9. *Gdy śliczna Panna*
10. *Narodził się Jezus Chrystus*
11. *Z dworu niebieskiego*
12. *Oj maluśki, maluśki*

13. *Dobrze ześ się Jezu*
14. *Bacowsko kolynda*

PUERI CANTORES LUBLINENSES (LUBLIN)

Misericordias Domini in aeternum cantabo
(2017)

1. J. A. Hasse, *Benigne fac Domine z Miserere*
2. H. J. Botor, *Misericordias Domini*
3. C. Franck, *Panis angelicus*
4. J. S. Bach, *Tocatta i fuga d-moll BWV 565*
5. W. A. Mozart, *Benedictus sit Deus KV 117*
6. W. A. Mozart, *Lacrimosa z Requiem*
7. C. Saint-Saëns, *Tollite hostias*
8. J. Arcadelt, *Ave Maria*
9. G. F. Händel, *Canticorum Jubilo*
10. A. Lotti, A. Honti opr., *Sanctus*
11. D. Willcocks opr., *Hark the Herald Angels Sing*
12. J. Maklakiewicz opr., *Wśród nocnej ciszy*
13. J. Maklakiewicz opr., *Z narodzenia Pana*
14. S. Moryto, *Zaśpiewam Jezuskowi*
15. D. Willcocks opr., *Adeste fideles*
16. G. F. Händel, *De torrente in via bibet z Dixit Dominus*
17. J. Haydn, *Insanae et vanae curae cz. I*
18. G. B. Pergolesi, *Stabat Mater*
19. G. B. Pergolesi, *Quando corpus*
20. G. B. Pergolesi, *Amen*
21. G. F. Händel, *Alleluja z Oratorium Mesjasz*

SŁOWIKI LUBELSKIE (LUBLIN)

The Lublin Nightingales (1998/1999)

1. J. Berthier muz., O. Faulstich harm.,
Ubi caritas et amor
2. G. P. da Palestrina, *Regina coeli*
3. A. Bruckner, *Pange lingua*
4. G. Zelioli, *Agnus Dei*
5. G. Zelioli, *Laudate Dominum*
6. B. Pękiel, *Magnum Nomen Domini*
7. T. Paciorkiewicz, *Ave Regina Caelorum*
8. A. Vivaldi, *Magnificat* (fragm.: *Magnificat, Fecit potentiam, Deposuit potentes, Sicut locutus, Gloria*)
9. G. G. Gorczycki, *Laetatus sum*

Kolędy (2007)

1. Życzenia
2. J. Maklakiewicz opr., *Wśród nocnej ciszy*
3. S. Niewiadomski opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
4. J. Maklakiewicz opr., *W żłobie leży*
5. W. Świerczek opr., *Dziś dzień wesoly*
6. J. Maklakiewicz opr., *Jasna Panna*
7. P. Bańka opr. i muz., M. Kluz śpiew,
Wśród nocnej ciszy

Kolędy i pastorałki (2011)

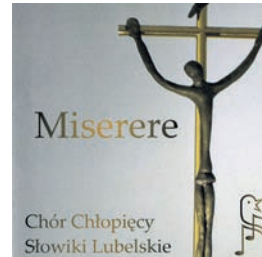
1. S. Niewiadomski, *Gdy się Chrystus rodzi*
2. J. Łaś, *Dziecina mała*
3. J. Maklakiewicz, *Pokłon Jezuskowi*
4. A. Nikodemowicz, *Paśli pasterze woły*
5. T. Lenartowicz, J. Gall, Mizerna, *cicha*
6. J. Kurczecov, *Lulajże, Jezuniu*
7. K. Wiłkomirski, *Wędrowali Trzej Królowie*
8. F. Nowowiejski, *Dzisiaj w Betlejem*

9. S. Niewiadomski, *Wśród nocnej ciszy*
10. *Bóg się rodzi*

Miserere (2014)

1. J. Clement, *Adoramus Te, Christe*
2. J. Naujalis, *In monte oliveti*
3. A. Chlondowski opr., *Plączcie anieli*
4. J. van Berchem, *O Jesu Christe*
5. A. Lotii, *Miserere*
6. J. S. Bach, *O große lieb*
7. G. Allegri, *Miserere mei, Deus*

**CHÓR SALEZJAŃSKIEJ OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOŁY
MUZYCZNEJ II STOPNIA (LUTOMIERSK)**

Cantate Domino (2011)

1. J. P. Sweelinck, *Wariacje „Est Ce Mars”*
2. J. S. Bach, *O Mensch, beweindein Sünde gross*
3. J. S. Bach, *Preludium i fuga h-moll*
4. F. Mendelssohn-Bartholdy, *Sonata VI d-moll*
5. J. Janca, *Choraltocata „Wachet auf”*
6. L. T. de Victoria, *O sacrum convivium*
7. L. Hasler, *Cantete Domino*
8. F. Biebl, *Ave Maria*
9. V. Miskinis, *Ave Regina coelrum*
10. P. Jańczak, *Sanctus*

L. Kułakowski, *Missa miseri cordis* (2011)

Oratio (2012)

1. T. Szczepanik, *Stabat Mater*
2. T. Szczepanik, *Bardziej być*
3. T. Szczepanik, *Oratio Dominica*
4. M. Sławecki, *Mater Jesu Dolorosa*
5. M. Sławecki, *Meine liebe Mutter*
6. M. Sławecki, *Oratio Lauretana*
7. A. Żuchowski, *Śpieszmy się*

Różanostockiej Wspomożycielce (2013)

1. A. Chlondowski, *Fanfary*
2. I. O. Mański, *Witaj Królowo*
3. I. O. Mański, *Ze świtaniem rannej zorzy*
4. J. Jarzębowski, *Błękitne rozwińmy sztandary*
5. Z. Malinowski, *O Pani i Królowo*
6. Z. Malinowski, *O Gwiazdo pięknej miłości*
7. Z. Malinowski, *Różanostocka Królowa*
8. A. Koszewski, *Zdrowaś Królowo Wyborna*
9. V. Miskinis, *Ave Regina coelorum*
10. F. Biebl, *Ave Maria*

„*Gloria in excelsis*” (2014)

1. H. Wierchoń opr., *Adeste fideles*
2. J. Maklakiewicz opr., *Wśród nocnej ciszy*
3. J. Maklakiewicz opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
4. S. Stuligrosz opr., *Rozkwitnęła się*
5. J. Maklakiewicz opr., *Bóg się rodzi*
6. J. Maklakiewicz opr., *Kołysanka Maryi Panny*
7. J. Maklakiewicz muz. i opr., *Jasna Panna*
8. S. Stuligrosz opr., *Pasterze mili*
9. J. Maklakiewicz opr., *Z narodzenia Pana*
10. K. M. Prosnak muz., S. Ormiński instr., *Kołysanka Jezusowa*
11. J. Maklakiewicz opr., *Za gwiazdą*
12. S. Stuligrosz opr., *Narodził się Jezus*

13. S. Stuligrosz opr., *Lulajże Jezuniu*
14. H. Wierzchoń opr., *Hark, how the Bell*

CANZONA (MUROWANA GOŚLINA)

Chór Dziewczęcy Canzona

1. Wincenty z Kielczy, *Celebret Polonia*
2. Anonim Staniątecki, *Nuż my dziś krześcijani*
3. *Responsorium: In Resurrectione Domini*
4. F. Liszt, *O filii et filiae*
5. Z. Bernat, *Litania do Bogarodzicy*
6. P. Czesnokow, *Chwalitć Gospoda s niebies*
7. Anonim, *Ikona*
8. A. Vivaldi, *Laudamus te*
9. Z. Bernat, *Psalm o Matce Bożej*
10. T. Szeligowski, *Ave Maria*
11. T. Paciorkiewicz, *Ave Regina coelorum*
12. J. Leavitt, *Kyrie*
13. J. Arcadelt, *La pastorella mia*
14. G. Festa, *Madonna io v'amo e taccio*
15. G. Bachhofen, *Vieleverachten die edele Musik*
16. H. Purcell, *Sound the trumpet*
17. W. A. Mozart, *Alphabet*
18. E. Maćkowiak, *Jasna noc*
19. P. Łukaszewski, *Kruk w kąpieli*
20. H. Weiss-Steinberg, *Cum subit illius*
21. R. Rodgers, *The sound of music*
22. C. Carter, *Goodnight sweetheart*

MŁODZIEŻOWY CHÓR „SCHERZO” I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO W NOWYM SĄCZU

Misericordias Domini (2008)

H. J. Botor, *Missa de Misericordias Domini*

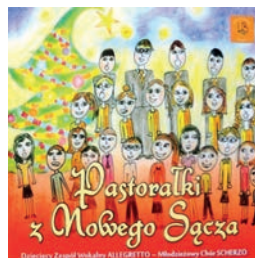
1. *Kyrie*
2. *Gloria*
3. *Credo*
4. *Snactus*
5. *Agnus Dei*
6. H. J. Botor, Hymn – *Misericordias Domini*

Pastorałki z Nowego Sącza (2014)

L. Bas muz., J. Babiarsz sł.

1. *Cieszymy się*
2. *Święta godzina*
3. *Gdy noc zapadnie*
4. *Sześć poduszek*
5. *Pastorałka*
6. *Idą kołędnicy*
7. *Święta*

CHÓR CHŁOPIĘCO-MĘSKI MIASTA OLSZTYN

*Jubileusz Chóru Chłopięco-Męskiego
Miasta Olsztyn* (2010)

1. J. S. Bach, Anders Öhrwall arr., *Bourée*
- Pieśni ze Śpiewnika Szkolnego, Poznań 1920:
2. *Polskie dziecko*
  3. *Kraj ojczysty*
  4. *Płynie Wisła*
  5. *Piosnka ucznia*
  6. Anonim, *Jako różna między kolącym głógiem*

7. F. Durante, *Per signum crucis*
8. *Kokoszka jarzębata*, mel. lud.
9. *Poranek*, mel. lud.
10. E. Bury, *Z liścia chałupkę miała*
11. M. Jasiński, *Krokusowa łączka*
12. A. Koszewski, *Lisi alfabet*
13. E. Maćkowiak, *Jasna noc*

PUERI ET PUELLAE PLOCENSES (PŁOCK)

Pueri Cantores Plocenses (2001)

1. M. J. Diack, *Sing a Song of Sixpence*
2. F. Schubert, *Ave Maria*
3. C. Franck, *Panis angelicus*
4. G. Caccini, *Ave Maria*
5. F. Mendelssohn-Bartholdy, *Veni Domine*
6. A. Stradella, *Pieta Signore*
7. G. Donizetti, *Ave Maria*
8. *Missa Orbis Factor* (*Kyrie, Sanctus, Agnus Dei*)
9. O. di Lasso, *Oculos non vidit*
10. G. F. Händel, *Dignare o Domine*
11. D. Buxtehude, *Cantante Domino*
12. C. Gounod, *Benedictus*
13. A. Koszewski, *Złoty Jeź*
14. A. Hundziak, *Litania do Maryi Panny*
15. Spirituals, *Joshua Fit the Battle of Jericho*
16. J. Lennon, P. McCartney, *Yesterday*

Jan Szopiński, Msza o pokój (2002)

1. *Panie zmiłuj się nad nami*
2. *Chwała na wysokości Bogu*
3. *Dlaczego nie ma pokoju?*
4. *Alleluja*
5. *Wierzę w Boga*
6. *Święty, święty, święty*
7. *Baranku Boży*
8. *Pokój mój wam daję*

*Pueri Cantores Plocenses w hołdzie
geniuszowi Bacha (2003)*

1. *Otwarcie*
2. *Canzona d-moll BWV 588*
Krzysztof Kralka opr.
3. *Preludium a-moll BWV 551,*
Koncert a-moll BWV 1041
Krzysztof Kralka opr.
4. *Inwencja dwugłosowa a-moll BWV 784*
Krzysztof Kralka opr.
5. *Preludium a-moll BWV 559*
6. *Chorał organowy BWV 1113 – improwizacja*
7. *Chorał organowy BWV 1113* Krzysztof Kralka opr.
8. *Preludium C-dur BWV 846*
9. *Siciliana BWV 1031*
10. *Pastorale F-dur BWV 590*
11. *Wariacje elektroniczne na temat Canzony d-moll BWV 588;*
Fantazja g-moll BWV 642
12. *Aria na strunie g BWV 1068* Krzysztof Kralka opr.
13. *Pasja wg św. Mateusza BWV 244* Krzysztof Kralka opr.
14. *Uwertura h-moll BWV 1067* Krzysztof Kralka opr.
15. *Canzona d-moll BWV 588*
16. *Tocatta d-moll BWV 565* Krzysztof Kralka opr.
17. *Fuga d-moll BWV 565* Krzysztof Kralka opr.

Podaruj sobie Święta (2003)

1. *Podaruj sobie trochę Świąt*
K. Kralka tekst i opr. muz. trad.
2. *Jezus malusienki* K. Kralka opr. muz. trad.
3. *Fa la la* K. Kralka opr. muz. trad.
4. *W żłobie leży organy* Wiktor Bramski
5. *Mizerna cicha* K. Kralka opr. muz. trad.
6. *Gdy śliczna Panna* muz. trad.
7. *Oj maluśki, maluśki* K. Kralka opr. muz. trad.
8. *Hej, w dniu narodzenia organy* W. Bramski
9. *Lulajże Jezuniu* muz. trad.
10. *O Gwiazdo Betlejemska* K. Kralka opr. muz. trad.
11. *Cicha noc*, muz. trad.

Cicha noc (2004)

1. J. F. Händel, sł. trad., *Adeste fideles*
2. J. Perpoint, sł. K. Kralka, *Jingle Bells*
3. J. F. Händel, sł. K. Kralka, *Joy To the World*
4. *Tryumfy Króla Niebieskiego*, muz. i sł. trad.
5. J. E. West, *Fantasy*
6. F. Gruber, sł. trad., *Cicha noc*
7. *Przylecieli aniołkowie*, muz. i sł. trad.

Antonin Dvořák, *Stabat Mater* (2005)

Międzynarodowy Festiwal *Hajnowskie Dni*
Muzyki Cerkiewnej 11–19 maja 2007

14. A. Archangielskij, *Chwalitie imia Hospodnie*
15. P. Czesnokow, *Sowiet przewiecznyj*
16. D. Bortniański, *Priditie poklonimsia*

Ludwig van Beethoven, *Msza C-dur op. 86*
(2008)

Z nieba wysokiego (2008)

1. S. Stuligrosz opr., *Tryumfy Króla Niebieskiego*
Pueri Cantores Plocenses,
Puellae Cantantes Plocenses
2. S. Stuligrosz opr., *Jezus malusieńki*
Pueri Cantores Plocenses,
Grażyna Flicińska-Panfil
3. S. Stuligrosz opr., *Z nieba wysokiego*
Pueri Cantores Plocenses
4. S. Stuligrosz opr., *Pasterze mili, coście widzieli*
Pueri Cantores Plocenses, Puellae Cantantes Plocenses, Zdzisław Kordyjalik
5. S. Stuligrosz opr., *W dzień Bożego narodzenia*
Pueri Cantores Plocenses
6. S. Stuligrosz opr., *Do szopy hej pasterze*
Pueri Cantores Plocenses, Piotr Nowacki
7. S. Stuligrosz opr., *O Gwiazdo betlejemską*
Pueri Cantores Plocenses, Izabella Kłosińska

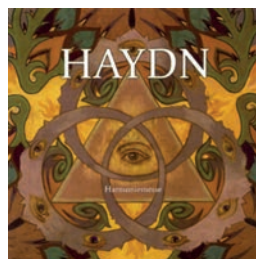

8. S. Stuligrosz opr., *Przybieżeli do Betlejem*
Pueri Cantores Plocenses, Puellae Cantantes Plocenses,
Zdzisław Kordyjalik
9. J. Maklakiewicz opr., *Lulajże Jezuniu*
Pueri Cantores Plocenses, Katarzyna Pańko
10. S. Stuligrosz opr., *Zaśnij Jezuniu*
Pueri Cantores Plocenses, Michał Sławecki, Piotr Jabłoński
11. S. Stuligrosz opr., *Hej, w dzień narodzenia*
Pueri Cantores Plocenses, Grażyna Flicińska-Panfil
12. A. Adam opr., A. Leśkiewicz sł., *Hymn Bożego Narodzenia*
Pueri Cantores Plocenses, Piotr Nowacki
13. S. Stuligrosz opr., *Narodził się Jezus Chrystus*
Pueri Cantores Plocenses, Puellae Cantantes Plocenses
14. S. Stuligrosz opr., *Anioł pasterzom mówił*
Pueri Cantores Plocenses, Puellae Cantantes Plocenses,
Zdzisław Kordyjalik
15. S. Stuligrosz opr., *Wśród nocnej ciszy*
Pueri Cantores Plocenses
16. *Bóg się rodzi*
Pueri Cantores Plocenses, Piotr Jabłoński
17. S. Stuligrosz opr., *Wesoła nowina*
Pueri Cantores Plocenses, Izabela Kłosińska
18. S. Stuligrosz opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
Pueri Cantores Plocenses, Puellae Cantantes Plocenses
19. S. Stuligrosz opr., *Mizerna cicha*
Pueri Cantores Plocenses, Michał Sławecki
20. J. Maklakiewicz opr., *Kotłyszanka Maryi Panny*
Pueri Cantores Plocenses, Małgorzata Pańko
21. S. Stuligrosz opr., *Dzisiaj w Betlejem*
Pueri Cantores Plocenses

W. A. Mozart, *Requiem* (2009)

J. Haydn, *Harmoniemesse* (2010)

W. A. Mozart, *Krönungsmesse* (2011)

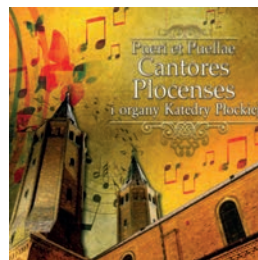

G. Verdi, *Requiem* (2012)

*Pueri et Puellae Plocenses i organy
Katedry Płockiej (2014)*

1. Mikołaj z Krakowa, *Preambulum in F*
2. Hieronim z Koprzywnicy,
Veni Sancte Spiritus
3. Mikołaj z Krakowa, *Hayducki*
4. O. di Lasso, *Kyrie*
5. J. S. Bach,
Der Tag, der is so freudenreich BWV 605
6. A. Koszewski, *Zdrowaś Królewno Wyborna*
7. P. Jańczak, *Pater noster*
8. J. S. Bach, *Nun freut euch, lieben Christen g'mein BWV 734*
9. P. Czesnokow, *Dusze moja*
10. P. Czesnokow, *Sowiet Priewiecznyj*
11. P. Jańczak, *Kyrie*
12. J. S. Bach, *Wo soll ich fliehen BWV 646*
13. P. Jańczak, *De profundis Clamavi*
14. P. Jańczak, *Fortuna Imperatrix Mundi*
15. J. S. Bach, *Concerta a-moll op.3 nr 8, część I*
16. J. S. Bach, *Concerta a-moll op.3 nr 8, część II*
17. J. S. Bach, *Concerta a-moll op.3 nr 8, część III*
18. C. Franck, *Panis angelicus*
19. G. Böhm, *Praeludium und Fuge C-dur*
20. A. Stradella, *Pieta signore*
21. G. Caccini, *Ave Maria*
22. J. James, *Voluntary in D*

*Pueri et Puellae Plocenses i organy
Katedry Płockiej. Album II (2016)*

1. J. S. Bach, *Sinfonia D-dur BWV 29*
2. G. Allegri, *Miserere Mei Deus*
3. J. S. Bach, *Sinfonia d-moll BWV 35 Teil II*
4. G. G. Gorczycki, *Tota pulchra est Maria*
5. A. Vivaldi, *Gloria*
6. D. Stachowicz, *Veni Consolator*

7. G. F. Händel, *Orgelkoncert F-dur Teil I*
8. W. Boyce, *Simply Alleluia*
9. G. F. Händel, *Orgelkoncert g-moll Teil IV*
10. A. Doss, *Ave Maria*
11. L. Marchand, *Dialogue*
12. F. J. Haydn, *Insanae et Vanae Curae*
13. G. F. Händel, *Orgelkoncert g-moll Teil IV*
14. G. Sviridov, *Lyubov Svyataya*
15. T. Albinioni, *Adagio g-moll*

PROMYKI SŁONECZNE (PNIEWY)

Bóg się rodzi (1994)

Strona A

1. *Bóg się rodzi*
2. *Gdy się Chrystus rodzi*
3. *W żłobie leży*
4. *Pójdźmy wszyscy do stajenki*
5. *Śliczna Panienska*
6. *Cicha noc*

Strona B

7. *Gdy śliczna Panna*
8. *Powiedzcie, pasterze*
9. *Ach, ubogi żłobie*
10. *Wśród nocnej ciszy*
11. *Jasna Panna*
12. *Święta Panienska*
13. *Pokłon Jezusowi*

Dzieciątko się narodziło (1997)

Strona A

1. *Bóg się z Panny narodził*
2. *Jezus malusieńki*
3. *Na Boże Narodzenie*

4. *Gloria*
5. *Przybieżeli do Betlejem*
6. *Dzieciątko się narodziło*
7. *Serca ludzkie*

Strona B

8. *Lulajże Jezuniu*
9. *A wczora z wieczora*
10. *Z narodzenia Pana*
11. *Wesołą nowinę*
12. *Adeste fideles*
13. *Tryumfy Króla Niebieskiego*

Płyty CD:

Bóg się rodzi (1997)

opr. kolęd ks. K. Mrowca, J. Maklakiewicza,
F. Rączkowskiego, S. Stuligrosza, Z. Bernata,
B. Rutkowskiego:

1. *Gdy się Chrystus rodzi*
2. *W żłobie leży*
3. *Pójdźmy wszyscy do stajenki*
4. *Śliczna Panienska*
5. *Cicha noc*
6. *Kołysanka N. M. Panny*
7. *Powiedzcie pasterze mili*
8. *Ach ubogi żłobie*
9. *Wśród nocnej ciszy*
10. *Jasna Panna*
11. *Święta Panienska*
12. *Pokłon Jezusowi*
13. *Bóg się z Panny narodził*
14. *Jezus malusieńki*
15. *Na Boże narodzenie*
16. *Gloria*
17. *Przybieżeli do Betlejem*
18. *Dzieciątko się narodziło*

19. *Lulajże Jezuniu*
20. *A wieczora z wieczora*
21. *Z narodzenia Pana*
22. *Wesoła nowina*
23. *Serca ludzkie się radują*
24. *Tryumfy Króla Niebieskiego*

Akatyst ku czci Bogurodzicy (1999)

Jak Cię zrozumieć Tajemnico... (1999)

Autorzy: ks. I. Pawlak, ks. K. Mrowiec, J. Maklakiewicz, C. Rossini, C. Franck, H. Schröder, ks. K. Mrowiec, G. F. Händel, M. Gomółka, Ch. Gounod, bł. U. Ledóchowska, ks. Z. Bernat.

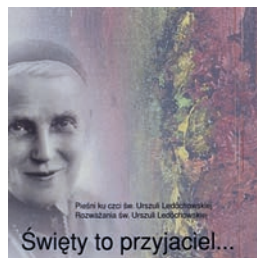
1. *Msza Polska – Pax*
2. *Ego sum Panis vivus*
3. *Panis Angelicus*
4. *Msza – Kyrie*
5. *Msza – Sanctus*
6. *Msza – Agnus Dei*
7. *Alleluja – Nie wyście mnie wybrali*
8. *Canticorum jubilo*
9. *Pana ja wzywać będę*
10. *O Panie niech będę jak promyk słoneczny*

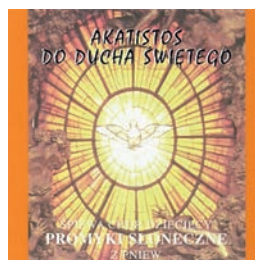
Święty to przyjaciel (2003)

Teksty: św. U. Ledóchowska; K. Nogajówna

1. *Całe Twoje życie*
2. *Rozważanie św. U. Ledóchowskiej o kanonizacji*
3. *U tronu Boga wstawiaj się za nami*
4. *Rozważanie św. Urszuli o świętości*
5. *Święta Urszulo z woli Najwyższego*
6. *Chwałą świętości*
7. *Rozważanie św. Urszuli o apostołstwie uśmiechu*
8. *O Panie niech będę jak promyk słoneczny*
9. *Pod działaniem promieni słonecznych*
10. *Rozważanie św. Urszuli o Najświętszym Sakramencie*
11. *Ja Ciebie tak kocham*
12. *Rozważanie św. Urszuli o Sercu Bożym*
13. *Królestwo Boskiego Serca*
14. *Do krzyża kierujcie oczy wasze*
15. *Rozważanie św. Urszuli o modlitwie*
16. *Jezu złoty*
17. *Modlitwa jest mostem*
18. *Rozważanie św. Urszuli o milczeniu*
19. *Milczenie i skupienie*
20. *Kto wytrwa do końca*
21. *Rozważania św. Urszuli o Matce Bożej*
22. *Pięknaś Maryjo*
23. *Gwiazdo Morza*
24. *Rozważanie św. Urszuli o różańcu*
25. *Patrz na Maryję*
26. *Nabożeństwo do Matki Najświętszej*
27. *Rozważanie św. Urszuli o śmierci*
28. *A kiedy przyjdiesz po mnie Jezu złoty*

Akatisos do Ducha Świętego (2005)

O Panie, niech będą jak promyk słoneczny (2008)

„PARADISO” (POZNAŃ)

Paradiso (2015)

1. Mel. greg./V. Nees, *Ave Regina caelorum*
2. Mel. greg./R. Weidner, *O Sacrum convivium*
3. Mel. greg./M. Falloni, *Crux fidelis*
4. Mel. greg./G. Faure, *Ave verum*
5. Mel. greg./G. Dufay, *Veni Sancte Spiritus*
6. Mel. greg./W. Gieburowski,
Jesu dulcis memoria
7. Mel. greg./E. Domagała, *Audi benigne*
8. Mel. greg./G. Faure, *Maria Mater gratiae*
9. Mel. greg./R. Emerson, *Ubi caritas*
10. P. Eben, *De Angelis*
11. S. Teresa de Avila/Joan Szymko, *Nada te turbe*

POZNAŃSKI CHÓR KATEDRALNY (POZNAŃ)

Polskie koledy

1. J. Maklakiewicz, *Gdy śliczna Panna*
2. A. Chlondowski, *Anioł Pański*
3. A. Uruski, *Zaśnij dziecino*
4. K. Prosnak, *Brzmią anielskie pienia*
5. S. Niewiadomski, *W dzień Bożego narodzenia*
6. W. Cichowicz, *Jam jest dudka*
7. S. Niewiadomski, *Pasterze drzymali*
8. S. Niewiadomski, *Christus natus est nobis*
9. S. Niewiadomski, *Przybieżeli do Betlejem*
10. S. Wilmowski, *Śpiew pastuszka*
11. Z. Bernat, *Powiedzcie pasterze mili*
12. K. Wilkomirski, *Chrystus Pan się narodził*
13. J. Maklakiewicz, *Gdy się Chrystus rodzi*
14. Z. Bernat, *Bóg się z Panny narodził*
15. J. Maklakiewicz, *Bóg się rodzi*

Józef Surzyński, Musica sacra (1995)

Missa in honorem Inmaculate Conceptionis
Beate Virginis Mariae op.21

1. *Kyrie*
2. *Gloria*
3. *Credo*
4. *Sanctus – Benedictus*
5. *Agnus Dei*
6. *Gloria Tibi Trinitas*
7. *Jezu, zmiłuj się*

Hymni in festo ss. Corporis Christi op. 9

8. *Sacris solemnibus*
9. *Verbum supernum*
10. *Salutis humanae*
11. *Aeterne Rex*

12. *Ego sum Panis Vivus*
13. *O Sacrum Convivium*
14. *Adorate devote*
15. *Ave Maria*

Memoria tenere

Missa pro defunctis

1. *Requiem*
2. *Kyrie*
3. *Sanctus, Benedictus*
4. *Agnus Dei*
5. *Lux aeterna*
6. *In paradisum*

J. Surzyński

7. *Gloria Tibi Trinitas*

Missa in honorem Immaculate Conceptionis Beatae Virginis Mariae op.21

8. *Kyrie*
  9. *Gloria*
  10. *Credo*
  11. *Sanctus – Benedictus*
  12. *Agnus Dei*
  13. W. Gieburowski, *Lux aeterna*
- Z. Bernat, *Missa brevissima „Orbis factor”*
14. *Kyrie*
  15. *Sanctus – Benedictus*
  16. *Agnus Dei*
  17. G. Allegri, *Gloria*

Grzegorz Gerwazy Gorczycki, *Completorium*

Michael Haydn, *Litaniae de ss. Nomine Jesu* (1996)

G. G. Gorczycki, *Completorium*

1. *Cum invocarem*
2. *In Te, Domine, speravi*
3. *Qui habitat*
4. *Ecce nunc benedicite*

5. *Te lucis ante terminum*
  6. *In manus tuas*
  7. *Nunc dimittis*
- M. Haydn, *Litaniae de ss. Nomine Jesu*
1. *Kyrie*
  2. *Jesu Filii Dei*
  3. *Jesu refugium nostrum*
  4. *Jesu thesaure*
  5. *Jesu gaudium angelorum*
  6. *Agnus Dei*

Ora pro nobis

- F. Durante, *Magnificat*
1. *Magnificat anima mea*
  2. *Et misericordia eius*
  3. *Deposuit potentes de sede*
  4. *Suscepit Israel*
  5. *Sicut locutus est*
  6. *Gloria Patri*
7. J. S. Bach, *Meine Seele erhebet den Herren*
  8. Bach – Gounod, *Ave Maria*
  9. F. Schubert, *Ave Maria*
  10. H. Bemberg, *Ave Maria*
  11. F. Liszt (J. Arcadelt), *Ave Maria*
  12. G. P. da Palestrina, *Alma Redemptoris*
  13. Anonim XV w., *Bądź wesoła*
  14. T. L. da Vittoria, *Ave Maria*
  15. S. Rachmaninov, *Bogarodice*
  16. G. Aichinger, *Regina coeli*

Polska Msza Pasterska i inne kolędy

F. Nowowiejski, *Polska Msza Pasterska*, op. 24 nr 1

1. *Wśród nocnej ciszy*
2. *Gdy się Chrystus rodzi*
3. *Północ już była*
4. *Hej w dzień narodzenia*
5. *Dzisiaj w Betlejem*
6. *Pan z nieba*
7. *Jezus malusieńki*
8. *Bóg się rodzi*
10. Improwizacja organowa nt. kolędy *Pasterze mili*
11. Z. Mahlik opr., *Pasterze mili*
12. J. Maklakiewicz opr., *Dalej chłopy*
13. Z. Mahlik opr., *Luli Jezu luli*
14. J. Maklakiewicz opr., *Serca ludzkie*
15. J. Maklakiewicz opr., *Święta Panienka*
16. J. Maklakiewicz opr., *Z narodzenia Pana*
17. J. Maklakiewicz opr., *Lulajże Jezuniu*
18. J. Maklakiewicz opr., *W szopie, w szopie*
19. J. Maklakiewicz opr., *Gdy śliczna Panna*
20. J. Maklakiewicz opr., *Nad stajenką*
21. Improwizacja organowa nt. kolędy *Lulajże Jezuniu*

Józef Surzyński. *Szukam o Panie Twojego oblicza* (2000, 2002)

J. Surzyński

1. *Preludium i fuga f-moll* na temat pieśni
Jezu konający i za nas umierający zmiłuj się nad nami

Krótkie przygrywki organowe:

2. A-dur
3. Dorycka
4. a-moll
5. D-dur
6. C-dur

7. Es-dur
  8. F-dur
  9. G-dur
  10. B-dur
  11. Moderato na organy na temat pieśni *Jezus malusieńki*
  12. Andante d-moll op. 8 nr 3
  13. Andante g-moll op. 8 nr 6
  14. Preludium C-dur op. 8 nr 1
  15. Andante F-dur op.12 nr 6
  16. Postludium na temat pieśni adwentowej *Creator alme siderum*
  17. Trio na temat pieśni *Zawitaj córko*
  18. Larghetto na organy lub fisharmonię
  19. Andantino G-dur op. 8 nr 10
  20. Preludium D-dur op. 12 nr 1
  21. Preludium c-moll op. 8 nr 7
- Missa Dominicalis
22. *Kyrie*
  23. *Gloria*
  24. *Credo*
  25. *Sanctus*
  26. *Benedictus*
  27. *Agnus Dei*

DON DIRI DON (SZCZECIN)²

Chór Dziecięcy Don Dirí Don
Zachodniopomorskiego Uniwersytetu
Technologicznego w Szczecinie (2008)

1. H. Purcel, *We the Spirits of the Air*
2. C. Franck, *Panis angelicus*
3. P. Jańczak, *Pater Noster*
4. K. M. Bart, *Blessing*

² Z wiadomości dostępnych autorowi wynika, że oprócz wymienionych nagrań chór „Don Dirí Don” nagrał jeszcze dwie płyty CD.

5. J. Althouse, *Shenandoah*
6. G. Weiss, *Can't help falling in love*
7. D. Besing, *Take these wings*
8. *We wish you a Merry Christmas*
9. E. Ehret, *What you gonna call your pretty little baby*
10. *Dzisiaj w Betlejem*
11. *Do szopy, hej pasterze*
12. *Noc cicha w śnie*
13. *Brzmią aniołów cudne pienia*
14. *Przybieżeli do Betlejem*
15. *Gdy śliczna Panna*
16. *My też pastuszkowie*
17. *Lulajże, Jezuniu*
18. *Cicha noc*

*Don Dirì Don. Chór Dziecięcy
Zachodniopomorskiego Uniwersytetu
Technologicznego. Szczecin*

1. F. Liszt, *O Filii et Filiae*
2. G. P. da Palestrina, *Gloria Patri*
3. K. M. Bart, *Blessing*
4. P. Jańczak, *Pater Noster*
5. A. Olshanetsky, *Unter beymer*
6. F. Chopin, *Życzenie*
7. J. Offenbach, *Barcarolle z opery „Opowieści Hoffmana”*
8. D. Besing, *Take these wings*
9. B. Coulais, *Vois sur ton chemin*
10. J. Hadar, *A white rainbow*
11. K. Knecht, *Shalom Aleikhem*
12. *Pieśń z Izraela, Hava nagila*
13. *Pieśń z Chin, Morze moje rodzinne miejsce*
14. *Pieśń z Chin, Piosenka i uśmiech – Kiu cien tyn*
15. G. Weiss, H. Pereti, *Can't help falling in love*
16. K. Jenkins, *Adiemus*
17. B. Andersson, S. Andersson, B. Uluaeus, *Mamma mia*

SZCZECIŃSKIE SŁOWIKI

Szczeciński Chór Chłopiacy Słowiki (2017)

1. G. P. da Palestrina, *Sicut servus*
2. M. Zieleński, *O gloriosa Domina*
3. G. B. Bononcini, *Per la gloria d'adorarvi*
4. J. P. Rameau, *La Nuit*
5. F. M. Bartholdy, *Die Nachtigall*
6. J. G. Rheinberger, *Agnus Dei*
7. F. Nowowiejski, *Parce Domine*
8. M. Lauridsen, *O Nata Lux*
9. A. Koszewski, *Magnificat*
10. A. Koszewski, *Stabat Mater*
11. A. D. Consolacion II, *Pater noster*
12. K. M. Prosnak, *Wesele sieradzkie*
13. J. David, *You Are The New Day*

Kolędy (2017)

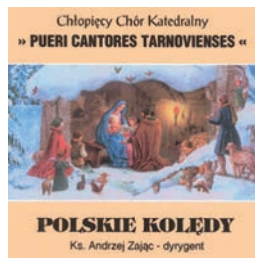
1. F. Nowowiejski opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
2. S. Wiechowicz opr., *Anioł pasterzom mówił*
3. S. Wiechowicz opr., *Ach, ubogi żłobie*
4. J. Maklakiewicz opr.,
Święta Panienska Syna usypiała
5. F. Nowowiejski opr., *Dzisiaj w Betlejem*
6. S. Stuligrosz opr., *Mędrcy Świata Monarchowie*
7. S. Stuligrosz opr., *W żłobie leży*
8. T. Flaszka opr., *Tryumfy Króla Niebieskiego*
9. J. Maklakiewicz opr., *Lulajże Jezuniu*
10. T. Flaszka opr., *Bracia, patrzcie jeno*
11. F. X. Gruber, *Cicha noc*
12. E. McMillan opr., *Gentle Mary*
13. E. Cervera i Astor, *En Belentocan a fuego*
14. S. Niewiadomski opr., *Mizerna cicha*
15. L. Szopiński opr., *Do szopy, hej pasterze*
16. J. Maklakiewicz opr., *Jasna Panna*

PUERI CANTORES TARNOVIENSES (TARNÓW)

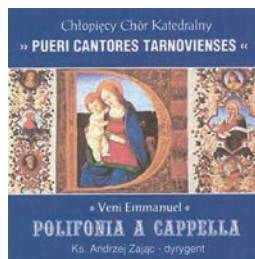
Polskie kołеды (1992)

1. J. Maklakiewicz, *Wśród nocnej ciszy*
2. Anonim XVI w., *Dzieciątko się narodziło*
3. Antoni Łuciuk opr., *Dzisiaj w Betlejem*
4. S. Niewiadomski opr.,
Anioł pasterzom mówił
5. S. Wiechowicz opr., *W żłobie leży*
6. J. Życzkowski opr., *Gdy śliczna Panna*
7. L. Szopiński opr., *Do szopy hej pasterze*
8. K. Pasionek opr., *Idzie na ziemię*
9. F. Nowowiejski opr., *Gdy się Chrystus rodzi*
10. F. Nowowiejski, *Jezusek czuwa*
11. S. Niewiadomski opr., *O gwiazdo Betlejemska*
12. S. Stulgrosz opr., *Lulajże Jezuniu*
13. Z. Bernat opr., *Bóg się z Panny narodził*
14. K. Pasionek opr., *Oj Maluśki*
15. M. Obst opr., *Pasterze mili*
16. J. Maklakiewicz, *Święta Panienska*
17. J. Maklakiewicz, *Nad stajenką gwiazda*

Veni Emmanuel. Polifonia a cappella (1992)

1. G. G. Gorczycki, *Rorate caeli*
2. J. Rheinberger, *Ad te levavi*
3. Z. Kodaly, *Veni Emmanuel*
4. B. Pękiel, *Resonet in laudibus*
5. S. Rachmaninov, *Ave Maria*
6. L. Marenzio, *Cum jucunditate*
7. G. G. Gorczycki, *Tota pulchra*
8. T. Paciorkiewicz, *Ave Regina*
9. M. Zieleński, *Viderunt*
10. Wacław z Szamotuł, *Ego sum pastor*
11. G. P. da Palestrina, *Exsultate Deo*
12. H. Schutz, *Cantate Domino*

Christe adoramus Te. Motety pasyjne (1993)

1. *Vexilla Regis prodeunt*, greg.
2. A. Lotti, *Miserere*
3. T. L. da Victoria, *Caligaverunt*
4. A. Lotti, *Vere languores nostros*
5. L. Bardos, *Popule meus*
6. W. Dębski opr., *Ludu mój ludu*
7. M. Zieleński, *In monte oliveti*
8. M. Haydn, *Tenebrae factae sunt*
9. J. Gallus, *Ecce quomodo*
10. G. G. Gorczycki, *Sepulto Domino*
11. A. Nikodemowicz, *Płaczące anieli*
12. C. Monteverdi, *Christe adoramus Te*

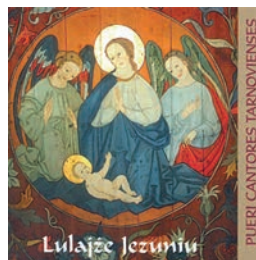
Cantate Domino (1996)

1. *Gaudeamus omnes*, greg.
2. G. P. da Palestrina, *Alma redemptoris*
3. *Regina caeli*
4. *Lauda sion*
5. A. Scarlatti, *Exsultate Deo*
6. A. Bruckner, *Locus iste*
7. *Afferentur regi*
8. *Os justi*
9. *Ave Maria*
10. F. Peeters, *Ave verum*
11. *Ave Maria*
- 12.-14. *Missa Brevissima*
(*Kyrie, Sanctus, Agnus Dei*) Z. Bernat
15. T. Szeligowski, *Pieśń o wniebowzięciu*
16. J. Łuciuk, *Oremus*
17. M. Sawa, *Popule meus*
18. M. Łukaszewski, *Parce Domine*
19. R. Twardowski, *Alleluja*
20. M. Sawa, *Cantate Domino*

Lulajże Jezuniu (1997)

1. D. Cashmore opr., *Cicha noc*
2. Anonim XVI w., *Bożego Narodzenia*
3. J. Kurczewski opr., *Bóg się rodzi*
4. K. Pasionek, *Idzie na ziemię*
5. K. Wiłkomirski, *Chrystus Pan się narodził*
6. Z. Bernat, *Bóg się z panny narodził*
7. J. Maklakiewicz muz. i opr., *Święta Panienska*
8. L. Szopiński opr., *Do szopy hej pasterze*
9. J. Orszulik, *Dzisiaj w Betlejem*
10. J. Orszulik, *Oj przy onej górze*
11. S. Stuligrosz, *Lulajże Jezuniu*
12. S. Wiechowicz, *Północ już była*
13. K. Pasionek, *Oj Maluski*
14. S. Wiechowicz opr., *Jezus Malusienki*
15. Z. Bernat, *Powiedzcie pasterze*
16. L. Szopiński opr., *Nie było miejsca*
17. J. Kurczewski opr., *Bracia patrzcie jeno*
18. F. Nowowiejski muz. i opr., *Oj luli Jezuniu*
19. S. Stuligrosz opr., *Nowy rok bieży*
20. A. Ignatowicz muz. i opr., *Popatrz jaki biały świat*
21. P. Łukaszewski opr., *Gdy śliczna panna*
22. P. Łukaszewski opr., *Mędrzy świata*
23. S. Moryto muz. i opr., *Zaśpiewam Jezuskowi*
24. M. Łukaszewski muz. i opr., *Narodził się Jezus*

O gloriosa Domina (2001)

1. *O gloriosa Virginum*, greg.
2. *Alma Redemptoris Mater*
3. *Ave Regina Caelorum*
4. *Regina Caeli Laetare*
5. *Salve Regina*
6. G. P. da Palestrina, *Alma Redemptoris Mater*
7. *Regina Caeli*
8. G. G. Gorczycki, *Ave Maria*

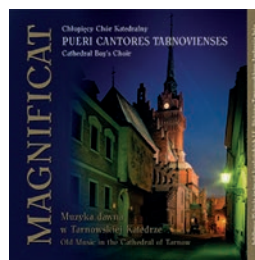
9. J. Różycki, *Salvatoris Mater Pia*
10. A. Bruckner, *Ave Maria*
11. *Virga Jesse*
12. R. Twardowski, *O gloriosa Domina*
13. Anonim XIII w., *Bogurodzica*
14. Z. Bernat, *O Matko Miłościwa*
15. T. Flasz, *Zdrowaś Maryjo*
16. J. Surzyński, *Zdrowaś Maryja*
17. O. M. Żukowski, J. Łas opr., *Błogosław Matko*
18. A. Hlond-Chlondowski, *Bądź pozdrowiona*
19. A. Hlond-Chlondowski, *Pokraśniał świat*
20. A. Hlond-Chlondowski, *Maryjo ja tve dziecię*
21. A. Hlond-Chlondowski, *Maryjo coś jest w niebie*
22. A. Hlond-Chlondowski, *Ave Maria*
23. W. Lewkowicz opr., *Wiązanka pieśni maryjnych*
24. M. Krawczyk, *Anioł Pański*
25. K. Pasionek, *Matko Najświętsza*
26. K. Pasionek, *Matko Bolesna*
27. K. Pasionek, *Matko Królowo*
28. K. Pasionek, *O Maryjo w niebo uniesiona*
29. K. Pasionek, *Królowo ziem polskich*

Grzegorz Gerwazy Gorczycki, *Completorium*
(2009)

Magnificat (2013)

1. *Rorate caeli* – Introit
2. *Puer natus* – Introit
3. *Vexilla Regis* – Hymn
4. *Christus factus est* – Graduał
5. *Spiritus Domini* – Introit
6. *In pace* – Antyfona i Psalm 4
7. G. P. da Palestrina,
Kyrie z Missa Papae Marcelli
8. G. P. da Palestrina, *Sicut cervus desiderat*, część I
9. G. P. da Palestrina, *Sicut cervus desiderat*, część II
10. T. L. de Victoria, *Ave Maria*
11. T. L. de Victoria, *Pueri Hebreorum*
12. G. Croce, *O sacrum convivium*
13. J. P. Pujol, *O crux*
14. M. Zieleński, *Viderunt omnes*
15. M. Zieleński, *Per signum crucis*
16. Wacław z Szamotuł, *Ego sum pastor bonus*
17. M. Gomółka, *Pana ja wzywać będę* (Ps 77)
18. M. Gomółka, *Serce mi każe śpiewać* (Ps 45)
19. *Tota pulchra es Maria*, greg.
20. G. G. Gorczycki, *Tota Pulchra es Maria*
21. J. Pachelbel, *Magnificat*

Za gwiazdą (2016)

1. S. Stuligrosz, *Wesołą nowinę*
2. S. Stuligrosz, *Wśród nocnej ciszy*
3. S. Stuligrosz, *Ach ubogi w żłobie*
4. S. Stuligrosz, *Dlaczego dzisiaj*
5. S. Stuligrosz, *Dzisiaj w Betlejem*
6. J. Kurczewski, *Lulajże Jezuniu*
7. J. Maklakiewicz, *Jasna Panna*
8. J. Maklakiewicz, *Za gwiazdą*
9. J. Maklakiewicz, *Witaj gwiazdko złota*
10. K. M. Prosnak, *Coś się dzieje*

11. J. Orszulik, *Przy onej górze*
12. J. Orszulik, *Jezus Malusieńki*
13. J. Kurczewski, *Bracia patrzcie jeno*
14. J. Kurczewski, *Bóg się rodzi*
15. J. Maklakiewicz, *W szopie, w szopie*
16. S. Stuligrosz, *Gdy się Chrystus rodzi*

IL CANTO MAGNIFICAT (WARSZAWA)

Kolędy (2002)

opr. W. Sołtysik, Ł. M. Mazur

1. *Dzisiaj w Betlejem*
2. *Wśród nocnej ciszy*
3. *Gdy śliczna Panna*
4. *Gdy się Chrystus rodzi*
5. *Anioł pasterzom mówił*
6. *Cicha noc*
7. *Lulajże Jezuniu*
8. *Adeste fideles*
9. *Jezus malusieńki*
10. *Mizerna cicha*
11. *Przybieżeli do Betlejem*

Kolędy (2007)

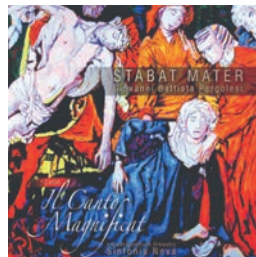
opr. W. Sołtysik, R. Bryła, Ł. M. Mazur

1. *Jezus malusieńki*
2. *My też pastuszkowie*
3. *Wśród nocnej ciszy*
4. *Un petit enfant*
5. *Hej bracia czy śpicie*
6. *Lulajże Jezuniu*
7. *Gdy śliczna Panna*
8. J. T. McFarland, W. J. Kirkpatrick, H. Schroeder, *Away in a manger*
9. *Cicha noc*

10. *Oj maluški*
11. *O gwiazdo Betlejemska*
12. *Gore Gwiazda Jezusowi*
13. M. Gałęski, *Hymn III Tysiąclecia*

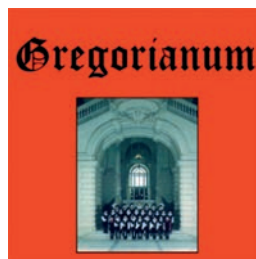
G. B. Pergolesi *Stabat Mater* (2011)

CHÓR CHŁOPIĘCO-MĘSKI „GREGORIANUM” (WARSZAWA)

Gregorianum

1. *Gdy śliczna Panna*
2. *Dzisiaj w Betlejem*
3. *Jezus malusieńki*
4. *Cicha noc*
5. *Z narodzenia Pana*

Kolędy (2000)

1. Stanisław Moryto opr.,
sł. A. Bernat, J. Węcowski,
Zaśpiewam Jezusowi
2. W. Sołtysik opr., *Lulajże Jezuniu*
3. J. Świder opr., *Kto był smutny*
4. L. Kubiak opr., *Bracia patrzcie jeno*
5. J. Świder opr., *Anioł pasterzom mówił*
6. A. Nikodemowicz opr., *A spis Bartek*

7. W. Sołtysik opr., *Mizerna cicha*
8. L. Kubiak opr., *Przybieżeli do Betlejem*
9. Anonim, *Nuż my dziś*

S. Kuran, *Requiem. Post mortem. Una nótina*
(2006)

„PUERI CANTORES SILESIENSES” (ZABRZE)

Pueri Cantores Silesienses –
Zabrzański Chór Chłopięcy (2005)

1. C. Thompson, *Veni Creator Spiritus*
2. C. Franck,
Domine non secundum peccata nostra
3. M. Sawa, *Gloria in excelsis Deo*
4. J. Świder, *Alleluja*
5. Z. Bernat, *Msza – Kyrie*
6. Z. Bernat, *Msza – Sanctus*
7. Z. Bernat, *Msza – Agnus Dei*
8. G. F. Händel, *Canticorum Jubilo*
9. S. Stuligrosz, *Jezusa ukrytego*
10. C. Gounod, *Laudate Dominum*
11. G. G. Gorczycki, *Omni die dic Mariae*
12. J. Butz, *Ave Maria*
13. G. F. Händel, *Alleluja*

*Pueri Cantores w hołdzie Janowi Pawłowi II.
Koncert chórów Polskiej Federacji
Pueri Cantores – Kraków 14.07.2007*

I Chór Chłopięco-Męski Bazyliki Kaliskiej

1. *Stabat Mater* – sekwencja Jakuba z Toli
2. M. Łakomy opr., *Ach Królu* –
z Kancjonału Staniąckiego

II „Schola Cantorum Inovroclaviensis”

3. A. von Bruck, *Ave Maria*
4. M. Praetorius, *Ecce Maria*

III „Pueri Cantores Tarnovienses”

5. G. G. Gorczycki, *Gaude Maria Virgo*
6. V. Miškinis, *Gloria Patri*

IV „Pueri Cantores Podlachienses”

7. *Christus factus est*, greg.
8. L. Viadana, *O Sacrum Convivium*

V „Schola Cantorum Misericordis Christi”

9. S. Stuligrosz, *Pieśń dziękczynna*
10. S. Stuligrosz, *Modlitwa Eucharystyczna Jana Pawła II*

VI Chór Chłopięcy Bazyliki MB Bolesnej w Limanowej

11. M. Gomółka, *Psalm 47 Kleszczmy rękoma*
12. G. Caccini, *Ave Maria*

VII Chór „Scherzo”

13. G. Allegri, *Miserere*
14. H. Bright, *Te Deum Laudamus*

VIII „Pueri Cantores s. Nicolai”

15. J. Świder, *Magnificat*
16. T. Szeligowski, *Pieśń o Wniebowzięciu*

Aneks III.

Kompozycje powstałe na zamówienie Polskiej Federacji Pueri Cantores

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>Cantate Domino in laetitia</i> (K)	Marian Sawa	S+A+T+B	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Gaude Mater Polonia</i> (O) G. Gorczycki – T. Klonowski	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Ubi caritas</i> (O) J. Berthier – O. Faulstich	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Pod Twą obronę</i> (O) W. Troszel – J. Łaś	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Boże, którego dobroć</i> (O) F. Lessel – J. Łaś	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Tu es Petrus</i> (O) W. Gieburowski	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>O Boże, dzięki Ci składamy</i> (O) S. Ziemiański – M. Michalec	Kazimierz Pasionek	S+A+T+B 3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>O Sacrum Convivium</i> (O) E. Gruberski	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Modlitwa powszechna</i> (O) W. Menschick	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	I Krajowy Kongres PFPC, Tarnów 1997
<i>Jubilate Deo</i> (K)	Józef Świder	S+A+T+B +organy	II Krajowy Kongres PFPC, Kraków 2000
<i>Jubilate Deo</i> (O)	Józef Świder	2 gł. równe + organy	II Krajowy Kongres PFPC, Kraków 2000
<i>Christus vincit</i> (O) A. Kunc	Kazimierz Pasionek	S+A+T+B	II Krajowy Kongres PFPC, Kraków 2000
<i>Crescat in terra pax</i> (K)	Jan Węcowski	S+A+T+B	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003
<i>Boże, coś Polskę</i> (O) A. Feliński – M. Mioduszewski	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003
<i>Chwała</i> (O) Z. Bernat	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003
<i>Alleluja</i> (O) Z. Bernat	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003
<i>Aeterne Rex</i> (O) J. Surzyński	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>Magnificat</i> (O) opr. 4 gł. M. Białkowski	Kazimierz Pasionek	3 gł. równe	III Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2003
<i>Hymnum gloriae Tuae canimus</i> (K)	Krzysztof Niegowski	S+A+T+B+ +organy 3 głosy równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Hymnum gloriae Tuae canimus</i> (O)	Krzysztof Niegowski	3 głosy równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Hymnum gloriae*</i> (K)	Wojciech Kałamarz	S+A+T+B	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Hymnum gloriae*</i> (K)	Wojciech Kałamarz	S+A+T+B+ +organy	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Niebiosa głoszą</i> (O) L. van Beethoven	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Alleluja</i> (K)	Stanisław Kwiatkowski	S+A+T+B	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Alleluja</i> (O) S. Kwiatkowski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Missa Dominicalis – Kyrie</i> (O) A. Chlondowski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Missa Dominicalis – Sanctus, Benedictus</i> (O) A. Chlondowski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>Missa Dominicalis</i> – <i>Agnus Dei</i> (O) A. Chlondowski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Offertorium D-dur</i> (O) S. Moniuszko – A. Feliński	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Ave verum</i> (O) E. Elgar	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Homo quidam</i> (O) E. Gruberski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Ciebie Boże chwalimy</i> (O) K. Pasionek	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Ave Maria</i> (O) A. Chlondowski	Roman Grucza	3 gł. równe	IV Krajowy Kongres PFPC, Toruń 2006
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Kyrie</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B+ +orkiestra	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Gloria</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B+ +orkiestra	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Credo: Et incarnatus est</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Credo: coda</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Sanctus, Benedictus</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Missa de misericordia Domini</i> – <i>Agnus Dei</i> (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Misericordias Domini</i> ** (K)	Henryk Jan Botor	S+A+T+B+ +organy	XXXIV Międzynarodowy Kongres FIPC, Kraków 2007
<i>Introibo ad altare Dei</i> (K)	Krzysztof Dębski	S+A+T+B+ +orkiestra+ +organy	VI Krajowy Kongres PFPC, Biała Podlaska – Siedlce 2010
<i>Magnificat</i> (K)	Jarosław Jasiura	S+A+T+B+ +organy	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Magnificat</i> (O)	Jarosław Jasiura	3 gł. równe+ +organy	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Nieszpory o Najświętszej Maryi Pannie</i> (K)	Stefan Stuligrosz	1 gł.+chór+ +organy	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
Apel Jasnogórski: <i>Maria Regina Mundi</i> (O)	Jarosław Jasiura	S+A+T+B	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Gdy niebo sławi Twoje wyniesienie</i> (K)	Jarosław Jasiura	1 gł.	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Kyrie</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Kyrie</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Gloria</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Gloria</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Alleluja</i> (O) M. Drischner	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Alleluja</i> (O) M. Drischner	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Sanctus, Benedictus</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska – Sanctus, Benedictus</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
<i>Msza Świętokrzyska</i> – <i>Agnus Dei</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Msza Świętokrzyska</i> – <i>Agnus Dei</i> (O) J. Maklakiewicz	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Ave verum</i> (O) Ch. Gounod	Jarosław Jasiura	3 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
<i>Ave verum</i> (O) Ch. Gounod	Jarosław Jasiura	2 gł. równe	VII Krajowy Kongres PFPC, Częstochowa 2012
Kantata <i>Ad fontes</i> (K)	Bartosz Chajdecki	S+A+T+B+ +orkiestra	VIII Krajowy Kongres PFPC, Poznań 2015
<i>Msza Da pacem, Domine</i> (K) Introit: <i>Da pacem, Domine</i>	Dominik Lasota	S+A+T+B+ +orkiestra S+A+T+B+ +organy S+A+T+B+ +skład dęty	IX Krajowy Kongres PFPC, Rzeszów 2017
Offertorium: <i>Laudate Dominum</i> (K)	Dominik Lasota	S+A+T+B+ +organy S+A+T+ +B+skład dęty	IX Krajowy Kongres PFPC, Rzeszów 2017
Comunio: <i>Beati pacifici</i> (K)	Dominik Lasota	S+A+T+B+ +organy S+A+T+B+ +skład dęty	IX Krajowy Kongres PFPC, Rzeszów 2017

KOMPOZYCJA (K) / OPRACOWANIE (O)	AUTOR	SKŁAD	OKOLICZNOŚĆ
Canticum laudis: <i>Gloria Deo in pace</i> (K)	Dominik Lasota	S+A+T+B+ +organy S+A+T+B+ +skład dęty	IX Krajowy Kongres PFPC, Rzeszów 2017
Conclusio: <i>Sancta Maria</i> (K)	Dominik Lasota	S+A+T+B+ +organy S+A+T+B+ +skład dęty	IX Krajowy Kongres PFPC, Rzeszów 2017
***			
<i>Pani Kodeńska</i> ***	Zdzisław Bernat	1 gł.	VI Krajowy Kongres PFPC, Biała Podlaska–Siedlce 2010
<i>Madonno Kodeńska</i> ***	Mniszki Bose Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel w Kodniu	1 gł.	VI Krajowy Kongres PFPC, Biała Podlaska–Siedlce 2010

* Organizatorzy toruńskiego kongresu zamówili u ks. Wojciecha Kałamarza CM hymn mający nawiązywać do hasła wydarzenia: *Hymnum gloriae Tuae canimus*. Pierwsza propozycja nie została przyjęta, drugiej, choć zaakceptowanej, na skutek nieudomówień organizacyjnych nie włączono w repertuar muzyczny. Przez lata obie kompozycje nie doczekały się swojego wykonania.

** Kompozycje, choć zabrzmiały podczas Międzynarodowego Kongresu Pueri Cantores, powstały z inicjatywy Federacji polskiej, będącej gospodarzem i współorganizatorem wydarzenia.

*** Obie pieśni zostały napisane na użytek wewnętrzny Zakonu Mniszek Bosych z Góry Karmel w Kodniu. Podczas kongresowej pielgrzymki do sanktuarium kodeńskiego pieśni te po raz pierwszy zostały wykonane publicznie. Ciekawostką jest fakt, iż autorem jednej z nich jest ks. Zdzisław Bernat, współzałożyciel Polskiej Federacji Pueri Cantores.

Aneks IV.

Wywiady z prezydentami Polskiej Federacji Pueri Cantores

ROZMOWA Z KS. ANDRZEJEM ZAJĄCEM (16.06.2016,
KRAKÓW)

Księżę Profesorze, jest Ksiądz twórcą i wieloletnim dyrygentem chóru „Pueri Cantores Tarnovienses”, przyczynił się Ksiądz do utworzenia Polskiej Federacji Pueri Cantores, ponadto prowadzi Ksiądz szeroko zakrojoną muzyczną działalność naukową. Skąd muzyczne pasje w życiu Księdza?

Muzyka towarzyszyła mi od wczesnych lat dziecięcych. Mój tato przez 40 lat był organistą w kościele w Ryglicach. Mieszkaliśmy w organistówe. Tam na starej fisharmonii wydobywałem pierwsze dźwięki, a podręcznikiem była mi *Szkoła na fortepian* Feliksa Rybickiego. Ponadto nasz dom był miejscem prób parafialnego chóru. Do małego pokoju schodzili się chórzysci i mój tato, pasjonat śpiewów chóralnych, ćwiczył potrzebny repertuar. Siedząc w kuchni, wszystkiemu się przysłuchiwałem i „nasiąkałem” muzyką. W Małym Seminarium stawiałem bardziej odważne kroki. Choć nadal bez stosownego wykształcenia, o które przecież trudno było w powojennej rzeczywistości, zasiadałem za klawiaturą fisharmonii w kaplicy i akompaniowałem do śpiewów podczas mszy św.

W 1962 roku podjąłem studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie, przerwane służbą wojskową w latach 1963–1965. Po powrocie do Seminarium zostałem mianowany organistą seminaryjnym i asystentem dyrygenta chóru seminaryjnego, którym był ks. Kazimierz Pasionek, profesor śpiewu. W ten sposób muzyka chóralna stawała mi się coraz bardziej bliska. Po święceniach w 1969 roku zostałem skierowany na

wikariat do Borzęcina Górnego, gdzie reaktywowałem dawny chór i prowadziłem go przez dwa lata do 1971 roku. Z Borzęcina zostałem przeniesiony do parafii katedralnej w Tarnowie. Jako wikariusz prowadziłem scholę dziewcząt i mieszany chór katedralny (dyrygentem chóru był do tej pory ks. Kazimierz Pasionek). Rok później zostałem skierowany przez biskupa Jerzego Ablewicza na studia do Instytutu Muzykologii Kościelnej KUL. Wprawdzie pracę magisterską pisałem z organologii (*Organy Jana Śliwińskiego w Bieczu*) u ks. prof. Jana Chwałka, ale chóralistyka była mi nadal bardzo bliska. Oprócz obowiązkowych zajęć z dyrygentury (zajęcia prowadził Zbigniew Soja, przedwojenny chórmistrz Filharmonii Narodowej) śpiewałem w chórze akademickim, przez jakiś czas byłem jego korepetytorem (chór prowadził znakomity dyrygent i chórmistrz Kazimierz Górski).

Podczas studiów poznałem ks. Zdzisława Bernata, dyrygenta Poznańskiego Chóru Katedralnego, który dojeżdżał na zajęcia z Poznania. Z jego chórem chłopięcym schola gregoriańska naszego Instytutu Muzykologii, do której należałem, prowadzona przez ks. Ireneusza Pawłaka, uczestniczyła w Kongresie Muzyki Kościelnej w Salzburgu organizowanym przez CIMS (Consotiatio Internationalis Musicae Sacrae). Tam z bliska obserwowałem chór chłopięcy prowadzony przez ks. Bernata, ale w tamtym czasie nie myślałem, że to z chórem chłopięcym przyjdzie mi w przyszłości pracować. Wiedziałem jednak, że jak wrócę do diecezji, zajmę się chórami. W 1977 roku zostałem wikariuszem w kościele św. Józefa w Tarnowie. Zastałem tam chór złożony z osób starszych. Niemożliwa była praca nad ambitniejszą literaturą, bo ta napotykała wielki opór. Postanowiłem spróbować z chórem chłopięcym. Zebrałem kilku chłopców, ale niestety okoliczności nie pozwoliły utrwalić tej inicjatywy. Po roku pracy zostałem zwolniony z obowiązków wikariuszowskich i otrzymałem dekret na wykładowcę muzyki w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie. Prowadziłem chór seminaryjny i zajęcia z muzyki na trzech pierwszych rocznikach. Starsze roczniki uczył ks. Kazimierz Pasionek. Nadal prowadziłem chór w parafii św. Józefa.

Kluczowy był rok 1979. Wtedy to księża filipini przeżywali jubileusz 100-lecia działalności w Tarnowie, na który został zaproszony chór ks. Zdzisława Bernata. Po mszy i koncercie ks. biskup Jerzy Ablewicz, ordynariusz tarnowski, zapytał ks. Bernata, co trzeba zrobić, aby przy tarnowskiej katedrze stworzyć taki chór. Ks. Bernat długo się nie zastanawiając, odpowiedział: „To bardzo proste – wystarczy napisać dekret, a człowiek jest gotowy”, mając mnie na myśli. W tym czasie mieszany chór katedralny zakończył

swoją działalność i katedra nie miała chóru. Biskup Ablewicz nie napisał wprawdzie dekretu – jak sugerował ks. Bernat – ale w 1980 roku dał mi ustne polecenie, abym przy katedrze założył chór chłopięcy. Dlaczego chłopięcy? W rozmowie ze mną ksiądz biskup wspominał ks. Wojciecha Lewkowicza, który przed wojną prowadził w przemyskiej katedrze chór chłopięcy (biskup Ablewicz był księdzem diecezji przemyskiej). Myślę, że te wspomnienia były inspiracją dla decyzji biskupa, aby katedra tarnowska miała chór chłopięcy. W grudniu tego roku otrzymałem mieszkanie w budynku katedralnym i na wiosnę 1981 roku przystąpiłem do rekrutacji. Przesłuchałem chłopców z klas III i IV w kilku parafiach Tarnowa i utworzyłem pierwszą grupę chórzystów, liczącą – o ile dobrze pamiętam – około 30 chłopców. Pierwsze próby rozpoczęły się w marcu w sali katechetycznej przy katedrze.

Chór nie miał łatwych początków. W grudniu 1981 roku ogłoszony został stan wojenny, komuniści robili, co tylko mogli, by zdławić wszelką działalność niezgodną ze swoją materialistyczną ideologią. Kościół był tym samym nieustannie na celowniku, stając się przedmiotem licznych represji. Czy atmosfera tamtych dni mocno kładła się cieniem na pracy zespołu?

Chociaż były to rzeczywiście bardzo trudne czasy (stan wojenny), to jednak w pracy z chórem nie odczuwaliśmy żadnych przeszkód ze strony władz komunistycznych. Rekrutacja do chóru odbywała się po lekcjach religii w kilku parafiach Tarnowa. Do szkół nie miałem wstępu. Dopiero po 1990 roku miałem możliwość dokonywać rekrutacji i przesłuchań w szkołach. Przez ponad 10 lat próby chóru odbywały się w sali katechetycznej przy katedrze, o własnej sali dla chóru nie można było wówczas nawet marzyć! Moje sugestie, że chór powinien mieć salę do swojej wyłącznej dyspozycji, spotykały się z zupełnym niezrozumieniem. Uważano to za moje „fanaberie” i wręcz rodzaj zuchwałości. Starałem się to rozumieć, ponieważ w budynku katechetycznym odbywały się lekcje religii i wygośpodarowanie sali dla chóru nie było możliwe. Kiedy lekcje religii przeszły do szkół (początek lat 90.) taka możliwość się otworzyła, chociaż nie bez trudności ze strony ówczesnego proboszcza katedry. Dzięki jednak decyzji ks. bp. Józefa Życińskiego uzyskaliśmy dwie sale do dyspozycji chóru; jedna dla prób, druga dla emisji głosu.

Wróćmy jednak do tych „trudnych początków”, o które Książd pytał. Pomimo wielu obiektywnych trudności najważniejsze było zapewnione: nie mogłem narzekać na brak chętnych chłopców. Było to w Tarnowie pewne *novum* i dla chłopców stało się po prostu atrakcyjne! Nawet czas stanu wojennego tej sytuacji nie zmienił. Pamiętam, jak kilka dni po ogłoszeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku śpiewałem z chórem w katedrze podczas poświęcenia sztandaru „Solidarności”. Na Boże Narodzenie tego samego roku wystąpiliśmy w katedrze z krótkim koncertem kolęd po raz pierwszy już z tenorami i basami. Paradoksalnie sytuacja, choć trudna, sprzyjała rozwojowi zespołu. Była to wówczas jedna z niewielu form zorganizowanego i, myślę, wartościowego spędzania czasu, dodatkowo elitarna, bo przecież w zespole mogli być tylko ci chłopcy, którzy wykazywali podstawowe zdolności muzyczne. Poważne trudności ze strony władz napotkałem w związku z wyjazdem chóru na Międzynarodowy Kongres Pueri Cantores do Rzymu w 1987 roku. Aby móc wyjechać, konieczne było uzyskanie zwolnienia na kilka dni chłopców ze szkoły. Zezwolenie takie mogło wydać tylko Kuratorium Oświaty w Tarnowie. Również kurator musiał podpisać każdy wniosek o wydanie paszportu. Pomijam już szczegóły pierwszego mojego „podejścia” w tej sprawie do kuratorium, było ono nieprzyjemne, spotkałem się ze zdecydowaną odmową kuratora. Przyznam się, że straciłem wtedy nadzieję na wyjazd. Postanowiłem jednak szukać jakiegoś wyjścia. Zwróciłem się do kierownika wydziału ds. wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Tarnowie o pomoc w załatwieniu tej sprawy. Po jego interwencji i ponownej wizycie w kuratorium sprawę udało się pozytywnie załatwić i mogłem z chórem uczestniczyć w Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Rzymie. Było to pierwsze zetknięcie się moich chórzystów z chórami Pueri Cantores z wielu krajów świata. Zaistnieliśmy tam jako jeszcze nieformalny członek wielkiej, międzynarodowej rodziny Pueri Cantores. Dla mnie osobiście i dla wszystkich chórzystów było to niezapomniane przeżycie.

Jak wyglądała praca w chórze? Czy bazował Książd na jakichś wzorcach?

Zdawałem sobie sprawę, że do pracy z chórem chłopięcym niezbędna jest „pani od emisji głosu”. Pierwsze kilka miesięcy pracę tę prowadziła uczennica szkoły muzycznej z klasy wokalne Anna Knapik, która śpiewała w prowadzonym przeze mnie wcześniej chórze w parafii św. Józefa. Od września 1981 roku jej miejsce zajęła pani Alicja Miśtak, którą znałem jeszcze z czasów

studiów na KUL. Z wykształcenia polonistka, po studiach podyplomowych z logopedii, dysponująca z natury pięknym głosem, mająca doskonałe podejście do chłopców, do pełnienia tej funkcji była osobą idealną. Pracowała z chórem jako „pani od emisji głosu” przez 26 lat. Jak wyglądała praca z chórem? Schemat zajęć był stały: w poniedziałek próbę miały sopran, w tym samym czasie alty – emisję głosu; we wtorek spotykały się głosy męskie, a swoją emisję miały przed i po wspólnych zajęciach; w środę była próba altów, a sopran w tym czasie miały emisję; w piątek była próba wspólna. Od 1985 roku, po powrocie z pierwszej podróży koncertowej do Niemiec, wprowadziłem drugą próbę wspólną we czwartek. Każda próba trwała dwie godziny lekcyjne, czyli półtorej godziny bez przerwy. Obok zwyczajnej systematycznej pracy w trakcie roku szkolnego, podczas wakacji organizowane były 10-dniowe tzw. obozy chóralne.

Będąc na Jubileuszu 35-lecia chóru „Pueri Cantores Tarnovienses” w tarnowskiej katedrze, byłem pod ogromnym wrażeniem osiągnięć zespołu. Nie byłoby jednak tego sukcesu, gdyby nie przeszło ćwierćwiecze pracy Księdza z zespołem. Już wtedy chór święcił znaczące sukcesy. Spośród licznych podróży zagranicznych, krajowych koncertów, dokonanych nagrań, zdobytych nagród, bogatego repertuaru obejmującego różnicowane gatunki muzyczne jakie wydarzenie artystyczne najbardziej jest Księdzu bliskie?

Muszę powiedzieć, że niemal każdy występ i koncert z równym sentymentem chowam w pamięci. Każdy koncert był okupiony ciężką pracą, budującą określoną koncepcję artystyczną. Nasze artystyczne podróże, obok oczywistego aspektu muzycznego, były przeżywane także jako wydarzenia kulturalne. Na każdy wyjazd opracowywałem przewodnik z podstawowymi informacjami o miejscach, które odwiedzamy, o ich historii, tradycjach i związanych z nimi ciekawostkami. To był mój sposób otwierania chłopców na świat, poszerzania ich horyzontów myślowych. Chłopcy jak to chłopcy, często mało byli tym zainteresowani. Trzeba było wielu tłumaczeń, aby np. na rzymskie Forum Romanum patrzyli nie jak na stertę kamieni, a w antwerpskich dziełach sztuki dostrzegali coś więcej niż „ładne” czy „nudne”. Do tego wszystkiego dochodziły kwestie religijne, ale tutaj nigdy nie byłem nachalny, jedynie dyskretnie podpowiadałem pewne rzeczy.

W 2008 roku przyszedł moment rozstania z chórem...

To dokonało się bardzo naturalnie. Już od kilku lat współpracował z nami ks. Grzegorz Piekarz. Jeszcze jako kleryk zwrócił moją uwagę biegłą grą na organach. Za zgodą rektora i biskupa pozwolono mu w trakcie studiów seminaryjnych ukończyć szkołę muzyczną. Już wtedy miałem myśl, że to właśnie on będzie moim dobrym następcą. Potem bp Wiktor Skworec skierował księdza Grzegorza na specjalistyczne studia do Akademii Muzycznej w Krakowie i równocześnie na studia na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał w 2005 roku doktorat z liturgiki. Przez trzy lata był moim asystentem w pracy z chórem. Było to rzeczą naturalną, że w 2008 roku przejął moje obowiązki i został mianowany przez bp. Wiktora Skworca dyrygentem Chłopięcego Chóru Katedralnego. 10 czerwca 2008 roku podczas uroczystej mszy św. w katedrze, której przewodniczył bp Wiktor Skworec, pożegnałem się z zespołem. Oczywiście, że sentyment pozostał, ale odchodząc, powiedziałem ks. Grzegorzowi, że od tej pory nie będę w żaden sposób ingerował w działalność chóru, jednak zawsze może liczyć na moją radę, ilekroć będzie miał takie życzenie.

Czy w zamysle Księdza, obok działalności czysto muzycznej, chór przyjął jakiś konkretny program duszpasterski i wychowawczy?

Początkowo skupiłem się na wartościach muzycznych. Sprawy formacji i wychowania niejako narzucił sposób funkcjonowania zespołu. Chór powstał dla liturgii i brał udział w licznych uroczystościach katedralnych, ale i nie tylko. To była taka podstawowa szkoła duchowa i dobra lekcja wiary. Wspólne przebywanie na próbach, obozach, wyjazdach wymuszało konkretne postawy, uczyło odpowiedniego zachowania i elementarnej kultury. Jednak bardziej świadome podejście do wątku formacyjnego pojawiło się po moich kontaktach z Federacją Międzynarodową Pueri Cantores.

W jaki sposób zetknął się Ksiądz z międzynarodowym ruchem Pueri Cantores?

W 1980 roku brałem udział w kongresie muzyki kościelnej w Bonn. Tam poznałem ks. Hansa Bernharda, dyrygenta chóru katedralnego w Limburgu, oraz Siegfrieda Koeslera, dyrygenta chóru katedralnego w Würzburgu. Mię-

dzy nami wywiązała się szczerza przyjaźń. Podczas wspólnego kilkudniowego pobytu w Schwarzwaldzie pierwszy raz usłyszałem o Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, poznałem jej założenia i historię. Natomiast na własne oczy przekonałem się, czym tak naprawdę jest ta organizacja, dwa lata później, na Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Brukseli. Kiedy usłyszałem wspólny śpiew dzieci i młodzieży z różnych stron świata, pomyślałem, że muszę zrobić wszystko, aby mój chór, jeszcze wtedy początkujący, zaistniał w ramach tej Federacji. Niestety, wówczas nie było to możliwe ze względu na warunki polityczne. Kontaktowałem się w tej sprawie z Mons. Josephem Roucairolem, ówczesnym prezydentem Federacji, którego poznałem na kongresie w Brukseli, oraz z Wimem Buyssem, sekretarzem Federacji, a później jej prezydentem. Według założeń statutowych pojedynczy chór nie mógł być przyjęty do Federacji, tylko oddział krajowy, złożony z co najmniej trzech zespołów. Ten warunek nie mógł być wówczas spełniony z przyczyn politycznych. W Polsce nie mogły być wówczas zakładane żadne formalne związki działające w ramach instytucji kościelnych. Kongres w Rzymie na przełomie 1987 i 1988 roku, w którym uczestniczyłem z chórem, jeszcze bardziej utwierdził mnie w przekonaniu, aby, jak tylko warunki na to pozwolą, utworzyć polski oddział Federacji Pueri Cantores i włączyć go do Federacji Międzynarodowej. Na to jednak trzeba było jeszcze nieco poczekać.

Jak doszło do powstania Polskiej Federacji Pueri Cantores?

Po przełomie politycznym w Polsce w 1989 roku otworzyła się perspektywa utworzenia krajowego oddziału Federacji. Nie wiedziałem, że już w latach 60. i 70. podejmowano pierwsze próby w tym zakresie, które nie przyniosły rezultatu z przyczyn oczywistych. Dopiero zmiana systemu społeczno-politycznego w Polsce, która nastąpiła w 1989 roku, umożliwiła rozpoczęcie starań nad powołaniem Polskiej Federacji Pueri Cantores. Po wcześniejszych kontaktach z dyrygentami znanych mi chórów w Polsce zaprosiłem przedstawicieli tychże zespołów do Tarnowa na dzień 14 marca 1992 roku celem powołania do życia Polskiej Federacji Pueri Cantores. Był to formalny zjazd założycielski. Przedstawiciele znanych mi chórów podjęli zaproszenie i z wielkim entuzjazmem poparli utworzenie polskiej Federacji. O przewodniczenie obradom poprosiłem ks. Zdzisława Bernata, dyrygenta Poznańskiego Chóru Katedralnego, bardzo zasłużonego dla chóralistyki

chłopięcej w Polsce. Zatwierdziliśmy wcześniej przygotowany przeze mnie statut (choć niedoskonały, wymagający z czasem wielu poprawek i uaktualnień), wybraliśmy władze polskiej Federacji. Mnie powierzono funkcję prezydenta, wiceprezydentem został wybrany ks. Szymon Daszkiewicz, asystentem kościelnym Federacji został ks. Tadeusz Bukowski. Ks. Zdzisława Bernata uhonorowano tytułem prezydenta honorowego. Tak to się zaczęło.

Jakie stanowisko zajął Episkopat wobec Polskiej Federacji Pueri Cantores?

Kontaktów z Episkopatem nie było wiele. Ówczesny biskup tarnowski Józef Życiński życzliwie zaakceptował powstanie Federacji. Do Konferencji Episkopatu Polski zwróciłem się pismem z prośbą o zatwierdzenie statutu i wyboru władz Federacji. W dniu 27 lipca 1992 roku Sąd Wojewódzki w Tarnowie zarejestrował Polską Federację Pueri Cantores i nadał jej osobowość prawną, a Konferencja Episkopatu Polski w dniu 26 sierpnia tego samego roku zatwierdziła wybór prezydenta Federacji i wyraziła zgodę na jej przystąpienie do Federacji międzynarodowej. W dniu 28 września podczas posiedzenia zarządu Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w Paryżu zgłosiłem formalne przystąpienie Polskiej Federacji Pueri Cantores do Federacji międzynarodowej, co zostało z radością przyjęte przez wszystkich obecnych, a zwłaszcza przez Siegfrieda Koeslera, ówczesnego prezydenta Federacji Międzynarodowej. W ten sposób pierwszy chór „zza żelaznej kurtyny” został przyjęty do międzynarodowej społeczności chórów Pueri Cantores. Miało to swoją wymowę! Mam wrażenie, że mimo prawie 25 lat działalności Polskiej Federacji Pueri Cantores w życiu Kościoła w Polsce bardziej postrzega się Pueri Cantores jako formę zrzeszenia dziecięcych i młodzieżowych chórów kościelnych, natomiast mniej jako skuteczny sposób formacji i wychowywania dzieci i młodzieży w duchu ewangelicznych wartości. Chciałbym tutaj podkreślić bardzo pozytywną rolę biskupów tarnowskich w działalności chóru, który prowadziłem. Począwszy od księdza arcybiskupa Ablewicza, który był inspiratorem powstania chóru przy tarnowskiej katedrze, przez życzliwe wsparcie biskupa Józefa Życińskiego i biskupa Wiktora Skworca dla różnych form aktywności chóru. Z okazji zagranicznych wyjazdów chóru zawsze uzyskiwałem od biskupów doraźne finansowe wsparcie. Pozwalało to na swobodę działania i zapewniało spokojne funkcjonowanie zespołu.

Proszę opowiedzieć o głównych kierunkach działalności kolejnych zarządów, którymi kierował Ksiądz jako prezydent.

Przez wszystkie lata mojej pracy dla Polskiej Federacji Pueri Cantores (1992–2004) kładłem nacisk na to, aby chóry członkowskie pamiętały o swojej tożsamości, to oznacza, że głównym ich zadaniem jest śpiewanie podczas liturgii. To fundament, a zarazem podstawa wszelkich innych zadań związanych z działalnością chóru; wychowawczych, kulturowych, formacyjnych, edukacyjnych. Jeszcze na jeden mały szczegół chcę zwrócić uwagę. Kiedy zaczynałem pracę z chórem, zaproponowałem nazwę „Cantores Tarnovienses” i taka nazwa funkcjonowała przez kilka lat. Po zapoznaniu się z działalnością Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, dzięki moim przyjaciołom z Niemiec, do istniejącej nazwy dodałem słowo „Pueri” i odtąd chór działał pod nazwą „Pueri Cantores Tarnovienses”. I tak jest do tej pory. Ta zmiana nazwy chóru miała nawiązywać do głównych idei Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, które nasz chór wpisał w swoją działalność, a którą było związanie chóru z liturgią Kościoła. W ten sposób chciałem także nawiązać do wielowiekowej tradycji Kościoła, wedle której przy katedrach działały chóry chłopięce. Innym ważnym celem podczas mojej prezydentury była formacja dyrygentów. Na coroczne spotkania dyrygentów Federacji zapraszałem prelegentów z interesującymi wykładami. Podejmowaliśmy także szereg starań, aby liczba chórów systematycznie się powiększała. Przyznam jednak, że mam pod tym względem pewien niedosyt. Byłem przekonany, że po oficjalnym powstaniu polskiej Federacji przystąpi do niej wiele chórów dziecięcych i młodzieżowych, które przecież działają w naszych parafiach. Niestety, z ich strony nie było zainteresowania tą sprawą, co mnie – przyznam – rozczarowało. Być może byłem zbyt optymistą.

Jedną z kluczowych form manifestacji Polskiej Federacji Pueri Cantores, przejawem jej żywotności są organizowane co dwa, trzy lata kongresy. Za Księdza kadencji miały miejsce trzy kongresy: w Tarnowie, w Krakowie i w Poznaniu...

Idea organizowania kongresów chórów Pueri Cantores wpisana jest w działalność tej organizacji od czasu jej powstania. Organizowane były kongresy o zasięgu międzynarodowym, gromadzące po kilkadziesiąt chórów z różnych krajów świata. Każdy kongres ma swoją stałą strukturę programowo-

-organizacyjną. Rozpoczyna go uroczysta inauguracja, przewidziany jest koncert galowy, udział w liturgii w grupach językowych, spotkania towarzyskie itp. Ponieważ jednym z wątków, który przewija się w działalności Federacji, jest idea pokoju, na każdym kongresie odbywa się specjalne nabożeństwo w formie liturgii słowa z modlitwą o pokój. Nabożeństwo to może przyjmować różne formy i zależy od pomysłowości organizatorów. Kulminacyjnym punktem każdego kongresu jest uroczysta Eucharystia pod przewodnictwem miejscowego biskupa, podczas której wszystkie chóry łączą się w jeden potężny zespół i wykonują śpiewy liturgiczne. Kongres jest okazją do spotkań dzieci i młodzieży z różnych stron świata, z różnych tradycji kulturowych. Owocuje to nawiązywaniem osobistych kontaktów i przyjaźni, które niekiedy trwają długie lata. Również chóry nawiązują wówczas kontakty między sobą, co skutkuje wzajemnym odwiedzaniem się i wymianą tych zespołów.

Obok kongresów międzynarodowych istnieje praktyka organizowania kongresów o zasięgu lokalnym; narodowym, regionalnym, a nawet diecezjalnym. Do tej praktyki nawiązaliśmy w działalności polskiej Federacji. Było rzeczą naturalną, że pierwszy kongres odbył się w 1997 roku w Tarnowie, miejscu powstania Federacji. Następny w Krakowie w 2000 roku, kolejny w Poznaniu w 2003 roku, w kolebce chóralistyki chłopięcej w Polsce. Następne kongresy organizowane były przez moich następców: ks. Roberta Tyrałę (w Toruniu i Nowym Sączu), ks. Piotra Paćkowskiego (w Białej Podlaskiej i Siedlcach oraz w Częstochowie). Ostatni kongres miał miejsce w ubiegłym roku w Poznaniu pod przewodnictwem nowego prezydenta, którym jest teraz Mateusz Prendota, nb. mój dawny wieloletni chórzysta. Następny kongres odbędzie się w przyszłym roku w Rzeszowie. Chcemy w ten sposób uczcić 25. rocznicę powstania Polskiej Federacji Pueri Cantores. Ważnym wydarzeniem w życiu Polskiej Federacji Pueri Cantores było zorganizowanie w Krakowie w 2007 roku kongresu międzynarodowego pod kierunkiem ks. Roberta Tyrały, prezydenta polskiej Federacji. Kongres ten był wielkim sukcesem zarówno organizacyjnym, jak i muzycznym. Rok po kongresie w Krakowie ks. Robert Tyrała podczas Zgromadzenia Sprawozdawczo-Wyborczego w Sztokholmie w 2008 roku został wybrany prezydentem Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores i sprawuje tę funkcję już drugą kadencję. Fakt ten jest dla mnie powodem radości i stanowi osobistą satysfakcję, że pomysł, który przez lata dojrzewał w mojej myśli i sercu i który prawie 25 lat temu przy pomocy i zrozumieniu innych dyrygentów udało

się urzeczywistnić, powołując do istnienia Polską Federację Pueri Cantores, dzisiaj przynosi piękne owoce o międzynarodowym zasięgu.

Po 12 latach przestał Ksiądz pełnić obowiązki prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores. Fakt ten jednak nie oznaczał definitywnego rozstania z nią. Jako prezydent honorowy nadal obecny jest Ksiądz w życiu polskiej Federacji. Patrząc krytycznym, założycielskim okiem na obecny kształt Federacji, o czym trzeba jej pamiętać, co pielęgnować, a czego się wystrzegać?

Zarząd Federacji działający pod kierunkiem prezydenta powinien nieustannie przypominać, co jest racją istnienia Federacji i jakie jest główne zadanie każdego chóru do niej należącego. A jest nim kultywowanie śpiewu liturgicznego w liturgii zgodnie z obowiązującymi przepisami Kościoła. O tym nie można zapomnieć, bo to stanowi o naszej tożsamości, to nas wyróżnia spośród wielu innych zespołów chóralnych. To prawda, że działalność koncertowa jest także ważna dla rozwoju zespołu, ale zawsze powinna ona stać na drugim miejscu. Obserwuję niepokojące zjawisko przesunięcia akcentów aktywności niektórych chórów z częstego udziału w liturgii i troski o należyty kształt śpiewu liturgicznego na rzecz działalności koncertowej. Przecież dobrze i starannie przygotowany pod względem artystycznym i liturgicznym śpiew chóru w liturgii wymaga nie mniej starania niż przygotowanie koncertu. Konieczne jest więc kształtowanie świadomości dyrygentów, ich formacja muzyczna i liturgiczna, co jest niezbędne do właściwego pełnienia przez nich funkcji dyrygentów chórów Pueri Cantores. Uważam, że należy także wspierać te chóry, które często w rodzimych środowiskach nie znajdują zrozumienia i potrzebnego wsparcia, chodzi także o wypracowanie systemowego finansowania ich działalności ze strony parafii czy diecezji, w jakich działają. Ważna jest także działalność promocyjna w poszczególnych diecezjach. Jak te akcje przeprowadzać, to zależy od pomysłowości każdorazowego zarządu Federacji i jej prezydenta. Uważam, że w kraju o wielowiekowych tradycjach chrześcijańskich, jakim jest Polska, rodzina Pueri Cantores mogłaby i powinna być bardziej liczna. Nie zapominajmy, że działalność każdego chóru kościelnego, a zwłaszcza chóru Pueri Cantores, to nie tylko sprawa należytego poziomu wykonawczego, ale także wiążą się z nim odpowiedzialne działania wychowawcze, apostołskie i ewangelizacyjne.

Muzyczna posługa Księdza Profesora, czerpie inspiracje z nauczania papieża Benedykta XVI. Myślę, że słowa Jego Świątobliwości: „muzyka [...] swoje najgłębsze źródło znajduje w liturgii, w spotkaniu z Bogiem” mogą stanowić swoiste podsumowanie muzycznych aktywności Księdza...

Rzeczywiście, nauczanie Benedykta XVI było i jest mi bardzo bliskie. Często odwołuję się do jego nauczania w trakcie moich wykładów z teologii muzyki dla studentów Instytutu Muzyki Kościelnej. Wykład kardynała Ratzingera na temat wzajemnych relacji muzyki i liturgii wygłoszony w 1985 roku w Rzymie podczas Kongresu Muzyki Kościelnej, który wówczas udało mi się uzyskać w niemieckim wydaniu „L'Osservatore Romano”, był dla mnie swoistym „odkryciem” i zrobił na mnie ogromne wrażenie. To było moje pierwsze zetknięcie się z myślą kardynała Ratzingera. Potem były inne jego publikacje z zakresu teologii muzyki i teologii liturgii, które stały się moją częstą lekturą. Szczególną okazją do zgłębienia myśli kardynała Josepha Ratzingera/Benedykta XVI było powierzenie mi szaczonego zadania napisania jednej z recenzji z racji przyznania ojcu świętemu seniorowi doktoratu *honoris causa* przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II i Akademię Muzyczną w Krakowie w lipcu 2015 roku. Jeśli miałbym wskazać jedną myśl odnoszącą się do muzyki kościelnej papieża Benedykta XVI, genialnego myśliciela i teologa przełomu XX i XXI wieku, a przy tym wielkiego orędownika tradycji muzycznej Kościoła, to byłaby to zasada wyprowadzona z jego nauczania: „prawem muzyki kościelnej jest liturgia i tam, gdzie jest dobre zrozumienie liturgii, tam pięknie i bez przeszkód rozwija się muzyka kościelna; tam gdzie tego rozumienia brak, szkodę ponosi także muzyka”. To jest, jak myślę, sedno sprawy.

ROZMOWA Z KS. ROBERTEM TYRAŁĄ (18.07.2018, KRAKÓW)

Księżę Profesorze, w Księdza posłudze kapłańskiej i pracy naukowej muzyka odgrywa znaczącą rolę. Co sprawiło, że właśnie muzyka stała się tak bardzo ważna w życiu Księdza?

Rzeczywiście, muzyka jest mi bardzo bliska. Wszystko zaczęło się w chwili, gdy rodzice zgłosili mnie, kilkuletniego chłopca, do chóru chłopięcego Filharmonii Krakowskiej. Był to dość oryginalny i odważny krok, zważywszy

na to, że w naszej rodzinie nikt nie był muzykiem. Pewnie byli niemało zdziwieni, kiedy na przesłuchaniu, wydawszy z siebie parę dźwięków, zakwalifikowałem się do zespołu. Pierwsze próby – po trzy w każdym tygodniu – szybko mnie nauczyły, że muzyka to także ciężka praca, która wymaga dyscypliny. Satysfakcję dawał zawsze dobrze zaśpiewany koncert i fakt, że mogliśmy występować nie tylko na scenach krajowych. Przez cztery lata obecności w chórze zwiedziłem kawał świata. Po dziś dzień są mi bliskie doświadczenia tamtych dni i radość odkrywania nowych rzeczy. Dzięki mądrości rodziców po pierwszym roku pracy w chórze rozpocząłem systematyczną naukę muzyki. Początkowo była to krótka przygoda z akordeonem w ognisku muzycznym. Potem w szkole muzycznej akordeon zamieniłem na skrzypce, a te z kolei na flet poprzeczny. Z fletem nie rozstałem się już do końca liceum muzycznego. I chyba całkiem niezłe mi szło, skoro po moim koncercie dyplomowym proponowano mi miejsce na studiach. Ja jednak bardzo chciałem być księdzem i z tą decyzją wiązałem zakończenie mojej przygody z muzyką.

Ale tak się nie stało...

Moje plany szybko prysnęły, bo prefekt oznajmił mi, że będę seminaryjnym organistą. Co prawda miałem fortepian dodatkowy w szkole muzycznej, ale niemało musiałem się natrudzić, by szybko opanować nową umiejętność. Po studiach teologicznych i święceniach kapłańskich ks. kard. Franciszek Macharski posłał mnie do pracy w parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Andrychowie. Jak u początków mej drogi seminaryjnej, tak i teraz byłem pewien, że muzyka będzie już wyłącznie mą prywatną pasją.

Jednak ks. kard. Franciszek Macharski miał inne plany wobec Księdza...

Tak, to prawda. Jak myliłem się, co do muzyki, przed wstąpieniem do seminarium, tak było i teraz. Po roku mej pracy w Andrychowie ksiądz kardynał wezwał mnie na rozmowę. Powiedział, że chce mnie wysłać na studia muzyczne. Pamiętam, że trudno było mi się z tym pogodzić, bo bardzo chciałem kontynuować pracę duszpasterską. Na 10 dni przed reorganizacją diecezji w 1992 roku zostałem przeniesiony do Krakowa. Wiedziałem, że to początek mojej dalszej drogi muzycznej. Zgodnie z wolą księdza kardy-

nała od roku akademickiego 1992/1993 rozpocząłem studia w Akademii Muzycznej w Krakowie.

W tamtym czasie widok księdza w Akademii Muzycznej należał raczej do rzadkości. Jak była odbierana obecność kapłana na uczelni?

Trzeba powiedzieć, że klimat był różny. Spotykałem ludzi, którzy rozumieli, że Kościół potrzebuje wykształconych muzycznie kapłanów, ale byli i tacy, którzy dawali odczuć zgoła coś innego. Cóż, były to wczesne lata po obaleniu komunizmu, więc w wielu wciąż żywe były przyzwyczajenia i sympatie do dawnego ustroju... Jednak pięć lat spędzonych na Wydziale Wychowania Muzycznego uważam za czas bogaty w wartościowe i budujące doświadczenia. Poznałem wielu wspaniałych pedagogów, którzy byli wybitnymi artystami, ludźmi wielkiego formatu, autentycznymi twórcami kultury. Szczególnie rzewną pamięcią otaczam osobę prof. Bronisławy Wietrzny, która niegdyś otworzyła przede mną drzwi chóru chłopięcego. Bardzo jestem wdzięczny prof. Jerzemu Kurczowi, który po śmierci prof. Wietrzny uczył mnie dyrygowania. Godziny wspólnej pracy prowokowały niekończące się rozmowy. Pan profesor, absolwent zasłużonej dla muzyki kościelnej szkoły w Przemyślu, snuł plany utworzenia specjalnego kierunku dla muzyków kościelnych w Akademii Muzycznej. Dokonania pana profesora legły u podstaw Instytutu Muzyki Kościelnej prowadzonego wspólnie przez dwie uczelnie: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II oraz Akademię Muzyczną w Krakowie. Nie mogę także w tym miejscu nie wspomnieć mojego promotora pracy magisterskiej. Był nim prof. Adam Walaciński, znany m.in. z muzyki do filmu *Cztery pancerni*. Temat mojej rozprawy nawiązywał do Jana Pawła II i był poszukiwaniem pierwiastków jego obecności w muzyce polskiej. Profesor, początkowo sceptycznie odnoszący się do tematu, potem zwykł powtarzać, że był to dla niego niezapomniany moment odkrywania Kościoła.

Jakie obowiązki zlecił Księdzu ks. kard. Macharski po zakończeniu studiów?

Tak naprawdę nie czekał z tym do końca studiów. Na ostatnim roku poprosił mnie o przygotowanie muzyki podczas papieskiej pielgrzymki w 1997 roku. Przeraził mnie ogrom pracy, przecież trzeba było wziąć odpowiedzialność za wydarzenia w Krakowie, Ludźmierzu, Zakopanem. Z problemem na

szczęście nie zostałem sam, wielu ludzi chętnie odpowiedziało na moje zaproszenie do współpracy. W gronie tym znaleźli się m.in. p. Wiesław Delimat, p. Witold Zalewski, p. Mieczysław Tuleja, którzy w późniejszym czasie pomagali tworzyć wspomniany już Instytut Muzyki Kościelnej. Kiedy ksiądz kardynał poprosił, bym stanął na czele Archidiecezjalnej Komisji Muzyki, do dalszej współpracy poprosiłem m.in. tych, z którymi pracowałem przy organizacji papieskiej pielgrzymki. Wracając do zadań, jakie wytyczył mi ksiądz kardynał... Jego wizja muzyki była niezwykle dalekosiężna. Nie chciał ode mnie tworzenia chórów, choć sam bardzo tego pragnąłem, a nawet miałem 12-letni dyrygencki epizod z Męskim Chórem Katedry Wawelskiej. Ksiądz kardynał chciał, bym stworzył struktury, które profesjonalnie kształciłyby muzyków kościelnych. Najpierw powstała szkoła muzyczna, której nadano imię właśnie księdza kardynała. Jej konsekwencją było utworzenie w 2008 roku pierwszego w Polsce Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej. W kluczu tym widzieć trzeba też opracowanie Regulaminu Organistów Archidiecezji Krakowskiej, zatwierdzonego w 2011 roku przez kard. Stanisława Dziwisza.

W jaki sposób zetknął się Ksiądz Profesor z Polską Federacją Pueri Cantores?

Ks. Andrzej Zając ze swoim chórem „Pueri Cantores Tarnovienses” miał mieć 24 kwietnia 1994 roku koncert w Krakowie, w kościele oo. Franciszkanów. O słowo wprowadzające poprosił mnie ks. Jacek Żurek. Pamiętam, że występ chłopców zrobił na mnie ogromne wrażenie. Kiedy gratulowałem ks. Andrzejowi wspaniałego koncertu, wywiązała się rozmowa o Pueri Cantores. Był to dla mnie temat nowy i na tyle mnie zaabsorbował, że chciałem poznać go bliżej. Parę razy odwiedziłem ks. Zająca na próbach w Tarnowie, dodam, że z tym chórem miałem swój koncert dyplomowy na Wawelu. Ciekawostką jest fakt, że wśród chłopców wtedy występujących był Mateusz Prendota, obecny prezydent Polskiej Federacji Pueri Cantores. W 1996 roku wybrałem się z księdzem Zającem na międzynarodowy kongres do Salzburga, gdzie tak naprawdę w pełni odkryłem i „zakosztowałem” Pueri Cantores. Takie były początki. W tym samym roku ks. Andrzej zaprosił mnie do zarządu w charakterze sekretarza. W 2000 roku zostałem wiceprezydentem Polskiej Federacji Pueri Cantores, a od 2004 do 2009 roku byłem jej prezydentem.

Na jakie najważniejsze momenty swej prezydentury w Polskiej Federacji Pueri Cantores wskazałby Ksiądz Profesor?

Jako prezydent przede wszystkim chciałem kontynuować kierunki nakreślone przez ks. Zająca. Mam tu na myśli wysoki poziom muzyczny zespołów i odpowiednią formację dzieci, młodzieży i samych dyrygentów. Stawiałem na żywe kontakty z zespołami i prowadzącymi, szukałem dróg poparcia u miejscowych biskupów. Wymagania, jakie postawiłem, sprawiły, że część chórów odeszła czy wręcz została skreślona z listy członków, z drugiej jednak strony przychodzili nowi członkowie, urzeczeni precyzyjnie wytyczonymi celami. Dwa słowa o pomyśle na formację chórzystów... Chciałem, by była ona mocno związana z życiem i posługą w liturgii chórzystów, by poszerzała ich horyzonty wiary, ale z drugiej strony nie była czymś ponad ich siły. Taka duchowość, jakby to można powiedzieć, *stricte* „parafialna” z profilem muzycznym. Razem z ks. Stanisławem Mieszczakiem, asystentem kościelnym Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, w specjalnych listach tłumaczyliśmy chórzystom świat wiary i liturgii. Kanwą był np. rok liturgiczny, dany okres liturgiczny, uroczystość i święto kościelne, hasło kongresu, jego symbol i hymn czy ważne wydarzenie z życia Kościoła itp. W ten sam sposób od 2004 roku starałem się oddziaływać również na społeczność międzynarodową Pueri Cantores jako jej asystent kościelny. Do najbardziej doniosłych wydarzeń mej prezydentury zaliczyłbym organizowany przez Polską Federację Pueri Cantores międzynarodowy kongres w Krakowie w 2007 roku. Jak tylko Josep M. Torrents, prezydent Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores, w 2004 roku w Lyonie poddał taką myśl, długo z księdzem Zającem się nie zastanawialiśmy. Kiedy przekazaliśmy te radosne wieści dyrygentom naszej Federacji, zapanowała wielka euforia i trzeba powiedzieć, że od razu wzięliśmy się do pracy. To był prawdziwy zryw Kościoła: rzesza świeckich i duchownych niebywale zaangażowała się na każdym etapie przygotowań i w czasie trwania kongresu. Niemałym zaskoczeniem było dla mnie to, że finalnie niewiele chórów z Federacji polskiej przyjechało do Krakowa. Do dziś nie znam powodów takiego stanu rzeczy, a z perspektywy czasu trudno to oceniać. Niemniej trzeba zaznaczyć, że kongres w Krakowie pokazał Polską Federację Pueri Cantores od jak najlepszej strony i z tego cieszę się najbardziej.

W jakich okolicznościach podjął Ksiądz Profesor współpracę z Federacją międzynarodową?

Zły stan zdrowia ówczesnego asystenta kościelnego Federacji międzynarodowej przynaglił p. Torrentsa do poszukiwania kandydata na to stanowisko. Pierwszy raz rozmawiałem z nim w tej sprawie w Rzymie, przebywając na stypendium habilitacyjnym. Druga rozmowa miała miejsce w Lugano podczas kongresu szwajcarskiej Federacji. Wszystkie argumenty, jakie podnosiłem przeciwko swej kandydaturze, wcale do niego nie trafiały. Trochę wbrew sobie zostałem wybrany w sierpniu 2004 roku podczas spotkania członków Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w Rzymie na stanowisko asystenta kościelnego. Przyjmując wybór, moje obiekcje nie zmniejszyły się ani trochę. Otucha i pewność wstąpiły po spotkaniu z Janem Pawłem II, tuż po zakończonych wyborach. Zadzwoeniłem do abp. Stanisława Dziwisza, prosząc, by Ojciec Święty przyjął nas wszystkich na prywatnej audyencji. Wtedy usłyszałem od Ojca Świętego takie słowa: „nie martw się, wszystko się uda”.

Potem przyszedł wybór na prezydenta Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores. Jak do tego doszło? Co do Federacji międzynarodowej wniósł kapłan Polak?

Pod koniec drugiej kadencji p. Torrentsa wszystko wskazywało na to, że zostanie wybrany na kolejne cztery lata. Tak się jednak nie stało. Przyszedł trudny czas dla Federacji międzynarodowej. Wewnętrzny impas chcieli rozwiązać Niemcy. Skoro przesądzone były losy p. Torrentsa, zwrócono się do mnie z propozycją, abym zajął jego miejsce. Znowu miałem mnóstwo obaw, jak poprzednio, przy wyborze na asystenta kościelnego. Podczas kongresu Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores w Sztokholmie społeczność międzynarodowa Pueri Cantores powierzyła mi urząd prezydenta. Znamienne dla mnie było to, że dokonano się to 11 lipca, we wspomnienie św. Benedykta. Całą moją pracę dla społeczności międzynarodowej zawierzyłem właśnie patronowi Europy. Przyznam się, że nie wiem, kiedy minęło te osiem lat. Jako prezydent przygotowywałem kongresy w Rzymie, Granadzie, Waszyngtonie, Paryżu, Rio de Janerio oraz przez dwa lata w Barcelonie. W sprawach Pueri Cantores podróżowałem 183 razy, wszędzie spotykałem wspaniałych ludzi, którzy przyjmowali mnie zawsze niezwykle

rodzinnie. Dziś Federacja obecna jest w 42 krajach świata, zrzesza ok. 1 tys. chórów, w których śpiewa ok. 40 tys. młodych ludzi związanych z Kościołem katolickim. Wdzięczny jestem Panu Bogu za ten czas, czas doświadczenia żywotności i potęgi Kościoła. Wdzięczny jestem za wszystkie dzieci i młodzież, które w wartościach chrześcijańskich odkrywały blask prawdy i nadzieję wieczności.

ROZMOWA Z KS. PIOTREM PAĆKOWSKIM (27.02.2017, SIEDLCE)

W latach 2009–2013 pełnił Ksiądz funkcję prezydenta Polskiej Federacji Pueri Cantores. Zanim jednak porozmawiamy o Księdzu prezydenturze i Federacji polskiej, proszę powiedzieć, jak to się stało, że swoje kapłaństwo związał Ksiądz z muzyką? Czym dla Księdza kapłaństwa jest muzyka?

Muzyka towarzyszyła mi od dzieciństwa. Nie wiem, skąd wzięło się moje zamiłowanie do niej, ale pamiętam, że gdy byłem dzieckiem, wielką radość sprawiało mi śpiewanie, lubiłem robić z tektury i drewna różne instrumenty, by potem próbować na nich grać, czekając na choinkowe prezenty, zawsze pragnąłem otrzymać coś, co było związane z muzyką. Rodzice w pewnym momencie zdecydowali się posłać mnie do szkoły muzycznej, z czego jednak nie do końca byłem zadowolony. Bo w tym wieku bardziej wolałem grać w piłkę niż poświęcać swój czas na dodatkowe zajęcia muzyczne i ćwiczenie na instrumencie. Nim jednak rozpocząłem regularną naukę w szkole, rodzice kupili pianino i od tego momentu już nie można mnie było od niego oderwać. Co prawda nie zawsze z taką samą chęcią, z tym samym entuzjazmem przychodziło mi podejmowanie obowiązków szkoły muzycznej. Po jej ukończeniu zaangażowałem się w Ruch Światło-Życie, a ze względu na moje umiejętności powierzano mi prowadzenie różnego rodzaju grup muzycznych. Po wstąpieniu do seminarium zostałem seminaryjnym organistą, od czasu do czasu byłem organistą katedralnym, angażowałem się również w seminaryjną scholę. Szybko zauważyłem, że muzyka może być skutecznym narzędziem pracy duszpasterskiej, że muzyka jest niezmiernie ważną dziedziną w życiu Kościoła. W sposób naturalny rozwijały się moje zainteresowania wokół muzyki liturgicznej. Po święceniach kapłańskich

dwa lata pracowałem jako wikariusz w parafii w Łaskarzewie, gdzie także zajmowałem się sprawami muzycznymi. Potem zostałem skierowany na studia muzykologiczne do Instytutu Muzykologii KUL. Wracając do pytania... Początkowo muzykę pojmowałem tylko jak formę pracy duszpasterskiej. W pewnym momencie odkryłem, że wpływa ona osobiście na mnie, na moje kapłaństwo, że jest to sposób mojej relacji z Panem Bogiem. Takie pojmowanie muzyki rodziło się wraz z moją pasją do chóralu gregoriańskiego. Mając 13 lat, od emerytowanego profesora muzyki naszego seminarium, ks. Piotra Filipowicza, otrzymałem *Liber Usualis* i usłyszałem od niego słowa, że to jest prawdziwa muzyka Kościoła. Znając współczesny zapis nutowy i bazując na melodii *Ojciec nasz*, starałem się odczytywać neumy. Od tych pierwszych chwil chorał zapadł mi w serce. Przez studia na KUL stał mi się on jeszcze bardziej bliski i chyba wyraźniej zobaczyłem, że jest to rzeczywistość, która formuje moje kapłaństwo. Jest to bardzo ważny rys mojego kapłaństwa, łączący się naturalnie z liturgią.

W jaki sposób zetknął się Ksiądz z Pueri Cantores?

Od zawsze urzekało mnie brzmienie chórów chłopięcych. Ubolewam, że za czasów mojego dzieciństwa w Siedlcach nie funkcjonował żaden chór chłopięcy. Pewną rekompensatę znajdowałem w słuchaniu, nielicznych co prawda, audycji radiowych i telewizyjnych. Kiedy byłem starszy, kupowałem płyty z chłopięcą muzyką chóralną. Przez pewien czas na studiach w Lublinie mieszkałem w konwiktzie z ks. Stanisławem Garnczarskim, kapłanem diecezji tarnowskiej. On pierwszy zaczął mi opowiadać mi o Pueri Cantores, o ks. Andrzeju Zającu i chórze „Pueri Cantores Tarnovienses”. Jako przewodniczący koła naukowego Instytutu Muzykologii KUL, w porozumieniu z władzami uczelni, zaprosiłem ks. Andrzeja z chórem do Lublina. Wysłuchaliśmy wykładu o Polskiej Federacji Pueri Cantores, a potem koncertu. Dodam, że na tyle był to znaczący moment, że po zakończeniu studiów oprócz mnie jeszcze trzech moich kolegów kapłanów założyło chóry chłopięce. Pamiętam, że kontynuowałem moją znajomość z ks. Zającem, odwiedzałem go w Tarnowie i podpatrywałem jego pracę z chłopcami. Kończąc studia, miałem przekonanie, że założę w Siedlcach podobny zespół. Początkowo w tym wszystkim było więcej myślenia artystycznego, szybko jednak doszedłem do przekonania, że chór musi być także środowiskiem ukierunkowanym na działanie duszpasterskie. Z biegiem lat coraz bardziej

odkrywałem, że może nawet bardziej jestem potrzebny chłopcom (w najlepszych dla chóru latach było ich 80), ich rodzicom jako ksiądz niż muzyk. Serdeczne relacje z tamtych czasów pozostały do dziś.

Jakie były początki Chóru Chłopięcego „Pueri Cantores Podlachienses”?

Po powrocie ze studiów w 1996 roku przedstawiłem pomysł założenia chóru chłopięcego przy katedrze ordynariuszowi siedleckiemu ks. bp. Janowi Wiktorowi Nowakowi. Trochę byłem zaskoczony jego „stonowaną” reakcją, ale koniec końców uzyskałem potrzebną zgodę. Pewien dystans wyczuwałem także ze strony innych księży dowiadujących się o moich planach. Brak znaczącego wsparcia organizacyjnego na tym etapie oraz nowe obowiązki diecezjalne sprawiły, że dopiero po roku przystąpiłem do zawiązywania zespołu. Z zupełnie inną, pełną zainteresowania reakcją spotkałem się z kolei ze strony rodziców. Po latach pytając ich o to, co sprawiło, że zdecydowali się posyłać synów na zajęcia chóralsne, odpowiadali, że tym, co przeważyło, było przekonanie i emocjonalne zaangażowanie, z jakim ponoć wtedy przemawiałem. Do roku 1997 trwałem w wyobrażeniu, że wszystko poprowadzę sam, choć wiedziałem na podstawie pracy ks. Zająca, że potrzebny jest ktoś, kto zająłby się emisją głosu chłopców. Początkowo myślałem, że sobie poradzę. Nawet ukończyłem dodatkowy kurs emisji głosu w podyplomowym studium w Bydgoszczy. Miałem też świadomość tego, że w perspektywie chociażby chóralskich wyjazdów czy zgrupowań sam mogę nie dać rady. Tak się złożyło, że ówczasnie przy katedrze zaangażowana była bardzo uzdolniona muzycznie grupa młodzieży. Nawiązałem z nią owocną i wiele lat trwającą współpracę. Problem zajęć emisji głosu także rozwiązał się dzięki nim. Otóż w tym gronie była dziewczyna, która nie tylko że znakomicie śpiewała, ale miała także atut szkoły muzycznej. Nawiasem mówiąc, z czasem ukończyła elitarną szkołę śpiewu muzyki dawnej w Bazylei. Z dzisiejszej perspektywy wiem, że gdyby nie zaangażowanie tych młodych ludzi, praca z chłopcami wyglądałaby zupełnie inaczej, o ile w ogóle byłaby możliwa. Czasem to grono młodzieży powiększało się, co też stwarzało nie tylko większy komfort pracy, ale samym chłopcom dawało okazję przebywania z ludźmi naprawdę wartościowymi, kompetentnymi muzycznie i co najważniejsze wierzącymi.

Jak wyglądała praca z chórem? Co zaliczyłby Ksiądz do najważniejszych wydarzeń z życia „Pueri Cantores Podlachienses”?

Oficjalnie rozpoczęliśmy działalność w 1997 roku. Dzięki życzliwości dyrektorów siedleckich podstawówek rokrocznie rekrutację chłopców mogłem prowadzić w szkołach. Nie wybierałem tylko najzdolniejszych, najważniejsze były chęci i odrobina muzycznego słuchu. Nowi chłopcy przez rok byli kandydatami. Mieli obowiązek uczestniczyć w tygodniu w dwóch próbach oraz w zgrupowaniach chóru w lecie i zimie. Po tym okresie zasilali podstawowy skład zespołu. Natomiast starsi chłopcy mieli trzy próby – jedną sekcijną i dwie wspólne. Na kanwie rozczytywanych utworów uczyliśmy ich zasad muzyki, czytania nut głosem, cały czas czuwając nad prawidłowym wydobyciem dźwięku. Staraliśmy się także uczulać wszystkich chłopców na ich codzienną kulturę osobistą. Najważniejszym wyróżnieniem dla chóru było uczestnictwo we mszy św. w 1999 roku sprawowanej przez Ojca Świętego Jana Pawła II podczas jego apostolskiej wizyty w diecezji siedleckiej. Z innych wydarzeń warto wspomnieć koncert dla dyplomatów akredytowanych przy Parlamencie Europejskim z okazji polskiego święta niepodległości w 2000 roku w Strasburgu. Staraliśmy się także czynnie brać udział w życiu Federacji Pueri Cantores: byliśmy obecni na II Krajowym Kongresie Polskiej Federacji Pueri Cantores w Krakowie (2000), XXXI Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Lyonie (2002), III Krajowym Kongresie Federacji polskiej w Poznaniu (2003), XXXII Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Kolonii (2004), IV Krajowym Kongresie Pueri Cantores w Toruniu (2006), XXXIV Międzynarodowym Kongresie Pueri Cantores w Krakowie (2007). Byliśmy także współorganizatorem VI Krajowego Kongresu Polskiej Federacji Pueri Cantores w Białej Podlaskiej i Siedlcach (2010). Ostatnim wydarzeniem, w którym uczestniczył chór, był VII Kongres Federacji polskiej w Częstochowie z 2012 roku. Moje obowiązki na KUL nie pozwoliły kontynuować pracy z chórem po 2012 roku. Co prawda jeszcze przez dwa lata spotykałem się ze składem męskim na pojedynczych wydarzeniach, ale jednak właśnie rok 2012 należy przyjąć za oficjalny koniec działalności chóru.

W 2009 roku delegaci Polskiej Federacji Pueri Cantores powierzyli Księdzu urząd prezydenta. Proszę pokrótce nakreślić główne kierunki działań Federacji za czasów prezydentury Księdza.

Zanim o samej prezydenturze, pozwolę sobie opowiedzieć, jak w ogóle doszło do tego, że zostałem prezydentem. Uczestnicząc w kongresach Pueri Cantores, marzyłem, by taką formę działalności duszpasterskiej pokazać wiernym i księżom w diecezji siedleckiej, chciałem, by w przyszłości kongres Pueri Cantores mógł odbyć się w mojej rodzimej diecezji. Po kongresie w Nowym Sączu odważyłem się zgłosić taką propozycję. Niedługo po tym ks. Robert Tyrała, ówczesny prezydent Federacji polskiej, zachęcał mnie, abym w zbliżających się wyborach kandydował na prezydenta. Akceptacja tego pomysłu nie przysłała od razu. Miałem ogromne opory, najbardziej obawiałem się odpowiedzialności organizacyjnej, bo zwyczajnie nie miałem takiego doświadczenia. Tym, co przekonało mnie do tego pomysłu, była perspektywa kongresu w Siedlcach i potrzeba jego przygotowania. Właśnie kongres w Siedlcach–Białej Podlaskiej, był dla mnie osobiście najważniejszym emocjonalnie wydarzeniem mojej prezydentury. Co prawda także współorganizowałem w 2012 roku kongres w Częstochowie, jednak to już było inne zaangażowanie.

Zarządzanie pracami Federacji było przestrzenią wielowymiarową. Ciągle miałem ideę popartą doświadczeniem, że Pueri Cantores nie jest tylko ruchem muzycznym, ale także kościelnym, duszpasterskim. Co prawda trudno porównać formację chórzystów Pueri Cantores do tej np. z Ruchu Światło-Życie. Jak to zawsze podkreślał ks. Zając, formacja w Federacji odbywa się przede wszystkim przez udział w liturgii. Jednak moje myślenie duszpasterskie szło nieco dalej, opieką duszpasterską starałem się otoczyć dyrygentów i dzieci. W tym duchu razem z zarządem Federacji przygotowałem w 2011 roku dwa zeszyty formacyjno-edukacyjne dla dyrygentów i chórzystów. Pierwszy poświęcony był posłudze kantora, drugi został pomyślany jako przewodnik adwentowy z materiałami do indywidualnej, duchowej pracy. Miałem nadzieję, że te wydawnictwa zapoczątkują stałą serię. Niestety, z różnych przyczyn tak się nie stało. Mam w tym względzie pewien niedosyt, albowiem z tego co wiem, była to pierwsza, usystematyzowana i tak wyraźna propozycja dowartościowania duchowego aspektu naszych Pueri Cantores. Innym przejawem takiego duszpasterskiego myślenia było skupienie uwagi uczestników kongresów w Białej Podlaskiej–Siedlcach oraz w Częstochowie na konkretnych tajemnicach teologicznych: o Eucharystii rozważaliśmy w 2010 roku, tajemnicę Maryi medytowaliśmy w narodowym Sanktuarium na Jasnej Górze dwa lata później. Ponadto dla zacieśniania wspólnoty między dyrygentami Federacji zaproponowałem dwa spotkania w ciągu roku,

na wiosnę i jesienią, gdzie oprócz spraw bieżących w dużej mierze były obecne elementy formacyjne, duchowe i edukacyjne. Rozpoczynając swoją kadencję, postawiłem sobie za cel odwiedzić wszystkich naszych chórów. Niestety, moje inne obowiązki szybko zweryfikowały ów zamiar. Jednak wszędzie tam, gdzie mnie poproszono, zawsze byłem, nikomu nie odmówiłem, a szczególnie czułem się przynaglony, kiedy chóry przeżywały jakieś trudności. Niejednokrotnie rezygnowałem z urlopu i niemalże natychmiast jechałem rozmawiać, radzić, szukać rozwiązania problemów. Do moich obowiązków należało także pośredniczenie w organizowaniu kongresów w Rzymie i w Granadzie, podtrzymywanie kontaktów ze społecznością międzynarodową Pueri Cantores. Za najsłabszą stronę mojej prezydentury uważam niedostateczną troskę o sprawy czysto organizacyjne, o pozyskiwanie potrzebnych funduszy. Drugą bolączką były kwestie prawne statutów Federacji. Nie oznacza to, że zabrakło w tym względzie dobrej woli, że nie podejmowałem stosownych działań. Po prostu nie wystarczyło czasu, by sprawy doprowadzić do końca.

W 2017 roku Polska Federacja Pueri Cantores będzie przeżywać jubileusz 25-lecia aktywności. Jest to dobry moment do snucia przyszłych planów. Zdaniem Księdza, jakie najbardziej pilne zadania stoją przed Polską Federacją Pueri Cantores?

Od bieżącego roku akademickiego 2016/2017 jestem rektorem WSD Diecezji Siedleckiej. Na zajęciach klerycy często pytają mnie o to, jakie zadania stoją przed duszpasterzami chórów parafialnych i scholi. Odpowiadając, zawsze zwracam uwagę na potrzebę dostrzeżenia teologicznego kontekstu chórów i scholi. Jeśli tego zabraknie, o odpowiednim i owocnym duszpasterstwie zespołów śpiewających nie może być mowy. Moja myśl biegnie ku świeckim osobom, które prowadzą chóry w Federacji. Nie zamierzam podważać ich kompetencji muzycznych, daleki jestem od tego, ale zastanawiam się, na ile udaje im się zadbać o duchowe potrzeby swoich chórzystów? Czy w tych przypadkach góry nie bierze dążenie do doskonałości muzycznej? Może właśnie Federacja powinna w najbliższym czasie pochylić się bardziej nad kwestiami wiary swoich chórzystów i jeszcze większą identyfikacją z Kościołem? Myślę, że te sprawy wymagają głębokiej refleksji.

Aneks V. Zdjęcia obecnych członków Polskiej Federacji Pueri Cantores¹

CANTORES HONORATI (BIAŁA PODLASKA)

SCHOLA CANTORUM MISERICORDIS CHRISTI (BIAŁA PODLASKA)

---

¹ Wszystkie zdjęcia pochodzą z APFPC w Krakowie.

FILIAE MARIAE (CZĘSTOCHOWA)

PUERI CLAROMONTANI (CZĘSTOCHOWA)

INOVROCLAVIENSIS CANTANS (INOWROCLAW)

BEL CANTO (JORDANÓW)

CHÓR BAZYLIKI KALISKIEJ (KALISZ)

CHÓR MIESZANY KATEDRY WAWELSKIEJ (KRAKÓW)

PSALMODIA (KRAKÓW)

PUERI CANTORES CRACOVIENSES (KRAKÓW)

PUERI CANTORES SANCTI JOSEPH (KRAKÓW)

CHÓR BAZYLIKI MATKI BOSKIEJ BOLESNEJ (LIMANOWA)

PUERI CANTORES LUBLINENSES (LUBLIN)

SŁOWIKI LUBELSKIE (LUBLIN)

CHÓR SALEZJAŃSKIEJ OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOŁY MUZYCZNEJ
(LUTOMIERSK)

PUERI CANTORES SANCTI STANISLAI (ŁÓDŹ)

CANZONA (MUROWANA GOŚLINA)

SCHERZO (NOWY SĄCZ)

CHÓR CHŁOPIĘCO-MĘSKI MIASTA OLSZTYN (OLSZTYN)

PUERI ET PUELLAE CANTORES PLOCENSES (PŁOCK)

PROMYKI SŁONECZNE (PNIEWY)

DZIEWCZĘCY CHÓR GIMNAZJUM KATEDRALNEGO (POZNAŃ)

PARADISO (POZNAŃ)

POZNAŃSKI CHÓR KATEDRALNY (POZNAŃ)

PUERI CANTORES RESOVIENSES (RZESZÓW)

FANTAZJA (SŁUPSK)

CANTICUM NOVUM (SUSZEC)

SŁOWIKI (SZCZECIN)

DON DIRI DON (SZCZECIN)

PUERI CANTORES TARNOVIENSES (TARNÓW)

CANTORES MINORES (WARSZAWA)

IL CANTO MAGNIFICAT (WARSZAWA)

GREGORIANUM (WARSZAWA)

CANTCIUM NOVUM (WODZISŁAW ŚLĄSKI)

PUERI CANTORES SILESIENSES (ZABRZE)

RESONANS CON TUTTI (ZABRZE)

Liczba chórów Polskiej Federacji Pueri Cantores w poszczególnych diecezjach:

Archidiecezja częstochowska	- 2		
Archidiecezja gnieźnieńska	- 2	Diecezja kaliska	- 1
Archidiecezja katowicka	- 2	Diecezja	
Archidiecezja krakowska	- 5	koszalińsko-kołobrzaska	- 1
Archidiecezja lubelska	- 2	Diecezja gliwicka	- 2
Archidiecezja łódzka	- 2	Diecezja płocka	- 1
Archidiecezja poznańska	- 5	Diecezja siedlecka	- 2
Archidiecezja szczecińsko-kamieńska	- 2	Diecezja tarnowska	- 3
Archidiecezja warszawska	- 1	Diecezja rzeszowska	- 1
Archidiecezja warmińska	- 1	Diecezja warszawsko-praska	- 2

ANEKS VII.

Kwestionariusz

Celem kwestionariusza jest zebranie wiadomości o Chórach należących do Polskiej Federacji Pueri Cantores w latach 1992–2017. Zebrany materiał posłuży do opracowania w formie pracy doktorskiej zagadnienia: *Polska Federacja Pueri Cantores w latach 1992–2017. Studium historyczno-liturgiczne*.

Wypełnione ankiety proszę przesłać via mail lub listownie. Za poświęcony czas, rzetelność i szczerą odpowiedź – serdecznie dziękuję.

Pełna nazwa Chóru

.....

Miejscowość

.....

Adres

.....

Mail

.....

Telefon kontaktowy

.....

1. Data powstania Chóru.
2. Czy Chór działa nieprzerwanie (w przypadku zawieszenia proszę podać przyczyny)?
3. Kiedy Chór wstąpił do Polskiej Federacji Pueri Cantores?
4. Osoby zaangażowane do pracy w Chórze (dyrygenci, akompaniatorzy, korepetytorzy emisji głosu, asystenci kościelni).
W miarę możliwości proszę przedstawić krótkie biogramy.

5. Liczba Chórzystów – aktualna liczba Chórzystów, szacunkowa liczba Chórzystów na przestrzeni lat działalności zespołu.
6. W jaki sposób prowadzony był/jest nabór do Chóru?
7. Realizacja założeń Pueri Cantores w Chórze: Formacja ludzka, uczestnictwo w liturgii Kościoła, promocja wartości chrześcijańskich, kształcenie muzyczne, propagowanie idei pokoju.
8. Wykaz repertuaru Chóru (wybrane pozycje): chorał gregoriański, utwory jednogłosowe, utwory wielogłosowe *a cappella*, utwory wielogłosowe z towarzyszeniem instrumentalnym (orkiestra, organy).
9. Uczestnictwo Chóru w życiu Polskiej Federacji Pueri Cantores (kongresy, zjazdy delegatów, współpraca między chórami, inne).
10. Uczestnictwo Chóru w życiu Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores (kongresy, współpraca między chórami, inne).
11. Z życia Chóru... (nagrody/wyróżnienia, koncerty, inne).
12. Publikacje związane z Chórem (kasy, płyty CD/DVD, książki, artykuły, foldery/broszury, inne).
13. Czy Chór posiada Archiwum/Kronikę (czy są kompletne i systematycznie prowadzone)?
14. W jaki sposób Chór obecny jest w Internecie (strona internetowa, Facebook, Twitter, inne)?
15. Jak Chór finansuje swoją działalność?

Summary

POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES IN 1992–2017. HISTORICAL AND LITURGICAL STUDY

„You are the little messengers of beauty. The world needs your singing [...]. You are also messengers of faith, [...] may your singing help you to make your life a song of praise to God.”¹

These words were addressed by the Pope John Paul II to the assembly of thousands of children and teenagers who had come to Rome at the verge of the years 1999–2000 for the 30th International Federation of Pueri Cantores. Since the 1940's it has become a rule that the children and the teens from Pueri Cantores meet in different places of the world, and every few years they are hosted in the Eternal City. The beauty of the music, the enthusiasm of the faith and the youth are the emblems of Pueri Cantores.

The music – the faith – the education, the unbreakable triad recalled by John Paul II is the ‚heart’ of Pueri Cantores. Among many other church communities, it is Pueri Cantores that intends to educate the youth via music and liturgy, thus contributing to their spiritual and artistic development.²

It is thanks to the genius and the charisma of Father Ferdinand Maillat that nowadays about 40 000 children and teenagers from all over the world belong to Pueri Cantores. That French priest recognized the potential that music might have to forge what is beautiful and noble in the youth. Furthermore, by binding the choir with the liturgy of the Church, he has made it possible for the singing during the ceremonies to shape the choristers, reinforcing thus their faith. The path chosen by Father Maillat was in-

---

¹ John Paul II, *Address to the Representatives of the International Federation of Pueri Cantores*, Rome, 31.12.1992, <https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1999/december/documents/hfjp-iispe31121999pueri-cantores.html> (23.01.2017).

² S. Dziwisz, *List Metropolity krakowskiego o muzyce liturgicznej*, 3.07.2007, in: *Wy jesteście iskrą*, red. R. Tyrała, M. Dobrzyński, Kraków 2008, p. 31, APFPC, Kraków.

novatory for his days, and it had foreshadowed the upcoming changes in the life of the Church, partially already announced in Pius's X *Motu proprio* „*Tra le sollicitudini*”.³

The concepts of music valued by father Maillet were well expressed by his choir Les Petits Chanteurs à la Croix de Bois. The supporters and imitators of Father Millet's work were to be found worldwide. The outbreak of the World War II had disquieted the activity of the choir, but was not able to terminate it completely. The French boys' clear voices, carrying the hope for peace, reconciliation, and mutual pardon, were more and more willingly listened to. It has turned out that music was stronger than all the divisions and in 1944 Father Maillet united the young singers in the Federation of Pueri Cantores, which after the Second Vatican Council admitted to its ranks also the choirs with female voices.

The ideals of brotherhood, growing in faith and upbringing via valuable art were reflected also in Poland. Though, the formal foundation of the Polish Federation of Pueri Cantores was not quickly established. This had to wait for many years, until Poland had regained its sovereignty and became a country freed from the Russian influences. The vision of the future with no God and no Church, advocated by the communist rule, did not stand the test of time. The events of the Round Table had launched the process of political transformation, restoring the freedom of action and allowing the conduct of the saving mission to the Catholic Church. Therefore, what used to remain in the sphere of ardent desires behind the Iron Curtain, has then gained a real shape in the new socio-political setting.

On the 14th of March 1992 the Polish Federation of Pueri Cantores was officially founded. That memorable day the conductors who had been invited to Tarnów, chose the authorities of the Federation and approved the statute. The acceptance of the Polish Federation of Pueri Cantores by the Conference of the Polish Episcopate has allowed the endeavour to gain a formal membership in the International Federation. In September 1992 in Paris, during the General Assembly of the Delegates of the International Federation of Pueri Cantores, The Polish Federation has joined the international family

---

³ See Pius X, *Motu proprio* „*Tra le sollicitudini*”, 22.11.1903, ASS 36 (1903–1904), pp. 329–339, Polish translation: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 2011, pp. 9–16.

of Pueri Cantores⁴. Thanks to the efforts given by father Andrzej Zając, the first President of the Polish Federation of Pueri Cantores, a new chapter of the history of Polish boys', girls', childrens' and mixed choral music, centered around liturgical singing, has been opened. Thus, the Polish Federation of Pueri Cantores appears as a tool of liturgical renewal and the concern of the Church for the music – an indispensable and integral part of the liturgy.

In 2017 the Polish Federation of Pueri Cantores was celebrating the 25th anniversary of activity. The silver jubilee was honored during the IXth Congress of Pueri Cantores in Rzeszów. It was a time of memories, recognition and a brave consideration of the future. The beginnings of the Federation were recollected, as well as the Congresses which had been organized until then. The words of appreciation were directed to all those, who during these years, had contributed to the development of the Federation and to the popularization of its ideas in the country and worldwide. Thanks were given to each Administration, an above all to the conductors and the singers, the members of Pueri Cantores.

The passing quarter of the century is an opportunity to review and to look critically at the activity of the Polish Federation of Pueri Cantores, as well as to answer the question, to what extent does the Polish Federation of Pueri Cantores fulfill in its activities the ideals outlined in the teachings of the Church, and to what extent Polish Pueri Cantores implements the objectives of the International Federation from which they emerge?

The premises mentioned above have induced the author, who has been affiliated to Pueri Cantores for 18 years, to handle the subject contained in the theme of this work. Moreover, for what is known to the author, up till now there has been no monography on Polish Federation of Pueri Cantores. It is only honest to add, that there have been some works on the International Federation, or its regional counterpart, but they only analysed the selective range of activities of one or the other Federation. In this text, the author tried to refer to these previous works and to embrace some of the threads in this narrative. In addition to the reasons previously specified,

---

⁴ See A. Zając, *Pueri Cantores w Polsce – tradycja i współczesność*, in: *Ante Deum stantes*, red. S. Koperek, R. Tyrała, Kraków 2002, pp. 724–725; See A. Zając, *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LS 8 (2002) nr 1, p. 103.

there is also the one, resulting from personal observations, that the Polish Federation of Pueri Cantores, despite the respectable jubilee, is still not recognized enough in the country, and its ideals are still waiting to reach the awareness of the people responsible for the Church music in Poland, the musicians, as well as the priests. The author hopes that this work will contribute to the alteration of this situation.

In order to achieve the intended aims, the author has used in this work both the historical method, as well as the typical for theology method of analysis and synthesis. The sources examined were the archives of the Polish Federation of Pueri Cantores in Cracow, the International Federation of Pueri Cantores in Rome, The Conference of Polish Episcopate in Warsaw, the printed editions and recordings linked to the Polish and International Federations, the files of the Polish Federation of Pueri Cantores, private archives of the people associated with the Federation and the Church Magisterium documents. Alongside the mentioned documents, the author also draws from the generated sources, such as conversations, correspondence, interviews, legal opinions and a questionnaire.

The work is divided in four chapters. The first chapter sets a background for the considered problematics. The subjects tackled are the issue of the liturgical movement and the Cecilian Movement, the presentation of the figure of Father Ferdinand Maillet, the founder of Pueri Cantores, as well as the discussion over the statute of the International Federation of Pueri Cantores. The second chapter focuses mainly on the facts related to the establishment and the activity of the Polish Federation of Pueri Cantores. Legal issues regarding the Federation and the activity of subsequent management boards were highlighted, and the matter of Pueri Cantores Congresses was brought to the attention. The following chapter discusses the federational choirs, their current and former members. The closing chapter is an attempt of analysis of the spirituality and the formative activities of Pueri Cantores. The extensive annex, placed at the end of this work, is complementary to it. It includes an account of the statutes of the Polish Federation of Pueri Cantores, phonographic achievements of the choirs, the list of compositions and adaptations created for the Polish Federation, the interviews with the Presidents of the Polish Federation of Pueri Cantores, the photographs of the current members of the Federation, a map depicting the presence of Pueri Cantores in Poland, and a questionnaire.

The conducted analysis of the Polish Federation of Pueri Cantores has shown that the Polish Federation successfully supports the boys', children's, men and boys', girls' and mixed choirs in their musical, liturgical, cultural, and educational activities. It does so in the spirit of teachings of the Catholic Church and based on Christian value system. It educates the singers to a mature faith, it shows itself helpful in the forging of their characters and personalities. Pueri Cantores choir members throughout active singing, shape and sharpen their sensibility to goodness and beauty. Being the member of the international singing family, the Polish Federation serves the cause of building interpersonal relations on the basis of cordiality, openness and friendship, and what follows – peace in the world and brotherhood among nations.⁵

The Congresses are the basic manifestation of the Federation's life. Polish Federation of Pueri Cantores has organized until now eleven Congresses. Each of these was carefully prepared, both from the musical and spiritual aspects, what has allowed the participants to live them as the celebration of faith, music and youth. During the Congresses a number of new compositions and adaptations of the songs were performed, what forms an important contribution of the Federation to the musical treasury of the Church. The themes of the Congresses always tackled important spiritual issues. These have been previously signaled and discussed in the Church Assistants' letters, and celebrated with dignity during the Congresses, in particular during the Mass and the service for the world peace.

Over the 25 years of its activity 77 choirs belonged to the Federation. By the end of the year 2017, 37 choirs were members of the Federation. Lots of young people have had, and are still having, an opportunity, to grow in the spirit of Pueri Cantores. The lives of now grown-up choir members are witnesses of the efficiency of this path.⁶

What draws one's attention when looking at the 25 years of the history of Polish Federation of Pueri Cantores is a certain deficiency, namely that still so few choirs belong to this community. It might seem that in a catholic country with such a deeply rooted Christian tradition, the number of member groups should be more important. The threat to the identity of

---

⁵ See A. Zajęc, *Ruch Pueri Cantores spadkobiercą i kontynuatorem kulturowej i liturgicznej tradycji Kościoła*, LS 8 (2002) nr 1, pp. 96–97.

⁶ See S. Babuchowski, *Jestem z chóru – to widać*, „Gość Niedzielny” 2015 nr 36, pp. 26–27.

Pueri Cantores is putting the artistic and concert activity over the liturgical service. Losing by the groups what is the essence of the Federation's charism, would make them no different from secular choral associations as a result. The choirs centered around extra-church institutions, where the contact with a priest is more difficult, are especially exposed to such a danger, resulting in the marginalization of spiritual matters. With such institutions in thought, it seems legitimate to go back to the conception of printed informative materials. Looking forward into the future, it is worthwhile to search for a method of activation and integration of Polish Pueri Cantores environment. Regional Congresses could perhaps be a possible means to that, as they would allow, especially to the less wealthy groups, to tighten the bonds with other Federation's choirs.

Despite some shortcomings, the balance sheet of the 25 years of activity of the Polish Federation of Pueri Cantores is very positive. The Polish Federation is still developing and nobly tends to the tradition of the International Federation. The proof to that may be the fact that Father Robert Tyrała, the President of the International Federation of Pueri Cantores, comes from the Polish Pueri Cantores. To conclude, it must be stated, that the Polish Federation of Pueri Cantores is an enormous benefit for the Church in Poland, and for almost 2000 children and young people, who participate in its life.

Tłumaczenie: Mirosława Wróblewska

Wykaz skrótów

- AAS „Acta Apostolicae Sedis”.
ACr Wydział Apelacyjny Cywilny Odwoławczy.
AFIPC Archiwum Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores.
APFPC Archiwum Polskiej Federacji Pueri Cantores.
ASS „Acta Sanctae Sedis”.
b.a. bez autora.
b.d. bez daty.
b.m. bez miejsca.
b.n. bez numeru.
b.s. bez stron.
b.sygn. bez sygnatury.
C Kongres międzynarodowy, katalog w AFIPC.
Dz.U. Dziennik Ustaw.
EK *Encyklopedia katolicka*, Lublin 1989–.
EM *Encyklopedia muzyki*, red. A. Chodkowski, Warszawa 1995.
FIPC Międzynarodowa Federacja Pueri Cantores, katalog w AFIPC.
GK „Gazeta Kościelna”, Lwów 1893–1939.
KL Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, Rzym 1963.
KPK Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.
KRS Krajowy Rejestr Sądowy.
LS „Liturgia Sacra”, Opole 1985–.
MK „Muzyka Kościelna”, Poznań 1926–1939.
MS Instrukcja *Musicam Sacram*, Rzym 1967.
Ns.Rej.„Z.St” Akta sądowe nieprocesowe, rejestrowe.
PEMK *Podręczna Encyklopedia Muzyki Kościelnej*, red. G. Mizgalski, Poznań 1958.
PFPC Polska Federacja Pueri Cantores, katalog w APFPC.
PMS „Pro Musica Sacra”, Kraków 2004–.

- PZChiO Polski Związek Chórów i Orkiestr.
RBL „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, Kraków 1948–.
RTK „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, Lublin 1948–.
SEP Sekretariat Episkopatu Polski.
SPMK Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych.
SW „Studia Warmińskie”, Olsztyn 1964–.
ŚK „Śpiew Kościelny”, Warszawa 1895–1938.
VA „Vita Academica”, Kraków 2001–.
WST „Warszawskie Studia Teologiczne”, Warszawa 1983–.

Table of contents

PREFACE	
KS. WIESŁAW HUDEK	5
PREFACE	
KS. ROBERT TYRAŁA	7
INTRODUCTION	9
CHAPTER I.	
THE ORIGINS OF THE INTERNATIONAL FEDERATION OF PUERI CANTORES	15
1. Liturgical movement – the beginnings, ideas, figures	15
2. The Cecilian Movement as the musical face of the liturgical renewal	27
3. Father Ferdinand Mailet – the foundation and development of Pueri Cantores... ..	39
4. Legal regulations of the International Federation of Pueri Cantores	58
CHAPTER II.	
FOUNDATION, STRUCTURE AND THE LINES OF ACTION OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES	65
1. Boys' choirs in Church tradition in Poland	65
2. Foundation of the Polish Federation of Pueri Cantores	84
3. Legal status of the Polish Federation of Pueri Cantores	91
3.1. In the light of the civil law	91
3.2. In the light of the Church law	94

4. Structure of the Federation's authorities – consecutive Presidents, the Board	101
5. The Congresses of Pueri Cantores	107
5.1. National Congresses	108
5.2. Regional Congress in Szalowa	135
5.3. International Congress – Cracow 2007	136
5.4. Polish Choirs' participation in the International Congresses ...	139

CHAPTER III.

THE CHOIRS OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES 145

1. Boys', and Boys' & Men's choirs	145
2. Girls' and children's choirs	166
3. Mixed choirs	176
4. Former members of the Polish Federation of Pueri Cantores	192

CHAPTER IV.

FORMATIVE AND LITURGICAL ASPECTS OF ACTION OF THE POLISH
FEDERATION OF PUERI CANTORES 225

1. The basis of formative actions	226
1.1. Identification with Federation's ideals	226
1.2. Forms of spirituality	228
2. Religious formation	230
2.1. Correct understanding of and living the liturgy	231
2.2. Shaping of moral attitudes of choristers	237
2.3. Raising awareness of the responsibility for the Church	244
3. General human formation	248
3.1. Shaping social behaviours	248
3.2. Music education	251
3.3. Aesthetic and cultural formation	254

CONCLUSION 259

BIBLIOGRAPHY 263

ANNEX I.	
THE STATUTES OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES . . .	287
ANNEX II.	
PHONOGRAPHIC ACHIEVEMENTS OF THE CURRENT MEMBERS OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES	307
ANNEX III.	
COMPOSITIONS COMMISSIONED BY THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES	355
ANNEX IV.	
INTERVIEWS WITH THE PRESIDENTS OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES	363
ANNEX V.	
PHOTOGRAPHS OF CURRENT MEMBERS OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES	387
ANNEX VI.	
CURRENT MEMBERS OF THE POLISH FEDERATION OF PUERI CANTORES IN THE DIOCESES OF ROMAN CATHOLIC CHURCH	401
ANNEX VII.	
QUESTIONNAIRE	403
SUMMARY	405
LIST OF ABBREVIATIONS	411
TABLE OF CONTENTS (ENGLISH)	413
TABLE OF CONTENTS (POLISCH)	417

Spis treści

SŁOWO WPROWADZENIA

KS. WIESŁAW HUDEK	5
-------------------------	---

SŁOWO WPROWADZENIA

KS. ROBERT TYRAŁA	7
-------------------------	---

WSTĘP	9
-------------	---

ROZDZIAŁ I.

GENEZA MIĘDZYNARODOWEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	15
---	----

1. Ruch liturgiczny – początki, idee, postaci	15
2. Cecylianizm muzycznym obliczem liturgicznej odnowy	27
3. Ks. Ferdynand Mailliet – powstanie i rozwój Pueri Cantores	39
4. Regulacje prawne Międzynarodowej Federacji Pueri Cantores	58

ROZDZIAŁ II.

POWSTANIE, STRUKTURA I KIERUNKI DZIAŁAŃ

POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	65
---	----

1. Chóry chłopięce w tradycji Kościoła w Polsce	65
2. Powstanie Polskiej Federacji Pueri Cantores	84
3. Status prawny Polskiej Federacji Pueri Cantores	91
3.1. W świetle prawa cywilnego	91
3.2. W świetle prawa kościelnego	94
4. Struktura władz Federacji – kolejni prezydenci, zarząd	101
5. Kongresy Pueri Cantores	107
5.1. Kongresy krajowe	108
5.2. Kongres regionalny w Szalowej	135

5.3. Kongres międzynarodowy – Kraków 2007	136
5.4. Udział polskich chórów w międzynarodowych kongresach	139

ROZDZIAŁ III.

CHÓRY FEDERACJI PUERI CANTORES	145
--------------------------------------	-----

1. Chóry chłopięce i chłopięco-męskie	145
2. Chóry dziewczęce i dziecięce	166
3. Chóry mieszane	176
4. Byli członkowie Polskiej Federacji Pueri Cantores	192

ROZDZIAŁ IV.

FORMACYJNO-LITURGICZNE ASPEKTY DZIAŁAŃ

POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	225
---	-----

1. Podstawy działań formacyjnych	226
1.1. Identyfikacja z ideami Federacji	226
1.2. Formy duchowości	228
2. Formacja religijna	230
2.1. Właściwe rozumienie i przeżywanie liturgii	231
2.2. Kształtowanie postaw moralnych chórzystów	237
2.3. Budzenie świadomości odpowiedzialności za Kościół	244
3. Formacja ogólnoludzka	248
3.1. Formowanie zachowań społecznych	248
3.2. Edukacja muzyczna	251
3.3. Formacja estetyczno-kulturowa	254

ZAKOŃCZENIE	259
-------------------	-----

BIBLIOGRAFIA	263
--------------------	-----

ANEKS I.

STATUTY POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	287
---	-----

ANEKS II.

DORÓBEK FONOGRAFICZNY AKTUALNYCH CZŁONKÓW POLSKIEJ

FEDERACJI PUERI CANTORES	307
--------------------------------	-----

ANEKS III. KOMPOZYCJE POWSTAŁE NA ZAMÓWIENIE POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	355
ANEKS IV. WYWIADY Z PREZYDENTAMI POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	363
ANEKS V. ZDJĘCIA OBECNYCH CZŁONKÓW POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES	387
ANEKS VI. AKTUALNI CZŁONKOWIE POLSKIEJ FEDERACJI PUERI CANTORES W DIECEZJACH KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO	401
ANEKS VII. KWESTIONARIUSZ	403
SUMMARY	405
WYKAZ SKRÓTÓW	411
TABLE OF CONTENTS (ENGLISH)	413

Polska Federacja
Pueri Cantores

FEDERATIO INTERNATIONALIS PUERI CANTORES

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

ISBN 978-83-7438-911-2

9 788374 389112